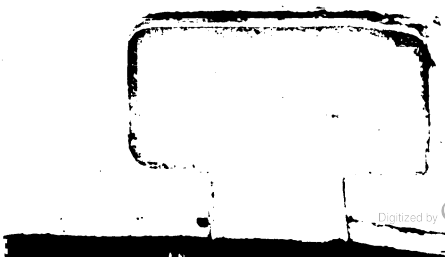
Digitized by Google

Digitized by Google

P — 11 n

~~120 8~~

271

An 7

Digitized by Google

Digitized by Google

16241

ANNVÆ LITTERÆ SOCIETATIS IESV.

Anni M. DC. III.

Ad Patres & Fratres eiusdem Societatis.

ex del Collegio del Noviciado de S. Pablo de Oviedo a la Librería

BIBLIOTECA

DVACI,
Ex Officina Viduæ LAVRENTII KELLAMI,
& Thomæ filij eius Typogr. Iurati,
sub signo Agni Paschalis.

M. DC. XVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

IN literis annuis Societatis IESV, quas ... suis exprimit Kellami Vidua, annorum videlicet 1603. 1604. & 1605. quasque diligenter perlectas nouimus, nihil omnino continetur, quod vel Catholicæ fidei contrarium sit, vel bonis moribus aduersetur. In quorum fidem subscripsimus die primo Maij. M. DC. XIIX.

FLORENTIVS A MONTMORENCY
Rector Collegij.

RICHARDVS GIBBONVS
Theologorum Præfectus.

Horum iudicio lubens subscripsi, & has epistolas prælo dignas censui. Actum Duaci Calendis Maij 1618.

GEORGIVS COLVENERIVS
S. Theol. Doctor & Professor, & in Academia Duacena librorum Censor.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

FACVLTAS

R. P. PROVINCIALIS

PROVINCIÆ GALLO-BELGICÆ.

Ego IOANNES HERENNIVS *Societatis* IESV *per Gallo-Belgium Præpositus Prouincialis, permisi Viduæ Laurentij Kellami Typographi Duacensis, & Thomæ eius filio, vt Litteras annuas dictæ Societatis, annorum 1603. 1604. 1605. typis mandare posſit. Datum Insulis 6. Aprilis 1618.*

IOANNES HERENNIVS

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNVÆ LITTERÆ SOCIETATIS IESV, ANNI M. DC. III.

PROVINCIA SICVLA.

NVMERAVIT hoc anno Prouincia Sicula Socios viginti septem supra quingentos, in duodeuiginti domicilia distributos. Domus Professa vna. Collegia tredecim. Domus Probationis duę, Totidem Residentiæ. In Panormitana domo Professa, degunt è nostris duo & quinquaginta. In Collegio nonaginta quatuor. In Tyrocinio quadraginta quinque. In Collegio Messanensi quatuor & nonaginta. In domo Probationis quadraginta. In Catanensi Collegio vnus & viginti. In Syracusano vno plus. In Caltaieronensi viceni. In Biuonensi totidem. In Monteregali septemdecim. In Menenino vndeuiginti. In Caltaninettensi sexdecim. In Drepanensi decem & nouem. In Lilybetano quindecim. In Melitensi vndecim; totidem in Rheginensi. In Chia Residentia sex. In Agrigentina quinque. E vita excessere decem; viginti ad Societatem accessere.

A PA-

Digitized by Google

PANORMITANA PROFESSORVM DOMVS.

AVINCVLIS corrogata pecunia, eruti sunt ferme centum quinquaginta, in quæ propter æs alienum coniecti fuerant; ad concordiam plurimi reuocati, qui etiam consanguinei, vel coniuges, acerbis tamen inter se odiis dissidebant. Senatus etiam cum Equestri ordine; Archiepiscopus cum Inquisitoribus; Prætor cum vno ex Senatoribus nostrorum opera conciliati sunt.

CONCIONES quadragesimales ingenti omnium ordinum applausu atque concursu habitæ, quibus sexta quaque feria sermo de Christi Domini cruciatibus est additus; quem Psalmus quinquagesimus musicis decantatus numeris excipiebat: quæ omnia tantam ad permouendos hominum animos vim habuere, vt quàm plurimas à turpi quæstu mulierculas auocarint; quarum alias in matrimonium, alias in aliquo alio honestiore loco, piorum hominum eleemosynis adiuti collocauimus; eademque opera virginibus nonnullis, quæ in magno integritatis periculo versabantur, subuentum est.

LASCIVVS adolescens, qui puerum honestum ad infame scelus assidue sollicitabat, à nostro sacerdote monitus, nisi ab incepto desisteret, Deo se honestatis vindici pœnas luiturum, irrisit hominem; sed breui, ignito æreæ fistulæ globo ictus, sensit quanto fuisset satius bene monenti sacerdoti obtemperare.

EGREGIA etiam hoc anno fuit Panormitanorum

Digitized by Google

norum in nos liberalitas, tum eorum qui integra valetudine, tum eorum qui iam iam morituri eleemosynis, ac legatis nostram inopiam subleuarunt. Cũ enim fures quidam scalis nisi, per infimas templi nostri feneſtras ingressi, eò peruenerint impietatis, vt sacras pixides argenteas per summum nefas furari non reformidauerint, & sacrosanctas Eucharistiæ particulas, profanis manibus eductas, in ipsa altaris planitie coacceruare: commouit ea res hominum omnium animos, & tantam quisque pecuniæ vim ad illarum damnum instaurandum contulit, vt satis superque fuerit ad multa alia sacrorum altarium ornamenta. Duobus item hoc anno sacellis extructis auctum amplificatumque est templum nostrum.

DON Laurentius Figueróa Feriæ Dux, & qui pro rege prouinciam moderatur, auita in nos animi propensione constanter est vsus; sæpe in cænaculo nostro, vna cum filio vnico à nobis prandio exceptus est; frugali illo quidem, sed quo, propter singularem erga nostros homines beneuolentiam, mirifice se delectari asseueraret. Is rem diu frustra à nobis tentatã ad optatum exitum perduxit; nouam scilicet viam, quæ à nostri templi principe ianua ad Toletanam viam recta duceret, non modo aperiri permisit; sed ipse quoque cum Senatu, atque viris primoribus, solemni ceremonia, argenteoque malleo plures ictus in obstantem viæ parietem ingeminauit; idque congregationis prouincialis primo die, felicibus nimirum auspiciis fieri cœptum est.

Digitized by Google

COLLEGIVM PANORMITANVM.

INOPINATA hoc anno sese nobis obtulit exercendæ patientiæ opportunitas; cum enim maxima ciues vrgerentur frumenti penuria, insanum, vti in plerisque assolet, vulgus societatis viros eius calamitatis auctores, nulla prorsus adducta ratione passim clamitare, sibilis, conuiciis, ac maledictis excipere; verbera etiam post verba minitari; sed silentio, tolerantia, atque dissimulatione nostrorum ita fracti sunt, vt etiam puderet eos tam leuiter, tam indignum de nobis facinus esse suspicatos, breuique ad pristinam in nos beneuolentiam redierint.

ERVDITI sunt Christiana doctrina non modo pueri, sed passim per omnia ciuitatis compita rudis plebecula, Æthiopes, cæteraque id genus vilissima mancipia. Item ad eos qui in vinculis detinentur pij sermones habiti; qua re factum, vt non pauci ad meliorem frugem redierint, & quæ per plures annos conticuerant scelera, pœnitentiæ sacramento expiauerint: in quibus quidam fuit, qui inimico, à quo fœdum vulnus acceperat, iniuriam penitus condonauerit. Alter vero ab impudicitiæ cæno, in quo diu volens iacuerat, emerserit. Hæc externa sunt, illa vero domestica: frequentior solito scholasticorum externorum numerus, feruor in litterariis exercitiis, modestiæ cæterarúmque, quæ eam decent ætatem, virtutum exempla. Ex parthenio sodalitio tres nostrum, alij alios sacros ordines sunt secuti.

OBIIT

OBIIT hoc ipso anno P. Franciscus Chiaranda spiritualis coadiutor, Caltaierone nobili loco natus; quadragesimum & quartum annum egerat, cùm ingressus est Societatem, in eaque vixit tres & viginti; vir miro animi candore atque demissionis insignis, omnibus carus, & qui extrema etiam senecta ita assidue puerorum exomologeses excipiebat, quasi integris esset viribus. Huic comes additus Io: Baptista Belmisserius, Appiæ in Gallia cisalpina natus, indole & ingenij perspicuitate clarus adolescens.

COLLEGIVM MESSANENSE.

QVÆ ad externos scholasticos pertinent, ferme sunt cum collegio Panormitano communia; quod etiam dictum sit de reliquis collegiis, de quibus deinceps. Illud peculiare est quinos in Societatem admissos, totidem in Capuccinorum familiam; Fratres germanos duos ab alterius cæde, in quam conspirauerant, absterritos. Illud præterea litterarum monumentis dignissimum accidit, quod mox apponam.

PECVNIÆ quidam sibi creditæ in alea ludendo iacturam fecerat. Quamobrem ad id miser desperationis præceps ruit, vt seque animámque suam diabolo deuouerit: vsus est iure suo hostis teterrimus: hominem solum de nocte dormientem aggreditur, atque ita gulam manibus suffocat, vt & alter oculus resilierit, & ad implorandum coniugis, quæ in proximo dormiebat cubiculo, auxilium, vocis omnem sonum intercluserit; pugnis

Digitized by Google

gnis tamen parietem tundit: quibus excitata aduolat, virumque semimortuum, fusis ad Deum precibus in pristinum vigorem reuocat. Statim atque dies illuxit, ad nos se confert, totius vitæ scelera sacerdoti aperit, prauam ludendi consuetudinem detestatur, terrore mali dæmonis, quem conceperat, liberatur.

ABSCESSIT è viuis Simon Chitinus Calaber sutor sexagenarius, ex quibus extremos septem paralyticus iacuerat, magna cum animi alacritate; nihil aliud dolens, quàm quod ob morbum aliis, qui ipsi ministrarent, molestus esse cogeretur. Vixerat in Societate annos triginta. Alia virtutum exercitia quotidiana sunt.

COLLEGIVM CATANENSE.

NOSTRORVM opera à turpi vita auocatæ sunt mulieres quattuor; totidem, ne in simile scelus inciderent, adiutæ; multisque egentibus necessaria suppeditata. Ex his virgo honesta, inuitis domesticis, domo abstracta ab impudicis adolescentibus, qui commutato habitu, atque vultu ne agnoscerentur, strictis armis id scelus perfecerant; licet triduo apud illos variis in locis fuerit, nullis tamen vel minis, vel precibus adduci potuit, vt sui corporis copiam faceret improbis raptoribus. Res tandem tota cum ad nostrum sacerdotem delata esset, is ita se prudenter gessit, vt integra pudicitia puellam liberauerit.

TVRCA præterea, apud nos Christianæ fidei documentis instructus, ad Christi castra sacro baptismate

Digitized by Google

ptiſmate luſtratus acceſſit. In grauem morbum incidit Natalis quidam, temporalis coadiutor, cui ad graues ac diuturnos corporis cruciatus illud etiam grauius accedebat, quod horrendis ſpectris à malo dæmone territabatur: quæ tamē omnia animi ſumma æquitate, atque conſtantia non ferebat modò, ſed fortiter ſuperabat. Demum ipſo Chriſti Domini natali die, quo etiam ipſe die in lucem editus fuerat, mortem oppetiit.

COLLEGIVM SYRACVSANVM.

COMPOSITA ſunt hîc grauia Eccleſiaſticorum cum nobilibus laicis diſſidia. Inſtante iam, immò latè graſſante propter frumenti inopiam acerba fame, quadraginta horarum preces noſtro in templo inſtitutæ ſunt: quarum ea apud Deum optimum fuit vis, vt frumentaria nauis, quæ alios omnes portus cogitarat, ipſa maris & ventorum agitatione ad Syracuſanum littus applicuerit, idque eo die qui D. Ioſepho ſacer erat, cui etiam Collegij templum dicatum à fundamentis fuerit, quæ res mirum in modum ciuium omnium in nos ſtudia conuertit. Aucta eſt argenteo lychno ſacra ſuppellex, templum vero eleganti ſacello, quod Angelis conſtruxit dicauitque fæmina nobilis. Diem ſuum obijt Michaël Franciſcus, candidi adoleſcens animi, qui vigeſimum vitæ annum non attigerat, poſt decimum verò quintum in ſocietatem fuerat ingreſſus.

Digitized by Google

COLLEGIVM CALATAIERONENSE ET MONREGALENSE.

PRÆTER obitum Patris Alphonsi Charybdij, nihil est quod vel aliis collegiis non conueniat, vel adeo magna animaduersione dignum videatur; obiit ergo Charybdius vir ad omnia summa atque excelsa natus, non iis modo carus quibuscum diu esset versatus; sed ea morum facilitate ac suauitate, vt quemcumque semel fuisset allocutus, eum statim arctissimo sanctæ charitatis vinculo sibi deuinciret; quibus verò virtutibus, quantaque in Deum O. M. Dei-paramque matrem religione fuerit, haud facile sit nescientibus explicare. Quattuor erat votorum professus; omnia ferme Societatis munia, quæ tales viros decent, egregie obietat; sed in concionando tamen summum leporem, eloquentiam, summam denique laudem fuerat affecutus: quamobrem quisque nihil sibi acerbius eius morte accidisse ingenue profitebantur; adfuerunt ad eius cohonestandas exequias, omnes religiosorum hominum familiæ; tanta præterea multitudo, vt templo nostro quanquam satis amplo capi vix posset; omnia luctu atque gemitibus personabant. Immaturum profecto fuit; quadragesimum enim annum vix excesserat, cum ingentes Societatis nostræ spes cum ipsius vita pariter concidere. Messanensis fuit, duos habet superstites natu maiores in Societate fratres, quibus, sicuti etiam omnibus, magnum reliquit sui desiderium.

IN

Digitized by Google

In Monte-regali mulier, cui filius violenta morte sublatus fuerat (quod diu ante renuerat) nostro adhortante sacerdote, vt homicidæ ignosceret animum induxit. Item ad meliorem formam monialium cœnobium industria, & labore nostrorum hominum redactum est.

COLLEGIVM RHEGINVM.

Sacri ieiunij tempore, conciones à nostro sacerdote in æde vrbis primaria habitæ sunt; in nostra verò sexta quaque feria sermo vespertinus, magno vtrumque cum fructu, & morum in melius cõmutatione; In exstirpandis odiis, quæ maxime in hac ciuitate pollent, laboratum est. Fratres germanos duos capite damnatos, vt pacem ab inimicis & peterent, & impetrarent, nostris hortationibus perfecimus. Qua re non sine magna vtrinque lacrymarum copia transacta, fratres non modo mortem, cui se sciebant obnoxios, non horruere, sed alacriter expectatam in suorum scelerum expiationem adiuêre.

COLLEGIVM DREPANENSE AC LILYBETANVM.

Avctvm est hoc anno Collegium Drepanense eorum sacerdotum numero, qui tertio exercentur probationis anno; quorum, vt par est, opera, maiores fructus attulit Drepanitana seges; multæ ab honestatis discrimine erutæ mulieres,

Digitized by Google

lieres, multi à profundo peccatorum cæno liberati, & alia huiusmodi ad maiorem Dei gloriam perpetrata. Nobilis genere ac pietate mulier eo ipso die, quo vir eius è viuis excessit, antequam ei iusta persolueret, pœnitentiæ se atque Eucharistiæ sacramentis, contra vim doloris ingentem præmuniuit. Quod idem per singulos festos dies de more præstitit; idque prodigij loco esse debet, cum Drepani sint communiter in deplorandis defunctis propinquis superstitiosiores, ita vt vnum aut alterum sæpe annum, intra domesticos se parietes contineant. Vir nobilis quingentos nummos aureos, ad templum nostrum peristromatis ornandum, dono dedit. Alter in extremo vitæ periculo, dissenteriâ laborans constitutus, nulla medicorum ope præsente, sacro perunctus oleo, cum B. P. N. Ignatij opem imploraſſet, breui pristinam valetudinem recuperauit.

MARSALENSIS, seu Lilybetani collegij templum, quod magnifice fundatum superioribus annis fuerat, magis magisque in dies properat ad fastigium, ita vt nihil in hac ciuitate pulcrius vel spectatu dignius videatur.

COLLEGIVM MENENINVM ET BIVONENSE.

MVLIER quædam ad sacrosanctum Angelorum conuiuium lethalis culpæ conscia cum accessisset, religione perculsa, magnum se quid feciſſe rata est, si sacram particulam ex ore depromptam sudariolo potius inuolueret, quam pectori

Digitized by Google

ctori committeret tantis sceleribus commaculato, ita sane fecit, eamque in arcula domi repositam tres ad menses diligenter asseruauit; tum vero ad mentem rediit, remque totam sacerdoti aperuit; censuit ille oportere omnino, quo meliore fieri posset modo, sanctissimam Eucharistiam in templum ad suum locum deferri. Domum illa repetiit, quod tamdiu summa cum cura custodierat, nec multo ante in arca reliquerat, nusquam inuenit; nimirum ad nihil videtur aliud diuina maiestas in tam indigna sede morata esse, niti vt illustrem illam mulierem, veluti palabundam ouem, ad sua sepra per pœnitentiam reduceret; quo præstito, non fuit quòd ibi amplius moraretur.

VIR etiam non vulgaris, cum per octo ipsos annos & Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta sacrilegus vsurpasset, graui inter ludèdum vulnere percussus, ita suum scelus agnouit, vt & acceptam percussori iniuriam condonauerit, & confessione expiatus, vir alius omnino videatur. Excursum est per vicina oppida non sine magno Christianæ rei emolumento. Decessit è vita P. Ioseph Leonardus senex, Meneninis ciuibus apprimè carus. Item in Bibonensi Collegio Cæsar Bausottus. Cætera quotidiana sunt & dictis plane similia.

COLLEGIVM CALATANESSETTENSE.

INTER quinque, quos ob admissa scelera suspendio iudex addixerat, parens erat cum filio; parens verò (quæ naturæ vis est) non tam sua quàm filij morte, ita animo conciderat, vt vix com-

Digitized by Google

communi sensu, atque ratione uti posset: nostro tamen sacerdote, ad exonerandum peccatis animum, suauibus verbis & hortationibus adigente, statim atque id præstitit, tantos sibi ad ferendam doloris acerbitatem addi animos sensit, ve dum ad supplicium duceretur, gratias Deo ageret; ac singulos scalæ gradus, quibus ad mortem properabat, signo crucis impresso, exoscularetur.

Opificvm sodalitas, cum in magna terræ siccitate quadraginta horarum precibus insisteret, ingentem à cælo pluuiam, atque inexpectatam impetrauit; qua re factum est, vt alij atque alij, in idem Sodalitium se admitti, enixe postulauerint. Quidã etiam ex scholasticorum sodalitate à desperato morbo conualuit, postquam D. Virgini certa quædam ieiunia deuouit.

COLLEGIVM MELITENSE.

Melitæ, cùm certus esset rumor, quàm primum classem inimicam aduenturam, omnium fere suburbiorum incolæ sese in metropolim recepere; vbi ad impetrandam Dei O. M. clementiam à nobis incitati, ita se gessere, vt & communem generis humani hostem ab animis exclusserint, & iam iam aduentantem inimicam classem, à suis procul finibus prohibuerint. Deinde cùm ad oppida circumsita excurrissemus, tantus erat eorum numerus, qui ad peccata aperienda accederent; vt cum à prima aurora ad tertiam noctis horam audirentur, satis omnibus fieri non posset. Itaque

Digitized by Google

Itaque sub dio non pauci ventis atque imbribus expositi, ad nostræ domus fores recubabant, vt summo mane primi ad confessionem adhiberentur. Fuit inter hos qui suorum scelerum dolore sollicitus, per octo ipsos dies noctesque nihil quicquam somni ceperit. Illa verò communis omnium vox erat, se ad illam diem nihil, præter nomen, aliud Christiano dignum habuisse. Fuere qui inimicos, à quibus maximis essent affecti iniuriis, diu diligenter quęsitos, non amplexarentur modo, sed ad eorum genua cum lacrymis aduoluerentur.

Hic etiam B. P. Ignatius, quàm sit Deo gratus, quantumque apud illum possit, pluribus argumentis declarauit. Territabatur à diabolo quidam, & ne amplius sacerdoti peccata aperiret, commonebatur. Frustra enim id à se fieri, & irritas esse omnes ipsius confessiones inculcabat. Hic igitur frustulo pulmonaris Patris armatus, ita hostem terruit, vt ne mutire quidem amplius ausus fuerit.

Alia quoque puella tam familiariter dæmonum consuetudine vtebatur, vt cum illis vna prandaret, ac cænaret, quæcumque vel domi, vel ab illis pararentur. Huius mater cum id ad nostrum sacerdotem detulisset, obstitit ille, vt par erat, & feminæ, quidnam consilij caperet nescienti, B. Patris imaginem papyro impressam dedit, qua se suamque domum totam contra omnes hostium conatus tutam fore confideret. Cum igitur de more illi aduentassent, ita nostri ducis etiam muto vultu territi sunt, vt nihil, præter ingenti furore permistas minas, intentarint. Cumque id semel & iterum factum esset, intra paucos dies, omnino neque ad puellam, neque ad vsitatam domum accessere: atque

Digitized by Google

que ita quod exorciſmis, alijſque huiuſmodi remedijs obtineri non poterat, B. Patris imagine à Deo O. M. impetratum eſt. Reliqua quoniam ſimilia ſunt, & ne nimij eſſe videamur, ſcientes prætermittimus.

DOMVS PROBATIONIS MESSANENSIS ET PANORMITANA.

IN vtraque probationis domo, tanto animi ardore adoleſcentes noſtri, ad ſui ipſorum victoriam inſudauere, vt numquam ſtimulis, frænis verò ſæpiſſimè opus fuerit, præcipue in noſocomiis; in quibus digna B. Ignatio & Xauerio exempla, quidam præſtitere in procurandis ægrorum corporibus, quorum ipſa ſpecies ſtomachum moueret. In Panormitana verò ad meliorem vitam feſtinauere Petrus quidam Sueda Melitenſis: & Petrus Cutrona Calataieronenſis, probatæ vterque virtutis, ac modeſtiæ ſpecimen egregium.

SED dum Cutrona extremas vitæ horas agit, & Tyrones de more in ſuis quique cubiculis pomeridianæ orationi vacant; cæcis cælum nubibus obtenditur, vnde ingens tempeſtas, ventis inter ſe luctantibus, cooritur; magna vis pluuiæ ingruit, tonitruis ac fulgetris omnia complentur; tactæ præcipue de cælo ſunt noſtræ ædes, tam vago fulmine, vt parietes quidem viginti amplius locis transfoſſos reliquerit, ab hominum tamen damno omnino abſtinuerit. Quæ res quoniam miraculo proxima viſa eſt, ad agendas ſuperis gratias, quod præter ſpem ante nos periculo exemiſſent, in ſacram noſtram

ædiculam

Digitized by Google

ædiculam conuolauimus. Exerciti sunt apud nos piis commentationibus inter alios duo Equites Hierosolymitani, & Panormitanæ Ecclesię Canonicus.

RESIDENTIA CHIA ET AGRIGENTINA.

INGENS est eorum numerus qui ex Græcorum ad Latinæ Ecclesiæ ritum transeunt; tantus sanè, vt templo nostro, quamuis non adeo angusto, capi ad audiendas conciones nequaquam possint: tanto autem nos honore colunt, vt cum suos Sacerdotes Papades vocent, nos tamen sanctorum patrum nomine compellent. Introductus est Eucharistiæ, seque ipsos flagellis ædendi frequens vsus. Pueri tum litterarum, tum Christianæ disciplinæ rudimentis instruendi, adeo frequentes sunt in scholis nostris, vt id admiratus Insulæ Gubernator cum suis assecłis, Turca licet sit, sponderit tamen se nostram inopiam eleemosynis adiuturum: id autem professus est, cum in alteram gymnasiorum intrasset, & pueros ibi à nobis nulla mercede instrui percepisset. Adolescens quidam diuitiarum cupidine insanus, dæmonem sibi, vt earum compos fieret, aduocauit. Tum ecce tibi duo viri peregrino cultu, atque habitu, de adolescentis domo ex vicinia percontantur: peruenit ad miseri aures eius rei rumor, quamobrem admissum facinus detestatus, ad sacerdotem nostrum properat, peccata aperit, & plane nosci bona conscientia diuitias nullas esse præstabiliores. Nihil omnino nouum, vel quod de aliis non memoraueri-

Digitized by Google

rauerimus, Agrigenti accidit.

PROVINCIA NEAPOLITANA.

CONTINET hæc Prouincia, Societatis habitationes 12. Domum Professam 1. Collegia 10. Domum Probationis vnam. Itemque Residentiam vnam.

IN his degunt Socij vniuersim 403. In domo Professa Neapolitana 80. Sacerdotes 38. Nouitij 4. Reliqui Coadiutores. In Collegio ibidem, 153. è quibus Sacerdotes 34. Magistri 18. Scholares 82. Reliqui Coadiutores. In domo Probationis, Nouitij 37. In Collegio Nolano 18. Sacerdotes 11. Coadiutores 6, Magister Gramaticæ vnus. In Beneuentano 13. Sacerdotes 6. Magistri 3. Reliqui Coadiutores. In Barensi 12. Sacerdotes 5. Magistri 2. cæteri Coadiutores. In Salernitano & Baralitano, vtrobique sunt 12. Sacerdotes 5. Magistri 2. cæteri Coadiutores. In Lupiensi 24. Sacerdotes 12. cæteri Coadiutores. In Aquilensi 13. Sacerdotes 5. Magistri 3. cæteri Coadiutores. In Theatino 12. Sacerdotes 5. Magistri 2. cæteri Coadiutores. In Catacensi 16. Sacerdotes 8. Magistri 2. Scholares 2. cæteri Coadiutores. In Tropeensi Residentia, Sacerdos vnus. Mortui in hac prouincia 12.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS PROFESSA NEAPOLITANA.

HOc anno è viuis excesserè duo Coadiutores; Prior Pomponius Quarrarus Nolanus, annorum ætatis quinquaginta; Societatis autem initæ 22. obijt xiiij. Martij. Secundus fuit Nicolaus de Paula ex Cercello Beneuentanæ Diœcesis annorum 42. quorum fuerat in Societate 22. Obijt 2. Iulij. Vterque pius, humilis, & in domesticis rebus magna cum diligentia, caritate, & omnium approbatione versatus.

ACERRIME hoc anno pericula animarum, contra dæmonis insidias, quà concionando, quà confessiones audiendo, defensa sunt. Virgo quædam mirum in modum impuri cuiusdam iuuenis amore conflagauerat, iámque in horas, ac momenta singula, tempus, modúmque exigebat, quo malè conceptum facinus pessimè parturiret; id dum meditatur, Templum ingreditur. Sacerdos noster eadem hora, ad Populum de Virginitatis præstantiâ verba faciebat: sensit mulier secum agi, ac primò quidem reluctari, præceptâque impuræ voluptatis dulcedine, tamquam obiecto scuto, diuinitus immissa tela repellere. Sed cum magis magísque dicentis ardore, sub cælestis amoris incude exacuerentur, manus dedit, immissóque ad imum vsque pectus vulnere, absolutâ concione, in sacello eiusdem Ecclesiæ, ante Christi morientis effigiem victa concidit. Hîc dum in summa animi fluctuatione, incerta sui, cælum lacrymis suspirijsque lacesseret, palàm clarissima in luce ipsum

Digitized by Google

humani generis Seruatorem Deum, dum nimium sua sibi obiectantem scelera intuetur, obriguit tam seueri aspectu Iudicis, rerumque omnium oblita, quid faceret, quo se verteret, non habebat: Cum ecce parte alia, Beatæ Claræ vnicum deiectæ consternatæque mulieris remedium præsto est. Propiùs enim admoto vestigio, timidam primò subleuat, iacentem erigit, vitæque mutationem, vestis, quam manu præferebat, ostensione, omnino imperat: tum precibus Deum aggressa renuentem, reluctantemque, flexit tandem vt ignosceret, & amico vultu amissam ouiculam, ex terterrimi lupi ereptam faucibus ad suum ouile reciperet. Hoc illa ostento, omni penitus impuræ libidinis abraso vestigio, sacratioris vitæ amore conualescens, Deo puram integramque se obtulit.

Alia sexdecim ipsos annos, intra domesticos parietes suæ pudicitiæ hostem repulerat: res tandem eò erat adducta, vt breui manus datura videretur: nostri tamen sacerdotis cohortationibus aliò digressa in tutiora se castra recepit.

Quidam multos annos, nec sine aliorum offensione, domi scortum aluerat, frustra omnia tentata remedia. Nullis enim amicorum cohortationibus, nullis patrum spiritualium precibus effici potuerat, vt vel ad breue tempus abstineret: sed vicit tandem hominis peruicaciã nostri sacerdotis prudentia, qua non modò factum, vt impuri contubernij sodalitium ablegaret domo; sed vt assignata dote, mulieris pudicitiæ consultum vellet in posterum. Alter eodem afflictatus morbo eandem in sacerdote nostro reperit medicinam, absterfisque totius anteactæ vitæ maculis, mirum est, quantum præteritas noxas sanctioris vitę institutione

Digitized by Google

stitutione compenſet. Alius viginti annos confeſſione abſtinuerat, tantique ſceleris cauſam impuram mulierculam habebat domi, pueroſque non paucos, quibus ad nefandiſſimam libidinem per ſummum dedecus abutebatur. Reſpuebat omnia, quæ ſalutem afferre poterant, cumque nulla remedij ſpes reliqua videretur, in morbum incidit, quo tandem ægrotantis animi ſalubre remedium eſt allatum: nam cum ſacerdotem noſtrum accerſiuiſſet, eius conſilio peſtes illas domo exturbauit, purgataque conſcientia, cum bonam recuperaſſet valetudinem, totum ſe Deo in poſterum dicauit.

ABDVCTI à mala viuendi ratione quam plurimi: tres à conſilio patrandæ cædis reuocati: effectum, multi vt inimicis ignoſcerent, & eos amiciſſimè amplexarentur. Sed omnium maxime noſtrorum induſtria in audiendis confeſſionibus enituit.

RELIGIOSÆ cuidam mulieri ſacerdos noſter aures præbebat, quæ obſtinato obfirmatoque animo, cum alia omnia proderet, peccatum quoddam aperire nolebat; inſtare ille, vrgere, æternaſque inferorum pœnas intendere, ſed incaſſum; liquido enim affirmabat mali ſibi dæmonis manibus fauces premi, ne vlla ratione poſſet, quod vellet, Confeſſario denudare: hic pater tacitus aliquantiſper immoratus Deum enixè rogat, vt offuſas mulieri tenebras diuina luce diſcutiat: tum ad eam ſermonem conuertens, peculiaris cuiuſdam criminis mentionē facit, dubiamque ſciſcitatur, num illius ſe noxæ ream agnoſceret? Mirari primo mulier, tum lacrymis, ac ſuſpirijs magis, quam voce reſpondens, Diuinaſti, inquit, pater: hoc illud erat,

Digitized by Google

quod silebam, quod silui multos annos, quod ne aperirem in cætu sororum mearum, non semel sacrilego ore ad sacram Eucharistiam accessi: tum demum noster detecto vulnere, ac salutari adhibita medicina, impertitæ salutis lætus discessit.

QVIDAM tactis initiatus, ita ab instituta vitæ ratione deflexerat, vt sui oblitus, ac Dei, non impijssimorum modò hominum, sed ipsius etiam dæmonis amicitiam affectaret. Optabat miser his artibus Principem quendam virum sibi offensum conciliare, quod vt assequeretur, nihil intentatum reliquerat: adfuit, qui vnus id suggerebat, nefarius humani generis hostis, suamque operam, vltrò pollicitus, præmij loco petijt, vt certam imaginem exprimeret, sibique Diuinos honores elargiretur. Paruit illico, & sæpius iterato cultu, illius se totum potestati manciparat; sed nocte quadam, dum eadem impia sacra operaturus assurgeret, superni illapsu numinis resipiscens, illam ipsam imaginem collidens proiecit in terram. Sensit id hostis nefarius, illatamq; ignominiam vlturus, teterrimo aspectu, accensis oculis, emicantibus ab ore flammis occurrit; ille, vt potest, signo se crucis munit, Diuinamque opem implorans satanæ minitanti restitit. Exorto demum die patrem nostrum accersit, peractaque Confessione, quam à primo vitæ initio placuit exordiri, sanctissimam deinceps vitam instituit.

TVRCA quidam multos annos obfirmato animo, omnem de nostra Religione sermonem obstinatissime repellebat: cumque in morbum incidisset, quo tempore, maiore conatu in idem incumbebatur, respuebat omnes, quos hac de re verba facturos esse suspicabatur. Mirum dictu: è

nostris

Digitized by Google

noſtris quidam accedit, propiuſque admoto ore, Abluere, inquit, ſacro Baptiſmatis fonte, nullum aliud præter hoc tibi ſupereſt tempus: quo audito, tanquam è graui expergefactus ſomno, hoc vnum, inquit, in votis habeo, cur prohibeatur? quarè ſtatim ab eodem ſalutari ablutus aqua, ſuauiſſimè conquieuit. Sodalitia bellè procedunt, Nobilium inprimis; Hi incurabilium xenodochium frequentant ſingulis hebdomadis. Montem, vt vocant, inſtituunt, quo pauperum pudori conſulatur, Atque ad id iam quatuor aureorum millia coacta ſunt.

COLLEGIVM NEAPOLITANVM.

EX hoc Collegio ſex ad iuuandos Indos; totidem ad Cæleſte Regnum tranſierunt. Horum primus fuit Franciſcus Poëſius, magnæ ſpei adoleſcens, quinque & viginti natus annos; quorum nouem in Societate exegerat, & iam Theologiæ ſecundo anno dabat operam. Hunc ſequuti ſunt P. Franciſcus Factorius, Roma Neapolim miſſus pænè tabe conſumptus, ad leniendum Cœli clementia morbum: & P. Gregorius à Valentia Hiſpanus, quatuor votorum profeſſus, nulli non optimè cognitus: quippe qui primus è Societate, in vniuerſam S. Thomę Theologiam non minus eleganter quam doctè ſcripſerit. Romam ex Hiſpania venerat à R. P. Generali accerſitus, vt diſputationibus, quæ tum de Auxilijs coră ſummo Pontifice habebătur, pro Societate intereſſet. Quod munus dum maximo animi ardore, non minus acutè ac doctè; quam modeſtè atque conſtanter aliquot

Digitized by Google

annorum spatio obijt, aduersarijs ipsis & ipsi summo Pontifici, in cuius conspectu ad quartam, & quintam etiam horam disputationes protrahebantur, admirationi fuit; sed quà assidue studendi conatu, quà disputationum labore (stando enim, & interdum sæpius in hebdomada, præsente Pontifice disputabatur) quà demum ætatis ingraescentis vitio, vtpotè sexagenarius in phthysim incidit: ob huius leuamen dum oportunioris salubritatis causa Neapolim mittitur, morbo in dies graescente, paucis mensibus, maximo omnium dolore vij. Kal. Aprilis extinctus est. His accessit P. Cæsar Viuus trium votorum professus, annorũ 54. in Societate verò 24. Fuit Superior Collegij Neapolitani 10. annis: totius verò Prouinciæ 15. Fuit Vicerector in Cirinolano, Rector verò in Catacensi Collegio. Grandior natu Societatem adiuerat, & à foro, & litibus (consulebatur enim de iure) accersitus. Mirum quanto precandi studio ac Dei amore flagrabat. Post hunc P. Bernardino Lutio huius Collegij Rectori, quartum votum professo, magno animi sensu iusta soluimus; qui postridie eius diei, quo P. Cæsarem extulimus, in morbum incidit, à quo post nonam diem consumptus est. Eius obitus magnum omnibus inflixit doloris sensum, & omnino qualem viri, qui paternè præesse sciret, & cum Deo coniunctissime viueret, desiderium postulabat. Postremum sibi vindicat locum Nicolaus Paladinus Coadiutor, qui vix tertium in Societate vixerat annum. Difficile dictu est quantos in pietate progressus hoc breui spatio fecerit. Cum enim esset literarum omnino expers, ac minimè facundus, in ipso tamen valetudinis decursu, ita de Deo, de Beata Virgine ac diuinis rebus disserebat,

Digitized by Google

rebat, vt & bene doctus, & eloquentissimus quàm facillimè iudicari posset. Imminentis extremæ horæ denunciationem eâ lætitiâ audiuit, vt manantibus gaudio lacrymis in gratiarum actionem erumperet. Adeo se Deus rudi alioquin animo cognoscendum præbuerat.

SVPERSTITVM maximâ pars spiritualibus cõmentationibus exculta est, vbi per communem à studijs vacationem licuit; quas tanto animi ardore aggressi sunt ac perfecerunt, vt toto anno illarum fructus extiterit. Itaque consueta illa: laceris vestibus ad stipem hostiatim corrogandam ire; pueros ad Catechismum audiendum colligere; nauticam triremium multitudinem instituere: carcere detentos consolari: publica xenodochia inuisere, maiore quam vnquam ardore atque emolumento. Illud, quod non leue est, insuper additum, vt Turcas seruos, quorum magna multitudo in hac vrbe seruitutem seruit, ab impio Machometi cultu conaremur auocare; fructu, quæ Dei est benignitas, labori respondente: cum non paucos iam Cathecumenos habeamus.

TANTO animorum ardori de alijs bene merendi, qui in nostris viget, respondet omnino auditorum, qui nostrum Gymnasium frequentant, multitudo, quæ longe maior ac maior est, quàm male materiatæ classes merentur: licet vnicuique doctori auditorum suorum diligentia, & numerus abunde satisfaciat.

SODALITIA frequentia, & pietate ita vigent, vt multi locorum angustijs excludantur: multi qui admissi sunt, cogantur identidem in limine hærere. Eorum verò pietas tanta est, vt nullam alios iuuandi occasionem elabi sibi patiantur è manibus.

Digitized by Google

Ex his extitit certi aurificis caritas, qui iuuenem nobilē alere pollicitus est, dummodo ille nuntium remitteret aleatoribus, quos rerum inopia impellente, domi suæ fouebat, vt eo quæstu vitam tolleraret; quod cum ab illo impetrasset, ita constanter, ac sedulo ei necessaria suppeditauit, vt aleator hominis minime diuitis liberalitate commotus, quò illum sua causa sollicitum molestia liberaret, & quò sibi in omnem vitam tutius consuleret, elegerit post aliquot menses in Cappuccinorum familia se Diuino cultui mancipare.

DOMVS PROBATIONIS.

EXCEPIT probationis domus nouitios septem supra triginta; ij ad omnem Societatis disciplinam eruditi, altissima iaciunt fundamenta virtutis. Diem suum obiere duo: vterque Franciscus appellatus: alter cognomento Caricidia, Coadiutor; alter Lauria. Vixit hic in societate annum, & dimidium. Adolescens tum ceteris virtutibus, tum præcipue animi demissione, suique contemptu insignis: Superiori suo dum conscientiam aperiret, liquidò sæpius affirmauit, nihil esse quod sibi æque molestū accideret, quàm cum iussus aliquid facere, voces illas leniter, vt fieri assolet, imperantium audiret: Agas id quæso te Francisce: Ne supra vires, & similia. Maluisset enim nulla adhibita verborum consolatione exequi imperata; Religiosi enim viri proprium esse dicebat, non modo non repugnante, sed vltro alteri, & appetente animo, ita vt nullis opus esset alijs verborum adminiculis, constanter hilari-

Digitized by Google

hilariterque parere. Vilissima quæque ac laboriosa summo studio prosequebatur. Paulo antè quàm in morbum incideret, à P. Rectore petijt ac impetrauit, vt nostræ domus pistori laboris socius adderetur: hîc dum eâ, quam semper præseferebat, alacritate totus incumbit, febri corripitur, quâ sex tantum dies vexatus excessit è vita. Mirum autem quantopere, latentem illius in occulto virtutem, morbus ipse prodiderit; nullus erat sermo, nisi de Deo, nulla nisi de rebus superis cogitatio. Destituerant vires corpus, non tamen viuida illa vis, pro Christi nomine extrema omnia subeundi, animum dereliquerat. Decumbebat in lecto mortí proximus, Indiam tamen prouinciam, quam suis laboribus peragrare vnicum in votis habebat votum, quâ dabatur, animo semiuiuus lætissimè complectebatur: quare nulla erat, dum de eâ ac de B. P. Francisco Xauerio, quem sibi hac in re imitandum proposuerat, loqueretur, defatigatio: imo voluptas nulla maior, nulla iucundior. Ad mortem iam propius accedebat: Pater cui ea cura demandata erat, desperatæ salutis nuntium allaturus accurrit, conceptisque verbis, Longum, inquit, tibi carissime frater, peragendum est iter, quare ne deficias, consueto es viatico muniendus: sensit ille quod dicebatur, summamque vultu, & oculis præseferens voluptatem, Paratum se esse respondit; defixisque in Cœlum obtutibus, leniter vocem attollens, Veniat, veniat, identidem repetebat, ad me dominus meus. Rursus pater: An aliquid est, quod me nosse velis extremo hoc vitæ tuæ tempore, ad conscientiæ, si quæ sunt, maculas penitus abstergendas? Omnino nihil, respondit: siquidem sic vitam moresque suos composuerat, ac si in horas

Digitized by Google

horas fuisset, ac momenta singula moriturus. Allata demum sacra Eucharistia, ingentique lætitiæ significatione excepta, pater dimissis omnibus adstare decumbenti: vt, si esset opus mœrorem, qui multus ferè semper morientibus inesse solet, cælestis patriæ recordatione leniret. Tunc ille nec interrogatus, patrem suum compellans, Gestit, inquit, gestit dulcissime pater, inusitata mihi lætitia animus, nec ipe capit sese. Iam enim cœlum manibus videor comprehendisse; & rursus, Quid illud sit, haud scio; scio autem, ea me diuinæ dulcedinis interfusa gaudia experiri, quæ nesciam vlla verborum quantauis amplificatione explicare. Hic pater rei nouitate attonitus, in tanta decumbentis lætitia lacrymas continere non potuit, attollensque vocem, Quia, inquit, Franciscе charissime, te cælum manet, nos terra: Cui ille. Sic Deo visum, mi pater, Cælum, Cælum me manet, quas inter voces, nouo delibutus gaudio, quod ad extremum vsque spiritum retinuit, exilire videbatur. Demum sacro inunctus oleo, cum totius domus moderator abesset, patrem illum, qui ægrotanti præsto fuerat, rogauit vt facultatem faceret excedendi; sanctissimæ obedientiæ, quam viuens tantopere coluerat, in ipsa morte non immemor; acceptoque responso, Dei hac in re maxime iubentis imperio parendum; religiosisque viris, animo parato ad vtrumque, illius voces, ac nutus excipiendos esse. At, subdidit, Quando per Deum licet è vita, liceat mihi per vos ex hoc cubiculo in ædem sacram commigrare, vt ibi ante eius conspectum, placidissima morte consopitus excedam; cumque id negaretur, At saltem humi nudus prosternar: liceat pauperem, pauperis in morem, Chri-

sto,

Digitized by Google

sto, qui & ipse pro nobis nudus in Cruce iacuit moriturus, extremum spiritum exhalare. Negatum id quoque, impositumque silentium; summis enim id precibus contendebat. Cum autem magis magisque morbus conualesceret, additusque febrium doloribus capitis dolor infirmissimum corpus acerrimè moleſtaret, Christi morientis effigiem poscit, eiusque vulnera deosculatus, Quæ, inquit, dulcissime IESV, quæ reddam? Æternas enim inferorum pœnas sæpius promerito, immensa cæli gaudia polliceris, & quod summum in votis habebam, in tam sancta religiosorum hominum familia, diem claudo, & tot Angelorum stipatus agminibus, sic enim fratres meos vocare licet, in cæleste domicilium ex hac vita commigratutus ascendo. Hîc omnibus præ lætitia obortæ lacrymę, illapsaque fratri cælitus voluptas aliquatenus degustata. Denique paulo antè quàm moreretur, nouissimè patrem allocutus, Quod, inquit, signum esse posset, beatis me superuorum spirituum ordinibus adscribendum esse? Illud profecto, respondit pater, si maximus tuorũ te peccatorum tangeret dolor, tuamque spem omnem in vna Christi morte collocatam haberes. Tum Franciscus nouo elatus gaudio, Tantum, inquit, tua hæc mihi verba lætitiæ cumulum addiderunt, vt eum animus capere nequaquam posse videatur. Has inter voces, tanquam dulcissimo consopitus somno, placidissimè conquieuit.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM NOLANVM.

AVCTVM hoc anno Collegium Nolanum, & scholarum numero, & nostris non paucis, qui tertium probationis annum expleuerunt. Ex his alij ad explicandam Catechesim, alij ad emendicandam stipem in pauperum vsum erogandam prof. cti, mirificè & corporis, & animorum saluti consuluerunt. Bis in hebdomada sermones ad populum facti in platea publica, & in Æde maxima: Casuum Conscientiæ explicatio ab vno è nostris habita, Episcopum, & Vicarium, qui ferè semper intererant; & vrbanorum externorumque Clericorum magnum numerum, ingenti cum voluptate ac vtilitate detinuit. Æterniam Episcopi rogatu duo è nostris sacerdotibus missi, retulerunt suorum laborum fructus non contemnendos: exposita fidei rudimenta, & sacerdotes idonei ad hæc eadem munia exercenda informati. Quadraginta horarũ supplicatio ingenti celebritate peracta, ac primo quidem die, hominum capita amplius mille trecenti, sacram ab Episcopo sumpserunt Eucharistiam: duobus reliquis maxima cum voluptate precationi vacatum est. Restituta bona non pauca, quæ male retinebantur. Mulierculæ ab infami lucro ad meliorem frugem reductæ: dissidentium animi ad concordiam reuocati. Illud non tacendum. Cum ciues abalienato animo, centum ferme annos, ab Episcopo Regijsque ministris dissiderent, nostrorum opera tandem aliqua pacta obfirmataque sunt fædera, tanta omnium approbatione,

Digitized by Google

tione, ac gaudio, vt lætitiæ indices lacrymæ ex multorum oculis excirentur.

ITVM deinde in oppida, Castellâque finitima; & quidem accurrentium numerus, vt de rebus huei atque ad salutẽ pertinentibus erudirentur, primam diei lucem anteuertebat: sub solis verò discessum, cateruatim huc confluebant, vt ad multam noctem paratas confessionibus aures habere sacerdotes nostri cogerentur; & quidem suus nostro labori extitit fructus. Viginti circiter familiæ, extinctis odijs, tranquillissimam pacem amplexæ sunt; licet aliquarum recens sparsus cruor adhuc ferueret. Restitutum æs alienum non paruum: duo ad euomendum peccatorum virus adducti, quibus salutis nulla aut perexigua erat cura.

NEC Atellis nostrorũ opera defuit: Aduocatiab Episcopo è nostris duo, ea pietatis iecêre semina, è quibus licet magna seges extiterit, maior tamen in dies singulos expectetur. Atellarum prouentus nostros, ad obeundos vicinos agros inuitauit: quare Pagos lustrarunt omnino quindecim, in quibus doctrinę Christianæ præcipuus extitit fructus, effectúmque vt tam salutaris instituti Sodalitates erigerentur. Demum tota Diœcesis à nostris cælesti pane refecta, vires, vt speramus, Deo administrante capiet, atque incrementa virtutum.

COLLEGIVM BENEVENTANVM.

FEMINÆ quatuor, quæ pudicitiam venalem habebant, nostrorum operâ ad bonam se recepêre frugem: ex his vna ingressa Cœnobium, quasi

ad

Digitized by Google

ad portum appulsa naufragantis pudoris, religiosam vitam suauissimè instituit; eius sequendæ studio maximo tres reliquæ tenebantur, & assecutæ profectò essent, nisi rei familiaris inopia impediisset.

OBITA vicina Oppida: institutæ vbique Sodalitates: Sed in duobus maximè oppidis duę sunt, quarum Sodales vulgò tanquam religiosi suspiciuntur: in harum altera decretum, vt fæminæ quotannis complures inopes conuestiant. In altera illud illustre: Cum is qui ædes dono dederat cogendis Sodalibus opportunas, eidem Sodalitati nomen dedisset, essetque abalienato erga Sodalem quendam animo, summo studio contendebat, vt is, cui infensus erat, à Sodalitate excluderetur. Conspirant omnes in vnius Sodalis defensionem, decernunt donatas ædes, licet magno cum incommodo dispendioque, deserendas potius, quàm innocentem Congregationis aditu prohibendum: quarè relictis prioribus, corrasa è singulis pecuniola nouas à fundamentis excitarunt. Verum haud ita multo post, is qui in fratrem iniustus esse volebat, iustissimam Dei vltionem expertus est.

DVO aureorum millia eleemosynæ nomine nobis attributa, quibus tantumdem æris alieni dissolutum.

MVLTÆ ad sacram supellectilem accessere Sanctorum reliquiæ, quibus asseruandis tegendisque, thecam confecimus accomodam & peruenustam.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM BARENSE.

ANNVS hic multis obnoxius morbis, ingens fuit Societatis hominibus seges, ac materia pietatis. Acersitus è nostris quidam domum illustris cuiusdam viri, quadraginta ægrotos reperit: hic dum corporum saluti seruit, multorum animis saluti fuit. Siquidem flagitia multa repressa: Virginum inopia, quæ periclitabatur, sustentata: fœminæ ab impuro quæstu reuocatæ. Illud memoratu dignum. Mulier quædam cum pudicitiæ naufragium fecisset, factura iam erat vitæ, siquidem cognatus eius apprimè diues, ad quem id maximè spectare videbatur, conduxerat iam nefarios homines, pecuniamque soluerat, vt inustam familiæ notam, sanguinis effusione delerent; sed nostri sacerdotis prudentia, ac dexteritate effectum, vt non modo libens ignosceret, conceptumque facinus confessione expiaret; sed vltro vt pecuniam munifice elargiretur, qua & fœminæ inopiæ, cuius causa maximè pudorem vendiderat, consultum est, & regijs ministris pecuniariam pœnam experentibus largiretur. Famosæ cuidam mulieri diù nostrorum, imo Dei ipsius vocibus reluctanti, discussa errorum caligine veritatis lumen affulsit; ita vt non modò meretricium quæstum, sed filios etiam (quod vnum matris animum remorabatur) quos malè susceperat, & malè etiam alere consuerat dereliquerit; eluroque confessione animo, ijs tantum amoribus, qui sine animi ac dignitatis iactura susciipiuntur, adhæserit.

QVA-

Digitized by Google

QVADRAGINTA horarum supplicatio extremis Bacchanaliorum diebus, ingenti omnium lætia peracta est. Ædem nostram cohonestauit singulis diebus Illustrissimus Cardinalis Bonuisus, is enim & horam integram orationi dedit, & sermonibus qui habebantur summa, vt videbatur, approbatione interfuit.

AVCTVS eorum numerus, qui nostram Sodalitatem frequentant; aucta pietatis officia. Illud maximè eorum animos conciliauit. Quidam ex eorum Sodalitio, qui manuum labore vitam sustentant, diem suum obierat, vxor in magna liberorum inopia, summam inopiam patiebatur: accidit vt vitio parietis fatiscente domo, non exigua muri pars in terram decideret; sed ijdem qui decumbenti, ijdem prolabenti familiæ præsto fuerunt; nimirum quà corrogata pecunia, quà extructis ab ijs, qui artem eam profitebantur, proprio labore parietibus, afflictæ domus miserijs consuluerunt.

COLLEGIVM SALERNITANVM ET BARALITANVM.

IN Salernitano omnia communia: in Baralitano hęc propria. Quæ omnes maximè premebat controuersia, inter huius vrbis primates, & Tranensem Archiepiscopum, omnino dirempta. A Patre enim Rectore nostro in Collegium perhumaniter accepti, in pristinam amicitiam sunt redacti. Sed repressit, aut minuit huius lætitię copiam, P. Rectoris obitus. Erat is Pater Claudius Arallus probatæ virtutis vir, religione ac doctrina optimè

Digitized by Google

optimè notus, adeóque Baralitanis ciuibus carus, vt audito illius mortis nuncio, pene omnes in templum noſtrum non externi modo ſed religioſi etiam viri iuſta perſoluturi confluxerint. Nobiles autem feminæ, vt ſubſidijs largiſque muneribus ægrum, ita mortuum vberrimis lacrymis ſunt proſecutæ. Neque hic lugendi finis: ſiquidem paulò poſt P. Petri Moaræ Luſitani mortē deflcuimus: qui Baruli, ad reditus ex Apuliæ prędio exigendos, Collegij Romani procurator degebat; multa viuens, nec pauciora moriens, ſuæ virtutis edidit documenta. Is dum in lectulo morti proximus decumberet, ſenſit extremum ſibi tempus inſtare, quarè ſodalem quendam, qui ſibi ægrotanti præſtò fuerat, dormitantem cum animaduertiſſet, in cubitum aſſurgens ſublata voce; Expergiſcere, inquit, accende extinctas faces: Iam enim mihi cœlorum atria patefiunt. Paruit ille monentis voce expergefactus, accenſiſque cereis animaduertit eum, oculis manibúſque in Cœlum ſublatis, extremum Deo ſpiritum exhalare.

COLLEGIVM LVPIENSE.

OBITA hoc anno, vt nunquam antea, in Lupienſi Collegio noſtrę Societatis munia, ſumma & noſtrorū, & externorum approbatione. Natali die Domini Seruatoris, & eius Circumciſionis, qui cœleſti pane refecti ſunt, numerū quatuor millium attigerunt. Totius vitæ confeſſiones auditæ octingentæ. Superat fidem ſtudium ac religio, qua noſtrum templum colunt.

Digitized by Google

MVLIER quædam quotidiana febri laborabat ea tamen in ſpem venerat fore, vt ſi Ædem noſtram inuiſeret, omnino priſtinam recuperaret ſalutem, & quidem voti compotem fecit Deus. Domo diſceſſit ægrota, redijt integra.

HOC idem ſtudium erga noſtrum templum, præſtitit extremis Bacchanalium diebus ciuitas vniuerſa: tantus enim erat confluentium numerus, vt non Bacchanalia ſed Paſchalia celebrari videretur.

BREVI ſperamus fore, vt hoc Collegium & omnino ære alieno liberetur, & complures alios alere poſſit, qui tùm domi, tùm foris animarum ſaluti dent operam. Et quidem huius rei non leuia iecit fundamenta P. Aloiſius Fidelis, qui ſeptem millia nummorum aureorum huic Collegio dono dedit: alios etiam octingentos ſupra mille, paternorum bonorum legitimam partem, Vincentius Antoglietta, antequam in Indiam proficiſceretur, attribuit. Quædam quoque primaria femina, Societatis noſtræ ſtudioſiſſima, quingentos alios poſt mortem ſoluendos aſſignauit.

MISSIONES.

SACERDOS noſter ad Caſtellum Lupienſis Diœceſis, quod non longe ab Vrbe diſtat, ad Domini vineam excolendam miſſus, ſui laboris maximos vberéſque retulit fructus. Iurandi peieranáique repreſſa licentia: Sacrorum Sacramentorum vſus inuectus: quæque antea, præterquam ſemel aut bis in anno, attingere pæne religio erat, nunc maximè frequentantur: omnium denique vna vox erat, ſacerdotem illum è cælo demiſſum

vt

Digitized by Google

vt illorum salutem procuraret. Ingens in eum studium tunc maximè ostenderunt: cum lacrymis, ac suspirijs, peracto iam anno discedentem patrem sunt prosequuti, & quidem in eo persæpe præsentissimum numen agnosceres. Decumbebat in lectulo mulier iam multos annos ægrota, vigilijs inediáque ita confecta, vix vt cutis ossibus hæreret: huic persuasit sacerdos, vt animum totius anteactæ vitæ confessione expiaret; paruit libens, eáque confecta, eiusdem manu seriem sacrorum orbiculorum, quam Deiparæ coronam vulgò appellamus, acceptam inseruit collo. Mirum dictu: statim remisit morbus, sumtóque cibo melius habere cæpit in dies. Demùm conualuit, salutémque vni Deo, per hunc sacerdotem, acceptam refert.

ALIVS in morbum inciderat, adeóque vis mali inualuerat, vt iam de eius salute medici desperarent; noster autem non modò non desperabat, sed liquidò etiam asserebat fore, vt omnino conualesceret: ridiculum id omnibus videbatur, ac tum maximè, cum perfunctus iam ille rebus sacris, quæ ad animi salutem pertinere videbantur, funebres indutus vestes, multas horas tanquam mortuus à compluribus lugeretur; sacerdos autem sedulò repetebat non modò eum non mortuum, sed nec tunc quidem temporis moriturum. Fidem præstitit euentus. Dum hæc circumferuntur, cæpit is, qui mortuus videbatur, primò moueri, tum loqui, demum paucis post diebus, recuperata iam salute, ac si nunquam ægrotasset, consueta munia exercere.

EXEVNTE anno ad Hydruntinam Diœcesim ipsius Archiepiscopi rogatu, nostris patuit aditus. Excursum initio in aliqua finitima oppida;

Digitized by Google

Catechesis explicatio rudi plebi, tenerǽque ætati tradita: assiduæ confessiones auditæ, habitæque conciones; Aliquibus in locis, linguæ inscitia (Græcè enim tantùm, saltem mulieres norunt) rebus nostris impedimento fuit; sed pueri natura dociles, & viri, qui Italicam linguam callent, Christianam legem optimè perceperunt. Tribus in oppidis, in quibus maior incolarum numerus, Sodalitates institutæ: quæ magno studio, ac pietate frequentantur.

MVLIER quædam immanitate barbara suam ipsius filiam suis manibus, quæ vix vnum aut alterum vitæ mensem attigerat, cum interemisset, facta facinoris dedecore, scelus & impietatem omninò celare statuerat. Affuit aliquando concioni, cum è nostris quidam hac ipsa de re ad populum verba faceret, multisque propositis exemplis, quantopere, qui inter confitendum peccata retinerent, apud inferos cruciarentur, edoceret: territa primùm vehementer, & biduo diu noctúque agitata, nec cibum, nec somnum vlla ratione capiebat; demum vbi se collegit, ad Confessarij pedes accidit, extractúmque celati diu sceleris virus euomuit.

ALIVS eodem modo, obfirmato animo nonnulla inter confitendum scelera retinebat, sensit malus dæmon nostrorum aduentu posse hominem recipiscere: quare, vt magis magisque labentem in extremum exitium deturbaret, quadam die senis formã simulans, rugosa fronte, obsoletis pannis, cogitabundum offendit, proprióq; compellans nomine, Te ipsum, inquit, quærebam. Vndecim in te sunt puncta (sic enim loquebatur) octo bona, tria mala. Hęc autem ea sunt flagitia, quę omnibus,

vt

Digitized by Google

vt tu credis, ignota commisisti; nec prius dicendi finem fecit, quàm loca, tempora, & omnia, quæ fidem facerent designauit: negare ille, hic rursus vrgere: quid negas? aperta mihi omnia, sed bono animo esto; Sacerdos sum: affer stipem paucos nummiculos, confitere hoc mihi, quod peccasti, absoluêris. Et ablata pecunia, ac nudato crimine, manum vocémq; sustulit, absolutionísque formula adhibita, Abi, inquit, tutus; non est quod amplius eadem confiteare. Discessit miser, primò lętus, tum suspicari cæpit, id quod erat, mali dæmonis insidias; quid agat, quid consilij capiat, conueniat rursus hominem? Sic statuit. Omnia igitur percurrit loca, omnes interrogat, indicia profert, nusquam reperit, hic maior oboritur metus: inops animi, ac sui pæne inscius, nullam capiebat quietis partem; tandem nostros adit, ac re perspecta, illusum se à malo dęmone intelligit, quare expiato confessione animo, sanctiorem vitam instituit.

TOTO eo tempore, quo Christi Domini Aduentum de more prestolatur Eccl. sia, in oppido totius Diœcesis maximo, & celeberrimo, plenissima concione nostri, quâ Chrstianæ fidei rudimenta exponendo, quâ cohortando, quâ conscientię casus explicando, multitudinem ingenti non minus voluptate, quàm vtilitate detinuerunt. Præsenserat id humani generis hostis, omnémque mouerat lapidem, vt felicem nostrorum cursum, si non omnino, saltem magna ex parte retardaret: ferebat enim in vulgus nostra nos vtilitate, non ipsorum salutis causa, ad ea oppida profectos esse, nec deerant, qui faciles his vocibus aures darent; quippe qui nunquam antea nostræ Societatis institutum nouissent. Sed vicit tandem nostrorum

Digitized by Google

patientia, malique dæmonis irritos conatus reddidit: siquidem, nec labori parcebant, nec aduersariorum calumnijs ac iniurijs succumbentes à consuetis exercendis muneribus desistebant. Quod cum Ciuitatis Princeps, honestissimíque ciues, ac plerique omnes, qui cum bonis sentiebant, animaduertissent, omni penitus animo abrasa suspicione, nostros admirari, colere, & obseruare cæperunt.

COLLEGIVM AQVILENSE, AC TEATINVM.

INGENS discipulorum numerus in Aquilensi Collegio: vix enim credi potest, quanta omnes scientias ediscendi cupiditate teneantur. Apertum nouum Gymnasium, vt ciuium petitioni satisfieret, in quo casus conscientiæ Clerici edocentur.

TEATE Illustrissimi Archiepiscopi officia quotidie in nos extant illustrius; adest semper nostris concionibus, & Bacchanalibus ferijs, cum abesset ab vrbe, licet anni frigidissima tempestate iter arripuit, summáque omnium lætitia in templo nostro de more, ad circumfusam multitudinem verba fecit. Media Quadragesima quatuor hominum millia & eo amplius, totius fermè anteactæ vitæ peccata confessarijs aperuerunt: Multi scorta domo expulerunt: malè parta suis dominis reddiderunt Mons pietatis, qui iam (vt res humanæ ferunt) collabebatur, instauratus ac sustentatus nostri sacerdotis diligentia.

MAXIMÆ

Digitized by Google

MAXIMÆ hic sedatæ discordiæ. Vir quidam nobilis ab alio pessimè acceptus, siquidem non verbo solùm, tanquam probrosè mendax, sed impacta etiam maxillę alapa, multisq; insuper pugnis in conspectu multorum violatus fuerat. Frustra laboratum à multis, ac in primis à Prorege ipso, vt ignosceret, sed nostris cohortationibus tandem manus dedit, eique libens acceptas iniurias condonauit.

QVIDAM cum obfirmato animo mortem sibi suis ipsius manibus consciscere decreuisset, iamque operi admotâ manu vulnus pectori inflixisset, nostri Sacerdotis cohortatione, à nefario incepto sic destitit; vt spem omnem, quam sibi suisque diffidens moriturus abiecerat, in Deo collocatam haberet.

COLLEGIVM CATACENSE.

HOc anno habita est concio in templo nostro, magna cum frequentia totius ciuitatis, & multorum fructu. Sexta quoque feria habiti sunt sermones de passione Domini, publicáque supplicatio cum grata vocum, ac instrumentorum symphonia.

PROREGIS animum in nostrum ordinem in dies experimur propensiorem: nullum enim finem facit de nobis, quà honorificis verbis, quà munificis donis benemerendi; & quidem pari mente, parique in nos studio coniunctissimam habet vxorem: ea mundum muliebrem pænè omnem ad nostram ædem exornandam exhausit, vt quę mundo,

Digitized by Google

do, ad speciei ornatum, vanitatis insignia militabant, sanctiore cultu, Christo Domino veræ pietatis indicia deseruirent.

PHILOSOPHIÆ disputationes nunc in hoc Collegio haberi cœptæ, summa nobilium virorum multitudine, ac ipsius inprimis Proregis approbatione peractæ sunt.

HINC excursum ad finitima oppida: atque ingens, tum ex alijs, tum è Boliano agro seges extitit animorum. Sacrarum confessionum vsus, qui pænè absoleuerat, restitutus; viæ publicæ grassatores in meliorem frugem redacti; multi à perdito impurissimarum mulierculârum amore abducti. Alea, quæ impunè certâ sibi statuerat sedem, è suo tanquâ eiecta regno, exulauit. Omnino in eo maximè insudatum, ne mortales mortalis hominis funus, immortali vt ita dicam, luctu prosequerentur, effectúmque magna ex parte, vt impiam illam pietatem exuerent, nec, vt prius, lugubri carmine debaccharentur. Impetratum etiam vt lex illa in propinquorum funere templum non adeundi, quam diu insaniens dolor altissimè fixerat, refigeretur. Eorum, qui vulgò sanctorum nominibus, per summâ impudentiam blasphemo ore abutebantur, compressa licentia. Huic malo, omnium maximè Catecheſis explicatione occursum est: siquidem tenera illa infantium ora impietatem dedocta, sacras sanctorum laudes, quas à nostris acceperant, passim per vicos & compita concinere cœperunt.

BEATÆ Virginis sodalitio iam pridem instituto, sed frequentantium paucitate defloreſcenti, suus nostrorum diligentia restitutus decor.

INIMICITIÆ non leues, & in fædam iam iam erupturæ cædem, sublatæ. Mulier occisi fratris

Digitized by Google

iniuriam condonauit Christi amore: actum maxime fænerari Deo visi sunt nostri, cum vsus ille, quo publicè iniquissimo fænore pecunia dabatur, publicis refixis tabulis, quibus id confirmabatur, sublatus est. Pari labore, pari etiam exitu, alterius effrenata auri cupiditas repressa est. Quum enim tabellione, ac testibus corruptis, testamentum quoddam supposuisset, magnámque inde argenti vim, vt erat futurum, animo deuorasset, tandem audita criminis grauitate resipuit, succensóque chirographo, conceptum facinus confessione deleuit. Xenedochij domus iam pænè collabens, stipe publica corrogata suffulta.

TROPEIA.

NOSTRO sacerdoti, qui vnus hoc anno sedem hanc incoluit, solemne fuit, vt contentiones & rixas, quæ hîc exoriuntur, extingueret; vix enim credibile videtur, quantopere gens omnis prona sit ad ferrum, ad cædes. Paruæ initio discordiarum scintillę, in tantum persępe incendium exiuerunt, vt non nisi multorum sanguine restringui possent. Effectum tamen Deo duce, vt persæpe multi, sedatis discordijs, pacem amplecterentur.

NOBILIS quidam vir, cum nulla certa coniectura infensum sibi hominem, eúmque ex prima nobilitate suspicatus esset, cognatos omnes, vt sibi cum armis prestò essent aduocauit; eóque res erat adducta, vt in insidijs posita magna hominum manus, vnum illius præstolarentur aduentum, quò insecij immerentisque hominis sanguinem exorberent; sed attulit, qui vnus poterat, medicinam Deus:

Digitized by Google

Deus: siquidem eam nostro sacerdoti mentē, eam agendi dexteritatem dedit, vt patefacta re, is qui alterius cædem moliebatur, conceptas iniuriarum suspiciones, depositis armis obliteraret. Primaria quædam femina sublatum cæde fratrem miserabili carmine lamentabatur; omnem mouerat lapidem is, qui cædem patrauerat, vt sibi ignosceretur, sed frustra: viuax enim mulieris odium, implacabile irarum seminarium nutriebat. Tandem nostri sacerdotis cohortationibus victa, manus dedit, suasque Christo, adhibitis etiam testibus dimisit iniurias. Nouum id ac pænè inauditum ijs in locis, summa omnes præclari facinoris admiratione detinuit: siquidem ea in omnium animis, humani generis hoste dictante, inesse opinio, vt condonare iniurias, idque publicis testarī tabulis, minime viros nobiles decere putent.

VENIO ad alia; catechesis explicatio perbellè procedit: iam pueri obscænas, quas à parentibus ediderant, cantiones dedocti; per vicos & compita non nisi sacros hymnos, sacrásque Deiac Beatæ Virginis laudes concinere exaudiuntur. Confluunt ad nos confessionis causa non è finitimis modò, sed à maximè disiunctis locis quàm plurimi: nec quisquam ferè lecto ægrotus decumbit, qui nostrum sacerdotem non accersat. Vir quidam nobilis multis varijsque afflictabatur doloribus, nullam noctu, nullam interdiu quietis partem capiebat; tandē id consilij cepit, vt nostro sacerdoti conscientiæ maculas eluendas aperiret: quo facto statim melius habere cæpit, ac breui omnino conualuit. Alterius confessionem peccatorum, animi valetudo ita est consecuta, vt qui anteà omnibus offentioni fuerat, nunc sit admirationi: siquidem

Digitized by Google

dem cum animi sordes, quas multos annos collegerat, confessione detersisset, scortum, quo cum male vixerat, domo dimisit, mutatúsque in virum alterum, suos amores, sua studia, in tutiorem locum vni Deo seruiens collocauit.

ADDAM aliud cuiusdam puellæ, quæ nostram Ædem frequentat, facinus sanè pium. Hæc enim cum animaduertisset mulierculam quandam, quæ viro nequissimo famulabatur, ob exortas rixarum offensiones, voluntarium interitum meditari (iam enim ascenderat fenestram, è quà se præcipitem erat datura) cum vi cohibere non posset, humi flexis genibus, factisque ad Deum precibus, quod viribus corporis longe impar nequiuerat, orationis adhibitis machinis impetrauit.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

DOMICILIA habet sexdecim: Domos Professas duas, Collegia septem, Nouitiatum vnum, Residentias quatuor, Missiones duas, Socios autem vniuersim trecentos. Ex quibus numerat Domus Professa Mediolanensis triginta, Collegium Breranum nonaginta, Domus Professa Genuensis vndetriginta, Residentia Pauirani quatuor, Collegium Taurinense duos & viginti, Comense duodecim Vercellense, totidem, Domus Nouitiorum Aronensis sex supra quadraginta, Collegium Montis Regalis tredecim, Cremonense duodecim, Residentia Alexandrina, Ticinensis, Corsica,

Digitized by Google

Corsica, quinos singulæ. Vitâ excesserunt quatuor; ad Societatem accesserunt decem.

DOMVS PROFESSA MEDIOLANENSIS.

ANIMARVM salus quantæ curæ fuerit nostris, ea quæ sequuntur tùm domi, tùm foris gesta declarant. Plures è transalpinis Hæreticis, vnus ex Valle Telina ad Ecclesiæ Catholicæ veritatem, per nostrorum Catecheses accesserunt. Gebennensem quendam nec cognatorum preces, nec matris eiulatus, nec vlla terrena commoditas impedire potuit, quominus Catholicam Religionem, relicto hæresum errore complecteretur; conscientiæ stimulis, quibus per triennium in illa secta agitabatur, quodammodo compellentibus. Valle-Telinus autem sui genitoris maluit dolorē, minásque contemnere, quàm suæ saluti deesse. Mahometani duo per nostros primùm instructi, mox salutaribus aquis abluti, nomina Christo Domino dederunt. In audiendis Confessionibus ab ipso vsque vitæ primordio, assiduè, nec sine fructu laboratum; magna in multis facta mox mutatio: multæ sublatæ offensiones, & illecebræ, occasionesque peccandi; multa extinguendis vitijs remedia, multa ad virtutem suppeditata præsidia, multa restincta odia, homicidia impedita multa.

IVVENIS quædam honesta Iurisconsultū litis causa adierat; is libidinis oestro percitus, Nisi pudicitiam, inquit, perdas, litem non vinces: ad quem femina. Corpus hoc, inquit, cui sanctissima hodie Eucharistia insedit, nullo profecto humano

Digitized by Google

mano contagio violari pariat; fixum mihi prorsus est causa, imò & vita potius, quàm pudicitia cadere. Mirum, quantas vires virtus habeat; perdi i hominis repentè immutata voluntas est, & ab insana cupiditate in admirationem virtutis versa, tanto ardentius opem feminæ tulit, quanto ea fuerat in tuenda castitate constantior. Quid multa? & pudorem femina tenuit, & causam obtinuit; vsque adeò non deserit eos Deus, à quibus non deseritur. Decreuerant omnino quidam, consanguineam occultissimè in puteum præcipitem dare, nisi vellet ipsis pro quibusdam fortunæ bonis, vel ipsa reluctante conscientia assentiri; quod facinus nostrorum interuentu impeditum, & res tota composita. Multorum simultatibus per nostros occursum. Nobilis quidam grauissimè vulneratus, hortatu confessarij illico pacem fecit.

Ad vltimum supplicium tres ducendi ex prima nobilitate, nostrorum, quos aduocarunt, adiuti monitis, tanto in morte fuerunt omnibus exemplo, quantæ in vita fuerant offensioni.

COLLEGIVM BRERANVM.

Quidam diuino instinctus afflatu, Societati nostræ se adiungere cogitabat, nescio quas tamen nectebat moras, licet maioribus in dies stimulis, quæ diuina bonitas est, vrgeretur: hunc aliquando tanto rerum spiritualium tædio affecit dæmon, nihil vt quietis illum, aut voluptatis capere sineret: tanto etiam erga nostros horrore perfudit, vt ne aspicere quidem nos, nisi torue, & cum quadam

Digitized by Google

quadam animi, ac sanguinis commotione posset, adeò vt in posterum, nec quemquam nostrorũ alloqui, nec gymnasium adire, nec confessarium vltrò aspicere statuerit. Verum cum se cõtinere non posset, quin cum discipulo è nostris, quem præcipuo affectu complecti solitus erat, rem hanc aperiret, cúmque ab eo fallaciam dæmonis esset edoctus; repentè nubes illa euanuit, & pristina obseruantia in omnes de Societate nostra, simul cum animi tranquillitate redire visa est: nihil vt habuerit antiquius, quàm in eandem illico Societatem adscribi.

QVIDAM qui virtutum omnium exercitatione animum mirificè excolebat suum, incepit interdũ infestissimis eisdem, atque inpurissimis cogitationibus pulsari: qua in molestia (quâ nullum cruciatum maiorem existimabat sibi accidere posse) vnum è nostris patribus supplex adijt, remedium oraturus. Pater blandè eum consolatus bono animo esse iubet, eique particulam donat vestis vnius sericæ, quâ B. Virginis Lauretanæ simulacrum circumamictum fuerat. Mirum quantum castitatem tuentibus Virgo opituletur, quantúmque non fallat eorum fiduciam, qui in eius patrocinio conquiescunt. Digito serica illa fila alligauit magna cum pietate adolescens, omnisque turpium imaginum cohors repentè discussa est, pacatissimo remanente animo, & ad castimoniam seruandam mirificè accenso.

QVIDAM imaginem S. Ioannis Baptistæ, quæ in Templo nostro ad dexteram altaris B. Virgini dicati depicta est, visere quotidie solitus erat, Diúque sua vota peculiari pietate fundere; huic (quæ adolescentium instabilitas est) cupiditatibus fræna laxanti,

Digitized by Google

laxanti, nocte quadam intempesta, per somnium S. Ioannes Baptista apparuit, ea prorsus specie, figuráque oris, & corporis, qua in sacro Templi nostri pariete depictus erat; acritérque illi peccatorum admissorum turpitudiné obiecit, in eundem magna vi, & execratione inuectus, & vt ad meliorem frugem se quàm primùm conuerteret, suadens. Hæc tam cælestis, & tam grauis reprehensio, ita adolescentem percellebat, & ab imo corde euertebat, vt tanta verborum fulmina ferre non posset; sed ruboris plenissimus lacrymas, & singultus vberrimè, & creberrimè daret, inter quos rupta voce altè exclamare cæpit, mugitibus similes sonos edens: quibus tota domus excitata, ipséque demum solutus somno est. Rubore interim totus, lacrymisque suffusus, silentio pressit quæ viderat, & nescio quem dolorem cordis simulans, vbi domestici abscessissent, eadem hora noctis seminudus se in terram, simul & in preces abiecit; conscientiaque ad multas horas excussâ, & ad primum lucis exortum expiatâ, vitam sanctè instituit, per sacramentorum frequentiam ad omne se virtutis genus comparans, & exercens. Tanti interest sibi, pijs obsequijs amicitiam conciliare Sanctorum.

Nec domi solùm intra sodalitiorum parietes, sed etiam in triuijs miro cum fructu habitę à nostris Collegialibus conciones, illicóque turmæ confitentium ad nostra templa adductæ; quas ad conciones cum quidam nobiles constitissent, zelum & charitatem dicentium admirati, moderatorem Collegij adierunt, & obnixè, vt suis villis tales iuuenes ad huiusmodi conciones concederent, postularunt. Quod non semel vacationum tempore obtinuerunt, fructu sane non pœnitendo.

Digitized by Google

DEVEXA, atque adeo fessa ætate senex quidam ex agresti villa, multis ab vrbe milliaribus ad nostrum Collegium venit; vnum è nostris Patribus accersit, cum quo rem ad deliberandum difficilem communicauit. Multis ab hinc annis, inquit, puellarum turbæ, quæ diebus festis ad templum doctrinæ Christianæ causa confluunt, præfectus sum à Parocho; curęque meæ demandatum est, vt eæ frequentes conueniant, & catechismum ediscant, vt modestè se gerant, nemo vt eas interturbet, nec exiguus hactenus extitit fructus: Nuper autem tres perditis, corruptísque moribus adolescentes, aliquas ex his puellis in ipsum templum persequuntur, assident, impuro nutu gestúque illarum honestatem, ac modestiam pertentant; nec, quamuis ego illos moneam & increpem, à scelere desistunt; insuper etiam minas iactant, & vitæ insidiantur meæ. Quare cum hanc amentiam ferre æquo animo non possem, contrà vero extremam hanc senectutem meam Deo dicatam planè esse velim; venit mihi in mentem optimum fore, si relicto rure Mediolanum me transferam, & xenodochio alicui vtcumque inseruiam: hanc tamen cogitationem probaturus, an ex Deo sit, huc accessi, & consilium humiliter peto. Patet collaudata senis sedulitate, ac virtute, vbi rem attentiùs considerasset, respondit; nullo modo videri, vt solum mutet, cuiámque illam, tot licet emergentibus difficultatibus, deserat: quin potius illas pro sua prudentia patienter, & constanter superet, labores hos Deo fore acceptissimos; non deesse Mediolani, qui xenodochio inseruiat, defuturum autem qui puellas illas erudiat, & custodiat; quare ne dubitet in incepto perseuerare Deum enim

Digitized by Google

enim de petulantibus illis iuuenibus pœnas sine dubio sumpturum. Abijt senex tranquilliore animo, & quasi accepto, vti post dicebat, oraculo; nec illum fefellit exitus; cum enim tres illi homines insanire pergerent, paucos post menses accidit vt vnus, furto admisso, suspendio damnatus; alter exul ob multa crimina factus, sclopis in publica via interfectus ab inimico sit; tertius eiectus à suis erret incerto solo, incertaque fama. Quo euentu bonus senex in memoriam reuocans, quæ à nostro Patre dicta fuerant; agnouit & prædicauit diuinæ prouidentiæ, iustitiæque vim maximam. Illud vero percommodè accidit quòd ille Pater ex nostris, qui consilium dederat, cum casu in eam villam ad concionandum accessisset, agnitus à sene sit, & palam laudatus: quæ res magnam ei opinionem conciliauit, & satis aptam ad animorum fructum viam aperuit.

MISSIO NOVARIENSIS.

DOMVI Professæ, & Brerano Collegio missionem Nouariensem iungamus; iunctis enim quodam modo copijs vnus ex Domo sacerdos, alter ex Collegio in hanc expeditionem iuêre. Quanto minus illis in oppidis nostri homines noti erant, tanto maior extirit admiratio, & fructus; & par fructui de nostra Societate opinio excitata est. Ad cõfessiones tanti fiebant quotidie concursus, vt nostri prima luce aures darent, nec se ad meridiem vsque loco mouerent, ita vt studio persæpe tempus fallente, sacri dicendi hora, & occasio

Digitized by Google

prætereriret. Certabat pœnitentium ſtudium cum Confeſſariorum ſedulitate: nec illi ſe quidem loco mouebant vel maxima ingruente pluuia (Sacellum videlicet vbi Patres ſedebant, non ſecus ac ſi impluuium eſſet, magnam vim aquę ruptis tegulis excipiebat) vt proximus quiſque quàm primùm expediretur, idque cum magna ſignificatione doloris. Vidiſſes non tam pluuia veſtes, quàm ora lacrymis madida. Concionum verò tantus ardor, vt quibuſdam in oppidis vix vllus relinqueretur, quin vitæ crimina à prima ætate repeteret: vt multæ pellices vetitos toros peroſæ ſint; vt inter plurimos inueteratæ inimicitiæ finem inuenerint, ſimultatum auctoribus, pace facta, ad confeſſionem concorditer euntibus, cæteroſque factionum ſectatores quaſi examina ducentibus: vt paciſcendi, & contrahendi iniquitas ad ius, modumque legitimum reuocata ſit: vt denique magna morum mutatio, & noua quaſi rerum facies eſſe cæperit.

Illvd vero memorandum in primis: quòd pernicioſus quidam, qui inoleuerat, mos exercendi in diebus Pentecoſtes choreas, quod non ſine magno chriſtianę pietatis detrimento fiebat, ſublatus eſt. Occaſio fuit eiuſmodi; In his choreis quiddam accidit, vndè homicidium conſecutum, ac per ſummum ſacrilegium in templo quodam admiſſum eſt; hoc templum ſanguinis effuſione profanatum, dum ſacratur iterum atque expiatur, noſter Concionator extrema oratione, accerrimè è ſuggeſtu in peſſimam illam conſuetudinem, quæ vt plurimorum, ſic etiam huius mali ſtirps fuit, inuectus eſt; minatuſque cœleſtem, eamque ſeueram admodum vltionem, niſi omnis populus ſcelus illud nefarium, licet ab vno commiſſum, communi

Digitized by Google

muni tamen pœnitentia eluere; nullam autem fore meliorem, quam si choreæ illæ in perpetuum abolerentur. Id tanto animi ardore dixit, vt mirum populo terrorem incusserit. Accessit siue casu aliquo, siue certo Diuinæ Prouidentiæ consilio, quòd statim à concione cœlum, quod antea serenum prorsus erat; nigrantibus repentè nubibus vndequáque opertum, crebro micante fulgure, horrendóque sonitu mugiente, magnam vim tempestatis effuderit: qua sic perculsi omnium animi, vt de choreis in perpetuum abolendis, eodem die publico consilio, communi consensione decreuerint.

QVIDDAM ad extremum sempiterna posteritatis memoria dignum subiungam. Puella quædam nostrorum aduentu, multum putatur roboris ad constantiam, multum ardoris ad pietatem, multum lucis ad omnem viuendi perfectionem concepisse. Hęc iam tùm nubilis, non summo illa quidem loco nata, summa vero virtute prædita, vtróque parente orbata erat; modestia in primis formáque præstanti, altera alteri decorem addente, enitebat. Veste vtebatur lacera, & pannosa, rudi vitta incultas insimplici linteo stringebat comas, ipso tamen neglectu, & incultu conspicua magis, ruinosa in ædicula sola se continens, acu & colo vitam inopem tolerabat. Huius pectus magnus Dei amor, peccati odium, & vero maximè pudicitię tuendæ studium occuparat. Ergo illam nocte quadam nondum concubia, inflammati libidine, armatíque non tam ferro, quam scelere iuuenes obsedêre; vocibus primùm, & clamoribus castissimas aures, mox ictibus, atque impetu facto ostium quassant, virginem per summum nefas raptum: Puella exalbescere primò, pauere, & quid consilij capiat,

Digitized by Google

ignorare; ætatis infirmitas, paupertas, solitudo timidam faciebant; male materiata domus vndique admittebat insilientes, fores iam iam effriugebantur, plena omnia tumultu, & periculo. Sed nunquam inops consilij virtus, nunquam non fortis diuinus amor: vbi sensit nihil esse propius quam vt sceleſti amatores fores irrumperent, è feneſtra in tectum, è tecto in campum se præceps demittit; gressúque quantũ poterat occulto & citato, iuuantibus tenebris longissime proripit, dum ad vicini fluminis ripas perueniat; vbi cum vlterius progredi neque nox neque flumen paterentur, tota nocte sub cœlo constitit, saxóque insidens ad murmur aquæ tantum soporis cepit, quantum & perturbatio mentis, & noctis frigus permisit, quousq; appetente luce, eluſa impurorum libidine, domum redijt.

PRIMAM victoriam non ita multò pòst alter nobilitauit periculosior fortasse congressus; Vir enim quidam nobilis eius forma illectus, cum eam domum suam nescio quo astu aduocasset, in conclaui obseratis foribus clausit, infeliciſſimam optionem illi permittens, vt aut libidini obsequeretur suæ, aut fame inibi moreretur. Nuptæ Susannæ plane similis Virgo, nisi quòd diuersæ vtríque minæ si scelus recusarent, illi famæ, huic famis intentabantur; sed didicerat Virgo prima in victoria mortem contemnere, & se rebus præclarè gestis virtus intenderat, ac fiebat maior. Quare non difficilis fuit deliberatio; audenter confirmat certum sibi esse, fame potius vitam perdere suam, quam libidinem saturare alienam. Mirum dictu: tres dies, ac totidem noctes sine cibo mansit; qua constantia sceleſtus ille fractus, cupidinem in venerationem vertit, & intactam, illibatamque domum

Digitized by Google

domum remisit: sed nimirum in occulto hactenus virtus mansit, nocte & penetralibus tecta; exerat se necesse est, & in lucem conspectúmque omnium veniat. Tertium iam ad Virginis pudicitiam expugnandam adornatur scelus; Impurus, atque audax adolescens, vbi illam aggressus, delinire blanditijs non potuisset, vim afferre tentat; enimuero indignum id rata Virgo, nec existimans vim inferri posse virtuti, cum viam repellendæ à se labis non inueniret, cultrum, quem fors obiecit, arripuit, & quanto potuit conatu in amplexantis pectore infigens, infamem illum nexum ferro præcidit. Iudex cum de more quæreret è saucio, quinam illi vulnus dedisset, fœminam vti res erat detulit; quæ ad quæstionem adducta crimen iudici, si crimen fuit, simpliciter, & causam aperuit. Iudex, non diffitente altero, & pudicitiam, & magnitudinem animi in Virgine admiratus, verbis factum cohonestans; Age, inquit, si rursus te fuerit adortus, profundioré impone plagam: quæ nunc fers laudem, tunc feres præmium. Ita tot, ac tam illustribus Virgo hæc nobilitata victorijs, suo in flore perseuerat, omnemque aggrediendi audaciam hostibus pudoris ademit.

DOMVS PROFESSA, ET COLLEGIVM GENVENSE.

DECIMO quinto Kal. Nouemb. quod Collegium ante erat, Domus Professa facta est, conducta in alia vrbis regione aliena domo, in quã Collegium commigraret. Auctum gymnasium nobilium

Digitized by Google

bilium numero, augendum etiam numero doctorum, qui maiores disciplinas profitentur. Ceterum præter ea, quæ in prioribus ædibus gesta sunt ad Dei gloriam, non exiguus etiam excursionis cuiusdam in vicina oppida, & villas fructus fuit; mirus ad Dei verbum concursus, sparsi per montes ad pascua rustici turmatim, vbi æra sonuissent, ad sacras ædes descendebant; in quibus totus dies peragendo sacro, habendo sermone, explicando catechismo, confessionibus audiendis, erigendis ad doctrinam christianam Sodalitijs insumebatur. Illud memoria dignum. Quidam ex montis cacumine nonagenarius senex, miræ simplicitatis, atque candoris, lento gradu ad templum matutinus se tulit; insolita Sacramentorum administratione, & eximia specie pietatis delectatus, sic nostrum sacerdotem compellat: Eia, inquit, Pater bacillum vides, cui hoc corpus innititur, fulcris iam opus est, nihil est propius, quam vt ruat domus; animam igitur hanc instruas, vt ad cœlum velox, si Deus annuerit, subuolet. Pater blandè hominem excipiens, quiddámque solito magis in rustico sene animaduertens, multa de virtutibus illius, ac pietate rogare cæpit; præter alia vero vnum illud altè senis animo insedisse reperit, vt mors illum quàm paratissimum offenderet: quod vt non solùm interdiu, sed noctu etiam bonus senex animo volueret, ne fessum somnus altius opprimeret, gallum dicebat se, vt in cubiculo lecto proximus dormiret, assuefeciisse, qui noctis vigilias distingueret, & profundè dormientē suo cantu ad mortis memoriam, diuinásq; laudes identidem excitaret. Vsque adeo Deus, vbi vult, spirat, & in agrestibus etiam siluis frugiferas arbores aut enasci iubet, aut inseri.

Digitized by Google

Huic illud etiam affine. Rusticus quidam Paterfamilias inopia rerum omniū pressus, vix labore assiduo tantum lucrabatur vt domum sustineret; erat pietati maximè deditus, & ædificationem templi ad diuinum cultum augendum vehementer promoueri expetebat; ad quam cum miser nec pecuniam conferre posset, nec diurnam operam, quippe sustinendæ familiæ perneccssariam (vide quàm ingeniosa sit pietas) aliquot ex nocturnis horis somno detrahebat: quibus ad templum currens, & campanarum pulsu aliquos excicns, lapides, ligna, cæmenta per subluſtres noctis tenebras subuectabat; aliquáque, quæ vsui forent magistro murario, præparabat, quò ædificium celerius surgeret, ipséque pro sua parte opus iuuaret; quæ vbi perfecisset, in ipso templo se vsque ad auroram dabat in preces, qua surgente agriculturam repetebat: dignus profecto cui terra liberaliter ad alendam familiam fruges ferat, qui tam piè singulis noctibus cælum colat.

Accedentivm ad confessionis sacramentum numerus maximus, & frequentia tanta fuit, vt obiecta trabe coercendi essent ne sacerdotem opprimerent, profestíque dies, soluti operis festi viderentur. Nulla diei pars laboribus vacua; antemeridianum tempus missa, concione, confessionibus, Eucharistiæ communicatione; pomeridianum vesperis canendis, doctrina christiana, pacificationibus; vespertinum processionibus, ac pijs sermonibus insumebatur, opere opus premente, vix vt sufficerent vires, aut dies. Nec nocti sua pars curarum, & laborum deerat; tantus erat confitentium numerus, vt domum etiam, & conclaue, nedum templum confessionis causa obsi-

Digitized by Google

derent. Inanes ac lasciuæ choreæ disturbatæ penitus; indicio est, quod cum die quodam dominico in siluam trans flumen solemnes choreas locauissent, vbi longe venientem sacerdotem nostrum, qui id resciuerat, conspexissent; illico taciti, fidibus & fistula repente obmutescentibus, huc illuc dilapsi sunt: quos tamen noster quasi ioco reprehendens, & vnà recolligens, secum cum musicis ad canendas vesperas duxit. Effectũ est vt oppidum duas in factiones discissum, in quas vicina etiam oppida, magno illius loci damno, dissidentibus animis conspirarant, in pacem, stabili, vt speramus, concordia rediret. Et hæc foris. In vrbe vero prout ciuium pietas, & solertia ingenia requirunt; omni animorum contentione nostris ministerijs institutum est. Domus etiam, quæ nouitijs extruitur, non parum creuit, vt non multo post speretur, Deo fauente, habitationi commoda fore.

COLLEGIVM TAVRINENSE.

LABORATVM est impigrè, cùm in ciuium procuranda salute, cùm in finitimorum oppidorum incolis iuuandis, qui fama Societatis permoti nos adeunt, fructúsque referunt non pœnitendos. Ex hoc numero fuit mulier, quæ in confessione nullum lacrymandi finem faciebat, præteriti pertæsa temporis, quod ad eum vsque diem, cælestis viæ ducem ac magistrum, vt in votis habuerat semper, inuenisset nunquam. Confessiones generales multæ auditæ eorum, qui quadraginta iam annis huius sacramenti ope indigebant;

Qua

Digitized by Google

Qua in re illud opinionis, quam de nobis conceptam habent, non vulgare argumentum; quod cum serio de vita mutanda, ac de pœnitentia cogitant, ad nos veniunt, quamuis antea sibi ignotos.

ALIA item mulier, quę doctrinę Christianæ interfuit explicationi, tanta se illic ardore sentit non animi solùm, sed etiam corporis corripi, vt se flamis comburi iactaret, &, licet perfrigida tempestate, æstiuam etiam vestem vix ferret, quæ tis planè impatiens, somni nihil ferè ea nocte cepit, vitæ suæ noxas animo repetens; summo manè cùm apud se animo statuisset peccata ritè confiteri, & domo vellet abscedere, oculis fermè captis, domus ostiũ haud poterat reperire, ex vno in aliud cubiculum amentis more cursitans: mox dolum communi hostis animaduertens, in preces effusa, quasi è somno vigilans ianuam reperit, templũ ingressa nostrum eum inuenit sacerdotem orantem, à quo doctrinæ christianæ audierat explicationẽ, ad cuius procumbens pedes, suspiriis lacrymisque abundè manantibus, interruptis vocibus opem auxiliumq; implorabat; de se ac de [illegible] salute actum identidem repetens, nisi sibi subueniretur, quod ad eam vsq; diem belluinam plane duxisset vitam, in omni fermè flagitiorum genere volutata, nec satis sciret quam habuisset fidem. Bono animo esse iussa à sacerdote, ac peccata sua ritè expiare, octo dierum spatio cum lacrymis quotidie animi sordes egessit, tanto animi sensu ac dolore ob commissa peccata, vt non calcaribus ad contritionem concipiendam, sed fræno egeret, nullam dicitans tam grauem pœnam reperiri, quæ tot purgandis sordibus par esset. Nec ad virtutem probandam perennis hostis defuere artes, incursusque non vulgares, quibus teneram adhuc

Digitized by Google

adhuc in virtute mentem labefactare, tum per se conabatur, tum per domesticos, qui tam repentinam mulieris mutationem admirati, pio animi proposito aduersabantur: sed omnibus tandem superatis difficultatibus cæptum tenuit iter, & nunc octauo quoque die confessionis, ac sacræ synaxis sacramenta piè admodum obit, surgitque quotidie de multa nocte ad orandum Deum, ac nullum interea finem facit doctrinæ pueris tradendæ institutionem probandi, cui salutem suam acceptam post Deum refert.

ALIA mulier cùm periculosas auersata familiaritates virorum, sęculi vanitati nuntium remisisset, viteque rationem nouam frequenti Sacramentorũ vsu instituisset, tam multis cæpit à dæmone vexari molestijs animi, vt nullã nec diurnæ, nec nocturnæ quietis partem caperet, plurimáque contra huiusmodi morbos tentata remedia caderent in irritum: tandem magno fidei ardore, vt ei à Confessario demandatum erat, ad dæmonem conuersa, Age igitur, inquit, teterrima bellua, facesse hinc in barathrum, tuis ego consilijs parebo quam. Mirum; hisce verbis ex obedientia prolatis curæ omnes, quibus agitabatur, illicò recesserunt. Multarum pudicitiæ, quæ in lubrico erat, consultum; plurimæ item mulierculæ, quæ corpore quæstum faciebant, è cœno flagitiorum extractæ, in tuto sunt collocatæ. Inter has vnius enituit virtus, aprimè casti propositi tenax; ex nostrorum consilio, cum ab honesta vidua domo fuisset recepta, nefarius quidam libidinis impatiens, de multa nocte cum armatis domum sepit, vimque parat; iámque occlusi ostij valuis effractis, nequaquam muliere reluctante pedem inferebat, cum infelix femina

Digitized by Google

mina opis æque, atque consilij inops, auxilium implorans, tantis vocibus viciniam conciuit, vt perditus adolescens fuga saluti suæ consulere coactus sit. tantúmque valuit conatus ille ad insanientis animi audaciam frangendam, vt eius constantiam ausus non fuerit, ne tentare quidem desinceps; estque cum alijs, quæ è flagitiosa vita emerserunt, tam firmo in pudicitia seruanda animo, vt miseram potius vitam pane, & aqua certum sit ducere, quàm ad priores relabi sordes.

A D fontes quóque morte plectendos, nostrorũ manauit industria; ex his cum quidam adduci non posset, vt mortem æquo animo obiret, ac peccata confiteretur; mox confessarij verbis, atque adhortatione ita in alium mutatus est hominem, vt expiatis confessione peccatis, totam noctem insomnem precibus traduxerit, & quidquid diei sequentis ad suspendium vsque fluxit. Viri nobilis filia cum diu multumque ægra iacuisset, frustra plurimis adhibitis remedijs, cum se intimo animi affectu B. P. N. Ignatio commendasset, ac eius etiam vestis particulam à confessario acceptam de collo suspendisset, mox recepit incolumitatem. Vxoris pudicitia venerat apud maritũ in suspitionem, non sua quidem culpa, sed procaci ausu viri nobilis, qui marito absente, rustici habitu clàm in domum à sexua, auro corrupta intromissus, cum armatis ad cubiculum dominæ penetrarat; sed irrito conatu, mulieris constantia repulsus: id vbi maritus resciuit, vt est in eiusmodi re semper in deterius suspicax hominum ingenium, expugnatam pudicitiam vxoris ratus, iniuriæ impotens, quam vlciscì aduersus sollicitatorem non posset, in vxorem efferatus venenum miscet; vbi non succedit ferrum parat,

Digitized by Google

rat, sed commodè vnius è nostris interuentu ferrum è manibus extortum, ac multis delinitus rationibus, vxoris præsertim integritate, quam vt certius haberet perspectam documentis curatum est, randem in gratiam redijt.

CVM destinatus concionator huic nostro templo, aliò missus fuisset, nec spes esset alium per Quadragesimæ tempus substitui posse, ex tempore alius licet imparatus, prouinciam coactus est suspicere, ad tuendam Societatis existimationem; cui non vulgatis inurebatur nota apud Serenissimum Ducem, vrbemque vniuersam, si templum concionatore caruisset. Onus videbatur non satis firmæ eius valetudini longè impar; sed diuinæ placuit bonitati, & vires & verba dare Euangelizanti: tenuit cursum feliciter, estque concio celebrata tum auditorum numero, tum nobilitate Senatus, Magistratuum, ac illustrium virorum ex flore vrbis. Dux ipse Serenissimus vltrò, non inuitatus, non semel adesse voluit, præsertim vero cum instaret Serenissimorum Principum in Hispaniam discessus; a concione sacro interfuit, dum eo in altari eius nutu fieret, in quo Sanctissimorũ Martyrum ex Illustrissima Thæbeorum legione Solutoris, Aduentoris, & Octauij corpora religiosè asseruantur. Ab ijsdem patronis, liberis suis in Hispaniam profecturis, secundum precatus est iter, & precibus, & insigni munere, calice argenteo, candelabris duobus ex argento affabrè factis, palla item ex villoso holoserico purpureo, in qua trium Martyrum imagines opere phrygio pereleganti exprimuntur, cum casula quóque ex eadem veste auro ornata, trecentorum fermè aureorum sumptu: vt præter cetera non vulgaria merita in ordinem

Digitized by Google

nem noſtrum, monumentum illud tùm ſuæ, tùm liberorum beneuolentiæ erga Societatem, apud nos eſſet ſempiternum.

AVDITORVM porro frequentiæ reſpondit fructus; Quidam, vt acceptam iniuriam inimici deleret, multos iam annos à peccatorum confeſſione abſtinebat, veneratque in hanc vrbem eo conſilio, vt cædem faceret. Is cum de iniurijs in Chriſti gratiam condonandis concionatorem audiret diſſerentem, ita commotus eſt, vt ſtatim à concione ad pedes confeſſarij accideret; ritéque expiatus, & vltionem remiſerit, & in gratiam cum aduerſario redierit. Pecunia non leuis momenti dominis reſtituta; inter duas familias acerbiſſima odia penitus reſtincta. Aucta domus ſacra ſupellex piorum liberalitate, tùm veſte auro argentóque intertexta, pallis duabus, totidemque caſulis conficiendis: tùm binis conopæo ex holoſerico damaſceno, purpureo altero, altero candido, auro argentóque mire variato, pixide præterea pregrandi. Nec minori hæc omnia ſtetere, quàm trecentorum aureorum pretio.

MISSIO LVCERNENSIS.

DVo ex noſtris Sacerdotibus in Valle Lucernenſi Summi Pontificis mandato, & Ducis Sereniſſimi impenſis, in vinea Domini excolenda laborant iam pridem. Ibi cum quidam ex interiore valle hæretici à miniſtris incitati, pleriſque Catholicis, & præcipuè Eccleſiaſticis cædem, ac bonorum direptionem intentarent; noſtri ſacerdotes,

Digitized by Google

dotes, quibus illi infensissimi sunt, non raro adiere vitæ discrimen. Quo die festo noster sacerdos in pagum quendam venerat, vt Catholicis Missam faceret, & de more concionaretur, dum se ad sacrificium comparat, ecce nuntius, adesse propiùs grassatores illos Hæreticos, ad templum conuolare; ecce secundus nuntius, ecce tertius vno pænè momento, vt perniciosissima fuga vitæ consulendum fuerit; atque tum quidem alta niue omnia obsessa erant. Eodem tempore multa incommoda perpessi sumus, cum singulis noctibus in varias amicorum ædes ad dormiendum, vt hostes lateremus, commigrandum esset, lectis, & reliqua etiam supellectile magna ex parte comportatis; Nec facile fuit qui illos exciperet inuenire; tantus omnium Catholicorum animos occupauerat terror istorum Hæreticorum.

Interim ad nostros sacerdotes Taurino Archiepiscopi litteræ afferuntur, quibus monebantur, vti prudentia vterentur sua: Serenissimo Duci placere si opus esset, vt in aliqua tutissima oppida extra vallem tantisper secederent. His acceptis litteris sacerdos noster, qui missioni præerat, re Deo prius commendata, & cum altero sacerdote consultata, decernit, ne diutius amicis molestiam exhiberet, ex oppido ac valle ipsa proficisci; statim adornat profectionem; inchoata iam erant cineralia ieiunia, quo tempore quotidie sub vesperum solitus haberi sermo. Eo igitur absoluto, noster sacerdos discessionis suæ consilium exponit: & omnibus peramanter salutatis, postridie mane abiturus domum se recipit, obortis interim multorum, tùm virorum, tùm mulierum lacrymis. Vix Pater se domum receperat, cum se ad recitandas matutinas

Digitized by Google

tinas horas compataret: dimidia circiter hora solis post occasum, ecce tibi virorum ingentem multitudinem Patrem accersentium: adlegant primùm iurisperitum virum nobilem, qui totius communitatis nomine Patrem oret ne discedat: tum singulari affectu impellente, obsecrare. supplicare ne se deserant; aduersus hęreticos pollicen: excubias, quæ illos dies, noctesque custodiant, si omnino velint discedere, sibi quoque constitutum domicilium aliò transferre.

Hic primum Pater gratias agit de tanti amoris, & humanitatis significatione; dein quod rogatur libenter concedit, & de profectione consilium abijcit: quas pollicebantur excubias nullo modo admittit, sed rogat vt rationem aliquam ineant, qua sine tanto ipsorum incommodo & sumptu, ipsi & nos tuti esse possimus; persuincunt ipsi. Itaque eadem nocte domus, in quam se Pater receperat, cæpit arcis more custodiri multis militibus, nec noctu solum, sed interdiu quocúnque Patres exirent, eos præibant aliquot, ac ponè sequebantur armati Catholici. Contigit quadam die vt viginti quatuor circiter ex hoc sicariorum numero in pagum deuerterint: in media pagi platea propè nostras ædes offendunt armatorum manū; causam scisciantur (quam tamen non ignorabant, vtpotè qui, per certos exploratores hæreticos, quidquid in tota valle fieret, certiores statim redderentur) respondetur, ad Patrum custodiam illam militum manum collocatam. Verbis aliquot hinc indè factis parum abfuit, quin Catholici superbiore aliquo hæreticorum responso lacessiti, cum illis conflixerint; Fit certior de re tota sacerdos noster, monet Catholicos eo die vespertino sermone posse

Digitized by Google

ne posse supersederi, ne quid grauius accideret; iam enim primo campanę pulsu de more ad sacellũ populus conuocatus fuerat. Respondent Catholici secum ac catholicè velle viuere, proinde, coram illa manu hęreticorum, velle se etiam illud Christianæ pietatis opus illo die obire: ad sacellum discedit Pater, eum ad centum circiter Catholici egregiè armati, & animati comitantur, recitantur litaniæ, sermo inchoatur. Hæretici, qui è regione sacelli in proximæ ædis atrio morabantur, visa Catholicorum constantia, & multitudine; cum primùm polliciti essent Syndico, & aliquot Catholicis, quibuscum colloquebantur, nihil se mali Patribus, nihil illi pago illaturos, silenter bini, & bini discesserunt.

Tres aut quatuor, abiurata hæresi, hoc anno Catholicæ Ecclesiæ se aggregarunt. Inter hos vir fuit sexàginta circiter iam annorum; hic salutationem angelicam, & Crucis signum, quæ à puero, dum Catholicè in tota valle viueretur, didicerat, nunquam intermiserat; narrabat hic, duabus nostri Patris auditis concionibus, conciones ministrorum à nostris valdè diuersas esse, hoc maximè, quod vitia nunquam reprehenderent, ad virtutem nunquam cohortarentur. Disputatum sępius cum hęreticis publicè etiam, & frequenti corona, & æstate quidẽ frequentius post cœnam, dum in platea Catholici mixti hęreticis auram captant, & familiares miscent sermones; magnum ex huiusmodi disputationibus Catholici & gaudium, & fructum pêrceperunt; profligatis ita hæreticorum omnibus argumentis contra Catholicam veritatem, vt obmutescerent. Hortati sunt vehementer nostri, tùm publicè in concionibus, tùm priuatim, ad frequentem

Digitized by Google

quentem vsum sacramentorum; & cum dies aliquis festus solemnior instaret, misso seruo per singulas ferè ædes. Deo laus glacies inde cæpit dissolui. Plures hoc natali Domini communicarunt, quàm frequenter solent in Paschate. Dominica infra octauam Corporis Domini, noster sacerdos in sacello toto die exponi voluit sanctissimum Sacramentum, quod toto anno exponi nunquam solet, nec asseruari quidem in pixide. Ornauit egregiè sacellum: mane absoluto sacro, circumlatum est per viciniorem, & nobiliorem pagi partem sub vmbella, magna comitante populi multitudine: concursus fuit ad sacellum tantus, vt ad multam noctem patere necesse fuerit. Data opera est vt vbique Christianæ doctrinæ habendæ studium, quod planè iacebat, erigeretur. Disciplinatorum congregationes vbi olim fuerunt, reuiuiscunt; Societates etiam, quas vocant Sanctissimi Sacramenti, & Rosarij renouantur; templa, sacella reparantur, & ornantur; ad quæ omnia nostri non verba tantùm, sed operam, & partes eius eelemosinæ, quę ad ipsorum sustentationem à Sereniſſimo Duce suppeditatur, contulerunt.

COLLEGIVM COMENSE.

SCHOLÆ augentur in dies numero discipulorum. Tres sunt congregationes sanè frequentes, prima nobilium virorum, discipulorum altera, tertia opificum; ex his singulis fructus ad Dei gloriam magnus. Cœnobia Virginum, quę Comi plurima, adiuta & expiata confessionibus; iuuantur

Digitized by Google

etiam in dies adhortationibus nostrorum, neque Cænobia tantùm, sed vrbs reliqua; septem in templis assidua Christiana doctrina traditur; pauperes qui, ære alieno oppressi, in carcere detinebantur, opera nostrorum sublevati. Ciuitas vniuersa mirum quantum Societatem nostram amplectitur, & colit.

COLLEGIVM VERCELLENSE.

EX discipulis duo in nostram Societatem, alij in alias religiosas familias admissi fuere; Conuictorum Collegiũ iam omnino dilapsum, nostrorum diligentia restitutum; mulier à viro per aliquot annos malè accepta, mortis etiam terrore adiecto, nisi sui copiam nonnullis faceret, nunquam se de virtutis statu, dimoueri passa est; sed morti paratissima, quò constantior, propositique in dies esset tenacior, crebrò Sacramenta obibat, quæ animosiorem & fortiorem illam semper dimittebant. Quidam singulas Beatissimæ Virginis effigies, de via salutare peculiari sibi precatione consueuerat; Exceptus ergo insidijs aliquando ab inimicis, ad matris pientissimæ opem supplex confugit, nec frustra; nam vario ictu concisis vestibus, ipse tamen euasit incolumis: posteà nostri Patris hortatu, cum inimicis in gratiam redijt. Nobilis quidam vir per tres & viginti annos pellicem occultam tenens, nullius vnquam suasu & auctoritate, ab illa abstrahi se passus fuerat: noster, quod separatione obtineri non poterat, coniunctione perfecit, maxima totius ciuitatis cum admira-

Digitized by Google

admiratione & plausu, ipsismet exilientibus propè gaudio, quod ex antiqui hostis faucibus erepti fuissent, eo potissimum tempore, quo vehementius suauem diuini numinis vim repellebant.

MORIBVNDÆ feminæ sacerdos quidam è nostris adfuit, quæ per annos complures, varijs ex doloribus grauiter laborans, decumbebat; Hanc in sacra expiatione veram Dei famulam comperit, quæ mirum in modum ex diuina voluntate cruciatâ se tot angoribus fuisse lætabatur; quippe cui dominicam orationem percurrenti, religioni esset verba illa proferre, Sed libera nos à malo, quod putaret se illis verbis à Domino petere, vt tolleretur dolor, quem ipsa amplificari potius vellet, quàm minui: itáque Christianæ fiduciæ plena obijt, nostrorum nunquam officio destituta. Nostra opera adiuti nonnulli tum viri, tum feminæ, ex pellicatu emerserunt, edocti quanam potissimùm ratione vitæ castimoniam sectari possent; ex quibus mulier, quæ per viginti vnum annos voluntario crimine obstricta, à sacra tamen pœnitentia & ieiunio nunquam destiterat; quæque, scelus vlciscente Deo, dum sacra hostia tolleretur, eam, quodam quasi velo obductis oculis, videre nequibat, etsi reliqua omnia circumquaque posita cerneret: hæc generali confessione expiata à nostro sacerdote, omni sublato velo, pristinum, eundémque gratissimum recuperauit aspectum.

AB altero lucuplete viro, cum pellex nec amicorum suasu, nec eorum, quibus obtemperare tenebatur, auctoritate abstrahi posset, noster in eius se, data opera, consuetudinem insinuauit; paulatimque effecit, non solùm vt feminam à se ablegatam benè collocaret, sed vt pecuniam, quam

Digitized by Google

antea in eandem flagitiosè profundebat, mox in Christi pauperes sanctiùs, ac religiosiùs erogaret. Quædam verberibus adigebatur ad facinus, cuius causa cõfessarius, cum eius expediendæ ratio nulla inueniretur, cæpit verberibus sibi sponte inflictis Deo supplicare; verbera priora exitio, hæc saluti fuere, siquidem Deus occasionem obiecit, qua aliò commigrans & locum, & scelus reliquit.

TENTARAT sæpius multiplici ratione virginem quandam pagi vnius Dominus, qui cum nullis illam flectere neque pollicitationibus, neque minis posset, ingenti munerum vi, patri vt sibi ad flagitium traderetur, persuasit; hic verò, ipso nequior dæmone, per mensem varijs eam rationibus sępius oppugnauit, at expugnauit nunquam. Tandem cum delitescentem aliquando comperisset, districto gladio, mortem, nisi assentiretur, minitari cæpit; At illa forti animo in parentem, tanquam in nefarium satanæ administrum, acerrimè inuehens, professa est apertissimè, sibi quidem necis magis quàm sceleris placere consilia: nec ita multo post, ex luporum teterrimis faucibus Dei ope, nostrique Patris opera extracta fuit. Plures qui in mutuam cædem conspirauerant, inuicem reconciliati; ex quibus duo erant, qui aliquos, quorum interdiu familiarissimi putari volebant, noctu certis horis, locisque dispositi, duobus perpetuis mensibus ad necem præstolabantur: hi nostri sacerdotis opera ad concordiam adducti, & pœnitentiæ Sacramento lustrati sunt.

Digitized by Google

DOMVS NOVITIORVM ARONENSIS.

DIEBVS templo nostro solemnibus, frequentissimus hominum concersus fuit ex finitimis etiam pagis, præcipuè ad Confessionem, & sacras epulas accedentium; ipso verò Sanctis Gratiniano, & Felino tutelaribus sacro die, quidam morbo grauissimo affectus, ita vt pedibus ingredi nequiret, omnino Diuorum munere repentè conualuit. Nouitius, dum Christianæ doctrinæ capita præcipua explicat, narrauit de quodam, qui, quòd peccatorũ numerum in confessione subticuisset, æternis inferorum supplicijs addictus est. Nec inanis narratio fuit; Quidam enim, quem eius fortè rei pupugit conscientia, decem & octo annorũ seriem retexens, nouam per confessionem vitam instituit; Duo item consimili nouitiorum sermone permoti, generali animam confessione expiarunt. Vir turbulenta suspitione perflatus, magno impetu in vxoris necem ferebatur; iamque sicam veneno infecerat, cum, re cognita, vnus è nostris & præsens periculum depulit, & magnam inter coniuges concordiam stabiliuit. Feminæ nonnullæ à turpi quæstu abductæ, multę vi eius vini, quod germinat virgines, ad castimoniam solidatæ; quarum vna, dum domi suæ agerentur choreæ, in remotissimum conclaue se abdidit, vbi se acriter verberans, alienæ leuitatis pœnas sponte sumebat, nec vnquam adduci potuit, vt incompositæ illi corporis iactationi, ac motibus interesset. Multę etiam magno animi ardore ieiunia, flagra, cilicia, similésque pœ-

Digitized by Google

nas expetunt; vnum addam extremo loco, quod magno, & quidem meritò, omnibus tyronibus exemplo fuit. Reuerendissimus Nouariæ Episcopus, cum quendam sacræ suę ditioni subiectum pagum viseret, perhumaniter ad nos diuertit, neque teneri ab vllo potuit, quin à prandio tyronibus se associans, lances cum illis lauaret ac tergeret; grandis profecto hospitij merces, tam insigne demissionis exemplum.

COLLEGIVM MONTIS REGALIS.

MAGNA quædam pietatis, & industriæ videtur nobis quodámodo indicta necessitas, tanta hic in existimatione sumus apud omnes, seu pietatis, seu doctrinæ; tanta ciuitatis vniuersæ in nos obseruantia, a qua hoc anno bona summa nobis ad Bibliothecæ, ac templi vsum, atque ad sacram pixidem donata. Nouus Antistes, & Sereniſſimus Princeps certatim nos beneficijs, & humanitate deuinciunt; vterq; ad nos veniens, oratione & epigrammate, Antistes etiam Dialogo exceptus. Omnia Christiana doctrina iam personant templa, plateæ, villæ, montes; In plateis conciones haberi cæptæ: rei nouitas theatro digna visa est, vndequáque è feneſtra prospectantibus. In summo templo, toto fere anno, noster multos concione permouit, ita vt primarij quidam eius fidei se totos, penitúsque commiserint, Christiano in posterum instituto vitam gesturi. In medijs montibus mirum quantum habitæ conciones profuerint; agrestium hominum greges, qui nunquam sacri oratoris vocem audierant,

audierant, ad verbi Dei gustum & pietatem incitati: quos repente tanta rerum diuinarum lux, tantus erratorum dolor, tantus æterni ignis terror inuasit, vt per confessionem expiati cuncti, longo ordine (quod admirationi maximæ, ne dicam miraculo fuisse visum est) ad Deiparæ sacellum se tulerint, Christi corpus inibi cum lacrymis multaque pietate susceperint. Sanctimoniales feminę crebris adhortationibus ad animorum concordiam, pietatem, & religiosarum legum obseruantiam reductæ. Multi anteactam vitam generali confessione retexerunt; mulierculæ complures à voluptatum cœno liberatæ; & ab adulteris, quà arte, quà consilio abstractæ pellices. Quidam aduersario struxerat insidias, is postero die necandus erat certo in loco, nec euadendi modus. Admonitus sacerdos è nostris, parato malo subtraxit hominem; tum sublatis odijs, rebúsque compositis, vtrúmque ad pœnitentiæ Sacramentum adhortatus, ad meliorem vitam traduxit; Alter quóque hosti moliebatur cædem, iam iámque erat inferenda; sed in melius nostrorum operâ mutata consilia sunt, odiáque deposita.

PROVISVM est hoc anno saluti miserrimi cuiusdam, qui a dæmone ita obsidebatur, vt, illius posse manus effugere, nequaquam videretur. Hic eam incolebat vrbis partem, quæ in montis radicibus collocata, Breduli nomen accepit; tantíque rei familiaris angustijs vrgebatur, vt cum sibi non esset quo suam, vxoris, liberorúmque ægerrimam vitam toleraret, biduum, triduum quandóque cum familia ita traduceret, vt nihil vnquam cibi caperet, aut potionis. Id ærumnosæ vitæ genus cum aliquamdiu sustinuisset, ne suos liberos fame

Digitized by Google

cruciatos, intereuntésque videre cogeretur, desperationem fermè in consilium cogitationum suarum adhibens, in agrum ad ligna, sarmentáque colligenda exiuit; quibus diuenditis suæ, domúsque calamitati depellendæ, nummulos aliquos auferret. Eunti occurrit formam rustici hominis indutus dæmon, quò pergat scisciatur, acerbi mœroris causam inquirit, eius leuationem pollicetur, sibi modò vni adhæreat, nummos porrigit, begnissimèque iuuenem deuincit; tum ad arborem deductum, a qua ligna amputaret, conscendat, ex eáque præcipitem seipsum vt det, hortatur idque præstitisset, nisi prætereuntes homines, furtúmque illius increpantes, vehementiúsque minitantes iam iam affore Dominum arboris, qui illum malè acciperet, lignis amputandis, susceptóque proposito remouissent.

Pavcvlis in humeros lignis sublatis, domum repetens, cum acceptos nummos quæreret, nullibíque inueniret, eadem specie dæmonem obuium habuit, fidem fraudatam postulantem, qui accepta pecunia suę seruituti se dedidisset, tum iubentem vt se præcipitem daret ex arbore non audisset, ideóque, violata fide, aiebat se ex eius conspectu proripuisse. Is è contra amissam pecuniam querebatur, simúlq; excusabat sese, quod prætereuntium minis exterritus, coactus fuisset ex arbore, ijsdem cernentibus, descendere. Ecce tibi pecuniam, ait dæmon, quam surripui ipsemet, quòd mihi parum fidelis videretur: quòd si optas miserum hunc statum euadere, hic crastina die hac ipsa hora te exspecto; faciam prorsus ne vlla vnquam in posterum egestate premaris, nec inter infimæ plebis quisquilias numereris. Postera igitur die cum data hora ad conditum locum perrexisset, dæmonem ibi præstolantem

Digitized by Google

tem offendit, qui eum in lubricum ac præcipitem montem deduxit, ibíque repentè augustissima specie, auri argentíque miro quodam splendore collucentem principem virum indutus, quem equitum superbissimus chorus stiparet, se offert, ostendítque aulam regiam circumquáque fulgentem aureis laquearibus, sericis aulæis, pretiosa supellectili; illarum diuitiarum se profitetur auctorem; Christum ei exprobrat, qui, tanta rerum omnium inopia oppressо, ne exiguam quidem opem suppediteт; affirmat, si illis perpetuo beatus frui velit, vnam esse viam, ipsum sequatur, dictóque audiens sit. Deum igitur Opt. Max. in primis eiuret: ad hoc, pudore ac rei fœditate deterritus homo, difficilem se aliquamdiu præbuit; verum illum suæ mentis impotentem, quà hortando, quà pollicendo, diabolus ad indignissimum omnium facinus adegit. Diaboli ergo hortatu impulsúque, Deum Opt. Max. sacrum Baptisma, ac sacro-sanctum Christi corpus ita eiurauit, vt perceptum, se pedibus proculcaturum promitteret, ac sponderet.

Hoc non contentus dæmon, Deiparam Virginem vt detestaretur, edicit; ille tantum scelus vt committeret, adduci numquam potuit. Tunc dæmon, quòd non nisi vita functum in suorum aulicorum numerum cooptari posse affirmaret, præcipit, vt ex altissima rupe se præcipitem perturbare ne vereatur, locúmque subeat, vt rem conficiat. Affuit illicò pulcherrima specie matrona, cæruleis induta vestibus, lineam sub axilla gerens telam, quæ subeundum vitæ discrimen amenti objiciens, conata est eum deterrere, ne permaneret in incæpto; nec antè illinc se mouit, quàm à scelere reuocatus, miser ille in vrbem rediret. Miratus

ipse

Digitized by Google

ipſe dæmon ſe vinci, atque eludi, & occaſionem eripi è manibus, excandeſcit vehementer, proficiſcenti in via occurrit, puſillum animum arguit, qui feminæ vnius vocula inflecti ſe facilè adeo ſiuerit; mortem, ni pareat, minitatur. Poſt hæc, vt propalam omnes adhibitas artes, vim, ſuaſiones, inſidias in caſſum ſibi ceſſiſſe vidit, non quidem abiecta ſpe vincendi, ſoluit obſidionem, ſed alia ratione dolis, cuniculiſque graſſari conſtituit. Inter grauiſſimas ergo curas, graui preſſum mæſtitia ita iacentem, vt nulla res mitigare dolorem poſſe videretur, inuadit hominem; atrocem, ac ſæuam immittit cogitationem, vti ad luctus, miſeriáſque finiendas, aut è feneſtra cubiculi ſemet præcipitem det, aut in puteum deijciat, aut alia ſimili ratione mortem conſciſcat: Fecit aſt diuina prouidentia, vt quidam ſemper interuenirent, quibus coram violentas ſibi manus inferre non auderet.

TANDEM prioribus certaminibus nihil ſe profeciſſe videns dæmon, in Breduli xenodochio verſanti ſe obtulit, domiciliſque tigna auro interlita, è quibus torques aureæ innumeræ pendebant, pauimentáque nummorum aureorum aceruis redundantia oſtendens, talibus eum verbis inuaſit: Quamdiu in pedore iſto ac macie iacebis? Si me audis, laqueo animam eripias ex vitæ mortalis ærumnis; tua erunt, quæ vides. Homo præſenti ſpectaculo, argumentorum vi atque copia, pænè extra ſe poſitus, accipit funem, quem commodiſſime aptarum porrigebat; altero catenæ, quæ è camino pendebat, laquei capite illigato, altero ceruices præligat, reductóque a terra corpore obruiſſet omnino ſpiritum, ni ſtrepitu catenæ excita mulier, quæ xenodochium tractabat, ac in proximo

Digitized by Google

proximo cubiculo erat, irrupisset in aulam, & vicinos conuocasset, qui facto laqueo vinculis mortis miserum dissoluerunt, in lectóque collocarunt. Qui vbi pristinas vires recepit, ac respirauit, nihil se doloris habuisse testatus est: ac non multo post à dæmone cum cæpisset obsideri, itáque excuti, vt qui aderant, mirarentur, ac pænè exanimarentur, firmissimis catenis quattuor lecto alligatus, manicísque vix repressus est. Aduocantur sacerdotes, atque è sacra familia nonnulli, admouentur remedia superiora corporeis, adhibentur exorcismi, humillimæ ad Deum preces funduntur, nihil inexpertum relinquitur, quod homini liberando conferre possit: diceres inde iuuari dæmonem, vnde vinci superarique debuerat; vehementius hominem vexare, & exagitare cœpit.

ARMIS omnibus nequicquã adhibitis, accersitur Societatis medicus P. Rector, qui sacris medicamentis depellat dæmonem, & miserum corporis animique salùti restituat. Quamprimum energumenum adit, maxima cùm mulierum, tùm virorum in xenodochium eum prosequente multitudine, iacenti spem salutis ostentat; litanias ad diuinum auxilium implorandum, & quinquies orationem Dominicam, ac salutationem Angelicam recitanda curat, coram sacratissima Christi crucifixi effigie; tum dimissa multitudine, solus cum energumeno agens, noxis, per confessionem, illum expedire animum iubet, nequicquam, salubre consilium capessenti, inferno obstante hoste. Verum impendente coactus nocte, confessione in sequentem diem iustis de causis dilata, discedit. Quæ, cum humani generis aduersario, infelix nocte illa subierit certamina, vix dici potest: modò namque in-

Digitized by Google

usitata rabie in eum inuadebat, vt erepturus illi viram videretur, ipsúmque suffocabat; modò ni sacerdoti obligatam fidem reuocaret, mortem minitabatur; modò verbera miscens minis, a peccatis sacerdoti detegendis, absterrere hominem, & abstrahere conabatur; modò immanitate facinoris proposita, pœne in desperationē adducebat; modò strepitus atque terrificos horrores admouebat, identidem vociferans suæ ipsum potestati permissum, neminémque erepturum.

SEQVENTI die per homines, qui vt miserum tuerentur, insomnem cum illo noctem traduxerant, & grauioribus dæmonis prælijs, quæ constanti semper animo sustinuit, adfuerant, edoctus pater, ad hominem se confert diuturnam eius moram expostulantem; quem vbi spei plenis verbis recreauit, quoniam per confessionem se Deo cœpit conciliare, vt eandem absoluat, Deumque placare penitus insistat, admonet. Aures ille dat, confitentem longè abripit dæmon; referre à patre iubetur, nullumque ei negocium facessere; paret, hòmo cæptam confessionem persequitur. Ea peracta, Pater optimum ratus, ante absolutionem quæsiuit ab energumeno, an eius esset voluntas, vt vexatorem diabolum pedibus suo nomine protereret? annuente illo maxima cum difficultate, quòd linguam teneret aduersarius, centies ipsum conculcauit. Qui despectum se, contemptumq; vbi vidit, miserum hominem acriter adeo institit vexare, ad parietem allidere, in sublime vnà cum grauissimi ponderis strato abripere, ad summum ferè lacunar eleuare, vt mirum plane videretur. At iubente patre, tandem a vexatione destitit. Pater deinde vt hominem, nihil omnino pœnarum, re-

rúmque

Digitized by Google

rúmque quas imposuisset, recusantem vidit, ea edocuit, quibus Deum placaret, cœlestésque a se iras auerteret, & miserrimæ seruitutis iugum a suis seruicibus per omnem æternitatem depelleret, absolutionémque impertiuit. Statim diabolus excessit, homine pœnè exanimi relicto, qui receptis viribus, liber & incolumis ād Deiparam Virginem a Vico, gratias acturus profectus est, vbi vitæ maculis denuo confessione sacra elutis, in Dei genetricis, cuius opem fuit expertus, sese tutelam tradidit.

COLLEGIVM CREMONENSE.

CÆSAR Specianus Episcopus perseuerat in benè merendo de Collegio nostro; nam voluit etiam hoc anno in templo maximo concionatorē ex nostro ordine, qui quadragesimę tempore, quotidianis concionibus primas tulit, & auditores permouit. Eiusdem hortatu Ecclesia cæpta est ædificari in Sanctorum Martyrum Marcellini, ac Petri honorem; qui licet sint ex Ciuitatis patronis, & magnam corporum partem, tanquam patrocinij pignus hic habeant, tamen in eorum memoriam Ecclesiam Ciuitas nondum ædificarat: ipséque Episcopus solemni ritu primum lapidem iecit in fundamenta die quinto octobris, multa pollicitus, quæ pocul dubio, vita comite, ad Dei gloriam est præstiturus.

RESI-

Digitized by Google

RESIDENTIA ALEXANDRINA.

LABORES nostrorum augentur in annos singulos; generales porrò vitæ totius confessiones ad octoginta supra centum, nec tamen fuimus plures tribus, ijque concionum ministerio tum in templo maximo, tum in nostro impediti. Quartus in summo templo per Quadragesimam quotidianas habuit conciones, frequentissima & libentissima ciuitate; cum enim vetere instituto, in eo templo Religiosi ex varijs familijs, quæ hic domicilium habent, sine ordine concionari soleant, hoc anno, post orbem confectum, denuo expetita Societas est communi consilio ciuitatis; quod vt in posterum semper fiat, publico statuto decretum. Meretrices duæ ad meliorem frugem, ex flagitiosa vita reuocatæ. Quædam etiam adolescentula, ne in simili turpitudine volutaretur, effectum. Hæc non ignobilis, ætate iam nubili, victa importuni hominis precibus, pollicitationibus, muneribus, fugam è paterna domo, quocunque amator ille asportare voluisset, meditabatur. Occurrit autem opportunè sacerdotis nostri charitas, qui puellam ex impuritatis faucibus eripuit; & sacramentis munitam, aduersus pertinacis hominis improbitatem, tueri non destitit.

RESI-

Digitized by Google

RESIDENTIA TICINENSIS.

SECVNDVS hic est annus cùm ad hanc vrbem accessimus, nec obscurè significat diuina Prouidentia velle se, vt in ea Societas figat pedem; siquidem binæ domus donatæ nobis sunt, vbi & sacellum ad dispensanda Sacramenta, Christianamque doctrinam, erectum est. Aliqua etiam summa legato, aliqua testamento relicta, aliqua eleemosinæ nomine collata; & sacris vestibus, vasis, imaginibus, ad religiosos sacrarij vsus impensa. Nos contrà vicem omni religionis officio rependimus.

PROVINCIA LVSITANIÆ.

NVMEROSIOR nunquam, nec prole sua felicior Lusitania, quippe quæ domicilijs tredecim, socios hoc anno recensuit sexcentos, & quadraginta. Olisipone in domo professa quattuor & sexaginta. In collegio sexagenos. Conimbricæ duo de triginta supra ducentos. Eboræ, maiori anni parte, centum & quinquaginta. Bracarę septem & triginta. In Collegio Brigantino alterum & viginti. In Portuensi duo de vigti. Totidem in Funchalensi. In Angrensi duodecim. In Algarbiensi domo nouem; totidem Villanicosæ in domo etiam Professorum. In Residentia S. Michaëlis sex.

Digitized by Google

sex. In Angola sede septem. Emigrarunt ad superos nouem, immigrarunt in Societatem tres & quadraginta. Cetcrum tantæ huic multitudini, doctrinæ virtutisque fructus haud impares extiterunt.

DOMVS PROFESSA OLISIPONENSIS.

QVINQVENNIVM fermè est, cùm iratum huic vrbi Numen, graui pestilentia in eius incolas desæuit. Et licet grassantis mali vis, annis proximè superioribus, aliquantulum deferbuerit; recrudescere hoc vere licentiùs cæpit; maioremq; vrbis partem vulgata contagione corrumpere. Ergo nostri auertendo malo, propitiandóque Numini intenti, quâ precibus, quâ ieiunijs, quâ voluntarijs corporis castigationibus placare cœlestem vim institerunt. Ciuitas ipsa cum Prorege, sacra Diuo Rocho die, in templum nostrũ vniuersa confluxit; vt eius opem, aliorúmque Sanctorum subsidia, quorum tunc ossa pulcherrimo sane apparatu conspicienda exhibebantur, pro vrbis incolumitate implorarent. Factúmque diuina bonitate fuit; vt in frequentissima vrbe, vnus tantùm eo die puellus, pestilenti tabe correptus decubuerit. Et verò licet in omnes Diuos, quorum nostro in thesauro reliquiæ asseruantur, eximia sit sexus vtriúsque religio; præcipua tamen in Diuum Gregorium Thaumaturgum, Olisiponensium pietas est: cuius præsentissimum, per hosce annos, patrocinium expertos se testantur multi: peruasit quippe omnium animos ea opinio, nullum lærhali morbo corri-

Digitized by Google

cotripiendum, qui ſuſpenſum ad pectus filum geſtet, quod ſacrum Thaumaturgi caput prius ambierit. Quo in genere multa ſanè acciderunt; quæ in ſe totius ciuitatis admirationem conuerterunt, pariter & ſermonem. Ero vnius tantùm narratione contentus.

NOBILIS cuiuſdam Luſitani mancipium æſtuare in ea dõmo lætaliter cæpit, in qua ſolus ipſe, id quod ſupra memorauimus, Thaumaturgi filum non geſtabat; tunc ex domeſticis vnus, Accipe, inquit, afflictóque corpori hoc adibe filum; quando nullum aliud, ad arcendum malum, præſentius medicamentũ. Mira dictu, viſúque res; qui opinione omnium mortuus ſub veſperum habebatur, prima inſequentis diei luce firmus, vegetúſq; ſurrexit è lecto. Hoc factum, & ſimilia, cum noſtrorum quidam, è ſuggeſto, populo euulgaſſet; tanti repentè ad ædem noſtram facti ſunt hominum concurſus, vt in ampliſſima vrbe, in qua multa numerantur centena hominum millia, nullus omnino remanſerit, qui ſimili, ad abigendum malum, amuleto pectus in poſterum non communierit. Neque vero tantis beneficijs impar extitit Oliſiponenſium liberalitas. Horum námque eleemoſinis præclara Thaumaturgi effigies elaborata; exciſúmque, vbi rite colatur, maiori in ſacello receptaculum, auro totum, cęruleiſq; notis artificiosè diſtinctũ. Procurata communi ciuium ſalute, ad ſanandos animos curam omnem intenderunt noſtri. Neque vero in Luſitanos tantùm, ſed in Mauros, in Turcas, in Gallos, in Anglos, in Germanos, in Italos ſedula eorum incubuit diligentia. Turcæ tres, Sarraceni ſeptem, cum feminis duabus, ab infelicibus Mahometis vepretis, ad læta

Digitized by Google

Christi pascua, caulásque traducti, nostro omnes in templo, splendido illustrium virorum, feminarúmque comitatu, salutari aqua de more perfusi.

HORVM vnus, cum adhuc esset in patria, visam sibi, secundum quietem, narrabat feminam humana specie augustiorem, quæ ipsum ad christiana sacra suspicienda hortabatur; amicísque verbis identidem increpabat; Quid tu tamdiu in his terris, atque adeo in regione vmbræ mortis commoraris? terras fuge crudeles, & melioris alicuius, sanctioríque soli littus festinus occupa. Non fuisse hoc sopitæ, aut ægræ mentis ludibrium, docuit euentus; quippe hoc illi præcipuum calcar fuit, vt natales suos sponte desereret, vocantémque Deiparam intrepidus sequeretur. Lutherum & Caluinum execrati sunt hæretici vndeuiginti, in septentrionali cœlo, & frigore enutriti. Ex eadem farina tres circiter & qadraginta, christianarum institutionum prorsus imprudentes, exiguas tantùm catholicæ fidei scintillas conseruabant, quas infantes pæne à parentibus hauserant; animorum labes sacra nunquam confessione deleuerant, nec mentem Angelorum pane refecerant. Hi omnes à nostro sacerdote salutariter edocti; & ad meliorem viuendi rationem eruditi.

IVDÆOS, qui à vesana superstitione resipuerant, ignominia notatos, vni ex nostris instituendos fidei cognitores tradiderunt. Periclitanti multarum puellarum pudicitiæ, quibus importuna pauperies aduersabatur, nostrorum opera consultum. Feminæ omnino decem è vorticoso fædæ consuetudinis turbine, quo tamdiu voluebantur, ereptæ. Fuerunt qui simili, quo Ioseph Patriarcha, stratagemate illatas eluserint pudicitiæ insidias. Nobi-

lis

Digitized by Google

lis adoleſcens è noſtra diſciplina, inſigni pulchritudine conſpicuus, ab impudicis feminis è feneſtra euocatus, in remotum ab arbitris locum per imprudentiam deducitur; vbi patuerunt inſidiæ, in omnem ſe verſat partem magni animi adoleſcens, quo caput ſuum poſſit, ab impuris feminarum laqueis, expedire: inſonat primùm, qui ſontes perpetuò manent violati pudoris apud inferos cruciatus; addit paratum ſe, extrema quæque forti & conſtanti animo exorbere, quam vel minimã pudicitiæ ſuæ labem aſpergere. Sed cum nihil apud eas proficeret neque precibus, neque clamoribus, ad ianuam feſtinus accurrit, vt ſe præcipitem ex ea daret; cum ea quoque intercluderetur via, ſatius habuit vilem facere veſtiũ, quam pretioſam pudicitiæ iacturam. Galerum igitur & pallium, externa corporis ſpolia, in Ægyptiarum manibus relinquens, ſeſe ab impuro illarum conſpectu, quà data porta, præripuit.

SEQVITVR aliud, quod ni fallor, tum quia ſexus erat inferior, tum quia pugnæ genus, quo hoſtem proſtrauit, inſolentius, illuſtriorem habebit commendationem. Pia mulier, ex noſtra item diſciplina, è lonquinqua quadam peregrinatione reuertebatur domum; cùm illam in ſaltu deuio, & perobſcuro, ex inſidijs impurus ganeo adoritur, eiuſque pudicitiam, quà precibus, quà minis expugnare per iniuriam contendit. Hæſit illa diu ſtupenti ſimilis, in tam præſenti periculo, quid conſilij caperet, incerta; mox redintegrato diuinitus animo, Chriſti è cruce pendentis imaginem è ſinu extraxit; in genua procubuit: in lachrimáſque & in ſuſpiria effuſa, terribili deinde cæleſtium irarum denuntiatione, duratum ad facinus pectus ita infregit; vt illo territus ſpectaculo, à turpi co-

Digitized by Google

tu non solùm destiterit, sed ne vllum quidem verbum hiscere amplius ausus sit.

In celebertima totius Lusitaniæ oppida, siue locorum magnitudinem, siue populi frequentiam consideres, profecti sacerdotes tres, vberes fructus retulerunt domum. Ea sunt Scalabis, Mons maior & Cætobrica: quæ licet multis alijs religiosorum familijs excolantur, miro tamen audiendi nostros concionatores desiderio exardescunt. In oppido Monte maiori, coacta inter Ecclesiasticos discordiarum tempestas, omnes ordines ita turbauerat, vt non nisi strage maxima sedanda videretur; iámque quæsitor regius Olisipone euocabatur, qui in præcipua capita, magno ipsorum damno inquireret: nec sine metu, curáque oppidum erat, quorsum tandem eruptura res esset; sed hæc tanta rabies mitescere paulatim nostris autoribus cæpit, optata deinde animorũ tranquillitate, per eosdem inducta, omnino posuit. Quo pax esset firmior ac diuturnior, in templum maximum vniuersi conuenerunt, vbi mutuis se complexibus excipientes, venia vltrò, citróque data, ac petita; in gratiam & concordiam, optimo sane exemplo redierunt. Eiúsdem concionatoris nostri hortatu, aureos trecentos contulerunt oppidani, vt sacellum è carceris regione extrueretur, vbi sacrum ritè celebrari, & diuinis rebus interesse magno animorum bono possent, qui in publica custodia vincti asseruantur.

Fratres germani duo, alieno efferati odio, in eam exarserant rabiem, vt mutuis vulneribus strictos furenter gladios, non solùm cruentauerint, sed etiam de inferenda morte, inimicissimè atque infestissimè contenderent. Sacerdotis nostri interuentu pessimum consilium demissum est, fraternúmque

Digitized by Google

núnque fædus, quod illata diruperant vulnera, redintegratum. Sacerdos alter in Villam Francam, id oppidi nomen est, excurrens, oppidanorum animos ita nobis deuinxit, vt ex his vnus Olisiponem profectus, bonorum suorum, tercentorum scilicet in singulos annos aureorum, Societatem dixerit heredem. Ceterum in eo agro colendo, ita optimus pater laborauit noctes & dies, vt ex nimia, qua premebantur, lassitudine, tam ipse quàm socius morbum enim contraxerint, à quo non multo post, reuersi domum, extinctus est eorum alter; is fuit Pater Gondisaluus Leite, in iuuanda re proximorum athleta strennus. Quadraginta annos in Societate meruerat, in audiendisque sine vllo discrimine, cuiusque fortunę & conditinis pœnitentibus, fortiter adeo desudauit, vt nunquam non in acie, nunquam non in puluere ad eos excipiendos steterit. Enituit præclara eius virtus in hac publica Olisiponensium calamitate; quo ille tempore, vrbem totam diebus singulis circumiens, egentissimum quémque in compitis, in angiportis, locisque abiectioribus delitescentem, magna sedulitate inquirebat, vt vtramque ageret & animæ & corporis salutem. Obijt etiam Pater Ferdinandus Vasæus, qui ex India in Lusitaniam renauigauerat; & multis terra, marique pro Indorum salute perfunctus laboribus, hic tandem quieuit, ætatis suæ anno sexagesimo, Societatis, trigesimo septimo.

Digitized by Google

COLLEGIVM OLISIPONENSE.

NVLLO vnquam anno, maiori mortalium frequentia, per huius vrbis plateas catechismi explicatio personuit; nec illustriori pompa, ad reprimendam bacchanaliorũ licentiam, cum scilicet indulgere sibi liberius solet impunita lasciuia, ducta sunt discipulorum nostrorum examina. Valuit ea res plurimùm ad augendam Societatis existimationem; cuius proprium esse, bonorum omnium vox fuit, nouas semper machinas excogitare, ad demolienda scelerum & nequitiæ monumenta, pranę consuetudinis adminiculo suffulta. Tres hęresim, quam pueri Aquilonari tractu imbiberant, adhibita nostrorum medicina, euomuerunt. Ex eodem grege priuatis institutionibus informati quamplures, vt auitam religionem in locis patrijs, aduersus hęreticorũ iniurias roborarent. Sacerdoti nostro vrbem negotij causa obeunti, casus interuenit, in quo diuinæ prouidentiæ rationem admirari maximè licet. In hominem incidit, vt suspicabatur, notum sibi & familiarem; quem pro veteri consuetudine blandè & amicè compellans, Conscientiæ, inquit, latebras hoc vespere discute diligenter, vt sequenti luce facilius possis crimina, mihi confitendo aperire. Nihil prætereunti tam nouum aut absurdum, ad aures oculósque accidere potuit; hæsit primum cogitabundus, intentis in Patrem oculis; mox, vt credi par est, affusa diuinitus luce, Erras, inquit, Pater optime, neque is sum, quem tu fortasse suspicaris: sed tuus hic error, mea

vt

Digitized by Google

vt errata cognoscam miser, imprimis admonet; ante duos dies peccatorum sarcinam, qua iam diu grauor, apud te lubens deponam. Nec fidem promissa fefellerunt, eodem namque, quo pactus est die, superioris vitæ turpitudinem multis cum lacrymis abstersit.

VNIVS saluti consultum, qui in varijs orbis partibus, contra ius fásque, pluribus simul vxoribus fuerat abusus; & hanc postremam, ex qua plures susceperat filios, deserere etiam meditabatur: sed cum rem vni ex nostris patefecisset, aliam induit mentem, vxoréque ritè in matrimonium ducta, præteritæ dedecora, vitęque anteactæ caliginem, nouo virtutum splendore collustrare totis viribus contendit. Sacerdos propter abortionem, cuius ipse auctor fuerat, à sacrorum procuratione iure arcebatur; nihilominus ille sacrilego ausu diuina tractabat, sceleráque sceleribus de industria cumulans, obruere eorum magnitudine conscientiam conabatur, eiúsque vim atque aculeos retundere: non valuit tamen diutius sustinere stimulantem animum, conciámque facti mentem, fontes (vt ille dixit) surdo verbere noctes atque dies flagellantem. Ergo re cum nostris communicata, de eorum consilio curauit primo à Pontificijs censuris, diriſque imprecationibus, quibus se per tot annos occultè implicuerat, exolui; profligatam deinde animæ salutem, ex eorundem præscripto, medicari. Occubuit Pater Iacobus à Valle, per annos triginta, quos in Societate posuerat, varijs semper morborum tentationibus exercitus. Philosophiam magna cum ingenij laude docuit, reliquum vitæ tempus, habendis ad populum concionibus, cum fructu & pietate exegit.

Digitized by Google

COLLEGIVM CONIMBRICENSE.

CONIMBRICENSE Collegium, vt sociorum multitudine, sic fructuum vbertate nulli secundum, primas sibi partes vindicat. Institutum inter Academicos Doctores Sodalitium, multis illud quidem, & antiquis expetitum votis, tentatúmque aliquando: sed irrito semper euentu, illusus omnis labor, consiliúmque nostrorum fuit. Hoc demum anno præpotens Numen pios nostrorum conatus ita fortunauit, vt ipse Academiæ moderator, cum præstantissimis eiusdem Academiæ Doctoribus, principibúsque maiorum facultatum professoribus, ceteris ad id præstandum auctores non solùm fuerint, sed suo exemplo, eandem illis mentem planè induxerint. Bis in mense in ædem nostram conueniunt, sacræ mensæ pariter accumbunt, aliáque obeunt Christianæ pietatis officia, magno vel ipsorum bono, vel ipsius Ciuitatis exemplo. Scio vulgaria hæc, & communia alijs in collegijs, atq; adeo in prouintijs; Conimbricæ tamen, in luce totius Lusitaniæ, propter gentis ingenium adeo illustria sunt; vt si nihil aliud literis dignum occurreret, multum hoc haberet splendoris, vtilitatis multum. Alterum est opificum Sodalitium, ex quo non minores, hoc anno, percepti sunt fructus. Alia est facies, alij incolarum mores, alius in Societatem plurimorum animus; vt non iniuria, hoc erecto Sodalitio, ciuitatem hanc & nobis, & Deo conciliasse videamur. Ceterùm ipsa Deipara egregium suum erga Sodales de se optimè

Digitized by Google

optimè meritos, patrocinium, non vulgari euentu, testatum nobis esse voluit. Horum vnus cùm in alta quadam specu varios in vsus defoderet humum, ad foueæ ostium agricola accessit, hominemque hortatus blandè fuit, vt, quando nimio labore fatigatus ægre iam spiritum traheret, exiret è fouea, viréſque pauliſper resumeret; sese interea in partem operis, laborisque libenter successurum. Paruit monenti Sodalis, & vix pedem e fouea extulerat, cum egesta tellus ac pendula, in profundum repentè abijt; miserúmque agricolam, qui pro Sodali fuerat ingressus, immani pondere ita grauiter ad terram afflixit, vt animam quoque crudeliter extorserit. Ergo ille, tanto defunctus vitæ periculo, habendas sibi immortales gratias Dei parenti existimauit, cuius numine illęsus & incolumis, tantum adierit vitæ discrimen.

IN Lamacensi agro, commissum Societatis curę templũ est, cui Virginis à Lapa nomen, miraculorum fama tota Lusitania inclitum: ad hoc inuisendum, ipso assumptæ in cælum Virginis die, femina venerat, fidem vt solueret voti à se non ita pridem nuncupati Hæc cum varijs ageretur scelerũ furijs, infelicem vitam, quam morte ducebat grauiorem, voluntario ac violento sui ipsius interitu, terminare decreuerat; nec ab insano consilio destitit, quoadúsque se altum in puteum, moræ impatiens præcipitauit. Ibi tamen, cum diu multúmque eluctata cum vndis fuisset, media iam in morte, saniori vsa consilio, Virginis à Lapa opem inclamare valenter cæpit. Nec temerè fusæ sunt preces; sublimem se inde auferri subitò sensit, & supra putei ostium in loco tuto, ac peropportuno, satis commodè reponi. Tanti stupore miraculi attonita mulier, non

sat

Digitized by Google

sat habuit votum soluere, sed ingenti etiam vi lacrymarū, vniuersas vitæ maculas apud sacerdotem nostrum eluere. Quàm salutares extiterint nostrorum hominum (hi fuere numero duodecim) in varia loca excursiones, ex eo colligere in promptu erit, quod vno in loco sublatę sint simultates amplius trecentę; quo in genere cùm multa acciderint literarum commendatione haud indigna, nos ea tantùm afferemus, quæ nobis inter alia magis apparere visa sunt.

Dvo optimo loco nati, ferendis varijs litibus, rem omnem familiarem penitus distraxerant. Horum alter intestino odio ita æstuabat, vt ad Episcopi Martirienſis preces, qui ad eius genua in id ipsum supplex acciderat, obstinato animo obsurduerit. Huius efferatum pectus, nostri sacerdotis consilio, ita blande emolluit; vt ipse prius mentem flexerit ad meliora, déque petenda venia cogitarit. Alter propter non numeratam à socero dotem, vxorem à domo per summam iniuriam non solùm expulerat, sed pellicem eius loco, siniſtris totius populi sermonibus, quintum decimum iam annum alebat: Hic etiam, de nostri sacerdotis consilio, cum socero in gratiam, cum vxore, ejecta prius pellice, in communem torum migrauit. Fuit, qui vt illatam iniuriam reponeret, ad arma cædémque, cognatos & amicos excierit; nec ijs contentus, ex remotiſſima vrbe sclopetarios duodecim adduxerit, vt negotium multorum sanguine conficeret: sed hi tanti animorum, armorumque strepitus, ad sacerdotis nostri verba, non sine magna totius populi admurmuratione siluerunt. Alibi, nostris interpretibus, decisa lis est, quæ ad viginti quinque aureorum millia accedebat; & de qua magnis

Digitized by Google

magnis vtrinque partium ſtudijs, annum iam duodecimum certabatur. Fictis quidam criminibus, bonam ciuitatis partem inſimulauerat, multarumque ſimultatum reus habebatur; noſtri ſacerdotis ſuaſu, quæ obiecerat, reuocauit, inuſtámque maculam deleuit. Alter facultates omnes ſuas, quinque videlicet millia aureorum, vni ex noſtris commiſit; vt de his, quod eſſet optimum factu, ſuo arbitratu ſtatueret.

In tyrocinio, maxima vigent animorum contentione, abſolutæ virtutis, chriſtianæque pietatis ſtudia; nec priuatis tantùm parietibus ſerpit incluſus ignis, ſed foras etiam erumpit, oppidáque & vrbes in noſtrum amorem accendit. Conimbricenſis Epiſcopus, qui nunc Luſitaniam pro Rege moderatur, cum diœceſim de more obiret, in tres incidit ex noſtris tyronibus; qui paululùm auerſi à via, ſecreto in loco, diuinarúmque rerum contemplationi peropportuno, flexis genibus, ſublatiſque in cælum manibus, Deum ſupplices precabantur. Tam gratum hoc optimo præſuli ſpectaculum fuit, vt illos ſecum inde deduxerit, hoſpitio perhumaniter acceperit, nec niſi rebus inſtructos neceſſarijs remiſerit; atque vt eſt noſtri ordinis amantiſſimus, noſtrarumque rerum egregius prædicator, coram viris principibus, à quibus per id tempus frequenter inuiſebatur, in noſtras effuſus laudes, quid ſibi in itinere accidiſſet, iterum atque iterum admirabundus enarabat: nec eſſe magnopere mirandum, ſi Societatis homines vitæ ſanctimonia, morúmque probitate cæterorum luminibus obſtruerent, in quibus inſtituendis, vel ab ipſis religioſæ vitæ incunabulis tam præclara opera impendatur: eam ſcilicet eſſe educandorum nouitiorum

Digitized by Google

uitiorum rationem optimam, cum domi ita ad virtutem erudiantur, vt foris de domestica disciplina remittant nihil.

EISDEM amoris & beneuolentiæ signis, tyrones alios prosecutus est Lamacensis Episcopus, cui cum aliquando in magna religiosorum hominum corona (qui vt sacris initiarentur, conuenerant) nuntiatum esset, tres adesse Societatis tyrones: quotquot aderant extemplo dimissis, eos secum in interiorem domum introduxit, atque ab omnibus se negotijs eo vespere expediuit, vt hospitium esset & hilarius, & iucundius. Sequenti vero die in templum maximum secum deductos, cæleſti pane, propria manu refecit. At Episcopus Visensis nobis sæpius per literas significauit, pergratum sibi futurum, si tyrones nostri, quoties illac iter intenderent, se suámq; domum frequenter inuiserent; cum quibus solet & familiarissimè colloqui, & de rebus ad spiritum pertinentibus sermones sociare. Neque vero in concilianda sibi optimorum pontificum beneuolentia, nostrorum tantùm tyronum industria desudauit; multa sunt eorum precibus & lacrymis data, quæ autores alios, graues licet ac religiosos, non semel respuerant.

IN oppido non ignobili vir primarius, & qui publico magistratu fungebatur; eadem ipsa, qua ex officio virga vtebatur, ab alio ignominiosè percussus, id excitauerat discordiarum incendium, quod oppidum pene totum depopulaturum videbatur; & longè, latéque sine dubio serperet, ni tempestiuè caderent tyronum nostrorum, qui illuc forte diuerterant, preces & lacrymæ; quibus, veluti effuso imbre, extinctum penitus, sedatúmque fuit.

Digitized by Google

fuit: nec iniuriam solùm percussoris remisit; sed mille etiam aureos, quos in litem expenderat, libentissime condonauit. Exprimunt ad vnguem veterem illam, nostrisque hominibus, suis in obeundis peregrinationibus, solemnem consuetudinem; alter scilicet eorum, cum oppida ingrediuntur, elatum præfert crucis vexillum; alter tintinabulo errantes cogit puerorum greges; alter litanias insonat, aliasque ad Diuos, pueris respondentibus, preces fundit; quæ res in maximam cedit tum puerorum, tum rusticorum vtilitatem; ad quos etiam, christianis præceptis per caulas & stabula informandos, sese nostrorum tyronum industria commodè, & peropportunè extendit.

COLLEGIVM EBORENSE.

VT à domesticis exordiar, luctuosam nobis reddiderunt studiorum instaurationem, in ipsis solemnibus scholarum exordijs, extincti defletique duo; quorum alter de literis mereri optimè incipiebat, alter vero meritissimus habebatur. Is erat pater Emmanuel de Pimenta, qui tres & quadraginta in Societate annos exegerat, plurimis semper, maximisque virtutibus omnium existimatione commendatissimus. Mirum eius fuit in Superiores obsequium, mira instituti, nostrarumque legum custodia, mira in loquendo cunctatio. Annos ipsos quatuordecim, cum magna nominis celebritate studijs Conimbricæ præfuit: sexdecim vero annos, audiendis hîc quotidie confessionibus, ita insudauit; vt in templo magis quàm in

Digitized by Google

in cubiculo commotari videretur. In pangendis carminibus siue naturæ fœcundam vbertatem, siue eximiam artis præstantiam consideres, inter præstantissimos huius sęculi poetas haud dubiè numerandus: sed tanta eius animi demissio fuit, tantus sui ipsius contemptus, vt nullis neque amicorum, neque vero doctissimorum virorum precibus, ad aliquid edendum adduci vnquam potuerit. Non mediocris tamen animũ fouet spes, fore, vt quam gloriam sanctissimus pater velis, vt aiunt, remisque fugiendam sibi, dum viueret, existimauit; eandem præclara eius poemata, in lucem propediem itura, ad æternitatis memoriam consequantur.

HVNC sequutus est pater Rodericus Vasæus, qui Roma non ita pridem aduenerat, & philosophiam hac in Academia, non sine ingenti laude edocebat; mors illum tamen medio currentem cursu intercepit, & nobis spes illas, quas spectata eius virtus, spectatúmque ingenium in omnium animis concitauerat, non sine magno doloris sensu præcidit. Quatuor ante obitum menses, cum post cænam, vna cum alijs duobus inambularet, sermo incidit in Patris Ioannis Rebellij, é viuis sublati anno proximo superiore, eximiam erga Deum pietatem: qui cum prouectæ ætatis esset, continentibúsque morbis afflictum traheret corpus, omnia tamen spiritualia exercitia, eo corporis habitu obire consueuerat, vt siue mane diuinarum rerum contemplationi vacaret, siue interdiu statas ad Deum preces funderet, siue conscientiam ad calculos reuocaret; flexis semper genibus, compositóque ad omnem modestiam corpore, eiusmodi munia præstaret. Altiùs quàm cogitare quis quam

Digitized by Google

quam posſit, in Roderici patris animum eiusmodi exemplum descendit. Extemplo, audientibus ceteris, secum ipse statuit, eadem sibi adolescenti adhuc, & vegeto ac firmo corpore, sectanda in posterum vestigia, eandem precandi Deum rationem instituendam: & deprehensum postea ab ijs fuit, quibuscum eo tempore colloquebatur, ab illo animi decreto non antè recessisse, quàm in lecto postrema valetudine conflictatus iacuerit.

ANTE hos obierat frater Bartholomeus Sanches coadiutor temporalis, qui & ipse quatuor & quadraginta in Societate annos, sine querela exegerat; placido vir ingenio, & in aliorum commoda quàm maximè officioso. Cuius vt cetera sileantur, quibus excelluit, virtutum maximarum ornamenta; prætereunda silentio non est, quæ semper in eo eluxit aduersus Dei parentem religio singularis: quam vt impensiùs coleret, consitos in collegij septo propria manu, habebat conquisitos vndique & colore, & odore præcipuos quósque flores, præsertim vergingentem ocymorum copiam: eósque summa, per annum, cura & diligentia colebat, vt illorum multitudine pariter ac varietate, assumptę in cœlum Virginis die, templum nostrum vernaret, gratiúsque intuentium oculis arrideret. Nec dubium eum quoque laborem Virgini cordi fuisse, qui nostris hominibus atque exteris tam gratus accidit, vt tantus ille dies, omisso assumptionis nomine, ocymorum festum vulgo iam indigitaretur. Hæc domi; illa foris.

OPPIDA ferme tredecim, eáque inprimis frequentia, suos ad collegij Rectorem oratores miserunt, vt concionatorem ex nostris aliquem in quadragesimale ieiunium impetrarent; sed eorum

Digitized by Google

rum omnium votis satisfieri commodè non potuit. Ad præcipua quæque profecti sacerdotes septem, totidem cum socijs, ingentia operę pretia, præclaráque animarum lucra retulerunt domum. Nobilis viduæ filius, inter rixandum, repentè occubuerat gladio transfixus; quo tam atroci, atque infelici euentu, in extremam rabiem efferata mater, vel ipsum veniæ nomen execrabatur: quippe querebatur maternæ pietatis iura omnino violatum iri, ni procurato homicidæ suspendio, quoad eius fieri posset, demortuo filio parentaret. Noster tamen sacerdos, iteratis precibus, furentem feminam leniuit adeo, vt, impunitate reo clementer data, implacabile odium ex animo penitus depositerit. Damnosa pellicũ lenocinia duos adeo perditè infatuauerant, vt legitimas coniuges exosi, quò in amatoria vesania, atque impuro pellicatu licentius baccharentur, de earundem interitu scelerate cogitarent: id sceleris vt clam fieret atque impunè, visum est leni veneno mortem illis maturare. Verum cum tempestiuis nostrorum monitis venenariorum aures patuissent, non modò suum ipsi scelus detestantes, veneni consilium abiecerunt, sed etiam in totum pernicioſas illecebras pellicatus, lenocinijque abdicarunt.

MVLIER cui se dæmones spectandos humana specie præbebant, turpi pollicitationum illecebra ab ipsis decepta, iamdiu veneficijs vacabat: cuius artis septa præsidio, cum nullius puderet flagitij, ad sempiternum exitium admirabili celeritate festinabat. Dum ex occasione noster concionator differit, quàm pernicioſi exitus in singula momenta immineant ijs, qui lætalis noxæ periculo

Digitized by Google

lo obstringuntur, secum reputando graviter cæpit æstuare. Deinde stimulante conscientia, defixis humi oculis tristis, ac sibimet irata discedit. Domi vero, etsi dæmones illam serio de salute cogitantem, tum sordido veneficij quæstu insidiose inescare, tum metu suspendij minaciter deterrere summa ope institerunt; tamen vt multo erat acrior diuina oppugnatio, mox ad confessoris pedes prouoluta, traditis primum nefariæ artis instrumentis, confessionē inijt tanto cum fletu, vt lingua ægrè soluta vocem in verba vix efformaret. Paterfamilias capitali odio à filijs, propinquisque diffidebat, vlciscendique libidine obcæcatus, cum ad extremum vitæ periculum esset adductus, nescio qua animi peruicacia, certus omnino erat moriendi ab intestato, vt filijs certam subinde discordiarum causam inferret, cum luculento damno litigiosa hæreditas: id cum nostros non latuisset, confestim aduolant, prouoluuntur in genua, senem impensè monent, obsecrant, obtestantur, ne dum irati animi dolorem punit, semet vltrò perditum eat, quam certum sibi creet ex ea damnationis periculum, quam timendum salutis naufragium. Puduit hominem cum alios, alienæ salutis tam sollicitos videret, suam ipsum contemnere; errorem gemebundus agnouit; odium in filios, ac propinquos deposuit; videréque erat vt moribundo seni, reconciliata gratia, in filiorum & propinquorum amplexus ruenti, luges lacrymarum riuuli præ lætitia prosilirent.

ALTER copiosus cum esset, ac bene nummatus, nouissimáque valitudine conflictaretur, accersiuit è nostris vnum, è cuius consilio duo aureorum millia pauperculis in matrimonium locan-

Digitized by Google

dis legauit. Alibi procaces adoleſcentes dum prætereuntibus riſu, ſibilo, & cachinnis contumeliosè, & petulanter illudunt, honeſti viri cæde, quod eorum petulantiam ægre tuliſſet, cruentas manus funeſtarunt. augebat facti atrocitatem derelictæ coniugis orbitas miſerabilis, cum amplo liberorum grege, ætatis admodum teneræ, & in ſumma rei familiaris egeſtate; noſtrorum tamen ſuaſiones viduam impulerunt, vt depoſito accuſandi conſilio, interfectores, haud iniquis conditionibus, impunitate donaret. Eſt & ſua tyronibus laus, ſiue poſitam cum fructu, in publico ciuitatis noſocomio eorum operam expendamus; ſiue ea, quæ ſuis in peregrinationibus, bona ſui noſtrique ordinis exiſtimatione, præclare geſſerunt. Præcipuus eorum labor in pacificandis hominibus ſtetit. Quam rem vt ſtrenue vrgerent, opus aliquando fuit multa milliaria pedibus conficere, vt diſſidentes animis, locorum etiam interuallis diſiunctos, coniungerent, & ad æquitatem pacémque reuocarent.

INTER cetera, vt illud non haberetur vulgare, publica effecit nobilis cuiuſdam oppidi lætitia: in quo, inter duos cives primarios odium erat adeo implacabile; vt nullis vnquam neque amicorum, neque propinquorum, neque vero religioſorum hominum precibus potuerit tranquillari. Ipſe oppidi parochus maioris hebdomadæ ſolemniori die, cum ſacroſanctum Chriſti corpus geſtaret manibus, ad veniam petendam ſupplex acceſſit; nihil ea res obfirmatum perculit ad vindictam animum; obduruit magis, per ſummámque impietatem adijcere non eſt reueritus, vel ipſius Chriſti è cruce pendentis preces, ſurdis ſemper auribus exceptum. Hanc tamen rupem adeo inacceſſam, modiſque

Digitized by Google

que omnibus inuictam, quę tantorum virorum vires nequicquam defatigauerat; admotæ à noſtris tyronibus primò quidem Diuini eloquij flammæ, poſt etiam preces & lacrymæ, ita facile penetrarunt, vt quamcúnque in partem aditus perfaciles habuerint. Rem celebrem, per ea loca, fecit commune multorũ deſiderium, factæque ſunt per literas Patri Rectori gratulationes, atque vnus ex tyronibus in quadrageſimale ieiunium expetitus.

COLLEGIVM BRACARENSE.

PRIMAS hîc ſibi partes vendicat Archiepiſcopus Bracarenſis, Hiſpaniarum primas, qui, vt quo loco apud ſe ſit Societas declararet, non ſat habuit toto hoc verno ieiunio concionatorem audire, ſed id etiam ſacrum, quod concionem antecedit, facere in templo noſtro voluit; Præfectumque Eccleſiæ monuit, vt illorum in catalogo, qui ſacrum maiori in ſacello facturi erant, nomen quoque ſuum aſcriberet: Et cum ad operandum tardiùs aliquando acceſſiſſet; culpæ reum ſe faſſus, veniam ſupplex poſtulare non erubuit. Eo die, qui annum ſolet feliciter auſpicari, magnis amoris & beneuolentiæ ſignis, noſtro item in templo, bonam vrbis partem ſacro Chriſti corpore impertiuit. Ceterum ædes noſtra, incredibili ciuium frequentia ac ſplendore, celebratur; tantáque in tota hac Interamnenſi regione Societatis opinio, nullum vt maioris ponderis negotium, noſtris hominibus inconſultis, abſoluatur. Fidem facient quindecim aureorum millia, quæ ad varios dominos

Digitized by Google

pro noſtrorum arbitratu redierunt. Reſarcita inter duos fratres amicitia, quam multorum annorum litigioſa contentio non ſine ciuitatis offenſa diſciderat. Pater, qui aduerſus filium, alieno inflatus odio per duos annos intumuerat, blanda emollitus ſacerdotis noſtri oratione, detumuit. In proximo oppido feſtum agebatur quod quidem magno morialium conuentu, & pietatis ſtudio celebrari his in locis ſolitum eſt: Vocatus noſter ad concionandum, cum in nimiam conuiuiorum elegantiam, extructaſque conquiſitis epulis menſas acriter inueheretur, tantum profecit dicendo, vt potiſſima conuiuij pars, quod eo die ſplendide atque pollucibiliter apparatum erat, ad pauperes egenoſque peruenerit.

COLLEGIVM. BRIGANTINVM.

TANTI fiunt ad ædem noſtram Sacramentorum, concionumque cauſa, omnium ordinum concurſus; vt eorum aſpectu recreatus, ſimul & in non exiguam raptus admirationem huius vrbis præſul, felices eos populos ac perbeatos non ſemel prædicauerit, apud quos Societas ſedem poſuerat, quæ tam induſtrios in animarũ ſalutem alat operarios. Kalendis Ianurijs, qui dies Auguſtiſſimo IESV nomini ſacer eſt, ea fuit omnium pietas, vt nemo alicuius notæ ciuis, tota in vrbe remanſerit, qui apud nos Sacramenta eo die non obierit. Sublatę diſcordiæ, vna præſertim, quæ viros alios graues ſine fructu exercuerat. Deformata viri primarij enormi vulnere facies, ipſum non ſolùm,

Digitized by Google

lùm, sed propinquos etiam ac cognatos ad maculam illam, multorum internecione delendam, acriter sollicitabat: Magno in metu constituta erat ciuitas vniuersa, & duas quasi in partes distracta, nec sine familiarium sanguine placari posse videbatur. Rem sacerdos noster, cui plurimum deferebant omnes, multis iam mensibus nequaquã vrgebat: Longa tamen assiduitate & patientia, obstinatos ad vindictam animos flexit in melius. Igitur Diuo Iacobo solemni die, cum ex vicinis oppidis ingens in hanc vrbem mortalium confluit multitudo, in ipso misericordiæ templo, mutuo in amplexus irruerunt omnes, tanta circumfusi populi acclamatione, vt nullus fuerit, cui tale factum lacrymas præ lętitia, & singultus non expresserit.

COLLEGIVM PORTVENSE.

DIEM clausit supremum Pater Fructuosus Gondisalui, post expletum quadragesimum secundum in Societate annum, antiquæ vir probitatis, qui & explicandis tam publicè, quam priuatim, conscientiæ nodis, operam suam multos per annos fructuosè locauerat. Obijt etiam frater Christophorus Ludouicus coadiutor temporalis, qui in diuturno, quo pressus est morbo, specimen dedit minime dubium virtutum suarum. Optimi erga nos Episcopi beneuolentia, & factis & verbis sepissimè declarata. Maledicum concionatorem, qui in contumeliam nostram petulantiùs, quàm par erat, linguam laxauerat, vi compulit

Digitized by Google

vt maledicta pro concione recantaret, omnémque faciendi amplius ad populum verba facultatem ademit. Idem cum ceteras Religiosorum familias officij sui commonefeciſſet, Societatem noſtram prętermiſit intactam, eiuſmodi monitis haud egere non ſemel aſſeuerans, multáq; alia addens, quæ referre non eſt noſtræ modeſtiæ. Falſis maleuolorum ſermonibus alienata à nobis ciuitas, inchoatam anno ſuperiore caſuum conſcientiæ explicationem, aut omnino impedire, aut ſaltem remorari, ſumma ope moliebatur. Noſtrorum tamen patientia, atque in agendis rebus dexteritas, infeſtos ciuium animos ita facilè expugnauit, vt non pleróſque tantùm ſacerdotes, ſed ipſos etiam templi maximi canonicos, alióſque viros primarios auditores habeamus. Vir vnus ab impio interficiendę vxoris conatu: alter à reſti, quam cogitabat; alter à vanis dæmonum terriculamentis, noſtris auctoribus auocati. Nobilium Sodalitium non ita pridem enatum, radices agit in dies altiores. Feſtus Virginis dies, ornatus cultúſque ſupra morem, pulcherrimo ſane apparatu. Qua vna in re, ipſe Sodalitatis Princeps, ex primaria Luſitaniæ nobilitate, ſuum aperuit erga Deiparam animum liberaliſſimum, munificentiſſimúmque. Porro reliquorum Sodalium aduerſus Dei Matrem ea eſt religio, vt, quamuis quatuor, aut quinque leucas ab vrbe diſtent, eo ſemper die noſtro in Collegio interſint omnes, quo miſſis in vrnam ſchedulis, aliquem ex Diuis Patronum ſibi, quémque ſortitò aſciſcere conſuetudo eſt.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS VILLA-VICOSÆ.

NIHIL non optimum, polliceri sibi de hac domo, Societas potest: & quidem, vt se dant initia, videre iam videmur, quanta hic demum futura sit animarum seges; si felicibus auspicijs cæpta res, vt speramus, melioribus exeat Sereniſſima Princeps Catharina, cum Duce filio, vxoréque excellentiſſima, nullum finem faciunt de nobis bene merendi; domum hanc vel sua præsentia cohonestare, vel vniuerso symphoniacorum choro festis diebus exhilarare, vel nouis, in singulos dies, beneficijs & muneribus, adaugere certatim contendunt. Reliqua aulę nobilitas, in sectandis tantorum Principum vestigijs, tota est; nihil illis prius, quàm vt totos se nostram in amicitiam insinuent, quotidianóq; vtantur nostrorũ congressu; ad subleuandum domus egestatem, prę ter alia subsidia, aureos contulerunt millenos quingenos. Ad templi etiam ornatum, sacrámque supellectilem, excellentiſſimorum Ducum, illustriúmque feminarum liberalitate, facta est accessio non vulgaris. Lustrata sunt vicina oppida varijs excursionibus, ac fructu non pœnitendo; Elbis præsertim in ciuitate, opum diuite, obiti carceres, & nosocomia, ægri omnes, & vincti de criminibus auditi, piorúmque eleemosynis, nostri sacerdotis industria subleuati, in Societatis desiderium, quo iam diu ciuitas illa flagrat, nobilium animos magis, ac magis inflammarunt.

Digitized by Google

COLLEGIVM ANGRENSE.

IN Angrensi eminent illa: Vir facinorosus, atque in omni vitiorum illuuie, per annos triginta volutatus, alta quadam futuri sæculi obliuione vitam ducebat infelicem. Cum emergere ab illis sordibus sæpius eniteretur animus, varia obstabant dæmonum terriculamenta, qui missum faciebant nihil, vt suum illud vetus mancipium in rabiem, desperationémque adducerent. Cum anteactæ vitæ annos memoria repeteret, conscientiæque rationes secum ipse subduceret, vt confessario tandem vniuersas animi maculas aperiret; ecce tibi teterrimi serpentis specie, in eius os insilire dæmon idem tentare cæpit, vt hominem vel ab incæpto varijs terroribus deterreret, vel fauces saltem, ne quid effari posset, obstrueret; sed quò magis eum oppugnat, eò magis sentit suos conatus, ac labores ad nihilum cadere; inclamata namque IESV, & Mariæ salutaria nomina, importunissimi hostis insidias elusêre. Ille maturandũ sibi tanto in periculo ratus, sacerdotem nostrum è vestigio accersit, rem omnem expandit, déque eius sententia, qua sit ratione animæ saluti in posterum prospecturus addiscit. Alterius perditæ etiam nequitię, aduersus Deum, Diuósque impietas, diuinam, in se seruando, pietatem mirifice commendauit. Dæmoni se per multos annos in seruitutem dicauerat, donec flagitiosam pertæsus vitam, omnibus, quæ munire aliquam æternam ad salutem poterant viam, certa desperatione abruptis, mœstis clamoribus euocare dæ-

Digitized by Google

re dæmones cæpit, ditásque omnes suo ipse capiti, fortunisque suis imprecari: sed quæ miserentis Dei clementia est, in cassum ceciderunt deuoti illi clamores. Adfuit noster, qui hominem ab insania, ad sanitatem; a desperatione, ad spem reuocauit.

COLLEGIVM FVNCHALENSE.

MAGNVM apud hos Insulanos Societatis nomen. Nobilissimus quisque Sacramentorum, concionúmque causa nos frequenter inuisit. Feminæ quinque, quæ fami melius, quàm famæ consultum volebant, è flagitiorum latebris vbi delitescebant, ope nostrorum eductæ. Discipulorum ea pietas, vt octauo quoque die, mentem fermè omnes cœlesti cibo reficiant. Similiter in residentia Sancti Michaelis, communia illa Societatis onera, supra numerum, viréque nostrorum fuerunt: cum enim longe, latéque insula pateat, plurimisque oppidis, ac vicis abundet; nihil est è re Societatis, quod nostros non sit magno labore, ac industria peruincendum. Precipuè vero in corrigendis, ad æquitatémque reuocandis iniquis multorum contractibus, fructuosus fuit. Quadragesimali ieiunio, è tota ferme Insula, ingens ad ædem nostram omnium ordinum conuentus, vt salutari Sacramento peccata eluerent; conscientiæque laqueos, nostris adiutoribus, contritos euaderent.

PRO-

Digitized by Google

PROVINCIA TOLETANA.

SVNT in hac Prouincia sexdecim domicilia, Domus Professa vna, Collegia tredecim, Domus Probationis duæ, Residentia vna; per quæ distributi socij tres, supra quadringentos & nonaginta. Ex his Sacerdotes centum & octoginta, Studiosi septuaginta quinque, ceteri Coadiutores. In Professa Domo Toletana versantur quadraginta & octo: In Madritano quinquaginta quatuor: In Complutensi, & Domo Probationis annexa, centum nouemdecim; In Murciano sexaginta octo; In Oropesano duo & quadraginta; In Placentino triginta; In Occanensi duodeuiginti; In Talabricensi tredecim; In Tyrocinio Villaregiensi viginti duo; In Conchensi decem; In Optensi viginti quinque; In Toletano sex; In Belmontensi viginti; In Carrauacensi viginti tres; In Seguritano sexdecim; In Residentia Almagrensi nouem. Admissi in Societatem duo; diem suum obierunt tres.

DOMVS PROFESSA TOLETANA.

MINISTERIA Societatis magno cum fructu exercita, præsertim in solemnitate Circumcisionis, quam illustrissimus Ecclesiæ Toletanę, celebrando domi nostræ, auxit; qui & concioni interfuit,

Digitized by Google

interfuit, atq; in significationem gratissimi in nos animi, copiosam eleemosynam erogauit. Obijt hoc anno Pater Antonius Marcen, cum summâ totius ciuitatis mœstitia: quippe qui tanquam Pater omnium colebatur. Postquam enim varijs in regendis officijs defunctus esset, tandem in hac vrbe multos annos, cum magna vtilitate ciuium, qui nunc quotidie eius obitum deplorant, requieuit.

COLLEGIVM MADRITANVM.

QVOTIDIANIS Societatis nostræ ministerijs non mediocris hic facta est accessio, postquam certa, ad promouendam pietatem, instituta sunt Sodalitia. Horum vnum exiguo tempore accreuit ad quingentos. Quibus ad feruorem in primis commodarunt Sanctorum exempla, quæ semel atque iterum quot hebdomadis, in maximo ciuium concursu recitari solita.

COLLEGIVM COMPLVTENSE.

OBIIT Pater Manuel Lopez, in nostram Societatem admissus in Prouincia Lusitana, a Patre nostro Simone, missuq; postea est nouitiatus tempore, vt Madriti Patri nostro Fabro assisteret, atque in humilibus obsequijs inseruiret. Deinde primus, è nostra Societate, scholasticus in hanc Academiam venit, in qua tantę virtutis & modestię specimen

Digitized by Google

ſpecimen præbuit, vt plurimi concurrerent videndi gratia, qua tranſiturum norant. Magna ex parte Societatis opinio, quę in hac academia floret, Patri Manueli tribuenda eſt, quod cum Patre Villanueua primo huius Collegij fundatore, ſingularis, atque indiuiſus comes prima fundamenta iecerit, eiuſque loco ſuperior huius collegij conſtitutus fuerit; deinde & totam Prouinciam cum laude & fructu rexerit. Is etiam in ſenectute communem Societatis normam ita eſt amplexus, vt ne latum quidem vnguem a communi viuendi modo diſceret, nec vlli labori, Societatis augendæ gratia, parceret. Hæc ſingularis ſolicitudo prouectum ætate virum coëgit, vt nouitiatus domum (quam ſummopere in hoc oppido deſiderarat, quæque eius induſtria exædificabatur) frequenter adiret, atque ibidem laboraret: quo labor in cauſa fuit, vt in morbum incideret, ex quo & obijt. Vixerat in Societate annos quinquaginta octo; ſepulturaque eſt magna noſtrorum triſtitia, pariter & oppidi.

COLLEGIVM MARCIANVM.

QVIDAM vxoricidium committere cum vellet, duorum ex noſtris per domum eius tranſeuntium ſolo adſpectu ita compunctus eſt, vt non ſolùm facto deſtiterit, ſed etiam confeſſurus domum noſtram aduenerit. Obijt hoc tempore Pater Gutierre de Caſtro, vir plane ſanctus, qui vel in cubiculo, vel in choro ſemper morabatur; ita humilis, vt fateretur ſe nunquam inanis gloriæ tenta-

Digitized by Google

tentationem sensisse, quòd in se diceret nihil esse de quo posset gloriari; ita pauper, vt scabellum solùm haberet, nec sellam in cubiculo pateretur, abiectíque semper vestibus indueretur; ita feruidus, vt pœnitentes, quantumuis duros, ad lacrymas prouocaret; ita ad laborem propensus, vt prius a vita, quam a labore discessurum se promitteret. Itaque obnixè petijt a Domino, ne diu in lectulo ægritudinis causa decumberet, quo laborare semper posset; ita annuit illius dictis Deus, vt quatuor duntaxat diebus æger, mortuus sit, cum summo totius ciuitatis dolore, quæ post eius obitum ad funus tota concurrit, & rosaria, atque icunculas eius vultui, religionis ergo applicare instituit; imo & scissuras vestium, calceos, aliáque indumenta ita certatim rapere, vt quámuis eos impedire nostri laborauerint, tamen nudus fere in sepulchrum illatus sit. Huius, & alterius defuncti loco, admissi sunt duo in nostram Societatem, cum magna admiratione totius vrbis, vtpotè quod nobilissimi sint, neque eos detinere potuerit maximum parentum, & cognatorum obstaculum.

COLLEGIVM PLACENTINVM.

HABVIT triginta è nostris, tredecim sacerdotes, quatuor fratres philosophos, reliquos coadiutores. Magna fuit nostrorum cura in his, quæ ad pietatem spectant, tam intra vrbem quàm extra, ratione spiritalium excursionum, quæ factæ sunt ad populos affines. Facta quoque est accessio rei familiaris duorum, vel trium millium aureorum

Digitized by Google

rum, dono cuiusdam feminæ rebus nostris non mediocritis affectæ.

COLLEGIVM OCCANIENSE.

QVIDAM facinorosus in somnis iudicem Christum aspectauit, à quo iam iam damnandus videbatur, nisi sententiæ procrastinationem Sancti, quibus homo ille erat consecratus, obtinuissent: nec ille tamen destitit, sed secundo terribilior idem iudex visus est: quo deterritus venit ad nostros, a quibus alterius vitę ineundæ rationem accepit, in qua & perseuerat.

COLLEGIVM CARAVACENSE.

CONCIONVM beneficio relegati sunt ludi, & ludiones. Quatuor in ceteris Principes ita commoti sunt, vt publicè contractum celebrarint, vt si quis ad ludum rediret, magnam certi depositi iacturam pateretur; quod ita admirationi fuit, vt multo tempore in compitis & in foro, nullus, nisi de eo contractu, sermo esset. Inter alia habet hoc collegium scholam puerorum, in qua prima litterarum rudimenta edocentur, & simul cum litteris omnia pietatis officia: miráque res fuit, vt cum pueruli, de misericordia erga vinctos pauperes, ante natalitia Domini audiuissent à magistris, ita commoti sint, vt xeniola, quæ sibi a parentibus acceperant, detulerint ad carcerem; & inter pauperes,

Digitized by Google

peres, cum summa admiratione omnium, munuscula diuiserint. Nobilis item puer sex annos natus, cum iam fere animam ageret, parentem accersitum hortatus est, vt pauperibus prospiceret; cuius concionatoris voce commotus pater, in lacrymas prorupit, & ad miram pietatem erga egenos concitatus est: in cuius rei præmium superstes manet filius, qui pauperum causas apud suos, & alios semper agit.

COLLEGIVM SEGVRITANVM.

PRÆCIPVA hoc anno nostrorum industria circa infirmos, quorum copiosus fuit numerus, eluxit non mediocri fructu. Ex his vnus, cum in extremâ vitâ vsum vocis, & confitendi facultatem amisisset, eum in somnis vnus è nostris videre sibi visus est loquentem; & ecce eadem hora ad fores nostras accessit nuncius, Patrem accersens, indicánsque infirmo reddiram vocem: adit Pater, confitetur infirmus, nec multò post lætus defungitur. Res familiaris, dono trium millium aureorum, aucta est.

PRO-

Digitized by Google

PROVINCIA CASTELLANA.

HABVIT Castellana Prouincia anno 1602. & 1603. (horum enim duorum annorum res gestas hæ litteræ continent) Socios sexaginta quinque supra quingentos, in sedes vingiti vnam distributos. Domus Professa, vna; Collegia septemdecim; Domus Probationis vna; vnaque Residentia. In Societatem admissi tres; mortui, quæ magna clades fuit, viginti quatuor. Domus Professa Vallisoletana numerauit Socios septuaginta; Collegium quinquaginta, Sacerdotes septemdecim, Fratres triginta tres, duodecim Theologos, duos Philosophos, reliquos domesticis negotijs distentos. Medinense duos & quadraginta, Sacerdotes septemdecim, ceteros Fratres. Salmanticense prope quinquaginta; ex his quatuordecim Sacerdotes; Fratres Theologos quatuor & viginti; alios Coadiutores. Palentinum triginta duos, Sacerdotes nouem, Scholares septem, Coadiutores sexdecim. Abulense viginti, decem Sacerdotes. Segobiense viginti; vndecim Sacerdotes, Scholasticum vnum. Burgense viginti; decem Sacerdotes, duos Magistros latinitatis; reliquos Coadiutores. Domus Probationis Villagarsiensis quinquaginta. Collegium Legionense octodecim, Sacerdotes octo. Numantinum quatuordecim, Sacerdotes octo. Lucronience viginti, Sacerdotes nouem. Pampeiopolitanum septemdecim, Sacerdotes nouem,

Digitized by Google

uem, octo Fratres. Montis Regij viginti, Sacerdotes octo. Compostellanum viginti tres, & interdum etiam sex, septem Sacerdotes, nouem auditores Philosophiæ, ceteros Coadiutores. Monforrense sex supra viginti, Sacerdotes quinque, vndecim auditores Humaniorum, reliquos Coadiutores. Ouetense quatuor & triginta, Sacerdotes octo, Tyrones viginti. Arcualense viginti quatuor, Sacerdotes quinque, Scholares humaniorum duodecim. Vergarense octo, tres Sacerdotes, Fratres quinque. Santanderense quatuordecim, Sacerdotes sex, reliquos Coadiutores.

DOMVS PROFESSA VALLISOLETANA.

DEGVNT hîc septuaginta, neque numerus necessitati par est, obiere non pauci duobus hisce annis, quos merito Prouincia desiderat. Primus Pater Ioannes Lopezius Mansanus, in Societate perantiquus, quippe qui annos octo & quadraginta nostra in religione complerit, verus Societatis filius, & sui amans instituti: alter Petrus Clauer infatigabilis operarius, & virtutis admirandæ: tertius Pater Baptista Mercadus Lucronienſis incola collegij, sed morbo cogente, Vallisoletum in patriam venerat, spe ductus recuperandæ valetudinis, quam solum sæpe natale restituit: Dei tamen voluntate meliorem sortitus est patriam, & laborum, quos partim salubriter concionando, partim confessiones audiendo perrulerat, æterna, vt credere par est, mercede perfruitur: quartus Pater Petrus Leo multorum Pater in

Digitized by Google

Christo filiorum, cui vniuersa Vallisoletana ciuitas, tanti hominis desiderio permota, dolenter parentauit. Mortui sunt quóque tres fratres adiutores, antiqui duo, vnus nouitius, quorum & mors felix, & vita laudabilis. Admissi in Societatem quatuor.

Hvc spectat Patris Bartholemæi à Sicilia mors illa vitalis, quam litteris mandari necesse est, ad vtilitatem & doctrinam posterorum. Fuerat hic quondã ex nostris, & in hac regia curia notissimus, qui à nostro Patre Generali iustis de causis dimissus, tamen Dei beneficio vitam in Societate finiuit. Nam quæ & quanta nostræ familiæ sanctitas esset, magis carendo, quam fruendo cognouit; & in Societatis amore persistens, vel liber & solutus, religiosæ vitæ clara semper dedit indicia. Ergo stranguriæ remedium quęsiturus, Vallisoletum venit, chirurgóq; accersiuit lapidi eruendo, qui vehementer dies, ac noctes eum cruciabat; sed cunctis frustra tentatis, & animo aduersis erudito, respexit vnde excesserat, séque in Societatem rursus admitti postulauit. Illo ipso tempore Pater Visitator Vallisoleti morabatur, & rem præmeditatus attentè, bono Siciliæ, ad sanitatem remigrandi ianuam patefecit. Igitur Pater Præpositus, quibusdã nostris comitantibus, Bartholomæi grauiter ægrotantis adiuit hospitium, & vno ex Dynastis præsente, laicisque nonnullis, quos omnes Sicilia & testes adhibuit, & deprecatores esse voluit; ægrotum, cunctis applaudentibus, quasi postliminio recepit, & votorum denuo nuncupandorum potestatem fecit. Cúmque rei sese fama dilatasset, multi Hispaniæ Proceres, quibus fuerat idem Pater charus, vt Societatis in excludendo seueritatem antè approbarant; ita in reducendo charitatem maximis præco-

Digitized by Google

præconijs extulerunt. Fuit igitur triduo nouitius, incredibileſq; calcularis morbi cruciatus patientiſſime tolerauit; noſterque factus obdormiuit in Domino, & Societatis lucratus ſuffragia, ad cæleſtem patriam, vt ſperamus, iter expediuit.

ÆDIFICATIO noua feliciter inchoata eſt, in tantis anguſtijs perneceſſaria; templi in dies creſcit ornatus, additáque Beati Ignatij noſtri Patris imago perilluſtris, Chriſto ſe illi oſtendente, & Romæ patrocinium pollicente. Quàm hæc fuerit tam externis, quam domeſticis grata pictura, viſentium, precéſque fundentium concurſus oſtendit. Sacræ ſupellectilis hoc anno facta eſt acceſſio non modica; Réxque catholicus ex tribus calicibus, quos in Epiphaniorum die ſolet offerre, vnum nobis addixit. Conciones à quamplurimis frequenter auditæ, quo fructu, confeſſionum teſtata frequentia. Binas illas ferias templi noſtri percelebres, Circumciſionis & Diui Antonij, quem Patauinum vulgus appellat, Rex & Regina cum aulicis ſuis honeſtarunt. Diui quidem Antonij diem feſtum Luſitana nobilitas noſtro in templo celebrauit, ritúque Pontificio Valliſoletanus Antiſtes miſſam peregit: aderat illuſtriſſimus Nuntius, inſuper Archiepiſcopi duo clariſſimi, Eborenſis, & Olyſiponenſis. Regio in ſacello concionati ſunt noſtri, inque diuerſis templis ad multiplices Regis Conſiliarios, ipſis poſcentibus, verba fecerunt. Ad varia monaſteria ſeſe multi contulerunt, vnúſque noſter, ex illis, quorum audiebat confeſſiones, ſeptemdecim numerat religioſæ vitæ mancipatos. Iudæus quidam genere Afer, copioſúſque mercator, à noſtris ad fidem hic eſt conuerſus. Is Madauræ negotiabatur, & cum multos ei

Digitized by Google

nummos Hiſpani quidam deberent, cum fide publica ad Regis curiam confugit, creditam pecuniam exacturus. Quidam enim ex chriſtianis ducibus, quos habemus in Africa, Iudæi & comes, & cuſtos, tale ei parauit hoſpitium, quale Hebræi vtraque neceſſitas depoſcebat. Ergo Iudæi hoſpes, frater Comitis Alcaudetenſis, qui Madauræ præeſt (Oram vulgò) Iudæum deducit ad noſtros, quorum prima cura ſalus hominis fuit, à noſtris ſacris alieni: hortantur, vt antiquatę Iudęorum legi renuntiet, & in Euangelica luce verſetur; paret homo intelligens, ſpretiſque diuitijs, quas amplas in Africa poſſidebat, baptizari ſe ſinit; chriſtianam deinde duxit vxorem, ſuámque neophytus veteribus probat pietatem. Decem ſerui, partim Mauri, partim Turcæ ſe Chriſto, noſtris hortantibus, dediderunt.

SEPTENNIS quidá puer Tunetenſis, quem Melitenſes liburnicæ captiuũ adduxerant, herum comitatus Valliſoleti hoſpitem, dum noſtram templi ſpeciem admiratur, diuinorúmque officiorum religionẽ conſiderat, cuidam noſtro chriſtianum ſe fieri velle teſtatur; hero mox permittente, domi noſtræ cœpit inſtitui, tantáq; fuit myſteria diſcendi celeritas, vt intra duos menſes textum (quod aiunt) & gloſſam memoriter recitaret; interim lacrymoſis precibus ſe baptizari poſcebat. Oblata ei libertas eſt, reditúſq; permiſſus in patriam, quibus poſthabitis, de vno Baptiſmo laborabat. Denique ſalutari lauacro renatus, ad altare precatur aſſidue: eum dominus non pro ſeruo, ſed pro filio habitum, profeſtis diebus ad ludimagiſtrum, feſtis mittit ad noſtros, vt quæ imbibit, fixa retineat. Huius exemplo, alij duo eiuſdem hominis ſerui, ad noſtram ſe fidem

Digitized by Google

fidem conuerterunt. Serui præterea cuiusdam locupletis viri, catechesim à nostris audiebant, vt fierent Christiani. Ab hoc Rex seruitia illa popposcit, quę Christianis sacris imbuta non essent (egebat quippe remigibus ad triremes compellandas) cúmque ex catechumenis quatuor abduxisset, tamen vbi resciuit, quis horum esset status, nostris agentibus, libera voluit hæc esse mancipia, secutúsque breui baptismus est, & summi Regis famulatus, in quo vera est æternáque felicitas.

MIRANDENSI Comiti, qui supremo Regis Philippi hoc nomine tertij Concilio, summa cum laude præsidet, Maurus quidam seruiebat, fidelis ille quidem terreno Domino, sed admodum auersus à cæleſti: nullis enim precibus adduci potuit, vti se Christo manciparet. Comes libertatem huic dedit, mercedem serui famulatus, reuertendique ad suos fecit potestatem. At Maurus Dei instinctu, suorum immemor, manere statuit, baptismumque petiuit; apud nos aliquamdiu moratus, & in nostræ legis rebus instructus, celebrique Baptismo lotus, in vtriúsque Domini famulatu perseuerat.

RESTAT in hoc genere vltima eáque perdulcis historia trium Persarũ, qui Christianam fidem amplexi, vniuersam Hispaniam, non modò vrbem Pinciam exhilararunt. Rex ille potens, qui Parthis, & Persis dominatur, cùm ad Christianos Principes aliarum nationum, tùm vel maximè ad Regem Catholicum, percelebrem quandam legationem destinauit: Persicus orator quosdam suos habuit in comitatu, & in ijs cognatum; virum, qui ætatis annos quadraginta quatuor compleuerat. Erat hic in Perside dux equitatus vniuersi, & patru-

Digitized by Google

ui legationis Principis amor ipsum coegerat, vxore ex præcipua nobilitate ad tempus relicta, longum hoc iter susciperc, ac terræ marisque labores experiri: cúmque oborta tempestas legatum, legatique socios vehementer agitasset, hic de quo loquimur, falsum illum Prophetam Mahometum votis, & precibus inuocabat. Erat quidam Christi cultor in naui, eóque autore, Deum viuum & verum, procella adhuc sæuiente, Persa noster implorat, primò frigidè & voce semiuiua; sed fluctibus intumescentibus, Christianum se fore promittit ex animo, si quando ex illo periculo liber euasisset; incolumitatem argumento sibi fore, Christum non modo verum esse hominem, sed etiam Deum præpotentem. Ad has preces, & naufragi vota, tempestas conquieuit, ipséque memor, & gratus, Christianum illum, salubris propositi suasorem, familiariter habuit; & secretorum, colloquiorúmque illo ex die voluit esse participem. Patruus Persicæ legationis antesignanus, vt diximus, rem odoratus, ni ab incæpto desistat, dira tormenta minitatur; quo factum est, vt omnis illa Christum induendi ex animo elaberetur assensio.

VENTVM erat in Hispaniam, atque adeò in regalem Philippi curiam, cum in oppido Tudensi Vallisoleto vicino, qui reus erat voti, graviter ægrotauit. Venit in mentem casus ille maritimus, & quod animo statuisset recordatus, propositum renouauit; iteratáque Baptismi suscipiendi promissio, valetudinem propè desperatam magna ex parte peregrino Persæ restituit. Resciuit hæc Patruus, fratrisque filium promissis auocare, minisque deterrere non desinit. Enimuero immortalis Deus, qui mentem illam Persico dederat, viam etiam

Digitized by Google

etiam per quam, quò intenderat, peruenirет, aperuit. Clam domo profugit, & ad Christianum illum, quo Rex noster in huiusmodi causis vti solet interprete, citus accurrit: cum hoc sana illa consilia communicat, illéque protinus Regem, de Persici oratoris hoc cognato iuuando, & protegendo compellat: opus illud esse Philippi, Hispaniarum Indorúmque Monarchæ, & maiestate & potestate dignissimum. Rex se iustissimæ causæ fautorem pollicetur; & viri, inter suos permagni, ad fidem & pietatem erudiendi, nostræ Societati cura demandatur. In hunc finem aliquot menses nobiscum diuersatus, per interpretem mysteria perdidicit. Visebatur interim domi nostræ à duobus alijs è Regno Persarum, vno eiusdem legati amanuensi, & à secretis; altero eidem oratori administro gratissimo, qui cum & catechismo interessent, & nostri hospitis exemplo excitarentur, Christiani itidem esse voluerunt. Attamen qui à secretis erat Persico, apud Philippum Regem legato, Baptismum se differre dixit, dum in patriam reuersus, vxorem & bona reportet.

Legatvs, rebus cum Rege Hispano perfectis, Olysiponem proficiscitur, vt ex illo portu cursum ad Persidem dirigat, tristis quòd sine consanguineo reuertatur. Ex vrbe illa, totius Lusitaniæ maxima, amanuensis ad Regis curiam graui de causa reuertitur, dumque negotium expeditur, suam conuersionem differre se amplius nolle affirmauit. De re factus certior Rex catholicus, & hanc hominis catechesim Societati committit: & cùm ad Baptismum & legati propinquus, & secretorum scriptor apti essent, iussu Regis prætiosissimæ apparatæ sunt vestes, inque regali sacello vtriúsque

Digitized by Google

que Baptismus celebratur; lauacri minister fuit Regis eleemosinarius, idémque Indorum Patriarcha: Rex & Regina Neophytos de sacro fonte leuarunt. Regni optimates talem Baptismum sua & præsentia, & frequentia decorarunt. Redijt legati scriba in Lusitaniam, cui Legatus, simul atque intellexit eum esse Christianum, præiracundia efferatus interitum machinatur; quem scriba præcauens, Vallisoletum ad Regem Hispaniæ recurrit. Eius liberalitate & munificentia, tam scriba, quam ipse legati nepos vitam honestissime degit, aureis ducentis in singulos annos attributis, datóque ad habitandum gratuito domicilio.

TERTIVS Persa Olysipone baptizatus, horum Vallisoleti voluit esse conuictor, propriæ nationis amore naturali. Nostris confitentur assiduè, & in diuinæ legis obseruantia perdurant. Desertorum hospitium superioribus annis institutum, Serenissimæ Reginæ liberalitas vehementer adiuuit: nam & valetudinarium commode ædificatum, apparatíque lecti, & ruinæ reparatę. Die circumcisi Domini sacro, anni sexcentesimi tertij, Ecclesiastes Professæ Domus, cum de mysterio illius festæ lucis, non minus copiosè quam accuratè dixisset, orationem ad Reges, in fine conuertit; obsecrans atque obtestans, vt Ignatium in cælitum numerum quam primum referendum, per suum oratorem, cum Romano Pontifice solicitè agant, nec rem tantam vrgere desistant. Id quod Rex & Regina haud surdis auribus percipientes, humanissimè libentissiméque fecerunt, litterasque ad vniuersæ Ecclesiæ pastorem miserunt, amoris erga Societatem indices, obsides in Beatum Ignatium miræ pietatis.

ITVM

ITVM est ad custodias publicas; & qui ære alieno premebantur (creditoribus nimirum non stricto iure agentibus) & debito, & carcere, nostris agentibus, liberati. Sontibus in capitali supplicio præsto sunt nostri, solique è Regij senatus voluntate ad hoc munus aduocamur. Ex ijs vnus à prima pueritia fur, post ætate crescente excursor, & latro, bis ad triremes damnatus, semel in argenti viui fodinas inclusus, se nunquam corrigebat; postremò ob varia scelera comprehensus, de vita desperans, ipse sibi fame & inedia mortem consciscebat. Iudices, re cognita, sententiam ferunt capitalem; acersitus Pater ex nostris, hominem reperit ita animo affectum, vt salutis remedia prorsus respueret. Agebantur ea die quadragesimales feriæ conuersæ Magdalenæ: Pater diei vsus occasione, miserum illum consolatur; latro tacebat non aliter, ac si esset elinguis. Pergit noster sacerdos multa cõfidentię exempla narrare: in ijs boni illius latronis in Cruce cum Christo suffixi, & in eo sperantis, & Diuæ Magdalenę peccatricis, à Christo receptæ & dilectę. Hic facinorosus ille: Tace (inquit) Pater, serò mihi ista. Qui enim fieri potest, vt Deus recti amans, horis coactæ innocentiæ quadraginta contentus sit, quem annos octo & viginti, tam grauiter offendi? latro, quem testaris, vnus fuit, Magdalena similiter vna. Aderant ex vinctis complures flentes, & hominis statum miserabilem deplorantes. Pater insolito quodam feruore tactus, Christi imaginem cruce confixi, latroni extorquet è manibus, & in hæc verba prorupit: Maneto solus, & sine Deo, qui toties appellatus, rogatus, admonitus, mitescere noluisti. Quæ tandẽ, te pereunte, Christi Regni potest esse iactura? sicque è cubiculo

Digitized by Google

biculo, vbi fons erat, clauſo oſtio diſcedit.

MISER homo, quaſi è graui ſomno experrectus, clamat; Noli, noli (inquit) Pater abire: amentiam agnoſco meam, delicta iam fateor: ergo pœnitentiam, & confeſſionem cum lacrymis & fletibus aggreditur: quo in fletu horarum ſex & triginta ſpatio perdurat; tot enim à mutatione conſilij, vſque ad ſuppliciũ ſuperuixit. Fuit quoque poſt confeſſionem diuino Chriſti corpore recreatus, & ad benè moriendum confirmatus; & qui vinctis ceteris terrori erat & offenſioni, nunc vitæ rectius inſtituendæ exemplo fuit, & documento. Rogatus à noſtro ſacerdote, quid boni egiſſet in vita? roſarium oſtendit pendulis Deiparæ imaginibus, quod ſemper ſe recitaſſe affirmauit, multáque Virginis beneficio pericula effugiſſe confeſſus: quin & illud adiecit, nunquam ſe paſſum fuiſſe, vt latrociniorum ſui comites, cuiúſque viatoris corpus attingerent, ſed ſola contenti pecunia, illius vitæ parcerent, cui bona rapuiſſent. Vt ventum ad patibulum eſt, & mortem fortiſſimè pertulit, & ſanctę in Chriſto confidentiæ magna præbuit argumenta. Alius in omni vitiorum genere volutatus, cum die quodam eſſet in templo Diui Laurentij, hac ſe imprecatione, feruore ſubito arreptus, obſtrinxit. Domina (ante aram Deiparę ſupplicabat, cuius effigiem Pincia cuncta frequentat) ſi in hoc ſcelus amplius recidero, publici carnificis me manus interimat; illam intelligebat prolapſionem quæ erat in ipſo creberrima: ſed peccandi conſuetudine relapſus, fidem, qua ſe diuinæ Matri obligarat, minimè liberauit. At verò Dei miſericordis abdito, & arcano conſilio, cuiuſdam ſæuiſſime occiſi, in fluuiúmque proiecti, nex atrociſſima huic imponitur,

Digitized by Google

ponitur, & falsò accusatus, testibúsque conuictus, vel potius circumuentus; à iudice, idoneas probationes intuente, qui erat innocens damnatur.

NOSTER de more accersitus, re cognita, autor est reo insonti, vt aliud superius tribunal appellet, séque defendat, & mendaces testes, fallacésque coniecturas infirmet; veritatémque spondet fore victricem. Negat reus se velle diuino, potius quam humano, iudicio resistere: Illud aliorum delictorum iustum esse supplicium: Feram inquit, iudicis hanc pœnã, salutis pignus æternæ: hinc si effugero, quæ mea procliuitas est, flagitia pro foribus illa erunt, quæ (proh dolor) tam sæpe commisi. Igitur iudicis, acta ipsa, legésq, fori sequentis, sententiæ se omnino summittit, & animo æquissimo pœnam subijt capitalem. Publico puerorum catechismo à grauissimis quibusque Patribus nauata opera, ipséque Præpositus in hoc opere primus, & multus. Illustrissimus huius vtbis Antistes suam bis diœcesim perlustrauit, duobus nostris comitantibus, quorum adiutus est opera, nullúsque non confessus ex tanta frequentia, quibus cælestem panem dedit Præsul exultans. Impudicæ fœminæ per nostros consultum vt resiperet, & ne rursus libidinis cœno volueretur, adiutum eius matrimonium, pecuniâ per nostros ad dotem hinc inde corrogata, qua in re & inclyti Regis, & misericordis Episcopi benignitas opportuna fuit.

IN Cœnobio D. Pauli Dominicanorum, sancti Raimundi noua inter cælites celebrabatur adscriptio, nosterque concionator in eorum templo verba fecit non sine plausu, non illo quidem scenico, sed planè Christiano. Sacrum ibidem eo ipso concionis die, quo solent, cantu peregerunt numero octo-

Digitized by Google

octoginta ex Collegio, & domo Professa. Præcesserat sacri triumphi pompa celebris in sancti honoré, quam & Rex & Regis amici comitabantur; quæ pompa per Professæ domus templum directa est: in eo nostri ornatissimũ altare construxerant. Cuius visenda species, exquisitaque formositas, Regis & assectarum ingentem admirationem excitauit. Scripta erant pulchra poëmata, additæ significantes picturæ non paucæ, in Diui Raimundi laudem. Necesse fuit aliquot dies altare persistere, vt ad omnes & aduenas, & indigenas, aræ sanctæ exquisitus splendor, atque ornatus peruenireț. Anno 603. Mahometani quatuor, duóque ex lege Mosayca se Christo deuouerunt. Seruum Tuneti natum, dominus sępe rogabat vt fieret Christianus; ille diu pertinax, morbo lethali correptus, in suæ gentis perfidia persistebat. Sed morte vicina, præter omnium opinionem & spem, Baptismum, Baptismũ inclamat. Pater adest illicò vocatus ex nostris, & pro tempore, quæ potest, de diuinę legis præceptis, déque nostræ fidei mysterijs inculcat; demum vt baptizaretur effecit: ergo salutari vnda tinctus, lacrymisque perfusus expirat.

ALTER ex eadem secta diu obstinarat, hero obsecutus nostros inuisebat, templum & fideles in eo precantes aspiciens, illius speciem, horum pietatem mirabatur, sue tamen conuersionis tempus differebat. Die quadam Patrem ex nostra Professa domo lætus conuenit, dictitans se iam effici velle Christicolam; didicerat nostras precationes, eásque vel Maurus vsurpabat, fuitq; catechesis ipsa facilior. Baptizatus annũ superuixit, eidem nostro semper confessus. Morbo consumptus è vita migrauit, eodem Patre lecto assistente, à quo paulò antè postremum

Digitized by Google

ſtremum anhelitum rogatus, nunquid animo angeretur, ita reſpondit; Bone Pater, nulla me culpæ admiſſæ cura ſolicitat. Nam ſuperioris vitæ peccata, per Baptiſmum, Dei clementia remiſit: à Baptiſmate, quod te non fugit, teſtem vitæ meæ, & animæ iudicem, nihil eſt Dei bonitate commiſſum, cuius me poſſit conſcientia mordere, itaque non multò poſt alacer, & confidens animam egit.

COLLEGIVM VALLISOLETANVM.

MAGISTER equitum, quem eundem ſtabuli comitem appellamus, qui in Caſtellę regno eſt à Rege ſecundus, à catholica Maieſtate in Belgium maximis de rebus miſſus, huius Collegij Rectorem, apud quem peccata ponebat, itineris, & legationis ſocium aſſumpſit, cuius & conſilio, & prudentiæ plurimum tribuebat.

AVCTA Bibliotheca eſt ingenti numero librorum, ad cuius incrementum, quidam noſter aureos mille quingentos collegio legauit.

COLLEGIVM MEDINENSE.

MORTVVS eſt vnus ſtudioſus non ſine luctu communi, quem fratris amandi iactura commouit; Alius in Indiam Occidentalem eſt miſſus. Extinctus eſt quoque bonus quidam adiutor nouitius, & Pater Didacus Vergara, veteranus in Societate miles, & operarius induſtrius, ſiue

Digitized by Google

siue habenda concio esset, siue confessiones audiendæ. Pater quóque Antonius Quadratus nostri Fundatoris nepos consummatus in breui expleuit tempora multa. Mense Ianuario à Dominicanis S. Raimundi celebrata consecratio est, qua inter Diuos à summo est Pontifice Clemente VIII. numeratus, ipsisque petentibus, in eorum cœnobio altare magnificum architectati sunt nostri, quod omnium suffragio primas tulit. Concionatus item ibidem noster est, Collegij Rectore sacrificante, cui Diaconus, & Hypodiaconus ex nostris adfuerunt. Picturis, & varijs poëmatis peristilij pars illa repleta, vbi nostrum erat altare.

Illvstrissimvs Olyssiponensis Archiepiscopus ad Regiam curiam iturus, mensem & eo amplius in nostro Collegio diuersatus, quàm esset Societatis amans ostendit. Haud multò post clarissimus Vallisoleti Antistes Ioannes Baptista Azebedius, cuius in ditione Medina est, cùm multa essent bono publico statuenda, per quatuor menses noster fuit hospes: quod nostræ Societatis obsequium prædicare non desinit. Vt primùm Medina Vallisoletum rediuit, generalis sacræ fidei inquisitor est factus. Didacus Lopessius, qui cognominatus est bonus Regius auditor, è vita discessit, voluitque suum corpus nostro in templo deponi. Concio habita est à nostro de iudicis huius incorruptissimi laudibus, déque viri, virgineo flore decori, virtutibus admirandis; ita enim se Didacus in vita gesserat, vt non modo ijs, qui Rempublicam administrant, forensesque lites iudicando definiunt, verum etiam religiosis, & monachis esse possit exemplo.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM SALMANTICENSE.

TRES mirificos patres amisimus, scilicet Emanuelem Rojas Theologiæ præclarum interpretem, & animarum aucupem mirabilem, qui morum suauitate cunctis erat gratiosus. Habet Medinæ sepulchrum (vbi, dum iter medicorum consilio in patriam recuperandæ valetudinis causa tendebat, morbo oppressus, vitam cum morte commutauit,) Salmanticæ, & Vallisoleti monumentum. Vtrumque Theologiæ gymnasium suis explanationibus decorauit. Alter ex mortuis Pater Franciscus Solis, Salmanticensis iuuentutis non modo in confessionibus Pater, sed etiam in moribus pædagogus. Tertium, & lethale vulnus ex Patris Ioannis Siguensæ acceptum est morte, quem Theologiam explanantem audiuere ex Academia permulti: pro Societate, id est, pro veritate & iustitia pugnauit acerrime; blandiri nec ipse poterat, nec illos ferre, qui ad eam artem essent eruditi. Hoc eodem anno diuturna illa finita lis est quam Salmanticensis Açademia nostris intenderat, obstans, ne in Collegio nostro externis auditoribus pateret aditus. Ergo Regius senatus vtrisque consuluit. Statuit enim, vt duobus nostris gymnasium in Academia daretur. Itáque post ferias Diui Lucæ, vnus noster Theologiam disputantem cœpit exponere, alter sacræ scripturæ mysteria referare, numero discipulorum maximè copioso.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM PALENTINVM.

NOSTRORVM opera inter Prætorem vrbanum, & Episcopum Capitulúmq; grauis quædam discordia, líſque impedita, plena moleſtiæ. Seditio alia compreſſa, quæ cædem ruinámque multorum minabatur, non plebeiorum, ſed patriciorum. Non minor ex miſſionibus fructus, ille præſertim, quem noſtri in huius diœceſis caſtello quodam perceperunt. Deprehenſa enim multorum, nobilium quidem, & cognatorum magna diſſenſio, quam noſtri Deo iuuante, ſuſtulerunt. Chriſtianæ doctrinæ labor, ſolito maior. Nam Palentinus Antiſtes diuinę legis ignaros, & eorum inſcios quæ ſunt credenda, vetuit abſolui. Quæ ad ſacri altaris vſum amici donauerunt, quingentis nummis aureis æſtimantur.

COLLEGIVM ABVLENSE.

DECESSIT bonus quidam adiutor. Ex tribus Sodalitatibus, quę opificum eſt, ſingulis ſextis ferijs, corpus flagellis cædit in templo Collegij, quo & carnis laſciuiam coërceat, & Chriſti paſſionem memoria proſequatur.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM SEGOVIENSE.

ADMISSVS in Societatem Ioannes Peres Doctor in sacra Theologia, quondam Collega maximus Complutensis. Obijt vnus è sacerdotibus. Laicorum Sodalitas octoginta dinumerat, honorati in ea multi. Ad conciones sibi proprias singulis dominicis diligenter accurrunt. Quod supereſt diei, in visendis nosocomijs ægrotisq; consumunt. Sub noctem veniunt in nostram ædem, vt se tenebris occultati diuerberent. Pater Ferdinandus Solierus Collegij verus et Pater, et Patronus, post diuturnos podagræ dolores, morte felicissima immortalitatẽ impetrauit. Ludouicus à Mercado, ex Regio supremo consilio, annua sexaginta scutata Collegio reliquit in morte. Fundationis his longa finem tandem inuenit. Itáque Basilicæ nostræ ædificatio, propter hanc causam intermissa, procedet. Eleemosynæ aureorum sexcentorum summam efficiunt.

COLLEGIVM BVRGENSE.

EXTINCTI duo: vnus Pater Ferdinandus Miranda, vir spectatæ sanctitatis, totáque in vrbe notissimus, vbi multos annos confessionibus operam gnauiter dedit, functionibúsque Societatis diligenter incubuit; Alter Frater Ioannes Delgadius annos nonaginta natus. Vixerat diu mul-

Digitized by Google

túmque in Valhimarensi vicino Collegio, Vir inter antiquos numerandus, paupertatis cultor insignis, & amans laborum. Res Collegij familiaris aureis aucta ducentis quadraginta perpetuis, ex hereditate Marinę Ruisię, matronæ de hoc Collegio optimè meritæ.

DOMVS PROBATIONIS VILLAGARSIENSIS.

VNI è nostris in vocatione sua vacillanti, nocte in hospitio primæ suæ datę sunt vestes, vt postridiè manè exiret; at ille secreta voce teritus illud assiduè intonante, Quid miser agis? vbi porta pedem extuleris, mali dæmonis prędą fies: hac inquam voce territus, totam noctę in precibus & lacrymis vigilauit. Vbi diluxit, ad Rectoris, qui dimissum venerat, se pedes abiecit, flénsque & eiulans mansionem expoposcit, olitoris domestici famulũ, quoad vixerit, se fore professus. Et cum Rector in eius exclusione persisteret, tam seriò emendationem pollicitus est eorum, quæ notabantur, vt facilè intelligi posset, dexteræ excelsi mutationem illam fuisse. Igitur in vocatione fixus vltrà progreditur, suisque commilitonibus palam affirmat, dæmonis faucibus se esse liberatum.

CATHEDRALIS Ecclesiæ Mindonienſis Concionator, venditis suis rebus omnibus, collum Societatis iugo subiecit. Viri doctrinam, dignitas Canonicorum suffragio delata, testatur; morum integritatem arcta illa familiaritas indicat, cum Isidoro Casa Mindonienſi Episcopo ad immortalitatem nato. Nouitium genere nobilem, annorum

Digitized by Google

rum quindecim, soror ex edicto regali per aliquot dies sui iuris esse coëgit, in patriámque pertraxit; vbi à cognatis, & ab ipso vrbis præfecto vehementer oppugnatus, quàm esset constans ostendit, neque enim de maledictis, quæ in nostros objciebantur, nec de magnificis promissis, si noster esse desineret, laborauit. Quamobrem ijdem cognati tertio à libertate die, cum iussio regalis tres dies præfiniisset, desperantes se quidquam posse proficere, egregium athleram Societati reddiderunt: quippe ferrum se tundere dictitabant; admirationi porrò fuit nostri fratris, & modestia in responsis, & vitæ religio. Quidam alius similiter in Societate tyro, præclaram de suis victoriam adeptus, omne tyrocinium voluptate perfudit: decimum quintum annum is agebat, cum oris aspectus vix annos vndecim testaretur. Hic dies tantùm viginti nobiscum cõmoratus, à parentibus diplomate Regio Vallisoletum tractus, custodibus adhibitis, apud vrbis magistratum deponitur: quo tempore Gerarchæ, senatu dimisso, domos repetebant, quos tyro noster sic est allocutus. Viri pernobiles, opera in dissuadendo perdenda non est, nemo me in Societate complectenda decepit: toto biennio, vt admitterer, laboraui: tandem aliquando voti compos fui. Quæ hîc potest esse vel vis, vel fraus, vel religiosorum in captando versutia? Denique adolescentulum pater inuisit, quem non est dignatus alloquio; mater litteras misit tantæ efficacitis, vt virum in religione firmatũ de gradu dimouerent. Nouitius memor legum nostrarum, epistolam intactam, & inuisam, ad illum Patrem misit, qui ex Villagarsienſi Collegio itineris comes fuerat. Christi imaginem puer habebat in manibus, cum eo

Digitized by Google

quem ipsa referebat effigies, crebra miscebat colloquia; Id animaduretentes domus, vbi tenebatur, incolæ, Societatem quæ tales filios procrearet, vehementius amare cæperunt.

Aliò trrnslatum, in gratiam parentum, quæ otiosa non erat, quò liberior sibi aditus esse posset, conueniunt primò propinqui, instantque partim promissis, partim conuitijs: postremò seuerè affirmant, nisi cedat, matri esse moriendum, quæ filij desiderio contabescat. Ille rationes cælesti prudentia confutare, & quæ opponerentur, argumenta diluere, quæque illi de nostris dictu fœda garrirent, parui pendere: quódque vltimum obiectũ est de matris misero interitu, sibi tanti esse negare, quando Christus moriens matrem, quam impensè amabat, inter Scribas & Phariseos reliquerit propè solam, atque desertam: illa autem, à qua genitus sum, inquiebat, neque sola, neq; orba, neque à fortunæ bouis imparata remansit. Quare cum illam in fratrum, & Patris honestissimo comitatu reliquerim, non vereor ne crudelis in parentem videri queam. Propinquis nihil agentibus, Pater ipse succedit, & blandimentis filium delenire frustrà tentat: quin & consanguinei conantur vestem adimere, vtque oculos attollat, quos modestè demittebat, flagitare non cessant, negantes eum iam esse Theatinum. Hîc autem Dei miles tantæ firmitatis indicia prębebat, vt de victoria cuncti diffiderent. Denique mater ingressa matronis stipata cognatis, omnes ad expugnandum filium machinas admouet, noctémque integram hoc in molimine transigit: nunc ei, quænam ipsius caussa egerit, quænam passa sit, exprobrando commemorat: nunc ingrati animi crimen obiectat, quod

spreta

Digitized by Google

ſpreta matre ad alienos tranſeat: modò iram Dei, & de tantâ in parentes ſęuitiâ pœnas cęleſtes intentat. Quæ filius haud magni æſtimans, ſciſcitatur ex matre: Num puer IESVS boni filij ſit functus officio? eáque annuente, Quot erat, inquit, annorum, cum matre relicta, remanſit in iemplo? duodecim, reſpondet. Cui rurſus ille: An Chriſtus veniam à matre petijt in templo latitandi? Atque illa negante, Si ergo Chriſtus, inquit, bonotum ſpecimen filiorum, in ſacra æde duodennis matre inſciâ remanſit, quam ſciebat lacrymarum vim ingentem præ dolore fuſuram; mirum eſſe non debet ſi ego, te inuita & collacrymante, ad ſacri IESV domicilium confugerim. Ad hæc reſponſa mater obmutuit, & à filij aſpectu gemebunda diſceſſit.

POSTERO die veſtes diuerſi coloris afferuntur, ingeruntúrque, imò & pretioſiores in poſterum promittuntur, quibus, ſi vellet, per regalem curiam ſpectabilis incederet. Ille vetô ornatas veſtes offerentem, & nugas effutire perſeuerantem, verbis aſperrimis obiurgatum iubet faceſſere. Neque dum finis eſt pugnæ. Adſunt denuò parentes cum cognatis, & ea in nouum Chriſti pugilem tela contorquent, quæ haud quiſquam facilè, niſi qui cælitus eſſet armatus, depelleret. Ergo certamen, à ſolis ortu ad horam ſextam veſpertinam illius diei pertinaciter, obſtinatéque protrahitur: ſed defatigatis tandem parentibus, & amicis, ac pueri ſenilia reſponſa mirantibus, contra multos vnus victor euadit. Itaque conſenſu parentum ad domum profeſſam ſe confert, noſtris exultantibus, & Dei promiſſum illud memorantibus: Ego dabo vobis os, & ſapientiam cui non

Digitized by Google

poterunt contradicere. Adoleſcentis parer illi noſtro infenſus, quo & conſiliario & adiutore, filius Societatis ingreſſum obtinuit, poſtridie flexis genibus ab eodem veniam ſupplex petijt, filijque in Societatẽ, talibus auſpicijs intromiſſi, vocationem Deo Opt. Max. acceptam retulit. Venio nunc ad honorem & cultum Beati Patris Noſtri Ignatij, quatuor illuſtrem ac teſtatum miraculis.

PRIMVM. Maria Guerna huius oppidi & ciuis & incola, Aluari à Quintanilla coniux, anno milleſimo ſexcenteſimo primo, Kal. Septemb. puerperij arcta doloribus (erat partus ille primus, ipſáque ætas admodum tenera febriſq; acceſſione vicinam ad mortẽ tendens, vnum è noſtris Sacerdotẽ confeſſionis gratia accerſiuit; hic munere, ad quod venerat, defunctus, quarundam per Beatum Patrem Ignatium, felices à Deo partus in puerperæ ſolatium memorare cœpit, eiuſdémque Beati Ignatij imaginem promiſit, ſi forte periculo augeſcente, humana remedia deficerent. Creſcente igitur dolore affertur imago, atque ex Patris admonitu, dominica oratione quinquies recitata, ægrotę mulieris capiti imponitur, Deique præſidium Ignatij meritis imploratur. Res mira: vt primùm imaginem parturienti maritus adhibuit, & Ignatium appellauit, fœtum prægrandem & obeſum mulier enixa eſt, profeſſa nullum ſe dolorem in partu emittendo ſenſiſſe: lętus euentu maritus ad nos accurrit, vt & Patrem faceret de miraculo certiorem, & gratias propitiatori Ignatio ageret. Idem vxor, vbi conualuit, effecit; & ſacratiſſimæ Trinitati ſacra nonnulla fieri iuſſit in honorem Ignatij, quem illo ex tempore, præcipua quadam religione veneratur. Rei fidem iurati teſtes, publico

ſcriba

Digitized by Google

scriba in tabulas referente, probauerunt, iussáque obstetrix iureiurando affirmauit, partum illum naturæ viribus, ex matris aluo exire minimè potuisse, sed esse, & haberi debere mirabilem.

Secvndvm Didacus Sanctius Villagarsiensis, annis abhinc tribus, purulenti cruris dolore tabescebat, & circũ genua modo duodecim, modo octodecim, sæpe viginti fisturis torquebatur; remedia multa, & ea sumptuosa tentauerat; facta in eum finẽ sæpe erant sacra; obita Diuûm altaria, sed morbo nunquá remittente, animum prope desponderat: cruris exulcerati malum tam longè processerat, vt domo exire non valeret, sed tamen Circumcisionis die laboriosissimè venit in templum nostrũ, ne in tanta festæ illius lucis celebritate suam canendi operam denegaret; cúmque dolores quasi faces admouerentur, tamen seipse continuit ne sermonem daret. Exitus causá nescienti fortè concionator, occasione poscente, quædã Nostri Patris Ignatij miracula percensuerat; quibus auditis, sanitatem sibi à Deo promisit, Ignatio deprecante. Illo ipso die cum adue sperascceret, nostrum concionatorem Didacus adit, speraréque se dicit valetudinis firmitatem, Ignatio apud Deum interprete; dat Pater nostri Sancti Fundatoris imaginem, quam ad lecti caput appenderet, suadétque certas vt precationes mane & vespere reciret per nouem dies, vtque nono die peccata confessus sacram Eucharistiam percipiat. Ille sequenti die rem auspicatus, grauissimos sensit, non sine Dei prouidentia, cruciatus. Secunda tamen die, vomicarum tertiam partem obduci sentit; die tertia plures, quarta multò melius se habere aduertit, sanitate pari passu cum hominis precibus properante: demum nono die crus

Digitized by Google

omnino sanatum est Didaco, domesticisque admirantibus, & præ lętitia gestientibus, confestim Sanctius iuit ad Patrem, rémque testatus, S. Ignatio tantum taléque beneficium proxime, & secundum Deum refert acceptũ. Sed cum tam breui tempore tantum carnis concreuisset, prurigine afflictus, vngues admouit, nouúmq; scabendo vulnus aperuit, quod tamen sacri alterius nouendialis medicina repetita curauit, votóq; se deinde obligat certas illas preces, quas à sacerdote nostro didicerat, toto vitæ tempore recitandi, diemque illũ, in quo B. Ignatius è vita migrauit, religiosè celebrandi. Nouem sacra, eodẽ postulante, in Sanctissimæ Trinitatis laudem, vt vna eadémque opera Ignatio, Triadis obseruantissimo, gratificaretur, celebrata sunt. Argenteã insuper B. N. P. effigiem, efformari iussit, quam secum circumgestet, Cereum itidẽ obtulit, qui ante Ignatij imaginem arderet; quæ imago in nostro templo est, Villagarsiensis oppidi Domini munus egregium. Idem bonus cantor operam dedit, vt quod miraculum diuina potestas, Ignatio patrocinante, patrauerat, publico testimonio, & tabulis probatissimis consignatum ad posteros perueniret.

TERTIVM. Ioannes Fernandez Ecclesię nostrę Capellanus, vir cognitæ probitatis, & N. P. Iguatij cultor studiosus, febri iam dies quindecim conflictabatur, de cuius salute (quòd senex & debilis esset, atque hecticę quã vocant, suspitio non abesset) medici diffidebant: viderat is sui collegæ Didaci mirabilem, & planè diuinã sanitatem: plenus ergo spei, quendam è nostris accersit, à quo petit eiusdẽ B. Ignatij, cuius iste opem senserat, imaginẽ. Dat Pater, acceptam ægrotus veneratur, præ scriptamq; à nostro sacerdote precandi formulã, nouem ipsos dies matutino

matutino vespertinoque tempore, diligenter exequitur: & die quidem septimo febri caruit, sed tam imbecillis fuit, vt se mouere non posset. At vbi dies nonus illuxit, vsque eò se fortem sensit, & validũ, vt in templum venerit gratias Deo ingentes acturus, a quo per B. Ignatiũ valetudiné diuinitus recepisset.

QVARTVM. Laurentius à Cueua annos natus septemdecim, nostri huius Gymnasij discipulus, adeò parotide premebatur, vt respirare non posset, medicis iam desperantibus, vitæque horas duodecim tantùm supereſſe dicentibus; erántque in palidulo adolescente multa præterea mortis imminentis indicia. Tum igitur eadem imago, quę Didacum Sanctiũ, & Ioannem Fernandez sanitati reddiderat, parotidi, mirandum in modum & tumidæ, & tabidæ, admouetur; & ecce illicò Laurentius obdormit, somnúmq; in auroram vsq; producit, è quo deinde expergiscens, & febrem abiisse sentit, & colli tumorem subsedisse. Itaque illâ tetrâ colluuie, quæ ceruicem inflarat, prorsus exhausta, sic reualuit, vt duo de medicis eum de more inuisentibus, subita sanitate stupefacti, nouam illam insperataq; valetudinem, à natura esse profectam iurati negauerint.

SVPERIORIBVS annis, fluuius Duias, cuius aquis Zamorensis vrbis muri alluuntur, in tantam excreuit altitudinem, vt in Sanctimonalium cœnobium, vrbi propinquum influeret. Sacræ Virgines metu, & trepidatione solicitæ, ad chorum confugerunt, sed alluuione furente fluuius irrupit, & aquarum impetu cingulo tenus madefecit: eas etsi cymbis ereptas à Zamorensibus, tamen tam male affectas innundatio reliquit vt omnes, duabus exceptis, mors dira rapuerit. Viuis permissum est paterna in domo valetudini studere. Vni crura tumue-

Digitized by Google

muerunt, vomicæque obortę complures: medicamenta quæsiuit, sed tardante remedio, quidam è nostris Ignatij dedit imaginem, & vt quinquies precationem dominicam, & salutationem angelicam pronunciaret, hortatus est, salutémque à Domino per Ignatij merita postularet; id illa quotidie fecit, itauit, cæpitq; dolor releuari; at verò die quadam vlcerum tabum, vt solebat, curatura, dum fascias adimit, quibus crura obligauerat, se sanam inuenit, atque ita ingredi cœpit, vt nunquã ęgra fuisse videretur. Hoc noster, qui imaginẽ dederat, ex litteris didicit, quas Virgo illa deo sacra misit decimo sexto Aprilis, anno millesimo sexcensimo tertio.

Floret latinitatis gymnasium & numero auditorum, & conditione: viginti quatuor intra sex menses varijs se cœnobijs dedicarunt, idem triginta moliuntur. Catechismo percelebri vtimur, non modo pueris, sed etiam viris canentibus: neque se subtrahunt generosi, quorũ hic magnus est numerus. Qui in Sodalitium Virginis cooptantur, præ ceteris in pietate se exercent, misericordiámque complexi, ægros inuisunt, egentibus, pro sua quisq; facultate, subueniunt: non desunt qui mendicos in cubicula sua deferant, & in lecto, quem sibi strauerant, charitatis quodam ardore decumbere, & iacere cogant. Quidam ex congregatis quendam pauperem paulo iracundius alloquutus, nocturno examine leuissimi delicti pungente conscientia, dormire illa nocte non potuit. Itaque eum, licet egentissimum, veniam supplex popoſcit, & pedes osculatus, admirationem plausúmq; concitauit; erat enim qui se ita demisit, ætate adultus, & genere clarus, sed clarior pietate. Ad opulentam vicinam vrbem, quæ à fluuio suo nomen accepit, forum

Digitized by Google

forũ Egurorum dixit antiquitas, solitæ missiones suum amplissimum fructum sunt consequutæ.

COLLEGIVM LEGIONENSE.

GYMNASIVM latinitatis quadringentos habet: schola item de conscientiæ quæstionibus, haud infrequens est. Vtrumque, illustrissimi Legionensis Episcopi, ex Prædicatorum familia, fauore concrescit; est enim rerum nostrarum mirus adiutor. Donata sacris vsibus, argentea Crux pretij centum aureorum.

COLLEGIVM NVMANTINVM.

EXTINCTI Patres duo, nempe Ioannes Saluatierra, & Ioannes Guerra, ambo spiritales animarum adiutores, & ex antiquissimis nostræ Prouincię; mors vitæ consentanea fuit; anno post Dominicus Murus vitam finiuit, qui annos tres & viginti Societati cum laude seruierat. Noua Sodalitas erecta est Nobiliũ, quorum elucet pietas & in Sacramentis percipiendis, & in concionibus, quæ nomine congregationis habentur, decimo quinto quoq; die, diligenter audiendis. Collegij lucra maiora sunt facta, positis in fœnore mille ducatis. Elena Falconia de Velasco diem clausit extremum, ceterum quid nostra causa vellet, multis argumentis ostendit, sacrarium centum aureis annuis locupletauit, Collegio ducenta scutata legauit.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM LVCRONIENSE.

VNvs extinctus est Didacus Acosta. Missiones aliquot institutæ: vna ad vrbem Sancti Dominici Astrata, vbi vnus è nostris Calaguritano Episcopo flagitante, per aduentum, & quadragesimam conciones habuit: qui eidem quoque Antisti suę ditionis quædam opida perlustranti, comes fuit atque adiutor, præsertim habendis ad populum, quoquo iret, concionibus. Aliæ item missiones in alia oppida, & municipia, cum fructu confessionum non exiguo fuerunt. Cuiusdam meretricis conuersio annalibus digna. Hęc ob formam, & deformandi iuuenes artem, petra scandali erat, ita impudens, vt eos irrideret, qui salubria præciperent; sed vnius nostri vel concione vna permota, illo ipso die quo eum audiuerat, domum per nostros quæsiuit idoneam, vbi à lenonibus tuta, se ad confessionem generalem compararet, quam & fecit: nuntióque libidinosæ & exitiosæ vitæ remisso, rosarium nunquam deponit è manibus. Virginem enim à prima ætate dilexerat, floréque in agro legere solita erat, quibus textam coronam Deiparæ imaginis capiti reuerenter aptabat. Igitur confessione expiata, sacro se pane refecit, nostrorúmque opera, ad patrem adhuc superstitem, longo interuallo, patriámque reuersa, & à parente cum tripudio recepta, prodigi filij parabolam repræsentauit.

AD templi noui substructionem, præter eleemosynam è vicinis pagis vicísque collectam, Lucronienses ciues aureos nummos quingentos erogarunt.

Digitized by Google

runt. Michael Martinez noſtri Patris Ægidij de Mata,(quem Iaponis procuratorem Romam euntem mors nobis iniurioſa ſubſtraxit) frater germanus,moriens quadringenta collegio ſcutata reliquit, vxore legati conſorte : quibus iam vita functis gratiam Societas & habet, & reddit. Congregatio in honorem beatiſſimæ Virginis, nunc primum erigi cœpta, eique proprium altare dedicatum : quo exemplo, ciuitas ſibi Sodalitatem alteram poſtulauit.

COLLEGIVM POMPEIOPOLITANVM.

EVocatvs eſt ad vitam, vt ſperamus, meliorem, Pater Franciſcus Vega ſexagenarius, vir manſuetus, & in audiendis confeſſionibus, concionibúſque habendis egregié exercitatus ; ſed præſettim in excurſionibus ad varia loca, promptè ſuſcipiendis & fructuoſe exequendis. Iacturam aliqua ex parte reſarſit duorum admiſſio,qui in noſtro Latinitatis gymnaſio verſabantur; quorum vnus, ex Redinorum eſt perilluſtri familia, cuius & hæres familię eſt factus, paulo poſt Societatis ingreſſum. Quidam in hoc regno presbiter,nomine Lobardus, religioſo more viuebat, Nauarramque omnem obire ſolitus concionibus, confeſſionibus, & puerili catechiſmi inſtitutioni, vt vnus è noſtris operam dabat. Is hoc anno ad tantæ charitatis præmia vocatus, ſuam nobis bibliothecam, totamque ſuam rem familiarem, id eſt argenteos mille legauit. Sacræ noſtræ ædis noua fabrica, ad coronidem ducta, ſua ſpecie mouet oculos; in eam Sacro-

Digitized by Google

Sacrosanctum Christi nostri Saluatoris corpus religiosa pompa translatum; venit Prorex, regiusque senatus, ciuitatis, atque adeo Regni nobilitas. Primarij templi Canonici, & qui dignitate grandiori præfulgent, hanc eandem translationem, sua & symphonia, & præsentia honorare voluerunt: Pontificio ritu sacrificauit Antistes: populo applaudente concionatus est noster. Vespertino tempore, fundatoris, ex generosa familia Ioanis Pineiri, in nouum templum ac recens structum, ossa transtulimus, quæ erant in longinqua D. Laurentij paræcia sepulta. Defuncti ossa celebrius humanda prosequuti regni prætoris curia, vniuersæ parœciæ, & ex quatuor religiosis ordinibus permulti cœnobitæ. Omnes albæ ceræ candelas præferebant. Intulimus in templum nostrum ciuitate perfusa lætitia, & gratum nostrorum animum prædicante. Postridie primaria Ecclesia apud nos sacrum funebre modulata est, habitáque ab eo è nostris concio, qui Pineirũ optimè norat, & mira quædam de eius virtute narrauit. Lychnum pensilem argenteum, nouo templo illuminando, Proregis clarissima vxor attribuit, & casulam ex aurea tela elaboratam, serico intermedio miris laqueis anfractibusque distincto.

COLLEGIVM MONTIS REGII.

NIHIL in hoc Collegio speciale, dignum litteris.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM COMPOSTELLANVM.

AD peregrinorum confessiones opportunus missus est Pater, qui linguas callet octonas, Belgicam, Anglicam, Germanam, Gallicam, Italam, Latinam, Græcam, Hebræam. Duo nostri presbyteri ad regionem situ asperam, victu sterilem, contenderunt, & parœcias desertissimas sexdecim peragrarunt. Auditi in confessionibus mille, ignari eruditi, deprauati mores correcti, inimici ad concordiam reducti: fuit rusticorum feruor tam insolitus, vt se publicè verberarent, & ieiunijs corpus vltrò macerarent, & tanta quidem austeritate, vt modus à nostris fuerit indicendus. Cuiusdam è nostris fratribus martyrij laureâ insignis, non est *hic* prætereunda mentio, imò & altius repetenda. Annò igitur nonagesimo octauo supra sesquimillesimum, Dominicus Colinus Hibernus in nostrorum numerum coaptatus, claris ortus parentibus, speciéque & statura visenda, vitę annos duos & triginta complerat, Philippi apud Britones dux equitatus. Quo autem tempore factus est noster, ducis stipendia merebat in portu Brigantino, vulgo Corunna, militari honesta & occupatione, & conditione detentus. Fuerat is etiam in mundi turbis valde pius: quippe qui & sacræ lectioni, & salubri meditationi certum tempus dare consuesset. Nostris autem adiunctus multo factus est melior, & dignus inuentus, qui in Hiberniâ mitteretur saluti populariũ, pro sua virili parte, procurandę. Ergo Classiarios illos sequutus est, qui anno sexcentesimo

secundo

Digitized by Google

secundo, Catholicis illius terrę auxilio futuri naues conscenderunt. Nostris in extremo complexu sperare se dixerat, fore vt pro Christi nomine multa pateretur; neque eum fefellit opinio. Captus enim ab hæreticis, cum se Catholicum, & Romanæ Ecclesiæ alumnum clara voce profiteretur, vehementissime tortus, & cruciatibus diris affectus est: multa ei de Anglicanæ Reginę liberalitate promissa, atque in militia, quam esset à prima ætate professus, honestissima quæque Hiberni Hiberno frustra polliciti. In sententia permanenti mortem horribilem sunt minitati. Noster duobus dominis negat se posse seruire: certum sibi esse Christo adhærere; De Elizabetha, Christo & eius Ecclesię teterrima aduersaria, non laborare: necem quamuis atrocem habere se pro nihilo: propinqui interim circumcursare: pecunijs de libertate agere: creditumque est ad aurem insusurrasse, vt licet intus catholicus, exterius tamen obsequijs, sese Reginæ probaret. Sed cum inanis eorum conatus esset & labor, ductus est ad supplicium in ciuitate Corcagiensi, & patibulo vicinus, flexis genibus preces imo fudit expectore, quibus mirabiliter animatus, ex superiore loco catholicos, qui aderant, vt perseuerarent, Reginę blandimenta despicerent, & ab hæreticis cauerent, qui venena melle lita propinant, hortatus est. Denique, suspicite, suspicite, inquiebat in cœlum, & fidem illam tueamini, quam vestri aui & proaui constantissime tenuerunt, pro qua & ego ipse nunc paro mortem oppetere. Quæ cum dixisset, mox interimitur, & vitam patriæ, Christóque largitus, præmio afficitur sempiterno. Ita feliciter finiuit, bonus hic miles Dominicus Colinus, & vita clarus, & morte; illisque annumerandus,

Digitized by Google

numerandus, qui nostram Societatem, fuso pro fide Christi sanguine, & vita integerrime acta, candidam & rubicundam reddiderunt,

Deipare Sodalitium diu multúmq; desideratum, tandé anno sexcentesimo tertio coaluit: conscripti Canonici viginti quatuor, laici nobiles duodecim, ex Academicis ité non pauci. Conueniunt statis diebus, vel vt aliqua salutariter constituant, vel vt nostros præcipientes & hortantes audiant, vel vt confiteantur, atq; communicent. Facit porro personarum dignitas, vt huiusmodi spectaculis ciuitas vehementer applaudat. Templi auctus ornatus est imaginú inauratis tabulis, & plureis sanctarum reliquiarum. Stetit opus aureis sexcentis.

COLLEGIVM OVETENSE.

Negotia causæque graues controuersæ nostrorum arbitrio permissæ, quo nomine, vt alia deessent, de vniuersis Asturibus nostra Societas bene mereri dicenda est, quæ tam multa decidit, itque obuiam animi corporisque detrimentis. Vni, vt alias omittam, occursum est liti, quæ annos continuata duodecim, viros ex prima nobilitate summa cum pernicie distraxerat. Februarij vigesima secunda die anni sexcentesimi secundi, Doctor Petrus Cauanas, Ouetensis Ecclesiæ Canonicus pœnitentiariæ, in Societatem ascriptus, cuius & virtutis & sapientiæ famá Asturicum omné principatum fuerat peruagata. Quo die vltimá salutem Ouetensi dixit Ecclesiæ, lacrymanti præ gaudio, pias lacrymás collegæ Canonici reddide-

Digitized by Google

derunt. Noſtris ſe addicentem religioſi, clerici, laici, qui multi conuenerant, hilari quodam fletu proſequebantur.

ANNO ſexcenteſimo tertio Patrum tertiæ probationis aduentu, & quinque ſacerdotum additamento, Collegij renouatus eſt feruor, auctique pacificatores, qui huic plagæ valde ſunt neceſſarij, vt extra intráque vrbem, per noſtros rixæ conſideant. Noſtri B. Patris Ignatij commentationes multos externos ad vitam meliorem traduxere. His exculti inter alios quinque parochi, & octo Canonici. Huius medicinæ vim teſtificatus eſt vnus, qui ante mortem, quòd aleatoribus domum patefacere olim ſolitus eſſet, noſtri, cui erat confeſſus admonitu, prius quam ſacrum viaticum, è vita migraturus acciperet, ab Epiſcopo & Canonicis, qui Sanctiſſimam Euchariſtiam, religioſo & officioſo comitatu detulerant, veniam publicæ offenſionis, & vitæ licentioris ſupplex, & gemens poſtulauit. Patres tertij anni probationis miſſiones quaſdam, ſibi alijſque perutiles, obierunt. In templum ante lucem ingreſſi, ad horam vſque ſecundam pomeridianam, in audiendis confeſſionibus inſiſtebant, ſumptóque ex eleemoſyna cibo aridiſſimo, ad templum confeſſionis cauſa recurrebant. Qui Valdenſis agri tribules adierunt, confeſſiones prope bis mille numerarunt: quarum nongentæ generales. Quodam in loco ruſticani noſtros concionantes inſtar prodigij putauerunt, negabant enim ſimile quidquam illis in locis accidiſſe: multi quemadmodum crucis ſe ſigno munirent, Deuſque eſſet orandus, neſciebant; cui exitioſæ ignorationi, & alijs quam plurimis, noſtri, deſertiſſimæ gentis Apoſtoli, remedium attulerunt.

Digitized by Google

runt. Nam sexagenarij eruditi non aliter atque pueruli, & parochi sui officij admoniti; quos nostri ex varijs parœcijs congregatos, ad crediti gregis vigilem curam excitarunt: præter confessionum fructum, pax etiam inter multos, & ea stabilis constituta.

VIR quidam & nobilis, & ætate prouectus, temeraria suspicione delusus, filium & filiam, pectoribus admoto pugione, aduersus innocentem matrem iurare coëgerat, & cum vxorem ficti adulterij ream necare statuisset, nostrorum suasu venit in templum, & populo astante mendacem criminationem confessus, veniam ab vxore postulauit. Patris exemplo, liberi matri supplices, obiecti falsi criminis, pestilentisque periurij veniam, & indulgentiam petierunt; quam & marito, & filijs ipsa concessit, & hæc quidem gesta sunt in valle Sibensi. In municipio autem Valdensi, matrona ob filij necem ita obduruerat, vt multos annos, quòd interfectori nollet ignoscere, à Sacerdote repulsa, neque pœnitentiæ, neque communionis sacramentis frueretur: sed vt à nostro audiuit historiam terroris plenam, occisi filij remisit iniuriam. Remotis illis Asturibus nostrorum & itinera, & tolerantia laborum, tantæ admirationi fuerunt, vt Magdalenam Vlloam laudare non desinerent, quæ talium operariorum collegium erexisset; sed tamen fructus, ex illa peregrinatione durissima lecti, nullum clarius testimoniũ est, quam restitutio rerum furtiuarum, hic enim seriò pœnitentium, quasi lapis est lydius. Deniq; missionum hæc tanta salubritas, nouum Ouetensem Episcopum ad Societatis amorem pellexit, quæ illi ante hoc tempus erat ignota; quamobrem nostris, loca lustrantibus, suam vicem

Digitized by Google

delegare, propitiúmque diploma tribuere consueuit; quæ res parochos nostris morigeros efficit, & ad animos facilius curandos iter explanat.

NOSTRA cum Benedictinis coniunctio antiqua, fit maior in dies. Nam præter concionandi vicissitudinem, illorum in nostro templo celebrioribus ferijs, viciſſimque nostrorum apud illos; hoc anno ducentorũ Martyrũ Caradignæ pro Christo occisorum, noua recensque celebritas nostros impulit, vt xisti partem vnam peristromatis admodum pretiosis ornarent, appensis ex interuallo tabellis pictis, mirandæ pulchritudinis & venustatis. Structũ etiam altare, cui præ aliis palma concessa: carmina item scripta quamplurima Hispanè, Græcè, Latinè, ambitu politissimo circumcluſa. Denique auxilio & ornamento monachis fuimus in illa pompa, & gratulatione Diuorũ, quos pro martyribus habendos Romani Præsulis auctoritas iudicauit. Abbas memor obsequij nostrorum, Patri Rectori os vnum pergrande donauit Beatorum Martyrum, quod monachi Caradigna detulerant. vt in suo monasterio sanctè, religioséque reponerent.

COLLEGIVM AREVALENSE.

ANNO sexcentesimo secundo perillustrium Ferdinandi Telli, & ipsius coniugis Mariæ Telli ossa, ex Diui Dominici Paræcia ad nouum templum nostrum translata sunt, & à nobilissimis Arcuacorum patritijs humeris deportata, clero & monachorum ordinibus comitantibus, & exequias

Digitized by Google

quàs alba cera colluſtrantibus. Tumuli ſabrica vere magnifica, & illo digna fundatore, qui præter alia decora etiam Philippi Regis in Africa, Gallia, & Germania dux fortiſſimus, & exercitatiſſimus fuit: qui & Madauræ quondam cum laude præfuit, atque adeo vbicumque pedem miles poſuit, ibidem militaris præſtantiæ, & chriſtianæ probitatis impreſſa veſtigia reliquit. Vicinorum collegiorum Rectores, & Vicarius prouincialis tranſlationem celebrarunt. Decorabat Ferdinandum rubea crux, in gladij figuram conformata. Triduo habitæ à noſtris, de eodem Ferdinando conciones, noua ſemper laudum eius ſuppetente materia.

COLLEGIVM VERGARENSE.

VERGARÆ mos ille peſtifer inueterauerat, vt ſolo matrimonij fœdere contenti ciues, non ſpectato Sacramento, qui vir erat futurus, cum futura vxore commiſceretur. Quin & deſignata coniux, quæ ſine parocho, & ſine verbis præſentem mutuum conſenſum exprimentibus, expetita magis, quam tradita fuiſſet, publico amicorum & propinquorum comitatu, in ædes ſponſi ducebatur. Cum ergo priuatæ monitiones nequaquam auderentur, noſtri pro concione turpem abuſum grauiter reprobaruut: Quo factum, vt Eccleſiaſticis, laiciſque ſententiam noſtram approbantibus, ſeuerè à Magiſtratu in eos animaduerti cœptum ſit, qui innuptas nuptias præpropera libidine polluiſſent.

Digitized by Google

RESIDENTIA TVDELENSIS.

TVDELÆ Nauarrę, quam Tucrim dixit antiquitas, quidam è noſtris ipſius vrbis inuitamento conſederunt. Inſtituta eſt hoc anno ſexcenteſimo tertio ſupra milleſimum Beatę Virginis Deiparæ Sodalitas; in quam aſcripti è prima nobilitate permulti, ſuæ pietatis, & miſericordiæ ſpecimen dedere præclarum. Extruitur temporarium templum ſatis capax.

PROVINCIA ARAGONIÆ.

CENSENTVR in Aragoniæ prouincia Socij trecenti, quadraginta quinque; Domus Profeſſa vna; Collegia decem; Domus Probationis vna; Reſidentia vna. In Valentina Profeſſa Domo, tres & quadraginta. In Collegio quadraginta octo. In Gandienſi Collegio duodeuiginti. In Cæſarauguſtano vnus & quadraginta. In Bilbilitano vndeuiginti. In Taraſonenſi totidem. In Barcinonenſi viginti ſeptem. In domo Probationis Tarraconenſi vndeſexaginta. In Gerundenſi Collegio triginta. In Balearico viginti ſex. In Vrgellenſi vndecim. In Ilerdenſi ſex. In Reſidentia Perpiniana octo. Aſcripti in Societatem octo; Defuncti nouem.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS PRO-FESSA VALENTINA.

FESTVS Circumcisionis Dominicæ dies celebratus maximo concursu tum plebis, tum primorum vrbis. Concioné habuit Illustrissimus Patriarcha, idem & Prorex, qui nostris etiam, pro sua humanitate, medius adsedit prandentibus. Porro tres dies proximi Cineralibus, & octo etiã Christi Domini Corpori sacri, agitati in templo nostro mira musici concentus, luminum, florum, frondium, odorumque varietate. Congregatio Prouincialis acta hîc Aprili mense, tanto Patrum Professorum consensu, vt sex dierum spatio confecta res sit. Enituit vero tunc ciuium in nos amor ac benignitas; vt centum ferè socijs, qui hic aderant, abundè suppeterent omnia. Vno eodémque die concionati nostri in duodecim vrbis locis, quod & voluptati omnibus fuit, & admirationi. Excursiones hinc factæ sunt duæ in aliquot huius regni oppida, magno fructu: in quarum altera, illud multorum commouit animos. Cum initio affirmarent oppidani abfuturos plerosque à concionibus, quòd agrorum instaret cultus, nostrique nihil propterea retardati concionari cœpissent; ceteris ad concionem accurrentibus, agricola vnus è primis in agrum ire perrexit: sed bos alter, quo ad eam diem mansuetissimo semper vsus fuerat, iugum omnino repulit, domino, alijsque qui aderant, vel maxime contra nitentibus; quin etiam parum abfuit, quin vnum exijs, qui iugum imponebant, cornu transfigeret.

Digitized by Google

Quare ratus agricola id omissæ concionis causa fieri, domum è vestigio redijt vnà cum socijs, & sub concionem iterum reuersus ad aratrum, cum iugum sustulisset, bos ipse sponte, vt antea solebat, accurrens colla submisit. Quod miraculi instar ab omnibus habitum fuit. Multæ confessiones à viginti, triginta, quinquaginta annis iteratæ: Atque, vt cetera omittam, qui à recipiendo nostrorũ aduentu, sese paullo ante subduxerant, ij postea eosdem abeuntes non sine incredibili desiderio, lacrymisque prosecuti sunt.

COLLEGIVM VALENTINVM.

VItæ cursum, vna cum studijs confecit Philippus Troncioni spectatæ probitatis, ingenij, atque doctrinæ. Hunc mox secuutus est Pater Franciscus Soarez Lusitauus: qui grauis ac diuturni morbi molestias, magno virtutis exemplo sustinuit. Quanta vero sit apud Valentinos ciues, nostrorum opinio doctrinę atq; prudentiæ, vel illud argumento fuerit, quod ad stabiliendam nouis legibus & institutis publicam Academiam, delegerunt vnum è Collegis. Piorum exemplorum narratione, verberatione, exhortationibus ab vno è nostris in publico Gymnasio habitis, & frequenti Sacramentorum vsu, vix dici potest quantum profecerint Auditores in omni genere probitatis, præsertim Parthenici: ex quibus in nostrum ordinem adscitus est vnus è multis, in alios, plures. Monachus quidam per errorem dimissus è Religione, (quod contra Pij V. Pont. Max. Bullam de illegitimis,

Digitized by Google

gitimis, credebatur professionem emisisse) vxorem duxerat bona fide, ex eàque per annos octo, duos susceperat liberos. Sed cum graui ac diuturno mœrore tabesceret in dies, statuit nostros adire solatij causa, sibi omnino persuadens, id factum ob vitæ prioris mutationem, nulla licet sua culpa. Sacerdos autem noster, re diligentius explorata, animaduertit tandem eum vere fuisse, & esse religiosum, atque adeo irritum esse matrimonium: idémque mox sensere viri alij non indocti, quos pœnitens ipse consuluit. Itaque relicta vxore, filijs, domo, bonisque omnibus, lætus & alacer redijt ad cœnobium, ei gratias agens ex animo, qui se sibi Deóque reddidisset.

COLLEGIVM GANDIENSE.

QVIDAM, nostrorum operâ eò deductus est, vt inustam alteri infamiæ notam declararet in medio foro, conuocata ad eam rem hominum multitudine. Missi Patres duo ad oppida quatuor, non sine ingenti animorum lucro, domum remigrarunt. Sodalium opera soluti sunt vinculis 150. Illustrissima. D. D. Ioanna à Velasco Ducissa Gandiensis, optimè de Societate merita, plurimas easq; insignes nobis misit Reliquias Sanctorum, & thecas etiam, atque imagines fictas, auro gemmisque fulgentes, quibus eæ includerentur; Regium planè munus. Ad eas vero ritè collocandas in templo nostro, instituta fuit pompa percelebris, quâ Dux ipse, vt est pius, & ordinis nostri studiosus, honestauit facem manu gestans accensam, cum cete-

ro

Digitized by Google

ro Magistratu, virisque primarijs, quos Nostri ardentibus cereis pro templi foribus exspectabant. Igitur locatę Reliquiæ ad vtrúmque aræ maximæ latus, prægrandibus ligneis thecis duabus. Postridie vero res diuina solemni ritu peracta, adstantibus Ducibus, vnoque è nostris Sanctorum laudes prædicante.

COLLEGIVM CÆSARAVGVSTANVM.

OBIIT pridie Kal. Octob. Pater Andreas Perez, Iumillæ in Murciæ regno natus, annorũ septuaginta sex, Societatis vero quadraginta octo, Coadiutor spiritualis formatus, operariorũ Societatis exemplar; vir plane indefessus, & in audiẽdis, egentiũ præsertim, confessionibus assiduus. Quam ad rem vt esset expeditior, quotidie mane sub orationem rem diuinam faciebat. Cuius rei facultatẽ per aliquod tempus, ob aciem oculorum obtusam, amiserat. Sed iterum eam precibus potius, quam alijs medicamentis, obtinuit. Erat natura simplex, integer, candidus, prudens tamen & cautus, humilis, mitis, læta semper ac serena fronte, renidentiq; vultu. De anteactę vitę genere, & abiectis officiis iucundè sæpius loquebatur: ægros tum domi, tum foris frequens inuisebat: curabat diligenter, ne condonationum Pontificiarum lucra sibi, alijsve & viuis & mortuis, vllo modo perirent. Patientiæ vero specimen dedit, cum in omni vita, tum vero potissimum morti vicinus. Quo etiam tempore, mente erat in Deum semper intenta, vt socio ad eam rem adhortanti respondere: In quo igitur mentem

Digitized by Google

mentem defixam esse oportet, nisi in vno Deo?

MISSIONES quattuor hinc factæ, multorum animi salutem attulerunt. In oppido quodam instituta est Sodalitas Sanctissimi nominis IESV, ad tollendam prauam iurisiurandi consuetudinem. in alio extinctæ faces discordiarum inter Magistratus & Clerum, quæ ingens minabantur incendium. Cuidam hæretico, iam iam publicis flammis vrendo, lux veritatis affulsit vnius è nostris opera; ita vt quo antea fuerat obfirmatior in errore, tanto deinde arctius catholicam fidem amplectaretur, eandémque chirographo testaretur. Femina quædam flagitiosa iracundiæ vi, quasi furijs agitata, sese præcipitare voluit in Iberum; dúmque rupe conscensa, hæret anceps ac dubia, equitem conspicatur in medijs vndis, magnis vocibus acclamantem: Age, ne dubita in profluentem te dare præcipitem: ipse enim te cadentem excipiam, ac tuebor illæsam. Quo illa viso, ac voce perterrita, Christi IESV nomen ac numen implorat, equitéque illicò ab oculis discedente, redit ad se, factique pœnitens venit ad nos, salutaribus pœnitentiæ aquis expianda.

COLLEGIVM BILBILITANVM.

ERAT summa inter Priorem quendam & Canonicos Regulares, à multis annis de iurisdictione contentio; multiq; viri graues nullum non mouerant lapidem, vt eos ad concordiam reuocarent, irrito tamen conatu. Denique iussu Catholici Regis, ad Archiepiscopum Cæsaraugustanum delata

Digitized by Google

delata res erat, vt eam pro arbitrio, sua sapientia & auctoritate componeret. Is post longam consultationem lata quidem iam, sed nondum tamen promulgata sententia, excessit è viuis. Quare res eodem, quò prius recidit. Postremo igitur ab vtrisque litigantibus, Magistri cuiusdam Dominicanæ familiæ, & Collegij nostri Rectoris fidei arbitrioque commissa, & multis vltrò citróque agitata, honestis vtrinque propositis conditionibus, optato tandem aliquando fine, Deo benè iuuante, concluſa est, & quo firmior esset in posterum, publicis tabulis consignata. Quæ cum postero die in exhedra, præsentibus concordiæ testibus, recitatæ fuissent, & vtriúsque partis auctoritate rursus confirmatæ, mutuis omnes amplexibus sibi gratulantes, vix lacrymas tenere potuerunt. Fuit ea concordia ciuitati vniuersæ non minori exemplo, quam antea fuerat offensioni.

Scholæ florent & numero auditorum & fructu. Scholasticorum egestati subuentũ in tempore, nec sine exemplo. Nam cum altissimæ niues ita vias omnes obsedissent, quę ducunt ad pagos vicinos, quo illi de more stipis causſa itabant, triginta è nostris qui in vrbe restiterant, istis ne fame perirent, per aliquot dies ad victum necessaria domi suppeditarunt. neque his tantum benigne factum, sed etiam alijs, qui fores gregatim, fame stimulante, pulsabant. Egentissimus quidam Scholarum nostrarum alumnus, puellas duas apud ipsarum Patrem, virum honestum, docebat quotidie legere. Earum altera pudoris oblita virginei, verborum lenocinijs iuuenem aggreditur: at ille grauioribus eam verbis obiurgans, castissimi quondam Ioſephi exemplo, domo cessit, relicta stipendij

Digitized by Google

dij parte nondum sibi persoluta, tametsi ea vehementer ad victum indigeret.

COLLEGIVM TARASONENSE.

VTRAQVE Congregatio suos hoc anno progressus habuit, ea præsertim, quæ constat ex clero & ciuibus. Frequentant enim carcerem publicum & nosocomium: comitantur Eucharistiam cereis collucentibus, quotiescunque ad Sodales defertur ægrotantes. Altera, quæ Scholasticorum est, quatuor è suo numero peperit Carmelitis, totidem Nobis. Multorum odia nostris suadentibus consopita. Item in oppida nostris nunquam exculta muneribus, multique è dæmonis faucibus erepti.

COLLEGIVM BARCINONENSE.

EXEVNTE Augusto exijt è vita Pater Thoribius Mansan Hispalensis annorũ sexaginta duorũ, Societatis vero quadraginta duorũ, varijs morborũ generibus, ac præsertim asthmate diu afflictus, singulari patientiæ ac cæterorum virtutum exemplo. Munera Societatis fructiosius hoc anno, quam superioribus obita. Concionati sunt duo, domi alter, alter vero in Parœcia Vrbis primaria, tanto ciuium concursu fructúque, quantum multi numquam ab annis quadraginta se vidisse meminerunt. Pœnitentibus Confessarij pares esse non poterant.

Lacry-

Digitized by Google

Lacrymæ, singultus, suspiria, latentem in animo dolorem non obscure testabantur. Fuit in ijs, qui cum vi doloris oppressus iaceret humi, iucluſa voce, sensuque prope extincto, sacro inunctus sit oleo. Vbi vero se collegit, rectâ contendit ad Patrem, quem audierat concionantem, ad eiusque pedes supplex abiectus, magnis vocibus diuinam misericordiam implorauit. Multis reluctantibus seruatur Senatus Regij decretum, quo nostris duntaxat data Prouincia, deducendi capite damnatos ad supplicium. Collybi genus iniquum, quod multorum damno vsurpari iam cœperat, à Nostris & verbo & scripto confutatum, simulque ostensum, qua ratione ad iustitiæ normam reuocari possit. Prorex familiæ nostræ percupidus, diebus Dominicis ad nos ventitat Sacramentorum causſa, eiusque vestigijs insistunt plurimi. Congregatio nobiliorum duos singulis hebdomadis submittit ad vinctos, & ægros, vt ad eorum libertatem & salutem incumbant.

COLLEGIVM GERVNDENSE.

CATECHESIS tribus tradita locis, incredibili turba, profectuque puerorum. Templum ornatum lipsanotheeis duabus, magni splendoris ac pretij. Hoc anno, ipso videlicet conceptę Virginis Mariæ festo die, data primum candela Fundatori Collegij a P. Visitatore, qui forte tunc aderat.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS PROBATIONIS TARRACONENSIS.

DISCESSIT è vita primùm Martinus Alanda rerum domesticarum administer anno ætatis sexagesimo sexto Societatis vero trigesimo sexto externis ac domesticis æque carus propter mores suauissimos, & rarius vitæ exemplum. Deinde Dionysius Nebordum in tertia probatione versatur anno ætatis trigesimo sexto Societatis decimo tertio diu in ea professus humaniores litteras magna cum laude; quibus etiam reliquum vitæ cursum dicarat, annuente P. N. Generali Postremo Coadiutor vnus antiquior, & nouitij duo scholares. Non solum tyrones, quorum fuit hoc annoingens multitudo, ad omne pietatis genus ex præscripto legum nostrarum exercentur; sed ad externos etiam quoad fieri potest, redundat vtilitas, quâ concionum, & exhortationum ad Virgines sacras, quâ catechesis & exemplorum, quæ in Aduentu præsertim & quadragesima, ante verberationem narrantur in templo, quâ Sodalitatis quotidie magis, magisque efflorescentis. Sodales duo, eius memores religionis, quam Sodalitas ipsa profitetur, cum grauibus affecti fuissent iniurijs, vltionis consilium libenter abiecerunt.

MINORESSAM profecti duo Quadragesimali ieiunio, mirabiles animorũ motus excitarunt. Ausetanus Episcopus, in cuius est illa diœcesis, ducentos nobis aureos attribuit, ad sacellum extruendum supra speculam illam, vbi olim B. Pater Ignatius, prima suæ sanctitatis vestigia non leuiter impressa

pressa reliquit. Primus lapis in in fundamento locatus ipso Christi Domini ab inferis redeuntis die, adstante Canonicorum Collegio, ciuitateque vniuersa, multisque alijs ex oppidis pagisque finitimis. Sacris rite peractis, Concionator noster, Pontificis nomine, quadraginta dierum condonationem concessit omnibus, qui sacris interfuerant.

COLLEGIVM BALEARICVM,

BEATÆ Virginis cœtus seminarium quoddam est clericorum, ac religiosorũ virtute præstantium. Cuccensis Regis Legatus, Regi ipsi propinquus, à nostris vna cum filio imbutus catechesi, sacro mox fonte lustratus est. Is acceptam à Mauris in odium susceptæ religionis iniuriam, vlcisci se velle omnino negauit, quod esset christiana lege prohibitus. Eum mox sequuti sunt Legatus alter eiusdem Regis, & famulus quidam Legati prioris, qui diu æger dubio vitæ periculo, vbi salutari tinctus est aqua, è morbo conualuit. Multi subscriptioni parentis nostri Ignatij, saccóque sanitatem corporis acceptam referunt. Præfecta cœnobij cuiusdam, in magno vitæ periculo Beatum Ignatium, sæpe vocatum, se vidisse testata est, eóque discedente, melius habuisse: allatam vero ad se postridie eiusdem imaginem, quam summis votis expetierat, cum vidisset, Hæc, inquit, est facies Sancti Ignatij, quam vidi. Alia quædam nobilis femina assiduis, ijsdémq; grauissimis affecta doloribus, vt nullam quietis partem capere posset, vt primùm eiusdẽ sacci partem ei corporis parti applicuit,

Digitized by Google

applicuit, vbi acrius dolor vrgebat, eo repentè sedato, somno correpta est, breuique omnino sanata. Alia item femina grauiter æstu febrique iactata, cum eandem sacci partem admouisset auriculę, vbi dolor erat vehementior, subito dolor omnis in alteram translatus auriculam, eiusdem adiumento sacci tandem omnino depulsus.

COLLEGIVM VRGELLENSE.

IMPOSITVM hoc anno fastigium templo, liberalitate Fundatoris. Multorum odia inueterata nostrorum ope restincta. Fructus præcipuus extitit ex missionibus in pagos circumiacentes: in quorum vno vir, ceteroquin honestus ac diues, qui neglectis matrimonij legibus duodecim annos impurè vixerat, vxore mortua; generali confessione expiatus à nostris, pellicem ipsam, multis difficultatibus superatis, duxit vxorem. Multorum præterea paci, famæque prouisum. Pyxides alicubi ligneæ asseruando Christi corpori, cum argenteis; piorum eleemosyna, commutatæ.

COLLEGIVM ILERDENSE.

ILERDAM Nostri, flagitante Magistratu, Quadragesimalium concionum causa non semel profecti, sic ad pietatis studium, & Societatis amorem animos ciuium accenderant, vt de ea apud se retinenda sedulò cogitarent. Quare cum Vicarius Episcopi, vt erat diuinæ gloriæ & salutis animorũ

Digitized by Google

ſtudioſus, octo millia nummûm aureorum teſtamento legaſſet ædificando nobis Collegio, ijsque mercator quidam prædiues, ac pius, adieciſſet duo millia, & eques alius inprimis honeſtus tria millia, D D. Virgilius, qui nunc inibi feliciter ſedet, eodem incenſus ſtudio, ſumma contentione agere cœpit cum Patre Prouinciali de Reſidentia, quàm primum in ea vrbe conſtituenda. Miſſi igitur eo conſilio Patres aliquot, aliquamdiu apud Pontificem ipſum commorati, & in vrbe, & in reliqua diœceſi fructuosè operâ collocarunt. Sed, vt commodius munera Societatis obirent, in ædes immigrarunt hoc anno Pontificis benignitate conductos, ipſo videlicet conuerſionis Beati Pauli die feſto. Hic liberius ad omnem vtilitatem noſtrorum excurrit induſtria. Concionatus in ęde maxima Reſidentiæ præfectus multorum commodo: nam & reſtitutiones aeris alieni factæ nonnullæ, & Baro quidam cum ciuibus reductus in gratiam, & multi ter ſingulis hebdomadis, audito prius exemplo de vita moribúſque Sanctorum, in ſe verberibus pie ſæuierunt. Nec ita multo poſt Senatus communi conſenſu, oppreſſa licet aere alieno ciuitate, aream nobis attribuit ſatis amplam futuro Collegio, coemptis aliquot ędibus in vrbe media, vicóque præcipuo.

RESIDENTIA PERPINIANENSIS.

EDIDIT & Perpinianenſis ager hoc anno fruges tempeſtiuas ac lætas. Aluit è Noſtris ſeptem; à quibus eſt diligenter excultus. Ædes, quæ anguſtæ

Digitized by Google

angustæ erant & obscurę, laxatæ sunt, ita vt duodecim capere possint, & libris ceteraque instructę supellectili tum domestica, tum sacra. Crebro itum ad vicinos pagos. Illustrissimus Ellensis diœcesim lustraturus, vnum è Nostris secum duxit, qui conciones haberet ad populum, & exhortationes ad clerum; &, vt omittam confitentium atque communicantium multitudinem Episopus ipse eodem comite sacerdote, diuertere voluit in cœnobium quoddam in vasta solitudine situm, vt sibi Deoque vacaret. Hic quatuor & èo plures horas in meditatione rerum cælestium, ex præscripto Beati Patris Ignatij consumens, pedem è cubiculi porta, nisi sacrificandi causa, non extulit; nihilque omnino prætermisit, quod vel ad notas exercitiorum, vel pœnas corporis, vel Patris monita pertineret. Cúmque ingenio, doctrina, & rerum spiritualium vsu inprimis excellat, gratias agebat Deo, qui tot tantorumque bonorum participem fecisset Ignatium. Eius in nos benignitas largior, quàm pro viribus; vt freno sæpe coercenda sit. Eius exemplo ceteri omnes Societatem mirifice colunt, & obseruant, nobisque necessaria abunde suppeditant. Ac ne rebus ad voluntatem fluentibus efferremur, non defuerunt qui nos acrius oppugnauerint, quos tamen silentio, spéque vicimus.

Hominis cuiusdã grauiter ægrotantis, confessionem audire cœperat sacerdos noster: ea re cognita, frater illius veritus ne Patris nostri suasu, duodecim millium aureorum ad nos veniret hereditas, quã ipse certa iam spe & animo præcepisset, aduersis de nobis rumoribus dissipatis, aditus omnes ad ęgrum præcludere Patri conatus est: qui tamen ne desereret hominem de nobis bene meritum, per speciem

Digitized by Google

salutationis extremę clam ad eum ingressus, cœptam confessionem integre excepit. Vbi vero, fratre mortuo, ne obolum quidem ex tanta hereditate, testamento etiam ab annis quinque condito, sibi relictum esse comperit, seipsum grauiter incusans venit ad Patrem, ab eoque fixis humi genibus, & manentibus lacrymis, veniam petijt. Institui cæpta Sodalitas Dei Matris, quæ sic ciuium animos ad eam accendit, vt iam alumnos numeret octoginta. Primus in eam nomen dedit Episcopus: eius exemplũ mox secuti Canonici sex e primoribus, Tribunus item militum, & honestissimi quique ordinis equestris, Iuris consulti, medici, ciuésque non ignobiles. Milites præsidiarij, ægri etiam, & vincti oratione, consilio, operáque iuuantur nostrorum. Dux vero horum non immemor officiorum, impetrauit nobis à Rege tributi cuiúsdam remissionem, quæ aureis amplius mille æstimatur: quam Rex ipse, pro sua in Societatem beneuolentia, perhonorificis verbis concessit; significauitque præterea gratissimum sibi esse, quod sedem Nostri figerent in eo Galliæ, Hispaniæque confinio.

PROVINCIA BÆTICA.

BÆTICA Prouincia duodeuiginti domicilijs complectitur socios quadringentos octoginta quatuor: Sacerdotes centum octoginta tres; Studiosos septuaginta duos; Coadiutores temporales centum

Digitized by Google

centum sexaginta quatuor; Nouitios sexaginta quinque. Domus Professa vna. Collegia sexdecim. Residentia vna. Hispali in domo professa socij septuaginta. In Collegio Hispalensi sexaginta septem. In Anglicano nouem. Cordubæ octo supra sexaginta. Granatæ quinquaginta tres. Montellæ sexaginta. Marcenæ septemdecim. Astigi viginti tres. Malacæ duodeuiginti. Baëzæ quatuordecim. In Collegio Triguerensi viginti. In Xerensi decem. In Gaditano tredecim. In Cazolano quatuorde cim. In Vbedano sex. In Frexenalensi vndecim. In Guadixensi quatuor. In Antiquerana Residentia septem. Auxerunt numerum vnus & triginta, minuerunt tredecim.

DOMVS PROFESSA HISPALENSIS.

VT ab vrbanis exordiamur, magna Hispalensium in nos beneuolentia, magnus amor; quem & sua satis liberalitate testati sunt. Eleemosynæ quotidianæ septuaginta amplius sex socijs (quos domus hæc commodè aluit) sustentandis fuere satis. Ad has accesserunt aurei mille, quos vir pijssimus, nostríque ordinis amantissimus Celidonius Azoca, Hispalensis Ecclesiæ Canonicus, suo nobis testamento legauit. Instrumentum sacrũ & nummis in eius vsum collatis, & donarijs pretiosis amplificatum. Matrona quædã altari, in honorem Beati Parentis Nostri Ignatij iam nunc erigendo, donauit aræ fasciam pulcherrimé laboratã, ipsam triginta & centum aureis æstimabilem. Alius effigiem Beatæ Virginis suum brachijs gestantis

Digitized by Google

filium (trecentis amplius illa ſtat aureis) obtulit.

TRES mortalem vitam cum immortali commutarunt: Pater Ioannes Ambia, moleſta imprimis ægritudine multum diúque tentatus: quam ipſe, pariter ac mortem inde contractam, non æquo ſolum, ſed alacri pertulit animo. Alter Pater Didacus Cauallar, notæ ſenex probitatis, in celebri illo Simancenſi domicilio ac tyrocinio educatus; atque adeo in proximorum ſalutem totus ſemper intentus, vt duo deſexaginta iam annis in Societate tranſactis, mors ipſa nequaquam hoc in genere remiſſius, quàm eo, quo cæpit die, laborantem inuenerit. Tertius Pater Franciſcus Vazquez, virtutum omnium exemplar egregium. Cuius (ſecundum Deum) inſtitutioni (quippe qui annos complures in tyronum educatione præclaram poſuit operam) acceptos ferre debemus eorum permultos, qui exemplo ſuo Prouinciam hanc & ornant, & ſuis veluti humeris ſuſtinent. Innumeras ipſe quoque Deo lucratus eſt animas, cúm confeſſionibus excipiendis; tùm potiſſimum concionibus: quibus auditores ſuos vbíque frequentiſſimos, ab inueterata vitiorum conſuetudine deterrebat; nec minus efficaciter ad virtutem impellebat. Ceterum extrema iam ſenectute acerbiſſimis, eiſdémque continuis calculi doloribus diſcruciatus, inuicta ſe ſemper patientia præſtitit.

CONCIONES in noſtro, alijſque ciuitatis celebrioribus templis habitæ frequentiſſimè, pleno auditorum conuentu, pari fructu & approbatione. Quidam è noſtris, dum pro ſuggeſto de Diuæ Magdalenę laudibus verba faceret ad populum, caſtitatem laudás, & in omnem generatim impudicitiam inuehens; quæ ad verba hæc præmeditatò dicenda parauerat.

Digitized by Google

parauerat; O impudice impudicitiam deſere, &c. nolens & inſciens, imò & inuitus; ſed Deo (quod videtur) inſpirante, vi maxima, acerrimáque vocis contẽtione in hæc verba prorupit. Quo te agis miſer, ac miſerande? Relinque iam tandem, adulter, adulterium tuũ. Caue ſeriò ne vltimus hic tibi miſſus à Deo nuncius, ne poſtrema reſipiſcendi occaſio ſiet. Neſcis infane, neſcis quantum capiti tuo periculum impendeat. Neſcis, inquam, quàm citò tuam ſit Deus cauſam diſcuſſurus. Noſtin' an craſtina tibi poſtrema dies illuceſcet? An eâdem ipſa imparatus è viuis (ac quod timere debuiſſes) in ęternos cruciatus abripieris? Abſoluta vero concione, ad cubiculum rediens, ſe ipſum cœpit increpare, quod adulterum ſpeciatim & adulterium nominaſſet; non verò in impudicitiam potius generatim fuiſſet inuectus. Sed ipſum nequaquam aberraſſe rei comprobauit euentus. Aderat prope ſuggeſtum femina genere nobilis, moribus nõ item: quam cum ſequenti die, ipſâ concionis hora, vir ſuus cum alio cubantem, & thorum ſuum fidémque violantem obſeruaret, ira concitus, vtrumque gladio tranſfodit, eóque ipſo temporis momento animas miſerrimè expirauêre. Factum percrebuit illicò, parémque ciuibus admirationem, ac timorem incuſſit,

IDAM ſacerdos dum ipſo die Diuæ magdalenæ ſacro concionatur, in impudicóſque itidem inuehens, factum enarrat; puellam, quæ fortè aderat honeſto loco, prędaris naturæ doribus inſignitam, ita permouit; vt à fœda libidinis turpitudine, cui ſe peſſimo aliarum exemplo emanciparat, ad veram anteactę vitæ deteſtationem, & animi ſordium expiationem impulerit, non ſine vberrimis lacrymarum riuulis inter confitendum profuſis. Quin

Digitized by Google

imò è domo noſtra recta in cœnobium perrexit, monialis vitæ rationem ſuſceptura; nullis adducta precibus, vt domum repeteret ſuam, eiúſque ſupellectilem, ac mundum muliebrem aſſeruanda curaret; Ea inquiens, quæ dæmoni hactenus ſeruiere, abeant cum ipſo in rem malam. Rei fama volitabat, & factum laudabatur vbique adeo, vt cum eleemoſynam, qua tyrocinij anno aleretur, ſacerdos noſter emendicaret; alij pecunias, alij annonam certatim conferrent. Nomine verò dotis, quam, à cœnobium ſuum ingredientibus, exigere ſolent moniales, ducentos aureos pia femina, ſororis Beati Patris Noſtri Ignatij proneptis, elargita eſt. Ipſa verò laudabili exemplo in inſtituta vitæ tatione perſeuerat, eò vſque alacris, vt cũ adoleſcens nobilis, quicum turpem ipſa conſuetudinem habuerat, cœnobium adiens, illam non iam pellicem, ſed vxorem continuo ducendam poſtularet obnixe, renuerit illa conſtantiſſimè, ſeriò conteſtans ſe religioſam vitam (cuius iam dulcedinem deguſtare cœperat) nec cum regno mortali vllo, quantumcumque maximo, nedum cum propoſito connubio commutaturam.

SODALITAS clericorum non mediocre cepit hoc anno præſenti incrementum. Sodales noſocomia, ſæpe quidem omnes, at non nulli diebus ſingulis circumeunt. morbo affectos verbis & muneribus leuant. Mulieres nonnullas à pellicatu abduxerunt: alias cum coniugibus reconciliarunt: aliquot in matrimonium collocarunt: alias in cœnobio concluſerunt: multas denique puellas, quæ ſe quæſtui meretricio tradere iam tunc incipiebant, in honeſta tutáque ſede collocarunt. Cuſtodias publicas adeunt, & in Eccleſiaſtico præſertim carcere

Digitized by Google

carcere vinctos, quos summa indigentia laborare intellexerint, summa ipsi solicitudine curant. Etenim ex Sodalibus triginta inter se pacti sunt, vt diebus singulis vnusquisque, vice sua, prandium vinctis paret; quatuor quotsidie prandentibus assistunt, dúmque cibo reficitur corpus, animus pia lectione pariter recreatur. Iidem sacellum carceris, & sacra ornamenta vetustate, neglectúque squallentia, pristino nitori restituerunt: medicum prætereá, & pharmacopolam exquisierunt, qui eisdem ægrotantibus, quæcumque ad curationem corporis necessaria sunt medicamenta, gratis ministrent. Animi verò salutem curant nostri, vinctos de peccatis audientes, &, celebrioribus aliquot diebus, eosdem cælesti conuiuio excipientes,

NEC vinctis dumtaxat consulunt; cœnobijs quoque præsto sunt. Virgines quędam sacræ, cum ob egestatem suam Corporis Domini festum, vt moris hic est, celebrare nō possent, Sodales, hac in se cura suscepta, festum celebrarunt insigni apparatu adhibito, omnigeno vocum & instrumentorum concentu, præclaro ciuitatis exemplo, magno monialium ipsarum gaudio. Cætus nobilium augetur in dies numero, nec minus pietate. Nō solum enim ipsi diligenter animorum suorum saluti inuigilant; sed erga proximos (ęgros ptęsertim in nosocomijs iacentes, quibus aperto capite, flexisque genibus ministrant) omnia pietatis & Christiani hominis officia pręstant.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM HISPALENSE.

RES scholastica feliciter procedit. Auditores circiter mille numerantur: qui omnes ad litterarum cognitionem, & studium religionis pari cursu contendunt: adeò nec exigua sui in vtróque genere profectus documenta præbuerunt. Ex his quidam, summa rei familiaris indigentia laborans, nunquam adduci potuit, vt cum pudicitię detrimento inopiæ suæ remedium, hac ei conditione à femina (nupta illa quidem) oblatum admitteret. Quin & occasionis fugiendæ causa domum eius, quam anteà necessitate coactus frequentarat, vel adire deinceps recusauit, nec constantia hæc prę-mio caruit. Deus enim eius egestati, honestiori ratione consuluit. Alius iam maturæ vir ætatis, cum verbis alijs opprobrij plenis, tum potissimum obiecto mendacij dedecore, ad vindictam lacessirus, ab ea tantum abfuit, vt hęc dumtaxat verba reddiderit: Bene tibi est; solitam me feritatem deposuisse; & ouem iam esse, qui aries esse solebam. In alio egregia visa patientia; qui grauissimam verborum, pugnorúmque contumeliam, quam rependere facile potuisset, non modo non propulsarit, sed ad ipsius aduersarij se pedes abijciens, iniuriæ sibi illatæ, haud aliter quàm si eam ipse intulisset, ab eo veniam petijt.

AT inter reliquos auditores elucent maximè, qui Dei genitricem patronam habent. Ii sacellum suum prętiosis donis, & ornamentis auxerunt. In xenodochijs & carceribus statis diebus conueniunt:

Digitized by Google

unt: Alij vinctos, ægrotósque solantur: instruunt alij: alij cohortationibus pijs ad virtutem & frequentem Sacramentorum vsum informant. Adquendam Sodalitatis alumnum, dum per vicos eques incederet, proba quidem specie & primaria, re tamen verâ impura femina accessit, illum allocutura: constitit ipse, melius quiddam velle ratus. Veruntamen vbi nil aliud habere negotij, quam vt ad turpitudinem inuitaret, intellexit; indignitate commotus, lora, quæ manu gestabat, in faciem illi inflixit, ea vi, vt vibicibus distinctam, aufugiens ipse continuò, reliquerit. Quid multa? tantum in omnibus castissimæ Virginis alumnis castitatis studium, vt mulierum, tanquam serpentum, aspectum fugiant: quin & plerique nec ancillas domesticas cubicula sua, se præsentibus, patiantur ingredi. Nec defuit, qui cum morti (vitæ quidem laudabiliter actę consentaneę) proximus esset, coram Sodalitatis præfecto serio testatus sit, sibi (cum tamen Hispali annos ipsos nouem fuisset commoratus) feminam nullam ex facie notam, præter binas, sanguinis sibi communione coniunctas; quas, ob vitæ suæ rationem, sæpius alloqui necesse erat. Multi denique tum ex hac Sodalitate, tum è reliquis auditoribus (triceni nimirum bini numerantur à nobis) varijs se religiosorum familijs addixerunt.

Ex his quatuor, optimæ spei adolescentes, Societatis facti participes. Quorum vnus, vt ceteros prætermittam, diuitis ille quidem, ac primariæ viduæ filius, matrem, post multas ab ea admotas machinas, quò filium ab incepto reuocaret, magno animi robore, parique constantia peruicit. Illa quidem filii in Societatem ingressu muliebriter

Digitized by Google

briter indignabunda, ab Apostolico Nuncio impetrauit, ne Hispalim è Montellano tyrocinio, quò se iam filius contulerat, remitteretur, de re melius deliberaturus. Aiebat nimirum ipsum non Dei impulsu, sed nostrorum suasu & blanditiis, ad Societatem experendam & ineundam, adductum. Ergo reuocatur Hispalim; in domo cuiusdam canonici templi maximi deponitur, à nostro, à materno alloquio semotus, ipse rem maturius examinaturus. Interim exarat mulier epistolam propria manu, proponit ob oculos filio blanditias, opes, honores, dignitates, & quæcumque maternus excogitare poterat affectus, vt tyronem ab instituto dimoueat, sed nihil proficit: quin imò cùm epistola filio daretur in manus, vt legeret, accipere se nolle constanter asseruit, ni prius ad superiores suos deferretur, ipsique legendi potestatem facerent. Rectè (inquit canonicus) ipse modo superior tuus sum: iubeo, vt perlegas. Tum ille; Nullum alium superiorem noui, præter eum, qui Societatis superior est. Delata tandem ad Patrem Prouincialem, qui tunc Hispali degebat, epistola, remissaque adolescenti, vt legeret: legit, rescripsitque aliam, eo rationum pondere & efficacitate refertam; vt matri admirationem, æquè ac silentium iniecerit.

Ac vt humanius, liberaliusque societas se hac in re gerere videretur: concessa est matri (quam tamen Nuntij prohibuerant literæ) filium coram alloquendi facultas: sed frustra: nec verbis ampliùs profecit præsens, quàm literis absens profecerat. Transacto deliberationi tempore constituto, à notariis duobus publicis iudici, sententiam laturo, sistendus ducitur: Quorum alter rationum pondere

Digitized by Google

pondere cum illo agere, serioque hortari, vt salubri matris consilio acquiescens, hereditate sua fruatur, & eiusdem orbitatem sua præsentia leniat; non id minus gratum Deo fore, quàm si se in cœnobio concluderet. Sed tantum abfuit, vt hęc omnia adolescentis pectus diuino amore succensum quaterent, nedum euincerent; vt qui vincere putarat, victus omnino discesserit; iure iurando affirmans, sese adolescenti comitem futurũ, ni vxoris & liberorũ cura prępediretur. Collocatę sunt in templo nostro, D. Ermenegildo sacro, insignes eius reliquiæ. Is dies, necnon & subsequens, vt legentium & transcribentium desiderio satis fieret, celeber fuit insigni carminum apparatu, emblematum magna elegantia & copia; quibus peristylia decorabantur. Suscepta quædam extra vrbem excursio initium dedit congregationi virorum, qui mensibus quibusque ad penitentiæ Sacramentum, & ad Eucharistiam sacram accedant: quorum iam exemplum sequi ceteri cœperunt oppidani.

SEMINARIVM ANGLICANVM HISPALENSE.

SOLITI cernuntur in literis progressus. Creuit Alumnorum hoc anno numerus, missis huc ab Audomarensi seminario duo de viginti, optimæ spei adolescentibus. Vnus Societatis factus est particeps. Alij dum eodem tenentur desiderio, suum tempus expectare iussi. Quinque hoc anno studiorum suorum confecto curriculo, in Angliam ad conciues suos conuertendos rediere, quos iam in insulam tutò penetrasse, operamque in animorum

Digitized by Google

rum salutem vtiliter impendere nouimus. Ceterùm, eorum, qui ex hoc Collegio in Angliam superioribus annis profecti sunt, Guilielmus Richardsonus mortem ob fidei nostræ, Romanæque sedis defensionemè, constantissimè subiit, quam hic sigillatim percensere, longum esset; ideoque omittimus, aliàs longiori narratione explicandam.

COLLEGIVM CORDVBENSE.

SACRA supellex magnum piorum liberalitate cepit augmentum. Donata casula violacei coloris aureo, Phrygióque opere elaborata pulcherrimè; cuius mille aureorum æstimatio est. A Scholaribus nostris optimum, non literarum modò, sed etiam virtutis specimen exhibitum; dum & scholas humili sæpè veste frequentarunt; & laceri, pannosique prodeuntes in publicum, aliorum cœnobia Religiosorum adierunt, & pauperum turbæ immixti prandium emendicarunt. Conflata ab eisdem non contemnenda pecuniæ summa, eaque vinctis exhibitum prandium; quod nostri epitogio exuti, capiteque nudi, ollis calathisque sublatis in humeros, ad carcerem vsque comportantes, non gratum minus, quàm vtile ciuibus præbuere spectaculum. Adita Xenodochia; quò, magno discipulorum numero cincti, magistri frequentes concurrunt, & officia Christianæ pietatis & Charitatis, in ægrorum cùm corporùm tum animos exercent.

FORIS hoc accidit, Mulier ægritudine corporis, animique

Digitized by Google

animique miserè conflictata, dum sacerdotem nostrum adire confessionis gratia decernit, repentè sanata est, quæ dum conceptum animo propositum exequi contendit, repentino casu parietis & trabis operta, & pænè oppressa est: sed incolumis nihilominus, Deo iuuante emersit, adeoque in proposito perstitit, vt nec temporis asperitas, nec locorum distantia prohibere potuerint; quominus Cordubam vsque, magno locorum interuallo distantem, ad conscientiam, à primis annis, apud nostros expiandâ peruenirent. Sodalitas ciuium nomine Sancti Spiritus insignita, mirũ in in dies capit augmentum, eamque ambiunt plurimi. Sodalium exercitationes hæ ferme sunt. Absoluta exhortatione, cui diebus festis omnibus domi nostrę interfunt, tempus aliquod in rerum diuinarũ meditatione, pijque libri lectione insumunt: vnde in quatuor Xenodochia dimittuntur alij, alij in templo nostro vacant orationi. Ineunte mense destiuatur vnus vinctorum litibus procurandis: quem etiam in finem quibusque diebus Sabbati, quo die carcer à magistratibus inuisitur, mittuntur illuc è Sodalibus duo, iuris consultus hic, curatus alter, qui totius Sodalitatis nomine pauperum causas agant. Hoc verò quò efficacius, commodiusque fiat, seni aurei singulis hebdomadis, à Sodalitate, impensarum ratione constituuntur. Quorum industria & auctoritate (ea nempe apud magistratus Sodalitas hęc ualet plurimum) aliquoties effectum est, vt in duplici custodiæ publicę visitatione, triceni bini vinculis exuerentur. Alium præterea eleemosynarum suarum distributorem Sodalitas habet, qui egentes per vrbem exquirat, inuentisque pecunia, rebúsque necessariis sub-

Digitized by Google

subveniat. Sed & alteri consuetudini laudandæ satis, præsens annus initium dedit; vt nimirum vincti staris quibusdam diebus, expiatis animis, ad sacram synaxim accedant, vno è nostris sacrum solenniter celebrante; cui ad augendam celebritatem, interfunt magistratus ipsi, & è Sodalibus nonnulli; à quibus, communione peracta, sacro excipiuntur epulo.

Nomine porrò sanctissimæ Trinitatis, instituta est alia nobilissimorum virorum Sodalitas: quorum militarium ordinum cruciferi nonnulli. Hæc autem, quò rectiùs progrediatur & faciliùs, suis ipsa regulis est stabilita: & primo quidem in Sodalitium ingressu, peccata quisque à puritia retexit. Nec suorum dumtaxat animorum saluti student, sed & proximorum accuratissimè. Erecta est etiam nostrorum opera & consilio domus, in quam se tanquam in tutissimum portum recipiant, quæ à meretricio spumantis sali naufragio eiectæ, ad sanioris tandem mentis littus appellunt. Hæ quidem piorum hominum, qui apud nos sacramenta frequentant, liberalitate sustentantur. Hæc in vrbe. In vicino autem oppido quidam è Nostris dies aliquot commoratus, clericorum congregationem instituit regulis, muneribusque non absimilibus iis, quibus Cordubenses Sodalitates vtuntur. Præterea Sodales hi, nostrorum exemplo, pueros per vias publicas, Christianæ legis elementa canentes, sæpè ducunt, quibusdam ipsorum præcinentibus, respondentibus pueris. Semel singulis hebdomadis ad cohortationem, quam ex ipsorum numero doctior aliquis ad reliquos habet, & ad explicationem quæstionum conscientiæ conueniunt. Bis item ad diuerberationem. Adeò verò profecit hęc

Sadalitas

Digitized by Google

Sodalitas virtutum exemplo, vt clerici iam alterius oppidi, pia quadam horum æmulatione ducti, simile Sodalitium instituere cœperint.

COLLEGIVM GRANATENSE.

TRes hîc diem vltimum anteactæ vitæ consentaneum pijssimè obierunt. Congregatio nobilium magnos facit progressus, constat Sodalibus sexaginta, lectissimis viris. Mirum quantum ad pietatem omnes accensi sint, diplomate ex vrbe transmisso. Ferias sanctissimæ Trinitatis, sub cuius hęc Sodalitas nomine, patrocinioqúe militat, mira altarium structura, templiqúe totius ornatu instaurarunt. Celebritatem auxerunt præsentia sua auditores Regii, totaque ferme ciuitas, ipso Regii senatus præside sacrum faciente. Vt autem cetera Sodalium in proximos officia, aliis annalibus commemorata sileam, hoc vnum, quod instar multorum est, omittendum non censui: vinctos nimirum amplius quinquaginta, partim compositis litibus, partim ære alieno ab ipsis dissoluto, carcere, vinclisque liberatos. Et si quantus sit huiusce Sodalitatis fructus, vno libeat verbo complecti, Illustrissimus Granatensis Archiepiscopus, ciuitatis faciem præclaro Sodalium istorum exemplo, mirum in modum mutatam, prauasque consuetudines in præclara iam pietatis abiisse opera, non sine magna Societatis commendatione affirmat, & vbique prædicat.

Est & alia Clericorum congregatio, quæ

Digitized by Google

quę licet paucos ipsa Sodales adhuc recenseat; paucitatem tamen pietate compensat. Est denique in hoc Collegio tertia Sodalitas opificum, & tenuioris census hominum: trecentos amplius illa Sodales numerat. Omnes Xenodochia adeunt, ægrotorum lectos sternunt, multos ad pietatem, & Sacramenta frequenter suscipienda pijs colloquijs, sed moribus præsertim, optimóque vitæ exemplo inducunt. Pecuniarum vim non paruam, tum ad puellas parentibus orbatas, in matrimonio vel honesta aliqua sede collocandas; tum ad aliorum subleuandam inopiam eleemosynæ nomine conquirunt. Cum Sodalium aliquis in morbum incidit, si modò tenuis ille fortunæ fuerit, duo deputantur, qui ægrotum sępius inuisant, qui medicamina, ceteráque omnia ad salutem necessaria, omnium Sodalium nomine abunde suppeditent. Nec interim hoc fit sine magna commendatione nostrorum, qui, quos instituunt, sic ad omne virtutis genus informant.

Fœminæ tres primariæ, precibus & inuocatione Beati Patris Ignatij, grauissimo partus periculo liberatæ. Quidá è nostris vocatus ad viri præcipui, à medicis deplorati, & in extremis planè constituti confessionem excipiendam, hominem elinguem, sed spirantem adhuc inuenit. Ipse ergo domum rediens Beato Ignatio rem commendat, ope eius suppliciter inuocata: Insequenti luce, quæ à felicissimo transitus eius die secunda erat, sacrum pro ægroti salute peragit. Reuisit ægrotum; quem melius iam affectum offendit; adeò vt magno vtriusque gaudio conscientiam peccatis exonerarit, necnon sanitati mentis ac corporis, (quam Beati Ignatij precibus se consecutum prædicat) breui fuerit

Digitized by Google

fuerit restitutus; ac proinde eundem in perpetuum sibi patronum adoptauit. Alius, ad quem vocatus fuerat idem sacerdos, emotumque sensibus, planéque furentem inuenerat, Euangelio & Beati Patris Ignatij oratione recitatis, ad se continuò redijt, animumque expiauit.

SACRARIVM multis, ijsque pretiosis donis, emptis partim, partim piorum liberalitate collatis est auctum; arca jmprimis lignea pulcherrimè elaborata, suis ipsa loculis distincta, & instrumentis sacris asseruandis aptissima, cuius æstimatio mille amplius aureorum est: lychnis deinde pensilibus binis, crucibus totidem, ampullis & nolis, omnibus ex solido argento; aræ quoque fasciæ, seu frontalia donata sunt sexcentis aureis æstimata. Matronæ duæ mater & filia, nostri ordinis amantissimæ, bona sua omnia, quæ duodecies aureorum mille summam efficiunt, ipsæ quidem adhuc superstites, ad ædificationem Collegij alicuius, quo in loco Societas ipsa staruerit, promouendam liberalissimè contulerunt. Itúm in aliquot oppida, quæ nostros ante homines non aspexerant, magno labore, non impari fructu. Archiepiscopus sanè de huius missionis vtilitate, per ciuiũ literas certior factus, nostris sæpe grates egit; & missiones has, quæ Societatis hominibus in vsu sunt, mirum in modum laudauit.

COLLEGIVM MONTELLANVM.

HOc in Collegio instituuntur nouitij. Odia inter Ecclesiasticos, laicosque restincta, è quibus magna timebantur incommoda. Inductus

Digitized by Google

mos, vt pij quidam viri sacerdotem nostrum custodias publicas inuisentem comitentur: qui & vinctos festiuis plerisque, sed omnibus fere quadrageſimæ diebus collectitia cæna excipiunt: ijdem posito pallio, aperto capite, flexis humi genibus ministrant. Absoluta verò cæna, sacerdos in rem subiectam verba facit ad adstantes; qui frequentissimi ad hoc spectatulum confluunt. Extremo anno diem suum, post viginti ferme annos in Societate, atque adeò in hoc Collegio omninò religiosissimè, sanctissimèque peractos, obiit Ioannes Nauarrus, natione Gallus, temporalis coadiutor, notæ vir sanctimoniæ, & cùm cereratum virtutum, tum paupertatis, & veræ demissionis laude clarissimus. Sed virtutibus eius enarrandis supersedeo, cùm breui vita ipsius ad nostrorum exemplum literis mandanda sit. Ad rem Collegij familiarem accessit horrologium cum ære campano duplici, nimirum ad quadrantes, horasque pulsu indicandas, nobis quidem illud percommodum, oppidanis omnibus gratissimum; magnam pretij partem oppidani liberaliter contribuerunt.

COLLEGIVM MARCENENSE.

IN conuertendis ad Deum animabus, strenuè laboratum, fructuosèque. Quidam cùm grauiter vulneratus fuisset, hostemque vlciscendi animo in carcere arctissimè constrictũ detineret, nostri sacerdotis opera iniuriam totam Christo dimisit. Alterius prospectum famæ, qui honesta quidem conditione natus, multisque ipsius oppidi viris

Digitized by Google

ris non ignobilibus communione sanguinis innexus cum infami more per plateas, viatque publicas (supplicium est infimorum) educendus ex sententia magistratus esset, nostrorum interuentu supplicium hoc, adeóque infamiam euasit: quod non solum cognatos eius omnes, sententiam ægerrimè ferentes, nobis egregiè deuinxit, sed magnam quoque ab oppidanis vniuersis laudem promeruit; quin & grates nobis publicè per vias ac plateas ab omnibus actæ. Pristinam in nos beneuolentiam retinet Dux illustrissimus de Arcos; ipse templum nostrum sacrorum mysteriorum causa frequentat, eiusque exemplo aulici omnes.

Nec verò vinci se patitur à viro suo Sereniſſima Ducissa, bis quot hebdomadis, dum valet, in templo nostro; in domo sua, cùm ægrotat, nostris hunc in finem accersitis, communicans. Sed nequaquã minor est pietas illustrissimi Comitis de luna, qui cùm sæpe ipse ad sacram mensam accedat, tum mensibus singulis, suis stipatus aulicis templũ nostrum adit, vt omnes, expiatis prius animis, cæleſti simul pane reficiantur. Scholæ elementariæ, quæ clausæ superiori anno fuerant, rogatu Ducis illustrissimi apertæ denuo, ea oppidanorum lætitia, gratulationeque; vt præceptores ad munus intermissum redeuntes, magistratus vniuersi, virique primarij omnes, omnigeno instrumentorum concentu, vocumque harmonia in gymnasijs suis exceperint, & collocauerint. Quàm verò gratum id Duci extiterit, vel illud satis indicat, quod ducentorum aureorum vectigal annuum, à Senatu ludimagistris sustentandis assignatum, sua ipse auctoritate confirmârit in perpetuum. Quidam ob animi magis liberalitatem, quàm ob doni magni-

Digitized by Google

tudinem commendandus, bonorum suorum omnium, (ducentorum illa quidem, & viginti quatuor summam aureorum efficiunt) heredes nos post obitum suum, superstes adhuc instituit. Alij instrumentum sacrarij pretiosis casulis auxerunt. Et alius aræ fascia, cuius aureorum trecentorum æstimatio est.

COLLEGIVM ASTIGITANVM.

CONSVETAM in nos beneuolentiam Astigitani retinent: Aliqui meditationibus nostris exculti: alij ab impositi sibi falsi criminis infamia; duo ab inferenda sibi morte; alij ab vlciscenda iniuria deterriti; viri aliquot primarij in cędes & vulnera irruentes ad concordiam reuocati. Alij à pellicatu diuulsi, æs alienum non leuis ponderis restitutum à multis. Hæc domi. In quatuor etiam oppida circumiacentia excursum. Ibi is erat ad Catechesim ætatis omnis, ordinisque conuentus, vt oppidorum moderatores ipsi, ceterique nobiles catechismi libellos in manibus gestantes, & fidei elementa concinentes, quasi ductores agminis præirent, plebe tota subsequente.

COLLEGIVM MALACITANVM.

VIGET hîc Sodalitas mercatorum. Constat ea viris centenis: sed numerum pietas quàm longissimè superat. Ter in hebdomada per hie-

ma-

Digitized by Google

male vernúmque ieiunium, bis autem per reliquam annum flagris se in templo nostro cædunt. Animorum expiatio in omnibus menstrua, in plurimis semimenstrua, in multis hebdomadaria. Conueniunt diebus dominicis horis pomeridianis, vt cohortationem audiant. Inde ad nosocomium rectà pergunt, cibaria secum ferunt, lectos ægrotantium sternunt; & officia demissionis quæque præstant. Adducunt alios ad patefacienda peccata; alios ad deponendas iniurias. Femina quædam honesto loco nata ex affinis sui domo, ipsa quidem annuente, sed affine nesciente, à deterioris conditionis adolescente, rapta fuit, vel potius educta. Quod factum adeò hominem ad iram concitauit; vt vlcisci iniuriam, grauesque de vtroque pœnas sumere, cogitaret. Ceterùm nostrorum persuasu effectum, vt mulier raptori daretur in matrimoniũ; adductusque affinis, vt pacato iam, tranquilloque animo, vtrumque in domum suam, conuictumque reciperet. Quidam cùm alteri per epistolam suadere decreuisset, vt vxori suæ (cui erat infensus) necem inferret, nostrorum industria ab incœpto destitit.

COLLEGIVM BAEZANVM.

EX Academiæ Bæzanæ auditoribus, quindecim meditationibus sacris perfuncti. Duo non mediocris spei adolescentes in nostrum numerum admissi. Sunt hîc binæ Sodalitates; hæc Scholasticorum, illa virorum sæcularium. Vtriusque studium multò magis hoc anno est incitatum di-

Digitized by Google

plomatis Pontificij promulgatione; cui interfuerunt viri primarij ciuitatis omnes, vna cum Episcopo Giennensi; qui Sodalium pietatem laudibus maximè extulit, accenditque. Magna est Baëzanorum in B. P. Ignatium pietas ac religio, omnisque ætatis ac ordinis hominum, ad eius implorandam opem, ad effigiem venerandam concursus incredibilis. Qui ijdem, sponte sua, obitus eius diem festiuo ritu, concione habita, sacroque in honorem sanctissimæ Triadis, ad illius in sanctorum catalogum relationem à Deo impetrandam, solemniter decantato, transegerũt. Nec tanta pietas in cassum. Etenim salutem ægri, tentati victoriam, afflicti solatium, illius inuocatione sæpe impetrant. Puella diu laborauerat pedum doloribus peracerbis, sic vt nec scipionis adminiculo gradum vllum facere posset: à domesticis obnixè petijt, vt nouendialem precationem, pro salute sua, B. Ignatio instituerent. Mirabile dictu! nondum primus excesserat dies, cùm subito cœpit exclamare, se meliùs habere, & pedibus stare iamposse. Quo tempore accutrens alia femina porrexit ei baculum, & in B. P. N. Ignatij nomine iussit incedere. Quod ipsa, omni ferme molestia sublata, continuò fecit, simulque ad templum perrexit votum expletura: vbi criminibus expiatis, pedumque sanitate planè restituta, in gratiarum actionem sacram suscepit Eucharistiam. Alia femina rerum cælestium meditatione, lectioneque sacra se diu exercuerat, sed iam pertæsa pietatis hæc exercitia remiserat, pæneque omiserat; huic B. Ignatius se in somnis conspiciendum exhibuit, tantæque tepiditatis suauissimis verbis admonuit: quibus ipsa à somno est excitata, & ad pristinas exerci-

Digitized by Google

exercitationes recolendas, nunc quàm anteà ſtudioſiùs, incitata. Alia grauiſſimo capitis dolore laborans, B. Ignatium aſtantem ſibi, ac manibus caput comprimentem videre viſa eſt; ſtatimque dolore euaneſcente conualuit.

COLLEGIVM TRIGVERENSE.

QVo habitatio noſtra laxior, vſibuſque Societatis eſſet opportunior, atrium nouum eleemoſynis ab huius, oppidorumque circumiacentium incolis, liberaliſſimè collatis, & cœptum, & ad faſtigium perductum fuit. Pia quædam femina ducentos aureos huic operi promouendo, centumque in annuos ſacrarij redditus teſtamento reliquit. Quidam præ pudore, ne animi ſordes elueret, diù detinebatur; hic cùm præ domus ſuæ foribus ſtaret, videretque ſacerdotem noſtrum, qui paullo anteà concionatus fuerat, in platea nunc medium inter pueros, rudimenta fidei per vicos & compita elata voce decantantem, alioſque maturæ viros ætatis pariter reſpondentes: ita permotus eſt animo, vt abiecto pudore, ſequenti luce peccata ſua omnia vni de noſtris, ſummo cùm vtriuſque gaudio detexerit. Hoc anno cœpta eſt ad Scholaſticorum noſtrorum inſtitutionem prælectio moralis Theologiæ. Aliqui è noſtris nouem oppida vicina percurrerunt, magno labore ſuo, maiori animorum compendio.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM XERENSE.

RES familiaris aucta est mille aureorum vectigali annuo; quod huic Collegio Aluarus Rodriguez, vir nostri ordinis amantissimus, vnà cum manciplo ad annos decem, testamento legauit. Congregatio nobilium augescit in dies pietate, & numero; cælestibus epulis in templo nostro, mense quoque reficiuntur, cerniturque mirabilis in multis morum mutatio. Carcerem sæpissimè adeunt, & nosocomia; collatis eleemosynis vinctos, ægrosque subleuant: eos, qui ob æs alienum in vinculis detinentur, ære dissoluto liberant: binique per menses recurrente vice deliguntur, qui vinctorum causas procurent: quod adeò ipsi solicitè præstant, vt eorum opera, diebus præsertim anni celebrioribus, omnes omnino vincti custodijs exempti fuerint.

COLLEGIVM GADITANVM.

NOSTRÆ professionis munera nihil intermissa, populis ad pietatem informandis, instruendis militibus classium Indicarum, quæ quotannis Gaditano portu soluunt, nodis contractuum, illicitè hîc à mercatoribus initorum, dissoluendis, componendis rixis, exponenda catechesi, concionibus compitalitiis habendis, audiendis confessionibus tum Hispanorum, tum aduenarum

Digitized by Google

rum, rei mercatoriæ causa huc confluentium, Anglorum præcipuè & Gallorum; quorum saluti vt consulat, missus est in hoc Collegium vnus è nostris, ille quidem Anglus, sed vtriusque linguæ peritus. Vnde non solùm speratur, sed iam visitur copiosa seges animorum. Non mediocris pecuniæ summa eleemosynæ nomine nobis a Gaditanis fuit donata, vnde ædificatio domus cœpta priore anno, præsenti ad culmen fuit perducta.

COLLEGIVM CAZORLANVM.

AVGETVR & floret litetis, pietatèque conuictorum contubernium; quod, noua nunc primùm absoluta ædificatione, illorum vsibus & habitationi percommoda, laxatum. Quidam ex eorum numero ab impura muliercula, missis tum donis, tum literis, ad flagitium semel atque iterum lacessitus, adduci nunquam potuit, vt vel dona admitteret, vel literas legeret. Quinimò cilicina se veste tanquam fortissimo clypeo communiens, aspectum eius & alloquium diligentissimè, constantissimèque locis omnibus, modisque fugiebat: adeò, vt mulier, quæ diu oppugnârat adolescentem, vt vinceret ipsius malo; tandem ab eo victa magno suo bono fuerit, & ad consilium faciendæ confessionis, vitæque honestioris ineundæ pertracta. Ex eodem contubernio adultæ iam ætatis adolescens, nec ignobilis, ab alio grauissima contumelia affectus cùm fuisset, & coram numerosa multitudine pugnis ignominiosè, fustibusque contusus, quamuis secum de vltione cogitaret;

Digitized by Google

ret; ſuaſu tamen vnius e noſtris iniuriam totam, quam facilè vlciſci poterat, lubens inimico condonauit: nec hoc contentus, cauſæ, quam aduerſario ad eam inferendam præbuiſſe ſe putabat, veniam ab eodem, flexis humi genibus, fuſiſque lacrymis expetijt, eaque ipſa die ad prandium inuitauit.

DVO è conuictoribus nomen Societati dedêre. Sacerdos quidam è noſtris migrauit ad cælum, cuius vt virtutes reliquas notas ſatis, & ſpectatas ſileam, id certè tacere non poſſum; eum, vt pote mortificationis amantiſſimum, pro eo, qui quamcunque illi patiendi occaſionem obtuliſſet, ſummo ſtudio Deum deprecari ſolitum. Quinimò pro quodam, qui præclaram virtutis exercendæ opportunitatem ei detulit, ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacrificium, in gratiarum actionem, quinquagies obtulit. Sed & hîc quoque B. P. N. Ignatij preces, quantum habeant efficacitatis, non ſine miraculo ſæpe conſtitit. Quidam è noſtris ad ægrotum, in extremis conſtitutum, intempeſta nocte vocatus, furentem planè, formidandis dæmonum ſpectris miſerè diſcruciatum, & (ne ſe ipſum grauiſſima membrorum conflictatione conficeret) manibus ligatum, pedibuſque reperit. Sacerdos miſeratione commotus, ægrotum Parenti Ignatio commendauit; & eius effigiem ære inſculptam, quam ſecum è virgineo circulo appenſam afferebat, ægroto impoſuit: nec mora, ipſo illo temporis momento conquieuit, ad ſe ipſum redijt, ſicque conualuit, vt inſequenti luce diluculo in templum noſtrum venerit, & ab eodem ſacerdote, peccatis prius ritè expiatis, ſynaxim ſuſceperit, incredibili vtriuſque gaudio.

Est

Digitized by Google

Est in hoc oppido piissima quædam femina, quæ duodecimum cùm ageret annum, perpetuam Deo virginitatem vouit: quo ex tempore, nostrorum consilio, vitæ reliquum in edomandis animi, corporisque moribus, & omnium exercitatione virtutum, sed assiduo præsertim rerum cælestium meditatione, instituit. Sed præ reliquis virtutibus mirabilis est huius feminæ in B. Ignatium, & eius imaginem religio. Diem illum, in quem eo anno pervigilium eius feriarum incidit, hebdomadis omnibus inedia transigit. Quotidie coram eius effigie, quam in cubiculo seruat, quinquies in ipsius honorem orationem dominicam, totiesque salutationem angelicam recitat, sed festis diebus omnibus sphærulam virgineam integram percurrit. Nec tanta pietas vtilitate sua, aut præmio fuit cassa. Acerbissimo stomachi dolore, hæc ipsa femina discruciari sæpenumero solebat, cui medicamenta nulla remedium afferre poterant; quin imò dolorem augebant non parum. Cùm igitur effigiem Patris. N. stomacho appositissem, opem eius enixè implorans, ipso eodem temporis momento cruciatu illo, ac dolore liberata est. Aduersus alios quinque similes, eosque grauissimos morbos, simili medicamento fuit vsa. Hæc eadem, cùm clauem arculæ, in qua domesticæ pecuniæ seruabantur, amisisset; nec quantumuis diligentissimè conquisitam inueniret, B. P. Ignatio rem commendauit, nec irrita prece. Nocte enim se ipsam sensit à somno excitatam, suo nomine compellari. Erectæ igitur ad vocem compellantis, sedentique in lectulo, B. Ignatius se ipsum cœlesti luce fulgentissimum, ore hilarem, facieque tota lætissimum, intuendum exhibuit; & amissam clauem quo in loco

Digitized by Google

co reperiret admonuit : euanuitque continuò. Ipsa incredibili ob cælestem hanc visionem perfusa gaudio, clauem eodem ipso loco, quo prædixerat B. Ignatius, mane inuenit. Euisdem quoque monitu schedulam magni momenti, quam amiserat, reperit.

SED magis adhuc mirabile quod sequitur. Surditate hæc ipsa femina multos iam menses ita laborauit, vt ne quidem auribus suis perquàm elata voce inclamantes audire posset. Quoties ergo templum nostrum expiandę conscientiæ, vel concionis audiendæ gratia accedebat; flexis prius coram effigie B. Ignatij genibus, eum sic precabatur; Pater mi, sancte Ignati, (ad quem ego tanquam ad vnicum, certumque malorum meorum remedium soleo confugere) ad templum eo, vt animi sordes eluam salubri confessione, vt concioni interfim; sed nosti me surditate præpeditam, ne ex animi desiderio horum compos fiam: Tu mihi (per tua merita obtestor) auditum à Deo impetra; apud quem sic gratia vales. In te spes mea fixa est; nec enim præter te alium habeo, ad quem confugiam: & ecce semel absoluta sic oratione, & B. P. Ignatij osculata effigie, auribusque admota, domo exit, eâdem etiamnum, qua prius, surditate laborans: sed simul ac templum ingreditur, (res mira!) concionatorem, sacerdotes sacrum celebrantes, & inter confitendum confessarium suum, submissa quantumuis voce loquentem, exaudit. Cuius rei testes sunt sacerdotes è nostris ij, qui confessiones eius toto hoc anno exceperunt. Atque ecce aliud mirum. Nam templo egressa, vt domum repetat, continuo surditate pristina corripitur, tamque diu ea detinetur, donec ad templum

Digitized by Google

plum denuo redeat. Hocque miraculum durasse annum iam integrum ipsa testatur, & nos ipsi satis experimur. Quidam denique acerbissimis conscientiæ stimulis, animique angoribus exagitatus, cùm feminæ huius suasu & consilio, nouendialem mediam in honorem B. Ignatij peregisset, eiusque sæpe imploràsset auxilium, eodem superauit inanem illum, sed vehementissimum pudorem, qui ei criminis cuiusdam, quatuor iam annos integros in confessione supprimendi, causa fuerat. Transacta enim inedia, ita se animo reperit immutatum, vt nullibi consistere posset, donec vni è nostris peccata sua fassus esset; qui tamen nullam antea cum Societatis hominibus consuetudinem habuerat.

COLLEGIVM VBEDANVM.

INSTITVTA hîc Sacerdotum & Scholasticorum Sodalitas, quibus id curæ demandatum est, vt vinctos in custodiis, in nosocomiis ægros, omnes per vrbem egentes inuisant, solentur & subleuent. Ex ea insignis speratur vtilitas. Cetera communia.

COLLEGIVM FREXENALENSE.

DISSIDIVM inter primarias duas familias, nostrorum opera, tempestiuè sublatum. Etenim paucos post dies, alterius ex illis familię caput è vita

Digitized by Google

è vita discessit. Quo proinde exemplo cauti pacem cœperunt alij dissidentes, concordiamque tueri. Sacellum Sancti Antonij (antiquissimum huius oppidi templum) & imago vetustate, neglectuque squallentia, pristino nitori à nostris restituta ; populiq; erga diuum ipsum renouatum studium: die enim S. Antonio sacro, imago eius prælata supplicationi solenni per oppidũ, prosequẽte omni clero, additoque ad celebritatem concentu musico. A templo igitur nostro, in sacellum vsque suum deportata est, vbi res diuina apparatu magno celebrata, concioque habita. Datum Sodalitati Virginis initium. Ceterùm Bexarensium Ducis rogatu oppida aliquot peragrata: è quibus duo intestinas, quas multos iam annos inter se, suosque oppidanos alebant, inimicitias deposuerunt.

Dvo Lerenam profecti fontes totidem feminas, contumaces Mahumetanæ perfidiæ sectatrices, sibi traditas, eò resipiscentiæ ac præteritorum detestationis deduxerunt, vt Mahumete relicto, ad Christum, veramque religionem salubri consilio redierint, earumque altera coniugem, eidem generi supplicij iam adiudicatum, suam in sententiam pertraxerit; Deo nimirum nostrorum verbis potius, quàm aliorum ex sacris familiis religiosorum (quibus tredecim eiusdem criminis rei, eadem pœna plectendi, sed dissimili euentu commissi fuerant) vim addente, vt ex Lerenensium animis falsa illa, sed inueterata diu opinio stirpitus euelleretur; nostros nimirũ ex illuminatorũ numero esse; sic eos vulgus appellabat, qui aliquot ante annos simulatę religionis, ac fucatæ sanctitatis prętextu, nefanda ibi perpetrarant scelera, tandemque proditi, ignominioso fuerant capitis supplicio affecti.

RESI-

Digitized by Google

RESIDENTIA ANTIQVARIENSIS.

VNIVERSA ciuitatis huius nobilitas odiis intestinis, turpi exemplo, nec sine maximæ stragis periculo distracta, nostrorum arbitratu in pacem concordiamque redijt. Etenim viri factionis vtriusque præcipui in templum nostrum conuenientes, dextras reliquorum nomine coniunxerunt. Eorum, quos precariò victitare pudet, extrema quæque patientium, inopiæ subuentum; corrogata in eam rem à ditioribus pecuniâ.

PROVINCIA SARDINIÆ.

SVNT in hac Prouincia socij criciter centum & triginta, è quibus Sacerdotes quadraginta tres; Scholastici totidem; Qui domesticis negotiis attendunt quinquaginta: distributi in Collegia quatuor, Domum Probationis vnam. In Collegio Sassaritano quinque supra quadraginta. In Salaritano fere quadraginta. In Vallecclesiensi & Alguarensi vtrobique decem. Adsciti in Societatem octo: duo ex hac vita discesserunt.

Digitized by Google

COLLEGIVM SASSARITANVM.

OPvs noui templi pro inopia Collegij surgit in dies. Magna in quatuor sodalitatibus B. Virginis pietas eluxit, quinque ex iis Scholastici nostræ Societati nomina dederunt, septem se ad alias religiosorum familias contulerunt. Quidam, cui fuerat abscissa manus, inimico iniuriam condonauit. Quæ sequuntur, foris dum obeuntur pagi, accidere. Quidam graue vulnus acceperat, & filium suum necari viderat, cum hoc vnus è nostris agit, quàm gratæ Deo essent illæ preces, quæ Christi Domini exemplo pro inimicis funderentur exposuit, vnde ille non solùm iniuriam & filij necem remisit, verum etiam inimicos amplexus est. Egit deinde noster eadem de re cum eius vxore, ea vero cum animum pertinaciter obfirmasset, diuino numine tandem afflata, non solùm viri animum & consilium sequuta fuit, verum etiam eidem viro dixit, nisi inimicis ignosceret, se cum eo potius, quàm cum Iesu Christo, facturam esse diuortium. Cum autem vir, quam fecerat condonationem, vxori nondum aperuisset, ipsa suspicata nondum eum reuocasse accusationem, domo se abire velle dixit; neque cum eo marito versari, qui Iesu Christi præceptis non pareret. Mulier ex optimatibus, cui colaphum quidam infregerat, in omnium conspectu percussorem rogauit, vt sibi tempus illud condonaret, quo eum odio fuerat prosequuta. Quidam, cui nece frater ereptus erat, cum statuisset homicidam vlci-

sci,

Digitized by Google

fei, postquàm concionator noster perorauit, in eodem templo, atque adeo in magna ex variis pagis coacta multitudine prouolutus in genua, ab homicida veniam petiit. Alius primarius, cùm falsum crimen in primariam feminam confinxisset, in templo, frequenti populo, genibus flexis crimen retractauit.

COLLEGIVM CALARITANVM.

QVIDAM, cùm aliquam pecuniæ vim amisisset, eò adductus fuit, vt octo dierum spacio, neque loquutus fuerit, neque comederit, neque dormierit, neque inde surrexerit, vbi iacebat, qui & è muris ciuitatis præcipitem se dedisset, nisi obuiam fuisset itum. Cum verò omnia adhibita remedia irrita fuissent, accersitus vnus è nostris, sacra reliquiarum theca admota perfecit ea, quæ humana remedia assequi non potuerant. Nam desperatus iste post eum contactum comedit, peccata confessus est, ac postero die ad agenda negotia se contulit. Alius cum diuinis multis admonitionibus non acquiesceret, nocte quadam sibi videre visus est quatuor nigros homines, valde deformes atque horribili aspectu, qui se arreptum in obscurissimum campum, inferis (ad quos ab illis ferri dicebatur) similem deportarent: quibus ipse, Ob vnúmne peccatum in inferos me trudetis? vbi vero & alios aduertit accedentes, & angues multos corpori admouentes, à quibus tam acriter mordebatur, & vndique premebatur, vt animam eripere viderentur, clamauit confessionem, con-

Digitized by Google

fessionem, atque eas vociferationes edidit vt domesticos excitarit. Nitebatur angues è collo discutere, cùm ecce duos veluti sanctos ac venerabiles viros adesse videt, atque ignarus quinam essent, se illis tamen commendans confessionem inclamat, simulque se tortoribus subtrahens, sibi videtur domum quandam ingredi, in cuius fontem, vt vt potest angues conijcit: verùm à femina quadam quæ ibi adstabat, accusatur, quod hoc feciſſet: fœdiſſimum esse scilicet serpentũ illarum veneno fontem inficere: hic respondet mortua esse, ac se velle confiteri: tum illa, ito & quàm primum hoc facito. Pauore igitur plenus ab eo somno & horrore excitatur, & tantum sudoris flumen emisisse se comperit, vt non solùm sindones madefecerit, verùm etiam totam culciram alte penetrarit; cumque se vidisset à domesticis circumfusum, qui clamoribus excitati accurrerant, ex illo pauore aliquanto recreatus, rem totam eis enarrauit. Surgens igitur, ad nostros confessionis causa se contulit, & cautiorem quàm antea vitam egit.

DOMVS PROBATIONIS CALARITANA.

VNIVS è tyronibus scholasticis vocationem memorabilem, & historia dignam existimaui: partim quia patre reclamante eius constantia tentata fuit; partim etiam quia natus erat nobilissimo parente, hoc est quodam Marchione, qui inter maximos, atque nobilissimos huius regni viros numeratur. Afflatus erat hic adolescens diuinitus

uinitus aliquoties, cum puer esset, per occasionem tumoris, quo alterum ei crus intumuerat. Quo tempore Beati Nostri Patris Ignatij vita ei innotuit. Vnde factum est, vt in animum induxerit eius ordinem amplecti. Rem vni de nostris aperuit in regia Hispaniæ ciuitate, quò se cum Patre contulerat. Cum nihil ibi iustis de causis actum esset, in Sardiniam remigrauit, ac per aliquot annos in petitione, sociorum causa refrixit. Tandem ad se rediens, audito sermone ab vno è nostris habito, cum prius animo versasset, & omnia circunspexisset, sua pristina consilia exequi decreuit; quæ voluntas vt firmior esset, voto se ineundæ societatis obstrinxit. Patefecit animam confessario, & Collegij Rectori, Prouincialem item rogauit, vt cooptaretur, à quo facta spes est voti. Interim ad salutaria sacramenta sæpius quam antea accedebat, atque alia pia & Christiana officia clam & palam adiungebat, adeo vt noua vitæ ratio admirationem non paruam iis cieret, qui eum cognoscerent. Hinc genitor coniecturâ rem assecutus, atque in Collegium vna cum filio profectus, Patri Rectori, aliisque duobus Patribús suspicionem aperuit, monens vt viderent, ne temere quid facerent, suum filium aptum non esse ad Societatem: tum etiam ira tumidus, eidem filio aliquot vitia coram exprobrauit, quæ generosus filius modestissime audiens, nihil de pio mentis ardore remisit. Rector, vt potuit, parenti satisfaciens, rem aliquantulum mitigauit. Promisso tandem à Præposito Prouinciali ingressu, filius in sententia constans, suum firmum consilium parenti aperte detexit, enixe precatus, ne impediret; quod si secus accideret, se in Italiam

Digitized by Google

aut in Hiſpaniam tranſmiſſurum, vt voti compos alicubi fieret, vnde nulla ſui fama vnquam ad ſuos peruenireț. Hæc ergo Marchio cum audiuiſſet, Præpoſitum Prouincialem ac alios grauiores Patres alloquutus eſt, ſi à deo filius vocaretur, ſe nullo pacto prohibere velle, quominus religioni ſe deuoueret, ſolùm ſe vereri dolum aliquem à dæmone, ob aliquas cauſas, quas ſubiunxit. Ad hæc Patres, eius filij vocationem eſſe optimè examinatam, & communem eſſe omnium Patrum ſenſum, adoleſcenti diuinitùs eſſe mentem iniectam, ac proinde virorum, valde verſatorum in probandis ſpiritibus, ſententiæ acquieſcere poſſe. Nihil ad hæc Marchio, & licet ſubtriſtis redierit domum, quando tamen ad eum ſe filius contulit facultatis petendæ gratia, eam Pater cum lacrymis ter conceſſit, precatus vt ſe, atque ſuam familiam Deo commendaret; fecit idem mater. Itaque generoſus adoleſcens curru, multis cognatorum equitibus comitantibus, rectâ ad Collegium tetendit, vbi ſingulari cum animi delectatione in Societatem adſcitus eſt. In qua iam conſtanti, vt cœpit, animo perſeuerat, virtutum exercitationibus ſerio enixéque intentus.

COLLEGIVM ALQVARENSE.

EXCESSIT è vita P. Petrus Caſtilla. Ex legato nobilis cuiuſdam viri, tribus librarum millibus (vitandæ cum eius filia litis gratia) contenti fuimus, quamuis ille ampliorem ſummam legaſſet.

PRO-

Digitized by Google

PROVINCIA PERVANA.

NVMERAT hæc Prouincia socios vnum supra trecentos, per quindecim veluti stationes dispositos; Sacerdotes centum viginti quinque, Studiosos triginta, septem, & ex vtrisque Magistros duodeuiginti, Coadiutores centum quindecim: Nouitios viginti quatuor. Collegia sunt octo; vna Probationis domus; duo Seminaria; quatuor Residentiæ. In Collegio Limensi numerati octoginta. In domo Probationis Residentiæ S. Iacobi annexa, triginta sex. In Seminario D. Martini octo. In Collegio Cuzquensi triginta quinque. In Potosino decem & octo. In Cuquizaquensi quindecim. In Pacensi sexdecim. In Arequipensi quatuordecim. In Collegio S. Iacobi Chilensis regni vndeuiginti. In Quitensi vnus supra viginti. In Seminario S. Ludouici in eadem vrbe tres. In Residentia Panamana nouem. In Iuliensi decem. Totidem in Tucumana. In Sede S. Crucis septem. Accesserunt ad Societatem decem; è vita discesserunt quatuor.

COLLEGIVM LIMENSE.

IN hoc Collegio, vti huius Prouintiæ maximo, egregie nauata est opera saluti proximorum:

Digitized by Google

præcipuus noſtrorum labor in ſex omnium ætatum, atque ordinum Sodalitatibus promouendis, pari cum fructu verſatur. In his principem locum tenet Sodalitas Sacerdotum; hæc & Sodalium numero, & (quod caput eſt) virtute in dies magnis auctibus creſcit. Iam enim centum ſupra triginta cenſentur, in quibus magna Canonicorum pars cum Proarchiepiſcopo, Doctores etiam, ac magiſtri plures, Parochi omnes; in quos omnes hebdomadæ diſtributi dies, vt publico valetudinario miniſtrent, quò minimum decem Eccleſiaſtica dignitate præſtantes, ſingulis diebus conueniunt. Vbi poſito pallio, & aperto capite adeo cupide ægris ſubueniunt, vt eos, & verbis vt Sacerdotes decet, & factis ſolentur. Proxima poſt dominicum die de rebus ad ſalutem, officiumque pertinentibus, aut in ſacello, quod domi noſtræ habent, conferunt interſeſe; aut noſtrum, qui Sodalitati præeſt, dicentem audiunt. Ex Sodalibus vnus tanto animi ardore in Franciſcanam familiam exarſit, vt nuncium ſæculo remittens, facultatibúſque, quas nec exiguas habebat, nec honoribus vacuas, quo facilius poſſet voti compos euadere, externis exutus veſtibus, retecto capite, nudiſque pedibus ad Diui Franciſci (Diſcaltiatorum vocant) cæleſti perfuſus gaudio conuolaret. Ibi ſeſe ad Superioris pedes proſternens, lacrymis toto ore manantibus, admitti ſe in eorum familiam enixe precatur. In quam præmiſſis ſummiſſi animi experimentis, omnium religioſorum conſenſu admiſſus, emiſſiſque de more votis, prælucet omnibus exemplo ad virtutem.

SODALITAS itidem Deiparæ partum expectantis, ex honeſtis huius ciuitatis hominibus con-

Digitized by Google

conflata,& viris, & virtutibus mirum in modum aucta. Obeunt Xenodochia festis, profestisque diebus, vbi verbis, & opiparis nonumquam mensis solantur ægros, mundant sordes, sternunt lectos, leuant eleemosynis pauperes, vinctosque. Quidam ad profanam comœdiam aditum sibi pecunia comparauerat, is postquam sedisset spectaculi cupidus, vbi repente meminit imminere iam horam, qua in sacello Societatis haberi solet ad Sodales concio, tanto cœpit mœrore affici, vt ferre minime posset: E vestigio ergo spectaculo valere iusso, domum nostram se confert, malens corporis, quam animi oblectationis iacturam facere: nec sua illum voluntas fefellit; tanto enim inter audiendum cæli perfusus est gaudio, vt omnibus mundi oblectamentis, piam illam Sodalium exercitationem anteponendam censeret, aperteque fateretur. Sacellum lychno pensili, vrceolis cum patina argenteis, sericis tapetibus ad parietes circumquaque vestiendos locupletatum.

Indorvm itidem Æthiopumque Sodalitia progrediuntur. Dominicis diebus pomeridiano tempore concionem audiunt domi nostræ, deinde nosocomia petunt, straturi lectulos, cibos porrecturi, aliaque christianæ charitatis officia ægrotantibus præstituri. Flagitiosus quidã nostri concionatoris voce ad meliorem vitam incitatus, illũ absoluta concione domum redeuntem sequebatur, ad eius pedes sarcinam peccatorum positurus; sed cum ad nostræ domus limina peruenisset, tantus eum scelerum suorum horror inuasit, vt pedem referens, salutari tum incœpto destiterit: verum aliquanto post tempore, ipsius in animas defunctorum pietas, ad vrgendum salutare propositum

Digitized by Google

situm auxilio fuit. Nam quo die solemnes oblationes à Christianis fieri solent pro his, qui Purgatorio igni expiantur, ipse tria sacra pro eisdem facienda curauit: Quare cùm fortè præter nostrum templum transiret, lugubremque campanarum sonum audiret, magna se quadam vi sensit introcompelli, vbi genua vix flexerat, cum eius animum subit turpiter olim abiectum propositum confitendi, nec diutius diuino numini reluctandum ratus, extemplo confessarium adit, cui tota re exposita, totius vitæ peccata confessione aboleuit. Alium, qui ex longinquis locis in hanc vrbem descenderat, vt grauem sibi irrogatam iniuriam inimici sanguine vlciscereturnostri concionatoris oratio sic à destinatæ cædis consilio deterruit, vt coram duobus Canonicis, aliisque Ecclesiasticis viris, non sine lacrymis vbertim manantibus, in gratiam cum inimico rediturum polliceretur. Ad soluendum æs alienum vinctorum, corrogata magna pecuniæ vis, qua, qui soluendo non erant, custodijs emissi.

QVIDAM ob facinus perpetratum afficiendus erat extremo supplicio; eleemosyna tamen quingentorum aureorum, quos nostri à nobilitate collegerunt, liberatus est. E vinctis vnus alteri grauem notam inusserat, quam vt læsus deleret, bis pugionem strinxerat inimicum perempturus; re tamen ad ad nos delata, nostri Sacerdotis hortatu à cæde manus abstinuit. Alius cui, vt laqueo vitam finiret, Diabolus persuaserat, quique vt animam intercluderet, ter collum resti inseruerat, salutaribus nostrorum monitis ab amentia reuocatus cœpto nefario destitit. Ad vinctos frugiferæ conciones habitæ, quibus nostrorum in hoc genere

Digitized by Google

nere labor ita gratus accidit, vt ab alijs, quàm Societate iuuari minimè patiantur; eisdem opiparæ non semel epulæ ministratæ, magna cum approbatione ciuitatis. Ad supplicium patienter ferendum fontes instructi; in quibus facinorosus quidam morti destinatus, nulla ratione adduci poterat, vt mortem, suis dignam sceleribus, Christiano animo sustineret; vrgebat noster rationum momentis, respuebat ille obfirmato animo: & vbi nihil profici verbis, qui monebat, intelligit, ad preces confugit, rei diuinæ dat operam, nec in cassum; hac enim peracta redit ad reum, mirum dictu! adeò permutatum reperit, vt mortis cruciatum magna animi æquitatate subierit, paremque suæ salutis spem fecerit vniuersis. Nec Hispanorum diligentius, quàm indigenarum salus curata est: ex concionibus ingentes fructus percepti; testes plures ducentis, totius vitæ noxas rite confessi.

QVIDAM duodecimum iam annum diabolica fraude deceptus, à Christiana fide defecerat; sæpe enim audierat à Parentibus maiorum suorum traditione receptum, non vnicum esse Deum, qui hanc rerum vniuersitatem moderaretur, sed duos Pampabilcam scilicet, quam Indi; Christumque, quem Christiani homines venerantur, equę tamen potestatis vtrumque: diuinis verò legibus cautum, vt nemo colat alienum Deum, adeò vt capitali supplicio plectendos Pampabilca sanxerit, non tantum, qui nomina dedissent Christo, sed etiam scribere, aut legere didicissent Christianorum more, ne illis vlla in re similes viderentur. Quod ne veritatis specie prorsus careret, impiæ superstitionis magistri testem excitabant ab inferis,

Digitized by Google

ris, in quem horribilibus pœnis apud inferos animaduersum esse docebant, quòd leges contra, ac Pampabilcæ decreta, scribere didicisset. Hunc igitur errorem Indo diabolus persuaserat, & iniectis eius animo densissimis tenebris, veritatis lucem procul ejecerat, sed diuino miserante numine, dum nostrum in foro maximo concionantem audit, discussis errorum tenebris, lux cælitus restituta illum desertæ Religionis gremio restituit. Alius quoque decem pagorum in superstitione Magister, suorum errorum vanitatem nostro differente agnouit, catholicæque fidei veritatem amplexus est: qui & in patriam reuersus, quos diabolica fraude deceperat, salutaribus instructos monitis, additoque insuper viatico, in hanc Limensem vrbem remisit, vbi à nostris auitos dedocerentur errores, & Christianam simul Religionem edocerentur.

Restat insigne ad memoriam exemplum. Quidam mortifero morbo correptus, crimen nihilominus sacrilegè in confessione celabat, (vti ipse prodidit) morti vero proximus, toto tremente corpore, oculos cœpit horribiliter aperire, non secus ac si pauenda spectra obiicerentur. Et erant quidem (si fides est animam agentibus adhibenda) quatuor videlicet monstra teterrima, quæ illum flammiferis oculis intuentia, succensere primum acerrimè, quod sacrilego silentio texisset in confessione delictum, ob quod esset in tartara iustissimè detrudendus: tum vero omnia ægrotantis membra perrigidis circumligata funiculis vehementer contorsere, donec æger nullum se crimen confessario celaturum affirmauit. Visum fuisse, non somnium, probauit euentus: è vestigio enim

Sacer-

Digitized by Google

Sacerdote ex nostris vocato, integram scelerum confessionem instituit, monstris ad id ex interuallo impellentibus, & suggerentibus crimina, quæ exciderant confitenti; nec inde discessere prius, quã cuncta Sacerdoti detexisset, tumque mira serenitate perfusus, bonæ spei plenus excessit è viuis.

MILES quidam leucarum itinere plurium sexcentis venerat in hanc vrbẽ, vt percussoris cęde alapam, quam in multorum conspectu acceperat, vlciscereturr: sed nostri Sacerdotis precibus victus, quamuis maxima cum difficultate, tandem iniuriã inimico condonauit. Cum cuidam ex vrbis proceribus valde nobis addicto, Sacerdos noster suã operam in sæculari negotio pernegasset, id adeò grauiter homo tulit, vt apud se firmiter statuerit Societatis homines, nunquam sibi in posterum à confessionibus futuros; sed cum die quadam pararet sese, vt alterius familiæ Religioso confiteretur, vocem subitò audit clare, distinctèque dicentis; Ne illos deseras, ne illos deseras, nec enim illos volo, quibus tu quærebas, ac volebas rebus occupari. Hæsit ille primum perterrefactus audita voce, sed vt ad se redijt, capessit monentis consilium; pedem extemplo reuocat, & nostram velox aduolat domum, vbi ad Sacerdotis, qui primus occurrit, prouolutus pedes, facti pœnitens magno doloris sensu rem omnem exponit: & apud alios, quam apnd nostros, Sacramenta se nunquam aditurum pollicetur.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS PROBATIONIS ET S. IACOBI SEDES.

PERICVLOSI morbi, quibus quatuor continenter annis in nouo solo laborauit tyronum domus, sancti Iacobi sedi rursus adnecti compulerunt. Franciscus Coëllo (qui superiori anno renunciato senatorio munere nobiscum Societatem iniit) inter puerorum agmina, per celebriores vrbis Limensis vias catechismum canentium, pannosus prodijt in publicum; quod oppidanorum animos adeò permouit, vt cateruatim accurrerent, rem instar miraculi conspecturi. Diem extremum clausit Hieronymus Abarea adolescens magnæ spei, genere insignis, sed virtute insignior; agebat ætatis annum vndeuigesimum, biennium tyrocinij nondum peregerat. Hunc Pater Stephanus Paëz huius Prouinciæ Visitator, in sancti Ludouici Seminario conuictorem reperit, cum lustraret Quintense Societatis Collegium. Vix decimum sextum ætatis annum expleuerat, & iam magna cum laude philosophiæ spatium percurrerat, parique cum fructu annum in Theologia posuerat. Ipse porro assiduis precibus, vberrimis lacrymis, opportunè, importunè contendit aditum sibi ad Societatem aperiri, quem immatura præcludebat ætas: qui licet sæpius excluſus, nunquam tamen à conatu destitit, donec ei spes ita facta est, si prius potestatem eius ingrediendæ à parentibus impetrasset: quo ille nuncio lætus, confestim conscendit equum, & rectà ad parentes, qui ab vrbe aberant, iter corripit,

Digitized by Google

pit, certus ab ijs, nisi exoratis, non discedere. Sed eius vota secundauit Deus: probato enim Parentibus consilio, facta est ab vtroque abeundi potestas. Iam vero cum iter eques ageret, decidit in rapidissimum flumen, aquisque obrutum etiam equus, fallente vestigio delapsus, mole sua pæne obtriuit. Periculum omnino videbatur extremum, sed quæ non cedunt pericula pietati? Deiparæ opem pius adolescens implorat, nec illam diu differt pietatis mater. Hac enim bene iuuante, breui periculo exemptus, incolumis e gurgite emersit. Retulit ergo ad Patrem Visitatorem vtriusque Parentis consensum, nec tamen voti compos est factus.

PARAT reditum Pater in Limensem vrbem, illum sequitur adolescens propositi tenax: vbi denuo rem vrget precibus, lacrymis, quibus cum parum profici videt, tacitus descendit ad opera. Virginis Dorotheæ memor, cuius ipse personam in comœdia gesserat, illius vetus, ac præclarum exemplum statuit, quoad fieri posset, renouare suo. Nec mora: intendentibus se tenebris, iter ad Tyrocinium arripit, sedet pro foribus noctes ibi traducturus, ac dies, & si res exigat sine somno, ciboque. Nec hic stat diuinus feruor adolescentis: Pallium confestim exuit, ac pileum, & prætereunti donat Ethiopi, quibus vestitus alter discessit lætus, alter lætior nudus permansit. Ea res admirationi fuit, nec ipsi adolescenti inutilis. Intra paucos enim dies, quod tantopere appetierat, impetrauit: Voti igitur compos, dici vix potest, quanto studio virtutes omnes coluerit, quamque illustria earum documenta, siue viuens ediderit, siue reliquerit moriens. Nonnulla colligam, ex quibus

fiet,

Digitized by Google

fiet coniectura de ceteris.

CVM pænè puer vitam ageret intra paterna tecta, illum adorta est petulans puella impudico animo; sed eius temeritatem senili grauitate sic compressit Hieronymus, vt pudorem iniecerit impudenti, non sine magna parentis voluptate, quæ rem tacitus auscultabat. Ab infantia enim semina ostendit insignis cuiusdam castimoniæ, quæ cum ipso creuit; quod non semel tyrones, quibuscum egit, adnotarunt. Cùm illis assidere contingeret, ita vel ipsam externam vestem ob honestatem componebat, vt alienam non posset attingere, id vero in morbo,, quo mortuus est, maxime enituit. Exurebat illum hectica medullis ipsis inclusa, nec tamen dum iacuit in lectulo, brachia discooperuit vnquam, nec culcitia manus egessit, nisi cum potum vel cibū sumeret. Extremum iam exhalaturus spiritum, cum præsentiret defectionem sensuum, manum sub sindone circumqua que deferens, totum corpus ad modestiam composuit, vt moris erat. Mortui corporis artus adeò tractabiles extiterunt, vt cum efferretur cadauer, nullo negotio flecti membra, perinde atque adhuc spirantis possent: quod medici, non nisi corporis, atque animi integritati tribuerunt. De obedientia vero Religionis fundamento, nondum Religiosus ita sentiebat, vt si cubiculum, in quo esset, forte contingeret subita conflagratione exardere, eo se nunquam proriperet, si Superior egressum interdiceret.

TERTIO ante obitum die, cum importuno somno consopiretur (superiorem enim noctem sine quietis parte traduxerat) vt commonitus est obedientiæ, tantam sibi intulit vim, vt sopor oculis

euictus

Digitized by Google

cuictus abſceſſerit. Cum quidam ad eius lectum horam præſcriptam excubaſſet, rogaretque Hieronymum, an vellet excubias protrahi, quod ſibi pergratum accideret: Imò vero, inquit ille, gratiſſimum mihi facies chariſſime, ſi obedientiæ metam, nec latum prætereas vnguem, eritque ſi ſecus fiat, quam moleſtum mihi. Nec minus deſpiciens ſui, quam obediens fuit; quod vel ex eo colligi licet, quod cum proceſſus maximos feciſſet in literis, & ob præclara naturæ dona eſſet inſignis, ſæpenumero cum magiſtro nouitiorum ſerio egit, vt ad domeſticas functiones, non ad literas admitteretur. Dieque qui proximus extremo fuit, cum ſibi facta eſſet à ſuperioribus poteſtas emittendi vota Societatis, enixe flagitauit, vt liceret ſibi ea coadiutorum more recitare. Deiparæ à teneris annis deditiſſimus, tanta reuerentia illi pietatis officia perſoluebat, vt & videretur quidē, & Angelus à videntibus diceretut. Huius ope (cùm alia multa incaſſum adhibuiſſet remedia) conſcientiæ ſcrupulos, quibus acutè pungebatur, expulit. Nullus ei ſermo iucundior, quam de Deo, de morte, de altera vita, cuius flagrabat deſiderio.

A pueritia perpetuum illi fuit, eo temporis interuallo, quo potum ſumebat, ſanctiſſima IESV, ac Mariæ nomina identidem implorare. At Societatem ingreſſus, in hunc modum eam conſuetudinem ſeruauit, vt plus aquæ vno hauſtu non biberet, quam quantum ſpacio vnius repetitionis eorundem nominum bibi poſſet. Paupertatem diligebat, vt matrem. Hinc cum inaudiſſet cauiſſe medicū, ne cui darentur reliquiæ ciborum, quibus veſcebatur, enixe ab infirmario contendit ne amplius

Digitized by Google

plius condiret cibi, quàm sibi sufficeret, ne scilicet sui causa profunderetur aliquid, quo detractũ videretur paupertati. Grauis, diuturnique morbi molestias incredibili semper animi æquitate superauit, adeo vt in graui, molestaq; palpitatione cordis vix vllum dederit signum doloris. Itaque consummatus in breui expleuit tempora multa. Iam ad alia. Prorex (quæ illius est de nostra Societate opinio, deque Indorum salute cura) indigenas omnes, qui in vrbe, aut in suburbanis vagam vitam sectabantur, in hoc vnum oppidum compelli iussit, vt nostrorum disciplina à peccandi licentia cohiberentur, & Christianis moribus, atque institutis imbuerentur; inuentum omnino indigenis perutile, & licet excogitatum, tentatúmque non semel, nunquàm tamen optabili exitu. Nunc verò feliciter confecta res est, totque intra paucos dies Indi traducti, vt oppidum satis capax illos vix capiat. Crescente igitur incolarum numero crescit in dies nostrorum labor, sed laborem non paruum, fructus superat magnitudo. Cum Sacerdos Archiepiscopi iussu, inter lustranda Diœcesis oppida, in hoc incidisset, pascendi gregis rationem adeo probauit in nostris, vt summam sibi dari petierit, cum aliis animarum pastoribus communicandam, qua de re literas ad Archiepiscopum dedit, quibus Societatem præclarissimis laudibus ornauit.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM CVZQVENSE,

CVZCVM vrbs est incolarum multitudine inter Perüanas abundans, ea nostris seges laborum, qui cum linguarum scientia, & magno indigenas iuuandi studio hoc anno vigerent, fructus insignes collegerunt. Quędam acerbos mariti mores decennium iam perfert, tanta æquitate animi, vt cum eius bona maritus profuderit, eamque non semel verbis, verberibusque acceperit male, eundem semper vultum præseferat indicem æquitatis animi; cum semel tamen succrescceret diutina vexatio, dolori cedēs, trescontinenter dies domi clausa fine cibo traduxit: post quos ne vitæ prodiga videretur suæ, domo egreditur, ignem, quo cibos apparet, illatura. At cum regressa, pedem inferret domum, ecce pulcherrimus, ac tenellus puer vestem tenet, & mœroris, quem optime norat, sciscitatus causam, ad labores vitæ fortirer ferendos iacentem animum solatur, ac firmat; simulque candidissimum ostendens panem, medium porrigit, vt expleat, qua premebatur, famem: partem vero alteram panis, fero (inquit belliſſimus puer) daturus alteri, pari doloris sensu laboranti, quo dicto disparuit. Hęsit Inda primum stupefacta miraculo, quęrit deinde solicita dulcissimum puerum: quem reperire cùm non posset, attonita intrat penetralia domus, panem cælitus delatum gustat, præ dulcedine pæne deficit, nec vllus deinceps est in laboribus perferendis labor. Qui facta à confessario facultate

Digitized by Google

cultate accedunt ad sacram synaxim, multos ante dies voluntariis se cædunt flagris, subleuant eleemosynis pauperes, precibus vacant, cibisque abstinent, quod vltimum etiam aduentus, & quadragesimæ diebus præstant; quo vero die sacram Eucharistiam suscipiunt, inuisunt omnes Xenodochia, & ægrorum egestatem pro cuiusque facultate subleuant, parique caritatis officio carcere detentis subueniunt.

QVATER singulis annis Indorum Sodalitas sub IESV nomine, diuino conuiuio excipitur, conuiuarumque capita sæpe supra mille censentur: tū maxime cum diem assumptæ Virgini sacrum solemniter agunt: eo enim die præter aliam Sodalium liberalitatem, egenæ virgines quatuor matrimonio locantur, & opiparum ducentis pauperibus, vinctisque omnibus ministratur prandiū. Sodaliū templo, quod nostro proximum est, fastigium impositum magna indigenarum voluptate, quod ædem, vbi suę ipsorū saluti, sine Hispanorum incōmodo, consulatur à nostris, habeant. Laudanda est Indorum in Deiparam, (cuius & perbella effigies in ara maxima est) pietas. Crescentibus enim indies Deiparæ beneficiis in Indos, horū vicissim studia pietatis in Deiparam augentur in dies. Ciuium Sodalitas crescit in dies, & numero, & pietate; in eam adscripti Principes vrbis. Ad sacram synaxim quindecies singulis annis, omnes accedunt cum famulis vniuersis: singulis etiam mensibus mira pietate sortiuntur patrocinia sanctorum: eo vero die, qui defunctorum anniuersariis proprius est, centum pro illis sacra facienda curarunt. Aucta domus accommoda habitatione, quam septem aureorum millibus Illustrissimus huius vrbis Episcopus

Digitized by Google

pus iunit; sexque millibus aliis certam domum ædibus nostris adiecit, quibus laxatæ angustiæ domesticæ; octo præterea aureorum millibus æstimantur ea, quibus locupletatum est templum.

COLLEGIVM POTOSINVM.

SINGVLIS hebdomadis quadragenarij ieiunij, secundũ tempus salutationis Angelicæ, trina exempla in æde nostra narrata, ad recte instituendos auditorum mores accommoda: deinde ventum ad voluntaria verbera, cum interea suspiriis, gemitibus, comploratione templum omne compleretur. Præcipua nostris laborum seges indigenæ Indi sunt, quorum tanta in hac vrbe frequentia, vt in tredecim parœcias fuerint diuidendi: eorum saluti omni ope consultum à nostris. Dominicis præsertim diebus incredibilis ad concionem concursus; ea matutino tempore habetur in templo, in summo foro sub vesperam: qui vero concioni semper interfunt, ad quinque millia censentur. Acriter in Venerem, Bacchumque inuectum; Deos scilicet Indicæ gentis. Pudicam Indam inuasit impudens quidam blandis primum verbis, ac precibus, & stricto deinde gladio intentans necem nisi ad flagitium pareret: At cum Inda ad minas interrita, vitam mallet, quam pudorem amittere, tali constantia iuuenis victus à flagitio destitit. Alia à cupido amatore in magnas angustias semel adducta, vt se proriperet à sceleſtis manibus, saltu per fenestram se deijcit, & quamuis nulla ex parte læsa, pernoctauit tamen sub dio perfrigida

Digitized by Google

tempestate. Alia itidem vt animum tueretur à labe, è montis cacumine formidolosæ altitudinis se præcipitem dedit. Alia cum à sex militibus circumuallatam se cerneret, Deo plena procumbit in genua; tantúmque orando profecit, vt armatos milites inermis superaret. Nonnulli adulta iam ætate, & in his octogenarius, sacro fonte lustrati. Cum Pater Petrus Vincentius, cui potissimum cura est de Indorú salute in hoc oppido commissa, omnes suasionũ, ac diuini verbi machinas admouisset, vt obduratum iuuenis animum emolliret, nec tamen longo tempore proficeret, imparato semel ad concionem suggessit illi Deus (quod tunc narrare nec in mentem venerat) vt exemplum narraret; quod tanta contentione fecit, vt peruicacem iuuenis animum delinierit; qui postridie mane vitæ turpitudinem confessione deleuit. Mille aureis Collegio donatis, res familiaris aliquanto respirauit.

COLLEGIVM PACENSE.

DECESSIT hoc anno Pater Antonius Viuar trium votorum nostræ Societatis Professus, viginti annos in eadem versatus. Aliquo tempore sequutus est Tucumanam missionem; & alia obijt Societatis munera, magna vbique cum laude. Ex hoc vero Collegio, quo nuper missus ab obedientia fuerat, ad recipienda laborum præmia (vt confidimus) vocatus in cælum est. Decubuit dolore lateris, qui cum illum respirare vix sineret, vix vllum dedit signum doloris, quin potius optare se ea doloris vi, diuturno pro Christo tempore diuexari,

Digitized by Google

uexari, sæpenumero dictitabat. Morti iam proximus tanta vultus hilaritate inuisentes socios alloquebatur, ac si in vicinum Societatis domicilium, breui rediturus, migraret. Tanta lætitiæ voluptate gestiebat moriens, vt astantes teneret admiratione defixos, quippe qui simile in morientibus gaudium nunquam viderant. Nihil ei iucundius, cum ægrotaret, quàm acerbos Christi cruciatus legentem audire. Integra demum mente, sensibusque, munitus ecclesiasticis omnibus sacramentis, mortalem hanc vitam cum æterna mutauit; felicem se prædicans, quod id sibi in societate contigisset.

MAGNA quædam inter Principes viros erat orta discordia, quam graues contumeliæ, ac vulnera exacerbauerant. Vrbanus namque Prætor, & qui eius, cum aberat, vices gerebat, inexpiabiles inter se inimicitias fouebant, diuiso in factiones oppido, sic vt bellum ciuile geri quodammodo videretur. Authore tamen Principe pacis Deo, tantum apud eos nostri Sacerdotis valuit auctoritas, vt ad pacem pristinamque gratiam, maxima omnium lætitia, & gratulatione reuerterint. Sacrilegi superstitionum doctores patefacti sunt quatuor, qui inter alia nefanda sacrilegia, legitimi Sacerdotis vsurpantes officiũ, sanctissimæ pœnitentiæ sacramento abutebantur. Hi detestati prius immanitatem sceleris, pœnas mox tanto dignas piaculo, inspectantê Populo pependerunt. Ad præsentis anni exitum excursio facta est in vicinos populos, quam Sacerdos cum socio suscepere, à quibus in Incolarũ catechesi strenue iuxta, ac vtiliter laboratum: cum parum adhuc excursio processisset, plures octingentis de peccatis auditi. Ro-

Digitized by Google

gati multi, Abluissent-ne eo anno confessione animi labes? Nec in vniuersa quidem vita respondebant. Gens scilicet spiritualis opis maxime indiga.

NOSTRI porro ad christianam doctrinam indigenas sic conuocabant: Non longe ab oppido desilientes equis, sub crucis signo rudimenta fidei alta voce canebant, vt à proximè habitantibus audiri facile possent; qui occurrentes confestim obuiam, cùm per celebriores oppidi procederet vias, excitabant alios cantu solemni, donec gemino ordine numerosum instrueretur agmẽ, deduceretur-que ad ædem, vbi panis à nostro Sacerdote paruulis petentibus frangebatur; quem adeo cupide arripiebant, vt quasi ruminantes, quæ audierant in concione, media ipsa nocte non semel audirentur. Opportune verò á nostris consultum, vt pueri, cæcique egregiè instructi manerent auxilio gentis. Illud porro acerbum afferebat dolorem, quod cum plures, multis sæpe cũ lacrymis, audiri de peccatis percuperent, piis illorum optatis satisfieri neutiquam posset, ne dum illis consulitur, grauius laborantium periclitaretur salus. Multi, in quibus vnus supra viginti adulta iam ætate, renati aquis salutaribus: iuncta aliquot paria legitimo matrimonio.

DVÆ Indæ nostri concionatoris voce permotæ, rationes veteris vitæ expungere statuerunt, & vt liberarentur occasione peccandi, patria valere iussa, voluntarium exilium elegere. At vbi res ad turpes amatores delata, impatientes fugæ, fugientes insequuntur: inuentas reducere nituntur: vi extrahunt, quos brachiis gestabant liberos, vt si non amatorum libidini, liberorum saltem amori cederent. Sed nec his expugnari feminarum constantia potuit, quas diuini virtus amoris roborabat. Vt enim

Digitized by Google

nim diabolicę ſeruitutis iugum ceruicibus excuterent, liberos ſinu excuti libenti animo pertulerunt. Corruptores populi reperti aliquot, in quibus anus præſtigiis nobilis, quæ quod alios ſuperabat arte nefaria, tanto apud omnes erat in honore, vt vna omnium voce Taicaſſa ipſorũ lingua, hoc eſt, noſtra mater appellaretur. Inter alia execranda artis inſtrumenta, olla reperta plena corrupti ſanguinis, quem Indicis exuxerat venis, altas cum eo morborum fibras euelli fabulata.

Iam illud vnum ſubnectam, quod per id tempus diuina vis edidit ad teſtificandam B. Patris noſtri Ignatij ſanctimoniam, cæleſtemque felicitatem. Sacerdos quidam decem ab vrbe leucis indigenarum Parochum agens, quintum decimum iam annum graui dolore iecoris premebatur, & licet omniatentaſſet, quæ ad illum mitigandum vſui fore putabantur; fruſtra tamen. Contigit ergo, vt cum quadam die vehementius vexaretur, Pater illũ inuiſeret (eò enim tunc venerat, vt loco ægrotantis Parochi ſolita exerceret munera Societatis) is dum pio decumbentẽ ſolatur alloquio, aliũ ex alio ſermonem texens præclara refert miracula, quæ Deus optimus maximus, Beati Patris noſtri Ignatij meritis nuper patrauerat. Monet ſubinde, vt qua decet pietate eius imploret opem, nec dubiũ quin protinus deprecatione Ignatij, diuinoque munere conualeſcat. Paret monitis æger bonæ ſpei plenus, & pari pietate ac fiducia, contta vim morbi Ignatium implorat, in cuius honorem ſacrum ſe facturum promittit. Nec vana ſpes, aut imploratio fuit. Continuo enim Parochus dolorem ſibi, quaſi diuina manu depulſum ſenſit, vbi noſter admouit iecori Ignatij chyrographum. Quadrageſimus iam

dies

Digitized by Google

dies est, (eiusdem sunt verba) ex quo Beati Ignatij meritis sanitatem recepi, & dolore nullo penitus premor, cuius rei testes extant apud nos eius litteræ. Expertum est Collegium nostrum hoc anno plurium munificam manum, nam præter mille aureos, quos Martinus Cardenas donauit in singulos annos; quod aliorum pia liberalitas contulit, quatuor aureorum millium summam efficit. Libris etiam bibliotheca aucta, qui quadringentis æstimantur aureis.

COLLEGIVM CHVQVISAQVENSE.

PRÆLVCENT omnibus ad pietatem, officiaq; charitatis Mariani sodales; eorum piam liberalitatem testantur, centum supra triginta omni ope destituti, benignis sodalium dextris emissi carceribus: à nostris vero sedatæ tumentes inimicitiæ, in multorum damna alioquin erupturæ. Quidam, vt grauem ab alio sibi illatam iniuriam vlciscereturnefarium scelus meditabatur, nec prius tamen illud aggredi apud se statuit, quam facultates omnes, quibus ob cogitati sceleris immanitatem priuandus erat, inter eos diuideret, quorum gratiæ sibi laboranti, plurimum afferre possent præsidij: eo igitur consilio nostri Collegij moderatorem adit, cui multis prius vltrò, citróque sermonibus habitis, bonam aureorum summam liberaliter offert, quam, vt accipiat, impense rogat, alioquin in alios diuidendam. Commendat noster benefactoris liberalitatem, gratesque ingentes pro collato beneficio refert.

Digitized by Google

refert. Deinde alijs de rebus sermonem texunt, sed nec veste ignis, nec humanum quodlibet facinus, diuturno potest silentio simulari. Ex hominis enim vultu, verbisque Rector aliquid suspicatus, in eius animum sensim illabitur, ab eoque elicit causam liberalitatis, atque opportunam porrigens opem, à cogitato flagitio deterret.

VOCATVS Sacerdos ex nostris adiuit indigenarum domum, in qua duo mortifero morbo laborabant, vt ab eis peccatorum confessiones exciperet; & quidem, si socij secum euntis pareret consilio, ille fuisset audiendus ptior, quem morti propiorem fibræ trepidatio, & oris pallor indicabant. Aliò tamen animum appulit diuina impellente vi, vt breui inspiratus probauit euentus. Vix enim hunc peccatis absoluerat, cum eius animus solutus est corpore; alio, qui periculosius ægrotare videbatur, superstite. Ciuium liberalitas suam in nos beneuolentiam non tenui eleemosyna clariorem fecit. Ad quatuor enim millia aureorum summa pertingit.

COLLEGIVM AREQVIPENSE.

RERVM omnium abundantia, qua præ ceteris huius Regni florebat hęc ciuitas, in inopiam versa; magna ex parte vacua ciuibus, iacet omnium miserrima. Nostri vero, in tanta temporum commutatione, semper sui similes extiterunt, siue benigne indigentibus facientes, siue sustinentes aduersa. Eorum numerus nunquam decreuit, aliorum ordinum ad vnum decrescente. Deus enim

Digitized by Google

nim, dum noſtri calamitoſæ ciuitati ſubueniunt, eorum ipſe curam ſuſcepit. In his proinde angu-ſtijs temporum, fundo mille aureis coempto res familiaris eſt aucta: ex quibus nobilis quidam, valde nobis addictus, trecentos condonauit. Indus periculoſe decumbebat, & licet plurima tentata remedia, nullum tamen morbo valentius. Hinc diabolus occaſione arrepta, vt ab eo curari ſe ſinat, Indum hortatur, annuentique ſanitatem ad tempus reſtituit: ab eodem etiam, cum auita ſuperſtitione de cinerum colluuione dæmonem conſuleret, audita vox eſt, (incertum an dæmonis) dicentis ſe illius fuiſſe calamitatis authorem, auxiliarem tamen indigenis affuturum in poſterum. His diaboli laqueis miſer irretitus, inquietum diutius trahebat animum, donec re ad noſtros delata, ſolutus eſt vinculis peccatorum, & dæmonis laqueis expeditus.

Civivm Sodalitas Purificatæ Virgini ſacra, efflorescit in dies magis ac magis. Deliguntur in ſingulas hebdomadas ſodales certi, qui ſtipem oſtiatim corrogent ad ſubleuandam vinctorum egeſtatem, quod magna admurmuratione ciuitatis celebratur. Noſtri Sacerdotis hortatu, à cogitato flagitio quidam abſterritus, vnde metuebantur cædes multorum. Alius, cum turpes cogitationes, quibus diu, noctuque ab immundo ſpiritu vexabatur, confeſſario celaret, quieſcere nullo pacto poterat; at vbi procellas animi moderatori detexit, tranquillitatis portum inuenit. Obijt Pater Auguſtinus Sanciús. Hic cum ante initam nobiſcum Societatem, Indici gregis ſpiritualis paſtor multis annis fuiſſet, in hanc vrbem ex ſuperioribus deſcendit, in Hiſpaniam profecturus: ſecus tamen

ſuperis

Digitized by Google

ſuperis viſum. Rebus enim omnibus ad nauigationem paratis in periculoſum incidit morbum, qui illi melioris vitæ initium fuit, à quo non prius conualuit, quam vale remiſit ſæculo, & nomen Societati dare apud ſe ſtatuit, in quam breui receptus eſt, diuitijs antè pia manu diuiſis. Vir ſane eximia integritate, animarum zelo, paupertate, corporis maceratione, & animi cultu conſpicuus, ſacroſanctæ vero euchariſtiæ in primis deditus.

CVM octogenario maior deceſſerit, ad eum vſque annum, qui proximus morti fuit, quotidiana ſe verberatione afficiebat, nec ad ſupremum vitæ diem remiſiſſet flagellum, niſi vocem obedientiæ audiſſet iubentis remitti. Semilaceras veſtes ipſe ſibi conſuebat, ac calceos. Denique, vt præclara illius facta vno verbo complectar, amplificauit Societatis nomen ſiue in Collegijs eſſet, ſiue in excurſionibus verſaretur. Dierum ergo ac virtutum plenus, ſacramentis omnibus rite munitus, miſeram hanc cum meliori vita mutauit. Cuius obitus vt lugubri campanarum pulſu euulgatus eſt, omnis pæne ciuitas (& atrati permulti) ad cohoneſtandum funus domum confluxit. Erat enim externis æque, ac noſtris propter amabiles mores, egregiamque in omnes caritatem, vnicè carus.

COLLEGIVM QVITENSE.

PRÆTER binas ad Hiſpanos conciones ſingulis hebdomadis, tres habitæ ad Indos. Sex præterea omnium ordinum, atque ætatuum Sodalitia, quæ reguntur à noſtris, totidem ſibi conciones vendicant

Digitized by Google

dicant festis diebus. Præfulget Sodalitas Sacerdotum, quæ duobus, tribusue ab hinc annis enata vberes iam fructus producit, neque caret illustribus ad imitationem,& memoriam exemplis. Quidam ex sodalibus, cui res familiaris vix necessitati sufficiebat, aureos plures ducentis liberali dextra diuisit in pauperes: eidem cum nobilis quidam vir dono vestem dedisset, eam ille diuendidit, & inopiam viduæ mercede subleuauit. Alius cum à petulanti femina ad flagitium illiceretur, non modo se in officio ipse continuit, sed illam meritis affectam verberibus ad officium reuocauit. Alium egena, sed elegans muliercula turpiter aggressa est, at vbi Sacerdos turpe facinus ex egestate ortum intelligit, nummis egenam subleuat, & suæ consulit, & alienæ castitati. Ciuium honestorum cœtus decus antiquum retinet, maioraque in dies accipit incrementa. Sodales sunt senatores regij, qui vna cum reliquis eiusdem Sodalitij viris, post concionem, cui dominicis diebus omnes interfunt, nosocomia lustrant, vbi Christianæ summissionis, & caritatis munia certatim obeunt.

Sacerdos vnus ex nostris nullum non lapidem mouerat, vt Indi vxorem à turpitudine ad honestatem traduceret: frustra tamen, illa enim contempto Sacerdotis consilio,diuortium summa ope facere conabatur,& vt res bellè procederet, probam mulierem adit, rogatque, vt se piam aliquam rationem edoceat, qua à Deo impetret, quod tantopere exoptat. Annuit mulier, & vt Diuæ Vrsulæ & Sociarum opem imploret, Indam hortatur. Nec enim inquit, patrocinium tantarum Virginum defuturum est tibi, dum eo con-

tendas

Digitized by Google

tendas animo, vt vitam meliorem instituas; contra vero capitali te plectendam supplicio, si id liberioris vitæ cupiditate moliaris. Acquieuit Indapiæ feminæ consilio pio, & res successit. Fluxu tamen temporis, vbi se vidit liberam viro, pacti immemor, consiliorumque, quibus illam ad honeste viuendum noster sacerdos erudierat, in omne flagitium se præcipitem egit. At non diutius distulit Deus diuinam vindictam; postero enim anno eodem sanctarum virginum die frustratim fœtum effudit, octauo cessit è vita. Respuerat alius salutares nostrorum voces eius saluti consulentium, quem cum lætalis corripuisset morbus, illum noster inuisit, seque in eius animum prudenter insinuans pellicem domo eiicit, monetque vt sacramentis se ad extremum, quod imminebat, certamen communiret. Contra dæmon pellicis induens aspectum (quam, etsi domo, forsan non pepulerat corde) moribundum aggreditur, vexat, exagitat, necrespirare finit, nec in lectulo conquiescere. Quid tandem? breui miser emoritur, vixque animam efflarat, cum repente tota domus concussa est, tantusque omnibus terror iniectus, vt quanta maxima celeritate possent, certatim effugerent.

ALIVS abutebatur aliena vxore, & vt tutius id posset, de tollendo marito cum consorte egerat, ter tamen audita voce illum à concepto flagitio reuocante, nostram domum perterritus aduolat, Sacerdotis nostri consilio melioris vitæ genus instituit. Quidam, vt iuges angores animi ex scelerum conscientia manantes depelleret, monitus fuerat, vt quam plurima posset sacra reuerenter audiret. Fecit: & cum vno die decem audisset, ea lux eius

Digitized by Google

animo oborta est, vt confestim domum nostram accurrerit, vbi ad confessarij pedes mentem turbidā, eiectis inde criminum sordibus, serenauit. Parem animi tranquillitatem consequutus est alius, qui misere vexabatur à dæmone, vbi nostrorum monitu animi maculas confessione deleuit. In quodam oppido nostri Sacerdotis industria effectum est, vt oppidi præfectus summa oppidanorum consensione crearetur, quod loco miraculi vniuersi prædicant: quippe retroactis nunquam visum temporibus.

QVIDAM quadragesimum annum voluptatis in flagitiorum cœno, cum in lætalem incidisset morbum, abreptus est in tartarea loca, vbi torqueri grauissimis cruciatibus, sibique ardentes subijci flammas animaduertit. At cum præ doloris sensu atrociter proclamare cœpisset, silentium indictum est, & vt bono sit animo iussum. Nec enim diutius ibi manendum, (qui aderant, aiunt) sed eo perductum, vt tormenta, quæ post hanc vitam flagitiose viuentes manent, attente consideret. His itaque visis auditisque, vt ad se perditissimus homo rediit, terreri quidem vehementer potuit; à flagitiosa tamen, quam viuebat, vita absterriri non potuit. At postquam nostrum concionatorem audit, ita est deterritus, vt eidem rem omnem detulerit, peccatàque à primis annis admissa detexerit. Alius vario spectrorum visu viuebat anxius, sicque vexabatur ab immundo spiritu, vt nullus, vel cibi, vel somnij locus daretur. Cum vellet coronam precatoriam percurrere, tanto sopore premebatur, vt sacri globuli excíderent manibus, & cum manus pium ad opus extendere conaretur, minime leuare, nisi læuam

possit:

Digitized by Google

posset: nec tamen curabat miser sceleribus exonerare animum, vnde tantus illi torpor haud dubie emanabat. Putabat enim de animi salute proclamatum. Hic ergo dum curiositate quadam accedit ad audiendum concionatorem nostrum, de diuina in homines benignitate differentem, sic excitatus est ad spem diuinæ clementiæ, tantamque vim adhibitam animo sensit, vt retroactam vitam retexere firmiter statuerit; quod vbi fecit, & conscientiam exonerauit, omnibus terriculamentis expeditus est.

ALIO in oppido pueri catechismo imbuti, cuius nec nomen quidem audierant. Qui ad sacram mensam nunquam accesserant, vt reuerenter accederent, instructi monitique, in quibus & monialis Inda ex Diaboli cœnobio, cuius nominis origo hæc est. Vir è capitibus vrbis, aliquot Indas forma elegantiores quæsierat, & inclusas habebat certo domicilio, quibus ipse cum fratre, sororisque filio, ad flagitiosam voluptatem vtebantur: easq; tanto studio custodiendas curabat, vt domus foribus ianitorem præficeret, qui nec illas egredi, & ad eas ingredi neminem pateretur. Hinc ergo scortorum hæc domus, diaboli cœnobiũ non immerito dicebatur. Voce tamen diuini verbi tonante, tota eius cœnobij siue flagitiorum machina corruit. Quidam ab alio insignem, etiam inflicto vulnere, acceperat iniuriam; itaque sic in vindictam exarserat, vt nulla cuiusquam autoritate adduci posset ad pacem: sed postremo concionatoris nostri voce adeo mentem mutauit, vt dolorem suum Christo Domino condonarit, eoque non contentus, protinus inimicum adierit, vltroque veniam non petenti dederit, strictequeque complex-

Digitized by Google

atus sit. Ex hoc oppido Calotum noster se contulit, vtillius Regionis Indos, qui in maxima rerum diuinarum ignoratione versabantur, Christianis documentis erudiret. Inter quos est constans fama B. Virginem circumfusam splendore maximo sæpenumero apparuisse, & indigenis magnum incussisse terrorem: omnes vicini pagi peccatorum nexu liberati. Inductus Rosariorum vsus, & pius in Deiparam cultus; concionibus adeo permoti nonnunquam auditorum animi, vt palam aperirent delicta, & à concionatore accommoda necessitati remedia flagitarent. Prima luce, seque intendentibus tenebris, maximus ad templum catechismi causa concursus.

PORTENTOSÆ Indorum compotationes, cum pijs auditarum rerum collationibus permutatę. Illud vero non parum nostris conciliauit barbarorum animos, quod cum nostri nullis laboribus pro eorum vtilitate parcerent, ab ipsis tamen nihil acciperent, vltro licet summisque precibus offerretur. à veneficio absterriti duo, & superstitionis instrumenta spectante populo igni mandata. Multi præterea de totius vitæ peccatis auditi: nec defuit frequens voluntariæ verberationis vsus: denique, nostrorum aduentum magna vbique consecuta permutatio morum. Cum in vrbem regrederentur, indigenarum sodalitatem placuit inuisere, quam olim nostri Miræ (diœcesis oppidum est) extructam, Sanctissimo IESV nomini consecrarunt. Hæc autem adeo instituti tenax reperta est, vt nullo hortante, festum circumcisionis diem quotannis solemniter egerint, nosocomia adierint, in se voluntarijs verberibus sæpe sæuierint. Quod in gente natura leui, nec alte iactis in religione

Digitized by Google

gione fundamentis, præclarum est. Tanta vero vtilitas ex hac missione illis Regionibus allata est, vt nostrorum discessum iniquissimè tulerint, & communibus votis repeti optent, orentque in singulos annos.

COLLEGIVM S. LVDOVICI.

SEMINARIVM est in eadem vrbe institutum informandæ iuuenturi, quadraginta nunc alumni numerati, qui a tribus è nostris edocentur, atque educantur. Crescit indies eorum fama cum disciplina, & scientia; hinc in nostram Societatem, inque alios Religiosorum cœtus nonnulli transierunt: hinc etiam diœcesis Parochi potissimum deliguntur, & in Ecclesiasticis muneribus, beneficijsque mandandis facile alijs præferuntur.

COLLEGIVM S. IACOBI SILENSIS REGNI.

HIc annus non minus fœdus bellicis tumultibus, quam superior fuit. Duorum Sacerdotum, qui Regni Gubernatoris postulatu, cum eodem prosequuti sunt Hispanorum castra, nec inutilis labor, nec obscurus fuit. Aduersus enim militarē licentiam pugnatū est acriter; trinæ hebdomada qualibet ad milites cohortationes habitæ. Sub sacrum quotidie moniti, vt vno in loco omnes coacti, quæ cogitaturi, locuturi, acturique essent, eo-

Digitized by Google

dem die vouerent Deo, antequam rebus se militaribus implicarent. Ab eisdem etiam sancita lex, vt qui in castris non temperaret iuramentis, piaculum in multorum conspectu acri succensione deleret. Hinc orrum, vt qui antea crebris iuramentis, & impudicis sæpe sermonibus castas Sacerdotum aures offendere non timebant, ea nunc vel inter se proferre summopere vereantur. Quidam è Principibus viris fraternam cædem, occisoris interitu vlcisci cogitabat, & vt explere animum facilius posset, plures cogitati flagitij consortes aduocarat: hunc tamen, Sacerdos noster, cùm prandium cum eodem fortasse sumeret, sic delinijt sermonis suauitate, vt magna lætitia, & gratulatione omnium, destinatæ cædis consilium abiecerit.

Ex litteris. P. Gabrielis à Vega accepi quæ sequuntur. Diuinam (inquit) hostiam obtuli Deo, vt eius ope Christiana quædam Inda barbaras Indi manus effugeret, qui insano eius amore perflagrabat, & res quidem ex voto successit. Deo enim bene iuuante quadam die eluſit femina barbarum, & celeri fuga honestati consulens, ad Christianorum arcem se contulit; at vbi rem cæcus amator resciuit, ferre non valens Indæ desiderium (vt erat inter indigenas potens) protinus ex vicinis locis numerosum conflat exercitum, & incredibili celeritate ad Hispanorum peruenit arcem, vbi Indam attineri cognouerat. Accedit ergo vnde audire ab Hispanis facile poterat, & impetrato silentio, aduentus causam exponit, & si suis illi concedant votis, sine strage reditum pollicetur. Ab Hispanis tamen reiectus bellicas mox machinas admouet, & tres continenter horas arcem oppugnat, at vbi

suos

Digitized by Google

ſuos conatus irritos videt, & nullum patere expugnationis locum, mutata mente ſagittas pharetris condit, receptui canit, & compoſita cum Hiſpanis pace diſcedit. Viſum tamen Chriſtianorum non nemini, vt initum amicitiæ fœdus foret diuturnius, Indam barbaro tradi, cuius amicitia poſteris valere plurimum poſſet. At illa certior facta conſilij, noſtrum confeſtim Sacerdotem conſulit, & ab eo ſaluberrimis inſtructa præceptis, virili quadam conſtantia Indi conſortium reiecit, niſi prius ſacro fonte luſtratus, eam Chriſtianorum ritu vxorem ducendam promitteret. Et licet conditio irrita ad traducendum barbarum ducem ad Chriſtianorum caſtra, non tamen ad deterrendum à nefario incœpto.

SED redeo ad vrbem, & quæ à noſtris in ea geſta ſunt claudam narratione miraculi, quod in magnam cuiuſdam virginis vtilitatem B. Pater noſter Ignatius perpetrauit Facti ſeries ſic habet: eſt in hac vrbe virgo Catharina Moralis nomine honeſta in primis, & ſincera in Deum pietate excellens, piis iuxta, ac nobilibus orta parentibus, nec non de noſtra Societate optime meritis. Hæc cum mirabilem Parentis noſtri vitam, præclaraque illius facta ſemel legiſſet, tanto eum ſtudio colere, ac venerari cœpit, vt illi ſe totam crederet, & virginitatem perpetuo conſeruandam commendaret. Accidit decurſu temporis, vt Nonis Maij fœdis vlceribus virgineum corpus repleretur, quibus adeo grauiter vexabatur, vt cum lecto iaceret, nullum in latus volui ſine maximo dolore poſſet. Tentauit ſæpe humana remedia, & acerba quidem. quæ cum ab alio adhiberi deberent, ſuis ipſa manibus applicabat, ne aliquid de modeſtia

Digitized by Google

virginali detraheret. Malum itaque maiora indies incrementa capiebat, monebãt illam quotidie parens, & parentis soror, vt à Chirurgo videri se, curarique sineret, nec vitam propriis manibus eriperet sibi: sed incassum preces. Malebat enim honestissima virgo apertum ipsius vitæ adire periculum sine honestatis iactura, quam ea periclitante recuperare salutem.

Parcos tamen post dies vi morbi in eas angustias deducta est, vt actum de se plane intelligeret, nisi maternis monitis acquiesceret. Quare ne vitæ authorẽ offenderet, si voluntaria occumberet nece: Religione potius, quam desiderio vitæ victas dare manus decernit, ea tamen conditione, vt non nisi prouectæ ætatis Chirurgum adhibeant. Legerat tamen eo fortasse die ptæclara illá miracula, quæ annis superioribus Beati Ignatij meritis Gandiæ, Deus optimus maximus perpetrauit, & licet se totam Ignatio eius diei vespere de more commendarat, tamen cùm Parenti annuit, vt vocaretur Chirurgus, eidem supplex feruentiores preces iunctas lacrymis fudit; obnixè rogans, vt qui tanta in multorum bonum miracula ediderat, se miseram nunc benigno respiciat lumine, quam semper sibi deditissimam vidit: Idque solum suis contendit precibus, vt illis tantum vlcerosis partibus, quæ Chirurgi desiderabant manus diuinitus medeatur, aliis vel ad supremum relictis diem, quibus medicina posset propriis manibus adhiberi. Quod si voti compos euadat, nouem continenter dies frequentare Societatis ædem, ieiunia colere, tribuere in pauperes eleemosynas pollicetur. Mirum dictu, & quod humanam superat fidem, vix votum, precesque fuderat, cum blando sopore corri-

Digitized by Google

corripitur; quo media nocte discusso, nitens in sinistrum latus se vertere, corpus, vt libuit, nullo negocio deflexit, quod paucis ante horis sine magno doloris sensu non poterat.

STVPEFACTA Virgo haud dubio miraculo, lætabunda diuino numini gratulatur, & simul acclamat matrem, feminasque domesticas. Accurrunt illæ nouæ lætitiæ causam quæsituræ, & inducunt accensa lumina, quæ petierat ægra. Tunc illa affecta membra, diu multumque diligenter contemplatur. Sed (quæ Diuorum est bonitas) eorum vlcerum nec vnum reperit, quorum sanitatem à B. Ignatio supplex poposcerat. Aliorum tamen desiderauit nullum, ita vt Catharinæ preces effectum omnino, vti optauerat, sortitæ sint. Confestim ergo magna voce miraculum ingeminat, nec finem facit agendi benefactori grates. Postridie igitur mane è lectulo surrexit, eodemque die ipsa, & parens, & parentis soror, & consobrina, (quæ omnes facti seriem testificatæ sunt, paratæ, si opus sit, testimonium munire iuramento) ad nostrum templum incredibili perfusæ gaudio conuolarunt, gratias ibi Deo optimo maximo, Ignatioque pro accepto beneficio prolixiores acturæ; nec inde discessere prius, quàm confessione animos expiassent, & cælestis agni epulis xpastæ essent. Miraculi verò narrationi, cum illud nostri Rectori Collegij narrarent, hoc addiderunt; vel ex eo nullum locum relinqui de miraculo dubitandi, quòd cum in eadem domo, eodem morbi genere diutius quidem, ac leuius alia femina premeretur, nec minora depellendis vlceribus medicamina tentaniset, nunquam tamen vis morbi remisisset, nec

Digitized by Google

spes vlla inposterum eius remittendi ostenderetur. Virginis porro salus, ita diuinitus restituta procedit.

SEDES IVLIENSIS.

NOSTRORVM in hac sede perpetuus labor, cum maxima Societatis existimatione haud obscurus fuit; præter eum enim, quem Indorum vtilitati octo continenter impendunt, tanto studio, ac diligentia Parochorum munere in quatuor Parœciis funguntur, vt ceteris animarum rectoribus vna omnium voce habeantur exemplo. Grassante pestilentia eorum charitas hoc anno maximè enituit; adeo enim sæuiit, vt per omnes indigenarum familias, nec sexus, nec ætas periculo vacua esset. Nostri vero in tanta morborum sæuitia, cum nec Parenti filius, neque filio parens subueniret, dies noctesque morbidis assidebant, eorum animis, corporibusque opportunam opem ferentes, quamuis, dum toti essent in auxilio proximorum, eiusdem morbi contagio laborarint duo, quorum alteri valetudinem restituit Deus, alterum ad se euocauit. Is fuit Pater Michael Pastor, sextum & trigesimum agens ætatis annum, in Societate decimum sextum, in hac Prouincia septimum commoratus. In Collegio Limensi, cum præfectus studiorum inferiorum esset, humaniores simul litteras nostros, earum studiosos, in seminario cum magna approbatione docuit; nostris videlicet discipulis, & externis vnice carus. Tandem in Iulienſem hanc sedem tribus abhinc annis missо, etsi Regionis linguæ addiscendæ labor, & Indorum con-

Digitized by Google

conuersatio haud modicum fastidium adferrent: tamen vt cum illis agere cœpit, & suaues eorum expertus est mores, non minori cum voluptate fastidium maximum, deo iuuante permutauit. Tanto autem studio ad perdiscendam Iulien-sem linguam animum appulit, vt eam ad confes-siones audiendas, habendasque conciones breui tempore percalluerit.

PAROECIÆ deinde numerosiori præficitur, cui adeo strenue nauauit operam, vt nisi concio-nans, aut Sanctorum exempla Indicè vertens vix vnquam reperiretur. Qua diligentia sex præclaros concionum, aliarumque rerum codices scriptos reliquit, incredibili posteris vtilitati futuros. Tam erat indigenis charus, vt suas illi, vti parenti res crederent, & maior populi pars peccata ei confite-retur. Secundo sui muneris anno ineunte, qua-dragenario ieiunio scripsit se iam mille supra quingentas confessiones excepisse, & adhuc suæ paroeciæ operam non dedisse. Hoc denique anno cum frequenter morbidis assideret, & aduersam eorum valetudinem omnibus charitatis officiis su-blenaret, pestilentem morbum contraxit. gene-rali ergo confessione præmissa, diuino instructus viatico, sacroque inunctus oleo, non contemnen-dis perfunctus laboribus, ad percipiendum eorum fructum, in cælum, vt confidimus, emigrauit. Eius obitum tantus indigenarum clamor conse-quutus est, vt cum lugubri campanarum pulsu certaret, dumque emortuo iusta de more solueren-tur, tantis Indorum singultibus templum perso-nabat, vt vix funebres cantorum voces audiren-tur. Talibus quippe gaudiis diuina sæpe bonitas eos obruit, quibus potior fuit animarum salus, quam

Digitized by Google

quam terrestium copia gaudiorum. His enim cum nostris Iulienses omnino careant, eorum animi incredibili lætitiæ voluptate perpetuo perfunduntur; adeo vt hæc sedes, lætitiæ domicilium à nostris non immerito nuncupetur. Vix enim alios reperi, cum lustrarem Prouinciam, qui pari gaudio ardorem diei, & æstum portarent. Omnes inuicè, sociorum exemplis strenue laborantium, ad laborem inflammantur.

QVIDAM dies plures triginta iacuerat affixus lecto, podagra laborans, cumque dolor maximus nunquam remitteret, nunquam tamen ipse labore destitit; sed cum pedes ad templum ire non posset, aut indigenarum humeris, aut sella vehebatur, vbi confessionibus audiendis assidue laborabat. Alius etiam haud leuius ægrotans, nec illo vti leuamento poterat, vt expleret animum pro Christo plurimum laborandi, (sed quas non vincit difficultates amor?) rogat ergo adduci ad se omnes, qui peccata vellent confessione delere, quibus ille in lectulo iacens aures libentissime commodabat. Instituta hoc anno ex his, qui virtutem studiosius colunt, Indorum Sodalitas, quæ dulcissimo IESV nomine, & patrocinio gaudet. Cum Sodales diem circumcisioni sacrum solemniter agerent, sacram omnes post expiationem animorum synaxim adierunt, & re diuina peracta, non minus pia, quã iucunda supplicatio sequuta. Celebritatem auxit illustris Gomeræ comes huius Prouinciæ moderator, aliique Religiosi, ac sæculares viri, qui spectaculo attoniti, indigenarum pietatem, sedulam nostrorum in illis instituendis operam prolixe commendarunt.

CVM Inda quædam victũ quæsitura, ex hoc oppi-

do

Digitized by Google

do in vicinum pergeret, casu incidit in frequentem Indorum coronam, qui sacrilego ritu operam dabant Idolorum cultui, quos vt vidit, diuino afflatu perculsa, in nefarios ritus inuecta, admissum in Deum scelus apposita oratione posuit ob oculos: & cum parum profici verbis cerneret, arreptam crucem in sublime tollens, tanta animi contentione dixit, vt sacrificos coëgerit in genua procumbere, & à Deo sacrilegij veniam supplices postulare. Eadem cum victu comparato domum repeteret, in alio populo celeberrimam compotationem subodorata, quæ solemni symphoniæ cantu celebrabatur, continere animum non potuit, quin potatores, si posset, ab immani ingurgitatione deterreret. Implorata igitur diuina ope, eos adorta vehementer increpat: facti turpitudinem exponit, minas offensi numinis intentat: denique non prius desistit quàm abiectis poculis, in templum omnes secũ deduceret, acturos ibi innumeras Deo grates, quod illos ex tanto animarũ periculo liberasset. Indarum constantia in seruanda castitate, roboratur in dies magis magisque, cùm nec muneribus, nec blanditiis, nec terroribus expugnentur, licet sæpius oppugnatæ. Quidam, cui à duodecim iam annis nullus erat membrorum vsus, adeo vt lectulo affixus, inde moueri nullo pacto posset, visus est per quietem plures videre ad se ingredientes, qui benigno ipsum respicientes lumine, hortati sunt, vt, si diutino morbo liberari quantocius vellet, Deiparę opem imploraret: tum æger amicorum esse consilium ratus, vt ad pristinos sensus rediit, piis clamoribus sanctissimam virginem supplex appellat: & ecce illico suauissimam excipit vocem (quam Deiparæ fuisse credi-

dit

Digitized by Google

dit probabili coniectura) iubentis, vt depulso morbo decubili surgeret; statimque melius habere cœpit, & breui omnino conualuit.

SEDES TVCVMANA.

SOLEMNES à nostris expeditiones susceptæ, cursum suum pari cum fructu tenuerunt hoc anno. Qui in id opus in Tucumano ex nostris incumbunt, ad Sancti Iacobi vniuersi conuenerunt: vbi antequam ad laborandum in vinea in varias partes mitterentur, per duos menses ab exercitationibus Beati Patris Nostri Ignatij viaticum sibi compararunt. Deinde maiori animo, quam viribus excursiones, asperitate viarum, annonæ caritate, magnitudine frigorum valde difficiles susceperunt. Sed laboribus quidem magnis, magni quoque fructus collecti. Itaque is Pater, qui ceteris præest, & cum illo frater vnus in eos populos excurrerunt, quâ Dulce flumen in magnas quasdam paludes, non vltra progressurum decurrit, & quidem fastis initijs: siquidem in primo, quem adiere, populo, omnium incolarum labes confessione detersæ. Inde Tuamam iter arreptum, & licet non omnes, quia non licebat per tempus, plures tamen animi maculis expiati. Hinc Tepitum, cuius incolæ belli gloria, & virtute ceteros Indos huius Prouinciæ superant; & quamuis eorum Sacerdos non semel hortatus sit nostros, ne cum illis barbaris frustra de salutis rebus agerent, quippe verba eiusmodi alienis mentibus, surdisque auribus exceptum iri: hi tamen authore Deo rem arduam, atque difficilem aggressi sunt, adeoque feliciter

Digitized by Google

liciter confecerunt, vt omnes omnium ordinum, atque ætatum ad catechesim, ad conciones, ad confessionem, adeoque ad acrem sui diuerberationem cursitantes, ad templum quotidie ventitarent. Quæ res, vt elapsis nunquam visa temporibus, incredibili Parochum admiratione compleuit.

Alio in oppido, vbi de nostrorum aduentu percrebuit, omnes incolæ ad eos certatim accurrerunt: exposita mane vespereqne Christianæ Religionis capita; ad confessionem instructi maiores natu, & de peccatis auditi. Res diuinas tanta auiditate arripiebant omnes, vt illis audiendis nocti diem optarent coniungi. Et quidem diurnus nostrorum labor, nocturno sæpe coniunctus. Non procul ab oppido villa sita est, vbi senes tantum, anusque degunt quod superat vitæ; cum defecti iam vitibus, vsui esse ciuitati non possint. His quoque nostrorum charitas opem, quam illorum necessitas postulabat, tulit; opportuna enim consolatione leuati, atque ad debitũ naturæ Christiastianè soluendum sunt instructi; aures item confitentibus commodatæ. Ibi Salsi fluminis accola nostro Sacerdoti confessus, eidem non sine lacrymis & gemitibus retulit, quàm grauiter sui conciues nostrorum desiderium ferrent, quantisque votis aduentum exoptarent. Sed messis quidem multa, operarij autem pauci. Multa præterea oppida adita, quorum vltimum quadraginta leucis distat ab vrbe, vnde nostri primum profecti. In his expunxerunt rationes veteris vitæ, plures nonaginta supra mille, è quibus multi ex adiacentibus pagis perfrigida tempestate, flumina nonunquam nudi traijcientes, expiaturi animos ad nostros conuolarunt. Et fuit, qui triduo nihil cibi, nihil somni sum-

Digitized by Google

sumpserit, donec peccatorum iugo animam exoneraſſet: Binæ etiam anus, quæ prorsus oculorum, & pænè etiam aurium sensu carebant, de peccatis, tametsi perdifficulter, auditæ.

QVÆDAM verò, quam scelera Sacerdoti detegere perpudebat, visa sibi est per quietem videre duos è nostris, à quibus trahebatur in templum, monebaturque, vt animi turpitudinem confessione abstergeret: sopore igitur discusso, ad nostrum Sacerdotem accurrit, ad cuius pedes sarcinam peccatorum deposuit. Variis in locis quidam salutari fonte lustrati; legitimis nuptiis copulati non pauci. Aduersæ etiam multorum valetudini omni ope consultum, & eorum quidem, qui cum eo laborarent morbo, à quo maxime natura est abhorrens, vix reperiebant, qui eos debitis charitatis officiis subleuaret. Præ aliis tamen, Malqueziis, Queloziisque subuentum; in quibus plures reperti diuinarum rerum cognitione penitus destituti, adeoque formandæ sanctę crucis prorsus ignari. Incolunt hi magnarum paludum, quas meminimus, ripas, adhuc rigente hyeme fœdas culicum examinibus, & tamen incolæ molestam hanc Ægyptiorum plagã haud multum sanè molestè ferunt, diuturna scilicet consuetudine dolori callum obducente. Tributa soluunt ardearum aucupio, quarum vescũntur pullis, & aquis salsis vtuntur. Ita denique imitantur aquatilium ritus, vt palustres potius volucres, quam homines videantur.

IN retinenda Christiana Religione semel accepta, in his indigenis cònstantia singularis est visa, quam vel vno exemplo notare operæpretium duxi. Inda quædam septem alebat filias, quas adeo honestis

Digitized by Google

honestis moribus educauerat, vt conferri non immerito posset cum Romanis matribus; hæc summis precibus à nostro Sacerdote communicandi potestatem petiit, quando nec viuendo, nec alterius, quam legitimi viri consuetudine, ex quo sacro fonte lustrata esset, temperantiæ præteriisset fines. Facta igitur voti compos, & licet defecta iam viribus, senioque grauis, matutinum eius diei tempus, quo ad sacram mensam accessit, nixa genibus posuit in precibus. Aduentantibus nostris, variis ex opidis sub crucis signo, occurrebant passim agmina canentium Christiana rudimenta. Quos nostri eadem vicissim canentes, ad templum vario herbarum, ac florum genere ornatũ pedites sequebantur: precatoriam omnes coronam gestant è collo: ter hebdomada voluntariis flagris corpora domant. Dici vix potest quantam lætitiæ voluptatem caperent, cum Christianæ fidei mysteria vernacula lingua docerentur à nostris. Id enim iucunda admurmuratione, lætoque plausu, quibus effusa vulgi lætitia aperiri solet, præ gaudio gestientes sæpe significarunt. Quæ sequuntur tamen, peculiarem sibi narrationem vendicant.

INDA, quæ olim Patri Barzanæ totius vitæ labes aperuerat, cum vita excessisse cognouit, ad eum vti cælicolam assiduas pie fundebat preces, quibus se tanto indigenarum parenti commendabat. Quare cum in periculosum incidisset morbum, eius opem præsentissimam sensit. Illum enim hilari vultu, eisdem, quibus nos indutum vestibus, è cælo labentem attonita vidit: qui ægrotæ assidens, leniter reprehendit, quod post generalem peccatorum expiationem apud se factam, egressa

Digitized by Google

gressa esset bibendo temperantię fines: deinde per amanter monuit, vt ad bonam se frugem reciperet: Ideo enim visum est, inquiebat, Deo differre obitum, vt rationem veteris vitæ expungeres, melioremque deinceps ordirere. Nec visum caruit euentu, breui enim ægra conualuit, & nunc vitam, vti monita est, honestam colit. Hispanus quidam, cum duo exempla eorum, qui lætalia crimina sacrilegè in confessione celarunt, à nostro concionatore audiret, tantis conscientiæ stimulis agitari cœpit, vt tranquillitatis portum inuenire minimè potuerit; donec totius vitæ maculas, quarum aliquæ diu male tectæ latuerant, nostro Sacerdoti detexisset. Confessiones denique omnes in hac excursione exceptæ, fuerunt duo millia nonagnita septem, in quibus generales plures quingentis.

Haud minus vberes interim fructus percepti ab iis Patribus, qui Tulium Prouinciam, quæ ipsis obtigerat, peragrarunt. Hi populi olim à Patre Barzana sacro fonte lustrati, septemdecim iam annos Sacerdote omnino caruerant; quare vel iam diu, vel nunquam, animi sordes confessione deterserant: sed Barzanæ, vt credo, precibus reperti permulti, qui lætale in Deum facinus nunquam admiserant; & licet senio pæne confecti, minuta multorum annorum crimina, nodis quibusdam memoriæ causa in fune factis, adeo presse confessario aperiebant, vt nihil vltra vel à Religiosis hominibus desiderari posset. Quinque fere menses in hac excursione positi; quo tempore sex supra viginti indigenarum lustrata oppida, à quibus nostri summis amoris, ac lætitiæ significationibus semper excepti, effusis nonnunquam obuiam

Digitized by Google

uiam populis vniuersis. Qui omnes non modo catechismo, ac concionibus instructi, sed etiam confessionibus expiati, abluti salutaribus vndis, in quibus sexagenarii, octogenarij, imo & centenarius fuit; nefaria etiam connubia dirempta, & incestæ nuptiæ legitimis permutatæ. Labor porro in his locis propè incredibilis fuit. Asperis enim, & scopulosis viis inter cautes, & rupes, per antra, & speluncas sæpe incedendum, aut potius reptandum fuit, egregiis animarum venatoribus, vt eos indigenas venarentur Deo, quos & rerum diuinarum ignorantia, & incredibilis locorum asperitas efferauerat: vulgato tamen inter eos nostrorum aduentu, ne senex, ne anus quidem fuit, qui ad nostros confestim non è latebris exilirent, vt imbuerentur Christianis institutis, & peccatorum nexibus soluerentur. Excipiam tamen aliqua de communibus.

INDIGENAM exhalantem iam animam frequens Indorum corona solemni fletu prosequebatur, resque ad sepulturam parabantur; contigit interim, ita diuino numine prouidente, vt nostri vix oppidum ingressi flebilem concentum exciperent: qui cognita complorationis causa, cursitantes petunt moribundi domum, cui amissam iam vocem restituunt opportuno leuamine: is vero tanto beneficio lætus, peccata rite confessus, sacroque inunctus oleo obdormiit, vt sperare licet, in domino. Viri principis vxor sic manibus, ac pedibus capta, vt nec baculo innixa incedere, nec cubare in lectulo posset, cum certam sacri agni Beatique Patris nostri Ignatij effigiem à nostris accepisset, ac supplex venerata esset, eam noctem sine dolore

Digitized by Google

traduxit, & postero die pedes in templum iter fecit. Eandem cum breui postea dolores partus in maximas angustias adducerent, B. Ignatij effigie vtero admota, sine obstetrice fœtum effudit incolumem. Cum nostri semel ignari viæ, in lutosa incidissent loca, vitari non potuit, quin equorum vestigia non sine Dei prouidentia impressa luto relinquerentur. Nam cùm postero die integer indigenarum populus conuenirent, mira sagacitate nostrum aduentum ex equorum vestigiis deprehenderunt, quos cum diligenter perquisiuissent, incredibili vtrùmque gaudio in vicino populo repererunt, à quibus de salutis rebus, quantum licuit instructi, baptizati, de peccatis auditi.

INDI duo quodam ex oppido, alterius incolas ad solemnem compotationem tuba canentes semel inuitarunt, at nostri audito tubarum sonitu tubicines vocant, blandè alloquuntur, suadent meliora consilia, vt ad suum ipsos oppidum ducant, persuadent. Cum præter spem homines sola fama cogniti ab incolis viderentur, admirationis primum, magnæ deinde gratulationis materiam ministrarunt. Nec enim oppidani concionatores verbi diuini, sed vini potatores expectabant: illorum vero saluti tanto studio à nostris consultum, vt indigenæ ægre discessum tulerint, quod vberrimæ testatæ sunt lacrymæ, quibus discedentes sunt prosecuti. Cum lustratâ Prouincia in vrbem regrederentur, occurrit illis obuiam Curaca inter indigenas potens, cum vniuersis suæ ditionis hominibus, quasi ad prælium paratis, qui cum iam diu inter se dissedissent, nostrorum tandem monitis redierunt ad pacem.

QVI-

Digitized by Google

QVIDAM cum morti proximus nostro Sacerdoti confiteretur, enixe contendit, vt peccata omnia quæ in confessione audierat, cunctis indigenis patefaceret. Hic in veneris consuetudinem adeo se intruserat, vt nulla ratione posset ad honestatem traduci. Quocunque pergeret, fomes flagitiosæ voluptatis pellex hærebat, nec diuelli à latere patiebatur, quam secum sex ipsos annos circum duxerat. Sed cum semel vna cum turpi comite iter ageret, nec longè ab oppido præter crucem forsan transiret, flexit, vt mos est Christianorum, eamque veneratus est: nec in cassum pietas fuit, continuo enim peruicacem eius animum sic diuina vis flexit, vt pellici miserè lacrymanti nuntium remiserit, eius in posterum consuetudine nunquam vsurus: Procumbit deinde solus in genua, seque ad sanguinem acri verberatione castigat. Surgit mox, & incœptum ad sancti Michaëlis iter persequitur, ad nostri Sacerdotis pedes depositurus sarcinam peccatorum. Haud multum tamen Indus processerat, cum oculos in alteram partem diuertens, pellicem, quam à se paulo ante reiecerat, pexo crine, & elegantiori solito specie non procul aspexit. At diabolicam suspicatus fraudem, ad diuina confugit arma, & crucem, quæ ex precatoriis pendebat globulis, obiiciens oculis dæmonis, pellicem simulantis, eum trusit ad tartara. Tunc innumeris Deo gratis peractis ad nostrum Sacerdotum accurrit, expiat sceleribus animum, Christi corpore se reficit, & quasi ad mortem munit. Nam octauo post die ad meliorem, vt spes est, vitam demigrauit.

EFFECTVM etiam nostrorum opera, vt maxime

Digitized by Google

ximæ molis trabs variis ſerpentum, anguiumque figuris vndique variata, quam indigenæ ſuperſtitioſe colebant, ſpectante populo cremaretur, in cuiús locum ſuffecta crux eſt ſpectabilis púlchritudinis. Inſtructi etiam indigenæ, vt defunctorum cadauera, Chriſtianorum more, certis ſepelirent locis, auitis antehac ſuperſtitionibus humare ſoliti. Supereſt, vt de miſſione in Sanctæ Crucis, multis piorum votis expetita, nonnihil perſtringam. Hanc ſuſcepit Pater Emanuel Ortega cum Patre Maieli Lorençana, & in ea tribus menſibus vterque verſati, ab Epiſcopo, Gubernatoreque perhumaniter excepti, à quibus acceperunt litteras amoris, & beneuolentiæ plenas, quibus quantopere ciuitatem voti compotem factam gauderent, ſatis ſuperque ſignificabant. Tota igitur ciuitas, quæ inteſtinis iam diu flagrabat odiis, pacem noſtris authoribus coluit, & omnium mores in melius mutati: inductus frequens ſacramentorum vſus, & licet concionibus, quantum opus fuit, Hiſpanis ſubuentum, ex quibus non contemnendus fructus perceptus; maiori tamen ſtudio Indis conſultum, quippe gens noſtrorum opis maxime indiga. Ex illis octingenti de peccatis auditi.

HAC etiam in vrbe Beati Patris noſtri Ignatij ſanctitas, & benignitas erga ſui ſtudioſos, nec fruſtra, nec ſemel eluxit. Ægrotus quidam audita miraculorum narratione, quibus Deus optimus maximus miram Ignatij ſanctimoniam indies vbique teſtatur, enixe petiit à noſtris eius effigiem, quam cum aliquo temporis ſpatio apud ſe habuiſſet, nec vim morbi vllatenus remitti ſenſiſſet, noſtris, à quibus eum acceperat, remittendam

Digitized by Google

dam ſtatuerat: ſed eius conſilio pia vxor occurrit, obſtitit que, quo minus nulla ope præſtita remitteretur, rogauitque maritum vt tantiſper adhuc eam retineret cuius precibus æger adductus effigiem ea nocte domi retinuit, & magno quidem ſuo commodo, cum enim antea nullam quietis partem capere poſſet, nunc demum illam noctem quieuit, & poſtero die mane melius habere cœpit, breuique omnino conualuit. Quare quantas poteſt maximas Ignatio gratias agere non deſiſtit, cui ſanitatem ſibi diuinitus reſtitutam plane tribuit. Eadem effigies diuturnum aurium dolorem ab alio depulit, vbi illam æger coluit, veneratuſque eſt.

SANCTÆ CRVCIS SEDES.

NOSTRORVM (qui in vtraque huius Prouinciæ vrbe verſantur) cura in Hiſpanos & Indos diuiditur, à qua cura ſecundum Deum potiſſimè pendet vtrorumque ſalus. Quod vel ex eo licet intelligi, quod cum noſtri iuſtis de cauſis diſceſſum meditarentur ex altera, magnus illis abeuntibus metus fuerit diſſoluendæ ciuitatis. In vtraque ſolita Societatis miniſteria præclare obita. Vnde ſexies hoc anno in circumfuſos agros, vicos, oppida excurſum, & labori par fructus reſpondit; licet Indorum multitudini, non quantum voluit, ſed quantum per operariorum paucitatem licuit, noſtrorum caritas opem tulerit: ſeptem, vt alia taceantur, ab ipſa peccatorum confeſſione ſalutari, animam dederunt. Nouus huius

Digitized by Google

Prouinciæ Gubernator, cum abstrusa loca cum exercitu penetrasset, campum latè patentem aperuit, vbi Christi Euangelium vtilitet seminetur. Faxit Deus, vt in remotas has mundi oras, quos desideramus, operarij mittantur, à quibus ad cæleſtes ſatus accipiendos præparentur.

PROVINCIA AQVITANIÆ.

FVERVNT in hac Prouincia Socij ducenti triginta octo, qui in Collegia ſeptem, vnam Probationis domum, & vnicam Reſidentiam ita diuiduntur; vt ſint Sacerdotes octoginta, è quibus Magiſtri duodecim; Profeſſores alij triginta quatuor; Scholaſtici triginta ſex; Coadiutores temporales vndeſexaginta; Nouitij viginti nouem. In Collegio Burdigalenſi ſexaginta. In Reſidentia S. Macarij tres. In Collegio Toloſano quadraginta tres. In Domo Probationis triginta tres. In Collegio Rhutenenſi vnus ſupra viginti. In Auſcitano duodeuiginti. In Aginnenſi nouemdecim. In Petrachorenſi viginti tres. In Lemouicenſi viginti vnus. E viuis exceſſerunt tres: quorum in locum duodeuiginti ſucceſsêre.

NE vero in Collegijs ſingulis inutili iuxta ac moleſta repetitione dicta dicere cogamur, compendioſius fore gratiuſque viſum eſt, hoc loco colligere in faſcem ea, quæ ſi ſæpius ſpecioſiuſue contigerit vno loco quàm alio fieri, fieri tamen in Collegijs, Reſidentijs, Miſſionibuſque vſu venit,

Ergo

Digitized by Google

Ergo carceribus addictis non verbis tantùm sed reipsa, atque opè sæpius consultum fuit; licet ea corporum cura rarior fuerit, quàm qua vitiis addicti animi, in libertatem asserti sunt concionibus, hortamentis, catechesi, Confessione, Eucharistia, ceteriſque quibus vti Societas amat. Et quidem eorũ, qui totius vitæ peccata relegentes de iis confessi sunt, numerus vbique magnus fuit; vt & diuini verbi auditorum tantus in plerisque omnibus locis, quantus antea nunquam. De sopitis inimicitiis, deque impudicitia sublata existimandũ est idem, quod de iis quæ crebrò contingunt: quorum sunt malorum librorum exustio, Orthodoxorum in fide firmatio, cum hæreticis disputatio, alienorum bonorum restitutio. Et quia quæ sunt dicta, qua domi, qua foris acciderunt, addam Collegiorum propria duo: alterum, vbique discipulorum numerum quam maximum esse: alterum, B. Virginis Sodalitates, cum superioribus annis frequentia ac pietate certare.

COLLEGIVM BVRDIGALENSE.

VERTITVR ab eo, quo Burdigalâ excessimus, quartus decimus annus, quo nos in Collegium postliminio remissi, eò studiosiores nominis nostri nacti ciues sumus, quò illi, vt sibi restitueremur, ardentius semper expetierant, curârantque sæpius. Sane quidem (quod libens præter alias causas, populi votis, Apologetico P. Richeomi libro & principis humanitati tribuerim) omnibus lætitiis incessere Burdigalenses, cum edicto

Digitized by Google

Regio reddi sibi nos acceperunt: neque plebs eo duntaxat animo fuit, cum & ipse Senatus, ad se de nobis misso diplomati authoritatem addere voluerit Iustitij tempore extra ordinem, vt quamptimum initium docendi caperetur; quod ineunte Nouembri fieri cœptum, tanto gaudio amorisque in Societatem significatione, vt cum Prorege & Principe Senatus numerosissimi, ordines omnes Cleri, Senatus, Academiæ, Seuirorum, qui Magistratus sunt populi, Iuratos nuncupant, Rhetorem dicentem audierint pridie illus diei, quo Scholæ patuerunt, in quibus tum discipulos tantùm non mille numerauimus. Percommode autẽ cecidit, quod laxata recẽs domus, octodecim cubiculis adiectis, iis quibus augeri numerum nostrum necesse erat, excipiendis satis fuit, & disputationibus aulam præbuit pedes septuagenos quinos longam, tricenos septenos latam; vbi illo ipso mense coram Illustrissimo Cardinali Surdisio, frequentissimo Senatu & lectissimorum hominum corona, de rebus Theologicis agitatæ Theses, ad Regem missæ cui dicabantur, peramanter exceptæ sunt.

De templo memoranda videntur duo, alterum, sacram supellectilem quingentis aureis, illi dono ciuium attributis, non mediocriter creuisse: alterum, die D. Iacobo sacra, cuius nomine dicatum est templum, tantam hominum multitudinem peregrinantium specie, ad illud de more supplicando processisse, vt ciuitas miraretur. Bis certatum cum ministris Caluinianis: Horum vnus cum vellet in ethymo græcæ dictiunculæ argutari, mox à nostro, qui & loqui græcè derepentè & argumentari cœpit, obrutus, turpitur silentium egit: deinde cùm ex Gallico argumento extricare

Digitized by Google

tricare se multis horis non posset, ei disputationi finem imposuit, proximoque die quo ea de re ad suos verba fecit, recuperare famam conatus, frustra fuit. Etenim re detecta, ex placito Illustrissimi Cardinalis, in Archiepiscopio idem ex nostris sic Ministri dicta destruxit & adstruxit sua, vt fuerint in Caluinianis præsentibus nobiles viri, qui suum Iesuitæ imparem faterentur. Ex illis præcipuus vnus tum manus dedit, & nobilissima fœmina paucos post dies, alterius cum Ministro initæ concertationis causâ. Nam post multam disputationem, quę antea pendebat animo, fassa fœmina Ministrum sibi neutiquam satisfeciſſe, Caluino renunciauit, seque Catholicam in templo nostro professa est. In ista vna plus inclaruit Societatis nomen, quàm in aliis omnibus, quos ad fidem hîc adduximus.

PRÆTER hanc, septuaginta, ex quorum numero vnus profitenda fide peccatisque confitendis, animi tranquillitatem recepit, qua ob initum cum dæmone colloquium carebat: & quia in bestiam oratio incidit, facinus vnum illius, alterúmque addo. Rustico specie honesti ciuis occurrit, &, Quo te pedes? inquit, Respondenti petere se ex agro vrbem, subijcit veterator, Vin' mihi seruire? Quis autem tu? infit agricola; Ne cura, inquit, quis sim, vide num velis: magno pretio feceris: nam ego tibi vim ingentem auri mox dabo. Arripiendum tam præsens bonum rusticus ratus, Sane, ait, placet, verum vxorem prius & amicos, tua venia, salutabo. Conuenitur, futuræ seruitutis pignus denarius dæmoni datur, dies veneris proximus, tempus, locus, hero cónueniendo præscribitur; itaque compositis in vrbe reculis

suis

ſuis, ex condicto miſer, magna ſpe dives, redibat ad ſathanam; ſed ſubita occultaque vi, cum eſſet propter flumen, applicatur ad terram, rapitur, in aquam impellitur; ex aduerſo erigitur, retinetur, defenditur. Ad tumultum fit concurſus, excipitur infelix, & ſibi ex ſtupore non conſtans, ac pæne mutus in vrbem deportatur, vbi fremens damnatum ſe, vt addictum cacodæmoni, aſſerit: vti ſe crucis ſigno muniat, monetur; negat futurum vt Deum inuocet; fruſtra inuocatum iri reſpondet. Cum aduocatus è Collegio vnus in ſpem veniæ hominem erexiſſet, & ad confitenda peccata adduxiſſet; ſic immutatus eſt vt dæmonem eiurarit, pactum reuocarit, & habere cœperit melius.

PVELLÆ octauum annum agenti ingerebat ſe idem ſæpe, nunc placidus cirrum componendo, nũc infeſtus diuerberando. Fruſtra tentatis omnibus, mœſtus pater noſtrorum vni filiam ſiſtit, exomologeſis peccatorum præſcribitur, ſpes fideſque excitatur, B. Patris Ignatij puellæ in ſinu geſtanda icuncula datur, eiuſdemque aduocatio commendatur. Abactum credimus importunum, quia cùm Sacerdos, vt ad ſe redirent imperaſſet, ni abſiſteret hoſtis, nullus dum rediit. Sodalitium B. Virginis, cui ex ſenatorio ordine, Academiæque Profeſſoribus præſtantes viri dederunt nomen, pietate & miſericordia claruit; hâc ſeptuaginta quatuor captiuis liberandis, quos egeſtas & patronorum penuria in vinculis continebat; illâ, quod flagellorum vſum, quem ſuperiores omittendum cenſuerant, per ſingula quadrageſimę ſabbatha indulgeri ſibi, tanta pietatis ſignificatione orarũt, vt exorarint; quodque quadragenarum horarum oratione, per Bacchanalium dies indicta, magnum exem-

Digitized by Google

exemplum ciuibus pietatis ediderint.

NEQVE verò Societatis labor vrbis angustiis clauditur. Cum suam diœcesim inuiseret Illustrissimus Cardinalis, nostrorum opera vsus est. Ad vltimos Sanctonas Vliarus in Atlantico est, quo profecti duo, dies octodecim insulanis impendêre; tanta matutinas conciones, vespertinamque Catechesim audiente turba, vt spem omnium superarit. Siquidem & messi tempus, & conficiendo sali percommodum, ineptius verbo putabatur, & hæreticorum numerus ingens credebatur abominaturus nostros. Ex quo tamen duodecim (in quibus cum vxore primarius Insulæ iudex fuit) repudiata hæresi crediderunt. Natalitiis feriis Dux Espernonius, ad vicinum Castrum euocatis duobus, ad pietatem est vsus: quo tempore de inimicitiis deponendis habita concio, præter alias causas virum nobilem perpulit, vt ab vlciscendo altero animum ad Sacramentorum perceptionem, iniuria remissa, transferret. Dux autem circumciso Christo dicata die, concessarum nobis indulgentiarum gratia, inde Burdigalam petiit: Alij duo ad Cadurcorum castrum Cardaliacum missi, ossa Patris Martini Gutierez, opera nobilis viri, recepere: Id vt fieret P. Didacus Torrez Peruanæ Prouinciæ Procurator postularat; exigebat verò mortui probitas frequenti olim Christi, & B. Virginis apparitione testata. Obierat ille diem suum cùm ærumnis aliis, tùm squallore carceris, in quem triginta ab hinc annis coniectus fuerat, cum P. Ægidius Gonzales Castellæ Prouincialis, & P. Ioannes Suarez Romam ex Hispania petentes, in hæreticorum manus cum illo simul incidissent.

RESI

Digitized by Google

RESIDENTIA SANCTI MACARII.

NON exigua pietas Oppidanorum fuit, nam singulis dominicis ceteriſque feſtis diebus de peccatis confeſſi, Chriſti corpus exceperunt de more quamplurimi, quod eo mirum fuit tempore, quo inclinante anno, Profeſſores Grammaticæ duos, qui ſoli inibi iam quatuordecim annos docuerant, ijs ſubtrahere, ob Collegium Burdigalenſe reſtitutum, neceſſe fuit. Exaſperati quidem ſunt animi, cum eo ſe bono priuari à nobis animaduerterunt. Sed nihilo ſeciùs quàm antea concionibus noſtris interfuere, auditiſque illis, ad Patrum confeſſiones excipientium (quod & aliàs à Catecheſi dominicis diebus facere ſolebant) pedes prouoluebantur. Hîc adoleſcentulus grauiſſimis afflictabatur morbis, febre & dolore capitis ad inſaniam, ita vt à medicis deponeretur. Sacerdos noſter facturum ſe tria ſacra ſanctiſſimæ Trinitati ad tres deſignatas aras, ægrumque communicaturum vouit, ſi per merita preceſque B. P. Ignatij conualeſcat: puer celerrime nuncupato voto conualuit.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

EX patribus duo migrarunt è vita, P. Seuerinus Guyſius ſacra eloquentia clarus ſenex, & noſtris iuxta ac externis acceptus, quem, quod optauerat vt labori fratrum parceret, breuis hora nobis

Digitized by Google

bis eripuit: & P. Petrus Canetus fide ac amore in Societatem insignis, in qua multis laboribus functus lento morbo debilitatus, dum se morti extremò comparat, inter orandum, elatis in cœlum manibus adorabundus obdormijt. Duobus in templis cum magno animorum, in summis etiam viris, motu auditi sunt nostri. Neque tamen dicendo tantum excitata religio ciuium, sed libellorum ad pietatem scriptorum largitione, sic sancta seueritas inflammata est, vt multos in se sæuientes oportuerit coërcere. Atque ille animus sibi durior, blandum alijs se & misericordem præbuit Xenodochiis visendis, pauperibus solandis, egestate opera, pecunijsque subleuanda. Mulieres sex à prostituenda pudicitia deterritæ, à prostituta aliæ reuocatæ, prohibiti aliqui à nequitia, præsenti nummorum ope. Neque defuerunt qui hæresim eiurarint: duodecim hoc anno numerati, auimaduersumque id genus sæpe conuictum, sensim assuescere veritati, & disponi ad frugẽ bonam.

FLORENTISSIMAM iuuentutem & numerosissimam educat Collegium, nam mille sexcenti sunt, post excitatam nunc tandem Theologiam viri primarij beneficentia, qui reuocandæ illi, quæ iam quatuor annos præ inopia maiori ex parte conquieuerat, argenti dena milla librarum, citra vllam obligationem, ex sententia nostrarum constitutionum attribuit, cauitque ne nomen suum vulgaretur. Ita magna gratulatione ciuitatis apertæ Theologiæ scholæ, breui tempore auditores pæne centum, & eos quidem iam graues viros habuere, aduentantque subinde augendo numero plures. Magnus inde splendor accessit, vt & vtilitas ex eo, quod dudum ære alieno oppressum Collegium,

Digitized by Google

legium, absoluit seſe hoc anno, & reditus auxit. Discipulorum pietas argumentum sui magnum dedit, cum in multis, qui se Deo variis in familijs religiosis deuouerunt, tum in congregatione B. Virginis, cuius Sodales ferendis iniurijs, magnisque virtutum aliarum incrementis excellunt. Accidit memorandum istud. Ex discipulis illustri loco natus vnus (cuius spinâ dorsi fractâ, loco motæ, vertebræ prominebant) voto à matre ad B. Virginem montis Serrati concepto, nulla mora sanatus magno miraculo fuit.

DOMVS PROBATIONIS TOLOSANA.

ADOLESCENS nobilis, cum esset propediem in tyronum numerum admittendus, multis derepentè difficultatibus impeditus, ab ijsdemque diuinitus expeditus fuit. Cum enim Societatis cupidissimus, in procinctu ad illam esset, admitti non potuit, quod ipsius Pater cum tota familia in eam difficultatem incidit, ex qua se extricare nullo modo posse putaretur, nisi hic noster candidatus, qui primogenitus erat, cum vxore dotem ad fulciendam domum acciperet: ita re complorata, cum à nobis etiam coniugium suaderetur, à parentibus sponsa quæreretur, ad nuptias iuuenis ab omnibus truderetur, ope diuina factum remur, ne qua tum illi, cum esset maxima copia, inueniretur coniux; vtque diligenti adolescentis industria, patri familiæque nihil necessarium mox deesset. Sane illi clausa domus, vi diuina recludebatur, vt ad eam aduolans, quod statim

tim fecit, singularem Dei prouidentiam prædicaret. Porro mitior hic Nouitiis annus, quàm superiores fuit: nam & parentes, iam admissis inter nos liberis, æquiores se præbuerunt, & quod antea plerique omnes aduersabantur, paternam benedictionem non negarunt. Vnum eius generis referam. Cum filium à nobis admissum accepisset pater, quamuis iniquo animo factum ferret, tamen egregie, quoad adolescentem adire facilius posset, id haud ægre ferre se simulans, cum illo primum est hilariter collocutus: deinde captato tempore, quo à tyronibus audiendæ concionis ergò Collegium aditur, in platea cum altero filio, nostrorum omnium ordine procedentium vultus explorans, notissimam faciem deprehendere nequiuit, nedum iuuenem, quem per vim erat abrepturus, apprehendit. Ergo cum fuisset frustra, & filium cum ceteris processisse resciuisset, eam vitæ mutationem contigisse diuinitus credens, Deo non facti facinoris gratias egit, nato benedictionem impertiuit.

COLLEGIVM RHVTENESE.

IN js, quæ cum omnibus communicari non possint, hæc fuere. Eorum qui scholas frequentant tantum numerum extitisse, vt quinta, quæ & vltima classis est, quingentos habuerit: qui Caluini hæresim assectabantur, octo ad Christi signa transuolasse: toto magni ieiunij tempore Canonicorum Collegio quod Marolegij est, Oppido hæreticis referto, expositos quos conscientiæ casus

Digitized by Google

sus vocamus vtiliter fuisse: cum Episcopo Vabrensi lustrante diœcesin, socios duos versatos esse. His excursiones adijciam duas: alteram, qua Mimatensis ager ab duobus obitus septem, octoue mensses oppidatim fuit, vbi à Societate alieniores antea plerique omnes cum fuissent, perspectis nunc illius studiis, & verbis nos honorificis commendant, & certa beneuolentiæ argumenta præbent: alteram, qua per Decembrem seni, vicinis tribus oppidis obeundis, operam multo cum fructu collocarunt: Villanouanis maximè, ex quibus qui hospitio socios exceperat, ab ijs tanquam diuinitus opportune missis instructus, sacramentisque munitus, vitam cum morte commutauit.

COLLEGIVM PETRACHORENSE.

IN agri Lemouicensis oppidum Briuam concionator missus, magno concursu vicinorum etiam nobilium auditus fuit: eoque tempore contigit, præter ea, quæ vbiuis à nostris fieri solent, hæreticorũ liberos quotidianas catecheses, inuitis parentibus, frequentare: Religiosæ domus Præfectos, instaurandi ordinis sui gratia, opera nostrorum consilioque vti; Briuenses impetrandi Collegij studiosiores esse, quam fuerint olim. Ex multis etiam quæ eueniunt, dum in vicina oppida itur, vnum & quidem mirum memorabo. Matrona nobilis in vitæ discrimen adducta, cum ex hæretica vrbe, acciri sibi medicum videret, Iesuitam euocari enixè à marito flagitat, impetrat: vt primùm

Digitized by Google

mum confessione animum absterſit Christique corpus excepit rite, mirum dictu ! clamore ſublato, esse se sanam profitetur. Itaque cum morbo diuinitus curato, medicinam facere iam non esset opus, factum medicus simul & pharmacopola mirati, nostrorum probitatem homines Caluiniani collaudauere. Mulier alia, quæ obfirmatæ hæreſeos putabatur, ad fidem, eiusdem Sacerdotis opera, reuocata est.

COLLEGIVM AGINNENSE.

BEATI P. Nostri exercitationibus Socij pæne omnes sese, ad cætera alacrius fortiusque præstanda, munierunt; externique ipsi multum inde pietatis hauserunt, in quibus Religiosi ordinis Prouincialis, Parochus, feminæ duæ, quarum alterius singularis immutatio animi ac feruor fuit. Verum præcipua earum meditationũ vis existimari ea potest, qua ab ijs olim alienior, cum eo tandem modo ad fugam imminentis consulatus, secedere in animum induxisset, vir quadragenario septem annis maior, non tantum Christo manus, sed & seipsum in solidum dedit, sacris initiatus prius. Ducenas idem libras nobis, quæ quotannis pendantur, si per R. P. Generalem fas fuerit, dedit; & sexcentorum aureorum peripetasmatis circumuestiuit templũ. Ei templo ingens alterum accessit decus, inauguratio prid Non. Febru. Seuirorum, quatuor conopæum reliquiarum gestantibus in pompa, Prorege præsente, Episcopo consecrante. Adiecere Seuiri suggestum & subsellia, affabrè tornata omnia.

Digitized by Google

QVATVORDECIM Caluini hæresim abiurarunt, quorum duo simul coniuges fuerunt admirabiliùs ad fidem Christumque traducti. Assueuerauit enim vxor sibi in salebris etiam tum inhærescenti, cùm curiosè ad D. Caprasij se contulisset, infantem inter sacerdotis manus sacram hostiam attollentis visum: maritus singulari morum mutatione, in templis assiduitate, & sacramentorum vsu, non caducos fructus pollicetur. Eiusdem numeri iuuenis fuit qui Montalbani (in Cadurcis oppidi nomen est, quo Caluiniani potiuntur) in Academia recens instituta, peruersis opinionibus imbutus, cum altero Aginnum venit, ibi ambo curiosius Classes inuisunt, maxime philosophicam; cui præpositus sagacitate subita hæresim subodoratus, inter explicandum, de Eucharistia non incommode quædam admiscet. A lectione conuenitur, perhumane excipit adolescentes, quorum iste, post multa de libris, religioneque vltrò citróque allata verba, rediturum se ad nos, & fusius de studiis, & salute acturũ pollicitus, promissis stetit: exacta enim illic philosophia rediens, post quindecim dierum decertationem veritati cessit, & sua sibi dogmata Caluinianos habere iussit.

MERCATOR externus, à latronibus per noctem infestatus, & omnibus pæne mercibus spoliatus, cum vitæ periculum adijsset, tanto metu perculsus fuit, vt subinde ei veniret in mentem, non grassatores illos sed dæmones fuisse, qui sibi perpetuo ob oculos obuersarentur; suggererentque vt Christo, Virginique fidem datam violaret: de summa illa perturbatione, vi sacramentorum & allocutione, non parum ademptum est. Erat is è congregatione Virginis, cui & præsentem salutem

Digitized by Google

tem,& constantiam contra infestatores acceptam ferebat. Alius qui totos viginti annos â Christianę pietatis functionibus abstinuerat, institutâ de totius vitæ peccatis confessione, maximo populariũ gaudio, ad frugem redijt. Fuerunt & feminæ,quæ sacramentis munitæ,impuris inuasoribus restiterunt, & pudicitiam hospitiorum commoditati prætulerunt. Magna vis diuini verbi hic fuit in concionibus;inimicitiarum sublatarum exempla multa, sed præcipuè vnius, qui tam atrociter furebat in alterum, vt orationem dominicam non nisi sic concepta parte recitaret: Dimitte nobis debita nostra, sicut tu iubes vt dimittamus debitoribus nostris: Vnius tamen è nostris hortatu remissis odijs, ab inimico oblatam satisfactionem accepit.

MVLTI qui periculosis morbis afflictabantur, nuncupatis Deo ac Virgini votis, vel etiam epota lustrali aqua, cui Perüanæ crucis immersum frustulum fuisset, conualuere. Amiserat pecuniam iuuenis, quam voto virgini concepto, per illum ipsum qui surripuerat, & tantùm non euulgari nomen suum exposcebat, postridie recepit. Mulier,quę partus difficultate tertium iam diem laborabat, quamuis illi desperaret obstetrix, appensis collo reliquiis, quas miserant nostri, ingentem fœtum enixa est. Ab octo mensibus frequentat scholas nostras, duodecim annos Gordonij honesto loco natus puer, qui si per Deum panem exposcenti ægro, dum febribus æstuat, præbuerit, omne genus febrium abigit. Vtitur autem pane quouis & precibus consuetis, oratione dominica ac symbolo, quibus Gallicas,sed pias ad S. Spiritum preces,ab tribus mensibus attexuit. Ad hoc

Digitized by Google

randi officium inductum se, ait, à matre, quod in hanc lucem prodierit, sexta feria sanctioris hebdomadis, quo tempore Christi patientis historia à D. Ioanne scripta legebatur. Ei rei ne fraus subesset, edoctus à nostris subscripsit huic formulæ, quã dum est curaturus vsurpat. Prudens scienſque renuncio cuiuscunque generis pacto & fœderi, si quod fortasse cum cacodæmone ictum fuerit; hoc enim curandi munus propter Deum subeo, in cuius honorem & gloriam cedat istius ęgritudinis curatio. Ab domibus sacris ad scholas nostras religiosi adolescentes accesserе, præsertim è Dominicana familia, quæ Prouinciæ suæ seminarium hoc loco constituit, vt commodius illud committat nostræ disciplinæ. Resignata sunt duorum testamenta, scripta ante annos multos, in quibus legantur aliqua Societati: Iudex erat alter, de cuius legato nihil dum constat; alter nobilis, qui aureos quingentos assignauit, præter ea quæ ad constructionem templi destinauerat.

FREQVENTER excursum est in pagos, in quibus ista contigerunt. Tignarius quidam cum vxore multos iam annos hæserat Caluino. Is cum ex quinque annorum tabe, nec incedere posset nec videre, ad Ecclesiam cum vxore reuersus, & recte iam incedit, & aliquantulum videt: Ille vnus ex eorum numero supererat, qui oppidi diruerant templum, ad quod tunc instaurandum, annitente nostro, ipsi etiam hæretici adducti sunt, vt cum ceteris pecunias attribuerent. Cum Episcopo bis obeunte diœcesim iuetunt nostri, & cum hæreticis certauerunt. Mulier nobilis, præsente quidem sed inscio viro, ritus catholicos edocta, dum sola cum nostro in horti ambulacro spatiatur, ibi-

dem

Digitized by Google

dem ludente marito hæresim eiurauit, totiusque vitæ eluit culpas. Alibi exomologesi non tantum animi, sed & corpora sunt curata; ipsique etiã hæretici, dum aliquando ad ducentos concionantem audiunt, animi sensum vix dissimulare potuerunt, pudore metuque cum veritate luctante. Neraci (quod oppidum sectariorum est) iuuenes duo à fide mox defecturi ad hæresim, à malo reuocati in veritate firmati sunt. Marmandæ egregie obita munia Societatis, maxime animarum conciliatione procuranda, quo studio factum, vt dum noster sacrum facit, & diuinũ ad eam rem auxilium expoſcit, præsentes honesti viri animis dissidentes, in gratiam ibidem loci redierint.

COLLEGIVM AVSCITANVM.

QVANQVAM impigrè quæ moris sunt hîc Societas exequatur, tamen hęc pauciſſima tradentur. Tres ab hæreticis ad fidem traducti, orthodoxa dogmata palam profeſſi, animos confeſſione purgarunt. Beati P. Noſtri exercitationibus Catholicus excultus, priori vitæ eam ſibi potiorem duxit, quæ in religioſis familijs viuitur. Iiſdem Deo ſacratæ Virgines, ad quas ſe contulerat è Collegio vnus, animos excoluere. Alterius domus, haud obſcuri nominis, virgines omnes per errorem, adeò noſtri generis homines auerſabantur, vt non modo conſpectum eorum refugerent, ſed aliquam ſibi de ijs alloquendis, fieri mentionem moleſtiſſimè ferrent: eæ demum hortatione vnius de rebus pijs audita, ſic animis ſtatim immutatæ

Digitized by Google

sunt, vt & ptiorem sententiam suam damnarint & Sacerdoti nostro totius vitæ peccata omnes prius aperire voluerint, quàm eum abire paterentur.

COLLEGIVM LEMOVICENSE.

PIETATIS ingentia argumenta Lemouicensis ager vidit, præbuitque: fuerunt qui à centum viginti millibus passuum, solo religionis nomine, ad Collegium istud accesserunt; quæ hactenus alijs retegere non erant ausi, peccata purgarunt; pœnas sibi graues infligi, quas æquo animo subirent, postularunt. Ipsi maximè enitent nobiles viri, qui a nobis instructi & inimicitias sopiunt, & ad confessionem omnes hortantur: eorum permulti B. P. Nostri exercitationibus exculti, domos suas in sacrarum familiarum speciem composuerunt. Et quia cœpi de illis meditationibus dicere, addendum arbitror, nusquam in ista Prouincia frequentiorem earum vsum esse; quippe quibus operam dederint ex eadem domo Religiosi viri nouem; ex altera, illius ipsius præfectus obseruantiæ pristinæ diuinitus datus instaurator; ex tertia, quæ virginum familia est, Abbatissa ipsa, quæ inde offirmato in sanctitatis procurationem animo, omnibus exercitationibus pietatis constanter insistit, orationi, meditationi lectioni, confessioni, Eucharistiæ quot hebdomatis percipiendæ; & ptopalam, pro suo in Societatem affectu, profitetur datam eam à Superis ad mundi, Ordinumque omnium instaurationem.

ADIICIENDVS istis Ecclesiæ Præpositus, vir auctoritate magnus, qui, vt ministrantem sibi vnum

num ex noſtris tunc vidit, Ecquid, inquit, miſero mihi ſeruus Dei miniſtret? deinde occœpit quotidie ſacrificare, flagris & cilicio, quod olim refugiebat, corpus vrgere; elapſo meditationum tempore eorum domos adire, apud quos vixiſſe ſe liberius putabat, ibi factis verbiſque nouum hominem profiteri. Is eſt, qui exercitationes Patris videri ſibi teſtatur, poſt Sacramenta ſacraſque res, auguſtiores omnibus alijs; ad homines ad Deum traducendos, nihil aptius ijs in Eccleſia reperiri; eas ſe rebus ceteris, ſi cœleſtem gloriam demas, anteferre. Cum illo præclaro ſene (qui per ætatem noſter eſſe non potuit, cùm tamen Societatem deperiret) per literas poſtulante. R. P. Generalis noſtra omnium merita communicauit. Eius etiam tanta animi demiſſio fuit, vt ab illo ipſo Patre Noſtro petierit, ſibi vt fas eſſet votum concipere, quo, non niſi ex noſtrorum præſcripto, quoad animi ſalutem ſpectat, ſibi viuere liceret.

FVIT & alius Lemouicenſis Canonicorum Collegij præpoſitus, ſic inſtitutus iiſdem meditationibus, vt pijs officijs omnibus ſedulo iã, & conſtanter incumbat: itemque Iudex, qui ad inſtitutum Societatis vocari ſe ſentiens, & plane videns, P. Prouinciali mox per litteras ſignificauit. Inter eos qui ad fidem auitam ab errore reuocati fuere, nobilis femina eſt ætatis proiectæ, quæ cùm vrgeretur à noſtro ad catholicam fidem, & interrogaretur, an de cœlo angelum, à quo de rebus certior fieret, præſtolaretur? Se minime expectare reſpondit angelum, vt qui iam à deo (intelligebat autem Patrem) miſſus eſſet. Conciliati animi atrociter diſſidentium, vt qui iam in lites & vulnera ierant, idque duobus locis, quorum in altero Religioſi

Digitized by Google

erant qui ea alebant odia, in altero Curio, primariique ciues, qui præmissa confessione, in mutuos euntes amplexus, veniam publice petiuere. A singulari certamine reuocati nobiles duo, prælata in locum certaminis, vbi iam alter aderat, Christi patientis imagine; cuius ea vis fuit ad iratos animos permouendos, vt in publica via ambo, in ea imagine Christũ osculati, in amplexus inuicem ruerint, templum nostrũ deo gratias acturi petierint, in eoque postridie, summo omnium gaudio & virturis documento, Christi corpus simul exceperint.

Cvm aquæ lustralis potu, tum reliquiarum thecis multi à febribus, morbisque alijs liberati. In ijs, qui à prostituendo pudore reuocati sunt multi, mulier est quæ se tota fere vita venditauerat; ea quidem multo labore abducta à turpitudine est, sed constanti pudicitia flagitia priora compensat. Cum enim vix habeat sæpe, quo vescatur, cibarium panem; centenos aureos, aliaque munera amasiorum veterum repudiauit: & cum à malo dæmone ad facinus stimulatut, videre sibi sæpe videtur adstantem nostrum Sacerdotem inclamantemque, cuius præsenti ope tentationem abijciat. Adultera quæ tota vrbe virili habitu vagabatur, ad pœnitentiam adducta, in honestæ feminæ contubernio bene, & pudicè nunc viuit. Coniux ita virum auersabatur, vt nec eum intueri, nec ipsa vellet viuere, de nostrorum consilio vsu Sacramentorum, aquę lustralis, & cereārum agni cælestis imaginum liberata est.

Eivsdem sacræ ceræ mira vis fuit, in alterius puellæ bonum, hæc sortilegio verius quàm morbo decumbens, sed doloris expers, vbi primùm de rebus diuinis sermo fit obrigescens, frigescens-

que

Digitized by Google

que simillima mortuæ iacet; leuissimè admouetur cereus agnus, actutum excitatur, & in tantum furit, vt vix eam viri tres cohibeant: si manibus agnum inferas, sic ad tactum illius inuertuntur, vt vola in superiorem partem torqueatur, digiti miris modis moueantur finganturque; si ceram auferas, ponit furor. Ea totam vitam confessione purgauit, excipiente Sacerdote nostro, & ad præsentiam Eucharistiæ, quam dari sibi expetiuerat, mortuæ similis visa est; sed adstantium precibus vt Sacramenti particeps fieret, est impetratum. In fide confirmati hoc facto multi. Vicini oppidi medicus, qui vulgo hæreticus, aut nullius numinis cultor habebatur, cum etiam corpore laboraret, accersiti vnius è Patribus opera ad Christum adductus, Eucharistię perceptione conualuit. Eiusdem oppidi iudex à medicis depositus, cùm agere animam diceretur, ei Patri confessus, ab eoque sumpto Christi corpore, medico turbaque stupescentibus, morbo liberatus fuit.

NON paruæ restitutiones opera nostrorum factæ, solidarum hæreditatum, sacræ supellectilis, ornamentorumque. Religiosissima Gallorum Regis amita templo nostro argenteam pixidem, duasque subsericas magni pretij sacras vestes, è centum millibus passuum domum misit. Altera nobilis femina aureis cingulis intextam, aureorum centum viginti, nuptialem vestem attribuit. Externo illi decori respondit pietas ciuium. Discipuli numero, nobilitate, ingenio, religione florent. Religiosis domibus varijs dicauere se duodecim, tres nostræ; quorum vnus cum ad necem ab irato Patre quæreretur, scriptis litteris vtriusq; parentis animos placauit sibi, amicos Societati reddidit.

Digitized by Google

didt. Infirmus é discipulis vnus deploratusque à medicis, cum se nostrorum vnius suasu B. Patri Ignatio commendasset, illius icunculam collo inserens conualuit.

AËNTINVM oppidum ad vigesimum ab vrbe milliare est, quo æstiuis mensibus é nostris missi duo ex Episcopi sententia, senos ipsos menses aduolantium turbarum confessionibus, vt plurimum vitę totius, impenderũt, exercitijs aliquos adiuuerunt, impigre præstiterunt quæcunque procurare de more Societas solet. Ad Christum reuocauere palantes hæreticos multos, atque in ijs Archisynagogum cum germanis fratribus tribus, cuius in domo Caluiniani mysteria sua, ministeriaque exequebantur. Ipse oppidi dominus & præpositus Ecclesiæ, alijque institutum sibi nostrum expetiuerunt.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

HABVIT hæc Ptouincia Socios duos & sexaginta supra ducentos, in Collegia sex, vnam Probationis domum, & vnam Residentiam distributos: est enim hoc anno, sub initium Decembris, restitutum Diuionense Collegium, ex quo ante annos nouem, turbulentis Galliæ temporibus nostri excesserant. Ex hoc numero sunt centum tredecim Sacerdotes, quorum sexdecim etiam Professores, duo vero Nouitij: ex ceteris Magistri triginta duo; Scholastici triginta; Coadiutores vnde sexa-

Digitized by Google

desexaginta; Nouitij triginta. In Collegio Auenionensi numerati sunt septuaginta duo. In Turnonensi quadraginta. In Camberiensi triginta. In Diuionensi tredecim. In Anicensi triginta tres. In Biterensi viginti septem. In Residentia Albenacensi decem. In Domo Probationis triginta septem. Admissi in Societatem vndeuiginti: obijt vnus Coadiutor Turnoni Andreas du Truy, octogenarius, multæ pietatis, laboris indefatigabilis.

COLLEGIVM AVENIONENSE.

E FREQVENTISSIMO gymnasio satis vberes hoc anno fructus contulit in horrea Domini. Scholastici numerantur ad mille sexcentos; qui magnam partem repetita à puero peccatorum confessione, animum expiarunt. Causa hæc fuit. Qui è nostris præfectus minori Sodalitati B. Virginis, in qua numerosa iuuentus exercetur ad pietatem, cum videret plerosque in virtutis studio, non mediocriter officere studiosis; omnes acriter cohortatus est ad instaurationem voluntatis illius, qua se primum quisque Virgini Matri consecrasset: si qui nollent, solui sacramento placere, & ex albo Sodalium deleri. Conspirarunt Adolescentes eximij quinquaginta supra centum, & præmissa totius vitæ confessione, propositoque colendi Virginem ardentissime renouato, Kalend. Ianu. solenni apparatu in Oratorio formulam suæ dedicationis, suo quisque ordine, ante Eucharistiæ sumptionem, magno omnium sensu, gemituque multorum

Digitized by Google

multorum nuncuparunt. Affirmabat deinde noſter Sacerdos, qui rem diuinam fecerat, cæleſtem illis panem prabiturus, nunquam ſe tam acribus ad perfectionem ſtimulis, quam illo in tempore fuiſſe concitatum.

VALVIT illa res vehementer, non modo ad illius Sodalitij bonam diſciplinam, ſed aliarum etiam Congregationum, totiuſque Gymnaſij exemplum. Nam Sodalitas maior, quæ tota pænè conſtat ex primarijs ciuibus, non verita ſequi veſtigia puerorum, quæ virilem ducerent ad virtutem; die ipſo Pentecoſtes ſimili facto, ſimilem inijt à Virgine gratiam. Hæc inſtauratio, torporem, & veternum excuſſit omnibus, vnde noua repente, & vegeta facies extitit pietatis. Idem voluit imitari Congregatio Seminarij, ſimiles vt experiretur vires animi renouati. Ita gliſcente exemplo, plurimi rapti ſunt ad imitationem, tanta contentione, vt confeſſionibus excipiendis, toto ſemeſtri vix ſufficerent Sacerdotes. Hic Sodalium feruor, hos dedit fructus.

CIVES, & matura ætate viri alij, qui frequentant maius Sodalitium, Chriſtianæ pietatis officia ſtrenuè exercent, tributi in vices xenodochia, noſocomia, cuſtodias inuiſunt: hoſpites, ægros, vinctos, alloquuntur, ſuſtinent, aliena, ſuaque miſericordia: vnus ex illis fuit ad exercenda in oppido proximo iudicia delectus, qui mulctas pecuniarias, ſi qui tenuiores ſoluendo non erant, pro eis ipſe de ſuo diſſolueret. Alius vrbano Magiſtratu fungens, eum, à quo læſus erat, peramanter complexus in Sodalium cœtu, ſibi Sodalibuſque magnam fecit opinionem Chriſtianæ charitatis. In minore Sodalitio plurimi pro pudicitia, ne ſibi eriperetnr, fortiſ-

Digitized by Google

fortissime dicertarunt. Suscepta frequens carnis maceratio per verbera, & cilicia, multaque alia studia, quæ nec vbique, nec semper vsitata.

PVLCHERRIMVM fuit sæpe spectaculum prouinciarum, quæ conterminæ sunt huic vrbi, nobilissimos, ac spectatissimos adolescentes, Baronum, Comitumque stirpem, ipso in cæru sociorum, ædem B. Virginis statis diebus euerere animosè; sordesque ipsas; palam videntibus cunctis, extra Collegij septa cum contentione efferre; aliaque obire munia, signa generosæ humilitatis. Insolens vrbis totius concursus in ædem fuit die annunciatæ Virginis; adeoque pertinax, vt cum paucos admitterent loci angustiæ, alij extra limen pluuiam perpetuam tolerarent, donec decedentes alij sibi aditum darent. Ingressi sunt varias Religiones è Sodalibus tam multi, vt posteriore semestri singulis propè hebdomadis aliqui, vel palam mundo nuntium remitterent, vel quo die pedem in Religionem inferebant, socijs se improuiso iuberent commendari. Ità insperata à mundo defectio, cunctatores plerosque impellebat.

NEQVE segnior ciuibus, quam discipulis nauata opera, confessiones generales auditæ frequentissime: Quatuor sacella, singula in singulis custodijs ad vinctorum solatium extructa, nostris curantibus, & instructa; proúisumque, ne desint Sacerdotes annua pensione conducti, qui statis diebus ibi sacrificent, vinctisque Sacramenta administrent. Multis subuentum, quos exigua pecunia inopes ibidē constringebat: venia etiam sontibus sæpe impetrata, quos vel error, vel improborum societas, incautos compegerat in vincula. Ciuis honestus damnatus ad triremes causa leui, non leui

Digitized by Google

ſuſurronum calumnia, vnius è noſtris precibus condonatus. Catechiſmus in Noſocomio præſertim explicatus, vt hominum beneficentia, præſentibus ægris, facilius alliceretur.

PERICLITANTI virginum pudori ſubſidium allatum, & perſuaſæ Matronæ honeſtiſſimæ, vt in ſuis domicilijs receptas, docerent honeſtatem: quarum iam lapſa erat pudicitia, vel coactæ ſunt in domum eoëmptam publicè, vt mutatione vitæ eluerent flagitium; vel reuocatæ ad ſaniora conſilia, Matronis diuitibus in fidem, & curam traditæ; vel denique maiori quorundam liberalitate, viris in matrimonio collocatæ. Numerus earum fuit maximus, ſudauitque ſane in iſto negotio noſtri concionatoris eloquentia; qui efficaces, & benè longas, ad eum ſæpe finem, conciones inſtituit. Neque minus conſtans fuit alterius Sacerdotis induſtria in cogenda ſtipe, qua hæretici, qui vel exheredes à parentum errore ad nos tranfugiunt, vel calamitoſi apud ſuos, eiurata hæreſi, Eccleſiæ reſpiciunt miſericordiam. Nam quamuis Summi Pontificis paterna cura maxima eſt, & inſignis liberalitas, tantus tamen affluit vndique numerus egenorum, vt non ſufficiant viceni nummi, in ſingulos menſes huiuſmodi pauperibus aſſignati: quare ne retardaretur multorũ conuerſio, & ij qui iam reſipuerunt tenerentur; priuatorum oſtiatim ſæpe eſt ſollicitata benignitas.

EXCVBABAT in muro miles veteranus iniurio cœlo, ſumma hyeme; is nocte media, vi & rigore frigoris, actus in mentis intemperiẽ, deteſtabiles in cœlum voces iacit; Superos, Deum ipſum maledictis horrendis laceſſit, dæmoni ſuum deuouet caput, eiuſque implorat ignes; præſtò fuit extemplo,

Digitized by Google

plo, &, quod reliquum erat noctis, eius oculis importunissimè obuersatus est; tùm verò tremere infælix, vibrari, torquente conscientia; neque tamen vestigium mouere posse, vel hiscere, donec tandem eluctata vox, in salutare IESV nomen erupit; quo simul nomine, simul signo crucis, immane spectrum repulsum euanuit; & respectante numine, cum animo spem veniæ recipiens effunditur in lacrymas: appetente deinde aurora, confugit in nostrum templum, præsentius ægritudini suæ remedium quæsiturus, inuenit magno suo bono; diuinæ prouidentiæ consideratione, ad Deum amandum vehementius inflammatus.

MAGICAM quidam diutissime fecerat, eratque in ea nefarie insignis; is cum veniisset in familiare colloquium cùm quodam è nostris, ad pœnitentiam deductus est; libros artis suæ plurimos, phialas, pateras, imagines, & similia comburenda dedit; dæmones duos, quibus facinorum administris vtebatur, abiecit; quod vt faceret, vix tandem impetratum est, propter iterata, firmatáque horrendis execrationibus pacta, quibus se illis per annos plurimos singulis hebdomadis, incenso prius thure deuouerat. Ereptus demum nefariæ seruituti, & in libertatem filiorum Dei adsertus, affirmabat quatuor dæmonum legiones, propè hanc vrbem statiua habere certis locis, vnde excursiones facerent: ad scelera instiganda, paratum semper vel subsidium maleficis, vel irritamentum sceleratis. Hæc in vrbe gesta. Quæ sequuntur manipuli sunt eorum, qui missi ad colendas vicinas ciuitates, & oppida; Massiliam, Aquas Sextias, Arelatas, Arausicam, Montem Pessu-

Digitized by Google

Pessulanum, Nemausum, Aptam, Albenacum, Cistariacum, Montem-Aymarium, Manneſcam, Metas, Paternas, Visannum; quibus quatuordecim vrbibus, totidem concionatores, ex hoc collegio, cum sociis conceſſi, haud exiguam sanè messem collegerunt, Aduentus & Quadrageſimæ tempore, vel pluribus etiam mensibus, in eodem opere continuatis: præter eos, qui subsidiarij, ad inopinatas neceſſitates in minora oppida, reliquo anni tempore, missi, vicos, pagos, castella obierunt oppidanorum magno fructu, pari Societatis noſtræ fama. Ex his breuiter ea colligabo, quanquam diuerſis geſta locis, quæ similitudo rerum coniunxit.

PRÆCIPVVS prouentus fuit ex ijs agris, in quibus mixta tritico zizania; quales propter libertatem & impunitatem multi viſuntur. Ducenti & amplius alicuius nominis ad Eccleſiam reducti sunt; quem in numerum non veniunt ij, qui priore semeſtri deteſtati sunt hereſim Albenaci: nam miſſio illa, mediante anno, in certam, & fixam ſedem verſa, ſeparatim recenſebit deinceps, quæ in ea vrbe geſtæ sunt; neque adnumeraui conuerſos in Peſſulano monte, de quibus hoc tantũ generatim ſcribebat concionator nuper, qui ibi verſatur, factam eſſe tantam hereticorum inclinationem in illa vrbe, quæ maxima eſt, vt nutent pæne omnes, & curioſiſſimè dubitent de vera Eccleſia: Quam occaſionem commodiſſimam ſe arbitrari, ad hæreſim funditus conuellendam; nec sunt etiam cenſi, qui Arauſicæ ad Catholicos redierunt, quorum non fuit paruus numerus. Ducenti igitur illi præcipui, de quibus conſtat, fere omnes, non modò in vera Eccleſia fuerant; ſed etiam in clauſtris

Digitized by Google

clauſtris Religionum variarum; & multi ex illis ter quaterue, vnus etiam ſexies in diuerſis ordinibus profeſſi erant. Maxima illorum pars, Auenionem miſſa, à noſtris concionatoribus, vel ſolemniter & palam coram Illuſtriſſimo Prolegato, vel fidei inquiſitore, vel priuatim, vt iubebantur, hæreſim abiurarunt; & in clauſtra vnde transfugerant, ſponte incluſi ſunt.

Hoc perinde factu, atque dictu facile videbitur ijs, qui non experiuntur, quid ſit luctari, cum obſtinatiſſimis hominibus, quos inolita conſuetudo flagitij, ſacrilegæ nuptiæ, filiorumque greges, & impunitas in ſcelere retinent; deſertæ vero diſciplinæ difficultas & horror deterrent, in quibus denique conſcientiæ aculei iam languidiores hebeſcunt, repulſa animi obdurati. De vno, aut altero tantum memorabo, quia ſimiles alijs fuerunt cauſæ conuerſionis. Vir valde literatus, cum ad noſtros ſalutis cauſa confugiſſet, illiſque ſeſe arctius agglutinaſſet, quod in ijs tantam ſe deprehendere diceret humanitatem, quantam in Miniſtris ſuis execraretur arrogantiam; doctus tandem in fide Catholica, Caluinianam ſectam deteſtatus eſt, piumque libellum animi ſui ſerio commutati, teſtem dedit in vulgus. Nemauſi capularis admodum ſenex hæreſi ipſa Caluiniana ſenior, nam annum agebat quintum & nonageſimum, ex quibus quinquaginta totos egerat hæreticus, quinto die quàm Eccleſiæ reconciliatus eſt, exceſſit è viuis: illum ſic ad ſe traxit Dei prouidentia. Egeſtate, ſenioque confectus, in Xenodochio demum receptus, cum videret, qua ſollicitudine ægris, & moribundis adeſſemus; cœpit ad circumiacentes ægros dicere de hæreticorum Miniſtris; non perinde

Digitized by Google

inde in ipsis elucere charitatem: quare ex hospitali domo extulus est, pancis ante mortem diebus. Quæ illum inhumanitas ita commouit, vt non dubitaret, quin apud illos vera esset fides, apud quos constaret plus esse charitatis: Ita quâ liberrima indignatione incensus, quâ diuinæ bonitatis funiculis illigatus, in Ecclesiam reductus est.

ALIVS Metis, oppido prouinciæ, à puero hæreticus, iam decem annos simulabat Catholicum. Ventitabat in Ecclesiam, concionibus intererat, sermones de hæresi miscebat nunquam, nihil ei deesse videbatur, præter fidem, ac præsertim de augustissimo Eucharistiæ Sacramento: ausus est tamen aliquando accumbere sacris epulis, & ore impuriſſimo panem viuificum contingere, quem animo nefario detestabatur. Vix salutarem hostiam eius ori sacrilego Sacerdos inseruërat, cum in aterrimum conuersa est carbonem; qui stridens inter comminuentes malas, tanta consternatione miserum deiecit, vt ex tempore hæresim execratus, & generali confessione à nostro concionatore expiatus, sanctissimè vitam instituerit; & iam sine simulatione, mirantibus oppidanis, in asperitate susceptæ perseueret. Ad Montem-Aimarium è Catholico & Religioso, Apostata, hæreticus, & Minister impietatis, magna hæreticorum voluptate, & gratulatione audiebatur, in opprobrium Catholicorum; de quibus, in eo vno, triumphare se gloriabantur. Is a nostro concionatore conuentus, admonitus, obiurgatus, victus, fractusque est; & ipso peruigilio festi sanctissimi Sacramenti in oculis & auribus omnium repudiata hæresi, Ecclesiæ redditus est. Atque vt animum verè pœnitentem testaretur, exemploque prodesset, quibus nocuerat:

Digitized by Google

rat: luce sequenti, in solemni pompa, qua per vrbem sanctissima Eucharistia circumfertur, sacco opertus, Crucis vexillum prætulit, frementibus hæreticis, triumphante vicissim plebe Catholica. Inde resumpto religioso habitu, in cœnobium suum remissus est.

VALVIT ad multorum terrorem, quod subiungo. Cistariaci mulier, vt viro hæretico obsequeretur, defecerat ab Ecclesia: Id vbi audijt noster concionator, mulierem adire, orare, instare, interminari, Dei iram denunciare, nisi ad mentem redeat: Illa omnia nihili pendere. Multis audientibus dictitare, se, si quid in ea re peccati esset, expiatarum ante mortem; seram sibi pœnitentiam polliceri; sibi interea deliberatum esse, marito parere, nihil ab hæreticis differre; sequenti die cum eis communicare, & cænam, quam vocant, sumere. Hic noster, quasi præsago instinctus spiritu; fœdus igitur, inquit, perfida, cùm morte pepigisti? ea tibi tempus ad resipiscendum, Deus tuæ pœnitentiæ aures dabit? Ego verò tibi denuncio, affore sceleri tuo vltricem pœnam, quæ iam nunc tuis faucibus imminet, gulamque istam franget, simul hæreticæ cœnę communione polluetur. Illa nihilo secius ad audendum proiecta, subsannat minitantem. Postridie in hæreticorum synaxi accumbit cum marito: vix fatale frustum panis ori admouerat, cum corruit examinis: Deo palam faciente, quam sit indigna venia obstinatio peccantium ex certa, deliberataque malitia. Hactenus de hæreticis. Iam alij fuerunt fructus sacrarum concionum apud Catholicos, dissidentium pacificatio; vnus Sacerdos sexaginta odia, quæ inter priuatos inueterarunt, quæque recenti semper ali-

Digitized by Google

qua clade recrudescebant, radicitus abscidit; alter duella viginti condicta diremit, in vna vrbe, quæ in nobilitatis perniciem erant eruptura; magnus pecuniæ numerus proprijs Dominis restitutus est; in exiguo oppido, summa fuit aureorum decem millium; longe maior in duabus maioribus vrbibus.

AQVIS Sextijs, & Massiliæ, pecunia in templorum ædificationem, vel instaurationem liberalissime præbita. Cistariaci concionator, cum de ornandis altaribus verba fecisset, allata sunt ei statim quadraginta mantilia; singula, senis aureis nummis æstimata. Par fuit liberalitas in eos pauperes, quos pudor, & inopia conflictauit; sed Massiliæ præsertim, disseruerat super ea re concionator, sane potens & efficax in dicendo. Dimissa concione, egressæ templo Matronæ vicatim obibant vrbem; quidquid erat ad manum pecuniæ, in calamitosos congerebant: vna inter ceteras iucundissimum Deo præbuit spectaculum. Ingressa ruinosam domum, fatiscentibus parietibus, perstillante tecto, lacinioso solo, parietinas verius quam domum: offendit in eodem grabato iacentes, virum, vxorem, liberos; morbo, illuuie, fame confectos; mortuorum viua simulacra; accedit, affatur, consolatur; armillas, annulos sibi diripit; mundumq; omnem muliebrem aureum, quo erat ornata, proijciens in lectulum miserorum; isto, inquit, auro inopiæ vestræ succurrite, sarcite tectum. Neque eo contenta, domum cum redijsset suam, baccatum magnis vnionibus aureum torquem, eodem mittit ad instaurandam domum, à qua maior miseris illis pernicies, quam à morbo aut fame timebatur.

NI-

Digitized by Google

NEQVE minor Confessionis, quam concionum fuit vtilitas. Aquis Sextijs flos totius ciuitatis eluit animi maculas generali confessione. Idem factitatum passim in alijs vrbibus: singulare hoc Metis contigit. Adolescens luxuriæ paternæ profusus imitator, audierat nostrum de confessionis generalis vtilitatibus differentem; incessit iuuenem cupido experiendi, præsertim ad animi tranquillitatem, ex iactatione cupiditatum obtinendam: colligit culpas omnes vitæ superioris, easque rite paratus eidem Sacerdoti confitetur. Confessionem sequuta est optata tranquillitas animi, & incredibilis aduersus feroces ætatis impetus fortitudo, admirabilis denique morum mutatio: pergebat interea pater eius in veteri ratione; vitæque perditæ propositum, alea, comessationibus, luxu, constanter vrgebat; & filius id vnum voluebat animo, quomodo patrem ad frugem traduceret. hoc placuit consilium, viros oppidi principes orat, vt sibi apud patrem testes adsint; Illis præsentibus & ignorantibus adhuc, quid tandem vellet, sic parentem aggreditur. Quæro, inquit, ex te, Pater coram viris istis honestissimis, num me pro filio tuo agnoscas? Perculsus inusitata quęstione homo: Ego vero, inquit, fili te meum esse aio natum, teque, isto nomine vnicum amplector. Tum Adolescens; Quæro deinde ex te, quem scripturus sis hæredem? Hoc magis admiratus pater. Te inquit, vnum, iam nunc istis audientibus, hæredem ex asse facio, faciamque vt nulla re imminutum perueniat ad te patrimonium. Hic excipiens filius; Vos, inquit, viri amplissimi, huius meæ voluntatis testes estote. Cedo iure hereditatis, quemuis alium heredem scribe, me ne in ima quidem cera, vnum

Digitized by Google

modo abs te impetrem. Id te per paternam pietatem, per Deum immortalem, exorari fine.

SVSPENSIS expectatione teſtibus, Pater ſtupore defixus, vt reſpirare potuit; Quid vero, inquit, iſtud eſt fili? effare, ſi dari poſſint, Iuro me daturum. Id vero procliue eſt, inquit, natus, & difficultate caret: hoc ſi mihi das vnum, vt patrimonio caream, ſatis, ſuperque locupletem me; ſi non das, in locuplete domo inopem me eſſe arbitrabor: Imo ſi non das, ne tuam quidem hereditatem cernam vnquam. Deierante iterum patre, ſe quidquid rogaretur daturum, ſi dari poſſet. O me beatum! exclamat Adoleſcens; Tu corporis mei, ego tui animi parens ero: Tu me Mundo genuiſti, ego te Deo gignam. Peto abs te, Pater, id, quod tu tam ſanctè obligatus negare non potes, quia non modo ſine Dei offenſa, ſed ſumma etiam cum gloria præſtari facile poteſt; Peto inquam, abs te, vt Patri Ieſuitæ, concionatori noſtro, confiteare omnes animi noxas; repetaſque omnia fideliter à prima pueritia: & in eo filij tui exemplum ſequare ſemel, qui tuum hactenus totiès eſt ſequutus. Recipio ego tibi coram iſtis, tantam te inde animi voluptatem indepturum, quantam non poſſis fingere cogitando. Obortæ omnibus lacrymæ, ad talem pietatis imaginem; & pater vberius, clariuſque illacrymans, id ſe eſſe facturum pollicetur: fecit magno animi ſenſu, & à confeſſione, domum cum rediret, rogatus à familiaribus, quæ tandem voluptas mulceret animum, manantibus abunde lacrymis: Tanta, inquit, vt iam mihi creata omnia acerba eſſe videantur, neque diutius vobiſcum eſſe poſſim, niſi vos mecum vitam mutare decernitis. Nunc & pater & filius, vt antea turpiſſime

flagitia

Digitized by Google

flagitia sectabantur: ita honestissimè concordes virtutem persequuntur.

COLLEGIVM TVRNONENSE.

IN Auditoribus fuere non pauci Caluinistarum filij, quos sui parentes hoc libentiùs ad nos mittunt, quòd passim audiant, & probent reipsa, eos & in literis diligenter à nobis doceri, & in ceteris omnibus, perquàm studiosè curari. Istis tametsi persuasum est, ac etiam exploratum, suos liberos haud diu posse versari in nostris Scholis, quin sua etiam sponte Catholicam fidem appetant, & amplectantur; tamen ad nos mittere non desistunt: sed alij, aliis ducti rationibus, id faciunt: euentu tamen fermè pari. Nonnulli quidem, quod pueros domum, finitis studiis, reuocatos; reuocari continuò posse confidant, ab instituto rectæ fidei: quæ spes rarò illis succedit. Alij verò, quod cum Caluinus illis non tanti sit, vt non pluris sint & liberi, & liberorum bona educatio; eos & patiantur non modò fieri, sed viuere etiam Catholicos, dùm nostram doctrinam vel hac Caluiniani dogmatis ignominia, & iactura commodè nundinari possint: Ex eo numero duodecim circiter, eiurata priuatim hæresi, constantes perseuerant in fide, & pietate; quanquàm aliquos adhuc retinet vel metus, vel reuerentia parentum, ne se omnino prodant. Passus est vnius pater se feriri Anathemate à verbi prædicantibus, atque multos iam menses excludi cœtu fidelium, vt loquuntur, & cænæ participatione potius, quàm euoca-

Digitized by Google

rit filium è noſtris gymnaſijs, Geneuam deſtinatum à miniſtris, vt & alios quoſdam, quorum duo euocati quidem ſunt à parentibus timidis, ſed otioſi malunt eſſe domi, quam Geneuæ negotij ſui malè gerentes; ij autem ſi quando in noſtros incidant, ſtatim ad eorum conſpectum prorumpunt in lacrymas ex deſiderio Scholarum noſtrarum.

CERTE cùm ex alijs, tum ex hoc maximè capite, inuidiæ atque odij erga nos materiam ſumunt Caluiniſtæ, quos non fugit multos, vtiles olim futuros milites, eripi non modo ſuis præſidijs, ſed totidem pænè etiam expugnatores caſtrorum ſuorum, & inſtrui, & armari, in ea iuuentute, quæ ab eis ad nos transfugit. Hinc illa vota identidem inter ipſos iactata; hinc illi conatus de huius Collegij euerſione, quam vt à Rege Chriſtianiſſimo importunitate extorquerent, hiſce annis aureos centies mille, & eo ampliùs abs ſe oblatos impudenter prædicant. Suis porrò machinationibus effecerunt, quod vnum maximè nolebant, & minimè opinabantur, vt hæc Academia longè notior & celebrior eſſet apud remotiores prouincias, ex quibus plerique ſtudiorum cauſa in eam confluunt, iam inde ab excitata per Caluiniſtas in nos procella; idque ex intimis, vltimiſque adeò Gallijs, quò penetrauit eiuſdem Academiæ fama, æmulorum noſtrorum odijs, & criminationibus, præter omnem ſpem, feliciter inuecta. In iuuentute autem ad pietatem informanda, non malè collocatâ à nobis operam documento eſſe poteſt, quod delecti Adoleſcentes duo ſupra viginti, ex maiore numero extiterint, qui cum, Societatē cupidius optarent, cooptari peritorum iudicio poterant omnes, niſi in domo probationis & locus, &

res

Digitized by Google

res in angusto fuissent. Sex tamen in ordinem allectis, reliqui bene sperare, & aliud tempus expectare iussi. In diuersas porrò Religiorum familias, ingenti perfectoris vitæ proposito, & studio, concessere ex reliquis auditoribus non pauci.

QVODAM loco cùm dies aliquot Sacerdos è nostris moraturus diceretur, contubernium militum procul aduolauit confessionis causa, & quidem cum hoc Societatis elogio, nunquàm sibi videri satisfeciſſe officio Christiano, neque animo tranquillo esse posse, nisi apud homines è Societate crimina expiassent. Nobilis Dynasta filium, à quo erat indignè habitus, atque etiam domo exactus, omnino detestabatur, omnique spe veniæ prohibebat. Interim ipse sibi Deum propitium nihilo adhibebat magis, quam se filio; cum fouendi odij licentiâ, Sacramentis pridem abstineret. Tandem tamen, vno è nostrorũ hortatore, aditum sibi ad Deum, per Sacramentorum vsum; filio ad ad se, per culpæ condonationem patefecit. Alius necem parenti suo iniustè illatam, morte percussoris iampridem meditatus vindicare, Sacerdote vno ex nostris suadente, libenter remisit.

DESTINATI ex hoc Collegio plerique in loca vicina, remotaque, cùm Quadrageſimæ, & Aduentus ieiunio, tùm alijs temporibus, frequentissimè; & vbique laboratum fructuose, atque inprimis in Diensi diœcesi; ea est apud Delphinates, fere in montibus, vallibusque posita, pagis & castellisque constans, potiùs quàm oppidis, longo sæpe tractu inter se dissitis, quæque idoneis pænè destituantur fidei, morumque cultoribus. Has latebras Caluiniani suo ingenio oportunum locum nacti, cupide occuparunt; & veneno infecerunt

Digitized by Google

runt suo; Eo missi sunt ab Episcopo duo ex nostris, ineunte fere Augusto, ex quorum trimestri labore in Catholicos, atque in hæreticos, fructus extitit haud vulgaris: profecturis tamen iis visum est non attingere fines suæ prouinciæ, inconsulto Delphinatum gubernatore; Ad quem cum de Episcopi voluntate, & missionis suæ capitibus breuiter retulissent, Ille, tametsi Caluinista, sicuti alias sæpe, tum etiam apertè significauit, se neque à nostris abhorrere, neque nostram operam in hæresi profligandæ, sibi esse ingratam. Postea quàm enim paucis eos iusserat esse memores Regij Edicti, quo vetitæ sunt turbulentæ de rebus fidei altercationes, suamque operam liberaliter obtulerat, sicubi ea opus esset; perhumaniter dimissos iussit ire auspicatò.

A B isto digressi inciderunt in eius propinquum rei bellicæ præfectum, Caluini quoque sectatorem, à quo sunt in hæc fere verba comiter & honorifice appellati. Itis, Patres mei, vti video, in nostra montana ad exterminandos abusus, errores que conuellendos; sed estne aliquid in quo authoritas, fidesque nostra vobis vsui esse possit? Atque hæc voce. vultuque congratulantis, & probantis cum dixisset, fausta est illis precatus. Certè aut paris, aut etiam maioris beneuolentiæ significatio, multis deinceps locis aduersum nos ab hæreticis profecta, vt nihil aliud boni præsagiat, veritati virtutique luculentum testimonium præstat. Posteaquàm ventum est in destinata loca excipiebantur amicè, & liberaliter tractabantur in ædibus hæreticorum, ad quos accedebant oppugnandos: & quidem præter cæteros à Dynasta non exigui inter eos nominis, & Caluini studiosissimo, toris

octo

Digitized by Google

octo diebus tám honorificè habiti sunt, vt nihil supra expectari posset ab amantissimis Catholicis; cùm interim idem palàm prædicaret feliciter secum agi, quod in huiusmodi hominum cognitionem venisset.

VALDE commouebat hæreticos, quod certum erat, clarumque nostros non suæ, sed alienæ causa vtilitatis, in eos montes magno labore contendisse; allato scilicet secum viatico, ne cui graues essent. Atque ea res illis dignior laude videbatur, incundiorque accidebat; quod perspectum haberent adeoque iactarent palam, nihil vnquam tale fieri à suis Ministris, quos non animarum sed quæstus cupiditas in ea loca deducit. Varius autem fuit animorum motus in hæreticis, prout quisque affectus erat erga Caluini dogma. Multi eò adducti sunt vel publicis concionibus, vel priuatis colloquiis, vt inciperent de suo dogmate malè sentire; de Catholica verò doctrina & moribus, non paulò melius quam antea, sed omnino bene: non pauci verò, vt nostram non improbent vllo modo; certè, quia rationes se putant habere cur adhuc Caluino studeant, dolent vt quàm maximè, eo nunc primum venisse homines, à quibus Caluinismi turpitudo, & impietas detegatur, labefactetur que. Hunc porrò suum dolorem haud sanè dissimulant; passim namque affirmant optare se præcaueri potuisse maturè, ne ad se iretur tanto suo malo: & istam nostrorum apud ipsos exigui temporis moram, ingenti pretio redimi. Ex multis, quæ in proximos collata sunt auxilia, ista seorsum ponemus.

DECEM è Caluini fæce ad Ecclesiæ puritatem emerserunt, & in ijs duæ nobiles matronæ: earum altera

altera superiore anno eundem Sacerdotem, qui nunc missus est, audierat priuatim differentem de rebus in fide controuersis, cuius sermone adeò commota est, vt ab ea die nunquam animo conquieuerit vsque in eam horam, qua Caluino apud eundem eiurato, ad Ecclesiæ Catholicæ pacem se contulit. Tum enim veluti discussis nebulis, incundissima illi exorta est mentis sensuumq; omniũ tranquillitas; totis interea quatuor diebus, qui abiurationẽ proximè anteceserunt, ea non somnum cepit, non oculos clausit, cùm identidem personarent aures illius huiusmodi vocibus, Quid agis misera? misera quid agis? perseuera, perseuera vti nũc es. Quæ voces valdè tenuerunt iis quatuor diebus, sed potior tandem fuit veræ fidei cogitatio, & amor veritatis. Affirmat autem se vnius tantum viri hæretici metu prohiberi, quominus Catholicos ritus palam profiteatur, & septem filios, totamque denique familiam secum adducat in castra Ecclesiæ, quod tamen præstabit si clam marito fieri poterit. Nongenti sacra exomologesi ritè expiati; ex iis quadringenti totius vitæ sordes eiecerunt.

CVIDAM iurisperito fuerat in votis totos viginti annos confiteri apud aliquem è nostris, quod postea quàm in aduentu nostrûm impetrauerat; feliciter migrauit è vita. Confluebant rustici ex nouenis, denisque paræciis in templum concioni destinatum, idque ex aratro, & ceteris operibus, per medias hæreticorum phalanges stupore attonitas, & in reditu rosariola è manibus pendentia, imagunculas galero affixas præferebant ludibundi, hæreticis mussitantibus, & propè consternatis. Redeuntes nostros, vix dici potest, quàm ægrè abs sese auelli paterentur e quanta

Digitized by Google

quanta grati animi significatione constrata magnificè iumenta offerrent; magnam pecuniæ vim prope inferrent in sinum; Quæ omnia cùm modestè remitterentur, instituti nostri exposita ratione, à lacrymis non temperabant, à complexu ægerrimè diuellebantur. Romoni vicino in oppido, multa quoque vtiliter ad animorum salutem effecta concionibus habendis, Catechesi exponenda, confitentium maculis eluendis, sedandis propinquorum, aliorumúe discordijs, hæreticis Ecclesiæ reconciliandis, & ceteris huiusmodi, ex Societatis instituto, præstandis. Eo in oppido Catholicum ægrotantem hæretici vicini adierûnt per speciem officij, pietatisque, reuera tamen vt homini non ita cauto, inspergerent quædam de Caluini erroribus, quod & fecerunt, vt sibi videbantur, callidè; sed ea res non fefellit Catholicos, à quibus monitus qui aderat è nostris, moribundo adfuit in tempore, vt & hausturn venenum propinato antidoto depelleret, & salubrioribus mentem eius reficeret epulis, Sacrosancta scilicet Eucharistia, quam præierat sedula de totius vitæ cursu confessio.

CVM florentibus vineis exitium afferret incredibilis vermiculorum copia, toto agro Romonensi fusa, indictæ publicæ preces, quibus semel, iterumque ritè peractis, derepente lues infesta oppressa est, & paucis post diebus omnino sublata. Alio loco accersitus notarius, qui extremam ægrotantis nobilis voluntatem scripto exciperet, deprehendit hominem interea de potestate mentis exiisse: cui cùm cereum agnum, quem religiosè seruabat, ad collum appendisset magna fide, & pietate, derepentè sanauit.

ADO-

Digitized by Google

ADOLESCENS vitæ deprauatæ patris monita non ferebat, quin conuitium ei facere solitus, ea nocte, qua nascentis Christi memoria colitur, impellente tetro spiritu, quem adstitisse sibi eo tempore, & infanda imperasse retulit; exiliens è lecto parentem decumbentem multis excepit verbêribus: sequenti deinde die popinam, & ganeas cogitans, pro consuetudine loci tantùm adit templum, cum haberetur concio ab vno è nostris, Deóque ita prouidente, præter morem constitit, eaque audiit, quibus planè immutatus est: vt sequenti nocte eadem hora, qua in parentem nefarias manus intulerat, bono quodam genio hortante, vt affirmauit, dormientem patrem adierit, prouolutusque in genua, multis lacrymis præteritæ noctis flagitium professus, & detestatus, veniam supplex rogarit. In oppidò Catholicus erat vnicus, ceteri omnes Caluinistę. Ille morti proximus, hęrebat Caluinumne asciscceret, Christo repudiato? vt erat parum certus de vera fide, & dæmon dubitationem augebat: quàm vt senserunt hæretici, accurrunt, & quò volunt facilè impellunt hæsitantem; nostros verò qui aderant ijs diebus, omni aditu excludunt; sed ij, implorata magistratus ope, Regijque edicti proposita auctoritate, vix tandem admissi, ægrotum in fide confirmatum, & Sacramentis omnibus munitum, vt Catholico ritu excederet, magno eius bono & vicinorum gaudio præstiterunt.

CVM Turnonius Comes, cui angustiæ nostræ, & perspectæ, & molestę erant, nostris vsibus commodum necessariumque, splendori verò suo consentaneum esse pridem iudicasset, vt ad laxationem ędium nostrarum fieret accessio; hoc tandem anno in eam rem serio animum adiecit, & quà

Digitized by Google

quà rationibus, quà authoritate impulit ciues, vt ea de re nobiscum transigerent ijs conditionibus, quas ipse non modo perficiendi negotij impulsor & author, sed stipulator, ac sponsor, etiam conceptas proposuit & perscribi curauit. Mox continuato pariete ab ędibus nostris ad illas veteres coemptas, inclusa est platea media inter vtrumque domicilium; extititque locus peropportunus, in quem, sublato à scholis omni tumultu, transferrentur omnia rei familiaris ministeria. Veruntamen non hac parietum externorum procuratione, se continuit egregia voluntas Comitis optimi, cuius animo grauior iampridem insederat cura rerum interiorum, & maiorum: ad quam se ipse hoc tempore acrius etiam accendit, ingenti studio amplificandę & perficiende huius academię. Nam, qua est beneuolentia in Societatem, & propensione in reipublicę bonum, ęgrè semper tulit deesse huic academię curriculum Theologicum, hoc est, non suppetere idoneos reditus ad illud instituendum fouendumque. Quos quo minus de suo iam attribuerit, neque voluntas neque facultas vnquam defuit, sed ipsa temporum ratio, & rerum nostrarum Gallicarum status obfuit: quę simul ac erunt meliore conditione, quod propediem futurum haud dubiè spondet propensissima in Societatem, & luculentis iam argumentis probata Christianissimi regis voluntas; Comes deliberatum habet perducere huius Collegij reditus, ad duûm millium aureorum summam, quę satis sit curriculo Theologico integro, supra ceteras scholas adiungendo. Ceterum ex quo resciuit consilium suum, atqùe eximiam voluntatem de hac perficienda academia, non probatam modò, atque

Digitized by Google

que laudatam à Reuerendo Patre N. Generali, sed libenter etiam ac cupidè esse acceptam, cum in eam rem esset anteà propensissimus, tanto factus est incitatior, atque ardentior; adeoque id vnum illi cordi est, vt nullius rei, quàm huius mentionem libentius faciat; nullum quàm hunc sermonem cupidius persequatur. Bibliothecam porro nostram ornauit, & auxit clarissimus vir, & Societatis amantissimus, eximio munere commentariorum Tostati.

COLLEGIVM CAMBERIENSE.

SACERDOTIS nostri suasu, tulit sententiam Senatus, qua medicis interdixit, ne secundo, aut tertio, ægrotum visitarent, nisi Confessionis Sacramento expiatum: quo facto multorum saluti consultum est. Quatuor à Caluini castris, ad Ecclesiam redierunt, quorum vnus auditor noster erat, qui hæresim Lausannæ ebiberat, cuius ita retinens erat, vt nullo modo nostrorum colloquijs ab ea discedere vellet: sed Dei numine morbo correptus, Sacerdotem nostrum sponte vocauit, à quo in gremium Ecclesiæ receptus, post tres horas migrauit è vita. Alter fuit Chirurgus, qui cum esset missus à Gebennensibus ad milites hæreticos saucios curandos, captus est à quodam Duce Catholico, bimestrique spatio carceri mancipatus, post quod libertate donatus, animũ adiecit ad veram fidem suscipiendam: quod fecit in nostro Collegio, ad quod quotidie veniebat ex pago, duobus milliaribus ab eo distante, summa omnium voluptate,

Digitized by Google

tate, & admiratione.

MISSIO GAILLARDANA.

PRIMI omnium, qui finito bello ad Parochias Gebennæ finitimas redierunt, vt Catholicos non ita dudum conuersos in fide confirmarent, fuerunt duo è nostris Patribus: qui, cũ nulli alij Sacerdotes in Gebennæ vicinia inuenirentur, necesse habebant eodem die bis, in diuersis Ecclesijs, rem diuinam facere, & in tribus, quatuorue concionari. Cruces à Gebennensibus prostratas erigendas curarunt. Eorum qui in Paschate confiteri, & sacram synaxim percipere per belli incendium impediebantur, confessiones exceperunt, impertiti eis postea augustissimo Eucharistiæ sacramento. Matrimonij, & Confessionis, Communionisque sacramenta, conuenientibus in templum Parrochianis administrarunt; moribundis Eucharistiam dederunt, omniaque Parrochorum propria officia ex charitate exercuerunt. In hac missione Sacerdos vnus è nostris septem Caluinistas, post abiuratam hæresim absolutos, Catholicæ Ecclesiæ restituit. Ex his mulier annos sexaginta & amplius nata; Alius qui annum quinquagesimum attigit; Tertius Gebennensis, qui tùm Gebennam, tùm vxorem ibi commorantem, quod fidem Catholicam amplecti nollet, reliquit, vt Lugduni inter Catholicos ageret: alius Sacerdos quatuor Ecclesiæ Catholicæ aggregauit.

IN celebri Gebennensium concursu habitæ conciones ab vno è nostris, qui ad ædem dirutam

Digitized by Google

sacrum fecit, & panem benedictum distribuit, admirantibus omnibus, qui nihil tale à sexaginta annis viderant; cum vero astantem populum Christianum aqua lustrali, quam ipse confecerat, aspergere cœpisset, Gebennenses fugam arripuerunt, & Catholicis risus materiam dederunt. Post tempus breue concionatori narrauit Gebennensis quidam, se à conciuibus in discrimen adductum, quod se nimis attentum concionanti præbuisset, acsi nimiam ex ea voluptatem perciperet. Mater à filio iniurijs lacessita eum domo expulit, tantúmque animo dolorem ex contumelia excepit, vt ad flumen profecta se in aquas immersisset, nisi ab aliquo insequente prohibita fuisset: tamen nostri Sacerdotis industria factum, vt illa filio culpam omnem condonaret, eumque in domum suam ægrotantem reciperet, à qua ipsum prius eiecerat. Duæ honestæ Matronæ eædemque affines, tanto inter se odio exardescebant, vt ne sibi quidem inuicem salutem impertirent: quod cum etiam in templo fieri animaduerteretur, & inde multi offenderentur, eas Confessarius noster induxit, vt ante confessionem se mutuo amplecterentur, & noxam omnem sibi inuicem remitterent; quod fecerunt profusa etiam magna lacrymarum vi.

NOBILIS quidam ad Iubilæum consequendum profectus, in eas angustias incidit, vt ad contumeliam sibi illatam vlciscendam, fratrem ad inimicum miserit, qui ei duellum indiceret ipso die sacro Beatę Virgini nascenti, nisi se quorundam verborum pœnitere fateretur. Id Sacerdos noster vbi resciuit, rem totam sedauit, & alterum confessione expiauit, sacroque pane pauit. Duo fratres lite cum quodam contendebant, ingentemque pecuniæ

Digitized by Google

pecuniæ ſummam toto biennij ſpatio, quo exercebant inimicitias, impenderant multo operæ precio, iamque non ſolum de tribus florenorum millibus agebatur, ſed etiam res ad internecionẽ tendere videbatur; cumque fratrum animi omnem lapidem mouiſſent, vt cum aduerſario rem pacifice tranſigerent, in vanum laborauerunt. Tandem tamen de cuiuſdam Eccleſiaſtici conſilio, fratres ipſi ad Sacerdotem noſtrum acceſſerunt; qui tot impenſarum faſtidio affecti, dolere ſe aiebant, quod inimicitiarum cauſa, ſacram ſynaxim percipere non poſſent: ſeque omnem operam dediſſe, vt inimico ſatisfacerent; ipſum vero, neque precibus, neque minis adduci poſſe vt lite deſiſteret, & niſi Sacerdos noſter authoritatem, qua plurimum apud eum valebat, interponeret, rem omnino eſſe deſperatam; nihilque aliud niſi extremam vtriuſque partis ruinam expectandam; præmiumque ampliſſimum daturos ſe, ſi res tota componi poſſet: mirum dictu; tota controuerſia ſopita eſt, & lis præſente Sacerdote, à quatuor arbitris diremta eſt; fraterque alter poſtea inimico reconciliato faſſus eſt, atque adeò aliis, ſe inimicum perſæpe ad mortem quæſiuiſſe, ſemelque tentaſſe vt eum ſclopi iactu interficeret.

DVÆ Sodalitates in honorem ſanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti erectæ, progreſſu temporis omnino collapſæ erant; Has Sacerdos noſter in priſtinum ſtatum magna multorum gratulatione reſtituit, ſupplicationeſque celeberrimæ, quæ tot annis intermiſſæ fuerant, nunc ſtatis diebus fiunt. Templi cuiuſdam turris incendio, vnâ cum campanis, conflagrauerat iam a decem annis; concionatoris noſtri voce permoti ſunt Parochiani ad eam

Digitized by Google

instaurandam, campanasque ibi collocandas: manus iam operi admota est, speramúsq; fore vt propediem res ad finem perducatur. Personæ duæ, quarum corporis salus erat desperata, sumpto Pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramento, breui conualuerunt. Duæ item aliæ, aspersione aquæ lustralis potúque, ac esu panis benedicti, conualuerunt à morbo, quo tenebantur. Ex trecentis Catholicis recens ad fidem conuersis, vix tres fuerunt qui in fide nutauerunt, licet quotidie fere omni tempore cum hæreticis versarentur, & a militibus tùm Catholicis, tùm etiam contrariæ Religionis vexarentur, & spoliarentur. Vix item fuit Dominicus dies & festus, quin aliqui Christi corpore animum reficerent.

COLLEGIVM DIVIONENSE.

COLLEGIVM Diuionense ab annis octo, & dimidio dissolutum, hoc tandem anno prope exeunte, ex Edicti Regij præscripto restitutum est. Quo tempore abfuit ab ea vrbe Societas, tantum fuit omnium de ea recuperanda desiderium, vt singulis prope annis missi fuerint, de communi totius Burgundiæ consensu, Legati ad Regem, qui collegium repeterent, ac pro Societate sponderent. Vota innumera Sanctis in eum finem nuncupata, peregrinationes initæ, supplicationes publicæ habitæ, omnibus æque negantibus bene vnquam fore ciuitati, nisi Societate reuocata. Edictum porro Regium Senatus, tanta beneuolentiæ in nostrum ordinem significatione confirmauit, vt ab eius promulga-

Digitized by Google

mulgatione Martinalia placuerit, vt illi aiebant, benedici; is est primus dies, quo ius dicere incipiunt, post longiores vacationes. Illud etiam obseruatum, eos, qui alienissimo erant à nobis animo, nostra absentia sic mansuefactos, vt palam profiteantur, se deinceps non posse non esse nostro ordini amicissimos. Cum autem Collegium & male omnino dotatum esset, & ære alieno plurimo grauatum; communi omnium consensu decretum, vt duo francorum millia dotationi adderentur in annos singulos, & publica pecunia fieret creditoribus satis: vt optabile fuerit Collegio illi cadere, vt sic resurgeret. Initium scholarum frequentes præsentia sua cohonestarũt viri Principes, ac Consulares ad vnum prope omnes, & Oratorem nostrum de nostra restitutione verba facientem audierunt.

COLLEGIVM ANICIENSE.

PHILOSOPHIA anno superiori in probationem data, hoc anno dotata est, assignatis ad alendos professores duos, mille quingentis libris. Auxere Collegij ambitum ædes quinque, quarũ duæ Reuerendissimi Episcopi liberalitate coëmptæ: Collegij inopiam idem Reuerendissimus trecentis libris vltrò oblatis peropportunè subleuauit. Votiuis peregrinantium profectionibus non magis vrbs celebris efficitur, quàm templum nostrum frequens: imò experta in templo nostro nostrorum salubris opera, peregrè venientes animi languoribus, ac peccatorum sarcina opportunè leuantium,

Digitized by Google

& hos ad repetendam sępius profectionem allicit, & alios eadem spe illectos inuitat. Ciuium non minor ad nos, quam peregrinorum concursus; videas celebrioribus diebus, aliquot horis antè lucē, templum nostrum sacramenta requirentium multitudine oppletum, duratque ea frequentia ad meridiem, nec omnibus eo interuallo satis fit. Non pauci etiam quarta antè lucem hora, ad templi fores expectaturi veniunt vel adulta hyeme: ibique ad lucernam Æditui præstolantur aduentum, moras temporis nonnunquàm libri spiritualis lectione leuantes.

VOLVIT Reuerendissimus Episcopus sex octoue habere Sacerdotes è nostris, qui in æde maxima virgini Deiparæ sacra, venientium peregrè, ciuiumque confessiones exciperent. R. P. Visitator duos duntaxat concessit; ijs attributus est commodissimus ad id officium locus, erectaque in ea æde sacra tribunalia, in nostros duntaxat vsus cessura.

PRIMARIO cuidam Abbati placuit, nostra vti opera ad finiendas suorum controuersias; factum ita, ac iuuante Deo Cænobitarum animi mutuo interse amore colligati. Non desunt nobiles, illustresque familiæ, quæ nostram in rebus spiritualibus operam identidem requirant, nec solemniores anni dies sibi recte transegisse videantur, si sine nobis. Sua infirmiori etiam sexui detur laus. Honestæ aliquot puellæ de his, quæ in templo nostro spirituali lacte nutriuntur, stipem ostiatim, atque ad templorum valuas corrogare non erubescūt, vt corrogata cùm spirituali fœnore in pauperes erogent; ac tentata innumeris contumelijs earum patientia, dici non posset quantam prodiderit

Digitized by Google

derit in puellaribus animis firmitudinem atque constantiam.

E nostris vnus hùc Auenione primum appulsus, in morbum inciderat sanè difficillimum, ex loci, quod videbant omnes, insolentia; is cum extremam literarum, quas manu propria B. P. Ignatius obsignarat, particulam, exiguam quidem illam, sed in qua obsignantis dexteræ pondus acquieuerat, è collo appendisset; B. P. implorauit, ne minor in se foret eius benignitas & virtus, quam in alienos iampridem extitisset, atque in dies existeret. Implorationem hanc optata sic excepit sanitas, vt præter nostrorum, ac medici, viri alias experientis opinionem, duabus post horis febri caruerit, belleque habuerit. Id cum altero ab hinc anno contigerit, non ante hunc reddere licuit, quia modum accepti beneficij hactenus reticuerat, qui acceperat.

ALIVS in Arueniam profectus feminæ nobili, intolerabili quodam dolore ex partu laboranti, dedit partem quamdam exiguam reliquiarum B. P. Ignatij, authorque fuit concipiendi voti in honorem eiusdem B. P: eo facto, soluti quàmprimum dolores, ac se mirata est femina, tam nouo tamque præsenti auxilij genere restitutam.

MVLIERI imponebat dæmon, specie defuncti cuiusdam sibi cognati, ac consilia puellæ suggerebat minimè salutaria, quæ dum illa consultis nostris exequi omittit, à dæmone vulneratur, qui eam etiam semi-necem relinquit; resumptis viribus vrgetur ab eodem, minas adhuc grauiores intentante: illa edocta à nostro, atque ab eodem munita sacro amuleto, hostem non timet timentem sibi à sacra bulla, hortantemque illam abijciat

Digitized by Google

quasi inutilem, ac datam ab homine sibi inimicissimo. Illa ex timore inimici audentior facta, sensit in reliquiario, ac cera consecrata, magnũ positum esse præsidium aduersus dæmonem, à quo non est amplius nec læsa, nec illusa.

COLLEGIVM BITERRENSE.

EX eorum numero qui exacto Philosophiæ cursu præsente Senatu, vrbisque primoribus publicum doctrinæ specimen præbuerunt, vnus fuit non infimæ conditionis, matre natus hæretica, eximiam præ se gerens indolem, comis, officiosus; sed prauis erroribus pertinaciter tuendis contumatior, qui discussa tandem tenebrarum caligine, veritatis radiis locum dedit. Is ab ineunte adolescentia, adeo hæresim imbiberat, vt per quatuor eoque amplius annos, quibus litteris humanioribus vacauerat, quæ ab hausta semel prauâ doctrina aduerteret aliena, prorsus respueret, & ad salutis monita planè obsurdesceret. Vrgentibus tandem commilitonibus, præstitit se auditurum libenter Patrem è nostris, qui per id tempus in D. Nazarij, ex superiore loco agebat ad populum; fidem liberauit, concionibus sæpenumero interfuit, sed hispidus, & malignus ager sementem diuini verbi minimè accipiebat: semel tamen nouo, præter solitum, numinis afflatu perculsus, templum ingreditur, patulas, secundasque oranti aures accommodans. Is forte acriter inuehens in perditos illos, ac profligatos rerum diuinarum retractatores, eorum astutias ponebat ob oculos, simul imperitę

Digitized by Google

peritæ multitudinis deplorabat exitium, quæ illud Cananææ mulieris verè posset vsurpare; Filia mea male à dæmonio vexatur. His auditis ita fuit immutatus, vt proxima sequente nocte, cunctis rei nouitate perculsis, idem ipsum, quod in concione hauserat, clara voce, vbertimque manantibus lacrymis, iterùm, ac tertiò emitteret. Ergo certus vocantem sequi Dominum, Patrem à concionibus adit, promit animum, postque multos, ac varios cùm hæreticorum antesignano sermones habitos, eiusque fraudes explicatas, dat manus; pollicetur trium intra dierum spacium, Ecclesiæ Catholicæ nomen daturum. Vrgente Patre rem eius momenti, cuius est animi salus, minime proferendam: Rectè, inquit, Quid si improuiso mortis vadimonio euocarer; atrum, aut candidum calculũ ab inexorabili iudice laturus in sempiternum? Vbi crastinus illuxerit, adero: venit summo mane, & Partheniis quibusdam Sodalibus stipatus, in sacello Deiparæ virginis, mira mentis suauitate perfusus, hæresim deposuit.

QVo autem diuini beneficium auxilij esset illustrius, eodem ipso die ciuitatis templa omnia in oculis, & conspectu omnium est ingressus; precibus multo animi sensu profusis, domum petijt, matrem flexis genibus orantem offendit; hæc vt nati vultum longè alium, solitoque sereniorem vidit, rata, id quod erat, Catholicam fidem amplexum, dat se mœrori, & lacrymis. Ille contra triumphans gaudio, & superfundenti se lætitiæ vix temperans; Gaudendi ait, mater, locus, non lugendi; saginatus vitulus iugulandus, quando vnicus tuus perierat & iuuentus est, mortuus erat, & reuixit. Ex illo non desistit eam, quà precibus, quà vali-

Digitized by Google

validissimis rationibus ad idem vitæ institutum sequendum fatigare. Magna nos spes tenet, parentis animum, quamuis contumacem, filij exemplo expugnatum iri.

HVNC vestigiis consecutus honoratissimæ imaginis adolescens, is Nemauso (asylum est profligatæ spei hominum) Biterras se contulit, liberalibus artibus animum applicaturus, ea animi inductione, vt in qua natus, & à primis annis educatus fuerat, hæresim sartam tectamque conseruaret; nihilo tamen minus sub primo grammaticæ præceptore sacramento dicto, successu temporis sociorum pietate incitatus, magistrum pro suggestu Christianæ fidei mysteria expromentem cœpit audire libentius, cumque ad virtutem videretur paulo magis, quàm ante procliuis, aureisque pronas habere, & vacantes ad auscultationé veritatis, rogatus est præcipua quæque capita, nobis cum eius farinæ hominibus in controuersiam venientia, modò cùm Patre, modò cùm sectariorum signifero conferre. Contulit, Deoque oculorum caliginem dispellente, fidei fanum est ingressus, tanta animi alacritate, vt propalam dictitaret sectariorum doctrinam numeros omnes habere falsitatis, vt pote stygiis enatam oraculis, nostram verò fidem partes veritatis omnes esse complexam. Id vbi accepere nouorum dogmatum Architecti, & fatores, tenebrarum suarum antistitem, & choragum adeunt, maturato opus clamitant, ouem rapacibus lupis (hoc enim apud illos nomine sumus, & loco) à fidelium cœtu diuulsam, ad ouile Christi reducendam.

AD serum diei, primis se infundentibus tenebris, lucem exosa manus, orci emissaria, vno agmine

Digitized by Google

mine in ædes irruunt; æstiui erant dies, iamque cibo sumpto Neophytus Adolescens honestæ recreationi ipso in cubiculo animum dabat, cum se ex insperato, fremebundo illo factiosorum hominum globo cinctum aduertit. Primò increpant vniuersi, vt singulis cuiusque lymphata mens suggerebat, ipse omnium antesignanus silentio facto, omnium sermonem suscipit; in verbo verba dare conatur: fucato primum lenocinio demulcens, tum quanto dolori sit futurus matri, nunquam expectatæ defectionis nuncius, nec opinatus. Postremò vbi infractum videt animum, in nostros, quorum consilio rem totam gestam sciret, petulanti libertate, & inuidiosa verborum atrocitate inuehitur; hinc ad suos versus, velut exhilarata vultus, verborumque serenitate, spei aliquid restare dicit, nedum obstructa esse omnia; non salutem conclamatam; patere omnibus diuinæ benignitatis fores; vnicum sanitatis remedium videri, si ad illi sanam mentem restituendam, vnanimi ad Deum preces fundant. Posthæc, aliaque permulta, adolescens iniurium, & fucatum sermonem responso indignum ratus, lepido dicto contentionem omnem clausit; ægrè, inquit, habeo quem mei causa tulistis, laborem, certe si in paterna domo agerem, accerserem perquam libenter puerũ à cyathis, qui vobis, ex diutino clamore siti oppressis, propinaret. Hoc faceto dicto dimissus irę, ac furoris plenus perditorum hominum cuneus. Ex illo icones, globulos sacros, coronam B. Mariæ, & id genus alia virtutis incitamenta, sacrarum rerum numero habuit, precesque horarias, ne quando obliuiscereturdomi, thoraci annexas gestauit. Denique commilitonibus suis eo fuit ad omnẽ pietatem exemplo,

vt

Digitized by Google

vt non tyronem Christianismi diceres, sed inter pomeria natum Orthodoxiæ. Duobus illis fuerat incitamento ad Christi fidem amplectendam, nostrorum Scholasticorum alius prouectioris ætatis, qui simul ac nostris est initiatus sacris, Partheniorum sodalium numero voluit adscribi: quo factum, vt auxilio B. Virginis, cui se totum manciparat, interruptis per aliquot annos studijs, ijs intra biennium, nec quoquo modo, sed labore assiduo, feliciori successu sit perfunctus. Insignis quoque fuit conuersio cuiusdam natione Hispani ex familia D. Francisci, qui monachismo relicto, abiecta cuculla, Caluinianam hæresim fuerat professus, quod ineptus esset habitus, qui sacris initiaretur: cum enim iam factus Caluinista, à ministris Caluinistis mitteretur Nemausio Mont-Albanum, contigit, vt dum transiret Bitterris, & in portis ciuitatis peteret duci se ad domum Ministri Caluinistę, ad quem habebat literas commendatitias, dolo minime iniurioso ductus sit ad nostrũ collegium; vbi à nostris edoctus, & persuasus post paucos dies, iam resumpto habitu, acceptoque commeatu, eximia Consulum liberalitate, Romam missus est, quæsiturus peccati sui absolutionem.

EGREGIAM pacificationis laudem nostri tulerunt; multorum namque inueteratæ inimicitiæ in arctissimam amicitiam versæ. Matronæ duæ longe nobilissimæ, primoribus ciuitatis coniugij nexu colligatæ, tres & viginti iam annos graues simultates gerentes, capitali inter se odio dissidebant: tentata multo ante tempore res, illustrium virorum authoritate, ad concordiam adduci minime potuit; nimirum exulcerati lethali vulnere animi, ad salutaria sanitatis monita penitus obdurauerant.

Digitized by Google

rant. Has vnus è noſtris, ſemel, aut iterum ſermone habito, in priſtinam gratiam, amicitiamque reduxit, nec à ſe inuicem modo veniam ſupplices petierunt, ſed incredibili ambæ voluptate perfuſę in oſcula, & amplexus venerunt, ingenti vi lacrymarum expreſſa, madentibus oculis, ac genis; planè vt omnibus conſtaret, diſcordiæ fomitem omni ex parte extinctum. Earum altera, haud multo poſt, vel vno elapſo menſe, diſceſſit è vita; ingentibus prius Deo, ac Societati gratijs habitis, quod non vltimum vitæ diem obijſſet, quàm inimicæ iniuriam condonaſſet.

SIMILE quippiam in præpoſtero, atque peruerſo homine contigit. Impuriſſimus, ac turpiſſimus vna omnium voce dicebatur, quod voluptati, ſenſuumque indulgentiæ nihil non tribuere eſſet aſſuetus; alia omnia cogitantem, ingens vis morbi adorta eſt, qui & ipſi cauſa ſalutis fuit: tenebatur lecto corporis doloribus oppreſſus, & retorquens in poſteriora mentis oculos, arguente ipſum ſcelerum conſcientia, præteritæ vitæ annos recogitabat in amaritudine animæ ſuæ; cum derepente ſe illi horrificæ malorum geniorum ſpecies obijciunt, vnaque præ ceteris horribilior, quæ accenſas manu faces vltrò, citróque contorquēs, extrema inferorum ſupplicia intentare videbatur. Territus animi miſer, obriguit primò, ſiſtendum ſe coram tribunali prefractæ, & inexorabilis Iuſtitiæ credebat; incertus gratiæ, ne viuus in Tartarum, cum ipſis, vt aiunt, veſtimentis illico raperetur; dehinc vbi ſeſe paululum ex pauore collegit, ſupplices ad cœlum tendens manus, magno clamore diuinum implorat auxilium. Ad eas voces (mirum dictu) atra illa, & feralis dęmonum turba diſceſſit,

Digitized by Google

sit, repetit animos, & paululum respirat a metu; tum verò stygius Protheus minaciori in ipsum vultu insurgit, iugulum petens; tremens ille, & tùm obiecta re adeo terribili, tùm subito mentis motu exalbescens, nec attollere oculos, aut hiscere audens, suspensus animo fuit, séne illi permitteret; cum præsentissimam diuini numinis opem sensit, eam mentem obijcientis, vt quam primum lucesceret, Sacerdotem nostrum curarit aduocari: quo viso, protinus terrorum aculeos omnes, scelerumque colluuiem è præcordijs exhausit, piaculari iudicio conscię sibi mentis facto, exiguoque post spatio, ex conclamata fermè valetudine ita emersit, vt illi Deus, quemadmodum animi, sic corporis medicinam feciſſe videretur: castigato dehinc vetere luxu, nouum induit hominem.

Alivs, ætate, & offensionibus grauis, non tenui loco ortus, cum per duodecim, aut circa, annos in flagitiorum tenebris & cœno iaceret, in Christi lucem extrahi se nullo modo patiebatur, atheus verius, quam Catholicus, aut hæreticus; per nostrorũ vnum diu, multumque obluctans, ad euomendam animi saniem, plagasque nudandas, tandem aliquando est perductus, nec plus tribus mensibus superstes vixit. Multorum damna, qui inauspicatis nuptijs coniugari simul agebant, resarta, sunt enim hic promiscua connubia, nihilque Religioni ducunt filias vxores illis adiungi, quos inter, prohibitus necessitudinis, & cognationis gradus intercedit; eiusmodi contagionem quotidianum cum hęreticis connuerrium intulit, ex quibus tamen quadraginta, præter supra memoratos, ad integerrimam Christi sponsam, cui repudiationis

Digitized by Google

nis tabellam dederant, denuo se adiunxerunt; omnium tamen insignis planè extitit nobilis, atque ornatæ matronæ conuersio, quæ retundendæ hæreticorum audaciæ luculentissimam occasionem præbuit, ob habitas cum his disputationes duas, de quarum vtraque aliqua breuiter perstringam.

Ipsius coniux, tùm amplissima Consulis dignitate perillustris, tùm studio Catholicę religionis promouendæ, quam Tolozæ non ita pridem fuerat professus, omnibus carus, ardentissimo tenebatur desiderio vxoris in eadem ipsa Christi castra deducendæ. Quæ nihilominus nostræ Societatis homines ita ingenito prosequebatur odio, vt ne ipsum quidem Iesuitarum nomen æquis auribus vsurpater. Hic patrem qui per id tempus populo erat à concionibus, conuiuio excipit, opportunissimam fore occasionem ratus cum ea congrediendi: illa primum coniugis dolum subodorata, eius latus nudum reliquit; haudque adduci potuit, vt in patris conspectum se daret. Pater omnia momenta obseruabat, quò eius aures nanciscerentur, optatis respondit euentus; in eius sermonem se insinuauit, breuique secretiora fidei nostræ mysteria adeò facilè explanauit, clare vt videre posset, se intra huius Ecclesiæ septa contineri, qnæ plurima sibi opposita amplecteretur. Nutare cœpit, immotus ante, mulieris animus; verum se ab assensu sustinuit, imparem dicens fallacibus eiusmodi captionibus (sic enim appellabat contrariarum rationum momenta) discutiendis; curaturam primo quoque tempore, præsente iusto vtriusque patris hominum numero, contorta illa & aculeata sophismata à Ministro dissoluerentur.

Hac arrepta facultate Pater, qui cùm eo congredi

Digitized by Google

gtedi maximopere cupiebat, vt palam se vera dixisse faceret, iam ouans gaudio, vt futurę certus victorię occasionem vrget, Ministro dies dicitur. Ille nec opinata prouocatione vehementer perculsus, omnes vias tentat deserendi vadimonium, vitandique congressus illam esse decernit expedissimam, dicere se minus commoda vti valetudine; turpis hęc detrectatio certaminis, titubanti mulieri eò maiorem iniecit dubitationem, nihilominus tamen, pro suo erga Religionem animo, sectarios admonet, ut a insignem ignominię notam suo pastori inuri ne patiantur. Ergo suorum magis vocibus coactus, quàm mente ad id propensa, adest factus, instructusque in ipsa mulieris æde, exiguo Catholicorum numero, hęreticorumque longè frequentiori, qui suppetias laturi, eius cingebãt latera: ipso namque disputationis ingressu (quam iniquis licet pactionibus, non inuitus accepit Pater) diffidens miser causę, circumstantem suorum turbam infimis precibus rogauit, vt eius sermonem, si qua forte in re minus consentanea protulisset, suscriperent. Catholicorum cachinnis meritissimo accepta vox. Tum ille demisso capite pallidus, exanimis, voce semimortua, vnum aut alterum Caluini argumentum in Sacrosanctum Missæ sacrificium recitauit; quæ Pater ita dilucidè, ac verè soluit, vt exultarent lętitia Catholici, sectariorum quidam responsiones plausu probarent. Cùm ille nullum contorqueri telum videret, quod non in suum caput recideret, nec tamen se honestè à pugna subducere valeret; conspumare vir obeso vultu, ac prominente vẽtre debacchari, furere, immanique, & truci genere verborum, nostros, nostramque doctrinam proscindere; ita disputationi finis

Digitized by Google

finis additus; muliere clara voce, vt omnes audire posſent, affirmante, crudelia illa conuitiorum verba, ad irritandas citius mentes, quàm difficultates ſoluendas accommoda, offendiculo ſibi fuiſſe vel plurimum. His vocibus exacerbati ſectariorum animi, cùm prope intelligerent, vt res ipſa maximo illorum malo docuit, primariam mulierem ad Eccleſiæ Catholicæ cœtum aggregatam, exemplo ſuo non paucos attracturam, nullas non adhibuere machinas, quo iam oppugnatam ab expugnatione tuerentur. Itaque nunc occultis cuniculis adorti, nunc aperto impetu, cadente in irritum conatu, ne ſe omnio profligatos oſtenderent, & aliqua ratione vulneris accepti famam eleuarent, hoc egerunt, vt denuò conuenirent; illa non aliud ſe habere in optatis affirmat, quàm veritatem edoceri. Miniſter, cum ſuam exiſtimationem vehementer obteri cerneret, & excitari expectationem perſimilis euentus; ita eſt deterritus, vt de congreſſu quàm honeſtiſſimè vel declinando, vel differendo diligenter ageret; ſed cunctatio longè turpior viſa, mouit hominem, vt ne dediſſe manus videretur. Conueniunt, concurſu etiam maiore: expectatur quonam tandem telo eſſet vſurus iſte gygas in cælum. Ecce tibi non timidè, non hæſitanter vt primo congreſſu, ſed audacter, ſed ardenter, ſed voce quam poterat ſyllabatim articulata, ſe in æternum diuinæ præſcientiæ album relatum aſſeuerat; adeóque certum obtinendæ illius felicitatis (quæ merces vna eſt emeritorum Dei militum) nullis vt inde machinis deturbari poſſet. Æquo liberior aſſertio primo riſu, dehinc ſibilis, poſtremò clamore eſt exploſa, nam præterquàm quod minimè in rem præſentem cadebat, Pater

Digitized by Google

tùm productis fidissimis testibus, rationibus nimirum ex spurcissimis ipsorum fontibus derivatis, tùm ipsius à superioribus dissentientibus verbis, in eas hominem angustias redegit, vt palinodiam canere cogeretur, non disputationi sed ludibrio expositus; magno documento omnium, qui palam ex disputatione concludebant Caluinistas, nulla in re sibi (cum absit pertinacia) constantes, modò in hanc, modò in illam opinionem Academicorum more transire; magna voluptate non Catholicorum solùm, sed ipsius mulieris, quæ finito congressu, in Patris se clientelam obtulit: pauciſque post diebus Catholicam fidem, vt testatissimam, & consignatissimam, est amplexa, vt iam exemplo sit integerrimæ fidei, iuxtà, ac pietatis. Matronæ etiam primariæ inductæ, vt in orbem egenis in publico Nosocomio ministrarent. Non defuit eiusdem, in ægros ex nostris, charitatis materia; qui tamen, quamuis grauissimo morbo impliciti, valetudine facti sunt meliores. In Marsilianensi missione egregiè à sacerdote nostro opera posita; ludiones publica impensa conducti, sentina totius vrbis, exhausti; iuramenta, quæ in consuetudinem publicè, priuatimque venerant, penitus ablegata.

RESIDENTIA ALBENACENSIS.

VBERIORES sunt Dei gratia fructus in dies Albenacensis Residentiæ: Quæ binarum scholarum accessione mirè hoc anno decorata est: ad id domum percommodam, sed valde per superiorum

Digitized by Google

riorum bellorum clades vastatam, Illustrissimus Cardinalis à Ioyosa; alteram huic vicinam ciues attribuerunt. In his sacellum, duæ scholæ, area peramœna, & cubicula intra duos fere menses, cõcinnata sunt; ea nimirum celeritate, vt negarint viri primarij tantum operum intra tam breue spatium, ab vrbe tota perfici potuisse. Maturandum quippe visum erat opus, ne hæretici, quibus scatet vrbs, rem totam impedirent. Ferijs igitur Pentecostes data est publicè diuitis Epulonis historia, cui dramati multo antè prohibuerat Minister, ne suorum quisquam spectator adesset, illud iactans, velle se eandem historiam pro concione tractare. Verum cum videret suam ad concionem vndecim auditores conuenisse, supra modum indignatus, vbi aliquamdiu furori, blaterando, comminandoque, indulsit; soluta concione, ad actores & ipse nostros inuisendos accessit. Caluinianorum liberos, vt auerterent à nobis, auocarentque Ministri, coacta Synodo statuerunt, sub anathematis pœna, vt ne parentes, ac curatores illis ratione vlla permitterent, scholarum nostrarum aditum. At bruti fulminis fragore remisso, iterum redierunt. Et Deo fauente haud quaquam infelicia sunt initia, crescitque adeò in dies auditorum numerus, vt de laxandis scholarum angustiis, aut certè pluribus adiungendis, cogitandum videatur.

Abiurato Caluino, sese in Ecclesiæ sinum receperunt, supra quinquaginta. Ex his, Matrona nobilis, annos viginti quinque hæresim, animo quamuis fluctuante professa, obiurganti crebro matri promiserat, nomen se ante obitum daturam fidei Catholicæ. Itaque in hydropisim tandem incidens, cùm de vitâ agi cerneret Sacerdo-

Digitized by Google

tem noſtrum ſemel, iterum, ac tertio poſtulat, à quo Religionem edocta, Eccleſiæ reconciliata, & Sacramentis expiata, non multò poſt animam verè Chriſtianam Deo, conſtantemque reddidit. Neque ſilentio prætermittendus eſt medici Albenacenſis reditus ad Eccleſiam, cui iam ante annos tredecim vale dixerat, non tam religionis nouæ, quàm parentum imitandorum ſtudio: hic à noſtris frequenter de medicina animæ facienda monitus, multa ſæpè promiſerat, verùm promiſſis ne ſtaret, obſtabant graues patris comminationes. Quas tandem vt vinceret fecit Deus, partim vexatione quadam intellectum dante, partim ſpectro quodam nocturno, haud iniucundo; partim, vt piè credibile eſt, B. P. N. Ignatij precibus: ſi quidem eo ipſo die, quo cæleſti regno potiri hic cœpit, moras ille rupit, Caluini venenum euomuit, hilariterque ad templum, ac menſam ſacram, comitante honoris ergo ad vtrumque clariſſimo Marchione Mont-lotæo, frementibus hinc Caluinianis, illinc Catholicis gratulantibus, acceſſit.

REMIGEM agebat inter Catholicos multos vnus Caluinianus, quem Socij non rarò ad meliorem mentem adducere, ſed fruſtrà, ſunt conati. Demum impendente, iamque facto naufragio, cùm natatu vitæ conſulendum eſſet, ſuadent ceteri, vt Deo, Deiparæque virgini voueat, fidem ſe Catholicam amplexurum, ſi ex mari emergat; mirum dictu! natanti ecce fit obuius arenæ agger, in quo pedem fixit, ac biduum ſubſtitit: quouſque nimirum ab aduentante nauicula excipitur, & in continenti collocatur, vnde non multò poſt Nemauſum ſe contulit, ſacerdoti noſtro rem

Digitized by Google

rem cùm acrymis expoſuit, votũ perſoluit, & ſeſe pœnitentiæ ſacramento communiuit. Neque contemnendum eſt, quod ludimagiſter, qui, effoſſo ſibi per quemdam oculo, vt vindictam commodius ſumeret, amicitiã ſibi cum Caluiniſtis, vtpote locupletioribus, ieundam ratus, mentis oculos ſibi à ſathana erui, Caluini profeſſione voluerat: Nemauſum cum literis ad miniſtros commendatitiis appulſus, diuina duce prouidentia ad ſacerdotem prius noſtrum, quàm ad miniſtros adducitur; à quo hæreſim dedoctus, Eccleſiæ reconciliatus, ſacramentis expiatus, ac demum vindictam litemque penitus abijcere perſuaſus eſt. Eadem in vrbe concionantem per aduentum ſacerdotem noſtrum audiebant Caluiniani multi, quos dum miniſtri à noſtris, ad ſuas conciones horarum concurſu traducere nituntur, operam perdunt. Vix enim, ac ne vix quidem vlla fuit ab illo concio habita, cui non interfuerint multi.

IN feſtis natalitiis confeſſipne animum expurgarunt, panéque Angelico refecerunt quadringenti vel quingenti, qui numerus admirationi multis fuit, tùm quod iã inde à triginta annis, tale nihil fuit obſeruatũ: tùm quod ex Nemauſenſiũ viginti quatuor, aut viginti quinque millibus Catholicorum vix forte numerẽtur tria millia. Inopia preſſus quidã opifex, duobus, quos rectè valentes habebat, liberis, mortẽ imprecatus, vno paucis poſt diebus, altero paucis poſt hebdomadis vita functo, impatientiæ culpam agnouit, prodiditque illud; addens memoria non indignum, quod qui prior obierat, vt vt biennis, patri planè vigilanti, poſt mortem apparuit, interque amplexus dixit, Caue, mi pater, ne Caluinianus euadas. Inſtitutam Albenaci

Digitized by Google

vna cum Sodalitate anno superiore, sacrosanctæ Eucharistię solemnem, primo cuiusque mensis dominico die, circumgestationem, modo celebriorem facit scholasticorum nostrorum pie concinentium numerus: fecit autem celeberrimā, cùm die eidem corpori Christi sacro linteati processerunt, præ manibus gestantes depicta, vncialibus literis, diuina oracula, sanctorumque PP. qui post Christum Dominum & doctrina, & religione in Ecclesia floruerunt, sententias, quibus augustissimi Sacramenti veritas confirmatur.

POENITENTIVM numerus, cùm in vrbe, tùm foris auctus. Crebræ admodum fiunt in vicinos pagos, & oppida excursiones; missiones etiam nonnullæ in aduentum totum & quadragesimam, fructu non sanè pœnitendo. Tanta nonnullibi morum mutatio, vt non desint qui dictitent, se iamprimum didicisse, quid sit confessio, quid synaxis, quid denique Christianè viuere: sint & nonnulli, qui sibi à multis illicitis temperent, ob nostrorum reuerentiam, illud sæpe in ore habentes, Quid dicent PP. vbi hoc perceperint? Graues inimicitiæ, non semel extinctæ: atque interdum eiusmodi, vt in discrimen veniret nobilium non paucorum vita, etiam primariorū. Erat parenti admodum pio, filius non admodum Catholicus, nedum pius; hunc ille sæpenumero de vita religiosiùs agenda monet, sæpe rogat, sacerdoti vt nostro confiteri ne recuset; vtrumque negligit filius: ad extremum orat Pater, vt quod paterna cohortatione, authoritateque fieri nequiuerat, morbo aliquo graui Deus ipse perficeret. Impetrat pater salutarem morbū filio, qui repentina pleuritide tantùm non enectus, antiquius habuit nihil, quàm

vt

Digitized by Google

vt sacerdotem nostrum accersiri iuberet, qui vbi conscientiam aperuit, conualuit. His, & ceteris Societatis muniis afficiuntur indigenæ. Hæretici quidem odio nos plusquam vatiniano, confictis identidem calumniis, prosequuntur. Catholici autem, at potissimum eorum nobilissimi (quippe nobilitas Viuariensis fermè tota, nouas Caluini opiniones detestatur) singulari nos beneuolentia complectuntur, negantque fieri posse, vt res Christiana tot inter hostes diu salua consistat, nisi Societatis homines, certas hic, atque perpetuas sedes obtineat.

DOMVS PROBATIONIS.

ANNVS est quo fundamenta iacta cœpta nouæ domus, quæ hocce tandem, auxilio Dei & piorum beneficentia, fastigium accepit opportunè, vt hac nostræ Societatis in Gallia instauratione, plurimorum desiderijs, auidissimè Societatem prensantium, fieret satis. Ex veteranis quos aluit, quidam extrema quadragesima in pagum euocatus à viro nobili, reuocandis animis magnopere incubuit, concionando, confessiones audiendo, hæreticos refutando; quorum ministrum pro veritate ita pudore suffudit, vt non modo prouocatus hisce re non auderet, sed ne in lucem & conspectum hominum veniret, clandestina & ignominiosa fuga se subtraxit: qua cognita domestici viri nobilis, quasi feram venando, hominem sunt persecuti; quin & ipse Dominus pagi, præter eum, quem ex vsu & consuetudine hominis nostri fru-

Digitized by Google

ctum cœpit, illum etiam in publicum contulit, vt ministro aditum pagi prohiberet in perpetuum. In vocatione eorum, qui Societatem iniere, hæc singularia. In procliuem & præcipitem locum adductus adolescens, dum nouitiatum petit, tutela & ope Angeli sui, cui se tum ex animo commendauit, præsenti mortis periculo eripitur. Alter verò animum despondens ex dilatione rei optatæ, in manus librum capit, primúmque in hæc verba incidit, (Petite & accipietis, pulsate & aperietur vobis, nam quæ ad salutem pertinent non citò dantur, sed aliquando differuntur, vt deinde dulcius habeantur) quibus recreatus respexit se, & erexit ad ardua quæuis superanda.

Fvit qui totis sex septemue annis Patrem adducere constanter perstitit in consilium religionis à Deo sibi inspiratum, sed frustra, donec illum in eas litium tricas ipse Deus coniecit, ex quibus cũ exire vellet nec posset, intellexit demũ lege talionis secũ agi, vt qui aditum vitę religiosę filio obstrueret, exitum negotij molestissimi non inueniret; Itáque vbi se in consilium adhibuit, filio potestatem facit Deo famulandi, simùlque præter spem ius cautæ obtinet, magna animi lætitia. Duo alij non tam diu illi quidem pugnarunt, sed non minori conatu, pari certi victoriæ exitu. Etenim alter simul ac cogitata aperuit, súsque déque domũ confudisse visus est, cùm omni alia ratione, tùm imprimis maternis lacrymis ad defectionem tentatus est: ergo vt earum vim retundat, secedit à turbis, Dei matrem, cui à puero deuotissimus fuerat, humili oratione in auxilium vocat, quę, pro sua in clientes pietate, periclitanti non deest: tyronis enim mater, quæ mœroris leniendi causa alio se subduxerat, vocem

hanc

Digitized by Google

hanc audire visa est (Peccatum hoc tibi imputabitur) qua perterrita illicò ad filiũ accurrit, &, Fili, ait, si nemo hominũ tibi huius consilij author est, sed Deus solus, pro te facio: vtque dictis fidem afferret, marito persuasit, benedictione filio impertita, vocantem Deum sequi vt sineret.

ALTERI idem Deus alia omnino ratione prouidit, eadem tamen sapientia & bonitate. Reuocatus erat hic à parentibus, qui certis iam nunciis acceperant filio Societatis ingressum patere, quod ille, quærente Patre, ingenuè passus est, quamobrem excandescere, & se ac natum in omnem partem versare, minis territare, blanditijs pellicere, officij & obedientiæ ratione à cœptis deducere tentat: ille contrà pro se ac Dei voluntate stare, vtque rem suam felicius perficeret, post aliquot dies matrem solam aggreditur, eámque tanta rationum efficacitate premit, vt in suam venire sententiam coegerit. Sed non ita facilem se præbuit Pater, adhibet enim propinquos quósque, & alios conditione ac dignitate facile primarios, qui sua auctoritate detorqueant animum adolescentis; cum porrò & isti nihilo magis proficerent, tum demum omnia miscere Pater, & commoto ex amore stomacho, asperius compellare filiũ cœpit; cuius impetum, instinctu plane diuino, vt frangeret filius, parentis genibus aduoluitur, & acerbitatem verborum, suauitate responsionis delinit, felici conatu, causam tamen tunc temporis non vicit penitus. Itáque vertit se ad Deum & eius matrem Virginem, cui in Parthenico sodalitio ab aliquot annis se deuouerat, atque ita impetrat, vt pater Deum, non homines amplius huius disceptationis iudicem eligat. Ergo illuxerat dies natalis parentis,

Digitized by Google

parentis, quam ille quotannis festam religiosè agebat, ea ipsa dirimendæ controuersiæ dicitur, præparatis animis ad augustissimi corporis Christi participationem, venitur ad rem sacram: sub tempus communionis Patri visum est interrogari postremò filium, num ab aliquo mortalium subornatus, vitæ religiosæ consilium suscepisset? cum negasset ille constanter, vt res erat, à sacro, spectante plurimorum hominum cœtu, magna animi lætitia filio bene precatur, & illum Deo mancipat, instructóque conuiuio consanguineis, pacati animi, & Deo plane obsecundantis signa edit.

PROVINCIA AVSTRIÆ.

NVMERAT hæc Prouincia Socios quadringentos triginta quinque; duodecim Collegijs; quinque Residentiis, vna domo probationis, & septem Missionibus constans. In Collegio Viennensi sunt quadraginta septem. In Græcensi octoginta octo. In Pragensi & Olomucensi vtrobique triginta septem. In Sellensi vndeuiginti. In Cromlouiensi sexdecim. In Comotouiensi nouemdecim. In Nouodomiensi viginti octo. In Labacensi quatuordecim. In Glacensi tredecim. In domo Brunensi quatuor supra sexaginta. In Residentia Turocensi octo. In S. Bernardi quinque. In Millestadiensi sex. In Iincensi tres. In Missione Iudenburgensi totidem. In Zosaarensi, & Cassoniensi vtrobique duo. In Lictouiensi vnus. Alter in

Digitized by Google

in Brumouiensi. In Bilinensi duo: totidem in Carinthiaca. In Transiluaniæ duplici Collegio Claudiopolitano, & Albano, cum Residentia Varadinensi & sua Missione Hustiensi, viginti duo. Vita functi hoc anno sexdecim; in quorum locum subrogati sunt in Societatem viginti duo.

COLLEGIVM VIENNENSE.

VIXERVNT hoc anno in Collegio Societatis IESV Viennæ de nostris quadraginta quinque. In residentia S. Bernardi quinque. Et Lincij in Missione tres. Quorũ Sacerdotes viginti duo. Præceptores quinque, Studiosi Philosophię & Theologiæ tredecim; Coadiutores temporales reliqui; omnes in Domino benè, & corpore & spiritu, constituti. Conciones fiunt à nostris, ordinarie, singulis Dominicis & festis binæ. In Aula Sereniſſimi Archiducis Matthiæ, gubernatoris Austriæ, vna. Altera in templo Collegij nostri; non absque notabili emolumento spirituali. Hiscè accedit non rarò tertia, in summa æde. Doctrina Christiana, post meridiem, Dominicis diebus, vt hactenus, coram frequenti auditorio, cum fructu traditur. Sunt Viennæ varij carceres, variis hominibus deputati; eos, inter se, tres Patres, ita diuidunt, vt singuli suam Prouinciam, sedulò obire & visitare soleant. Non tantùm spiritui, sed & corpori necessaria subministrant, à beneuolis emendicantes indusia, vestes, cibos, non rarò prandia; subindè pœna capitali damnatos, liberant, prò ea quâ valent authoritate apud supremum

Digitized by Google

mum magistrum. Pauperibus etiam variis eleemosynæ, & alia beneficia procurata.

SARA quædam detenta in carcere, à malo dæmone sæpe vexata, ac varie tentata, tandem per sacerdotem nostrum, carcere intus & foris consperso aqua lustrali, & suspenso de collo eius agno Dei, à tentatore Satana liberata est. Eadem, cum in se, mortis sententiam latam esse intellexisset, frustra, existimans se mortis supplicium euasuram, omnia quæ antea in tormentis, & extra confessa fuerat, recantare statuerat. Sed peracta confessione, se ad mortem quàm promptissimè obtulit. Ad supplicium benè comparata concessit, & circumfusum hinc indè populum, sæpè & grauiter monuit, ne astutiis dæmonis se circumueniri pateretur. Ad locum supplicij vbi ventum est, voluit per sacerdotem commitantem se, clara voce, coram circumstantibus explicari, quomodo plures per annos, dæmonis artibus ad quędam flagitia nunquam pellici potuerit, quamdiu sacras missas diligenter audiret, aqua benedicta vteretur, & Catholico more sacram Eucharistiam, præmissa confessione, perciperet: diabolum verò hęc omnia tulisse quam indignissimè, & comminatum summam inediam & paupertatem, præclarique nihil edoceri à se posse, dum his rebus incumberet. Tandem misera mulier, præterito Paschate morem diabolo malè suadenti gessit, confessionem & communionem intermisit, sicque penitus dura seruitute dæmonis subacta est. His vbertim à sacerdote explicatis, & ab illa sublata voce confirmatis, iuxta rogum consistens, verbis præeunte sacerdote, liberiore quàm vnquam voce, abnegauit ab integro dæmonium; omnia illius consilia,

&

Digitized by Google

& commissa eius instinctu opera, detestata, Catholicam professa est fidem, veniam à Deo, sanctis, & hominibus omnibus deprecata; facta denuo per confessionem reconciliatione, circumstantium se commendans orationibus, ipsaque cum sacerdote orans, ac tandem vltro carnificem adiens, collum plus quam virili constantia gladio carnificis præbuit. Corpus postea, in extructum rogum, comburendum proiectum est.

DISSIDIVM duorum haud vulgarium ciuium, quod annis fere duobus, non absque summo amicorum dolore inueterauerat, sublatum. Quidam propter inimiticias, septem annis dilatam confessionem, cuiusdam ex nostris adhortatione apud moribundum, instituit & perfecit. Religiosus non vulgaris, restitutus est nostrorum operâ obedientiæ ac suo ordini, a quo absque licentia discesserat. Coniugum, & ab inuicem separatorum, duo; & iam ad diuortium tendentium quatuor paria reconciliata, atque ad cohabitandum pacificè inducta. Matris & filiæ inueteratæ dissensiones, ad concordiam & vnitatem pertractæ; vnde matrem misere aliena in domo decumbentem, filia prædicta, in suam recepit, & necessaria subministrauit. Ab impudica vita statúque peccati, plurimi traducti ad frugem. Itum crebrò ad ægrotos & moribundos, magno eorum emolumento ac solatio, nec non peculiari præsentium hæreticorum commendatione ac ædificatione. Quo in genere non rarò accidit, vt quidam non longè à morte distantes, sacramentis ritè perceptis, repentè valetudinem receperint. Petitus ab amicis, defuncti cuiusdam Doctoris medici hæretici, Academicus conductus ad funus prosequendum,

iam

Digitized by Google

iam iam decreto omnibus ſtudioſis publicandus, & penè concedendus, diſſuaſus & impeditus fuit. Cum Illuſtriſſimus Dux Niuernenſis, ex campo vulneratus huc aduehereretur, continuò cuidam Patri, confeſſus eſt.

NOBILIS quidam confeſſionem procraſtinauit & communionem, falſo ſibi perſuadens, ſic mortẽ accelerari: ei vnus ex noſtris Patribus fit importunus, vt confiteatur; facta confeſſione, munitur omnibus ſacramentis, & poſt tres horas moritur. Libri hæretici, abrepti nonnullis. Tres patres ex noſtris, comitati perſonas Illuſtres, earundem rogatu, in Cellas Beatæ Virginis; in itinere perſuaſerunt quibuſdam fidem Catholicam, atque inibi per duos penè dies, noctesque exceperunt confeſſiones: obruti adeò pœnitentium numero, vt ne decem ijs audiendis ſufficerent, præter aliorum ſacerdotum, magnam frequentiam. Euocati duo Patres ex noſtris, ad pagum multos annos elocatum hæreticis, reconciliarunt ibidem Eccleſiæ Romanæ Catholicæ quinquaginta quinque colonias, ſiue familias; quas inter, nobilis quidam vir, ſexagenarius, opulentus, & famoſus, paſſim notus, & educatus hæreticus, non tantùm toti communitati, præclaro fuit exemplo, ſed etiam pluribus, ab eo dependentibus vicinis, ad conuerſionem incitamento. Quædam perſona pia, ab infami accuſatione opera Patris noſtri liberata, & accuſantes correcti. Hebræorum quidam, inſtitutus & baptiſatus in noſtro templo, eſt adiutus tantiſper in victu, & baptiſmali amictu, tandemque Catholico domino traditus. Adoleſcens quidam ſexdecim annorum, parentibus natus Anabaptiſtis, non infimæ conditionis, mortuis

Digitized by Google

ruis illis conferens se Viennam, ad marterteram Catholicam: instructus in fide, nostrorum opera ac patrocinio, Christo per sacrum Baptisma incorporatus est. A Mahometismo ad Christum, conuersi duo. A diuersis hæresibus, partim per nostros instructi, partim etiam à pœnitentibus nostris adducti, in Ecclesiæ Catholicæ gremium recepti, viginti supra ducentos vt minimum. Inter quos non pauci fuerunt Illustres, generosi, ac nobiles, & quidem tres præcipui.

BARO Austriacus vnus, antiquissimę familiæ per annos quatuor de fide quidē perplexus, sed nihilominus pertinax in hæresi, cum iam octauum in Hungaricis expeditionibus meruisset, tandem vertente anno, grauiter vulneratus in oppugnatione Budensi, & correptus, ex vulnere, desperata medicorum iudicio febri Hungarica: voto emisso ad ædem sacram Lauretanam, ad fidem conuersus Catholicam, superatis maximis difficultatibus, & propriæ coniugis, & potentium amicorum hæreticorum; præmissa vni ex nostris confessione sacramentali, publicè coram Episcopo perpluribus Prouinciæ proceribus præsentibus, ciuiumque turma, hæresi abiurata, sacra synaxi refectus est. Alia illustris femina, quadraginta annos nata, adhuc Virgo, ab ipsis incunabulis in hæresi educata; cum qua, vbi diu multúmque egisset quidam è nostris Sacerdotibus, de mutanda religione; tandem se recepit, ad instantes etiam aliarum illustrium matronarum preces; post octo dies se Catholico confessuram ritu. Et ecce, præterlapso iam octiduo, necdum expleto proposito, non ità multò post, tacta semiapoplexia, in terrā concidit. Hoc ex casu Virgo vbi se collegit, recolit morā, dilationémque promissi, quod

Digitized by Google

quod Patri, religonem vrgenti, fecerat; illicò eum accersiri rogat, petitque cũ Ecclesia Christi reconciliari. Reconciliata, à consanguineis & alijs hæreticis, calumnias dicteriáque, libens pro Christi gloria perpetitur. Redijt postmodum ad eam paulatim valetudinem, vt nullius ope nixa, pedes in Ecclesiam, vtcúnque longo viæ interuallo, procedere posset; non sine nota Sanctitatis vitam transigens.

TERTIA è simili Baronum genere, adhuc innupta, decimum septimum agens annum, pertinacissima alioqui alitæ, cum lacte materno hæreseos, matri Comitissæ, à tutoribus & consanguineis Catholicis erepta, & paulatim per quendam in fide Romana instructa; adeò profecit, vt cum à duobus prędicãtibus Lutheranis, alioqui magnę apud suos existimationis, ad quos per aliquot milliaria, pro subsidio ad Papistarum fundamenta conuellenda, confugerat, sibi satisfieri non posset; cum publica eorundem Pseudoministrorum detestatione inscitiæ ac peruersitatis, hęresi abiurata, ad nostram religionem, cum fremitu partis aduersæ, transierit; factáque confessione, & suscepta, cum Illustrissima quadam domina affine sua, peregrinatione, in Cellas Beatæ Virginis, octodecim Germanicis distantes milliaribus, Vienna abierit; sacram inibi primum sumptura synaxim. Generales confessiones, vltra septuaginta, exceptæ. Caluinisticæ sectæ quidam quadraginta quinque circiter annorum, in extremis constitutus, & catechizatus à Patre nostro, ad sanam fidem rediit, perceptaque sanctissima Eucharistia, adeò perfusus est gaudio, vt fateretur, nunquam se similem sensisse in animo dulcedinem; sicque paulò post, mortem pié obijt.

Digitized by Google

obiit. Famula quædam heræ ſuę pertimeſcens verbera, ad Danubiũ, ſe aquis præfocatum properabat: flumen ingreſſa, retracta interno numinis diuini inſtinctu, & Angeli ſancti ductu, ad confeſſionem venit, ac veniam temerarij auſus, pœnitendo digne, meruit. Vir primarius iàm pænè animam agens, facto voto ingrediendi Sodalitatem B. Virginis, conualuit, votumque compleuit. Miles quidam naualis Hollandus, habitus Caluiniſta, periculoſo morbo corripitur; eum Sacerdos ex noſtris caſu conueniens, cum eodem egit, vt peracta confeſſione, & ſumpta ſacra communione, piè in Domino obdormierit.

FEBRIS Hungarica facilè his in locis quoſque corripit, vt ad mentis alienationem, vt plurimum, redigantur, conenturque ſibi manus violentas adferre. Cum his noſtri dextrè agere conſueſcunt, vt ad tranquillitatem facilem reuertantur, & machinationes dæmonis euadant. Quidam in infantia à turcis captus & circumciſus, ab vno ex noſtris inſtructus, confeſſus eſt, & reliqua fidei Chriſtianæ præſtitit. Quidam hæreticus opifex grauiter infirmus, ſæpius admonitus vt reſipiſceret; tandem victus, confeſſus, & è veſtigio mortuus. Quædam perſona facta Chriſtiana, in rebus fidei non bene inſtructa, periculosè decumbens, videt ſibi dari occaſionem orthodoxæ inſtructionis capiendæ, quam & è noſtris vnus arripit: eam inuiſit, inſtruit, illa omnia ſacramenta, quæ ferè morituris dantur, accipit; & præter omnem ſpem conualeſcit. Cuidam ſuaſum, qui iam moliebatur in arenam duelli deſcendere, exiſtimans id licitum, & neceſſarium in honoris ſui conſeruationem, vt deſiſteret; deſtitit. Iuuenis annorum vi-

Digitized by Google

ginti quatuor, cum contra Lutheranos quosdam, religionem Catholicam impetentes, eam defendisset, tantum illorum odium incurrit, vt minis intentatis, certum aliquod discrimen timere cogeretur. Accessit aliquoties primarium, & deprecatus est inimicitias, sed nihil efficere potuit. Accidit vero, vt mox idem, cui fuerat facta frustra deprecatio, plenus iurgiis & indignatione, die sancto Ioanni Bapaistæ sacro depellendorum calorum causa, Danubium ingressus, implacabilis submergeretur. Sed neque sic odium euadere potuit. Erat illi socius, cui odium in hunc conceptum, tanquam manu traditum hæreditaria, reliquerat. Ergò eum quoque deprecatum adiit iuuenis, vt alienationem deponeret, sed prorsus, tunc, reconciliationem respuit. Posteà tandem humanitate & modestio deprecantis victus, vltrò coram honorato viro, deprecaturus veniam, iuuenem adiit, quam ille libentet donauit; & non tam illatas sibi iniurias & infamias, quàm miseram mortem submersi, in furore atque intestino odio, aduersarij doluit.

Persona Lutherana, anceps nonnihil in fide reddita, piè Deum rogauerat vt sibi dignaretur reuelare, vtra fides, Catholicáne an Lutherana, vera esset; cui sequenti nocte, persona quædam albis amicta vestibus apparens, brachiumque contingens, vt suam perfidiam deponeret, & Catholicam religionem amplecteretur, monuit: cui mox ipsa paruit, & ad Catholicæ Ecclesiæ gremium se contulit. Quædam ciuis, cum priusquam couuerteretur, animum fortè aperuisset suscipiendæ fidei Catholicæ; à Germano parente, stricto cultro sæpius petita, ac dire deuota, nihilominus,

Digitized by Google

lominus, non modo non fracta est, sed magis, magisque in suscepto opere confirmata: vt breui expiationem peccatorum, cum gaudio spirituali perficeret; ita vt & vita, & hereditate excidere mallet, quàm vel latum vnguem ab ea discederet. Nobilis quidam mercator, & celebris hæreticus, vna cum coniuge Nobili, & alia quadam Magna Domina, egregie in articulis fidei instructa, in quos præcipui quique hæretici oculos coniecerunt, vestigia eorum secuturi; per nostros, in Ecclesiæ gremium recepti sunt. Octodecim nostræ disciplinæ alumni, ad varios religiosorum hominũ cœtus inter quos octo ad Societatẽ, sese adgregarunt: ex quibus etiã nonnulli prius, ad cognoscendam suam vocationẽ, exercitiis spiritualibus, dies aliquot, deduxerunt. Præter duo dramata in solemnitate sanctissimi Sacramenti, ac instauratione literarum; datus est in publicum Mundus, cum spectatorum approbatione.

ADOLESCENS studiosus ab impudica & procaci femina appetitus, quàm primum eius illecebras persensit, non solùm eam egregie abegit, sed etiam domum paternam deserere certò statuit, ne amplius eiusmodi iniuriæ foret obnoxius: quin & postmodum aliunde sibi vim inferendam, eadem constantia & fortitudine depulit. In quo genere plura egregiæ Castitatis exempla, à Sodalibus B. Virginis sunt declarata.

PVELLA quædam Nobilis Viennensis duodecimum agens annum, correpta specie quadam paralysis; miserabili, & terrifica agitabatur corporis ac membrorum agitatione, non absimilis obsessæ; cui cum quidam ex nostris exiberet imaginem B. P.N. Ignatij, & appensa ad collũ eius subscriptio-

Digitized by Google

ne eiusdem, recenseret coram assistente puellæ matertera matrona Catholica, patrata quædam à B. P. alibi miracula, post adhibitam Medicorum diuturnam curam, votum facit; si meliusculè cœperit habere puella, sistendi illam Domino, in sacro Missę officio, in quo futuram sperabat S. Patris commemorationem; & offerendi, in memoriam eius & gratiarum actionem, inauratum calicem. Voto facto, cœpit virguncula notabiliter in dies conualescere, & paucis interpositis diebus, deducta pedes, vtcunque longo viarum spatio, cum ante non posset firmum pedem figere, ad templum, celebranteque sacerdote nostro, calicem affabrè factum obtulit. Quo peracto, æquabili puella gradu domum reducta, confirmata magis ac magis valetudine, semper memor tanti beneficij, iam inter Catholicos passim diuulgati, in perpetuum sibi delegit patronum B. Patrem & quotidie eum, propria à se formata oratiuncula salutat, salutaturaque quamdiu super vixerit. Alius ciuis quidã extremè decumbẽs, valdè molestatus à Satana, adeò vt, etiam contra voluntatem, linguam moueret quàm celerrimè, loquereturque idiomate incognito, quædam etiam satis Latinè, homo planè idiota, cum aliæ adhibitæ præcellentes reliquiæ non prodessent, per eandem supra memoratam reliquiam B. P. Ignatij, ab impetu illo Satanico, horrendoque liberatur.

A D Collegij rem temporalem accesserunt bis mille qnadringenti quinquaginta floreni à piis donati: Ad perficiendam quoque turrim templi amplius mille ducentis. Parthenicorum pietas maxime in eo enituit, quod perplures, in quadragesimæ singulis pænè diebus, aliquid præclari in honorem

Digitized by Google

norem Passionis Dominicæ; atque Christi passi, amorem præstiterint. Alij cingulis cilicinis induti, alij flagris cædentes terga; alij mysteriorum rosarij commentationibus vacantes, similibusque pietatis exercitiis. In cœna Domini duodecim pauperibus in hospitali ciuico, à Sodalibus abluti pedes, & datum epulum. Venusta oratione, & perbreui festiuo dialogo, Reuerendum Episcopum Transiluaniæ, multa cum grati animi significatione respondentem, Congregatio excepit. Eiusdem coëmpti sumptibus plurimi libelli, de rectè instituenda confessione Sacramentali, & passim à Sodalibus inter domesticos & notos, cum insigni fructu distributi. Integram quadragesimalis ieiunij, pænè hîc obsoleti, obseruantiam, familiaribus suis, & cohabitantibus Parthenici persuauerunt. Sodalis in obsidione Albæ Regalis captus à Turcis, & redemptus, cùm æger Viennæ decumberet, illud sæpius inculcabat; singulari se semper erga B. Virginem Mariã deuotione fuisse, atque adeò sibi certò persuadere, eiusdem se benignitate ac patrocinio, exiguo admodum lytro redemptum; & inter Christianos Catholicos, omnibus vt muniretur Sacramentis, promeritum esse.

RESIDENTIA SANCTI BERNARDI.

CONCIO habetur in S. Bernardo à nostro Patre, singulis dominicis & festis, & doctrina Christiana, à prandio diebus Dominicis, in qua pueri adeò proficiunt, vt totum Catechismum parvum intra biduum memoriter recitare soleant.

Digitized by Google

Conuersi penitus hic, & ad vnam reducti speciem Sacramenti Eucharistiæ, viginti tres. Septem subditi nostri, ex hæretica Parochia ac faucibus mercenarij, erepti. Hæreticus Minister cum coniuge ad fidem transiuit. Catholicus Parochus nostræ Societati nomen dedit. Ad accipienda ritè Sacramenta, à pluribus milliaribus, ad nostros confugere consueuerunt. Domini duo, biennium iam litigantes coram supremo tribunali, nostrorum opera reconciliati sunt.

RESIDENTIA LINCENSIS.

PERSVASERANT aduersarij religionis nostræ Decano priori, eiusque successori moderno, ciues admodum velle ad templum Parochiale, & ad conciones venire, dummodo nemo ibidem Iesuitarum, sed ordinarius pastor concionaretur. Migrauimus ergò à Parochiali templo ad aliud, quod nostris Sereniſſimus Archidux Matthias assignauit. Iam totus populus confluit ad nos, relicta Parochia; & ciues, qui se vel maximè obstringebant, non apparent in templo Parochiali. Quidam rusticus moriturus, noluit communicare sub vna specie. Sacramentum igitur Sacerdos rursus reportare coactus est domum. Vocantur nostri, qui rusticũ ita instruxerunt, vt & peteret Sacramentũ sub vna, & ritu Catholico sumeret, orthodoxusque moreretur. Confessus quidã iuuenis nostris, qui cursum Philosophiæ Heidelbergæ absoluit. In ciuitate vicina curatum est, vt Bibliopolis hæreticis, in publicis nundinis, libri prohibiti

Digitized by Google

hibiti publicè erepti sint, quos antehac liberè vendebant; nec audebunt redire cum suis infectis mercibus ad nundinas. Pueri puellæque, bini binique, per publicas plateas in magno numero ad templum veniunt, & capita doctrinæ Christianæ, more nostro, recitant; adducuntur autem opera Germanicorum Ludimoderatorum. Omnes scholæ Catholicos præceptores habent; quique vix sex, vel octo in initio, prope centum singuli iam numerant. Pœnitentes & communicantes, etiam redeuntes ad fidem Catholicam subinde visuntur. Episcopus quidam pro octingentis aureis, exemplaria Tomi primi concionum Patris Scherrer, in subsidium Parochorum comparauit. Quidam sacerdotes, ab aliquot milliaribus ad nostros, criminum expiandorum causa, veniunt. Post conciones de Missę ceremoniis habitas, totum ferè auditorium, flexis genibus, interest Missæ sacrificio. Missi ad nos plures libri hæretici, vulcano tradendi. Subditi huius residentiæ omnes reducti modo ad fidem Catholicam, qui antea (vno excepto) omnes erant hæretici. In hebdomada sancta spectosum sepulchrum erectum, ad quod propemodum tota ciuitas confluxit. Ab omnibus conatus nostri probati, & laudati; magnaque reuerentia feriis sepulchralibus interfuerunt. Non dissimili fructu laboratum in præpio per festa natalitia. Edita est concio funebris in exequijs Imperatricis; quæ multum commendata fuit. Dum hac transirent Serenissimi Matthias & Maximiliaus cum Patre nostro humanissime egerunt.

CVM res poneretur in deliberatione, Essetnè confessio Augustana omnino ex Austria tollenda; adhibitus est Pater concionator noster. Ipse tollen-

BIBLIOTECA

tollendam pluribus rationibus asserebat, eæ omnes conceptis pænè verbis missæ sunt ad Cæsarem. Quid sentiant plerique de P. Schererij laboribus, vel vnius Episcopi Herbipolēsis & Franconię Ducis, clarum faciunt verba subsequentia, ad authorem Postillæ scripta. Labores operasque tuas, vir Reuerende ac nobis dilecte, quas in Homiliis ad populum, vt quondam. D. Chrisostomus, conscribendis ponis, tractandisque controuersiis, de rebus fidei, plurimum probamus. Nam si non vnus aut alter olim, sed quotquot fermè poterant, aduersus hæreticos, calamo pugnabant, dum vel vna duntaxat in Ecclesia suboriretur hæresis; quid nunc non faciendum, quando innumeræ pænè, vno eodemque tempore, grassantur, fœdissimeque Christi Ecclesiam lacerant? Egregiè D. Augustini sequeris sententiam, quam verissimam iuxta, & prudentissimam esse censemus. Cum nempe vigent hæreses, omnibus, qui aliqua scribendi facultate sunt præditi, elaborandum vt scribant; hacque ratione aduersarijs ostendant, non deesse in castris Catholicorum, qui intrepido animo decertare, & aduersa fronte cum ipsis congredi audeant. Perge vir religiose & literate, vt cœpisti, lingua & calamo hostes fidei ferire, militemque te ostendere indefessum. Ratione hac plurimos Christo filios, tibi rutilantem coronam, Societati verò Iesv, nomen ac decus parabis immortale. &c. Quantopere verò placeat eiusdem P. Postilla, & passim per imperium desideretur, patet indè; quod & Ingolstadienses, & Monachienses, & Moguntini, & Colonienses Typographi literis petiuerint, vt eam recudere sibi liceat. Templum attributum ita ornatū, & in eam formā redactum est, vt admirationi sit.

Digitized by Google

ni sit. Altaria quæ nuda accepta, suppellectili sacra aucta; casulæ aliquot, cum aliis ornamentis Ecclesiasticis, templo nostro dedicatæ. Varia donata. Explorata fuit casula, cuius solummodò crux ducentis æstimatur florenis: effectum vt ad templum postliminio redeat.

COLLEGIVM GRÆCENSE.

DEGVNT in hoc Collegio, cum iis qui in conuictu, octoginta octo, Patres viginti duo, Fratres sexaginta sex. Ex Patribus quinque docent in Theologia, duo D. Thomam, tertius scripturam, quartus Casus, Linguam Hebræam quintus. Quatuor in Philosophia occupantur, tres Aristotelem explicant, quartus Euclidem, vnus in Grammatica versatur. Alij in aliis desudant. Ex fratribus Magistri inferiorum scholarum quinque, vinginti nouem Theologi, Philosophi viginti duo. Coadiutores vndecim. Vnum Patrem Michaelem Polt, quatuor votorum Professum, amisimus; vel in cælum potius, omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitum, post vota renouata, præmisimus: vbi iam vt speramus laboribus suis fruitur, quos per quadraginta annos in Societate exantlauit, tum docendo, (ab infima enim grammaticæ classe, ad supremum vsque Theologiæ culmen gradatim ascenderat:) tum concionando, & confessionibus audiendis, necnon Missionibus castrensibus, iisque difficillimis. Eius vicem expleuerunt, in nostrorum ordinem cooptati, alij septem; ex quibus vir vnus quadragenarius

Digitized by Google

rius, iuris cognitione, & causarum tractandarum, vsu ac fama clarus. Enituntur hic Patres & fratres, ad omne virtutis ac eruditionis decus, parique studio & in excolendo ingenio, & in frangendis affectibus, ac perfectione consequenda laborant. Et adest conatibus Deus, deprecante Beato Patre Nostro Ignatio, cuius cultui & venerationi, vltimam Iulij diem, qua ex hac luce ad meliorem migrauit, consecrauimus cantato inter domestici sacelli parietes Sacro de Spiritu Sancto, confessione, communione, & pridiana corporis diuerberatione, quemadmodum elapso anno incœptum fuerat. Hoc anno, initium quoque datum celebrandæ ritu pari secundæ Decembris, quæ sanctissimis duobus Societatis nostræ hominibus cœlum auxit, Iaponico Apostolo Francisco Xauiero, & glorioso Martyre Edmundo Campiano. Spectauit & illud nostram felicitatem, quod ex Theologis triginta quinque, quatuordecim viderimus Sacris initiatos, qui iam in agro Dominico operam gnauiter nauant, per varia Collegia diuisi.

Concionis diebus festis, habentur à nostris quaternæ, in templo domestico duæ, in arce tertia, quarta in Nosocomio ciuico; frequentiore omnes cœtu quam anteà. Atque vt ab arce ordiar; non surdis illic militum auribus cantatum. Excubiarum tempore, videas illos sphærulas precatorias religiosè voluentes, ac paucos reperias, qui non alternis mensibus, vtique ternis, diuina mysteria vsurpent. Hinc mirus fidei ardor, & pietatis effecit, vt aliquis vnus Nobilem quendam virum ad fidem perduxerit, à quo ad perfidiam hæreticam vrgebatur ipse. Alter longi itineris molestias sibi iucundas putauerit, quò sororem ex hæteseon fluctibus

Digitized by Google

ctibus ereptam, in tuto Ecclesiæ portu collocaret. E concionibus verò templi nostri, vberem futuram totius anni messem, spem fecerunt Kal. Januariæ; quibus cum Concionator, post impertitam, de more, cuique hominum generi spiritualem strenam, mutuum ab auditoribus petijsset, vt strenæ loco ea sibi largirentur, quæ obicem ponerent, quo minus annus illis felix, & secundus flueret; cuncta nimirum vel luxus argumenta, vel irritamenta lasciniæ: plures salutare consilium amplexi, eiusmodi ludibria abiecerunt. Nec spem fuisse tantum, declarat religiosa Sacramentorum frequentatio; quanta hic in nullo hominum ordine antè visa. In Nosocomio fructuosior iam ponitur opera, in tradendis ex cathedra fidei elementis, quàm antè in explicando Euangelio: quoque facilius pauperes, animis ſſis medicinam fieri patiantur, corporum prius molestias & inopiam, remedijs quibus possumus, leuamus.. Non exigua vis æris alieni, quod fraus interuerterat, ad Dominos reuertit. Vxores reconciliatæ maritis; & reconciliati cum Deo, qui cum dæmone fœdus icerant, non pauci.

Adolescens ex quotidiana familiaritate cum Mago, ne in sceleris etiam societatem veniret; propè miraculo est seruatus. Daturus ille specimen artis adolescenti, Genium familiarem certis verbis aduocauerat. Quærenti quid vellet? Vt Constantinopolim, respõdet, me deferas, quia Turcarum Imperatorem cænantem conspicere lubet. Hæc dicentem eleuat dæmon per caminum; sed cum in superiorem partem euectus, sanctissimum Iesv nomen, periculi metu, seu consuetudine inclamasset: corruit illico miser, suoque casu eum seruauit,

Digitized by Google

seruauit, quem perditum ibat. Exterritus enim adolescens, è vestigio ad sacerdotem nostrum accurrit, nec prius animum metu, quam conscientiam noxis liberat. Quidam, ad mensam agni accedere conatus, pedem promouere nõ potuit prius, quàm capitale crimen, quod sciens in confessione reticuerat, detexit. Fecit cuiusdam Patris cohortatio, vt grauis inter duas familias discordiarum tempestas desineret in lacrymas; quæ in cædes & sanguinem ne desineret, magnoperè timebatur. Exhausta iam erant in illis componendis propinquorum studia, fatigatę amicorum allocutiones, ad extremum, cum omnibus tentatis nihil procederet, adit vnus vtriusque partis amicus dictum Patrem, rogat, vt Pacis constituendæ laborem, suum esse velit. Ille, vt qui probè nosset non humanarum esse vitiũ, tàm exulceratas mentes placare, ad diuinas, oblato in hunc finem sacrificio, recurrit; quibus fretus, cum ed eos se contulisset, & vnum omnes in locum conuocasset, tam efficacem habuit orationem, vt madentibus vtrinque genis, in mutuos complexus ruerent, & postridie apud eundem, omnes simul peccata deponerent, quo pridie arbitro, deposuerant odia. Actum à quodam è nostris, cum parentibus filij ad Capucinorum familiam adspirantis, vt eius conditionem gratulatione, & pia quadam inuidia prosequendam, adeo non, quod faciebant, impediendam ducerent; quæ res, propensam in nos religiosorum patrum, mirifice auxit benevolentiam. Ex hæreticarum opinionum salo, erepti nostrorum opera tredecim supra ducentos: in iis præter egregios viros, tres sunt è prima nobilitate feminę. Duarum conuersionem subijciam.

ALTERA

Digitized by Google

ALTERA illarum, Lutheri filia passim audiebat; quem titulum, trium millium florenorum summa, emerat. Tantam enim multam subierat ob tres prædicantes, domi suæ contra Principis edictum habitos. Verum nihil æque illi saluti fuit, ac flagrans illa Lutheranæ doctrinæ pernoscendæ, & perbibendæ sitis. Vt scrupulum ex animo eijceret, quem fortuitus cuiusdam nostri congressus aliquando iniecerat, duos Prædicantes adierat, sed eo euentu, vt anxia magis discederet ab vtroque; quod eorum responsa, à suis opinionibus aliena, secum ipsa pugnantia cerneret. Hæc prima machina mulieris animum concussit. Accessit opportunè alia, quæ concussum salutariter infringeret, & conceptam de illorum eruditione existimationem demeret, pariter & amorem. Iidem enim consulti de mancipio Turcico, sacris vndis expiando, in oppositas planè abierunt sententias; cum alter probaret, acerrimè contra alter, præcipuus habebatur, cõtenderet; nisi Christianis edito parentibus, aditum ad salutem patere nemini, proinde nec ad Baptismum. Hęc cum illa tacito secum animo reputaret, planè statuebat extremæ esse dementiæ, à quibus concordia exularet, ab eorum verbis, suspensas habere fidei rationes. Igitur desperatam apud suos veritatem, apud nostros quærere instituit. Trepidè primum, nec nisi velata facie, conciones nostras aliquamdiu obit; demum formidine omni deposita, Patri in arcem suam euocato, se dirigendam vltrò tradit. Quid multis? Redit cum Deo & cum Ecclesia in gratiam; insigni perinde Catholicorum gaudio, & hæreticorum exemplo.

EGREGIE vtrumque cumulauit alia vidua, æquè genere, & hæretica perfidia nobilis. Actum cum

Digitized by Google

cum illa fuerat à pluribus, sed profectum nihil; nulla ergò iam amplius cum illa verba, sed preces pro illa, & lacrymæ fundebantur. Emolliuerunt illæ cor saxeum mulieris, vt diuini verbi semen-tem admitteret. Mirum dictu! cum interest actui, quo duæ Virgines in Diuæ Claræ cænobium tran-scribuntur, sic repentè permouetur, vt cogitare incipiat, quomodo in coetum ipsa orthodoxorum referatur. Aderat fortè Pater cuius toties studia eluserat, & industriam in hoc genere felicem; eum perhumaniter salutatum rogat, se conuenire ne grauetur. Enimuero nihil Patri accidere gratius, subodorato id quod erat. Ne tamen festinatione offenderet, prudenter in aliud tempus protelat, dum occasionem nactus, per alium Patrem ei de-nunciat; si de religione agere animo sedeat, diem vt dicat, & locum; libentissimè se adfuturum. In-credibile est quantum Patris illius aduentus, huius mulieris duas filias, eodem Lutherano spiritu pos-sessas, consternauerit; quod vererentur immu-tatum matris animum. Quare ne parùm religiosæ viderentur, si tacerent, non parum modestiæ ter-minos egressæ, Patrem contumeliosè domo eij-ciunt; illud identidem repetunt, abiret; ageret res suas; nec, nisi accitus, reueniret. Interea mor-bus mulierem lecto affigit: Ille visus Patri, cum quo prius egerat, opportunus; per quem animo sanitas afferretur. Non erat nescius, omnes esse aditus obseptos à filiabus, & hæreticis aliis amicis, per quos ad eam accedere non licebat. Quare vt obstacula tollerentur, Sereniſſima mater, semper pro solita sua in Deum & proximum charitate, in animorum conuersionem imminens, dictam Dominam inuisit, nostrumque Sacerdotem comi-tem

Digitized by Google

tem assumit. Sic effectum, vt dum remoris arbitris, Serenissima Princeps cum iacente ægra loquitur, Pater ad horas aliquot sermonem de fide traheret; nec irrito labore. Abeunti Serenissimæ sanctè ad promittit; ea se nocte, ardenter cœleste numen imploraturam. Redit postero die Pater; filiabus absentibus (nam Serenissima illas de industria, à quadam Domina inuitandas curârat:) disputationem pridianam prosequitur, eóque breui rem deducit, vt confessionis remedio, cum hæresi peccata expiet. Cæleste epulum restabat; id ipsa, ne ex tam repentina mutatione nimbus aliquis oriretur domi, differendum iudicat. Noster periculũ mortis & peruersionis ingeminat; de sententia tamen Serenissimæ, dilata res est. At ne improuisus quispiam casus illam vel à vita, vel à mente auferret, duæ nobiles matronæ sunt à Serenissima designatæ, quæ apud illam excubarent; & Patrem, siquid periculi esset, accerserent; qui ex aduerso in hominis Catholici ædibus pernoctabat.

MANE sequentis diei, aduolat Serenissima Mater, horratur panem vt Angelorum suscipiat. Cum annuisset, mittitur continuo, vt Venerabile Sacramentum adferatur. Id vti filiarum intellexit vna, tum verò illa non irasci, sed furere; queritari, inconditis vlulatibus ædes complere; perditam matrem, seductorem Iesuitam inclamare; nec sui memor, nec Serenissimæ, quę eam verbis tranquillare frustrà conabatur: ac nihil propius factum est, quàm, quod post hæc fatebatur ipsamet, cerito illo magno furore impulsa, Sacrosanctam hostiam è manibus Sacerdotis excuteret. Sed generosæ matris constantiam, illustrarunt hęc filię lamenta, non fregerunt; & accenderunt, non restinxerunt pic-

Digitized by Google

pietatem; cuius mirifico sensu, beatas illas dapes degustauit. Impertitus animę vigor, etiam in corpus deriuauit. Satis constat, ex eo tempore melius habere cœpisse, & breui omnino conualuisse. Vrgebatur etiamnum furijs filia, & amentis in morem discursabat; matris loco, eam nunquam futuram dictitabat, quę infando desertę religionis crimine, supremi in se numinis iram prouocasset; & collectis iam reculis, ne vel ipsa sceleris contagione læderetur, abitum & fugam meditabatur; prorsus initura, ni nostris, aliarúmque nobilium feminarum, precibus flexa, cœpisset opem intentius efflagitare, quam præsententissimam experta, lucem aliquando veræ fidei aspexit. Denique is fuit etiam cum filia exitus, vt quo die Lutheranum panem sumere decreuerat, eodem prorsus ipso, magni Patris familias cœnam, in nostro templo inierit, pari sua voluptate & admiratione aliorum. Cum hæresi reiecit vir quidam à se cacodæmonem, à quo variis spectris infestatus, nullam quietis partem capere poterat. Puellam quindennem, ab horribilibus clamoribus, quibus noctu arcem complebat vniuersam; liberauit appensa ad collum agni cærei imago. Fuerunt nonnulli quibus valetudinem, quam votarum pegrinationum neglectus ademerat, renouata earundem promissio restituit. Afflauit & hanc Prouinciam, propitia B. Ignatij aura; quâ recreatæ, salutem & vitam iam desperatam receperunt personæ duæ, quę impressam in æreo nummo eius effigiem, fuerant veneratæ; altera cui iam moribundæ cereus, & Christi è cruce perdentis imago, more Catholico exhibebatur; altera de cuius vicino obitu tam certus erat medicus, vt quinquagenos florenos Sacerdoti

Digitized by Google

cerdoti noſtro ſponderet, in pauperes adoleſcentes tribuendos, ſi renaleſceret.

MEDITATIONIBVS Societatis fructuosè exculti in collegio ſex; in conuictu totidem. Nec his finibus circumſcribi ſe paſſa noſtrorum induſtria, excurrit nonnunquam, præſertim circa dies Chriſto naſcenti & reſurgenti ſacros, in remotas arces & pagos, & retulit lucra animarum, quæ, quia cum aliis annis ſunt communia, æſtimari potius debent, quàm narrari. Illud peculiare, quod ſub ferias vindemiales, euocatus quidam Pater ad celebre Auſtriæ monaſterium, Abbatem obnixè rogantem ſpiritualibus exercitiis imbuit. Fuit illud, tum optimo Præſuli iucundum, tum cœnobitis fructuoſum; qui eius exemplum ſecuti, idem præſtirerunt, præter quendam morbo impeditum, omnes. Solemnem peregrinationem ad Diuæ Virginis in Cellis, obiit bona ciuium pars; quibus etiam atque etiam obſecrantibus, quod non viderentur ſibi ſperatum emolumentum reportaturi, niſi noſtros haberent comites, duo ſacerdotes adiuncti: qui occaſione vſi, religioſis primum colloquiis ſolatio fuerunt, confeſſionibus deinde excipiendis, etiam ſaluti. Redeuntibus, ciuitas cum Senatu & Clero obuiam ſe effudit. Tempore illis & exemplo præiuerant Sereniſſimi noſtri Principes, qui cum Nuncio Apoſtolico & Epiſcopo Lauantino, quatuorque noſtris ſacerdotibus, & aula vniuerſa; ibidem vota ſua paulo ante perſoluerant: vbi per noſtros à culpis abſoluti, & cœleſti alimonia recreati, quinque ipſas horas continenter in oratione perſtiterunt, poſitis humi genibus. Ita nempe eorũ pietatem & religionem auget, quę cetera omnia imminuit dies. Quid verè de incredibi-

Digitized by Google

li eorum in nos beneuolentia dicetur? Riuum hunc esse, ex illo pietatis & religionis fonte deductum, inde euadit manifestum, quod pari incremento augescat. Hinc est quod frequentius munera nobis ex aucupio, & venatione miserūt, cibumque nobiscum partim in Collegio, partim foris in villa nostra sumpserunt, nosque suæ mensæ adhibuerunt. Dicas illos, curarum & solicitudinum agitatos vndis, in nostro Collegio, tanquam in quietis & tranquillitatis portu conquiescere. Sed hæc perscripta sæpius. Illud certè præteriri non potest.

DONAVERAT Serenissimus Ferdinandus Collegio vineā, ex qua collegimus octodecim dolia. Pro eā, cum Reuerendus Pater Rector gratias, vt par erat, ageret: rem esse exiguam respondit optimus Princeps, & quæ gratiarum actionem non reposceret; se dum viueret, & aliquid haberet, nobiscum partiturum. Dignam profectò summa laude vocem dicerem & admiratione, nisi esset à Ferdinando profecta. Scholas nostras adeuntium multitudo, quanta nunquā ante; Profectus, qui magistrorum labores consoletur. Illi augendo produximus duas fortissimas heroides in Orchestrā, Iuditham & Cæciliam, ambas nobilitatas gladio; quem in Holophernis collum adegit altera, altera excepit suo. Atque illa quidem intra aulæ Academicæ parietes exhibita, vnum Bacchanaliorum diem extraxit, hæc in Collegij area duos ante studiorum instaurationem; vtraque punctum tulit, ita & delectauit & profuit. In triplici sodalitio, B. V. vtroque, & Sancti Spiritus tertio, vnum cernitur virtutis studium. Eluxit illud maxime solemnibus quadraginta ieiuniorum diebus, quibus

Digitized by Google

quibus alii inediam, alij minimùm quartam horæ partem, in Christi cruciatibus perpendendis posuerunt, quos etiam, qua licuit, tolerandos sibi putauerunt, ciliciis in se, & flagellis piè sæuiendo. Verum vt quæ cuiusque sunt propria, singulatim exequar, aucta est S. Spiritus congregatio pecunia & supellectile sacra; vt si legatorum & donatorum rationes conficias, octingentorum florenorum reperias summã. Ex ea, mors vni aditum ad immortalitatem patefecit. Fidem faciunt tum casti eius mores, & incredibilis dolorum in morbo tolerantia, tum mirus quidam concentus sub ipsum, quo expirauit temqus, à persona religiosa exauditus. Congregationem B. Virginis maiorem illustrarunt hoc anno cum viri primarij multi, & Barones aliquot, tum quinque in eam adscripti Episcopi, inter quos Nuncius Apostolicus, cuius liberalitate accessit eidem Sodalitati vmbella operis Damascèni, cui effigies Deiparæ arte Phrygia peruenustè est intexta. Aliorum etiam nobilium virorum muneribus, accesserunt similis operis vexilla duo, & insigne altaris ornamentum, præterea Organum & pecunia, pro nouo altari, cui iam prima manus imposita.

Per sacrum quadragesimę tempus, accendendę Sodaliũ pietati, petiit & impetrauit Rector eiusdẽ congregationis; vt sub vesperum latina concio haberetur feria sexta, à præcipuis aliquot nostris Patribus, quã & magnus audientium numerus, & ipsi Religiosissimi Principes Augusta sua præsentia celebrarunt, qui & eorum conuentibus sępius interfuerunt, & sacram ibidem Synaxin, magno religionis exemplo, publice (quod alioqui priuatim sępius in mense faciunt) perceperũt. Proximo

Digitized by Google

post festum corporis Christi die, voluit Serenissimus Ferdinandus à Congregatione eandem honorariam pompam iterari; quod & fecit, non nisi suis vsa ornamentis. Minor Congregatio id agit, vt sola appellatione sit minor, vix vnum des inter octoginta sex (tot enim numerat) qui non animæ labeculas, per sacram confessionem eluat, quot hebdomadis. Ad Pascha, præsentibus Archiducibus, drama dederunt de Beato Hermanno in pueritia; illa venustate, vt spectatoribus lacrymæ manarent. Serenissimus Carolus huius Congregationis primus Rector, misit Iudenburgo elegantem tabulam; insigne suæ in eam voluntatis testimonium. Vniuersa claudat Ferdinandæum, id est, Seminarium studiosorum adolescentum, à Sereniſſimo Ferdinando Principe nostro exædificatum. Aluntur in eo eleemosynis, quas etiam hæretici liberaliter conferunt, iuuenes egregij septuaginta, qui, vt spem de se conceptam tueri aliquando possint, pietatis iam, & doctrinæ stadium pari passu decurrunt. Alterum testatur Sodalitas Deiparæ, in cuius albo pænè omnes; alterum nupera studiorum renouatio, in qua potiora præmia retulerunt. Addit incensis faces, Sereniſſimi Ferdinandi in eos propensio, qui non committit, vt domus illius patrocinium & tutelam, suscepisse ardentius videatur, quàm constantius.

RESIDENTIA

Digitized by Google

RESIDENTIA MILLESTADIENSIS.

SVNT in hac Residentia Sacerdotes tres, Coadiutores totidem. Cathechismus tenet suum cursum. Ab hæresi conuersi quinquaginta. Salutaris mos inductus; vt feminæ cum vterum ferunt, ad partum feliciter enitendum, sacris Pœnitentiæ & Eucharistiæ mysterijs, se comparent. Quidam, cuius vxor in vndas, seu leuitate ingenij, seu malorum acerbitate, se proiecerat, noctes patiebatur molestissimas; nunc rigentibus gelu manibus contrectabatur, nunc è strato præceps exturbabatur, cum lugubres interim illæ voces, aures simul animúmque conuulnerarent; Eheu, cur mihi miseræ licere voluisti omnia, quæ lubebant? O crudelem indulgentiam? O impium amorem! Is de nostrorum consilio aqua lustrali vsus, sibi quietem, sacris illis rebus authoritatem apud alios conciliauit, & cultum.

MISSIO IVDENBVRGENSIS.

IN hac versantur tres Patres, quorum primus, vtríque Sereniſſimo Principi, Leopoldo & Carolo à cõfessionibus & concionibus est, ac reliquorum Superior. Alter Philosophiæ professor. Tertius Grammaticæ. Præcipuus fructus est, quòd istos Sereniſſimos Principes, institutis suis ad pietatem, ad virtutem, ad sapientiam erudiant, in

Digitized by Google

ad virtutem, ad sapientiam erudiant; in quibus, illi non vulgarem progressum faciunt. Excipiunt & in aula, & extra aulam confessiones, pluréſque eorum opera, & perfidiam cum fide, & improbitatem cum probitate commutarunt.

COLLEGIVM PRAGENSE.

HOc anno numerauit Socios triginta nouem, è quibus duo Theologiæ Professores, vnus humanitatis, catecheseos vnus. Ex fratribus, quatuor reliquis Scholis præfuerunt. Duo Theologię, tres Philosophiæ studiosi, ceteri rei domesticæ adiutores. Admissi ad probationem quatuor. Laboratum hoc anno, non minus quàm præteritis, impigrè à Sociis, tum in perfectione propria, tum in salute aliorum promouenda. Ternæ conciones habitæ Dominicis festisque diebus, idiomate Germanico, Bohemico, Italico, è quibus Bohemica, auditorum copia maiori, quàm hactenus vnquam celebratur. Confessiones exceptæ plurimorum, quorum nonnulli, aut toto fere vitæ tempore peccatis fuerunt obstricti, aut multis annis, aut certè, quæ manifestata Sacerdoti pié oportuit, sacrilegè celauerunt; generales fuerunt supra centum. Hæretici ad fidem traducti ad centum quinquaginta: ab vtraque specie ad vnam, plures quam triginta. Quidam ex illis cùm fidem Catholicam cogitaret, multum improbo vxoris conatu retardatus fuit. Obsistebat illa marito, omnia tentabat vt pium eius consilium turbaret. Cum nihil agere se videret, restim coëmit, in oculis mariti è paxillo suspendit;

Digitized by Google

pendit; Hac inquit, marite, mihi fauces elidam, vbi primum ad Catholicos transieris. Contempsit minas mulierculæ vir; confirmatus à nostro, sanctum propositum executus est; fœlici successu & insperato. Non implum, quod iactauerat, propositum perfecit coniunx, sed abiecta ipsa quoque perfidia, mariti exemplo, Catholica sacra suscepit. Alius verò cùm primò ad Hussiticam adhæsisset, deinde ad Lutheranam, tum Picarditicam, tandem Anabaptisticam hæresim; Catholicus factus Sacerdoti nostro confessus est, & sanctissima Eucharistia refectus. Partui vicina matrona quædam, monita est, vt quando ancipiti in discrimine versaretur, animæ consultum saluti vellet. Nec frustra. Audiit monitum; peccata, quæ nunquam antea, Sacerdoti detexit, panem cœlestem ritu Catholico sumpsit. Quidam cum totum fere vitæ tempus in peccati mortiferi statu, sub seruitute diaboli traxisset; recte monenti nostro paruit, & disruptis peccatorū, per sacram exomologesin, quibus tenebatur vinculis, in libertatem Christianam transiit. Festa Paschalia, viri cuiusdam illustris Austriaci, domi militiæque clari, ad Ecclesiam reditus, celebriora reddidit. Puella Zuingliana cum mores parentis asperiores non ferens, instinctu dæmonis submergere se cogitaret, mutato instinctu, meliore Dei consilio, fugam arripuit; huc venit; animæ salutem cum fide Catholica inuenit. Nec peruersorum dogmatum Præcones, quos Ministros vocant; expertes diuinæ misericordiæ, nostræque industriæ fuerunt. Annum ex illis quidam iam tertium & decimum, perfidiæ Lutheranæ signum populo præferebat; cum oborta cælitus lux, miserum circumfulsit, caliginem depulit, veritatis

Digitized by Google

ritatis discipulum effecit. De Catholicæ enim fidei dogmatis benè edoctus, totius vitæ culpas Sacerdoti rite aperuit; quàm docuerat, hæresim eiurauit; in susceptæ fide constantiam, contra impugnantes probauit; tandem Ordinibus initiatus & creatus Sacerdos, vitam suo statui conuenientem degit, piamque. Alius etiàm ex eodem buccinatorum Lutheranorum numero, puer olim in nostris scholis institutus nonnihil, erroribus agnitis, & peruerso vitæ statu, post acres & diuturnas cum se ipso pugnas, tandem peruincente Christi gratiâ, Sacerdotem nostrum adiit; Per Christi, inquiens, ego te vulnera obtestor Pater, vt ad animæ meæ salutem consequendam, mediis diuinitùs præscriptis dirigere non dedigneris. Petitum, impetratum, direxit Pater, secutus est ille; fidē Catholicā susceptit, promotusque ipse ad honestam conditionē, Catholicè viuit, Dominis, quibus fuerat perfidiæ doctor, nequicquam frementibus. Eius porro secutus exemplum socius, Minister item hæreticus; instruendum se, aggregandumque ad Ecclesiam, Sacerdoti commisit. E familia Baronum, virgo quædam morbo correpta, cum periclitaretur de vita, fratris Catholici suasu, Sacerdotem nostrum, acriter quamuis matre non Catholica repugnante, admisit, eique animam suam suppliciter commendauit. Eam noster, in fidei sanctæ mysterijs sufficienter instructam, expiauit, epulóque cœlesti refecit. Quæ, recuperata non multo post valetudine, quam ægra susceperat, Catholicam religionē, ac præsertim sub altera tantum specie Sanctissimæ Eucharistiæ vsum, contra matrem propugnauit. Senicula, simplex illa quidem, sed dedita pietati, & confessarij sui prudentiæ innixa, afflicta

Digitized by Google

afflicta grauiter morbi vi, discrimen vitę iam adierat; cum ecce tibi, spectandam, solis instar fulgens Angelorum Regina, cum puellulo ei se præbuit. Qui aspectus, & insolitam animo decumbentis infudit lætitiam, & sanitatem corpori peperit. Contra quendam, peccatis & litibus implicatum, dæmonis eò vsque processerat audacia, vt sensibiliter etiam, subindè hominem impeteret. Datum consilium homini, vt frequenti Sacramentorum vsu, exercitationibùsque pietatis, se contra hostem muniret. Munijt, simul importunum vexatorem abegit.

FEMINÆ quoque cuidam prænobili, idem nequissimus animarum prędo, vt leuamen doloris & infamię, ob vitam olim actam, peteret à laqueo, semel iterúmque humana specie apparens suasit. Parere impostoris consilio misera voluit: sed miserante Deo, interuentu aliorum impedita, nostri postea Sacerdotis opera, salutarem pœnitentiam, erepta dęmoni est, reddita Creatori. Nobilis matrona, valetudinis curandæ causa, huc vt veniret à marito impetrârat; Vt venit, è Lutherana facta Catholica, domum ad maritum non Catholicum redijt. Aliam quandam mariti, Orthodoxorum ferè librorum lectione, non ita pridem ad Christum adgregati, exemplo stimulatam, verę religionis suscipiendę desiderium e Silesia huc ad nos adduxit. Quod sequitur, hæreticorum in Catholicos odium ostendit. Virgo quædam, auitę religionis amantissima, cum illustri cuidam feminę, suam in domestico famulatu operam locare vellet; Christiani hominis officia ritu Catholico, statis temporibus obeunda excepit; qua in re, cum annuentem heram habuisset, nihil solicita, eam sequitur ad arcem.

Digitized by Google

arcem. Sed nihil priscæ religionis inuenit. Ergo delusam se intelligens puella, prima dolorem animo cœpit, deinde tam diu premit, quoad constitutum anni tempus euolueretur, tum verò intrepidè heram adit, in hanc sententiam locuta. Meum huc vsque fidele, opinor, & sedulum tibi obsequium, non defuit hera; nunc missionem peto; aliò migrare stat sententia, vel eo nomine, quòd quo tempore in tuo famulatu fui, famulari Deo rectè non potui; quin nec Ecclesiam Catholicam videre, nec audire quicquàm, nisi in Deum, in Sanctos, & in religionem auitã blasphemias. Dixit, & dicendo in rabiem feminam hæreticam vertit: quæ vt iram odiúmque conceptum effunderet, sic egit. Sublatæ furto pecuniolę innocentem arguit; negantem & pernegantem, per consanguineum suum primum baculis, dein toto corpore nudatam virgis acerrimè cædit. Nec satis; in tetrum carcerẽ hyberno tempore, male vestitam fune demittit, vbi quatuor ipsos dies, ne pane quidem dato, delituit; à notis tandem quibusdam, quibus res innotuerat, liberata. Sic rectæ fidei amorem famula, sic odium hera declarauit.

Ita vir in hæretica degens ciuitate, statim vt lumine fidei collustratus hæresim abiecisset, conciuium omnium graue incurrit odium. Quamobrem ab ijs insignes perpessus molestias, in frequenti etiam Senatu grauiter obiurgatus est, ac monitus seriò vt desertam perfidiam resumeret deinceps colendam, iussus denique in carcere luere pœnas, abiectæ eiusdem perfidiæ. Quæ omnia perpeti maluit, quam ab agnita semel recedere veritate, imò & solum vertit, & illustri Domino Catholico se subiecit, vt vera animi libertate frui posset.

Digitized by Google

ſet. Quidam alius, in eadem illa ciuitate ſimilia multa patitur, Catholicæ religionis nomine, qui ſæpius in anno ſacræ communionis & confeſſionis ergo, vnà cum filiabus ſuis, ad nos venire conſueuit, vti multi alij, ex remotioribus locis. Ciuis quędam picarditicæ ſectæ addicta, ſed à quodam ex diſcipulis noſtris Catholicam veritatem vtcúnque edocta, ſæpius etiam ab eo admonita fuit, vt abiecta peſtilenti hæreſi, fidem ſalutarem amplectaretur. Non nihili illa quidem fecit pias adoleſcentis admonitiones; noluit tamen ijſdem ſtatim obtemperare, timens ne forte ideò, correptus ira maritus hæreticus aut diuortium faceret, aut ei, (quod ſæpius minabatur) cruta frangeret, necémque inferret extremam. Tandem ob grauem morbum, quem forte incidit, timore mortis perculſa, diutius conuerſionem differendam nequaquam putauit: vocat igitur noſtrum ſacerdotem clam marito; deteſtatur hæreſim; Catholicam profitetur veritatem; confeſſione purgat animum; valetudinémque ſubitò recuperat & mentis, & corporis, viuitque Catholicè, non inſcio marito, liberrimè.

E flagitiorum etiam cœno, erepti nonnulli, Dei beneficio. Sextum iam annum, hæretici cuiuſdam hominis vxore quidam abutebatur. Quod cum maritus tandem reſciuiſſet, dolore ſtimulatus, vxorem adulteram vix non ſuſtulit; necem etiam adultero machinatus. Actum tamen Dei beneficio per noſtrum, vt in gratiam omnes redirent; ſuaſúmque marito, vt Catholicæ religioni vnà cum vxore nomen daret, & Catholicis eam imbutam moribus, ad crebram ſacramentalis confeſſionis vſurpationem adduceret; ſic fore vt Deum propitium,

Digitized by Google

tium, sic vt fidelem coniugem experiretur. Mulier fuit, quæ conscio marito, se prostituebat; domi etiam adulterum habebat; eóque iam progressa improbitatis erat, vt venenum marito iam tertiùm præbuerit. Traducti omnes ad frugem meliorem Dei beneficio; ritéque expiati, occasionibus sublatis. Alij præterea coniuges, diuortium cogitantes, nostri sacerdotis opera, ad meliorem mentem reducti sunt. Læsa quibusdam verbis à marito vxor, laqueo sibi vitam eripere statuit; sed confessario malum aperuit propositum; qui, Deo iuuante, ita cum vtroque egit, vt extinctis ardentis iræ flãmis, in mutuam lubentes conspirarent beneuolentiam. Religiosa persona graui morbo laborans, id à suis vnicè petiuit, vt liceret sibi vti Sacerdote nostro ad confessionem; quod cum ei concessum esset, tanta animi consolatione eandem confessionem suam peregit, vt leuatis in cœlum & oculis & manibus, ardenter Deo gratias egerit; quod semel voti compos effecta, Sacerdoti Societatis conscientiam suam aperire potuerit. Illustris persona, valde ex morbo ægra, cum de vita actum putaret, ad remedium, quo superiore anno, in ardentibus febribus feliciter vsa est, confugit. Confessionis & sacræ communionis illud erat; quo adhibito per ministerium nostri Sacerdotis, statim meliuscule habuit, & paulo post ex integro conualuit. Vt morientibus in lecto, sic sub patibulo opera nostrorum præsto fuit. Nimirum, rei in carcere visitati, instructi, peccatorum vinculis soluti, contrà dæmonis impugnationes muniti, ad mortem homine Christiano dignam comparati. Ex hoc genere illud visum commemoratione dignum.

Digitized by Google

DVÆ mulieres, lena vna, altera adultera, vtraque Hussiticam sectam professa, in carcere detinebantur, capitis pœna mulctandæ eodem die; quæ cum nostrum, cum aliis duobus reis eodem die laqueo necandis, de Christiani hominis officio in articulo mortis, de confessionis Sacramentalis necessitate & modo, dissérentem audiuissent, longéque aliam Catholicorũ Religiosorumque sacerdotum, quàm rabularum hæreticorum animę iuuandi rationem esse perspexissent, vsque adeo diuinitùs permotæ sunt: vt licet, triduo ante, Hussitico more communicassent, hæresim nihilominus Hussiticam detestarentur, fidem sanctam amplecterentur, omnes animi recessus, totius vitæ errata, sacerdoti detegerent; communicaturæ sub vna, ni eadem dies, quæ iam media prærierat, extrema illis fuisset; adeò constanti fortique animo, vt Hussitici ministri, qui impensè se insinuabant, suggestiones despicerent, blandimenta repellerent. Cumque iudicum auctoritate, nimirum id agentibus ministris hæreticis, quemnam ad locum supplicij comitem, solatij causa expeterent, interrogatæ essent, ministrum Hussiticum an Iesuitam? palã protestatæ sunt, nihil iam cum animarũ deceptoribus rei sibi esse, Iesuitas se cupere, his velut Angelis Dei, animã suã concredidisse. Magna doloris pietatisque indicia, quâ veniã petendo, quâ Christi pro nobis suffixi in cruce imaginẽ, plagasque sacras exosculando, ediderũt, frendentibus Ministris & multitudine Hussitica; quodam etiam plebem, quãuis frustra, in nostros concitantem, quod feminas seduxissent, & abductas ab Hussitica perfidia, ad fidem Catholicam traduxissent. Valuit illa res, tũ ad morum emendationẽ, tum ad incrementum

Ecclesiæ,

Digitized by Google

Ecclesiæ. Septem & decem eo exemplo permoti, statim turpem, cum honesta, vitæ rationem; & in his duo, perfidiam cum fide, commutarunt.

Hinc odia dissidentium, & discordię virorum, & Nobilium quandoque, sedata. Suasum cuidam sæpius, vt abiecto, quod animo tenebat, odio, cum inimico rediret in gratiam. Sed frustra. Non vita, inquit, me citius, quàm odiũ hominis illius deseret. Tandem opportune, Deo nimirum id agente, persuasum; simul monitus fuit, simul nostrum secutus ad Collegium, pestilens virus cum multorum annorum noxis expuit, & reconcilians sibi inimicum, reconciliatus ipse est Deo. A rerum caducarum cupiditate, ad amorem cælestium excitati nonnulli, inter quos nõ defuerunt qui spiritualibus commentationibus, quas exercitia vocamus, excolerentur. B. Virginis assumptæ Sodalitas Italorum, vt numero, sic pietatis exercitationibus floret; crescitque Nosocomium, quod pia liberalitate institutũ: non corporum id magis videtur ægritudinibus pellendis seruire, quàm animorum. Vix illud contingit quisquam ægrotorum, quin animæ saltem indè referat salutem. Vestis etiam sacra eiusdem Sodalitatis, piorum benignitate creuit. Ad crimen pellicentem impuram feminam, adolescens verbis minisque abegit. Alia Congregatio Beatæ Virginis studiosorum, non minus pietatis studiosa fuit hoc anno, quam alijs superioribus. Die cænæ Domini, ex more duodecim pauperes lauta excepit mensa, eorúmque lotis pedibus, donatos eleemosyna dimisit. Nobiliores eiusdem Sodales, illa eadem die, & alias crebrius, publicis carceribus detentos recreârunt tum eleemosynis, quibus eorum subleuarunt miseriam; tum pijs, de pietate & religione

Digitized by Google

religione salutari, colloquijs, quibus nonnullos ad fidem Catholicam amplectendam induxerunt. Erat etiam in his adolescens, qui procacem mulierculam & contempsit, & repulit à se fortiter. Scholę auditorum & numero florent, & nobilitate, qui more bono Societatis ad litteras iuxtà & pietatem instituuntur diligenter.

PARENTATVM hoc anno Imperatrici, more apparatúque Academico, solemniter. Apparatus non vulgo tantum, sed nobilibus etiam, præsertim eruditis, admirationi fuit. Videre enim erat totum templum, vt est longissimum, carmine multo, & vario refertissimum; Emblematis, scitè & perelęganter effictis, necnon Anagrammatismis ingeniosè compositis, alijsque hoc genus artificijs, quę ab Academicis desiderari poterant, valdè exornatum. Parentatum item Illustrissimi Nuncij Apostolici, Philippi Spinelli, fratri & nepoti; quorum vterque rebus humanis Pragæ exemptus, in templo nostro depositus est, perorante nostro, non sine laude, in nobilissima Legatorum & Procerum corona. Nec domi tantum laboratum, foris etiam opera posita fructuosè à duobus. Vnus sextum iam mensem, magno cum fructu, in oppidi cuiusdam conuersione, concionando laborat; alter vt copias Morauicas ad bellum Turcicum, concionibus habendis, excipiędisque confessionibus prosequeretur, à supremo eiusdem Prouincię Capitaneo, viro illustri & amico Societatis impetratus; qui dū muneris sui partes ibi obit, morbo correptus, aliquot mensiū interuallo, necdū omnino recuperata valetudine, redijt. Peregrinationibus ad Sanctum Iuanum, & ad Beatā Virginem Boleslauiensem, vt excitaretur pietas populi, conciones habitæ

sunt à

Digitized by Google

sũt à nostris,& aures datæ cõfitentibus. Illa,hominũ frequentia, celebrior hoc anno quam præteritis,miraculo etiã anni superioris illustrior. Amissum enim manuum, pedúmque, ob neruorũ contractionem, vsum, anno superiore Virgo quædam recuparauit; simul vt religiosæ peregrinationis, nudis pedibus,ad eum locum obeundę votum concepit; quod quidem anno præsente, qua par est pietate persoluit. Hominum in Societatem, laboresque ipsius,voluntatis,hęc argumento esse possunt. Illustrissimus Cardinalis Franciscus à Dietrichstein dum hic moraretur, contestandi perpetui sui in nos animi causa,solemni Circũcisionis Christi die, maxima hominum frequentia, verba fecit è loco superiore, idiomate Germanico,in templo nostro; lautóque nostros prandio excepit. Illustrissimus verò Nuncius Apostolicus suprà nominatus,prius quàm hinc abiret, Beati Patris Nostri Ignatij effigiem in templo nouo erexit, tum suę in Sanctum Patrem pietatis, tum propensi in nostrum Ordinem, animi monumenta. Templum nouum, supremi Regni liberalitate Præfecti, ornatum cathedra pereleganti & sumptuosa. Sex etiam sacri calices renouati;in quibus duo lapillis pretiosis,ab homine nondum Catholico, ad eum vsum donatis, visendi. Viris primarijs & illustribus freqnentatur Collegium.; qui & verbis operam nobis suam deferunt, & cum ità res fert, facto; eleemosynis etiam, nostram inopiam subleuant interdum.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM OLOMVCENSE.

HABVIT ex nostris hoc anno Collegium Olomucense vt plurimum triginta & vnũ, iam verò septem & triginta; Sacerdotes sexdecim, & in his, prærer Concionatores tres, Germanos duos & vnum Boemum, sex etiam Rectores: Casuum & controuersiarum, duos; totidem Philosophiæ. Magistros inferiorum scholarum sex, Auditores quà casuum & controuersiarum, quà Philophiæ omnino octo; Reliqui nouem, fuerunt rerum domesticarum curatores. Abijt à nobis in cœlum, vt speramus, sacerdos vnus Pater Crispinus, qui in Societate annos viginti duos partim studendo, partim docendo in scholis, partim etiam concionando ad populum, & sua commendatione, & proximorum fructu, & nostrorum exemplo laudabiliter posuit. Et quanquam à sex ferè annis, doloribus colicis, alijsque morbis propemodum manibus captus fuerit, vix tamen aliquando vehementia morbi, ab officio Ecclesiastæ, non sine admiratione & commendatione populi, conquieuit. Confessionibus excipiendis, ità studiosè vacauit, vt testimonio sint pœnitentes illius Confessarijs cæteris, ab illo se exactè ad confessionem peragendam instructos. Diuturno ad mortem dolore sic comparauit sese, vt extremùm extremos colicæ dolores patiens, pridie quàm moreretur; præter pauculos ex hymno Aue maris stella versiculos, & illam diui Pauli sententiam, Cupio dissolui & esse in Christo, aliud non habetet in ore. Sepultus est.

Digitized by Google

magno populi, ad ei parentandum, concursu & comploratione.

HABITVS est istic Patrum Professorum Prouinciæ Conuentus, quem pro sua aduersus Societatem humanitate, Illustrissimus Cardinalis cum viseret, oratione ab vno ex Professis Prioribus salutatus,, & resalutauit humaniter, & sua studia illi prolixè ampléque spopondit. Et verò sponsioni fidem fecit præoccupata in Collegium eius liberalitas, qua illud, ad tolerandos Congregationis tempore sumptus, non solum centum tallerorum collata pecunia, sed etiam vino, frumento, auena, & his similibus, ad vsum necessarijs, liberaliter instruxit. Munificentiam Pastoris, imitatæ sunt oues, quo in genere secundas ab illo, iure suo, sibi poposcêre ciues Olomucenses; nec tamen Capitulum nullum in nos beneuolentiæ signum dedit. Ad reliquam in Patres humanitatem, illud adiecit Cardinalis, vt cum semel atque iterũ domi nostrę cum illis ediſſet frugaliter, & semel etiam atque iterum eos suæ domi mensæ adhibuisset, discedentes, Cremsirium omnes omninò inuitaret. Vnde Regie planè habitos, non sine singulari erga Societatẽ propensionis significatione, illos dimisit. Singularis quoque illa fuit in Collegium beneficentia, qua vacuum ante hos annos, instructum prædium, ouibus centum expleuit. Cuiusdam etiam Canonici liberalitate, trecentorum florenorum condonatum nobis debitum; suis quadantenus, Collegium difficultatibus subleuauit. Eiusdem quoque munificentia vrceoli duo argentei, & crux itidem ex argento inaurata Diui Laurentij reliquias continens, templo accesserunt. Fuit item qui, ornatu atque munditia nostri templi pellectus, annuum

Digitized by Google

annuũ censum, ad fouendum, perenni oleo lychnuchum, munificè templo offerret; pollicitatione addita factorum, quæ ampliori eius in nos voluntati responderent. Alius verò, qui ad ornandum aram sericum contulit pannum. Reperti Domini, qui vino Collegium, pecoribus prædium, donatis adiuuerunt.

STVDIA nostra Academica floruerunt hoc anno vtcum maximè. Argumẽto sint sexdecim iuuenes, quâ nobilitate generis, quâ literis & Philosophia insignes, prima in eadem Philosophia & artibus laurea, Illustrissimo Cardinale præsente, venerabilis Capituli, nostrorúmque Patrum Professorum frequenti conuentu, donati; & Tragicomœdia de extremo iudicij die, in celeberrima Procerum Prouinciæ, ad iudicia publica congregatorum corona, in scenam data; ea Academiæ nostræ commendatione, vt repetitam magnis principum virorum precibus, non par modò, sed multò etiam maior applausus fuerit consecutus. Datus præterea, ad instaurationem studiorum, cum præmijs dialogus, haud vulgariter Actores studiosos commendauit. Pietatem eximiè colunt omnes scholastici nostri, cuius non vulgaria dederunt indicia plures, qui vel commentationibus spiritualibus, domi nostræ excolti sunt; vel ad nostram, aliásque Religiosorum familias, ex nostris scholis transierunt. Digna omninò, quæ non taceatur, Pœtices auditorum, in nostrum Beatum Patrem Ignatium, religio fuit. Hi enim omnes, quo die transitus eius e mundo in cælum, annua quidem illa & religiosa, sed tamen tacita à nostris hominibus memoria recolitur; prius quàm ad Gymnasium se conferrent, exomologesi peracta, cælesti conuiuio

Digitized by Google

pasti sunt. E quorũ numero fuit, qui diu quartana conflictatus, cum morbo remedium non inueniniret, Magistri vsus consilio, eodem die, quo inuocato Beati Patris Nostri Ignatij nomine sacram percepit synaxin, ab diuturno morbo est liberatus.

ET quanquam, vt dictum est, omnes scholastici nostri pietatem mirificè colant, primas tamen reliquis in ea colenda, Virgini matri, duobus in Sodalitijs, altero Conuictorum, externorum studiosorum altero, deuoti Sodales omninò præripiunt. Externorum studiosorum Sodalitium, hoc anno augustiori solita, assumptam Virginem pompa celebrauit, inuitato Illustrissimo Cardinale ad sacra mysteria peragenda. Is vt est ad promouendum Virginis cultum ardenti planè desiderio, habita prius ad Scholares in nostro templo concine, solemni ritu, non sine grato symphoniacorum concentu, operatus est sacris: & prolixissima corporis Domini communicatione, quę benè recentẽ & integrum, nèdum concione & sacro cantato delassatum, fatigare poterat; non minus religioso, quàm forti animo Pontifex, celebritatem omnem concluſit. Idem iam antea, pari quidem in Beatam Annam Deiparæ matrem studio, sed nouo omninò exemplo inuitatus ab Sodalitate, sub auspicijs Beatæ Annæ ex ciuibus in templo nostro collecta, religiosus in Diuos Princeps præstiterat. Quamquam cum in colenda Sancta Anna, tum in eius ad pietatem Sodalibus prouehendis, ea ex parte amplius aliquid feciſſe videatur, quod, vt destinatam ad Sanctam Annam peregrinationem, quarto ab vrbe lapide, præsenti populi concursu, & pietate celebrem, ipso

Digitized by Google

ipso Diuæ festo (quod fortè in Sabbatum inciderat) non intermitteret : indicta Congregationi in sequentem diem, qui erat Dominicus, celebritate, Sodalium in Patronam obseruantiam, continuo duorum dierum cultu duplicârit. Peracta celebritate, vt aliquod suæ in Congregationem munificentię monumentum extaret, in ornatum aræ Diuæ Annæ sacræ, centum taleros dono dedit. Conuictorum contubernium, mirifice hoc anno floruit. Sex omninò ex alumnorum numero sacerdotes, ad vineam Domini excolendam prodierunt.

Ex concionibus sacris, & lectione Catechetica, quæ, prętet ordinariam, diebus Dominicis haberi solitam in nostro templo; habita est diebus singulis per Quadragesimam, in Parochiali Sancti Mauritij Ecclesia: sicut ex confessionibus sacris, ex mutua cum populo consuetudine, aliisque, ad animarum lucra, Societatis exercitationibus, illud in vniuersum prouenisse habeo dicere: ab vsu calicis ad vnam speciem amplius centum quadraginta tribus reuocatos, ab hæresi verò, non pauciores ducentis & quinquaginta vno; in quibus non nemo, qui non nisi post viginti annorum, cum Catholicis concertationes, veritati victus dedit manus. Alij item triginta tres, oppidi haud ignobilis, fuerunt ciues, grauiuis vtique ob diuersas hæreses animo, quàm, nescio ob quam, in suum Dynastam, noxam infeliciter admissam, corpore in publico istic carcere impediti: quibuscum multis quidem, sed aspirante Domino, tam feliciter per vnum è nostris actum est; vt instructi in fide, damnata & abiurata hæresi, sub ferias Paschales spiritualibus animum vinculis

Digitized by Google

lis expedirent. In excipiendis eorum confessionibus cum dies non sufficeret, nox illis in carcere est impensa; quo etiam in loco, exaggerata ex tempore ara, die sequenti, post concionem ad Diui Mauritij habitam, Illustrissimus Cardinalis illis primus omnium, sacrum Missę officium celebrauit; & post spiritualem omnium refectionem, vt spiritualis, ità & corporalis admodum sumptuosi conuiuij administer, vna cum nostris Patribus esse voluit, non minori Christianæ submissionis, quam Principe dignæ liberalitatis exemplo. Cumulauit hanc bonotum hominum, cùm de perfidia abiurata, tùm de Illustrissimi in se pietate conceptam lætitiam, optatus in alterius, eiúsque Catholici Domini, potestatem ac ditionem transitus; qui vinculis animi expeditos, etiam carcere quo concludebantur, indemnes omninò, sua apud iudices intercessione, nuperis iudicijs expediuit.

ALIIS quoque captiuis, non rarò solita Societati officia, summa Societatis commendatione impensa. In his fuit, qui horrore ac mœrore imminentis supplicij, continua quinque dierum inedia, vix se non confecit; qui tamen per confessionem eluta conscientia, sacra synaxi, & appenso ad collum agno Dei confortatus, non æquo solum, sed etiam forti animo, supplicium luit. Vni qui vitá furto trecentorum florenorum, Domino obligauerat, non aliter, quam post abiuratam hæresin sumptámque Eucharistiam, & furtum & suspendium, nostro interueniente, condonata. Ab alio iniquo possessore, res ad proprium herum remissa. Confessiones & communiones, circà natalem Domini, ferias Paschales, & Pentechostes, solita sunt

audiræ

Digitized by Google

auditæ & exhibitæ frequentia. Alijs quoque festis, etiam solito frequentiores, vt confitentium numerus in assumpta Virgine, ad consuetam in ferijs Paschalibus frequentiam visus sit accessisse, vt interim de templis sileatur alijs; in quorum vno, vbi noster verba facere solitus, eodem Deiparæ festo, quòd vsque inuisum, ducenti sub altera duntaxat specie communicarunt. Cui sane multudini non minima quoque causa extitit, sublatus ab Illustrissimo Cardinali, quinquaginta propè annis concessus calix. Eiusdem itidem voluntate, matrimonium inire volentibus, ijs non nisi qui Catholico ritu Sacramenta perceperint priùs, impendi solita à sacerdotibus benedictio. Salutaria omninò ad conuersionem ciuium inuenta, & quæ ad posteritatem transmittantur digna. Porrò quam religiosè tractanda sint diuina mysteria, docuit, bono animalo suo, sacerdos, qui apud nostrum fassus est, se cum in peccato esset, quantumuis connitentem in sacro Missæ officio verba consecrationis edicere, occulta & suprema vi impeditum fuisse. Vt verò tractatorum religiosè mysteriorum, religiosè fierent participes, à plurimis perperam factæ confessiones, correctę; complures feminæ, ab inhonesta vita ad honestam traductæ.

QVATVOR personæ à Magia, cui adhæserant, sapienter ereptæ; duabúsque de venia peccatorum propè desperantibus, salutaris de misericordia Dei spes iniecta. Denique nostrorum operum, hoc etiam anno extra ciuitatem, precium stetit. Cremsirij enim Illustrissimi Cardinalis voluntate, totis Paschalibus ferijs, vnus ex nostris est versatus, obitis strenuè omnibus etiam Parochialibus, nedum Societatis muneribus. Vbi

Digitized by Google

(vt sigillatim ponantur aliqua) quosdam ab occulta hæresi, alios à superstitione, qua laborauerant, abduxit, & discordes principum virorum in ciuitate animos, exoptatæ amicitiæ fœdere copulauit. Alius vel in ipsam Silesiam, à duobus proceribus euocatus, quâ concionibus habendis, & confessionibus excipiendis, quâ dandis ad extirpandas hæreses consilijs, operam, suam adeò vtiliter posuit, vt eorum alteri persuaserit, Senatores, quoad per paucitatem Catholicorum liceret, amotis hæreticis, substitueret Catholicos, & ciuibus egressum ad vicinum prædicantem, diebus festis, grauiter interdiceret. Alterum, expurgantem iam suum ab hæresi Dominium, etiam vehementius incitaret, nedum in pio ac religioso hoc studio confirmaret. Quo in itinere, actum quoque cum Dynasta quodam de religione non infructuose: quippe qui fidei amplectendæ, spem non leuem de se præbuit; Patrem, vbi rediret, ad se inuitando, & liberos suos non prædicanti suo, sed sacerdoti Catholico ad Baptismum offerendo. Euocatus postremò in Bohemiam, qui matronæ cuidam nobilissimæ, concione funebri parentaret. In his verò, & similibus Societatis nostræ officijs, etsi se Societas, suósque Proceribus magnopere probet; longè tamen maxime ijs sese probare videtur abstinentia munerum, quæ sæpe, pro muneribus obitis, nostris hominibus deferuntur.

MISSIO

Digitized by Google

MISSIO BRVMOVIENSIS.

INITIA Missionis Brumouiensis, anno superiori perscripta sunt: quibus abundè, currentis anni respondet progressus. Nam eorum, qui ab hæresi ad fidem & Ecclesiæ gremium, per nostros reuocati, censa sunt supra duum millium, capita octingenta. Hos omnes, vnus duntaxat sacerdos ex nostris expiauit; quicum, reliquo quidem toto anno cùm Brumouij, tum verò in vicinis Paroeciæ Brumouiensi subiectis septem pagis, vnus; sacro verò quadragesimæ tempore, etiã tres alij Societatis nostræ tyrones, pro sua virili, laborarunt. Itaque quod ad hanc quidẽ huius dominij Paroeciam attinet, videtur ea Deo, & Ecclesiæ restituta; reliquæ tres, ad quas, in sua bene occupati, non pertigerunt nostri, quanquam Catholicos habeant Parochos, incultæ iacent; excolendæ & ipsæ, cum tempore, per nostros, Brumouiensi in fide confirmata. Solitis verò Societatis nostræ muneribus, Brumouium ad fidem reductum. Nam & publicè quâ concionibus habendis, quâ tradendis doctrinæ Christianæ capitibus, & priuatim familiari congressu; ità sunt ad fidem instructi, vt non solum maturiores edocti sint, quæ Christianum scire & facere oporteat; sed & pueri non pauci, totum Patris Canisij Catechismum, vulgari lingua memoriæ mandarint; quem frequenti populo, per Dialogismum, non minori fructu, quam grata circumstantium admiratione, diebus festis in templo pronunciant. Habiti sunt diebus natalitijs Christi

sti Domini, Paschæ, ac Corporis Christi festis, Dialogi aliquot vernacula lingua; vt vel hac ratione rudi huic populo, fidei nostræ mysteria, & clarius proponerentur, & altius imprimerentur. Mirum verò, quam grata illis eiusmodi spectacula obueniant, quæ, vt maiori cum vtilitate excipiantur, appositæ ad rem cohortatione, solent concludi.

Cvltvs, ac veneratio Sanctorum, & in primis Deiparæ matris feliciter introductus, adeò, vt docti per cantus Deiparam celebrare, passim illam & pueri & puellæ, magno audientium animi sensu, deprædicent. Dedocti sunt, sacrosanctæ crucis & imaginum honorem, idololatriam & dicere & opinari; imò quas inhonoraſſent hactenus, eo studiosius imposterum colere. Probauit verò nostros, ea in re non inutiliter laboraſſe quiddam, quod natalitiis festis accidit memorabile; vt scilicet nec Brumouii, amplo satis oppido, nec in septem circumiacentibus pagis, quos Pater noster armata manu venerabilis ligni, & ex illo dependentis Christi effigie, obibat; plures sex reperti fuerint, qui illam venerabundi, non exoscularentur. Ex illis autem fuit non nemo, qui ex concione, quam sequenti festo in crucis inimicos habuit Pater, compunctus corde, illum domi conuenerit, petitaque suppliciter venia de peruicacia, & in crucem Dominicam iniuria, pollicitus fuerit, sanctam crucem meliori apud se loco seruaturam imposterum. Supplicationes, ex more Ecclesiæ, sic restitutæ, vt istic ab hominum memoria, pari dignitate celebratæ non fuerint, atque in his præsertim quæ ad D. Marci per agros, & Corporis Christi festa per ciuitatem, consueuerunt institui. Denique vt verbo dicam nihil præteritum,

teritum, quo fides hoc loco ad priſtinam, & auitam maieſtatē reflorescēret. In eam rē, haud minus exemplo ac liberalitate, quā authoritate ſua, contulit loci Dynaſta; qui nihil non agit, vt ſibi à Deo ſubiectos, Deo & Eccleſiæ per religionē ſubiiciat. Hinc eſt, quod non ſolum templum, anno ſuperiori expiatum, exornārit mirificè; ſed etiam, ad exædificandum amplius, quod multitudini tantæ ſufficiat, adiecerit animum: & Parochi domum, à fundamentis excitatam, propemodum ad faſtigium perduxerit. Synagogam verò Picharditarum quam expulſo miniſtro, nequicquam in contrarium nitente ſuis interdictis Domino, frequentabant pagani, & in ea mutuis ſe colloquiis in hæreſi obfirmabant, omninò funditùs euertit. Euertiſſe videtur vnà, pertinaciam ruſticanorum hominum, qui ab eo tempore ad noſtras conciones & ſacra congregati, ad fidem à perfidia diſponuntur.

COLLEGIVM SELLIENSE.

VIXERVNT in hoc Collegio hoc anno viginti ſacerdotes, non ſacerdotes duodecim; quamuis peſte, per totam ferme æſtatem graſſante, in Reſidentiam Turocienſem, vnde menſe primum Ianuario reditum fuit, nos receperamus. Ad Societatem admiſſi duo. Qui ſalutarem caſtrenſibus impenderet animorum induſtriam, fuit vnus. Nec corporum cura intermittitur. Nam pauperum ſeptuaginta ſtudioſorum indigentiæ, quotidiana largitione ſubuenitur liberaliter. Multis damnorum à militibus, & iniuriarum vexationibus

Digitized by Google

bus, exagitati fuimus à vicinis noſtris; qui fines noſtros, quos nullo iure poſſunt ſibi vendicare, aliquoties armati inuaſerunt; terminis, quos iudices à ſua Maieſtate delegati præfecerant, ſuo loco motis, & plane diſiectis. Quin & fœnum, quod bona copia in iis collegeramus, per vim auectum eſt; parumque abfuit, quin & noſtros colonos, in horum bonorum defenſione occupatos, male acciperent. Verum hanc, qua ſtrenuè exerciti ſumus, bonorum fortunæ iacturam, diuina bonitas conſolata eſt lucro ſpirituali, ſolito abundantiore atque lætiore. Fabrica ſuum incrementum ſumpſit, vt cubiculis pluribus, & commodioribus iam vtamur ad habitandum; & turris lamina contecta, contineat horologium recens comparatum, cum duabus campanis, ad ornatum & neceſſitatem. Cœmiterium etiam, extra oppidum erectum & conſecratum, in eum vſum, vt quoniam domeſticum, templo noſtro vicinum, peſtis contagione correptis funeribus impletum eſt, alius ſit locus hac neceſſitate opportunus, & ad futuras temporis iniurias neceſſarius. Amplum etiam prædium, domeſtico penuario opportunum & percommodum, erectum eſt.

MILES quidam ex liberis Haydonibus, ferocitate & temulenta ebrietate impulſus ad flagitium, nocte intempeſta patrandum; cum in eo ita eſſet liquido deprehenſus, vt in ſequentis diei iudicio publico, negare non poſſet; prudentum conſilium ſecutus, pœnæ & gratiæ magiſtratus ſui ſe commiſit. Eum itaque iuſſu P. Rectoris in compedes compactum, ad fodiendum in horto noſtro, adhibuerunt. Subiit ille

pœ-

Digitized by Google

pœnam ſuam patienter vt debuit, & octiduo non dum elapſo, confeſſione ſuum erratum expiat. Liber ergo dimiſſus, eiurata feroci morum antè actorum diſſolutione, ad tantam frugem peruenit; vt omnibus ſuis repente, non tantum exemplo, ſed etiam admirationi eſſet. Idque eo mirabilius fuit; quod cum compedibus illis ferreis, benignè & ex indulgentia Patris Rectoris, de pœna multum remittentis ſolutis, compedes etiam hæreticas, quibus ab ineunte ætate ſemper fuit conſtrictus, excuſſiſſet: atque ille idem cùm aliquanto tempore poſt, vnà cum ſuis gregalibus ebriis, ipſe ſolus inter omnes ſobrius, in aliquos incidiſſet, quos nefario homicidio temulentia ſuaſerat interimendos; ipſe, qui ſobrietatem vſque ad voti religionem, propter illam ſalutarem compedum pœnam promiſerat, omnibus obſtitit; & ſe pro innocentibus oppoſuit, atque obiecit; adeo vt quos alij temere perdidiſſent, ille opportune ſobrius, ſua ſobrietate conſeruaret. In confeſſionibus excipiendis, noſtri plurimum induſtriæ poſuerunt. Nam præter mille ducentas ex communioribus, exceptæ ſunt eorum, qui recens ad fidem Catholicam acceſſerunt, generales centum quindecim; aliæ Catholicorum numeratæ generales centum viginti quatuor; ex quibus aliæ, collectam â decem, viginti, triginta annis, materiam continebant; non paucæ ex his copioſi pretij reſtitutionibus obnoxiæ. Qui impium ſacrilegæ reticentiæ abuſum, religioſa & integra confeſſione expiarunt, plures inuenti ſunt. Exercitijs ſpiritualibus, duo perquam vtiliter exculti.

QVEDAM

QVÆDAM persona impensè Catholica, vt apud nostros pietati vacaret, abúsque Nandor alba, quam quidam Belgradum seu Albam Græcam nominant profecta est. Quidam ex his cum præ multitudine peccatorum confessione expiandorum, & terrore corporis, & vertigine capitis, adeò corriperetur, vt manifestas dæmonis illusiones animaduertere videretur; per sacram confessionem, generosa sui victoria, altam corporis & animi tranquillitatem consecutus est. Confessione etiam acceperunt tres singulare beneficium, quorum duo ciurata hæresi, infirmitate admodum desperati, sanitatem receperunt; tertius post expiatas sordes animum iam iam ad mortuos properantem, inter viuos retinuit. Iuuenis quidam instinctu alterius persuasus, vt sacrilego furto, res quaspiam è templo subriperet; cum iam in sacrum locum pedem intulisset, fluente è naribus sanguine, à scelere reuocatus est; sed sanguine à fluxu desistente, dum impium propositum renouat, stillantis denuò sanguinis admonitione se continet: ità vt resilientibus à sacrilegio pedibus, sanguis in venas refluxeret, & leuato ad sacrilegium corpore, sanguis itidem è naribus profluxeret, idque ternis vicibus; donec intellecta sceleris grauitate, diuinam vltionem, sacra confessione præuerteret. Hæretica Ecclesia multis annis prophanata, à nostro Patre expurgata fuit. Concione habita, magno Catholicorum solatio & hæreticorum mœrore, illis concionem nostram cum admiratione approbantibus, his suam infelicitatem deplorantibus. Ex hac Ecclesia, cœnę prophanæ mensa eiecta, tam sordidę fœditatis; vt vel infimus ex hara productus opilio, in casa sua mensulam haberet mundiorem, digna scilicet sacrificio

Digitized by Google

crificio ara, & tali triclinio non indignus abacus. Cathedra etiam ibidem exturbata, ex tabulatis altarium vetustate iam corrosis & corruptis, turpiter compacta, ne pulchrior esset suggestus, altari. Agno Dei adiutus quidam, qui in somnis surgere & obambulare, similis lunatico, solitus. Sacris reliquijs, duæ feminæ extraordinaria partus difficultate laborantes: partum perquam facilem consecutæ sunt. Duo fuerunt, qui infamiæ & mortis periculo subiecti, cum libertate ad vitæ honestatem reducti. Pax inter nobiles viros conciliata, quorum discordia præter damnum non leue, grauem & periculosam, cum publico scandalo, coniunctam habebat infamiam.

MILES quidam Germanus, graui egestate eò redactus vt catenulam auream, quam thesauri loco recondiderat, nostris venderet; cum eam in honorem venerabilis Eucharistiæ ad ciborium appensam videret, confestim ad Collegium accurrit, precium catenæ nostris restituit, veritus ne Deo potius, quam Collegio vendidisse videretur; sponteque protestatus, se eam donationis titulo, sine spe pecuniæ nostræ, offerre Deo; cui nihilominus, accommodata ratione, subuentum fuit: vt existimaret se nihil Deo vendidisse, & tamen nullum indigentiæ suæ solatium amplius requireret. Reuerendissimi Agrensis munus Episcopale, in Sacramento Confirmationis impendi solitum, nostris etiam subditis perquam salutare accidit. Ex ijs enim vtriúsque sexus non solùm adulti; sed etiam bene senes, in vniuersum omnes prope trecenti, magno sui solatio, & Sacramenti veneratione, communiti. Memorabilis fuit duorum, è præcipua Baronum Hungariæ nobilitate, conuersio, cum

Digitized by Google

Cum quorum altero, postquam Pater noster sæpè ita ageret, vt ad fidem Catholicam inuitari se, atque adeo, non sine diuino instinctu, pertrahi animaduerteret; ideò remissiorem se paulatim, & molliorem in hæresi gereret: inueterata tamen, & à teneris hausta Caluiniana paradoxa, arctius & altius detinebant miserè perditum animum. Cuius enim pectus Caluinianum dogma ita dementasset, vt blanda illa deliramenta tanquam diuinitus responsa oracula, & calleret ad vnguem, & ad verbum Caluini institutiones teneret memoriter: is nullum, ad fidem Catholicam recipiendam, locum reliquum feciſſe videri poterat, nisi auxilio plus humano adiutus, in salutem erigeretur.

Itaque tempore Comitiorum Regni, Posonij celebrari solitorum, in morbum incidens, cum non solùm officij causa à nostro sacerdote inuiseretur, sed ægritudine in peius vergente, vnà cum Reuerendissimo Episcopo Nitrienſi fratre suo germano, circà mediam noctem saluratus admoneretur, vt seriam de animæ salute curam suscipiat; videat ne tam propinquus sit animæ, quam corporis morti; hæresin suas sibi res habere permittat; sapiat tandem, neue committat, vt cum omnia illi à Deo sint suppeditata, ne sibi ipsi deesse videatur. Quibus ille, sibi necdum Catholicam liquere veritatem causatus, perstitit in sententia. Verum vix aliquantulum quieſcit, cum repentino perculsus terrore, tremere primum, dein clamare; toto postmodum corpore, agitari cœpit in lecto; ibi tum aliis præ metu diffugientibus; Reuerendissimus Episcopus Nitrienſis, & noster, ægrum leniter prehensum, manibus & brachiis, com-

Digitized by Google

plectuntur; in genua prouoluuntur, ad nota Deum precandi præsidia conuertuntur. Quibus æger sibi redditus, quasi ex profundo veterno excitatus, Prô! in inferno eram inquit; confessionem, confessionem ingeminat: confessione Catholica expiari se velle vehementius vrget. Itaque tantopere petito absolutionis beneficio potitus, cum lacrymis Dei gratiam extollit; fratrem Episcopum arctissime, tanquam Patrem, (ab illo enim se genitum illacrymans affirmabat) amplectitur; fratrémque alterum præsentem, vt Catholicum se malit quam hæreticum, tam efficaci exemplo commonefacit. Quibus rebus facilè animaduerti poterat, non vulgari conuersionis genere, animam illam è faucibus inimici ereptam; eóque magis, quod non eam noctem tantum, sed diem etiam sequentem totum, in Dei laudibus consumeret; quòd felicitatem sibi suam gratulari satis non posse videretur; quod infelicium Caluinistarum miserabilem statum & detestaretur, & deploraret. Videbatur totus in Deo & rebus diuinis absorptus, orationi intentus assiduè, & nostri Patris, quem toto illo tempore semper præsentem esse volebat, absentiam continuis precationibus compensabat. Si quid esset ritu Catholico præstandum, vt maturè perageretur, nec quicquam omitteretur, sollicitè monebat; & quasi obitum præsagiret, postmodum non fore tempus, atque ideò properato opus esse aiebat. Professionem publicam fidei aliquoties, præsertim de veritate Corporis Christi in Eucharistia, emittebat. Communionem summis votis expetijt, sed ad se quidem delatam, præ faucium ariditate, & stomachi languore, sumere nequijt. Tertio ni-

Digitized by Google

hilominus die, extrema vnctione delibutus, piè obijt, Catholicè sepultus. Bono exemplo fuit hæc conuersio multis; eò quòd doctrinæ ipsius, quam in omni genere literaturæ, vltra mediocritatem etiam reconditam habuit, opinio, prudentum animis insedisset, & ad eosdem permouendos magnum stimulum addidit.

ALTERIVS Baronis, cuius familia nulli in ter Hungaricas facile cedit, non minus fuit singularis. Is cum diu multúmque salutis negocium considerasset, & tractasset, & fructuoso euentu ostendisset, non inanes præcessisse consilii cogitationes; statuit relicta, quam à teneris penitus imbiberat, hæresi Lutherana, Catholicæ veritati, omnino se addicere. Tum, post tempus vtrinque constitutum, Patri nostro accersito, ieiuniis, alijsque pijs exercitijs præmissis, sacra confessione animum expiat; vt in ea ciuitate, quæ à triginta annis nulla sacra Catholica viderat, eos ad optimi facti imitationem inuitaret, quos antea pessimæ hæresis exemplo, in praua opinione confirmarat. Altare primum propria manuum industria adornat; deinde in Missa organorum, tubarum, & vario symphoniæ genere, à nostro Patre solemniter celebrata; Venerabilis Eucharistiæ epulo reficitur, tanto pietatis sensu, vt omnes intelligere possent, eum cœlestibus pastum delitijs. Denique, pro concione, rei gestæ causas explicat. Quod, quo maiore ipse peragebat gaudio, eo vehementiore dolore ministri hæretici, attonitis similes, & suam sectam deplorantes, spectabant. Ab iis autem, quos propter magnas affinitates & clientelas, intimos & bene coniunctos habebat, amicis cum à cœpto proposito

to absterrentibus; tam parum se persuasum ostendebat, vt etiam fratrem germanum, pari nobilitate Baronem, à Catholica fide abstrahere conantem, minimè audiret. Afferebat ad persuadendum, notam grauissimæ infamiæ, familiæ nobilissimæ inurendam; aliaque, quæ hæresis malè disertæ facundia suppeditare solet, depromebat, quæ ille Catholicus, omnia constantissimo animo facile eluit. Atque vt omnem amicis spem immutandæ sententiæ adimat, Catholici exempli, illustria, in dies prodit, indicia.

PRÆTERQVAM enim quod priusquam publicam illam conuersionis celebritatem perageret, eos mitteret qui conciliatæ gratiæ ijs, quibus offensus erat, nunciarent amicum nuncium; eos etiam ipsos, quos olim maximè domesticos aulicos aluerat, rogauit; vt si quam fortè commisisset offensionem, eius veniam non inuiti darent; quos illé vicissim, libens in gratiam receptos, affirmabat. Quæ omnia, veræ religionis indicia, quanto minus apud sectarios sunt consueta, tanto magis apud eosdem nouatores, erant mirabilia. Et quamuis admiratio, cum indignitate coniuncta, diuturnius videbatur duratura, eam tamen optimus Catholicæ veritatis tyro, creatus iam à Cæsare Comes Sepusiensis, ita fregit; vt multis veteranis, documento esse posset: maximè cum nostrum subinde Patrem, vt sæpe ad se excurrat, roget. Hoc præclaro facto, aliorum plurimorum è prima nobilitate animi, ita emolliti in spem nos erigunt; vt sicut hic aliis admirationi est, ita admirantes alios, afflictæ huic nostræ patriæ, salutari cum admiratione, futuros iucunditati.

Digitized by Google

Cœpta est etiam visitari, nostrorum opera, Reuerendissimi Nitriensis Episcopi Diœcesis; quæ, quia absolui non potuit, ob Reuerendissimum à sua Maiestate Pragam euocatam, Parochiis tamen aliquibus salutariter consultum. Ipse Reuerendissimus vel in gratiarum actionem, vel in confirmationem optimæ, quâ erga nos sincerè & vnicè fertur, affectionis, Nitriæ in sua residentia, optimam domum, hospitantibus nostris in itinere Turocienſi perquam commodam, nostro Collegio donatam, & possidendam tradidit; vnà cum agris, pratis, vineáque adiunctis. Iochoata etiam est reparari, & dilatari Ecclesia nostra, in vno è pagis nostris. Iam fundamenta pro sacrario, sacristia, & turri iacta; sumptus ad eam fabricam, ex piorum eleemosyna suppeditantur, cum theca reliquiarum, vnà cum sacris reliquiis, affabre polita & composita. In eius etiam vsum. Casula est collata, elegans & preciosa, liberalitate Sereniſſimi Archiducis Ferdinandi. Scholæ nostrę, numero discipulorum, diligentia, pietate; & solitum suum cursum, & expectationem superant; ità vt pestis interrumpentis turbationes vix animaduertamus. Progressum in studio pietatis, quo priuatis quisque exemplis cæteros inflammabat, eum fecerunt, vt publico documento, dum acri sui diuerbera[illegible]e in se desæuirent, pietatem, & pœnitentiam omnibus facile persuaderent.

RESI-

Digitized by Google

RESIDENTIA TVROCIENSIS.

HOc, anno sedata peste Selliæ, post discessum sociorum ad Collegium, decem habitauimus Turocij, aliquando pauciores; sex Sacerdotes, quatuor socij laborum temporalium: ex his Michaelem Machmayr vigesimo tertio Maij, Deus ex hac statione in æternam vitam euocauit. Erat hic in omni genere officiorum sui gradus excellens; præcipue verò, in obsequio infirmorum, curam & charitate singulari. Procuratorem sex annis egit, ea industria, quam & coloni subditi mirari, & nostri superiores, commendare consueuerunt. Antequam ad supremum certamen, oleo sacro inungeretur, præsentibus Patribus & Sociis omnibus, etsi iam viribus exhaustis, fidei professionem, ex forma Concilij Tridentini fecit, nequod periculum ab hoste pateretur, eo quod ex Lutheranis ortus, adolescentulus eorum lacunas gustasset. Secreta pectoris, in ægritudine sæpius aperuit, adeoque sub ipsum exitum animæ, quod occurrebat euoluit; ad vltimum spiritum, animo præsenti & erecto ad Deum: professus se id semper expetiuisse, vt in Societate moreretur. Cui ad patientiæ fructum vberiorem, permisit Deus abesse medicum, licet ipse plurimos in vita, medendi peritia curasset. Tres Turocio, ad Nouitiatum missi. Fructus concionum, doctrinæ Christianæ, confessionum, visitationis ægrorum, inopum auxilij; ferè ijdem, qui superiorum annorum. Argumento sunt confessiones generales quinquaginta sex exceptæ;

Digitized by Google

præter eas, quę partim subditorum nostrorum frequentes; partim ex hæreticis locis aduentantium, annuæ, plurimæ fuerunt. Pagus Salca, nouem familiarum, cum quo iam alterum annum de conuersione actum, ad Ecclesiam aggregatus, in quo triginta duo confessi, viginti quinque Eucharistiam, ritu Catholico perceperunt. In eodem duo infantes, baptismo renati; sena matrimonia Catholicè copulata.

MISSIONEM Nedezianam Paschali tempore, cum alius non esset, quidam Pater, qui in Transiluaniam mittebatur, obiuit, & quadraginta hominibus Sacramenta ministrauit, & plures fuissent, si linguæ Sclauonicæ, peritiam habuisset. Nonnulli præterea Magnates viri & feminæ, apud nos, diuino epulo, refecti sunt. Cetera longum esset enumerare, quoties viri religiosi, Sacerdotes, aliique peregrini hospitio excepti; quam multi pauperes, frumento, pecunia, vestibus, ceruisia adiuti; præcipue vero religiosi Patres ex D. Francisci familia, qui Tyrnauiæ degunt, cum ad nos egestate pressi excurrissent; vario commeatu, in domo nostra, currum oneratum, ad monasterium reduxerunt. Hisce humanitatis officiis, accedunt ad confirmationem fidei Catholicæ, quædam vicina miraculo. Nam in partu laborantibus nonnullis, imagine beati Patris N. Ignatij, & cingulo S. Petri (vt vocant) subuentum. Verna seges, ob nimiam siccitatem rarior, & tenuior apud vicinos Lutheranos; nostrorum colonorum, lætior, & copiosior, multorum cum admiratione confessionem expressit: Catholicæ religionis officijs & supplicationibus, à Deo, rerum copiam, impe-

Digitized by Google

impetrari, quamuis aliqui more Ethnicorum, incantationibus & præstigiis Papistarum, incrementa frugum adscripserint. Anus quædam, olim in Catholica fide educata, memor suæ salutis, vt in eadem feliciter vitam finiret, hæreticis valere iussis, nostris subditis adhæsit; voti compotem fecit Deus; intra paucos menses correpta morbo, salutis remedia percepit, vitam in Catholica religione finiuit. Non parum etiam mouet plurimos, templum S. Georgij, quod iam, tertium annum in territorio Societatis erigitur, & ad tectum perducitur; quod tam periculoso statu rerum, quæ ad Dei cultum pertinent, promoueamus; & ex angustis, Ecclesias Dei reddamus ampliores. Turris templi nostri, duabus campanis aucta. Prædio Zœzouensi, nouale, iustæ magnitudinis, effossum; ex quo non contemnendi fructus expectantur.

COLLEGIVM CRVMLOVIENSE.

INTRA decimum quintum, & decimum septimum numerum stetimus Crumlouij, hoc anno millesimo sexcentesimo tertio, sacerdotes initio sex, post septem, ex quibus vnus, semper in scholis docuit; & præter hunc alij tres non Sacerdotes, vnus præterea scholasticus, valetudinis causa, in domesticis erat ministeriis. Coadiutores temporales sex, quorum vnus iam formatus, vita defunctus est, annos natus quinquaginta quos triginta ipsos, in Societate nostra vixit. Fuit is Paulus Vergius, memorabilis sui

Digitized by Google

contemptor; adolescens tantum profecerat in literis, vt quatuor minoribus Ordinibus fuerit nec immeritò initiatus; elegit tamẽ magis abiectus esse in domo Dei. Quare, penitus abdicatis litterarum studijs, totum se domesticis seruitijs in Societate addixit. Nemo illum vnquam facile vidit ociosum; grauiorem quemque atque abiectiorem, libenter sibi, sponte deposcebat laborem. Vbi plurimum sudoris, ac minimum splendoris esset, vltrò se offerebat, imó & ingerebat; præsertim, si quid animaduerteret à iunioribus subterfugi. Id adeò postremo vitæ tempore, luculentis exemplis demonstrauit. Nam cum propter malignam tussim, pedum dolorem, atque hydropisim, qua etiam extinctus est, grauioribus occupationibus exemptus, curandæ valetudini relinqueretur; tamen & iniussus, domum totam solus euerrere velle, non desistebat; plures ad impetrandum labores, excogitans rationes, quam solet ingeniosa pigritia, ad declinandos. Brumæ tempore, fornaces non solum Sacerdotum, sed etiam in officinis fratrum iuniorẽ, antequàm è lecto surgerẽt, ipse succendebat. Dicere solitus est: Quo quis diutius in religione vixisset, tantò minus ei de quiete, & ocio cogitandum esse. Et qui perseuerare, ac bene mori in Societate vellet, illi laboribus immoriendum; siue, laborantem mori eum oportere. Pro ipso, plures Societatem expetierunt; sed vnicus impetrauit.

SCHOLÆ præter spem, hoc caritatis & belli tempore, crescunt non minus numero, quàm studio litterarum. Autumnali renouatione, data est in scenam, Angelus custos; quę ita placuit cùm cæteris omnibus, tum generoso Domino Simoni Tenzelio Capitaneo supremo Crumlouiensis ditionis,

Digitized by Google

tionis, vt Actores lauto sane epulo, tribus mensis acceperit. Prœmia quoque eadem renouatione data, nunquam alias splendidiora. Nec mirum. Mecœnas enim erat idem, qui Dominus Crumlouiæ, nunquam hactenus maior, Imperator videlicet: cuius etiam, pro eo ac debuit, augusta commemoratio facta est, toto assurgente, & ad veneration-em eius Majestatis, sese componéte confertissimo theatro. Probitas, & pietas in Deum eiusdem nostræ iuuenturis, in Sodalibus Parthenicis cum primis eminet. Hi bono numero aucti, nihil de superiorum annorum supplicationibus, ad vicina templa, nihil de legum suarum obseruatione accurata, nihil de aliis exercitationibus, ac virtutibus remiserunt. Auxisse etiam has videri possunt, si (vt sępenumerò solet) exterior sacrorum ornatus, interioris animorum indicio est. Auxerunt siquidem sacram supellectilem suam, calice inaurato, aliquot vitę Beatissimę Virginis mysterijs, inscalpto: Vrceolis prętereà, cum subiecta patera, argenteis; omnia præstanti pondere & opere, vt taceam alia, ad cultum altaris per eos hoc anno comparata, plura, quàm fuerint aliquot retrò.

Civitas Crumlouiensis etsi necdum ad messem matura, extulit tamen, haud pœnitendos Domino manipulos; nam octoginta quinque amplius (in his integræ familiæ fuerunt allquot) alioqui Catholici, sed calicis sitientes, in vna panis specie fontem viuum, quo febrilem sitim salubrius explerent, nostris, secundum Deum, authoribus, inuenerunt. Quod idem euenit, fere viginti alijs, qui Lutheri, aut Hussij opinionibus eiuratis, ad Ecclesiam recens accesserunt. Et fuit inter illos non nemo, ex vicinia nobilis; duo, qui à pueris,

ad

Digitized by Google

ad ſexageſimum ipſum ætatis annum, in Lutheri fæce hæſerant. Ceteri quàm propè abſint omnes, duobus indiciis innotuit; vel cum plures quam centum, & ex his, qui hactenus apud Lutheranos, cœnare ſacrilegam cœnam ſoliti ſemper fuerunt; in Paſchate, licet cum indulgentia calicis, à Parochialibus ſacellanis rite communicârunt: vel cum reliqui, qui nec calice quidem, ad Parochiæ communionem, pertrahi voluerunt, atque idcirco, edicto Archiepiſcopi, communi Cœmiterio excludebantur; cum expoſtularent ſuper ea re cum Archidiacono, iuberetque is expoſtulatores iſtos, nomina ſua ſcripto edere; non ſunt plures inuenti, quam centum viginti, qui ſubſcriberent, & quidem maxima pars, inops fæx populi; quidam etiam apud Capitaneum queſti ſunt, ſe inſciis, & inuitis, nomina ipſorum in illum indiculum relata. Hic tamen exiguus numerus, non exiguum faceſſit negotium. Laboratur enim pro retinenda hæreſi, quà palam, quà per cuniculos.

HABET Crumlouium fodinas metallicas, in quibus poſtquam Cæſar rerum eſt potitus, dicebantur vberiores argenti venæ repertæ. Ea felicitas occaſionem dedit Crumlouienſibus, nouas immunitates (montanis ſeu fodinariis ciuitatibus dari ſolitas) ab Imperatore petendi. Legati, cum ex Scazontibus (iidem authores petitionis extiterant) lecti fuiſſent, inter priuilegia, religionis libertatem, qua ſcilicet, tanquam eſca, aduenas, ad ſumptus fodinarios conferendos, allicerent, expetebant; ſed quàm occultiſſimè, portaſſe propter nos, & reliquos ciues, quibus id minime gratum ſciebant futurum, aliiſue de cauſis. Neque facilè

Digitized by Google

facile rescitum fuisset id eos moliri, nisi ipsi tanquam sorices suo malenolo stridore se prodidissent. Nam cum res ex eorum sententia non procederent, sparserunt in vulgus Iesuitas esse, qui ciuitatis priuilegia impedirent; qui sermo tam constanter increbuit, vt nobis, etiam apud Catholicos, odium satis apertum pepererit. Quare visum fuit necessarium, pro concione dolos hæreticorum detegere; præsertim, cum viderentur quidam boni etiam, & Catholici viri, spe locupletandæ ciuitatis, ad hoc desiderium libertatis iam inducti. Effectum ergò est, vt & studia hæreticorum patefacta refrigescerent, & sinistri illi rumusculi de nobis, consopirentur. Tantum autem abfuit, vt isti aliquam domi libertatem religionis imperrârint; vt etiam perfectum sit, ne Crumlouio, vlli foras quoquam ad audiendas conciones hæreticas, exire liceret, præsertim in Lachan locum hæresi infamem. Terna siquidem mandata ab Imperatore impetrata sunt, singula grauioribus semper contra exeuntes pœnis; eáque publicè in Curia, Senatui, populóque Crumlouiensi perlecta; diligens etiam executio per Senatum; & verò Capitaneum, virum sincerè Catholicum adhibita. Nobilis denique ille, in Lachan; qui hos excursores fouebat, seriò & grauiter cohibitus.

CVRATVM prætereà à nostris: ne carnes, publice, quę initio quadragesimæ, vendi cœperant, in macello prostarent, neuè aliundè, in ciuitatem importarentur; Ex aliquot priuatorum quoque ædibus non obscuris, vt excluderentur, persuasum. Atque hosce conatus omnipotens Deus, suo quoque nutu visus est approbare, ac prouehere.

EST

Est vir, qui cum Ecclesiastici ieiunij leges flocci penderet, diuturno grauique morbo edomitus, didicit non solùm à carnibus abstinere; sed etiam xerophagiam, ab omni cocto cibo abstinentiam, singulis per annum sextis ferijs, dum viueret, sibi indixit: eiúsque abstinentiæ voto nuncupato, conualuit. Quod sequitur, plus continet miraculi. Matrona est honesta ciuis, insignium hæreticorum parens; quæ relicto templo & fide Catholica, quam à teneris, vtpotè nata Crumlouij, coluerat, ad hæreticos in Lachan excurrebat; quoties autẽ indè rediebat, manifestè sibi visum imminui, atque oculorũ aciem magis, magisque hebetari animaduertebat, neque tamẽ tantopere curabat, donec, postquam semel execratis eorum Sacramentis communicasset, cæca penitus facta est, ità vt manuduci à filia debuerit. Quærere cœpit varia cæcitati remedia, sed cũ nihil proficeret, tunc demum agnouit, tenebras illas hæreticorum, ac deuoratum lolium excæcatę primum animę, in orbitarem etiam corporis oculorum, Dei permissu redundasse. Quare ad nostrum sacerdotem duci se iubet: cúmque rem omnem non sine pœnitudine & lacrymis exposuisset, quæsiuit an ei pateret ad pristinam fidem, & Ecclesiam reditus? sperare se, cum posthiminio cælestis luminis, oculorum etiam lumen recepturam. Confirmat feminæ animum noster, & ad Catholica Sacramenta hortatur. Res mira, sed verissima; postquam semel atque iterum, expiatis confessione peccatis, ad sacram Eucharistiã accessit, discussis paulatim tenebris, pristinum visum recuperat; quem hodiéque tam limpidum, támque perspicacem habet, quam vnquam antehàc: atque cum exteriori hoc lumine, mirum

Digitized by Google

rum interioris luminis, à Deo, percepit augmentum; quo impellitur, vt in templo assidua, sanctis precibus, & actionibus gratiarum expleri non possit; pulcherrimo totius ciuitatis exemplo.

SVNT alia tùm domi, tùm foris in excursionibus, quę concionum præsertim gratia à nobis sæpe suscipiuntur, gesta. Ea nunc summatim persequar. Apostatæ religiosorum Ordinum, qui è tota Germania, hosce Bohemiæ fines videntur pro asylo delegisse, reducti ad sua cœnobia quatuor; duobus Parochis concubinæ diffluasæ, quorum alter cum castitate, Ordinis Cistercienſis seueritatem complexus est. Tria inualida matrimonia correcta. Quaterna coniugum dissidia, in quibus diuortiũ, aut alterius fuga propè aberat, composita. Amici, interdum vicini, parentes adeo nonnunquàm, cum grandibus liberis conciliati. Quid? quod nostrorum studiosorum, non prorsus puerilis iræ, cum Senatu Crumlouiensi (qui mechanicorum iniurias, cum sanare deberet, exasperauerat magis) non nihil negocij, priùs quàm vtrinque sopirentur, facessiuerunt. Plurimi præterea libri inutiles combusti, & ex vno quidem loco tot, vt Bibliothecam pene conficerent; fœnus triennale trecentorum tallerorum restitutum, non sine liberali auctario, id fuit septem egentium vestitus. Senatus hoc quoque anno Catholicis viris, ijs scilicet, qui altera contenti sunt specie, auctior factus non sine consilio; quod Capitaneus, pro sua in Societatem propensione, diebus aliquot, ante subsortitionem, à nobis expetierat. Ipse verò Senatus, ad solemne epulũ, quod in ipsa subsortitione, seu renouatione de more paratur, primores suos, qui nostros inuitarẽt, ad Collegium misit: nec honeste recu-

Digitized by Google

recusantibus vllo pacto acquiescere voluit. Carceres & hospitalia sæpe visitata, atque ex vno hospitali, aut exclusi hæretici aut conuersi, sæpe iisdem curata prandia, & largæ eleemosynæ, quibus sane & contubernium studiosorum pauperum, nostri sacerdotis opera & charitate, sustentatur: nec imminutis licet, magna ex parte prouentibus, quicquam vel de numero ac flore iuuenum, vel de officiis, ad Parochialis templi cultum spectantibus, spe vtique rerum meliorum, diminuitur. Collegium quoque seorsim in alia domo, octo egregios iuuenes, pane & reliquijs sustentat; præter mendicos, & id genus homines, qui quotidie stipem apud portam flagitant, quorum, pro tanta tula ciuitate, magna est multitudo.

PLANA oppidum dicitur, Crumlouio propinquum. Hic duo, morbo aut impetu diaboli, ita exagitabantur; vt diebus aliquot mentis compotes non essent. Accurrunt ad nos eorum propinqui, accipiunt amuleta Agnorum Dei, appendunt ęgris, qui continuò ad se redeunt; sed quia infestationes, & terriculamenta iam apertiora malignorũ spirituum redibant, suasum est ijs vtpeccata confiterentur. Venerunt ad nos, Sacramentis muniti sunt, ac deinceps molestiis omnibus liberi fuerunt. Eodẽ exemplo tres alij, alio in loco, ex capitis doloribus, solo Agni Deicontactũ; rursus alij quatuor, grauibus morbis conualuerũt: tantáque iam inter agricolas veneratio est ac fiducia Agni Dei, vt proxima ęstate, quo tempore hic insolitę, ac (vt vulgo nec temere credebatur, siquidem & in carcerem hoc nomine quidam coniecti fuerunt) maleficiis concitatę tempestates grassabantur, passimque tum segetes grandine, tum templa & ædes, de cœlo igne

Digitized by Google

igne tangebantur; ad auertendas huiusmodi iniurias, pagani ex vicino pago publicam, pro Agnis Dei, ad nos legationem expediuerint; atque cum hoc sacro præsidio, agrorum fines communissent, late circumquaque populantibus omnia tempestatibus, ipsi, toto anno, tuti fuerunt. Quare repetita legatione, miserunt ad Collegium Iudicem atque Optimates suos, qui cœleste donũ collaudarẽt, & nobis publico nomine, gratias agerẽt immortales.

INSIGNIS fuit beneficentia sacerdotis, cuius omnia, quæ viuens, in domesticam pharmacothecam nostram contulit, quæque moriens, testamento in ære, quod ei debebat Collegium, remisit, aliáque collata beneficia, si ad summam redigantur, facilè mille florenos Renenses attingent. Senatus Crumlouiensis, quo loco nos habeat, variis donariis testatur. Quoties Reuerendum Patrem Prouincialem ad nos veniſſe intelligit, mox eundem, per Magistrum Ciuium, aut præcipuos Senatores, adhibitis item honoris ergò, de more muneribus, salutat. Verum hæc consuera sunt, &, cum aliis annis, communia Crumlouiensium in nos promerita. Recentius est illud, cui occasionem dedit, numerosa ac formidolosa latronum manus; qui se, proxima æstate, in finitimos montes effuderant; quorum, cum quidam capti, & plexi essent, reliqui cædibus & nocturnis incendiis, sociorum supplicia vlciscebantur. Vigilandum ergo fuit viritim, & in orbem á suburbanis Crumlouio accolis; vbi cum & Collegium habeat hortum, ac in eo aliquot ædiculas, videlicet excubitores poscebantur; pro quibus tamen, Senatus illam satisfactionem gratissimo animo accepit, quod

Digitized by Google

quod pro ciuitate, in ſpiritualibus excubiis aſſiduè vigilaremus. Et quia ſupplicij latronum mentio incidit, obiter addo, non defuiſſe piam noſtrorum operam vni, illorum facile coryphæo. Ad huius necis ſpectaculum, fama exciúerat immenſam hominum multitudinem, & Crumlouij ab hominum memoria non viſam; ex longinquis, ex vicinis locis currebatur, ita vt oppida paſſim deſeri viderentur. Conſtanti enim hominum ſermone celebratum fuerat, ipſum ſæpius carnificis manum, ſub ipſo ictu, præſtigijs eluſiſſe; aliquoties, faſcem ſtraminis, pro ſe, ſub reſte in patibulo reliquiſſe. Certe propter hoc, arctiſſimis excubiis, diu noctúque vallatus, â Magiſtratu habebatur in carcere. Quicquid ſit de veneficio, verſutus homo equidem fuit; ſed idem, rerum diuinarum ita rudis, vt ne ſymbolum quidem Apoſtolorum teneret. Quapropter multum Patri noſtro laborandum fuit, non tam vt verè, quàm vt bene vitam finiret; finiuit autem valde pie, & magna tot ſpectatorum, nihil minus expectantium, edificatione.

COLLEGIVM COMMOTOVIENSE.

HABVIT Collegium Comotouienſe hoc anno, perſonas de Societate vndeuiginti; Sacerdotes nouẽ, Magiſtros quinque, ex quibus duo item Sacerdotes; reliquos ad domeſtica officia Coadiutores. Fructus, etſi vndequaque hæreticis ſepti ſumus, aliquis tamen, Dei benignitate, eſt collectus. Hæreſim exuerunt duodeuiginti. Habita

Digitized by Google

bita in Parochiali templo, quouis festo die concio, cui Dominicis diebus, & per Quadragesimam, adiectus est Catechismus. Excursum item, ferè toto anno, ad vicinos pagos & oppida, concionis & confessionis causa: quibus Catholici mirificè confirmati; alij in hęresi remissiores effecti, nec à nostris ità alieni. Auditæ confessiones generales viginti tres, multorum annorum non infrequentes. Hospitali, & captiuis, æque corporis, ac animi solatium impensum; & quidem ex his non nulli, nostrorum intercessione liberati, alijs mulcta vel pœna mitigata, vt quamuis essent hæretici, non potuerint tamen non commendare nostrorum charitatem, cum à suis se viderent desertos. Processio Corporis Christi, item supplicationes diebus Rogationum, & non nullæ aliæ, solita frequentia celebratæ; ad illam verò quæ infra ferias Paschales habita est, tanta multitudo confluerat, quantam plerique senes non meminerunt. Peregrinatio Grumpnensis eò maiori deuotione obita, quò plures ex mediis hæreticorum ditionibus ad Beatam Virginem, tanquam ad primarium post Deum asylum, conuenerunt; contemptis hæreticorum buccinatoribus, qui hoc pietatis genus maximè cauillantur. Plus enim apud simpliciores illos valuit, multis miraculis iam olim testata veritas, quam improborum hominum calumniæ: multi itáque confessi, & sacrosancta Eucharistia refecti, ad suos redierunt. Exceptæ etiam tribus aut quatuor præcipuis anni festis, rogatu Reuerendissimi Archiepiscopi, duobus abhinc milliaribus, monialium confessiones, tanta earum consolatione ac feruoris accessione; vt de eis certior factus Archiepiscopus, obnixè hoc officij

Digitized by Google

genus, non nunquam per annum á Reuerendo Patre Prouinciali, perierit. Suborta inter duos primarios grauis dissensio, quæ nisi nostrorum opera fuisset sopita, plura facile secum traxisset incommoda: Catholico, qui grauiter læsus erat, ad hoc inducto, vt iniuriam humanissime condonaret.

STVDIOSORVM vt numerus, ita etiam creuit pietas, præsertim Partheniorum, qui & diligentia, & morum integritate, tam studiosis, quam reliquis externis, prælucent. Qua re summopere delectatus Reuerendissimus & Illustrissimus Nuncius Apostolicus Philippus Spinellus, qui superiore anno, in hanc nouellam ac tenellam Congregationem, primus inscribi voluit; eam peculiari ac paterna cura tuendam, fouendámque suscepit. Nam cum ad illum primi Rectoris officium communibus suffragijs deferretur, non modò non benignissimè admisit, verum etiam Congregationi, Praga huc scriptis literis, gratias egit; ac substituto Vicario, eandem administrandam commendauit. Vt verò in illá testata esset eius voluntas, insignem tabulam Assumptæ Virginis, quo titulo hæc instituta est, Pragæ faciendam curauit; vt hoc nomine tota Congregatio optimo Præsuli in perpetuum sit obligata. Dedit quoque eadem Congregatio primitias suas, morte egregij æque ac pij adolescẽtis, iam Rhetoricis studijs perpoliti. Hic iam Societatis concepto voto, ipso die Lętare, statim post acceptã extremam vnctionem, integro iudicio, ac pęnè adhuc loquẽs, ad læta, vt speramus, cęlestis regni gaudia migrauit. Huius funus honorificè elatũ; totfratrũ luminaribus torque comitãtibus sacerdotibus, qui ex vicinis Parochiis, ipso fori die conuenerant;

vt

vt vndecunque concurrentibus, ad insolitum spectaculum, hæreticis, summo res fuerit stupori. Probata est etiam, præter alios dialogos & exercitationes, studiosorum nostrorum industria, Dramate de Petro publicano, in studiosorum renouationem dato; præmijs, egregia admodum Reuerendi Domini, D. Andreæ Eberspach Toplensis Monasterij Abbatis, liberalitate comparatis.

MIRA est apud hæreticos, in Saxonia & Misnia, de institutione scholarum nostrarum, & præcipuè domus pauperum, in qua centum triginta iam degunt adolescentes, opinio: quo fit vt ministri omnes, quotquot possunt, à nobis auertant: vndè si quos ex ditionibus suis, apud nos versari cognoscant, publicis cõcionibus in eos, ac eorum parentes inuehantur. Quo etiam factum est, vt cuidam egregio iuueni, ex Misnia, sit denunciatum, vt, si sua ac parentum salua & integra vellet, quam primum rediret. Rediit itáque, & coactus se sistere Prædicantibus, comparuit quidem; sed nihilominus in Catholica fide perseuerat, ac iam modum quærit, quo se tutius eorum perfidiæ subducat. Alij patriæ, parentibus, ac honesto matrimonio renũnciare malunt, quam agnitam semel veritate deserere. Duo se ad sanctos religiosorum ordines transtulerunt. Quanti autem hæretici, præsertim nobillores & Dynastæ, Societatem faciant, ex iis, quæ subiiciam, erit manifestum. Transibant hâc, sub initium anni huius, mille equites & duo millia peditum, Principis Brunswicensis. Ad horum aduentum, multi malenoli, præconcepta animi lætitia, oppugnationem Collegij, aut aliud aliquod malum, nobis ominabantur. Sed Deus vertit nobis illud in bonum. Inuitati enim ad

Digitized by Google

visendum Collegium, cum omnes Capitanei ac nobilissimi quique, magno satellitum comitatu ad nos confluerent; deducti per scholas, ac inde in domo breui carmine, quo eis sex vel septem pueri felicem expeditionem, ac faustum Martem precabantur, ac solenni musica excepti. Vsque adeo id gratum habuerunt, vt in digressu in ipso foro, expectante maxima turba, euentū huius rei, summa humanitate, ac honoris significatione gratias egerint; ac huius sibi præstitæ beneuolentiæ, quocunque venerint, memores futuros promiserint; atque ita hæreticorum gaudium, quod ex sperata clade nostra conceperant, (iam enim alibi omnes cæsi ferebamur) in magnam Societatis commendationem est conuersum.

Accesservnt ad nos eodem tempore Commissarij Imperatoris, qui pari modo musica & carmine salutati, studiosis, ipso Circumcisionis die optimum bonem, pro gratiarum actione transmiserunt. Alij item Commissarij, qui ad inspectionem dominij, adulta iam ætate huc appulerant, sunt simili offici genere delectati. Curta pauperibus suppellex. Munificentia Catholicæ cuiusdam viduæ, quæ filium suum in domo alit, insignis argenteus calix, variis gemmis ornatus congregationi est donatus. Item apparatus aliquis sacer, tam pro altari quam Sacerdotalibus indumentis. Concludam apparitione defuncti, qui liberandi sui causa à purgatoriis pœnis, tria sacra flagitauit. Agit in nostris scholis bonæ indolis adolescens, duodeuiginti annorum. Ab hoc defunctus tutor, subsidium hoc modo postulauit. Habitabat hic iuuenis in suburbio, ac statim post acceptum nuncium mortui tutoris, circa festum Omnium

Digitized by Google

nium Sanctorum, inaudiuit singulis noctibus sub tecto, vbi solus dormiebat, tristes quosdam gemitus; ratus verò in vicinia infantem aliquem vagire; rem non ira curauit. Mirabatur nihilominus, quâuis nocte, propius ad se, illa lamenta accedere; quæ dum etiam animo excluderet, tandem octaua Nouembris intempesta nocte, aduertit circa lectum quasi incessum hominis, nullo tamen gemitu se indicantis. Cum vero inuenis his necdum moueretur, sequenti nocte quasi toto corpore, bis in illum vigilantem irruit, ac deinde se eius lateri adiunxit. Cum verò spectrum brachio à se abigeret, cessit quidem, sed stragulum quo tegebatur, detraxit. Hic demum metu anxius, cum loqui non auderet, altero apprehenso stragulo arctissime se inuoluit. Nec deest rei suæ spectrum, apprehendit illum sinistro pede, ac, vt videbatur, manu admodum delicata ac frigida. Tuetur se iuuenis dextero, & quanquam tacitus oraret, sudaret, se cruce consignaret, nihil tamen profecit, donec audita duodecima, statim ab hac lucta se sensit liberatum. Hic demum, sublato clamore, hospitem aduocat. Accurrit is cum lumine, lustrant omnem locum, nihil inueniunt, nec quenquam audiunt. Iuuenis igitur totus anxius, reliquum noctis insomnis trangesit. Accurrit manè ad Collegium, rem totam nostris aperit. Monetur vt se accurate examinet; confessionem, etiamsi ante paucos dies fecerit, repetat; ad sacram Eucharistiam se præparet; locum omnem aqua lustrali aspergat: signo crucis se consignet, ac in primis Deo, ac Angelo custodi se commendet.

Digitized by Google

Abiit adolescens spe plenus; ad domum reuersus, solitarium sub tecto locum horrens, pernoctare statuit in hypocausto. Collocat igitur se in seamno, sola veste coopertus; vbi dum nouus illum horror, ac frigidus sudor à somno prohibet; sub mediam noctem, leuem quendam, & ad se paulatim appropinquantem, sensit strepitum. Hinc vestem, qua se contexerat, spiritus detrahit, arripit iuuenis agnum Dei, & se cruce consignans, posito aliquantisper metu, in hæc verba proloquitur: Præcipio tibi in nomine D. N. Iesu Christi, vt dicas quis sis, vnde venias, & quid petas. Hæc enim, è nobis, interrogare, iussus erat. Substitit hic spiritus, & proprio eum compellans nomine, loqui cœpit profundiore voce, quæ cum fletu in subtiliorem tendebat: Vite, (sic enim iuuenis vocabatur) ego sum anima, ex purgatorio; tu iam sciuisti me esse mortuum, adhuc tamen pro me nihil orasti; vix dum autem quadrante horæ, in igne illo dum essem, visi sunt mihi mille anni. Sed te verum illud rogo, vt cures pro me, tria sacra. Cui respondit iuuenis, vade in pace; ego petitioni tuæ faciam satis. Atque ita strepitu aliquo facto discessit, nihil tamen iuuenis vidit. Rediit mane ad nos, mortuo pene, quam viuo similior: fassúsque est culpam suam, quod cum ante decem dies tutorem suum, decimo quinto ab hinc milliari, obiisse intellexisset, nihil tamen pro illo orauerit. Fuisse vero, aiebat, eundem virum probum, & Catholicum, & vt templo vicinum, ita sacris, ad diuino cultui addictissimum; nec alio signo, quam nota vocis, eum cognouisse. Celebrata igitur à nostris, ipso festo Diui Martini aliquot sacra; ille communicauit, eodémque die, officium defunctorum

ter

Digitized by Google

ter ricitauit, atque ex illo tempore, nihil vlterius, vlla nocte inaudiuit.

COLLEGIVM NOVODOMENSE.

OCTO & viginti Socij, plerumque Nouodomij hoc anno habitarunt, Sacerdotes octo, Præceptores tres, auditores Rhetoricæ decem, & qui domestica munia obeunt, septem. Progressum in via religiosa singuli, pro virili sua, promouerunt; & quam instituti sui amantes essent, cum aliâs totius anni decursu, tũ præsertim anniuersario Beati Patris Nostri Ignatij die, spõte susceptis afflictionibus, epuli diuini sumptione, habitis in cœnaculo declamationibus variisque epigrammatis ibidem affixis facile declarârũt. In Societatẽ adscriptus est vnus, arte sartor. Conciones ad populum, duabus linguis, pro more habitę, Bohemica & Germanica. Pomeridiano tempore, diebus Dominicis, doctrina Christiana, pueris & puellis, Bohemico idiomate, in æde sacra explicata est. Hæresi & Hussitico calice deserto, in gremio Sanctæ Ecclesiæ reposiți ad viginti. Abiurauit Lutherum publicè, præsente copiosa hominum multitudine, quidam Pragensis Bohemus, qui profanum Ministrum, & pseudo-Euangelicum concionatorem, ab Ægidio Hunnio wittembergæ inauguratum, biennio egerat. Ciuis Norimbergæ natus, & educatus, cum quinquaginta annos iam Lutherum coluisset, & auditoré celebris illius buccinatoris Viti Theodorici egisset; morbo impetitus, Catholicam religionem, frustrà eiulante hæreticissima vxore, amplexus.

Digitized by Google

us. Adolescens, hærerici parentis, extrema minitantis, experiri maluit furorem, quam nobis valefactis, Iglauiæ, semi-Caluinisticos, magistellos audire. Paschalibus feriis, sacerdos in vicinis pagis operam suam in rudibus, de ritè instituenda peccatorum exomologesi, edocendis, fructuose posuit. Alius sub idem tempus, arcem cuiusdam Magnifici Domini, asportatis inde pestilentissimis codicibus, expiauit.

ELAPSO septembri, in templo B. Virginis ad Cellas, cuidam sacerdoti nostro, qui hinc illustrissimam dominam fundatricem nostram, confessionem excipiendo, eam comitatus fuerat, transfuga quidam Sacerdos, qui Catholicorum castris desertis, decennio apud Lutheranos militauerat, peccata sua confessus, hæresim palam ibidem eiurauit; & in Ecclesiæ Romanæ ouile rediit. Rudibus clericis, stata hora, officium eorum, & quæ ad conscientiam spectant, declarata sunt. In Xenodochio quod hic celebre est, vt pauperes solito frequentius Sacramenta frequentarent, nostrorum hortatibus perfectum fuit. Dissidia aliquot, inter coniuges, composita. Duo nostrates, cum Bruna hûc iter facerent, vocem in siluis, mirabiliter eiulantis & opem implorantis secuti; hominem mole arboris cadêtis oppressum, repererunt; & omni vi adhibita, â certissima morte liberarunt. Contigit, vt tùm Sabbatho sancto, in culina arcis, tum feria secunda Paschatis, in æde Parochiali, incendium oriretur; clamare igitur, & prædicere hæretici; feria tertia Collegium quoque succensum iri, idque vindicante Deo, eo quod Iesuitarum & Parochi instinctu, Magnificus sepultura interdixerit iis, qui Catholica communione non

vteren-

Digitized by Google

vterentur. Sed secus euenit. Nam & incendium vtrobique subortum, feliciter absque detrimento notabili restinctum fuit; & nos in Collegio, diuina gratia protegente, immunes à flamma perstitimus. Scholæ, non quidem ingenti multitudine, sed nobilitate, modestia & pietate auditorum floruerunt, qui & dialogis hoc anno industriam suam, egregie compluribus probarunt, maxime, dialogo de D. Catherina virgine & martyre; ob natalem Illustrimæ D. fundatricis, hoc nomine insignitæ; qui quidem, eo fuit celebrior & gratior, quod per solos Barones & nobiles pueros ageretur. Ex iis, qui Partheniæ Sodalitati nomina dederunt, non pauci eo tempore, quo mundus bacchatur & delirat, cilicinas vestes gestarunt, & verberibus in se ipsos animaduerterunt. Illud vt admirationem, ita magna Societati existimationem adferebat, quod die S. Procopii, qui fundati Collegij dies est anniuersarius, cùm magnificus Dominus noster, cum Illustrissima Domina fundatrice, & multa nobilitate, in nouo triclinio nobiscum pranderet, fratres nostri, quatuordecim diuersis linguis, ex superiore loco, verba facerent; admirabile nimirum erat omnibus, in tantillo Collegio, tantam, & quidem concordem, nationum exstare diuersitatem. Suppellex sacra, ex liberalitate Illustrissimæ Dominæ fundatricis hoc anno creuit. Nongentos quoque taleros Magnificus Dominus dederat nobis, quibus fabricam insigniter ipsi promouimus.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM GLACENSE.

IN hoc Collegio, vt plurimum, noſtri tredecim fuerunt. Concionẽs ad populum diebus feſtis & Dominicis vnà cum doctrina Chriſtiana, tum domi, tum foris, in pagis Collegio ſubiectis, more ſuperioribus annis conſueto, haud citrà fructum vberem, ſunt habitæ. In pagis noſtris, etiam concioni matutinæ pomeridiana Catecheſis adiuncta eſt hoc anno, cum magno puerorum & parentum emolumento. His & ſimilibus cùm pietatis, tùm fidei exercitijs, effectum eſt, vt non ſolum Orthodoxorum animi firmarentur magis, maiorique ardore incenderentur; ſed etiam præpoſtero quorundam hæreticorum feruore, quo in nos, noſtrámque religionem, velut œſtro perciti ferebantur, reſtincto, quadraginta ſeptem perſonarum acceſſio, ad Catholicam Eccleſiam fieret; pluriúmque animi obſtinatiores cõuulſi, & labefactati magis iam ſtent à nobis, quam ab aduerſarijs; licet rem adhuc, ob neſcio quem vel pudorem, vel timorem, obſcurè ferant. Porrò inter perſonas, Catholicam fidem amplexas, duæ matrimonij vinculis colligatæ, miſerabilem hactenus, contentionúmque & rixarum plenam, à multis annis duxere vitã; perpetuis inter ſe, religionis cauſa, diſſidentes odijs. Tandem, cum noſtrorum operâ, etiam alter coniugum, in fidei Catholicæ ſe dediſſet libertatem; factum eſt, inter ſe animorum coniunctione coaleſcerent. Conſcientiam ſuam circà Paſchæ ſolemnia expiarunt, & ſe ſacra ſynaxi refecerunt domi

Digitized by Google

domi foriſque nongẽti triginta ſex. Alijs anni temporibus confeſſiones, quà domi, quà foris, exceptæ mille viginti quatuor; de tota vita quinque. Nec verò alia Sacramenta, his in locis à noſtris non non ſunt adminiſtrata; eò quod, quam rari appareant Catholici Sacerdotes, quorum vices nos interea obire cogimur.

Qvi liberos ſuos, per nos ſacro fonte tinctos, in album Chriſtianorum referri curârunt, non rarò magnas tricas, vel cum propijs ſuis dominis, Prædicantibus id agentibus; vel cum illis ipſis rabulis, pluſquam furentibus, aut id genus aliis Eccleſiæ Catholicæ perduellibus habuerunt: adeò vt interdum haud procul abfuerit, quin alio commigrare fuiſſent coacti. Peruicere tamen noſtrorum, ad quos in eiuſmodi difficultatibus recurrerunt, ope ac conſilio. Diebus Rogationum, more conſueto, ſupplicationes publicæ ſunt inſtitutæ; ſubditis è pagis, erectis ad eas vexillis, aduentantibus. Die item Corpori Chriſti ſacro, ter-ſanctum illud myſterium, cum illuſtri ac ſplendida, magnęque ſpeciei ac dignitatis pompa, publicè vt ſuperiori anno, intrà & extra ciuitatis mœnia circumlatum eſt; ſubſequente Domino Capitaneo, aliiſque permultis omnis generis, ac ſexus hominibus: tã ex ciuitate, quam ex pagis circumiacentibus, ſeu ſpectandi, ſiue cohonestandi gratia confluentibus. Et verò Dominus Capitaneus ſuum tùm animum, quàm ardenti diuinum proſequeretur honorem affectu, præclaro facinore demonſtrauit. Cum enim vnus aliquis, inter ſpectatores, pileo capiti tanquam affixo, ſuperbè iuxta ac impiè ſe gereret; iuſta ira commotus Dominus Capitaneus, face, quam manu geſtabat, in faciem eius impacta, deſ-

pectum

pectum Christo habitum egregie in illum expiauit. In negocio religionis, aura hoc anno vtcunque fauens afflauit, gestáque sunt tandem, & in effectum deducta, quæ hactenus toties acta, & nunquam peracta; velut in herba substitêre. Oppidani Gruntenses post tot commissiones, tot mandata Cæsaris, tot comminationes, ac demum etiam post turrim, in qua vltrà semestrem compacti propè computruere, tandem tandem, suo maximo malo, cum aliter, nisi tali accepto ictu, sapere noluissent, morem Imperatori gerere edocti, vltrò quod aliâs omnis spes liberationis præcisa videretur, Catholicum sacerdotem expetiêre, obtinuêre, accepêre. Renhortenses item, ciuitas est ea tribus Glacio leucis disiuncta, in ea ciues alieno periculo cauti, audita Cæseris voluntate à Domino Capitaneo in arce Glacensi exposita, manum inuiti quidem, haud tamen obluctantes, dedere: lupóque misso, Commissarijs Domino Capitaneo, Patréque Rectore, facto, Pastorem admisere.

LABORIOSA quidem & molesta erat illa prouincia, ac etiam non sine periculis ob varias turbas, quas postmodum non nulli, de fæce populi, Parocho excitarunt. Veruntamen Senatu, à Capitaneo ob nimiam indulgentiam, bene mulctato; repente in tranquillum, collata sunt omnia. Ludimoderator ibidem remansit hæreticus; quem ciues, suo quodam iure, tenere conati sunt. Tandem tamen & ipsum, ob uarias Parocho, tum in æde facta, tum alibi, exhibitas, in despectum Catholicæ religionis molestias, loco mouere; substituto Catholico à Capitaneo, vrgentibus nostris opportune importune sunt coacti. Obiit haud ita pridem se-

cre-

Digitized by Google

cretarius Catholicus, qui vix vno atque altero anno gessit officium. Bone Deus! quo gaudio tũc exultabant hæretici? Quas voces? quæ signa dabant lætitiæ? Quanta in voluptate bacchabantur? Quos triumphos, tanquam de profligato iam penitus hoste agebant? Omnino actum iam cum Catholicis putabant; Papistarum sufficiendum neminem; Lutheristam expectandum. Et re vera omnem mouerunt lapidem, vt locum defuncti suæ intruderent farinæ hominem. Verum ea spe dum firmissimè initerentur, in caducum inclinarunt parietem. Interea nostri, non ignari huiuscè hæreticorum studij ac conatus, minimè cessare, sed ab ipso statim obitu dicti Domini à Secretis, eiusdemque cadauere prope adhuc calente: Dominum Capitaneum vrgere; Pragam sine mora, pro alio Catholico substituendo, quem eidem oretenus, Illustrissimo verò Domino Cancellario per literas proposuerunt; scriberet. Id quod & factum est. Secretarius mox Pragæ comparet; probatur, approbatur; ac tandem huc, accepta omni necessaria instructione, remittitur. Sic vulnus illud, quod morte alterius Secretarij, Catholicis videbatur inflictum; substituto altero Catholico, rursus cicatricem obduxit.

RESTITVTVS est etiam hoc anno, nostris authoribus, honor festis Diuorũ diebus, ab hæreticis ablatus. Exautorarunt enim iam omnes propemodum Sanctos, adeo, vt ne Apostolis quidem ipsis, honor vllus fere amplius haberetur. Nostri, cum Domino Capitaneo tam diu agere, instare, vrgere acriter; donec decretum affixit: quo iubentur omnes, sub interminatione mulctæ decem talerorum.

Digitized by Google

rum, dies festos, qui ibidem expressis continentur nominibus imposterũ celebrare. Durum quidem hoc hæreticis telũ, quippe ad quos nihil attinet de Sanctis, vt qui aliam, quam ipsi, tenuissent fidẽ: nihilominus tamen obseruant; quia sic visum est Domino Capitaneo. Accidêre partim hoc anno, partim aliis; cum nonnullis personis, quædam memoratu digna, quæ veram miraculi speciem præseferunt. Personæ quædam morbo caduco, mire ac misere fuerunt concussæ. His vbi rosarium benedictum, vni è nostris deuotis datum, in modum crucis, cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, fuisset applicatum; ecce tibi, quæ Dei bonitas est, subito liberantur, & ita quidem, vt nunquam tententur amplius. Quod cum innotuisset parentibus hæreticis cuiusdam infantis, qui eodem grauissimo cruciabatur morbo, sibi illud ipsum, in eundem vsum concedi petiuere. Rosarium à Catholico multis obtinent precibus: & per rosarium infanti eodem modo applicatum, nõ minore fide, firmam, & in hanc vsque diem constanter durantem sanitatem.

Femina quædam annos nata plusquam septuaginta, quæ communiter quouis mense, vt minimum semel, eodem dirissime exagitabatur morbo; virtute dicti rosarij cognita, rogat idem sibi mutuo dari. Verum cum de familia prædicantium huius loci esset, ciuisque Catholicus religioni sibi duceret margaritas porcis obiicere, se in eiusdem voluntatem non est passus adduci. Cum tandem & laborantis feminæ, & aliorum illi commiserantium preces, magis magisque multiplicatæ adhiberentur; maluit, si non ex toto, saltem ex aliqua parte, illorum petitioni concedere; donans illis, non

Digitized by Google

non integrum rosarium, sed rosarij vnicum duntaxat granum; addens, si fidem habuerit, fore vt vel vnicum granum tanti afferat consecutionem effectus, quanti rosarium integrum. Nec dubia fœminæ huius fides, aut vana viri Catholici prædictio. Sumit illa granum, appendit sibi, liberatur, sanatur; & gestat illud in hodiernum vsque diem, iam ab vno anno; nec vnquam toto hoc interuallo, vel semel amplius vexata est. Alia nepti suæ hoc eodem morbo laboranti, liberationem vt impetraret, votum in templo nostro, dum res diuina fieret, accensis ad Sacrosanctam Eucharistiam cereis, Deo nuncupauit; se deinceps, in honorem S. Valentini, quem intercessorem adhibebat, pridie illius diei, quoad vixerit, cibo abstenturam; ac ipsam diem, vt festam, piè ac religiosè vacando ab omni opere, ac labore, culturam; dummodo neptem suam, morbo depulso, ad salutem reduceret. Præstitit Deus quod ipsa voluit; memor & ipsa, Deo Diuoque Valentino quotannis, quod vouit persoluit.

QVAM vim habeat ad permouendos animos, quantámque religioni authoritatem conciliet templi mundicia, vel ex hoc intelligi potest, quod femina quædam pœnè septuagenaria, iam annos quadraginta in hæresim prolapsa, hac sola permota, rursum ab hæresi ad Catholicam fidem desciuerit. Cum enim aliquando in sacras ædes apud nos ingressa, omnia munda & tersa, cum primis verò altaria variis, iisque elegantibus rebus instructa & copiosa conspiceret; è contrà in illo suo fano omnia inculta & horrida, turpique situ & squallore sordida, pulueribúsque obsita videret, cœpit oppidò quàm vehementer moueri; & de sua,

quam

Digitized by Google

quam à Prædicantibus hauserat, perfidia, ambigere. Animo igitur ità perplexa, Prædicantem accessit; difficultate quibus inuoluta fuerat, eidē expositura. Quod oū fieret, ac inter cetera illud vehementer vrgeret, se nō posse adduci vt credat; verum, purúmque verbum Dei prout hactenus persuasa, vel etiam vera Sacramenta in templo adeo neglecto, & sordido haberi, & populo administrari: Prædicans, hunc ipsi vt scrupulum eximeret, aiebat; huiusmodi cogitationes esse diaboli prestigias; non sineret se ab eo, qui mendax esset, decipi; sed firmiter duntaxat crederet, visuram breuiter, cum ingenti animi sui voluptate, hascè diaboli euanescere illusiones: ad quæ illa se firmissime quidem credere, attamen parum hac sua fide proficere, sordes (quas in templo digito demonstrabat) nec non altaria, de industria ab illis neglecta, sufficiens præbere argumentum, quo efficaciter conuincatur; ipsosmet Prædicantes, suæ de suis Sacramentis, vel verbo fidei, nihil habere fidei; siquidem ea nulla dignantur mundicia, vel cultu religioso; prout se olim, cum ipsi nouis suis populum hunc imbuissent dogmatibus, meminit videre, vel etiamnum in sacris Iesuitarum ædibus est cernere.

Prædicans cum animaduerteret, se hac ratione nihil proficere, alia arte sibi vtendum ratus, blanditiis delinire seniculam, orare, attenderet, ne in hac sua extrema senectute, præda fieret diabolo. Nihil inquit illa mihi cum diabolo, Deum & salutem animæ meæ exquiro ego, sed num in istis sordibus, crediderim etiam quantumcunque velim, voti compos efficiar, id verò perquam vehementer addubito. Tum Prædicans, quò se verteret, quidue

Digitized by Google

quidue consilij caperet, ignarus, altera enim parte, mulieris constantiam maiorem experitur, quàm vt eam à suscepta dimoueret sententia; ex altera, libertate dicendi eiusdem vehementer perstringitur: tandem partim pudore, partim dolore victus, ex loco confessionibus destinato, vbi hæc peragebantur, exilire, rabidique canis instar, vt solet hoc genus hominum, hærente ipsis aqua, furere; ac mille diabolis vetulâ deuouere; iret quò vellet, ac se deinceps, nænijs missum eiusmodi, faceret.

IBO (inquit mulier) ac protinus ad nos aduolans, instrui petit; Instituta, quantum satis est, totius vitæ maculas exomologesi sacra eluit, Eucharistiam sumit, & sic repudiata hæreticorũ perfidia, cum Deo & Ecclesia in gratiam redit. Quantum Catholici concionibus nostris in his locis profecerint, vel ex eo apparet; quod etiam simplices & imperiti, adeò quique sint ad disputandum cum hæreticis instructi, vt vel cum quouis eorum pedem conferre non dubitent, nec rarò ità constrictos tenent, vt nec hiscere, nec mutire contrà valeant.

ÆDIFICIVM Collegii & prædiorum hoc anno, licet inter tantas rerum angustias, non parum assurrexit. Coëmpta sunt, hoc anno, bona mille sexcentis quinquaginta taleris. Superiori anno, cum magna inter nos, & antiquum syluarum præfectum Caluinistam, ratione lignorum, tum prædio nostro suburbano, tum subditis nostris hactenus, malitia ipsius subtractorum, controuersia intercessisset, tandem causa euicta Pragæ à nostris fuit. Percussor cuiusdam ex nostris, sententia ab appellatione huc missa, in exilium relegatus est. Nobilis quidam magnæ authoritatis, qui nostris

Digitized by Google

subditis ante aliquot annos, per vim contra omne ius & fas quædam abstulerat; cum neminem, ne ipsum quidem Dominum Capitaneum curaret, nec vllis decretis vel mandatis parere vellet, nos verò illum apud suam Maiestatem de iniuria, nobis nostrisque subditis illata, postularemus; citatus est tandem iteratò Pragam, quò cum appulisset, mox ad varios hinc inde Dominos cursitare, sese illis purgare, nos verò traducere, id scilicet studiosè agens, vt illos sibi benevolos, nobis verò infensos redderet. Nec irritus fuisset eius conatus, nisi superior, re intellecta, mature occurrisset, & præoccupatos iam Dominorum animos, re tota denuo, vt erat, exposita, fraudeque aduersarij detecta, iterum conciliasset. Promissione denique stipulata manu facta, se nobis nostrisque subditis in omnibus satisfacturum; iussus est in arcem Glacium se sistere, vbi per quatuordecim dies detentus, demum liberatus est.

COLLEGIVM LABACENSE.

QVANQVAM Collegium hoc paucas de Societate personas alit; eum tamen laborum suorum cùm in diuino cultu promouendo, tum in proximorum salutem procurando, percipit fructum, qui à nostris hoc tempore possit hinc expectari. Viuunt in eo Socij quatuordecim, Sacerdotes sex, ex quibus Magistri duo, reliqui fratres; quorum duo erudiendæ iuuentuti, alij domesticis ministeriis destinati, operam suam gnauiter collocant. Annus hic, Deo fauente, nostris extitit clementior,

Digitized by Google

mentiot, quam superiores. Nam licet nonnihil valetudo quorundam fuerit tentata, nihil tamen grauius sunt perpessi, & hoc, quodcunque fuit morbi, ex noui ædificij fabrica factum suspicamur. Exceptæ totius, etiam antè actæ vitæ, confessiones plurium: in quibus aliqui insigniores fuêre, ac in primis vir quidam, qui eo vsque progressus, vt dedita opera, peccata peccatis accumularet, ac nihilominus, innocentiã in perceptione Sacramentorum, simularet: tentari tunc demum à dæmone, corporali ei specie apparente, cœpit; vt ei se, dato fidei factę signo, in perpetuũ obstringeret: vera ei anchora fuit exomologesis generalis. Pane cœlesti fuere refecti hoc anno quingenti supra mille. Ab hæresi Lutherana, per nostros ad Ecclesię sinum reducti triginta. Concio ad populũ in ædenostra, sat magno hominum vtriúsque sexus concursu habetur, cui pomeridiano tempore, doctrina Christiana accedit: eius fructus est, vt & Catholici in religione confirmẽtur, & hæretici vel occulti, cognita veritate, de errore confusi resipiscant. Tanta enim est in ciuitate morum in melius facta commutatio, vt ipsi, quorum adhuc pauci supersunt, hæretici obstupescant. In ciuibus prętereà videre est longe maiorem, erga diuinum Missæ sacrificiũ, religionem. Ab eo enim adeò plerique abhorrebant antea, vt illius vel mentionem pro concione fieri, ægre admodum audirent; & hoc anno multi, non modò statutis ab Ecclesia diebus, sed & quotidianæ decenter rei sacrę interesse cœperunt.

ITVM est ad eos, qui vinculis constricti, morti ob facinora sua adiudicati fuerunt effectumque est, vt expiaris conscientiæ maculis, & cibo animi salutari percepto, vltro mori expeterent. Diuturnę

inter non paucos simultates sublatæ, quales in primis inter duos coniuges erant grauissimæ, & actum est, vt qui fatali olim odio seorsum viuebant, in gratiam redierint Incendium grauium discordiarum, inter Proceros huius Prouinciæ primarios duos, per nostri Patris interuentionem fuit restinctum. Mulier quædam, ob grauia multis annis contracta scelera, ità conscientiæ stimulis torquebatur; vt salute desperata, in proximum ædibus suis flumen, insilire aloquoties cogitaret, & feciſſet, nisi Deo sic disponente, animum cuidam nobili iuueni, alioqui à fide & religione Orthodoxa alieno, aperuisset. Hic enim vt primùm rem intellexit, miserę suadet mulierculæ, vt vnum è nostris sacerdotem ad se accersat, illique omnia sua delicta patefaciat; fore, vt per sacram exomologesim, animo degat tranquillo & pacato. Paret illa consilio; nostrum ipsa adit; & confessionem peractam tanta animi traquillitas est secuta, vt affirmet se, æquiori & pacatiori animo, nunquam fuisse. Nec minus mirabile cuipiam alteri accidit, qui simili morbo laborans, multa milliaria confecit; vt Labaci, sacerdoti nostro, retroactę vitæ peccata detegeret; quo facto lætior ad sua remeauit. Puerperæ agnus Dei, à nostro Patre submissus, in graui vitæ periculo saluti fuit.

SCHOLÆ nostræ in Collegio nouo, discipulorum numero excreuerunt; numerantur ducenti & amplius; ad quos in dies plures accesserunt. Domi, apud eos quibuscum viuunt, frequenter virtutis ac pietatis suæ specimen edunt. Strenuè enim dogmata fidei defendunt; efficiúntque, ne interdictis ab Ecclesia diebus, carnibus vescanrur, & rudiores, cum ità fert occasio, fidei nostræ rudimentis

Digitized by Google

mentis imbuunt; integræ exomologeſis admonent. Non pauci, elutis animi ſordibus, frequentius ad ſacram ſynaxin accedunt. Quæ res, vtpotè hoc loco inſolita, magnæ populo admirationi & exemplo fit. Bona etiam pars eorum hoc anno totius ante actæ vitæ confeſſionem fecit. Duo rebus humanis valere iuſſis, noſtrę Societati nomen dederunt. Alij ad alios religioſiorum Ordines, paulatim animos adijciunt. Exhibitum etiam eſt ab eis de gratia Dei Drama, pridie initij quadrageſimalis ieiunij, non minus gratum, quam vtile auditoribus. Diem ſacratiſſimo Sacramento Euchariſtiæ dicatum, ſolemnius hoc anno, quam ſuperioribus vllis, diſcipuli noſtri celebrârunt; tum multitudine & varietate epigrammatum, emblematum, ænigmatum & aliorum id genus carminum; tum appoſito ad id genus dialogo, quòd toti populo nouum, nec vnquam antea viſum Labaci, & admirationi & pietati fuit. Præſules duo, cum ſcholas noſtras inuiſerent, carmine ipſis non ingrato, fuerunt ſalutati. Reuerendiſſimus verò noſter Labacenſis, etiam declamationibus non nunquam, quas hoc anno exercitij cauſa frequentius, ſingulis videlicet mẽſibus, in publico habere noſtri diſcipuli cœperunt, intereſſe, & ſua preſentia cohonestare voluit. Placuit etiam Generoſo ac Illuſtriſſimo Domino Prouinciæ huius Capitaneo Actio, quâ, dum primò in Prouinciam veniſſet, à noſtris fuiſſet ſalutatus. Idem, vt diſcipulis augeret animum, præmia, Claſſium omnium primis, largitus eſt in inſtauratione ſtudiorum. In qua dum Conſtantinus Copronymus in ſcenam à iuuentute daretur; adfuêre præter Dominum Capitaneum alij illuſtres domini, & primarij Carniolæ proceres, quibus tota actio ita

Digitized by Google

placuit, vt nostros multis alijs, aliorum locorum præferrent Actoribus. Abbas vicini Monasterij summa, quâ nos prosequitur benevolentia, centum ad fabricam concessos olim florenos donauit.

DOMVS BRVNENSIS.

IN hac domo, numerus personarum, ad nos accedentium & ad Collegia commeantium, varius fuit. Nam præter veteranos, ex illis etiam, qui annum tertium ponunt tyrocinij sex fuerunt. Recentes, magnæ expectationis, ad Societatem aggregati, viginti quinque. Plurimùm, numerus omnium, constitit septuaginta. Veterani, non exiguos, in exercendis Societatis nostræ munijs, progressus fecerunt, tùm crebris ad loca finitima, arcésque & oppida, magno euocantium emolumento, excursionibus; tùm serendis, in mortalium animis, pietatis seminibus: cuius, hoc tempore, elementa non vulgaria, & incrementa ampliora noscuntur. Religionem declarant conciones crebrę, tam domi quam foris, atque adeò, præcipuo vtbis templo magna frequentia habitæ. Multa inter ciues, quà authoritate, quà consilio, non sine nostro, eorúmque commodo instituta; peruersa consuetudo eorum, qui simulatione imponebant confessario, ita correcta; vt iam mira frequentia ad confessionem, vitæque emendationem cernatur. Et sanè vnus repertus, qui viginti annos in hoc errore sorduerat. Qui totius vitæ maculas eluerunt, fuere quinquaginta vnus. Qui intermissam confi-

Digitized by Google

cõfitendi consuetudinẽ repetiuere, numerati duo supra viginti; Adiutum, confessionibus generalibus, Monasterium Virginum, non paruo, religionis ipsarum, incremento. Ab vsu calicis, reuocati vigintiquinque. Labantes animi, ad fidei constantiam erecti, sexdecim. Qui Luthero aliisque erroribus nuncium remiserunt, fuere centum quinquaginta nouem; è quibus anus centum & quinque annorum, salutari apparitionis cuiusdam, quæ illi, senis specie salutis negocium vrgentis, oblata erat, hortatu, & ætatis solatium, & animi remedium reperit.

In hunc numerum venit adolescens quidam Pannonius nobilis, à Catholicis alienissimus, qui in morbo vitam desperans, deque animæ salute nihil solicitus, stupore ac somno oppressus, cum præeuntes nostros, ad peramplum & pulcherrimis conuestitum aulæis palacium sequeretur, in ipso limine retrusus, excludi grauiter ferebat; eóque grauiùs, quòd herum suum, cum plerisque aliis admitti cernebat: cúmque illacrymans, precariò ingressum vrgeret, non prius sibi ingrediendi potestatem fore intellexit, quam per nostros introduceretur. Nec mora, ad nos Brunam conuolans, hæresi primum deposita, tùm omnibus ante actæ vitæ maculis confessione purgatus, aditum sibi ad Diuorum domicilium fecit, nunc animo correcto, alacrius in semita virtutis excurrit. Nec minus cum altero actum feliciter, qui, cum in hæresi, quam cum nutricis lacte suxerat, adoleuisset, atque etiam maturuisset, morbo oppressus, re ipsa docuit, quod de sacris literis accepimus, Conuerti in cruenta hominem; dum configitur spina Phreneſi hic miserandum in modum exagitabatur;

Digitized by Google

nec quicquam querendo proficiebat ; tentanti omnia, illud extremum occurrit : confessionem vt nostris faceret. Susceptum consilium ægrotanti temedium fuit, móxque morbo mentem corrigente, sublato clamore ità vociferari cœpit, vt de potestate sua exisse videretur. Hæresin detestari, Iesuitis confiteri quam primum velle; nec multum post interiectum temporis, retrò agi morbus cœpit, & ægrotus in spem valetudinis erigi, ac ad beati Iacobi, aliorumque, sex pallium millia emensus, facta vna è nostris confessione, & corporis & animæ salutem retulit.

Reliqua à pellicatu mulieres aliquæ. Alij ab impura ad honestiorem vitam traducti. Finitæ graues dissensiones multorum, etsi difficilis videbatur exitus veterum iurgiorum, eóque magis, quòd tumentia odia, in graue videbantur periculum eruptura, nisi nostrorum opera & industria dispuncta fuissent. Restituêre quoque pecuniam non nulli, qui eam per fraudem vsurpauerant. Nocturnis diurnísque spectris, duo infestabantur molestissime. Cum multa frustra experti essent, Agni Dei vsu salutari, molestis obturbationibus domum, tenore animum liberârunt. E limine mortis extracti duo. Mulier vna, quæ ob mariti omninò turbulenti importunas diuexationes, nunc præcipitium, nunc ferrũ, in quod incumberet meditabatur; sed beneficio confessionis sacerdoti nostro factæ, ad saniorem mentem primum, tùm verò ad gratiam mariti reducta, tranquillitatem consecuta est. Alter suis vicinis non inquietus, cum ab eis quietem non impetraret, aquis sese vt præfocaret, à malo genio impellebatur; sed meliori inspiratione à proposito reuocatus, orationem

Domi

Digitized by Google

Dominicam tum quidem recitat, mox etiam ad pedes sacerdotis prouolutus, per confessionem tentationem eluſit. Quidam vita iuxtà ac moribus improbus, Patris dignitatem, flagitij cupiditate polluebat. Is erat vitricus puellæ cuiusdam, qui Patrem vultu simulans, amatorem impudicum animo tegebat; vtque ad scelus aditum sibi faceret, veneficam, quæ filiæ pudicitiam expugnaret, adhibuit. Vrgebatur Virgo maleficis cantionibus propè ad insaniam; tum, vt falleret oculos vitrici grassantis ad flagitium, se se domo proripiens furenti similis, circum montes, saltus & syluas, per diuersas Prouincias, noctes & dies toto septennio cursitabat; donec venefica illa, ab amatore vitrico miserè interfecta, ipsóque amatore mortuo, maleficio exoluta, à vaga cursitatione conquieuit, vitáque per pœnitentiam correcta, honesto homini in manum condicta est. Sed alterum memorabile.

VIR quidam expertæ virtutis à maleuolis hæreticísque hominibus odio religionis Catholicæ, accipiebatur ità, vt non modo ædibus suis exactus, bonísque omnibus, quæ amplius millium duorum æstimatione valorem obtinebant; sed etiam in carcerem trusus iniectisque compedibus, vt vitam planè desperaret, extremum in modum affligebatur. Consilij ignarus, vocem excipit se se mortis periculo quod illi ex insidiis occultis imminebat, eripiat. Hic ille primũ attonitus, deinde verò ad orandum; quod vnicum restabat remedium, prosternitur, voluntatem Dei exploraturus. Audiuit Deus supplicem, quippè continuo compedes ferrei, seris quantumuis muniti, nulla vi facta, tanquam ad arbitrium imperantis, decidunt. Re inexpectata perculsus,

Digitized by Google

cultus, quid ageret? Preces repetit. Tum ad fenestram, quæ duplici cancellorum ferreorum ordine firmata erat, gradum facit, manum extrà porrigit; clauis aliquot, quibus posteriores tenebantur cancelli, nullo negocio euulsis, impedimentum submouet, rursus proximum cancellorum ordinem aggreditur: mirum dictu! ferrum, in ceram transisse visum, molliter inflectit, exitúque patefacto, qua corpus inferret; nihil prolatandum ratus, Dei & precum præsidio, causæque fultus æquitate; demissum, quem è stramine contexuerat, lapsus per funem, se periculo eximit. Iam coram supremo Prouinciæ Magistratu, spei plenus, ius suum persequitur. Catholicus nunc magis dici amat, & vxorem vnáque filium, à Luthero abstractos, tanquam vota sua, singularis erga se prouidentiæ diuinę, religioni Catholicæ adiunxit. Præmissam Veteranorum cohortem consequitur tyronum manipulus. Efformati ad Nouitiatus morem, & ad Collegia transmissi, quadraginta vnus. Sed noua in dies soboles Societati succrescit, suntque non pauci qui nostram Societatem ambiunt, verum temporum faciunt iniuriæ, vt mos geri nisi perpaucis non possit.

Ex ijs, qui admissi sunt, quidam ab incunte ætate animum Societati addixerat, quod etiam propositum voto sæpius inter communionem firmauit: sed paulatim, vt fit, intepescens illud neglexit, & partim clientelarum, partim honorum splendore inter primores viros inclytus, vocationem vel dissimulabat, vel desperabat; nec reuocabat se ipse, donec variis dignitatum oneribus, ad quas expeditum cursum tenebat, iam fessum, sopiti vocationis igniculi, iterúmque ac tertiùm examen identidem excita-

Digitized by Google

excitarent, & frustra Capucinorum ac Diui Benedicti ordinem meditantem, in pristinam Societatis vocationem, annos natum quadraginta inflammarent; magna Principum gratulatione, & amicorum, cæterorúmque, quorum in oculis versabatur, grata admurmuratione. Nimirum homo id ætatis, iuris, cuius verticem attigerat, prudentia & scientia insignis, summisque perfunctus muneribus; è medio honorum cursu, & opum affluentia, ad humilem pauperémque vitam commigrans, omnium in se conuertit admirationem. Sors alterius longè felicior, qui rebus humanis exemptus, eó magis accendit sociorum pectora, quo propter singulares virtutes, videbatur dignior vita longiore. Is erat Ferdinandus Ferrarius, inuenis magna laude pietatis, & sui ipsius victoria insignis; viginti tribus mensibus quos posuerat in Tyrocinio, magnum dedit viuens probitatis & modestiæ, decumbens in perferendis cruciatibus, patientiæ exemplum. Etenim pietatis memor, ac vt ipse dicebat suarum in Deum offensarum, oblitus ægritudinis, à Deo dolorum incrementum primùm, tùm mortem ipsam, visus est impetrasse. Decumbens & accumbens, non alium inuisentium sermonem admittebat; quàm qui de Deo, virtutum pulchritudine, potissimum verò patientiæ fereretur: cumque labente spiritu, extremùm iam sacro inungeretur oleo, oculis in cœlum constanter fixis, mortem operiens, cæterà pacatus, illud identidem à Reuerendo Patre Rectore, sollicitus vrgebat; num si finem vitæ faceret, inter socios computandus esset, neque ante quærendo conquieuit, quam se in complexu Societatis mori intelligeret; initium futuræ felicitatis ratus, si in Societate vitæ diem claude-
ret.

Digitized by Google

ret. In cuius sensu, cum vim morbi non sustineret, animum, ad Deum anhelantem, cœlo transmisit, omnibus gratum sui relinquens desiderium.

RELIQVORVM Tyronum industria & exercitatio magnos in pietate progressus habet. Fuit nō nemo ex ijs qui ad coadiutorum temporariorum officium informantur, qui ob magnum, quem fides Christi præsentis in Sacramento imperabat affectum, puerulum, omni calicis in sacrificio, populo ad adorandum proposíti, insistentem cerneret magno pietatis sensu, ac animi sui voluptate incredibili. Id ità esse insignis hominis religio, & candor animi persuadet. Ad pagos vicinos vrbi nouem, ad colonos item nostros, maioribus ieiunij, & memorabilis in Ecclesia Aduentus diebus, bonáque anni parte excursum est, eo fructu, quem ex hominibus rerum diuinarum ignaris, colligi oportuit. Quingenta, interdum sexcentà, ac propè mille capita, à Catechistis, audientium recensita; è quibus non nulli persuasi, qui hæresin abiicerent. Pagus integer, ad communionem frequentiorem, adductus. Consuetus doctrinæ salutaris vsus, quo in munere versantur tyrones, firmatus, auctus etiâm. Oppidanis ac pueris, vitæ ad normam Ecclesiæ instituendæ, rudimenta tradita. Restituta exercitationum religiouis Catholicæ consuetudo. Inueterati abusus peccandi sublati, accersitis institutis melioribus, obiráque vt verbo absoluam Societatis munia. Brumouium oppidum est, dissitum passuum millibus triginta sex, moribus & errore hæretico deprauatum. Hic vnus è Patribus, cum impensius laboraret, nec oneri tanto sufficeret, subsidiarios accepit Nouitios, qui partito labore, terni, alij alijs succedentes, & pagos finitimos lustran-

Digitized by Google

ſtrantes, rebus diuinis nitorem ſingularem, morum verò maximam commutationem, inuexerunt. Externis hominibus, vt illuſtriores in nos extarent eorum officia, multiplex oblata occaſio. Ac in primis Illuſtriſſimus Cardinalis à Dietrichſtein, qui amat, probátque in dies conſuetudinem noſtrorum, domum noſtram, noua ædificatione laxare inſtituit; mille florenorum Rhenenſium, anni huius, impenſa. Et quanquá, tam impeditis temporibus, non nulla interturbarũt incrementũ operis, tamen ità proceſſit vt quarta areę vnius pars, ſit ad faſtigium perducta. Hòc profectò beneficium ſpecioſius, quanto illuſtrius ipſius beneficentiæ, anno ſuperiore in Altari erigendo, eluxit argumentum; eſtque iam ab illo ſacris faciendis dicatum, inſigni ſacrorum (quæ ritu & pompa ſolemni obiuit) apparatu, & notabili celebritate, frequentiáque præcipuę Nobilitatis. Simili beneficentia, Magnifica Domina Catharina de Kraierth, in templi vſus, contulit taleros quingentos, quorum pretio ſedes curantur, quæ corpus ipſum templi mirificè exornabunt, arte varia, & ſexaginta imaginum pictura pereleganti. Ad ſacras cærimonias promouendas, ampliorémque ſacrorum maieſtatem, ſepulchrum, pro ferialibus Saluatoris noſtri diebus, extructum opere non contemnendo. Preſepe item in quo de more, anno inclinante, Natiuitas Chriſti Domini repręſentari ſolet, curatũ; vtrúmque nõ magno ſumptu, ſumma autẽ omnium approbatiõne. Ad templi ædificiũ perficiendũ ſeptingenti circiter taleri donati. Nec minus domiciliũ, in rei neceſſarię penuria, pia ſubuẽtione, benè de nobis meritorum, ſubleuatum; nõ modo rei familiaris ſubſidio, ſed etiam pecunia numerata; quorum vtrúmque
Digitized by Google

que summam, mille septemdecim talerorum attigit. Vt verbo dicam, nomine eleemosinæ, templo domuique attributi, hoc anno, ter mille octingenti, & decem floreni.

PROVINCIA FRANCIÆ.

AD tria Prouinciæ iactatæ & conquassatæ domicilia, quæ vis tempestatis in nos excitatæ non omnino perculerat, alia duo à Lugdunensi accessere, Dolanum & Bisuntinum; quibus in domiciliis numero quinque, numerat Societas socios centum nonaginta quinque: Mussiponti sex & septuaginta, Dolæ duo-dequadraginta, Vesontione triginta, Virduni nouemdecim, Nancæi in Probationis domo triginta duos. Admissi hoc anno in Societatem tredecim; morte amissi non plures duo.

COLLEGIVM MVSSIPONTANVM.

SATIS vberes hoc anno domi, foriſque laborum nostrorum fructus exstiterunt. Mulier quædam, quæ iniurię ab alia acceptæ nimium retinens, solemne suum in confessione obeunda non satis retinebat, eò pedetentim malis mali dæmonis arribus deducta est; vt ei sese impiè deouoret: deuoto ille vt sibi capite potiretur, adfuit, eique

Digitized by Google

eique se vario colore ac vultu, nunc filii, nunc mariti, interdum etiam confessarii mortui, & viventis ostendens, pernitiosa illi consilia, aqua vel reste interitus suggerebat: Imagines, agnos, aquam lustralem, cæteraque id genus præsidia auferebat, nummos aureos, & alia vitæ subsidia offerebat, vt vel vnum de eius capite pilum obtineret; sed illa sacerdotis nostri opera, industriaque instructa, & singulari imprimis Dei, & Sacramentorum ope munita, monstrum importunum vicit. Scholæ auditorum numero, & varietate nationum, celebres fuerunt; ad eas fama & opinione doctrinæ, industriæque nostræ, excíti ex vltimis Galliæ finibus: in iis ô præcipua nobilitate nonaginta, è diuersis Religiosorum ordinibus quatuor & quinquaginta. Numerus omnium fuit mille & trecentorum.

SODALIVM Deiparæ cœtus multitudine floret ac virtute; decem ex iis audita vna de mundi vanitate, eiusque contemptu cohortatione, ad diuersas religiones animum appulerunt, ex quibus aliqui nostrum institutum complexi sunt. Sodalem graviter laborantem, & confiteri cupientem, sacerdos nostet accersitus inuisit; quem cum iam orbatum sensibus, atque animam ægrè ducentem inueniisset, ope Beatæ Virginis suppliciter implorata, impetrat vt sibi restitutus eger salutari confessionis remedio non destitueretur. Alterius longè dispar exitus fuit, qui cum sensim omnem pietatis sensum exuisset, seseque tandem iis moribus imbuisset, quibus ex Sodalium numero expungeretur; non ita diu post cum in flumine lauandus mergeretur, nunquam emersit. Mulier quæ iam tertio abortu fœtum effuderat, nostri sacerdotis precibus, quibus se commendarat, viuum

uum ac vigentem emisit. Maculas, quibus animę totis quadraginta annis inustæ fuerant, pœnitentię sacramentum absterſit. Inuentus est quidam vir eruditus, qui ſexaginta prope milliarium iter ſuſcepit, vt apud ſacerdotem noſtrum totius vitæ peccata deponeret. In Religioſorum quodam Cœnobio Patris noſtri commentationibus expoliendo, ſacerdotes duo operam vtiliter poſuerunt. In montis Voſagi radicibus planities noſtris hominibus adhuc inculta iacebat, ad eam excolendam duo miſſi ſunt quorum cultutæ incolæ ita non modò patientes, ſed etiam auidas aures accommodarunt, vt ad ſalutares diuini verbi paſtus vndique concurrentes, templorum anguſtiæ non caperent. Quocirca ſub dio interdum, ad populum verba facienda fuerũt. Erat in eo agro veterator quidam ſenex, & fœnerator vetus, quem à pecuniis iniquo queſtu conquirendis, nec admonitiones amicorum, nec Iudicum animaduerſiones, interminationeſque Paſtorum reuocare potuerant: Apud hunc ſacerdos noſter cùm publicis, tùm priuatis ſermonibus tantum profecit, vt horrea ſua ijs palam aperiret, quorum rationibus iniuſtè ſuas opes auxiſſet.

METENSIS ciuitas rebus, hoc anno geſtis, metam imponet. Eius Epiſcopus Illuſtriſſimus Cardinalis à Lotharingia, Dięceſis inſpectionem Theologo cuidam, viro erudito ac probo commiſit, cuius teſtes adiutoréſque duos ex noſtris hominibus eſſe voluit; inſtituti operis fructus, magna perinde bonorum conſolatione, vt malorum confuſione, conſtiterunt. Sed non eſt illud prætermittendum, quod initium fuit reſtituræ in Galliam Societatis. Exeunte Martio Rex Chriſtianiſſimus

in

Digitized by Google

in vrbẽ appulit magno Nobilium comitatu, quorũ plerique noſtri Ordinis amantes, Patribus noſtris authores & hortatores fuerunt, vt Regem adirent, Regis animum, mutata in nos voluntate, conuerſum experirentur: Parendum illi hominum beneuolentiſſimorum conſilijs cenſuerunt. Quatuor itáque Metas profecti, cauſas aduentus ſui expoſuerunt, auditi, exceptique ab eo ſunt magna hilaritate vultus, & affabilitate ſermonis; ſed & eum breui poſt tempore Pariſios redeuntem, ipſo inuitante, ſecuti ſunt, ab eóque conſecuti, vt Lugdunenſe nobis ac Diuionenſe Collegia redderentur, nouúmque Flexiæ, qua in vrbe conceptus, altúſque dicitur, ipſa in domo Regia collocaretur.

COLLEGIVM DOLANVM.

RELIGIOSÆ cuiuſdam familię ſuperior, inferioribus ſuis Confeſſarium è noſtris hominibus depopoſcit. Cuius conſilij fructus non vnius domus anguſtijs concluditur, ſed longè latéque ſe pandit, & in alias etiam familias redundat, ad quas illi aliquando bonis artibus expoliti mittuntur. Ad tres Sodalitates, quę in dies augentur hominum multitudine & virtutum, quarta plebeiorum acceſſit. Paganus quidam cum in eam ingredi vehementer optaret, ſibique ob id ſolum intelligeret aditum intercludi, quod in pago habitaret, tandem importunè, opportunéque flagitando & obſecrando effecit, vt quod petebat, conſentientibus omnium animis impetraret, cui quidem illuſtri gratiæ ita reſpondet, vt nullam vel, ſuæ vel

Digitized by Google

proximorum salutis promouendæ occasionem prætermittat, adest diebus festis, hora & loco condictis, domesticos & vicinos ad omne Christiani officij munus informat, ad concionem inuitat, ducit ad confessionem; in operis conducendis, quod ei munus ob eximiam & contestatam fidem sæpe committitur, eorum potissimum habet rationem, quos ad Beatæ Virginis cultum propendere, rosaria gestare, atque percurrere videt, quibus si careant, vltrò de sua tenuitate largitur: ijs homo indicijs suam prodit in Virginem pietatem; at sequentibus Virgo suam declarauit in homines charitatē Quidam in latronum manus casu nescio quo inciderat, alterius ceruicibus distracti prædonum enses impendebāt, sed vtriusque salus & fortunę, implorata matris misericordiæ ope, præsenti periculo ereptæ sunt. Alium grauissimus iampridem morbus lecto affixum & vehementer afflictum habebat; hic fretus spe Deiparæ benignitatis, quam alias ex alta prolapsus arbore expertus fuerat, in ædem ipsi dicatam, altero ab vrbe milliari ægrè se confert. Vbi coram Virgine in genua lacrymásque effusus, non prius orandi finem fecit, quam ægrotandi. Præclarum est illud, quod si quid controuersiæ Sodales inter oriatur, à Sodalitate ipsa dirimatur.

FAMILIÆ duę quæ exorto ex affinitate dissidio implacabiles inimicitias exercebant, nostrorum hortatu placatæ sunt, & ex capitali odio ad mutuam concordiam beneuolentiámque traductę. Eandem opem tulerunt duobus fratribus, quorum alter alteri pestem perniciémque, annum iam sextum machinabatur. Miles quidam multarum terra marjque pugnarum, ætate iam ingraueſcente

in

Digitized by Google

in grauem incidit morbum, sed grauiores adhuc illi fuerunt stimuli, cõscientię vitæque recordatio, in multis sceleribus flagitijsque tractæ: is morte appropinquante siue Inferorum flammæ reuera illius oculis diuinitus obiectæ fuerũt, siue à Concionatore, de illis verba faciente, menti duntaxat terror iniectus, ita commotus & commutatus est, vt omnes mutatione sui stupidos detineret. Nam & apud sacerdotem nostrum omnes anteactæ vitæ sordes deposuit, & si quid eius rationibus iniustè accreuerat, iustè restituit: Iniurias acceptas ex animo condonauit. Omnes, qui ad eum visendi causa veniebant, ita permouit, vt melioris vitæ consilia cœperint; ii præsertim, quos aliquando in bello commilitones, & in sceleribus administros habuerat; in quorum vultu defigens oculos, simul ijs salutaribus verbis eorum corda compunxit: ô socij vias hactenus præcipites & lubricas ambulauimus, iniustè egimus, iniquitatem fecimus, & nisi dolore & lacrymis iracundiam diuinã in nos concitatã placare studeamus, nisi mores in melius emendemus: vltrices apud inferos sceleru nostrorũ flãmas sẽtiemus ô si scireris quid vidi! ô quales ignes! ô quantos, & quam acerbos cruciatus! quæ subinde repetens, vniuersos qui ipsum visebant, illorum igniũ metu percellebat. Rogatus verò à sacerdote, qui ei aliquoties confitenti aures dederat, an æquo & libenti animo lecti & morbi molestias, in pœnam peccatis debitam, toleraret? æquissimo, ait; nam etsi eo igne (luculentum caminum ostendens) vsque ad extremum Iudicij diem torrendus ac torquendus essem, ferrem toleranter; alios enim, & longè acerbiores oculis hausi cruciatus. Sic igitur constituto facilè fuit omnia persuadere, qui-

Digitized by Google

bus felicem & fortunatũ non ita diu post ex hac vita discessum consequeretur. Lipsanothecę tres reliquiis interius instructæ, exterius verò inauratæ, & eleganti artificio elaboratę ad templi supellectilem & ornatum, eximia ciuium liberalitate accesserunt.

COLLEGIVM VIRDVNENSE.

MONACHIS & monialibus crebræ exhortationes habitæ, stimuli fuerũt vitę religiosiùs traducendę; eadem ope Religiosi, qui ad nos eruditionis causa ventitant, alternis hebdomadis adiuti ita profecerunt, vt non pauci à laxa & fluenti, ad arctiorem eiusdem ordinis disciplinam deuolarint. Nostrorum opera, tres ab hæresis tenebris in veritatis lumen emerserunt. Ex his vnus cum iam tertiũ annum pedibus adeo grauiter laboraret, vt vix ingredi posset, sponsione voti se obligauit fore, vt si pristinam valetudinem B. Barbaræ precibus recuperaret, hæresim eiuraret: recuperauit, eiurauit, & omnes animi labes apud nos confessione detersit. Turcam, qui in Panonia ductarat equestres copias, & iure belli captus à Christianis Baroni cuidam obtigerat, baptizari cunctantẽ marrona quędam nobilis intempesta nocte primũ exterruit, deinde tanta cõsolatione perfudit, vt nulla interposita mora de fidei Christianæ præceptis eruditi voluerit. Quamobrẽ ad nos missus ab hero, nostri sacerdotis institutione, & voluntaria corporis maceratione præparatus, in templo nostro maxima hominũ frequentia & celebritate, ab Episcopi Vicario salutari Baptismatis vnda respersus est. Nocturno quidã territus spectro,

Digitized by Google

ſpectro, quod ipſius iugulũ petere videbatur, & in pariete quaſi leonis vngues imprimebat; ad abſterrenda à ſe alla inimici terriculamenta, prẽſtantiſſimum remedium confeſſionẽ arbitratus, bidui iter ſuſcepit, vt ſacerdoti noſtro confiteretur: quo ſuo facto, ſimul animum à peccato & terrore liberauit.

AGRICOLA, iracundia ſtimulante, filiam ſpiritui malo malè manciparat, acceptam illa non ita diu poſt in ſpecum quandam tenebricoſam deportauit, vbi ſe illi ſpecie humana videndum præbens, ſeſéque vt ipſi dederet blandè ſollicitans, cum id fruſtra diu tentaſſet, puellam malè acceptam, in hortum paternum, ſub veſperam reportauit: vbi ex ciulatu quem edebat inuenta, dies aliquot in lecto morbóque decubuit, à quo recreata, Creatori grates in templo noſtro egit, & animum impoſterum contra hoſtiles incurſus confeſſione muniuit. Scholæ noſtræ numero auditorum, & ſtudio floruerunt; nongenti fere numerantur. Septem ad diuerſos Religioſorum ordines tranſierunt. Sileri non patiar inſignem Virodunenſium in nos liberalitatem, qui hoc anno luculentam ſeptingentorum, & quinquaginta aureorum eleemoſynam Collegio erogarunt, quibus ſuburbana domus æſtiua, noſtrorum recreationi compararetur. Liberarunt & illud annuo cenſu aureorum tricentũm binũm. Ad hæc adiecti ab aliis aurei quingenti & quadraginta, quibus domus noſtræ paupertas partim ſublenata eſt, partim alieno ære ſoluta. Res hoc anno geſtas terminabit gratia & fauor illuſtris, quo ab Henrico IV. Rege Chriſtianiſſimo excepti ſumus: nam cũ exeunte quadrageſima Virdunum appuliſſet, Patres noſtri, Gubernatoris hortatu, ad eũ ſalutandi cauſa ſeſe contulerunt, quos coram ipſe

Digitized by Google

de more in genua procumbentes, ſtare continuo iuſſit, atque his ferè verbis ſuam in eos beneuolentiam declarauit, Agnoſco vos è Societate IESV Religioſos, date operam vt vos habeam fideles ſubditos & obſequentes. me ſemper Regem habebitis clementem, & veſtro inſtituto fauentem. Facere ſe nobis addidit poteſtatem Gallicanę iuuentutis erudiendæ, & ipſum quotieſcunque vellemus adeundi. Ad extremum ſe, & Regnum ſuum, noſtris orationibus & ſacrificijs commendauit.

COLLEGIVM BISVNTIVVM.

HOc anno tyrones quatuor ex hoc Collegio in Probationis domum profecti ſunt, è quibus vnus ætate & virtute prouectus, cum totos tres annos & viginti in Burgundia ſuperiore Procuratoris Regij partes ſuſtinuiſſet, omni alia, præterquã ſalutis, procuratione poſthabita ſe ipſum & ſua omnia Deo in Societate deuouit: ita quod aliquot ante annos ciuitati Collegium procurarat, Deus curauit vt ei aliquãdo iucundiſſimum diuerſorium eſſet; ſuſcepto prius in ſacello noſtro Præſbyteratus ordine, à Reuerendiſſimo Lauſanenſi Antiſtite, magna hominum approbatione, & pari amicorum ædificatione. Contrariũ plane alteri Societatis candidato & in voluntate nutanti euenit; Nam cum ſub noctem iter faciens, in ignotos ſibi homines incidiſſet, ab iis & veſtibus exutus eſt, & verberibus malè acceptus. Alius quidam de Sodalitate Deiparæ, dum ſub idem tempus domum reuerteretur, obuium habuit hominem ebrietate furentem

Digitized by Google

rentem, qui in caput eius districtum ensem tanta vi contorsit, vt glacies seu futilis ictu dissiluerit, solo ipsius galeri cingulo vulnerato, quod beneficium vt Virginis tutelæ acceptum retulit, ita eius amore acceptam iniuriam condonauit. Sensêre & alij duo Clientes, eiusdem Patronę præsens auxilium. Nam cum ingens in ciuitate exortum esset incendium, quo iam ędes decem duodecimue conflagrarant, totam vim flammæ in eorum tecta incumbentem, ac sęuientem, repentè a contraria parte spirans secundior ventus auertit. Secus omnino in eadem incendij vastitate, accidit cuidam Sodalitatis defectori, cuius integram domum vis ignis perculit, penitúsque absumpsit. Hęretici non pauci ex vicinis locis ad nos confugientes, fidem professi sunt, & de tota vita confessi.

Sed vt Ecclesia Dei Catholicis augere studuimus, ita sacelli nostri supellectilem auctam & ornatam voluit, argentea Lipsanothea Sanctorum Martyrum Treuirensium reliquias continente; quo in genere feminarum quarundam insignis liberalitas, & pietas liberalis enituit, quæ sexcentos circiter aureos in varia ædiculæ ornamenta contulerunt. Catechismus iis in locis explicatus, quorum incolæ ne Catechismi quidem nomen auribus vsurparant. Quadragesimæ ieiunium ita dilapsum, vt vix hominum memoria retineretur, sic restitutum, vt pistores de sacerdote nostro quererentur, cuius opera factum esse dicebant, vt præter morem nihil toto illo tempore lucrarentur. Sublata superstitionis & impietatis plena consuetudo, qua rustici pro pecorum incolumitate, extremis Bacchanalibus festum diem agebant, in honorem Sancti (vt loquebãtur) Carnis-priuii, & eius loco Con-

Digitized by Google

ciones habitę & Confessiones exceptę. Multorum odia, quę multas vtrinque manus armabant, & ad mutuam cędem incitabant sopita. Mulier quædam, quam pudor impius à confessione integra, retardarat, sumpto Christi corpore, sibi semper visa est ingens in stomacho saxum gestare, donec per confessionem omne animi virus effudit. Res longè aliter contigit alteri obstinatæ, quam, quòd inhonestè viueret, cum sacerdos noster à Confessione remouisset, donec publicam offensionem sustulisset, ridere illa & iocari cœpit, & indocto nescio cui sacerdoti confessa, palam in circulis iactare, passam se quidem esse repulsam à Iesuita, sed longè prudentiorem Confessarium nactam esse. Haud impunè cessit impudenti: nam cum paulo post ad mensã Domini accederet, sacrosancta Eucharistia cum ori impurissimo admouenda esset, ter è sacerdotis manibus elapsa in terram cecidit: digitum Dei agnouere non pauci, eiúsque miraculi adhuc recentis memoria, hoc ipso anno permultos compulit ad sacram confessionem ritè peragendam.

Pvella quædam nubilo cælo domum egressa, dæmonem specie B. Virginis candenti veste, bene longum manu rosarium præferentem, obuium habuit; qui eam blandè affatus, rogat secum vt veniat, manúque apprehensam quatuor dies huc & illuc ducat: quid dixerit, egeritue tanto temporis interuallo dæmon, interrogata postmodum puella, præ nimio credo stupore, eloqui non potuit. Id solùm, quarto die monitam, vt patri de filia perdita anxio, iamque aduentanti occurreret, interea bene valeret, post tres hebdomadas denuo se ad eam reuersurum, statimque vt venit puellæ pater, euanuit. Noster in hoc incubuit vt puellam

Digitized by Google

lam cæteroſque doceret, dæmonem fuiſſe illum, non Virginem: puellæ confeſſionem audiuit, Parocho inſtruendam dedit. Simili ſpectro diabolus alibi feminam multos eluſit menſes, cui ſe videndum obiecit multoties forma B. Virginis, amictu candido, & facie decora; ſuaſit primo ſabbatum coleret, tum reluctantem bis malè accepit; denique credula mulier ſparſit viſum, perſuadetque plurimis conſpectam eſſe ſibi Dei matrem. Creduli item oppidani vicinique permulti, omnes omnino ad trecentos ſabbatiſant; noſter qui tum forte non procul aberat, rogatus vt veniat, opem ſi quam poteſt ferat, res in aliud dilata eſt tempus: quo tempore concionem ad promiſcuum vulgus, profeſto die, à tribus milliaribus accurrentibus paganis, habuit, dæmonis fraudem detexit, confeſſiones audiuit, vbi è noſtris nullum vnquam antea viderant; eluſæ denique mulieri, vt dæmonem fuiſſe illum crederet, nec vllam ei impoſterum fidem haberet, perſuaſit; ita errori maximo occurſum eſt.

VRBS Pontarlienſis ſita eſt in valle Sangienſi, hanc ſacerdotes è noſtris duo, tempore aduentus & quadrageſimæ, omnibus officiis iuuerunt, quotidianas conciones habuerunt, bis quot hebdomadis caſus conſcientię Clericis expoſuerunt. Variæ ſuperſtitiones, ad fugandos ex hominum pecudumque corporibus morbos, olim inuectæ, prorſus ablatæ. Exculta vrbe, in vallem ſubiectam ſex quaſi tribubus diſtinctam, noſtri excurrerunt, in qua quæ preclarè ab iis geſta ſunt, longum eſſet per ſingula recenſere, è multis pauca decerpam. Religioſi multi, qui neglecta diſciplina ſenſim in ſæcularium mores & vitia dilabebantur, ad meliorem

Digitized by Google

rem mentem frugemque traducti; ex sæcularium moribus vasta & agrestis barbaries, impietas, immoderata libido, intemperantia, vsura, cæteraque vitiorum monstra atque portenta, procul exportata. Auriga quidam à puero blasphemiis assuetus, desperationis stimulis agitantibus, & tetro dæmonis spectro, quod ei apparebat, incitante, nunc aqua, nunc ferro sibi mortem conscisce re conabatur; sed nostrorum ope & diuina imprimis misericordia opitulante, vtriusque mortis periculũ ab eius corpore, animóque depulsum est. Alter conditionatis duntaxat interrogatiunculis confiteri solitus, totos quindecim dies ab audita concione, eadem hora domi suæ vocem audiebat, quæ eum ad patres confessionis causa mittebat. Iuit, confessus est, nec talibus amplius vocibus eius aures personuerunt. Inualuerat hac tota valle consuetudo eo pernicioſior, quo antiquior, vt omnibus diebus festis à meridie ad cœnã, & à cœna ad mediam fere noctẽ, vtriusque sexus iuuenes nondum matrimonio iugati, in vnum è singulis pagis locum ad choreas conuenirent; quę vt alia mala sileantur, in cædem aut turpitudinem, nocturnæ præsertim, terminabantur. Nam in vasto admodum loco lucernula emicabat, quæ sæpè casu, aut etiam dolo extinguebatur, vt scilicet Adamitas agerent aut Anabaptistas. Re cognita concionator noster, etsi subinde aliquo telo huiusmodi abusus perstringebat, reseruabat tamen in solemnem diem, & frequentem cœtum, plenam & accuratam tantæ nequitiæ accusationem, quam etiam adhibuit tandem aliquando, tanta dicendi vi & animorum zelo, vt maxima emendatio, Deo adiuuante, sit consecuta.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS PROBATIONIS NANCEIANA.

MENSIS agitur sextus decimus, ex quo probationis Domus Nanceij est instituta, ex noueilo hoc agro vberes cũ Dei gratia fructus extiterunt. Atque vt ab anni exordio auspicemur, die ipso Dominicæ Circumcisionis (qui dies apud nos cælestibus gratiis promerendis indictus fuerat) tãtus vel ex vrbe, vel è vicinis pagis ad nos cõcursus factus est, vt neq; locus multitudini, neque Sacerdotes confitentibus satisfacere possent: nec verò hic pietatis ardor deinceps, hiemis asperitate intepuit; frequens apud nos, toto anno, sacramentorum vsus, sed confessionis maxime. Multi totius vitæ, plures multorum annorum peccara, quæ ritè confessi erant nunquam, absoluta aliquando confessione deleuerunt. In his octogenarij aliquot fuere, qui in peccatorum veterno consenuerant; profusisque lacrymis Deo immortali gratias agebant, quod imminente saltẽ morte, vitam Christianis moribus dignam viuere cœpissent. Mulier satis honesta, sic mali dæmonis artibus delusa fuerat, vt & confessionem, & sacra omnia detestaretur; sacerdotes insuper, & bene monentes æquè auersaretur: multi multa sæpè tentauerant, vt eam vel in templum inducerent, sed frustra; nam subito vt limen attigerat, quodam veluti horrore percussa pedem referebat: ad conspectum verò sacerdotis ita cohorrescebat, vt statim velis, quod aiunt, remisque aufugeret, sed tamen diuinitatis oculos effugere non potuit; cessit muliebris peruicatia

cacia diuinæ pietati, quæ illam ad pœnitentiam expectabat. Quid multa? hæc tandem sacerdotis nostri ope, seu potius diuina virtute sic emollita est, vt totius vitæ confessionem obierit, & ex eo tempore sacramentum idem, quod tantopere exhorruerat, octauo quoque die constantissimè vsurparit.

In altera curanda haud minus elaboratum: ea ab hæretico hero sic deprauata fuerat, nulla vt fidei, vel pietatis scintilla in ea reliqua esse videretur, quæ cum ducente (vt credibile est) numine, in sacerdotem nostrum incidisset, cæciratem vltrò suam professa est, neque confessionem, neque alia fidei nostrę vel Sacramenta vel mysteria, sed ne diuinitatem quidem vllam agnoscere: adeò facilis est lapsus ab hęresi ad Athëismum. Hic primum sacerdos suauiter morbi causam scisciatari, docere quam periculoso sit statu, pestiferum errorem dedocere, & salutari eam doctrina imbuere, modo hortari blandius, modo constitutas impiis pœnas seuerè denuntiare, denique extremo malo remedia omnia adhibere; sed ita obduratum mulieris animum stupor inuaserat, nihil vt vel rationum pondere, vel cœlestibus minis flecteretur, nec quicquam sacerdos noster in præsenti euincere potuit. Itaque nihilo meliorem quam accesserat, dimisit, seriò tamen admonitam, vt se benignissimo Seruatori, & Deiparæ Virgini commendaret. Fecit illa impensè quod iussa fuerat, noctis partem orando traduxit, & mirum dictu! sic se repente diuinitus immutatam sensit, vt die postero ad sacerdotem nostrum redierit, petieritque obnixè, quam pridie respuerat, peccatorum veniam, nec sine lacrymis impetrauit.

Con-

Digitized by Google

Conceperat iamdiu mulier alia tantum in maritum odium, vt negaret posse illum aut oculis, aut menti subijci, quin eundem continuo diris omnibus deuoueret: studuit Sacerdos noster omnibus, quibus potuit, artibus mulieris animum ad viri obseruantiam flectere, sed frustra. Dimittitur itaque nihilo sanior quam venerat, sed tamen monita, vt aliquot sacris curandis, & eleemosinis faciendis, ad eiiciendum amicitiæ coniugalis venenum, diuinam opem imploraret: quod cum feciſſet, facile inueteratum mariti odium in amorem, & obseruantiam commutauit. Altera vel egestate, vel æris alieni onere pressa eo adacta fuerat, vt vitam infelicem infeliciori exitu concludere tentaret, & iam ferrum in pectus bis terue adegerat, sed irrito conatu: Cum alias mortis vias exquireret, hæc occurrit, vt in vicinum pagum secederet, qua fluuius præterlabitur, seseque ex edita rupe in subter fluentem aquam præcipitem daret; cum neque id succeſſiſſet, occulta quadam vi, haud dubium quin diuina, inhibente, miraculo admonita resipuit, & mutata voluntate, hoc tam atrox facinus confiteri statuit. Huic a nostro sacerdote persuasum est, vt quoniam Dei benignitate malè mori permiſſa non esset, imposterum benè viueret.

Alteri quoque peccatorum confeſſio saluti fuit. Nam cum natandi specie ad vicinum flumen, cum perdito quodam ganeone, itare consueſſet, non tam vt corpus lauaret, quam vt animam turpi flagitio inquinaret, sacerdotis nostri reprehensione acriter castigatus, non prius præteriti sceleris veniam impetrauit, quam sanctè sponderet se nun-

Digitized by Google

nunquam eam turpitudinem admissurum. Is cum interiectis diebus pauculis, à turpitudinis socio ad idem flagitium illiceretur, pellici non potuit; constanter dictitans, fidem se Confessario astrinxisse nunquam id commissurum. Hæc ei constantia salutem attulit. Nam cum infelix alter ad turpitudinis locum solus abijsset, solus periit: Rectus enim à libidine, cum se in aquam pro more immisisset, natauit, sed non enatauit. Vir quidam acceptam à maioribus suis quasi hereditariam pietatem, Diuam Barbaram Virginem & martyrem studiosè colebat. Huic nuper, cum ad huius Virginis diem festum ritè celebrandum, ieiunio & peruilegio se comparasset, visum illud noctu dormienti obiectum est. Cernere sibi videbatur domum amplitudine & structura visendam, & in eam introeuntem magnam hominum vim, quibuscum & ipse eo subire nitebatur. Sed cum nescio qua vi ingressu prohibitus, ante domus vestibulũ constitisset; ecce tibi derepente domus tota concutitur, & cum terrifico fragore ruens, ingentem illam hominum, qui in eam introierat, multitudinẽ vniuersam oppressit. Illi verò tum ad funestum rei spectaculum stupore attonito, adesse visa est D. Barbara, quę in hæc verba hominẽ, ad melioré vitam viuendã, grauiter incitabat. Viden' inquit. omnes, quos istarum ædium miserabilis casus obtriuit, inferis etiam locis mandati sunt, ęternis supplicijs cruciandi; tu quoque, si cum iis initio pariter abiisses, pariter etiam oppressus ruina, ęternáque morte extinctus perijsses. Iam, quando te Dei benignitas seruauit incolumem, etiam atque etiam prouide, vt horum infelicium exemplo sapias, & quamprimum animo confessione expiato diuinam gratiam ineas; quibus dictis

ctis, visum omne ab oculis mirãtis euanuit: atque id nõ inane fuisse, probauit cõsecutus in homine insitatus ardor ad omnem Christiani officij laudem, qui excitatus è somno, illico statuit peccata omnia quæ in vita admiserat, exomologesi delere, quod & perfecit cum incredibi pietatis sensu.

CAVINISTÆ sex Ecclesiæ Romanæ reconciliati, edita prius Catholicæ fidei professione; in quibus adolescens fuit inter hæreticos, atque adeò in ipsa hæreticæ priuitatis arce Genena natus & educatus; qui cum ab vno è nostris hæresim dedoceretur, forte in tabulam incurrit Romanorum Pontificum serie expressam, quam non sine magno voluptatis sensu dum curiosius inspicit (eam enim in Caluini schola viderat nunquam) ecquis, inquit, neget eam Deo semper Ecclesiam & cordi & curæ fuisse, quam singulari prouidentia tot sanctissimis æque, ac sapientissimis Rectoribus gubernandam commisit? Alter non vulgaris inter hæreticos eruditionis & nobilitatis, multos iam annos Caluinianam sectam non coluerat modò, sed aliis etiam pluribus ad eam colendam author fuerat. Dolebant vehementer impiæ sectæ homines, hunc tantum virum sibi eripi, adeò vt de eo necando non semel consultarint, potius quàm vt tam insignem infamiæ notam (sic enim aiebant) Ecclesiæ suę inuri paterentur: sed eum neque minis, neque pollicitationibus, neque probris palam in eũ coniectis, neque fulgentibus gladiis ceruicibus eius intentis, interposita etiam feminæ Principis authoritate, à proposito remouere potuerunt. Duo è præcipua nobilitate, ipso die Natalis Domini (quo die pacem in terras olim Seruator intulerat) ita veteres quasdam inimicitias excitarant, vt iam certamini

Digitized by Google

mini locus tempusque ab eis indictum esset, iam prodiissent ex vrbe in matuã cędem ruituri, ni Prętorianorum militum Præfectus, à Principe intercurrisset, & partim vi & armis, partim Principis authoritate, furentem iam & sæuientem eorum impetum repressisset: quam occasionem Dux Sereniſſimus, nostris authoribus vel certè suasoribus, non prętermisit, pœnas acerbas decernendi non in eos solùm, qui sese huiusmodi impostorũ certamine prouocarẽt, sed in eos omnes, qui ad tam exitiosum facinus aliquid opis consiliique conferrent.

Hæc & alia, quæ à nostris continenter obeuntur pietatis munera, non modo ciuium, sed etiam Principum animos nobis magnopere deuinxerunt; argumento est, quod Dux Sereniſſimus ceteriique Principes, nostris in ædibus sunt satis frequentes, ex quibus duo, vno è nostris ad confessiones vtuntur, & maiori in dies edunt propensi erga nos animi argumenta. Illustrissima Ducissa à Brunsuich Sereniſſimi Lotharingiæ Ducis soror, vbi ex Belgio Nauceium redijt, continuo ad nos profecta, Patri Rectori, Ego, inquit, mi Pater venio huius sacelli possessionem occupatura, atque ex eo tempore omni festo die, in æde nostra Sacramentis Confessionis & Eucharistiæ constanter vsurpandis, matutinum tempus ferme ad meridiem vsque transegit, miro exemplo incensi in Deum obsequij, & modestiæ erga omnes. Nuper magno argumento munificentiæ suæ, ex suo sacro thesauro Patri Rectori in manum dedit aliquot ossa grandiora Sanctorum Innocentium, & aliorum Diuorum celebriorum partes aliquas minores. Per id tempus rei duo, atrocibus conuicti criminibus in rotam agendi erant, quorum alter prope adolescens

Digitized by Google

cens ita mortem perhorrescebat, vt vel eius recordatio omnem æternæ vitæ memoriam adimeret. Hic Patris nostri oratione permotus est vt intrepidus ac prope exultans graderetur ad mortem; vbi ad supplicij locum ventum est, cum prius admissa scelera confessione expiasset, eorum quoque veniam à Deo, & circumstantibus postulauit. Desertor monasterij & habitus, pijs apud nos commentationibus eruditus, non solum culpam agnouit, verum etiam eluit, Prępositique facultate, alium seuerioris disciplinæ ordinem ingressus est.

PROVINCIA GERMANIÆ SVPERIORIS.

NVMERAT Superioris Germaniæ Prouincia socios trecentos & nonaginta, in quindecim domicilia distributos; è quibus Sacerdotes sunt cẽtũ septuaginta duo; Nouitij triginta duo: Collegia decẽ; Domus Probationis duæ; Residentię tres; Missiones sex. In Collegio Ingolstadiensi septuaginta; in Dilingano triginta; in Monachiensi triginta; in Augustano triginta duo; in Oenipotano vno minus; in Halensi quindecim; in Lucernensi duodeuiginti; in Friburgensi totidẽ: in Ratisponensi viginti vnus; in Bruntrutano quindecim; in Domo Probationis Eberspergensi viginti; in Landspergensi triginta quinque; in domo Oetingensi nouẽ; in Residentia Biburgensi quatuor; in Constantiensi duodecim. E vita migrarũt quatuor; adscripti in hanc militiam

Digitized by Google

litiam vndeviginti.

COLLEGIVM INGOLSTADIENSE.

DVos ruina muri oppressos amisimus. Georgium Kyrchmair Physicæ studiosum, & Ludouicum Coadiutorem. Vterque fuit orationi addictissimus, & Beatæ Virginis Cultor insignis. Prior etiam egregius, & constans suorum affectuum victor. Posterior charitate erga Fratres & cura erga ægrotos, quibus seruiebat, insignis. Magna huius Collegij pars hoc anno fuit à fundamentis ædificata. Triclinium latius, altius structum, lapide quadrato, candido stratum, duabus columnis fultum. Editus ab vno de Theologis Nostris Tractatus de iure prohibendi libros, & alius, qui exercitationes Theologicæ inscribitur. Ad Academiam quod attinet, Duo Theologiæ studiosi pro Baccalaureato disputarunt. Octies propositæ à Philosophis Theses impressæ. Gymnasium habet Comites octo, omnes in Collegio Sancti Ignatij degentes. Barones quatuordecim. Emblemata & Poemata sæpius publicè proposita, declamationes & actiones habitę frequentes. At annua studiorũ initia data Tragœdia Mauritius Imp præclare stetit, elicuitque non gemitus tantum, verum etiam lachrymas. Paschalis peruigilio ad Quadringentos terga sua flagris in templo cæciderunt. Minor ætas supra trecentas verberationes, per dies verni Iciunii nunumerauit. Piis commentationibus Domi Nostræ aliquot supra vicenos operam dederunt. Varias Religiones amplexi sunt vndeni. Hæresim eiurarunt

Digitized by Google

runt quadraginta quinque. Plurimi totius vitæ peccata, multi multis annis cælata aperuerunt. Aliquot à terroribus & spectris diabolicis per Confessionem liberati. Eiusdem Confessionis beneficio aliquot Coniugum paria reconciliata. Pro more Societatis sæpè adita Xenodochia, Nosocomia, Ægri & inopes ad pietatem instructi, in ægestate subleuati, emendicata nonnunquam à ditioribus stipe. Kalen. Ianuarii, cum hic Antîstes Eystettensis in templo Nostro seculares Indulgentias Populo distribueret, sacrum panem accepêre mille septingenti. Catecheses duobus sacratioribus anni temporibus, in nouenis minimum locis, Missiones sacra hebdomade ad totidem Pagos & oppida eo fructu, quo præteritis annis, institutæ & continuatæ sunt. Duorum è Nostris opera Præsul Eystettensis in Moniali quadam, quæ Energumena putabatur, & toto anno summas Monasterio molestias curauerat, cum singulari cęterorum Virginum solatio liberanda vsus est.

RESIDENTIA BIBVRGENSIS.

QVINQVE à variis Hæresibus reuocati. Sacramenta diebus Natalis & Resurrectionis Domini apud nos perceperunt supra Mille. Impios libros & superstitiosa multa concremauimus. Morbo Hungarico passim grassante, Nostri eo in periculo nullum recusarunt laborem. Ægris enim ope affuerunt, & exemplo; vt multi mala de nobis Iudicia in optima mutauerint, idque etiam verbis prodiderint. In Sigerburg oppidulum sępius excursum.

Digitized by Google

cursum. Natalibus feriis ducenti celestem panem sumpserunt, & illic quoque, hottatu nostro, aliquorum nobilium impensis Altare summum erectum. In Lautenbach exiguum Pagum semel ac iterum itum, sexaginta expiati, Ara populo excitando erecta. Kyrchdorffij sæpius nostri ad populũ dixerunt, vltra Quingentos á peccatis soluerunt. Templum Alterstorffense hoc anno cum primis à peregrinis vndiquaq; visum, muneribus auctum. Cum in æstate arens terra diuturnis caloribus pluuias exigeret, Abusinum Oppidum cum solemni supplicatione in montem ascendit, eóq; die largiter illorum segetes humectatæ. Auditi sunt, solis diebus B. Virginis festis, confitentes septuaginta supra centum. Affuerunt à Rhorrensi Canonicorũ Regularium familia seni, inter quos ipse Præpositus. Quinque totius vitæ peecata Patri Nostro explicuerunt, vt primam Hostiam Deo purius offerrent. Multi munera attulerunt receptæ sanitatis argumenta. Mulier Altespergensis quinquaginta aureos templo donauit. Vir quidam omnia bona sua Beatæ Virgini legauit. Sancti Leonardi templum hoc demum anno à Clemente octauo, Patris Gregorij de Valentia, optimæ memoriæ, precibus impetratum Indulgentiarum diploma accépit: Quo omnibus quater illic in anno confessis, ac viuifico pane refectis, decem annorum, totidemque Quadragenarum condonationes conceduntur.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM DILINGANVM.

ADMISSI in Societatem quinque. Exercitationibus spiritualibus perpoliti è Religiosis octo, è Clericis laicisue quatuordecim. Academia Nobilitate & numero floret. Disputationes publicæ Theologicæ sunt habitæ binæ, philosophicæ ternæ. Initiator Eystettensis S. Theologiæ Doctor creatus est, cui Sodales Partheniani & Alumni S. D. N. in quorum amborum ordine Dux olim fuerat; carminibus impressis dignitatem gratulati sunt. Magistri Philosophiæ renunciati triginta. Baccalaurei totidem. Feriis Natalitiis producta in scenam Rachel plorans filios suos. Hilaribus Barbarismus & Solecismus, in studiorum renouatione ex Diuo Ambrosio Theodota Virgo & Martyr, omnia hæc cum applausu spectata. Illustrissimus & Reuerendissimus Princeps, suæ in Academiam egregię voluntatis, & in nos eximiæ liberalitatis modũ nullum facit. Ipse Aduentu sacros Ordines in Aula academica, quadraginta amplius Monachis & alijs litterarũ studiosis dedit. Ipso Narali sacrã synaxim ibidem studiosis ministrauit postremis duabus Quadrageni Ieiunii hebdomadibus, singulis diebus meditationes obire voluit. Cathedra Parochiana vacante, atq; ad Cœnobium suum Ecclesiaste decenni reuocato, non quieuit, donec perficeret, vt illa Nostris concederetur. Duo scutatorum millia ad Monasticam & Hieronymianam fabricam ampliandam contulit, ad cuius vsum etiam equos suos sæpenumero adhiberi iussit. Ad eam

Digitized by Google

dem fabricam Collegium Canonicorum aureos mille obtulit. Collegium sancti Hieronymi Conuictores numerat ducentos viginti, à quibus è Monasteriis nouem & triginta Suæuiæ, Bauariæ, Tyrolis, Heluetiæ, Alsatiæ, Religiosi LXXXIV. Omnes in confessionis & Eucharistiæ sacramentis frequentandis sunt constantes. Illud plerisque Contuberniis solemne, vt celebritate festi maiore interueniente, notabili numero pridie in se flagris animaduertant. Passim verò vsitatum est passis brachiis, vel stratis humi corporibus pias, longasque preces fundere. Ciliciorum vsus multus fuit multis. Concionibus in Parochiali templo habitis respondet fructus, maiori enim frequentia Ecclesiastes noster auditur. Proinde festis celebrioribus pœnitentium numerus fuit longè auctior. Ad initium belli Hungarici pro felici eius successu, aliisque Ecclesiæ necessitatibus, in templo Nostro XL. horarum habita supplicatio. In Monialium item templis, ipsarum rogatu, Nostri concionati sunt. Vt Catechismum attingam, Xenij loco remedia contra peccata capitalia, typis vtraque lingua excusa, quę Reuerēdissimi Episcopi liberalitate in omnes penè oppidi domos distributa sunt. Eadem etiam occasione ad varios Diœcesis Parochos, & Monasteria emissa, & cum Sodalibus Partheniis communicata. Ab Hæresum vinculis soluti XXIX. Peccata grauia multis annis cælata, tandem Nostris patefacta. Parochis varijs, ad vitam munere dignā instituendam, documenta data. Animis corporibusque Ægri adiuti tam noctu quàm interdiu. Valetudinarium cum Incolarum solatio visum & reuisum, cohortationes ibidem diebus festis habitæ.

EXCVR-

Digitized by Google

EXCVRSIONES.

AESTATE hac Sacerdos quidam Noster ad quædam abiit Monasteria. Ibi lustratæ Bibliothecæ, & multi bonæ notę in membrana scripti repertisūt libri, & è tenebris in lucé protracti, breui euulgandi. Data & monachis exercitia. Exhortationes plures in variis locis, ad cœnobitas varios habitæ. Restitutiones aliquot non exiguæ impetratæ. Abbas quidam, cum aliquot piarum imaginum centurias hinc paratas, in singulis suorum subiectorum domibus affigi curaret, audiuit vt vna in domo uel altera Iudæi & Christiani essent inquilini. In eas domos imagines dari noluit, ne fortè à perfidis Iudæis aliqua ignominia afficerentur. Hæc vbi Christiani illarum ædium Incolæ & inquilini intellexere, potius imagines obtinere voluerunt, quàm fidei hostes Hebræos pro censu in ædibus suis retinere. Quare statim foras abire Hebræos iusserunt. Vicini Nostri Lauingani habebāt impressam disputationem de verbo DEI, Inuitarunt Nostros. Nostri veriti ne deinde negarent se inuitasse, vt aliàs fecerant, disputationis Præsidi scripserunt num inuitasset, venireque nostros cuperet. Affirmauit ille. Ergò duo è Nostris venerunt, paucis Theologiæ Auditoribus comitati. Actum vtrinque permodestè, ita tamen vt Præses non semel planè obticuerit, & aliquamdiu tacentem omnes mirati fuerint, vt quiuis facilè viderit ab vtra parte veritas steterit. Eluangæ conciones binæ sæpius habitæ, vna in Arcis sacello, altera in Parochiali templo. Quadrageno ieiunio verno

Digitized by Google

Catecheſes quotidie Iuuentuti propoſitæ. Vltimo ſacratioris hebdomadis triduo, pronunciatus à ſex Pueris de Chriſto moriente Dialogus lingua vernacula. Mulier ob violatam ſororem eò dementiæ venerat, vt niſi violatorem peremiſſet, in dæmonis ſe fore poteſtate iuraret. Dæmon minimè tardus, ruſticum ſe ſimulans paucos per dies furenti feminæ apparet, dat etiam pecuniam chartæ inuolutam pro carnibus emendis. Quam cum miſera ſtatuto die capere vellet, dolo ſe deluſam ſentit, nihil enim præter chartã vacuam inuenit. Poſt hæc ſæpius eidem diabolus apparet, bis eam domi verberibus mulctat, id quod liuor ac tumor vultus ſatis declarabant. Tandem mulier Exhomologeſi facta, & ſacra Euchariſtia refecta, meliuſculè habere cœpit. Virguncula ob furtum falſo accuſata, ſic affligebatur, vt fermè impos mentis fieret, atque hinc cultro in ſe graſſaretur aliquoties, aut in profluentem inſilire meditaretur, ſed ſemper prohibita, exhomologeſi facta eſt tranquillata.

COLLEGIVM MONACHIENSE.

THEOLOGIA excoluntur nouem. Duo in Domino obdormierunt. Quorum alter Petrus Franck, multis antè menſibus liberationem è cuſtodia corporis præſagire viſus eſt. Multus illi de ea ſermo, & de morte cùm Latio, tùm vernaculo carmine multa piè modulabatur. Alter Ioannes Appenzeller vir fuit quà patiendo ſtrenuus, quà ferendo præclarus. Hebraicarum & Græcarum ſciens litte-

Digitized by Google

litterarum, Matheseos Professor, sui despicientia Insignis. In horum locum adolescentes tres Societati nomina dederunt. Commentationibus Beati Patris Ignatij exculti quinque: Turcæ quatuor in Principe ciuitatis æde, magna Populi frequentia & præsentia Principum, Baptismo lustrati. Abiurata hæresi, cum Ecclesia Romana in gratiam redierunt quadraginta tres. Adolescens cum lacte materno Hęresin imbiberat. Hic se diabolo mancipauit ea lege, vt sibi in opificio exercendo familiariter operam adiungeret. obsecundat ille, non tamen ex multa opera lucrum crescebat, nec ditior fiebat: quin miser animaduertebat in dies se ad maiora incitari flagitia. Quin cum aliquando à vafro impostore magnam vim monetæ asperæ & recentis accepisset, postea nihil præter nummos testaceos deprehendit. Hac de causa in se descendens, quo pacto se ad Dominum conuerteret cogitabat, tum diabolus frendere, pactam fidem obtrudere, dira quæuis minari, & verbera etiam ingeminare. Demum parcius agere, & vrgere saltem ne ad Pontificia castra transgrederetur, aliud quiduis ageret. Pluribus item machinationibus illi salutis iter præcludebat, sed Adolescens eo magis ardentius incumbebat, & se in libertatem vendicare conabatur. Patrem nostrum conuenit, statum suum exponit, consilium & opem flagitat, ad omnia paratum se ostendit. Noster illi animos facit. tum ab Hæresi & peccatis confessum absoluit, Cęlestia arma contra Hostem infernalem suppeditat: Et quamuis aliquando fuerit exagitatus, tamen coactus est inimicus tandem quiescere. Quędam mulier ita Hęresin abiecerat, vt adhuc aliquis de virtute Catholicę religionis scrupulus

Digitized by Google

ſcrupulus eam teneret. Quid facit? implet duas Hydrias aqua, & alteram quidem luſtrali: ſic diſcam, inquit, vtrarum vera ſit Religio, ſi luſtralis nullo corrumpatur fœtore, putealis autem puteat, ſignum erit penes Catholicos eſſe veritatem. Præſcripto temporis ſpacio, luſtralis priſtinam limpitudinem retinet, nec malè olet, altera peſſimè. Hæret adhuc, & dum adhuc ſignum Crucis exprimit, intempeſta nocte vigilanti vir maturus ſe viſendum obiicit, manu ſignum Crucis exprimit, & euaneſcit. Tum mulier quid ſibi faciendum clare intellexit. Qui in templo noſtro diuinas epulas ſumpſerunt, fuerunt centeni ſupra tricies & ter mille. Pœnitentię ſacramentum multò plures obierunt. Et quidem quadringenti Quinquageni, vel totius, vel maioris vitę partis peccata ex homologeſi deleuerunt. Plurimi è libidinum cœno extracti. Nubilibus virginibus, quarum pudicitia propter formam & pauperiem periclitabatur, Dos procurata. Graues & diuturnę diſcordię conſopitę. Quidam à veneno quod ſibi parauerant, & à manibus violentis ſibi inferendis deterriti. Prauę potandi, peierandi, blaſphemandi conſuetudines ſublatæ. Malę notæ libri flammis exuſti. Plurimi ab inueteratis ſceleribus abſtracti, & ad frequentem vſum Euchariſtię traducti. Intemperiæ & terriculamẽta nocturna abacta. Virgines quatuor ad monaſteria promotæ. Largæ eleemoſynæ à diuitibus in pauperes procuratæ. Ægroti tùm aliâs tùm in extremo agone diu noctuque adiuti. Deiectis mæſtitia mentibus conſolatio adhibita. Supremo afficiendi ſupplicio, ad pœnitentiam & patientiam excitati. Paterfamilias ab vxore rogabatur vt aliquando Ieſuitæ alicui con-

Digitized by Google

confiteretur, bene monenti se obsecuturum ostendit, factusque Patri obuiam in terram ruens, indignum se affirmabat qui eum aspiceret; surgere iussus, ita se illi aperuit, vt etiam totum se in illius potestate futurum testaretur. Gymnasium in nouem Classes diuisum est, præter moralis Theologiæ & controuersiarum lectiones; nulla Schola est, quæ non plures centum discipulos complectatur. Quadrageni sunt, quibus Societas, corrogata à ditioribus stipe, victum in vno contubernio subministrat, qui suo munere ex omni parte funguntur egregiè. Longus sim nimis si percenseam singula pietatis & virtutis opera, à Partheniani Sodalibus præstita. Pauca attingam; Legum suarum obseruantissimi sunt, ac ne quisquam erratis suis legum illarum ignorantiam prætendere queat, suo ære vnus earundem exemplaria plura trecentis, eleganter imprimi curauit in socios diuidenda. Multas horas precando consumunt, ægrotis astant, ministrant, lectulos componunt, consolantur, cibos apportant, integris mensibus per noctem apud eos excubant, certam pecuniam elargiuntur, Rudes Christianæ fidei elementis instituunt, à sceleribus, ab hæresi multos reuocant, ad pœnitentiam inducunt, detractis peioribus, meliores libros substituunt, ostiatim stipem colligunt, quam egentibus tribuant.

EXCVR-

Digitized by Google

EXCVRSIONES.

ABLINGÆ, quod oppidum est Bauariæ, diebus Dominicis, ferijs sextis Concionés, & Catecheses habitę. Mille sexcenti conuiuiũ cęlestę iniuerunt, è quibus omnium Confessiones, præter ducentorum, Nostri exceperunt: qui tamen, quod Nostri non sufficerent, ęgrè passi sunt se cogi vt alteri confiteantur. Multa in Societatis laudem dicta & facta. Inueterata odia extincta. Superstitiones sublatę. prauę consuetudines in meliores conuersę, à prauis moribus ad Christianã vitam multi traducti. Suffraganeus Frisingensis Iubilęum à Romano Pontifice Diœcesi suæ communicaturus, duos dẽ Nostris Comites petiuit, pœnitentibus operã daturos; Expiati ab illis supra ter mille nongentos. Pellices ablegatæ, Cœnobita deserta ad signa reuocatus, animorũ angores à multis depulsi. In alto montis iugo male materiatum tuguriũ habitabat anus, oculorum ac pedum ferè omni vsu propter senium priuata, cuius aures vt leuis rumor de Nostrorũ aduentu tetigit, non quieuit, donec alias duas feminas permouit, vt se in vallem pręreptantẽ adiuuarent; Vbi Nostrum sacerdotem conspexit, mirè exhilaratà, totam ei vitam anteactam exposuit. Quotidie ter Rosarium recitat, & vnum quidem, expansis in crucis formam brachiis. Excursum etiam ab aliis, & confessiones auditæ plures octingentis. Catechismus traditus, æs alienum restitutum; discordantes reconciliati Aquæ lustralis, Rosariique vsus introductus. Leprosis data solatia, & confitentibus aures. Cætera breuitatis causa omitto.

DO-

Digitized by Google

DOMVS EBER-SPERGENSIS.

HOc anno sub Hyemem Residentia Eberspergensis in domum Probationis tertii anni mutata est, quod benè vertat. Faciunt initium vnà cum suo Magistro eiúsq; socio, Patres duodecim. Aucto igitur sociorum numero viceni illic numerantur. Absoluti à peccatis quinquies mille septingenti. Ex his facile milleni vitam omnem retexuerunt. Puella quæ se dæmoni prostituerat, cum postea ab eodem ad desperationẽ vrgeretur, & malum suum aperire nemini auderet, concepta fiducia, cum de silentio, quod præstare Nostros inaudisset; apud Patrem quendam curationem quæsiuit, & inuenit. Similibus alijs sataneæ laqueis expediti plures. Quidam cùm graue scelus in confessione reticuisset, templo egressus incidit in picturam, vbi quædam à dęmone, ob simile crimen, ad Inferos raptabatur. Quare continuò regreditur, & confessario idipsum quod tacuerat, manifestat. Concionum, Catecheſos maius extitit emolumentum, quia maior populi concursus. Ad pietatem incitandam sæpiculè Dialogi à Pueris habiti sunt. Aniles superstitiones sublatæ, Magorum artes damnatæ, Concubinæ ejectæ, quarum aliquæ ad annos octodecim in hoc luto demersæ Sacramenta negligebant omnia. A violento Marte plures absterriti: Virginum pudicitiæ consultum. Magna Societatis opinio, magnus amor in his partibus; huiúsque affectus nec rara, nec leuia experti sumus argumenta. Turpis animorum dissensio Magistratum inter se, familias quo-

Digitized by Google

quoque seiunxerat: Nostra fratrum opera, vt in concordiam redirent. Patrem à filio improbitas illius adeò alienauerat, vt in conspectum nollet vnquam admittere, nec vllos deprecatores culpæ patiebatur. Admisit tandem Nostros, filiúmque lachrymis & verbis meliora pollicentem, & humo leuatum in gratiam recepit, quem nunc multo impensius diligit quam antea. Apud S. Sebastianum dona deposuerũt plures quinquaginta, qui omnes eodem Diuo vel seruatore, vel sospitatore, morbos grauissimos & varios à se depulerunt. Ceciderat de Cœlo ignis, flagrabánque iam vicinæ ædes, serpentem & aduentantem in sua tecta Rusticanus cum videret flammam, voto facto, Diuóque Sebastiano opitulante, incendium euasit. Nec solum ad morbos abigendos, propter S. Sebastiani craniũ Eberspergа est celebris, sed ob aliam etiam Christi in Cruce expirantis Imaginẽ, ad quam etiã hoc anno deposita agalmata cerea, præsentem Numinis opem testantur. Est etiam D. Antonii tabula clara miraculis. Atque ista, & quę breuitati consulens, omisi miracula, hoc anno frequẽtiores, quàm superioribus, supplicantium ordines adduxerunt; quo in genere pietatis, ne ipsi Eberspergenses palmam aliis concedere viderentur, Monachium sacros D. Bennonis cineres veneraturi concesserunt. Vt porro Monachio, sic Eberspergа vocati nostri ad varia loca, propter veniale Iubilei diploma, possúntque eadem dici de fructu laborum Nostrorum, quæ supra de Monacensibus dicta sunt.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM AVGVSTANVM.

IN Societatem adsciti duo. Concionati intra vrbem quinque; Rudimenta Christiana per Quadragesimam locis quinque tradita. Hæretici ad Catholicam Ecclesiam reducti sexaginta. Mulier parentibus nata hæreticis, & hæretico in matrimonium collocata, cum in Natalitijs Domini ad cœnam illam sacrilegam accederet, & iam quod reliquis propinaretur deesset, vidit à Ministris è proxima taberna, recens è dolio vinum non sacrum peti, & communicantibus pro sanguine Christi porrigi. Clam suam sortem, suorumque miseratur. Hæret in imo pectore scrupulus, & cum non multum post maritus morbo lethali laboraret, accersitus Prædicans ad cænam, vt vocant, illi præbendam, præsente vxore virum rogauit, an alicuius sceleris conscientia premeretur? Quamuis enim, sola fides, inquit, ad expianda quæcunque delicta sufficiat, ramen ad pacandam conscientiam rectè aperiũtur. Hic ille aliquamdiu attonito similis, tergiuersatur, tandémque audiente atque astante coniuge, ter se illi necem machinatum confitetur. Tum rabula, crede, ait, & dimittetur tibi peccatum & saluus eris; & vnà crustulum in os ingerit. Mox ad vxorem versus, nulla prœmissa interrogatione, viróne de præmeditato parricidio ignosceret, doleretue de præteritis vitæ noxijs, & tu, inquit, sume. Illa non ausa contra niti, totis artubus contremiscens buccellam sumit, simulque rei indignitatem perpendit, quàm flagitiosè Sacramento-

Digitized by Google

mentorum mysteria à perditissimis Ministris Populo administrarentur. Moritur maritus. Vxor Pseudoecclesiastas tota quadragesima audit blaterantes, sibi nequaquam alienorum peccatorum rationem vel suscipiendam, vel reddèndam. Hic illa grauius sauciata animo, cui ego, secum ait, conscientiam meam committam? Quis me maculis exsoluet? tamẽ Christi vox clara est; Quodcunque ligaueris super terram, & quæ sequuntur. Occasionem Patris Nostri conueniendi aucupatur, libros hæreticos exhibet, in Catholica religione instituitur, peccata confitetur, & summã nunc in suscepta religione constantiam ostendit. Alias duas omitto, quibus in salutis discrimine à Nostris subuentũ est. Doctor quidã Medicinę, post multas & longas disputationes, cum coniuge & familia manus dedit. Disputatũ etiam cum Antistitibus ipsis Augustanę Confessionis per scripta, magnáque nostro Concionatori passim auctoritas conciliata. Ancilla Catholica professo Natalis Domini opus fecit, vt sibi liceret postridie templum nostrum adire, & sacra mysteria sumere. Eadem vltimis Quadragesimæ diebus pecunia sua conduxit famulam hæreticam, quę suas per illos dies vices impleret, vt ipsa studere rebus diuinis posset. Aduenæ quoque procul diffiti, salutem & pacem apud nos quæsiuerunt. Peruigilatũ toto pęnè octiduo apud Canonicum Patritiũ Augustanum, Duumuiri Prętect. Germanum. In honesta & copiosa familia odia inueterata composita. Sub noctem Parasceues hoc demum anno instituta per vrbem supplicatio, cui præfuit ex disciplina nostra Sodalis primarius Diuę Virginis. Hanc comitata Patritia Nobilitas, cum viri Illustres saccati Cruces gestarunt; Triginta

Digitized by Google

ginta se flagris per templa cæciderunt. Omnium autem oculos & animos Lutheranorum in se conuertit. Alia item non parui momenti pro vsu Catholicorum publicè instituta in Orphano-trophio Pupilli & expositicij omnes ad hęresin instituebãtur. Actum sæpè, vt Catholicis prouideretur: Separati ergo hoc anno ab hæreticis, Catholicorum benignitate erectis publicè Gazophilacijs aluntur: Adita frequenter Cœnobia suburbana Virginum, piæ adhortationes cum magno fructu habitæ. Cineralibus quinque locis partim Catechesis tradita, partim pro Concione populus eruditus. Quatuor vicibus confessiones magno fructu exceptæ. In solo Friburgensi oppido quingenti & amplius auditi. Cuidam grauissimè ægrotanti, mentisque & linguæ vsura destituto, Noster fortè illac iter habens, & ad ægrum visendum rogatus, domum ingreditur, cum socio & familia se in preces dat, laboranti lypsanothecam Beati Patris Ignatij ad collum appendit: Res mira! breui mentem & vocem recepit, sequenti die é lecto surgit, & bene valet. E nostris scholis quatuor in religiosorum Cœnobia se contulerunt. Eustachius magno populari plausu datus. Sodales Parthenij hoc anno mirifice aucti, multa publicę pietatis exempla priuatimque ediderc. Inter Natalitia Domini datus in Sodalitatis aula Christophilus, non mediocri spectantium sensu. Quidam totos menses cilicia gestarunt, humi cubuerunt, flagris in terga sæuierunt, inedia corpus macerarunt, aut alijs afflictionibus cupiditates suas compressetunt: Nonnulli ab eis ad Catholicam religionem perducti sunt. Omitto innumeras eorum preces, in pauperes benignitatem, peccantium & peierantium reprehensiones, dubi-

Digitized by Google

tantium institutiones, peruigilia apud morientes, Sacramentorum frequentationes, & id genus alia prope infinita. Ducentorum aureorum libri Collegio donati vel legati. Serenissimus Gulielmus Bauariæ Dux ad nos visendum veniens, diem totum & noctes binas nobiscum mansit, & singularem erga nos humanitatem declarauit, nobisque modestia & humilitate sua magno exemplo fuit.

COLLEGIVM OENIPONTANVM

SCHOLA Christiana tum in templo nostro, tum ad Diui Nicolai vtiliter habita; præcipuè absterriti multi à consuetudine peccandi. Plures aduersus varia scommata, in vsu frequenti Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchoristiæ confirmati. Hebræus post bimestrem catechesim nostram publicè baptizatus est, cui Patronus esse voluit Marchio Illustrissimus. Hæresin viginti eiurarunt. Concio Parochialis quà numero, quà fructu auditorum floruit. Præteritis temporibus, Bacchantium infinitus per vrbem agebatur numerus. Solitudo huius anni subita demonstrauit nostri Ecclesiastæ orationem altius in omnium animos descendisse. Seculares quidã verni; ieiunii tempore quotidianas mortificationes ad sui victoriam cũ approbatione Confessarij susceperunt. Nobiles aliquot Matronę, ob amorem Christi, pauperes singulis hebdomadis semel ad mensam adhibent. Alii pridiano semper Ieiunio ad communionem, quam octauo quoque die obeunt, se disponunt. Virgo bis per fraudem inclusa, nullis promissis ad flagitium potuit induci, vimque

Digitized by Google

vimque ipſam clamore tandem depulit: Eadem ſub noctem miſſa à Domino neſcio quo, intercepta à quibuſdam & ſtricto pugione ad pectus admoto, noluit in ſcelus conſentire: læta inquit, mortem excipiam, quàm vnicum pudicitię theſaurum amittã. Ad epulas cæleſtes admiſſi quadraginta circirer & octingenti ſupra ſexies decies mille. Confeſſionem generalem peregerunt plures centum. Qui ad ſeſe interimendos incitabantur, aut ſpectris vexabantur; iis per confeſſionem tranquillitas curata, Variorum ad nos contractuum literæ allatæ & emendatę. Chartę ſupeſtitioſæ ablatæ. Parochi ſi quos habent arctioribus conſcitiæ nodis conſtrictos, ad nos exſoluendos mittunt. Sentiunt præſertim feminæ Beati Patris Noſtri Ignatij auxilium, ſi quando in partu periclitantur, nec quicquam eſt vſitatius in tali periculo, quàm vt ſacræ illius reliquiæ è Collegio petantur. Medicus cuidam mortem denuntiauerat, cui appenſæ ſunt ſacræ illius reliquiæ, ſtatimque melius eſt ei factum. Semeſtris paruulus moribundus B. P. Xauerio commendatus reualuit. Frequenter totæ noctes apud ægrotos peruigilatæ. Qui à noſtris ſani abhorrebant, morte vicina eos accerſiuerunt, nec tantum peccata illis detexerunt, ſed etiam teſtamenta ab iiſdem corrigi voluerunt. Vnus de Sodalibus parthenianis taleros eidem Sodalitati tradidit aureorum centum. Cætera quæ cum aliis ferè communia ſunt, prætereo. Scholæ non minus hoc, quam ſuperiori anno floruerunt, ſiue numerum ſiue induſtriam diſcipulorum ſpectes. Quatuor ad diuerſas religioſorum familias ſe adiunxerunt. Pædia Danielis in ſcenam producta. Hoc anno ad III. Nonas Iulij, quod felix fauſtumque

Digitized by Google

ſtumque ſit. Auſpiciis Sereniſſimi Maximiliani Archiducis Auſtriæ, primus lapis eſt poſitus nouarum ſcholarum, tot annis antecedentibus deſideratarũ, iamque fundamenta integrè conſtituta viſuntur. Is Princeps Noſtri amantiſſimus, perſæpe in choro templi noſtri ſolus vacat precationibus. Diebus ſolennioribus templum noſtrum Muſicis ſuis exornat. Domui pauperum ſtudioſorum relicti fuerunt teſtamento nongenti aurei, quos tandem hoc anno eius benignitas reddi iuſſit.

MISSIONES.

IN Stubach etiam euocati ſumus, quo ſuppetias ferremus Parocho, exceptæ confeſſiones plurimæ, habitæ conciones ſeptem: cumque in Pentecoſte rogatu eiuſdem Curionis rediret Noſter, duas conciones habiturus, confeſſi rurſus ſeptuaginta circiter, inuſitato exemplo in his locis. Concurſus ad concionem tantus ſemel factus eſt, vt è templo emigrandum foras, & ſuggeſtus extempore conſtruendus in campo fuerit. Dum è templo egreditur populus denſiſſimus, tanto æſtu irradiabat Sol, vt omnes ſibi metuerent; cum ecce dum pro more ſacrum prælegitur Euangelium, ſubita & vnica nubes, Sole contecto inumbrabat totum populum, nubeſque ſub finem concionis rurſus diſperſa euanuit. Succurrimus quoque alteri Parocho, qui de tota vita legitimam confeſſionem inſtituit apud Noſtrum. Tantus populi huius erga Noſtrum amor extitit, vt ex numero ſuo delegerint ceu Tribunum, qui nomine populi adferret Noſtro Superiori honorarium,

&c

Digitized by Google

& supplicaret obnixè, vt liceret nostri Patris opera frui paucis mensibus, sperare enim omnem ordinem (hoc verbo vtebatur Tribunus plebis) & plurimorum malorum emendationem. Quidam crebra phreneſi actus, ſemel interquieſcens aiebat, ſi illi Oenipontano ſacerdoti poſſem loqui, conſtantem ſanitatem ſperarem; itaque ducitur Oenipontum, vbi accepto Agno cereo conſecrato, quam ſperabat obtinuit ſanitatem.

MISSIO BRIXINENSIS (de cuius initio felici aliquid narratum proximis annalibus) quanto fuit longior, tanto vberiores fructus protulit, Duos è Noſtris ſacerdotibus occupatos illa habuit: alter quidem laborioſam dedit operā, tum priuatis conſultationibus de tota Diæceſi reformanda, tum conſcribendis rebus iis, quæ Synodum habendam concernerēt, typiſque poſtmodum edenda eſſent. Sed iubemur ſiſtere gradum, & nihil horum efferre, quia ſecreto geſta ſunt. Illud dicere ſatis eſto, tā præclara fuiſſe noſtri Patris reſponſa, vt omnes in admirationem raperentur, Ipſe imprimis Reuerendiſſimus atque Illuſtriſſimus Præſul Societati redderetur addictiſſimus. Dum ſacerdos vnus hęc tractat, interea alter iuſſu eiuſdē Illuſtriſſimi Principis, per Quadrageſimā quot hebdomadis ternas conciones in templo ſummo habet, quibus ipſe Princeps diligenter intereſſe nunquam prętermiſit vt concurſum aliorum hominū referre omittam. Confeſſionibus audiendis, quando ſe tradebant, vterque à ſumma luce in multam noctem detinebatur, ſequebatur eos quàquà irent turba pœnitentiū. Poſt ſemeſtre ſpacium Brixinæ in ſumptum, Maio ineunte domum reuertuntur, ſed auguſto dein exeunte, rurſus vocantur ad Synodum peragendam,

Digitized by Google

dimissa synodo dimittuntur nostri onusti gratis.

COLLEGIVM HALENSE.

IN templo nostro Festis & Dominicis, per quadragintadialia etiam bis habita ad populum satis frequentem concio, non sine fructu. Catechismo frequens iuuentus, & multi quoque adulti diligentem dederunt operam. Multis annis cælata grauia peccata, Nostris detecta. Multis passuum millibus ad nos, confessionis obeundæ causa, multi venerunt. Sacerdotes tres generali exhomologesi conscientias emacularunt. Moribundorum multi adiuti. Nosocomium non solum ægrorantium & peregrinorum, sed domesticorum etiam bono frequenter aditum. In ciuitate passim, & suburbanis vicinisque locis, in ægrotantium confessionibus audiendis, reconciliandis dissidentibus, ægris subleuandis, aliisque id genus officiis, opera assiduè posita. Cerei Agni, Imagines sacræ, pluribus admodum flagitantibus vtiliter distributæ. Paralytici, per octo fermè annos ab omnibus destituti, confessio excepta, de cuius extrema egestate cum pro concione Pater dixisset, plurimorum animi ad eum liberaliter alendum excitati sunt. In casibus conscientiæ & alijs Christiani hominis officiis, è ciuitate locisque vicinis non raro venerunt, qui nostra consilia & sententias exquirerent. Superstitiosæ chartæ, & artes magicæ illis etiam, qui vitam prius eripi sibi passuros affirmabant, ereptæ. Antè studiorum instaurationem Iosepho vendito plausus datus. Cætus Parthenianus

Digitized by Google

thenianus conuenit tempore Bacchanaliũ, certasque preces pro talibus diebus in omnem licentiam effundentibus persoluit. Præclari Sodalium ad virtutem conatus sese multis exercitationibus patefecerunt, vt frequentibus ieiunijs, vsurpatione crebra sacramentorũ, voluntaria corporis afflictatione, eleemosynis, precationibus & id genus aliis. Toto fere anni tempore, cum ad alias rurales Ecclesias Parochis petentibus, tum potissimum ad varia Paræciæ Colsensis, quæ itinere duarum horarum Hala abest, loca Noster excurrit, præsertim in montẽ wernensem; quem hactenus syluestrem, rerumque ad animę salutem pertinentium rudem, nostri anno elapso primùm scandere, atque excolere cœperunt, nunquam antehac visi ibi. In monte hoc situm est templum Apostolorum Principi dedicatum, quod ante mille & amplius annos, non absque miraculo ædificatum fertur, & vltra sexcentos numerat communicantes: qui ædes incolunt per montes prærultos dispersas, & longe à se inuicem, longius à templo vna & duabus horis disiunctas. Homines sunt robusti, proceri & longæui, faciles flecti ad pietatem, rerum spiritualium capaces, amantes & tenaces. Tantusque ipsorum est in Religione Christiana ardor, tanta rei diuinæ integrè audiendæ fames, vt nec itineris longitudine ac difficultate, nec cæli inclementia, nec hyemis asperitate impedire se patiantur; quin Dominicis ac festis diebus (quod iucundum sane visu est) vndique ex montibus, instar multorum riuorum ad dictum templum, velut ad S. Petri piscinam certatim & ieiuni confluunt; vbi concioni & missæ sacrę cum summa modestia, quiete, attentione & reuerentia intersunt, nec prius quis-

Digitized by Google

quam recedit, donec in extrema missa, sacerdotis benedictionem cum aqua lustrali accipiant. Vt verò hyeme in tempore ad templum perueniant, ante auroram ex cauernis atque eremis suis egrediuntur, viam mostrante ardente pinu, quam manu gestant; & ne quod vitæ periculũ incurrant propter vias præcipites, glacieque lubricas, quas nunc ascendere, nunc descendere, coguntur; pedes muniunt soleis è ferro acutis: muniti non parum natura & assuetudine, montes citra detrimentum damarum more percurrunt. Huius porro diuini ardoris incendium in Eremitis illis, secundum Deũ, in festis Natalitiis anni proximi elapsi excitare cœpit Noster; qui quo zelo animarum arderet, & qua valeret industria, ex fructu mox subsecuto ac continuato haud obscurè probauit. Etenim nocte sacra Saluatori nato, primus è Societate montanos illos in dicta æde Sancti Petri salutauit, cantato matutino & Missæ officio; mane, prima diuini verbi prædicatione, exhortabatur eosdem ad sacram peccatorum exhomologesin faciendam, panemque Angelicum sumendum. Hic piorum conatum antiquus hostis sibi à Patre timere, futurum lucrum animarum ei inuidere, ac proinde omnem mouere lapidem, ne iactum diuinum semen fructum ferat. Primarii enim ex auditoribus mittunt, qui Nostro significet, non improbare se vsum sacræ confessionis solemnioribus festis, neminem tamen fore, qui nunc confiteatur, cum apud ipsos nec vsu receptum, nec auditum vnquam fuerit, creberius quot annis, quam tempore Paschali, animi maculas ad pedes sacerdotis eluere, cælesti ferculo refici. Aliis præterea modis sese excusarunt vt poterant, Patri interim gratiis actis, pro animo illis

illis gratificandi parato. Monebant eundem dignaretur adesse ad Pascha, se tum promptissimè illi suas conscientias credituros. Sed Noster nequaquam his cedendum, animumque abiiciendum ratus, pro concione singulis illis festis Natalitiis, denuo vrget confessionem, opportunè importune excusationes allatas refellit, vtilitatem, necessitatem, & modum denique confitendi explicat; neque se sine consolatione & fructu abiturum clamat, spondet se accessurum illos, ac inuisurum in suis ipsorum speluncis, quantumuis procul distantibus, si molestiam frigoris & itineris omnino lucrifacere statuissent, tempus proinde ipsos conueniēdi & confessiones excipiendi nominat, vt maiorem promissis suis fidem faciat. Quare constituto die fidem suam liberat, difficiles vias spe prædæ conficit, & tanquam sagax canis venaticus vltro citroque discurrens, feras illas montanas solerter indagat, & ad extremos montis illius incolas penetrat. Peruicit igitur, Deo annuente, quærentis improbitas, dicam an amor? qui otiari nescit, atque expugnauit obstinatos animos, vt cum stupore, gaudio, & singulari grati animi significatione ad Patrem accurrentes, confestim reciperent se, eius petitionis in loco ab ipso ad id deputato, qui erat domus Æditui, ob frigoris asperitatem satisfacturos; quod proximo post Christi Natalem Dominico die egregie præstiterant, primū duo de nonaginta, ex quibus complures erant prouectioris ætatis, viri ac fœmina & senex nonagenarius, qui omnes montanos suos ætate vincebat: deinde in die Epiphanorum alii CXVII. & aliis ante solemnioris Ieiunii ferias diebus alij CX. in pago Colsensi, qui omnes contra morē superiorum annorū, quibus

bus ne vnus quidem huiusmodi aliquid præstitit; cum ingenti animorũ sensu, tranquillitate ac solatio, & plerisque totius vitę perperã gesta, & diutissimè interdum cælata, aut post diuturnam salutaris confessionis intermissionem, candide sacerdoti nostro detexerunt. Toto autem Paschali tempore, octingentas confessiones in tota Parochia Noster excepit, & a Pentecoste ad octauam vsque corporis Christi Domini, vltra sexaginta. Itaque confessiones toto anno in vna Parochia Colsensi exceptæ, quas omnes subsecuta fuit sacræ Eucharistiæ perceptio, numerantur mille centum septuaginta quinque. Multis etiam confessio, animæ & coporis salutem attulisse videtur.

COLLEGIVM LVCERNENSE.

PRÆTER Conciones in Parœcia, tum in æde nostra habitas, diebus pœnitentiæ destinatis quotidie post Psalmum quinquagesimum, ad conuenientes habita exhortatio, qua occasione particulę aliquot Euangelij prius lecti, ad meditandũ proponebantur. Concionalibus per annum diebus, sępè Nostri & Franciscanorum, & Parochi vice de rebus diuinis ad populum dixerunt, non sine emolumento. Ad Virgines item sacras, sæpius exhortationes habitæ tribus locis. In templo nostro cælestem panem toto anno acceperunt supra quindecim millia, octingenti, triginta sex: Confitentium tanta fuit multitudo, vt eorum numerus amplius iniri non possit. Ad ducentos totius vitæ noxas expiarunt; plures multorum annorum ma-

gna

gna dolentis animi significatione & lachrymis. Quidam peccatum aliquamdiu aperire non sustinebat, sed illius expiandi causa Diuæ Virgini singulis Sabbati diebus, dum viueret, rosarium recitandum promittebat; ne periret, per misericordiæ Matrem per quietem, clarè vt confiteretur est admonitus, qui plurium horarum itinere susceptо, ad Collegium veniens, miseriæ remedium inuenit. Mulier quędam eam solùm ob causam dæmonem infestũ habebat, quod sępius confiteretur, & Nostris; terribili facie palam apparens, nunc restim, nunc cultrum, quo se e medio tolleret, ostendebat. Summis tamen semper in angustiis, inuocatum DEI Matris nomen saluti fuit; & quo callidus hostis eam magis oppugnabat, hoc ipsa conscientiæ labes sæpius abstergebat; ita demum incenso pœnitentiæ studio hostem penitus fugauit. Confessionis beneficio, vndecim famosæ mulieres ad honestatem euocatæ. Matrona Nobilis à quatuor auctoritate & opibus conspicuis, importune litęsis & munusculis, ad Coniugium solicitabatur; nuptias constanter repudiauit. Sex feminæ religiosæ, vt sanctius Deo famularentur, ad meliorem votorum obseruationem instructæ, quod & ipsę expetierunt, & grato animo acceperunt. Personæ quatuor, ne periculosè simul habitarent, disiunctæ. Earũ duę, legitimo Matrimonio pudicitię suę consuluerunt. Iurandi consuetudo quibusdam dissuasa. Libri malę notę erepti, & flammis exusti. Persuasum multis vt iniustè parta redderent; & quatuor quidem vt florenos ducentos, vni sexaginta. Quorundam ędes nocturnis terriculamentis liberatę. Septẽ & quinquaginta ab hæresi reuocati, ex his vnus verbi minister. In carcerem & Xenodochium

chium collatus vtiliter labor. Sępius ęgroti visitati, eorum confessiones auditæ. Qui ad vltimum ducebantur supplicium adiuti, præsertim tres veneficæ, quæ antequam in rogum inijcerentur, vniuersas vitæ maculas confessione delcuerunt. Nonnullorum labes morbus detexit, quas diu malè sanitas occuluerat. Plurium humanitatem experti sumus: in his cuiusdam Viri Nobilis, qui centum florenos, quos ei debebamus, liberaliter donauit. Præter plurima item esculenta, quingenti aurei Collegio oblati. A quadam vidua centum. A Magistratu, nouo conficiendo hypocausto, centum & triginta, & vini dolium florenorũ octoginta. Templum triplici sacerdotis vestitu ornatum: Omnium pretium ad centum octoginta quatuor florenos ascendit. In scholis frequens Nobilitas. Gymnasium crębris declamationibus & carminibus ad parietes affixis decoratum. Reuerendissimus Episcopus Constantiensis suam Diœcesin lustrans, cùm huc venisset, in area Collegij nostri, musico concentu, oratiuncula & dialogo exceptus est à Scholasticis. Sæpius in templo nostro sacra fecit, & magnam puerorum, adultorumque multitudinem sacro Chrismate confirmauit. Magistratus eidem, & Catholicorum Cantonum legatis epulum dedit, nos parietes græco & latino carmine exornauimus. Parthenlorum Sodalium pietatem & bona opera, quia cum aliis communia sunt, prætermitto. Feriis Natalitiis datus ab iisdem Bernardus, quemadmodum ei puero Christus nascens visus fuerit, rem diuinã in templo operienti. Excursum in vicinos pagos & oppida, fructu non exiguo. Nec facile est inire pagorum numerũ; vbique plebs modo pro suggestu, modo de plano edocta, quę scire

Digitized by Google

re hominis Christiani interest. In pago quodã cum per annum sæpè, tum absente Curione per duos menses, opera Nostri præclare constitit; omnia enim Parochi munera ab instituto nostro non aliena obiuit. Vna concione tantum effectũ, vt ad solemnia Pentecostes bona pars loci illius ad sacram Synaxin accesserit, cùm antea ne vnus quidem id faceret. Ad duo præterea Monasteria, bis concionum causa euocati fumus. In Eremum ad solemnem illam, & certis tantum annis celebrandam Angelorum dedicationem, Religiosis illius loci petentibus, duo missi fuerunt; & vtiliter laboratum, tanta occupatione, vt vix tempus horis dicendis, & corpori reficiendo per multos dies relinqueretur, & parum per noctem quiescere liceret. Vnus mille & eo amplius, magnam etiam partem generales confessiones excepit.

COLLEGIVM FRIBVRGENSE.

PRÆTORVM & Senatus tanta est erga nos beneuolentia & munificentia, vt nihil P. Rector siue in scholarum, siue in Collegij vsum petat, quod non impetret. Statæ quatuor in locis per vrbem toto anno habitæ conciones, ad scholasticos vna, reliquæ ad ciues. Germanica à duobus, ab vno gallica. Quidam ciuis implacabili à filio dissidebat odio, vt eum neutiquam in conspectum admitteret, & exheredare omnino vellet. Hoc incendium multi extinguere sæpè conati sunt. Audiuit tandem concionem vnius de nostris de mutua reconciliatione animorum, qua victus manus dedit.

Digitized by Google

dedit. Honesta quædam Matrona eousque superbiæ odio processit, vt filiæ, quæ insano studio se pectendi, comendique multum crebrà temporis absumebat, nec à matre increpita resipiscebat; imprudenti, & nihilo minus expectanti, capillum abstulerit, atque ad nostrum Patrem attulerit, vt vesti cuipiam, qua in actionibus dæmones vtuntur, assueretur. Catechesis tum Germanicè tum Gallicè tradita processit. Triginta cum Ecclesia in gratiam redierunt. Confessiones de tota vita auditæ quinquaginta. Malè parta pecunia ad suos dominos rediit. Commercia iniqua Nostrorum monitu discissa. Quidam nullis peregrinationibus, ieiunijs, in pauperes benignitate, precibus, satis se à conscientiæ stimulis, quibus propter designatum flagitium vrgebatur, expedire poterat, donec ad Nostri cuiusdam pedes prouolutus, id confessione detexit. Omitto alios simili ratione ab ingentibus animi molestiis liberatos. Multis fœminis data solatia, quibus domi erant mariti tam difficiles, vt nonnunquâ, vel resti, vel auffugio, vel his confini aliquo malo, sibi medicinam parare cogitarent. Duæ Virgines Christo castitatem suam dicauerunt. Quidã ab impudica fœmina vehementer solicitatus & inflammatus, vrticis ad sanguinis vsque effusionem adhibitis, æstum æstu pepulit. Complures cilicijs frequentibus carnem suam edomuerunt. Quædam tota hebdomade in corpus suum diuerberationibus sæuiit, ne ab adultero circumueniretur. Ægrotos Nostri diu noctuque visitarunt. Inter multos dissidentes pax composita. Ritus superstitiosi aboliti. Grueriam oppidum agri Friburgensis excursum est. Compluribus diebus binæ conciones habitæ. Ab vno sacerdote nostro

Digitized by Google

ſtro breui tempore quingentæ confeſſiones exceptæ. Templo noſtro oblatus calix magnitudine & artificio præclarus, vela calicum complura, & ſimilia ornamenta ad diuinum cultum pertinentia. Sodalitas B. Virginis ciuium numero aucta eſt. Reperti qui ſingulis hebdomadis totius quadrageſimę pane & aqua duntaxat corpus ſuſtentarunt. Quod ad Scholas attinet, ſolemnibus diebus ad parietem affixa magna carminum vis, græcorum latinorumque. Natalitiis feriis paſtoritium Drama, Epiſcopo noſtro ſpectante datum. Legati Principum Collegium noſtrum luſtrarunt, è quibus Galliæ Regis in aula Gymnaſij à diſcipulis eſt ſalutatus. Sub caniculares, orationes habitæ controuerſæ, expediretne vacationem dare ſtudioſis literarum. In ſtudiorum inſtaurationem Philoſtorgia ſpectata. Scenam aperuit Lycurgus, qui productis in medium duobus catulis, altero ad paſtum, altero ad venationem educato, docuit ciues, quantum momenti ſit in recta liberorum educatione. Aliquot diſcipuli ad ordinem Sancti Bernardi ſe aggregarunt, alij Sacerdotium inierunt. Quæ de Sodalitate B. Virginis dici poſſunt, cum aliis fere communia ſunt.

COLLEGIVM RATISPONENSE.

IN æde primaria toto anno conciones habitæ. Toto comitiorum tempore, non ita magna in conuiuijs & comporationibus intemperantia animaduerſa eſt, idque Noſtrorum concionibus eſt tributũ. Confeſſiones quidam ſumma contritione

&

Digitized by Google

& lachrymis obierũt. Festis diebus pueritię doctrina Christiana explicata. Tota Quadragesima Psalmus quinquagesimus musicè decantatus, in legatorũ Imperialium magno numero & frequentia, qui ad finem verni ieiunij plerique omnes Nostris sunt confessi. Die Paraseues ducta supplicatio à Christi Cenotaphia tota vibe erecta; prætereuntte crucis tropheum iam tertio R. Domino Pręposito Societati amicissimo, stipatibus eius latera duobus sacerdotibus, & Angelis passionis insignia portantibus. Quo spectaculo commotus Adolescens Nobilis, qui cum lacte nutricis hæresim imbiberat, ad Nostros accessit, instrui petiuit, peccata totius vitę deposuit, & ad Catholicorum numerũ est adscriptus. Alias LVII. ab hæresi absoluti, inter quos, qui octennũ, iterato Baptismo, inter Anabaptistas versatus fuerat. Hæreticus cum blasphemam linguam, in Sanctos exercuisset, cultum illorum idololatricum vociferatus, à dæmone extra lectum raptus & asportatus, humiq; afflictus, didicit de cætero non blasphemare; qui Nostro peccata sua se aperuisse iam lætatur. Centum quinquaginta vniuersæ vitæ maculas exhomologesi absterserunt; atque multis annis cælata detexerunt. Alij quidam confessi requiescere non potuerunt, donec eadem apud Nostros confitendo iterarent. Confessionum causa multi multorum milliarium iter ad nos suscepe-runt. Inter coniuges pax composita. Iterum iniustè possessorum restitutiones promissæ. Extincta odia grauia & diuturna, ob quæ etiam Sacramentorum vsurpatio intermissa fuerat. Afflictis præsenti & salutari consilio subuentum. Filia ciuis Ratisponensis in puteum lapsa vnde aquam educebat in ipso casu S. Bennonis opem inuocauit, & salua,

Digitized by Google

salua, capite tantummodo modicè læso, extracta est. Alia cùm se in Danubio cogitaret submergere, à Nostris ab ea amentia deducta, ipsa deinde Marito quoque confessionem persuasit. Transfugam Monachum, qui nullam partem quietis captabat, pallio donatum, & cibo refectum, ad Monasterium suum remisimus. Grassante per æstatem lue Hungarica, plurimis diu noctuque allatum spirituale auxilium. Multis item ægris & pauperibus de victu, quantum licuit, prouisum. Exercitiis spiritualibus exculti religiosi sex. Item Canonicus Passauiensis Iuris Doctor, & alius sacerdos Theologiæ licentiatus. Communicantium numerus in templo nostro admodum creuit, fuerunt enim millia septem & amplius. Sodales cilicijs, verberationibus, humicubationibus, ieiuniis, aliisque asperitatibus, corpora sua plurimum & sæpe afflixerunt; quæ si singula narrem, nimis longus sim. Multis ad peccata confitenda fuerunt auctores, rixas sedarunt, quicquid sibi potuerunt detrahere, id in pauperes aliqui erogarunt. Reuerendissimus & Illustrissimus Dominus Philippus Spinellius, Nuncius Apostolicus, templum nostrum frequentauit, sæpe in eo sacris operatus est, & idem XXX. nummos aureos donauit, Collegio epulum dedit, & summam erga nos beneuolentiam amoremque ostendit. Dona quædam aliorum Patronorum silebo. Nobilis & Magnificus Dominus Annibal, Consiliarius Imperatoris, Altare sancti Sebastiani in templo nostro ducentis aureis extruxit. Idem nuper Sacerdotis ornatum pretiosum misit.

Digitized by Google

MISSIO AD SYLVAM INFERIORIS BAVARIÆ.

INEVNTE vere, de Societate noſtra Pater vnus cum Fratre Coadiutore, & Sacerdote externo miſſus, iſtos fructus retulit. Confitentes plures millenis audiuit, quorum plurimi totius vitæ piacula expiarunt. Hæreſis nexibus expediuit homines vndecim, inter quos adoleſcens à Zwinglij ſecta conuerſus, non ſolum Eccleſiam ſed etiam Cænobium eſt ingreſſus. Dominicis feſtiſque diebus, concionatus antè prandium, pomeridianas etiam Catechiſmi lectiones inſtituit. Cuidam deſtinatam iam animo necem idem Pater diſſuaſit. Inuſitato hactenus Syluaticis ſpectaculo, publica ſui per plateas diuerberatio, vno in loco eſt introducta, ſupremo Quadrageſimæ tempore. Mulier quædam ſcelerum conſcientia nocturnis diuexabatur ſpectris, cui prius Noſter confeſſæ, in ſacrata cera Agnum dedit, quo liberata eſt. Quædam ſacrilegè confeſſa, nulla animi fruebatur requie, vſque dum integrè confiteretur. Inter quoſdam odium cum pace commutatum. Vir ab vxoris cæde abſterritus: libri hæretici erepti & exuſti ſunt. Monaſterij cuiuſdam Abbas ad hoc fuit inductus, vt ſuos religioſos huc miſerit, ſpiritualibus exercitationibus erudiendos. Ad perpetuos carceres damnati peccatis ſunt expiati, ſacro epulo refecti, & liberali ſtipe aliunde emendicata adiuti.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM BRVNTRVTANVM.

CONCIONES in vrbe Dominicis diebus ternæ habitę, festis binę, ex equo Germanicę & Gallicę. Duo religiosi sacris commentationibus exculti. Virgo vigesimum agens annum, parentibus nata Catholicis, nescio quo pacto à paruula inter Hæreticos Basileæ viuere cæperat. Hoc anno, vt ocultis morbis leuaretur, Bruntrutum concessit. Quibus ingraueſcentibus & corpusculum debilitantibus, sanitas animi cœpit initium, singulari Dei beneficio: Nostrum accersit, significat se fide Catholica imbui, & in eadem mori vehementer optare: fidem suscepit, animum expiauit, & die septimo, omnibus munita sacramentis, placidè in Domino obdormiuit. Ægrotis, quotiescunq; tulit occasio, nauata opera: multo autem magis animo ægroti apud nos salutaria medicamenta inuenerunt. Cum numerus communicantium in Christi Natalibus, superioribus annis vix ad octogesimum peruenerit, hoc anno millesimum superauit. Festiuam Sanctorum omnium lætitiam, quinquageni supra septingentos celebriorem effecerunt, qui in sacello nostro cælestibus epulis accubuerunt. Reuerendiſſimi animus erga nos idem, qui sæpè. Quamuis nec templum nec Collegium adhuc perfecerit, Scholas tamen ædificare cæpit, quæ superarunt frequentia superiores annos. Circiter quadringentos numeramus. Inter eos è Germanica Nobilitate octoginta. In Paschate duorum discipulorum in Emmaus euntiũ exhibita historia. Cœtus Parthe-

Digitized by Google

nius non modo dignitatem ſuam retinuit, ſed etiam amplificauit. Ad affectum in Dei Matrem, Zelum in proximum iuuandum, multum addidit. Catecheſis celebrata eſt in templo Parochiali. Ex Magiſtris quaterni, quoad licuit, feſtis ac Dominicis diebus in varios pagos excurrerunt. Conſtitit operæ fructus. Ad D. Virginis Natalem miſſus è Noſtris vnus in Burgundiæ pagum quendam, nonaginta homines confeſſione perpurgauit. Excurſum etiam Delmontum vicinum oppidum, vbi preces quadraginta horarum inſtitutæ, magno cum fructu. Ibidem iuſtituta ſolemnis ſupplicatio, Corpus Chriſti geſtante ipſo Reuerendiſſimo Baſileenſi, quem trecenti milites ſtipabant. Ad forum medium vbi ventum eſt, habitus breuis Dialogus. Itum non ſemel in montem liberum quem vocant, vbi abuſus è medio ſublati inſolentiæ pleniſſimi, & ab auita religione remoti. In miſſione Inſulana, quæ dies quindecim tenuit, auditæ conciones auide, enucleata duo Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta. Intellectum ab omnibus, quantum in hoc genere pudor inanis incommodet, & in quàm graue ſalutis æternæ diſcrimen bene multos conijciat. Duo Parochi diſſidentes reconciliati. Populus à Parocho alienus, inſtitutus, qui ante Noſtri Patris aduentum ſuas partes eiuſdem arbitrio permittere videbatur; atque vbi ex Noſtro Parochum optimis niti rationibus, & omnino æqua poſtulare intellexit, ab intentanda lite eſt deterritus. Parochus animi angores & conſcientiæ tricas expoſuit, & diuino munere expeditus eſt. Canonicus regularis Diui Auguſtini à Superiore ſuo enixè petierat, Patri noſtro vt conſcientiam permittere liceret, reſpon-

ſum

Digitized by Google

sum durum primo tulit, neque tamen destitit: tandem, quod petierat obtinuit, quæsitam conscientiæ pacem, & animi tranquillitatem confessione peccatorum inuenit. Vir Nobilis subditi minis audacioribus grauiter offensus, eo adductus est, vt amore Christi liberaliter omnia condonaret. Idem ipse cum vxore & familia, Patre Nostro vsus est confessario, neque recte habitura putauit domus atque liberorum negotia multa, nisi eundem in consilium adhiberet.

DOMVS OETINGENSIS.

CONCIO duplex, festis & Dominicis diebus, habita in templis Oetingæ nouę & veteris. Catechismus quatuor in locis traditus non mediocri bono. Visitarunt Beatam Virginem, præter Bauaros & Sueuos, Austriaci, Styri, Carinthij, Boëmi, Alsatij, Heluetij, Hungarici, Itali, vnde hominum duodecim millia & viginti, noxis soluti sunt, hæresi XXIII, erratis totius vitæ. MCXXXIV. Confessiones ab annis viginti, quadraginta, quinquaginta repetitæ. Quidam longis ad nos itineribus susceptis, confessionem peregerunt, diuinitus ad id se impulsos affirmantes. A superstitionibus, incantationibus, auguriis, complures liberati. Item sæpe in Leprodochium, visitati ægroti in ciuitate, in arcibus, in pagis, diu noctuque, & peruigilatum apud nonnullos. Carcere inclusi non semel adiuti domi forisque, damnatorum auctorum libri combusti. Cum Parochis quibusdam actum de feminis dimittendis, vndecim deseruerunt. Femi-

Digitized by Google

nę aliquot laſciuioris vitæ ad honeſtatem reductæ. Virgo quædam impudicum altiſſimo clamore à ſe abegit. Odiorum radices, quæ partim apertè, partim occultè ſerpebant, cũ fibris euulſæ. A meditatis ſceleribus, & præcipuè à morte ſibi conſciſcenda, deterriti nonnulli, ex his quædam mulieres, quibus maritos, veneno è medio tollere, deliberatum erat. Ruſtici filius quatuor annorum, in vndis partem integram vnius horæ ſubmerſus iacuit, quem Pater, Oetingana Patrona inuocata, viuum extraxit. Ad Sepulchrum Domini hebdomade ſancta non pauci ſe diuerberarunt, ſpectaculo in his locis inſolito. Quædam mulier in brachio dextero grauiter cruciabatur, quem cruciatum Pater noſter, admota particula de ſacra veſte Beati Patris Noſtri Ignatij, depulit. Inuaſit idem cruciatus poſtea pedem dexterum, ſed eodem modo depulſus eſt, cum ſumma admiratione aſtantium. Subuentum affliꝛto iam laqueum collo inſerenti. Quidam vir Nobiliſſimus peregrè domum rediens, adeo vxorem adultetii ſuſpectam habebat, vt pugnis benè contuſam, ſtricto gladio etiam aggreſſus ſit. Mulier, miſſo equo, Confeſſarium ſuum de Noſtris euocauit celerrimè, cui conſcientiam ſuam aperuit. Eiuſdem Patris hortatione & monitu, ille cum coniuge in gratiam rediit. Exhortationes in Arce ad generoſas perſonas habitæ complures. In tribus aliis confeſſiones ad Natalitia auditę. In vna harum locus, olim Deo deputatus, opera Patris noſtri purgatus eſt, ſacrumque ibi lectum, ſingulari Generoſi Domini lætitia. Excurſum in Bauarię Monaſteria, quibus ante hac, nulla ferè cum Noſtris familiaritas & conſuetudo. Abbas vnus octiduanis meditationibus excultus: Is domum rediens

Digitized by Google

ens consuetudines vitiosas abrogauit, ad regulam strictius seruandam, suos non paucis adhortationibus admonuit. Conuentus sui primario cuidam exercitia persuasit, qui totius vitæ errata cum lachrymis detexit, mores ita emendauit, vt confratres nouum se planè hominem recepisse dixerint. Alius Abbas Nostris, hoc anno, aditum ad Cathedram permisit, transeunteſque illac omni beneuolentia tractauit. Rogatu Magistratus cuiusdam oppidi, Pater vnus sub finem Quadragesimæ, spacio tredecim dierum decies ad populum verba fecit. Sexcentas confessiones excepit, doctrinam Christianam tradidit, infirmos visitauit, ad Nobiles vicinos cum fructu excurrit.

MISSIO HAGENSIS.

DOMINIVM est amplum in superiori Austria, dictum Starenberg, antè aliquot annos Sereniſſimo Archiduci Matthiæ ab Imperatore assignatum: Quod ab initio Hæresis, venenum Lutheranæ perfidiæ hausit. Eiectis ergo ab Imperatore superioribus annis falsis doctoribus, sacerdos etiam in Oppido Hag constitutus est, qui quinquennio integro, ne vnum quidem ad Ecclesiam Catholicam, vnde turpiter desciuerant, reducere potuit. Commotus hac tanta subditorum suorum pertinacia Sereniſſimus Archidux, negotium dat Præfecto suo Catholico, Patrem vnum è Societate à superioribus impetret, cuius opera in rebus fidei per Quadragesimam instrui possint. Id quod Pater duabus concionibus, quot Dominicis & festis,

Digitized by Google

ſtis, ferialibus autem vnica, præſtitit pro virili, proponens ſemper, quæ inter nos & illos ſunt controuerſa, ea modeſtia & ſuauitate, vt à concionibus & familiari colloquio nunquã abſtinuerint Lutheri aſſeclæ. Veritatem doceri à Patre palam profeſſi ſunt; quo minus eidem aſſentiantur, conſcientiæ libertate ſe prohiberi. Eiecerunt tandem peſtem quatuor ſupra viginti. Ex his duo ſeptuageſimum annum ſuperarunt, & ciuis primarius iudicis officio cohoneſtatus. Alij Oetingæ ſe Eccleſiæ nomen daturos ſpoponderunt. Comparuere poſtea omnino quatuor. Vnus de ſuo ad Eccleſiam reditu Pſeudoparochum edocuit, qui hominem ſupra modum in cœpto confirmauit, addens: vtinam & mihi vel vnica hora, cum Ieſuita illo, de religione conferendi permitteretur, quàm expeditus ad illos tranſirem. Alium à confeſſione domum redeuntem, vxor & proles copioſa circumſtant, probra omnia & conuicia in illum coniiciunt, eoque deducunt, vt ſequenti die à Synaxi abſtinuerit. Hoc aduertens Pater, Virum ad ſe euocat, inconſtantiam obiicit; cui ille; Ceſſi Domine precibus meorum, ſed iam ita nouerit me firmum, vt omnes blandiciarum illecebræ, & machinæ minarum ad me dimouendum adhibendæ, non impedimentum mihi ſint futuræ, ſed experimentum Catholicę religionis. Iuuentutem hæreticam Pater, modum formandi crucem edocuit, orationem dominicam, ſalutationem Angelicam, vſum imaginum & Roſarij, quod, inuitis etiam parentibus, geſtare conſueuerunt. Valetudinarium frequenter viſitatum non ſine fructu; quatuor enim ex illis Eccleſiæ nomen dederunt. Capitali inter ſe odio diſſidentes, duo Nobiles coniuges reconciliati;

Digitized by Google

conciliati; & quidem non prius, quàm Pater se ad pedes alterius coniugis abiecisset. Quod factum obstupescens mulier, & ipsa pedibus mariti prouoluitur, errati veniam cum lachrymis petens.

MISSIO EGGENFELDENSIS.

REVERENDISSIMVS & Illustrissimus Episcopus Ratisponensis Chrismatis Sacramento in Eggenfelden, oppido amœno & populoso, oues suas inuncturus, Patrem vnum præmisit ex hac domo, qui aliquot concionibus & doctrina Christiana illos instrueret: Cui ante Reuerendissimi Episcopi aduentum, duo alij Patres in subsidium venere, impares nihilominus tantæ multitudini satisfaciendi, quibus vix viginti Sacerdotes satisfeciſſent. Conciones Pater vnus spacio quatridui habuit quaternas, de Sacramento Chrismatis illis diebus quotidie ternas; peccata apud Patres deposuerunt mille sexcenti & sedecim. Ad auitam fidem reuocati duo. Sacræ Synaxis participes se fecere bis mille, trecenti, vnus & quadraginta. Ipse Reuerendissimus Episcopus sacro Chrismate confirmauit hominum sex millia, nongentos & quinque; ex illis quam plurimos, qui septuagesimum & octogesimum annum superarunt, non paucos qui centesimum. Ære Illustrissimi Principis plurimi libri, imagines, Rosaria in Oppido cum fructu distributa.

DOMVS

Digitized by Google

DOMVS LAND-SPERGENSIS.

SCHOLÆ Catechiſmi habitæ in vrbe ſtatis locis, è quibus etiam adulti profecerunt. Scholæ Landſpergenſes, quarum inſpectio pænes nos eſt, hoc anno luſtratæ & reformatæ. Conciones binæ habitæ, vna tempore aduentus, & in quadrageſima inſolita hominum frequentia, altera per totum annum in maximo templo, ſuum curſum cum fructu tenuit. Perfugæ octo ad Eccleſiam reducti, ex quibus vir quidam præter fidem, etiam pietatem complexus eſt: quotidiana enim munuſcula, quibus à muliere ad adulterium pellicebatur, conſtanter repudiauit, additis etiam verberum minis ni finem faceret. Ciues Landſpergenſes, Religionis cauſa Monachium ad S. Bennonem profecti, ibique omnes (fuerunt amplius ſexcenti) per confeſſionem luſtrati, & cæleſti epulo excepti ſunt. Huic peregrinationi comites ſe adiunxerunt duo de noſtris Sacerdotibus, à quibus in itinere peregrinantium pietas trina concione foueretur. Quoſdam ciuium cupido inceſſit Sodalitatis B. Virginis inſtituendæ. Interim dum res extrahitur, ſingulis menſibus cæleſte epulum ineunt, alios ſibi adiungunt, alios ſalubria verbo & exemplo docent. Quædam de noſtrum templum frequentantibus, poſt maturam deliberationem, ſuum Deo Virginitatis florem voto dedicarunt. Aliæ Cœnobia Virginum cogitant. Aliis voluntaria cilicij vſurpatio frequens fuit; vnius Virginis Nobilis in his, ac præterea in flagellationibus crebris præcipua virtus fuit.

Digitized by Google

fuit. Auditi quoque qui in vinculis attinebantur, & supremo supplicio destinati, haud sine fructu; vnius maximè grassatoris, qui custodiam in oratorium vertit, vitæ totius labes confessione apud Nostrum detersit, genus mortis non modo constanti animo pertulit, sed mitius multo quàm mereretur existimauit. In locum supplicij vt ventum est, ad circumstantem multitudinem de ludis vitandis sermonem habuit. Inter ipsa supplicia nomen IESV & MARIÆ ingeminauit. Ægrotis ac moribundis piè data opera. Quidam ab altero vulnus accepit in capite, tam graue vt aliena loqueretur, & plerique de vita actum rebantur. Munitur sacro viatico. Noster ignarus vulneris accepti, conuenit hominem solaturus. Inter alia hortatur, vt remittat iniurias, & tandem permouit. Superstitiosa ablata, & loco illorum cereæ Agni imagines appensæ. Ex finitimis quoque pagis aliquot, & aliis locis relatus fructus, ex concionibus, inquam, Catechismo & confessionibus auditis. In concionibus de nece Domini, duobus in locis publicè habitis horis fermè octonis, sæpè ebrietatis mentio facta est, cui vitio non pauci subiacebant. Commode factum declarauit audientium attentio, gemitus, lachrymæ. Nobilis mulier, repente morbo tentata, sacerdotem nostrum acciuit, venit is ad æcem intempesta nocte, & altera primum luce, meliusculè habentis confessionem audiuit. Iter habuit vnus ex sacerdotibus Nostris ad aliquem locum animi causa, vbi ciuitatem quandam ingressus, ablata est illi omnis vlterius tendendi facultas; sacerdotum enim, & aliorum viginti nouem confessiones enixè rogatus excepit. Illustri personæ præscribebatur à medico propter valetu-

valetudinem esus carnium temporibus vetitis, sed antea nihil attigit, quàm confessarij approbatio accesserit. In monte sancto confessiones auditæ tribus vicibus sexcentæ. Redeo domum, & nouum optimi Parentis munus conspicor: Serenissimus enim Gulielmus nuper apud nos dignatus prandere, cænare, pernoctare, ac demum centum florenos ascribere nomine consuetudinis, defuncta Sereniſſima Coniuge. Hoc tandem anno adiecta est pars illa ædificio domus Landspergensis, quæ diu in votis fuit; accessus ad templum commodior factus, & habitationes laxatæ, Sacrarium extructum supernè fornice, infernè pauimento ex lateribus contusis, & calce compacto: Supra Sacrarium erectum est nouum hypocaustum à Tyronibus inhabitandum. Ad hanc fabricam Illustris Domina Comitissa quantum contulerit, superiore anno perscripsimus, hoc rursus, Domui trecentos, templo nongentos. Auget præterea sacrum instrumentum quotidie. Coronam donauit pro venerabili Sacramento, auro argento, gemmis, atque opere illustrem.

SEDES CONSTANTIENSIS.

PRÆTER statam concionem in æde Cathedrali, variæ etiam aliis in locis, foris domique habitæ. Quadrageni supra tredecim millia de peccatis confessi, in quibus generatim tres & trecenti. Ecclesiæ restituti viginti duo. Femina quieta esse non potuit, donec Sacerdoti nostro exhomologesin faceret, quã annis sexaginta distulerat.

Præ-

Digitized by Google

Prætor vrbis vir propè septuaginta annos natus, totius vitæ commissa, mira animi sui consolatione aperuit. Virgines tres, à Virginitatis naufragio seruatæ. Duo se castitatis voto Domino consecrarunt. Tres & peccatorum nexibus, & mania soluti. Meditationibus imbuti tres, quorum vnus primarij monasterij professus, alter iuris vtriusque Doctor, tertius cuiusdam Professoris filius. Dominicum sepulchrum, non minori cultu ac veneratione excitatum frequentatumque, quàm anno superiore. Dialogus habitus ad id, & iteratus. Nec defuerunt, qui flagris in terga sæuirent. In partu laborantes, ita vt non longe ab interitu abessent, B. P. N. Reliquiis adiutæ, enixæ sunt. Bibliotheca multis & præclaris libris cumulata. Templum precioſis donariis locupletatum, inter quæ D. Hieronymi, & Magdalenæ effigies, cum eorundem reliquiis, quas Sereniſſimus Bauariæ Dux Gulielmus nobis misit. Crebræ excursiones susceptæ felici euentu, ad vrbes, pagos, Nobilium & Illustrium virorum Arces, ad plura Virginum Cœnobia. Reuerendiſſimus Episcopus obiturus Diœcesim, vnum de Nostris secum ducere voluit; qui hominum mentes ad pietatem concionibus excitaret, & Pœnitentiæ Sacramento expiaret. Sereniſſimi Archiducis Maximiliani voluntate, Reuerendiſſimus misit suffraganeum suum, & vnâ de Nostris vnum, in oppida Austriacæ ditioni subiecta, vt ea pestiferis purgarent libris, quod factum egregiè. Missus quoque vnus de Nostris Kislegium, vbi Iudæum capitis reum, & ad Baptismum, & ad necem præparauit.

MISSIO

Digitized by Google

MISSIO WEINGARTENSIS.

QVADRAGESIMÆ tempore missi è Nostris Weingartum Duo, quorum alter Dominicis & festis diebus ad Populum concionem, & ad Pueros catechismum habuit: Alter ternas per hebdomadam conciones in æde Parochiali, Dominicis autem diebus, Rauenspurgi Catechesin magna frequentia. Reducti ad veritatem quatuor, quos inter, ciuis Rauenspurgensis, qui quum fidem olim Nostris datam irritam feciſſet, denuo præmissa generali confessione, fidei professionem facere coram testibus oportuit. In vtroque loco exceptæ confessiones plurimæ, complures generales. Quadraginta horarum comprecatio decreta in Dominicas quadragesimæ; mirum quanto pietatis sensu, hanc populus vniuersus obierit. Reddita suis Dominis pecunia centum quinque ac viginti florenorum. Habitæ casuum conferentiæ statis diebus, conuocatis vicinis sacerdotibus; constitit operæ fructus, eorum item ex numero tres spiritualibus exercitiis expoliti. Præterea visitata Nosocomia, & leprosoria, Exhortationes ibidem habitæ. Postremo, feria Christi patientis sexta supplicatio instituta est, qualis antea, hoc quidem in loco visa nunquam: in prima turma labarum fulgebat cum signo Christi in monte precantis; hoc excipiebant milites armati trullis ac facibus; illos Angeli suauiter concinentes, quorum vnus calicem ferebat; hos subsecutus Saluator, in monte Oliuarum sanguine ac sudore manans, expansis

iam

Digitized by Google

iam brachiis, iamque cancellatis ad modum crucis, piè admodum Patrem deprecans. Secuti alij cum facibus cæruleis saccis induti; postremum tenebat locum Magistratus cum funalibus. Secundum agmen præferebat labarum Christi flagellati, proximè ibant milites, & Angelus cum corona spinea, sequentibus aliis cum facibus in saccis rubeis. Saluator facie ac toto corpore liuidus, spineam gerebat coronam, ac purpureum indumentum, sceptrumque ligatis manibus secundum pectus. Pone sequebantur alij cum facibus in saccis rubeis. Vltimo loco Magistratus Monasterij. In tertio agmine visebatur labarum Christi crucem baiulantis, milites deinde portantes scalas, canistrum, clauos, funes, malleos, Angeli Dominicæ passionis instrumenta. Saluator armatis stipatus militibus, crucem baiulabat humeris, pone adiuuante Cyrenæo; Alij saccis nigris amicti faces gerebant, sub hos religiosi Patres modulantes. In quarto ac postremo, abstractis præferebatur Imago crucifixi ingens, tribus hastilibus fulta, post Parochus incedebat cum sacerdotibus linteatis, Claudebat agmen Magistratus & Officiales Austriaci, Consules item ac Nobiles Rauenspurgenses cum facibus. Adfuit spectaculo magna tam Catholicorum, quàm Hæreticorum turba, illud frequenti gemitu, profusis lachrymis, ac demum singulari animorum motu approbantium. His ritè atque ordine peractis, datus Dialogus ad Cruciatus Domini repræsentandos accommodus.

PRO-

Digitized by Google.

PROVINCIA RHENANA.

CENSET Rhenana Prouincia ſociorum capita tredecim ſupra quadringenta, in octodecim ſedes diſtributa; è quibus Sacerdotes centum octoginta & vnus. Magiſtri quadraginta octo; ſeptuaginta qui partim Societatis tyrocinia ponunt, partim Philoſophiæ aut Theologię ſtadium decurrunt. Coadiutores centum quatuordecim. Collegia quatuordecim, Domus Probationis vna, Reſidentiæ tres, Miſſiones totidem. Coloniæ degunt triginta quatuor. Treueris in Collegio triginta; in Probationis Domo quinquaginta quinque. Moguntiæ quinquaginta ſeptem. Herbipoli quadraginta quinque. Nouendecim Spiræ. Fuldæ triginta ſex. Heiligenſtadij quindecim. Molſhemij vndetriginta. Ad Confluentes viginti. Paderbornæ ſeptemdecim. Monaſterii duodeuiginti. Hildeſii duodecim. Totidem Embricę. Aquiſgrani nouem. In Reſidentia Bonnenſi tres. In Erfurdiana & Altenenſi vtrobique totidem. In locum octo, qui in Beatorum, vt ſperamus, coloniam tranſcripti ſunt; ſuffecti, & ſuccenturiati triginta tres.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM COLONIENSE.

ORDIAR â funere. Neque enim ominosum mortis nomen iis, quibus viuere Christus, & mori lucrum. Euocatus est ê vitæ huius statione Pater Alardus Franckenius, Coadiutor Spiritualis, annorum sexaginta quinque, è Ducis-silua nobili Brabantiæ Vrbe oriundus, vir simplex & rectus; qui siue annos exactos in Societate (nam stipendia quadraginta tria fecerat) siue morum candorem, vitæque innocentiam spectes, iam Cælo deberi videbatur. Fuit in pueris Catechesi imbuendis, Confessionibus excipiendis, aliisque id genus muniis Societatis, quoad per ætatē licuit, indefessus. Ceteri suis quisque partibus functi impigrè; & constitit fructus operæ. Concionos habitę, tradita doctrina Christiana variis locis, eo & concursu Auditorum, & verò etiam fructu, vt nos laboris neutiquam pœniteat. Lacrymas grandioribus nonnunquam excussêre pusiones, & simul incussêre ruborē, dum capita Religionis nostrę, ipsis hactenus incognita, ram reddunt promptè ê memoria. Promouent conatus nostros homines pii, & ope, & opera sua, qua in re viri ê Clero Primarii, & cui imperium in ceteros, præclarus ardor eluxit; qui, cum hominis importuni culpâ occlusus esset locus, quo innocuum illud agmen cogi solebat, securi allatâ, coram populo, suis ipse manibus viaditum fecit. Ventitant identidem ad scholas has Catechisticas etiam hæreticorum liberi, parentibus non inuitis, pellecti â ceteris; nonnunquam

Digitized by Google

& ad confessionem adducti suos secum rapuêre parentes. E variarum hæreseon lustris & gurgustiis, extracti septem supra viginti, quorum aliqui annos plures in errore vixerant, alii cum cum lacte suxerant. Fuit in his, qui vel ê Francia vsque, vbi cum famosis Magistris Caluinianæ impietatis familiariter vixerat, eius rei gratiâ huc ad nos contendit; & nunc adultæ ætatis vir inter pueros rudimenta litteraturæ politioris ponit, vt possit aliquando os obturare rabulis istis. Possent his annumerari, qui aut nunquam, aut tribus, imo & vndecim annis Sacramenta Catholico ritu non obierant; quibus exempta omnis dubitatio de fide est, & in gratiam cum Deo repositi. Iudæa vt salutaribus aquis tingeretur, à Nobis instructa est. Alter item Mahometis degrege adolescens, quem anno superiore mysteriis nostrę Religionis imbuendum suscepera-mus, hoc anno Bonnę in album Christianorum adscriptus est, & modum Christianè viuendi â Patribus istic edoctus. Ad hęc lustrata Nosodochia, aditi Carceres, expiati qui commissa capite luituri erant: reconcinnata pax primores inter familias: æs malè partum, redditum: exculti spiritualibus commentationibus aliquot. In his Nobilis Saxo Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, ex hæreticis parentibus; qui pecuniam instructori oblatam repudiari, miratus est. Frequentatur templum nostrum ab aduenis iuxtà ac incolis. Viri Principes, si qui huc veniunt, id religiosè inuisunt; vt non ita pridem Illustris Comes Isenburgicus, qui Electoratu olim sponte se abdicauit, cum coniuge & liberis, factitauit; qui sibi pietatem, ac Religionem templi nostri admodum placuisse testati sunt. Festis solemnibus magnus confitentium & communican-

Digitized by Google

nicantium numerus, & maior, quam annis aliquot præteritis. Sub Domini Natalem diem terni deni Confessarij satisfacere omnibus non potuere, etsi noctem diei iungerent. Flagra, Cilicia, cæteraque id genus corporis cruciamenta, iam vulgaria sunt: adduntur noua. Fuit matrona primaria, quæ catenulam vncis prominentibus asperam, corpori domando circumdaret. Virgines aliquot in cœnobia se abdidere: aliæ voto nuncupato se CHRISTO addixere: vna vitæ potius, quàm castitatis periculum maluit subire. Voce cælesti admonita est, quæ desperationi proxima erat, quendam é nostris adiret, cuius simul nomen, nunquam sibi antea auditū retulit; eum morbo illi medicinam facturum. Non vanam fuisse vocem, secundus rei eventus docuit. Sacerdos quondam noster, post Canonicus, in morbum letalem inciderat. Aduocat Confessarium; sed illico à ratione destitutus furere, & clamoribus implere omnia. Vbi venit vocatus Pater, velut detersâ nube mens rediit, salutat, diem illum & horam detestatur, qua exijsset è Societate, etsi impetrata dimissione. Orare itaque & obsecrare per sanguinem Christi, per merita B. P. N Ignatij ac Xauerij non destitit, filio prodigo postliminio redeunti aditus ne intercluderetur, & corpori exanimo locus inter nostros concederetur. Prius iam iam morituro datum, negatum alterum. Virgo quæ nouem iam vicibus epilepsia ita graui correpta erat, vt expiratura putaretur; vbi B. P. Ignatij effigiem religiosè osculata est, libera ab omni morbo die tertio templum adiit, grates actura DEO. Huic affine est alterum è Bonnensi Residentia, quod eam ob rem hic subiungere visum. Femina graui partus

Digitized by Google

dolore tertium iam diem cruciabatur, vt tantùm non ad desperationem adigeretur; simulatque B. P. Nostri manu exarata epigraphe laboranti admota est, extemplo sensit dolores minui, & mox partum feliciter edidit. Venio ad scholas. In iis iuuentus frequens, plurimi è flore nobilitatis: inter quos Comites duo. Varios religiosorum ordines amplexi aliquot, in societatem nostram adscripti tres, confecto Philosophiæ stadio, indole egregia, & spe magna adolescentes. Quibus accessit quartus ex altero gymnasio. Sodalitas Parthenia vtraque viget & floret, quà numero, quà pietate. Religionis & Pœnitentię seuerioris exercitia plerisque satis familiaria. Horum laudi succrescunt tirunculi, qui sub Angelorum tutela. Extulerunt ij quendam è suis, filium ciuis è plebeio ordine, plurimis prælucentibus tædis, præter morem vrbis. ideóque parentes à quodam parum beneuolo, reiacti legis sumptuariæ; sed euicêre Sodales infanti sua facundia, & sine vllius patroni opera effecere, vt secundum ipsos Consules pronunciarent, alterumque iuberent ab actione desistere. Ob hæc aliaque id genus officia in alios, vicissim aliorum in nos beneficia nec leuia, nec rara experti sumus. Quo in genere primas suo sibi iure deposcit Serenissimus Princeps Coadiutor, cuius in nos animus is est, qui hactenus, vno verbo, Banaricus. Ostendit id re ipsa cum alias, tum R. P. Rectori ad curanda Prouinciæ negotia in vrbem eunti. Etiam Senatu beneuolo vtimur, eius nomine Consules ipsi petiuere, vt quot hebdomadis vnus è Nostris, religionis Christianæ principia pueris orphanis traderet in sacello quondam nostro, & primorum in hac vrbe Patrum,

&

Digitized by Google

& multorum pie religioseque factorum memoria, nobis merito venerando, quò etiam impetratunt facilius. Visus est DEVS Opt. Max. noluisse, prima hæc velut incunabula Societatis in hac Vrbe, prophanis vsibus addici; quod futurum erat, ædibus in aliorum iam potestate constitutis. Cum sacerdos noster primam DEO hostiam oblaturus esset, Consules inuitati non tantùm sacro religiose, sed & frugali prandio adfuere benevolè: & raro exemplo, suo & Senatus nomine oblato ritu solenni vino, suam erga nos benevolentiam testari voluere. Aucta suppellex templi, & res familiaris piorum liberalitate. Illustris Comes à Marca, vt gratam sibi accidisse filij institutionem testaretur, plaustrum vini optimi dono misit: alij alia, atque hæc domi. Porro etsi nostram industriam foras emanare longius, non sinant vndique obiecta pericula; præcedaneo tamen Paschæ ieiunio, & iterum sub Aduentum Nouesiana excursio iterata est; etsi non sine periculo aliquo. Laboratum sedulò, nec irrito conatu. trecenti adulti ad exomologesin adducti: imbuta fidei principiis ætas tenera; scholæ, carceres, valetudinaria adita; depulsa ab vno Dæmonum terriculamenta: corporibus animisque, qua licuit, subuentum: obfirmati salutaribus monitis concionibusque animi, contra sibilos viperatum è Lemano lacu. Virgo erat è Caluinianis prognata, quæ occulto religionis veræ desiderio tangebatur, ideoque nostrum sacerdotē conuentum cupiebat; sed obstabant parentes, vix domo pedem efferre sinebant, nedum inferre in templum. Tandem elusis male cautis custodibus, de peccatis confessa cum lacrymis; quam vno illo congressu hausit fidem, ita tuetur, vt se prius

Digitized by Google

dexteram carnifici præscindendam tradituram dicat, quam sponso hæretico, qui à parentibus obtruditur, ad firmandam coniugalem fidem. Femina altera nocturno spectro territa, in epilepsiam inciderat: dein frendere dentibus, ferocire, variorum animalium voces edere, consuere obuios, maxime si preces suaderent; omnes à dæmone obsideri dicebant. Vocatus noster cereum è collo agnum suspendit, confessionem suasit, paruit, consanuit.

RESIDENTIA BONNENSIS.

DVo è Nostris, Sacerdos cum fratre vno, viuunt in Domo Aulę vicina, liberalitate Sereniſſimi Principis, & iam se liberius in ciuium salutem procurandam effundunt. Ideoque animi cladibus præteritis, nonnullà etiam prauorum dogmatum contagione languidiores, sensim erigi incipiunt. In Aula pax, concordia, modestia Christiana cutata, neque opus hic magno opere, cũ Princeps ipse ad omnem pietatem exemplo præeat. Ad ciues conciones habitæ in æde primaria, & alibi: scholæ item Catechisticæ Dominicis festisque diebus, magno ardore omnium. Non puduit etiam matutæ ætatis Virgines palam decertare reddendis capitibus Religionis nostræ, & præmiolo donari. Cæteri puelli & puellæ vix cubitales, ad parentum stuporem, quæ hominem Christianum scire decet, probè callent, & recitant accurratè. Acuendæ puerorum industriæ, munuscula liberaliter suggerit Sereniſſimus Princeps, & amici alij. Nec voce tantum

Digitized by Google

tantum & institutione, sed etiam re, quibus opus erat, quantum licuit, subuentum, qui aut vinculis, aut morbis attinebantur. Religiosus ob æs alienum nexus, nostra opera liberatus, & piis insuper Commentationibus exercitatus, abiit à nobis plenus gaudio, alios sui ordinis ad idem exercitationum genus se inducturum promittens. Puero in portis vrbis fame potius, quàm morbis periclitanti non in præsens tantum subuentum per nos; sed & vestitus, & pecunia donatus ad suos rediit. Dæmonum infestatio à captiuo, per cælestis Agni effigiem depulsa. Alterius, quæ veneficij rea tenebatur, & ad omnia salutis monita obsurduisse videbatur, vt viri religiosi frustra desudarent; victa tandem à sacerdote nostro pertinacia est. Itaque mortem, quam ante perhorruerat, iam vt flagitiorum pœnam potius exoptare cœpit. His aliisque officiis demeremur ciuium animos. Ad quotidianum sacrum, quod in parochia facimus, multi confluunt, cum rari anteà censerentur. Curata sedes confessionibus excipiendis, & clathræ ligneæ ad decentiorem Sacrosanctæ Eucharistiæ administrationem; sed & Ara nostra donariis ornata, & nostro instinctu templa alia, adhuc vastitatem & Hæreticorum rabiem sua nuditate præseferentia, paulatim ornari & instaurari cœpta. Excursum sæpè ad vatia Monasteria, plerumque Rectorum rogatu; restituta disciplina religiosa; impeditæ discordiæ, quæ in vno maximè Monasterio, ob mutationem, magnæ timebantur. Excogitata res per Nostros; ad pietatem ciuiũ promouendam imprimis accommoda. Sacellum est Sanctæ Crucis passuum quinquaginta itinere ab vrbe distans, nece sanctorum Cassij & Florentij è legione Thebæa

Digitized by Google

nobile, sed iam pænè desertum. Eò feria sexta itare cœpimus, quauis hebdomada per æstatem ferè, & sacris operari: Confluere tandem alij atque alij, vt iam celebretur locus, & sint qui per exploratores obseruent nos, si quando egrediamur. Habetur istic breuis exhortatio, & relegitur via piis de sanctorum vita colloquiis, aliisúe de rebus ad animæ salutem procurandam. Concludam insigni exemplo raræ patientiæ, ex pio Sacramentorum vsu hauinhalasse credebatur; correpta illico nouo, & pleno cruciatibus morbo: ad remedia licita, illicita, doloris vehementia impellebat. Itaque tentata omnia, sed frustra. Suadet Noster diuina, & tandem persuadet. Totius vitæ noxas aperuit, & deinde sex ipsos menses, quibus immota lecto affixa hæsit, cum insigni patientiæ significatione transegit, donec tandem omnibus munita Sacramentis, sensibus integris, vultu subridente, placidissimè defuncta est.

COLLEGIVM TREVIRENSE.

CONCIONIBVS habendis, confessionibus excipiendis, tradendæ Christianæ doctrinæ, ceteris item muneribus nostræ Societatis, vacatum hoc anno seriò & gnauiter; nec sine fructu: indicio erunt paucula illa, quæ subiungam. Dum de Christi Redemptoris nostri cruciatibus ad populũ verba fierent, exemplo lactonis pænè ex ipsis Orci faucibus benignissimè erepti, ita quidam motus est, vt illico ad pedes Sacerdotis accideret, & erra-

ta

ta annorum decem magno animi sensu retexeret. Mater familias est, quæ vitæ ex diuinarum legum præscripto agendæ monita, ita & hausit auidè, & altè imbibit, vt non familiam tantùm, sed & aduentores hospites (exercet enim cauponariam) quà monendo, quà increpando, ab inueterata illa iurandi consuetudine, omnique sermone lasciuiore absterreret sedulò: neque verbis tantum, verùm cum parum se iis promouere cerneret, succensa zelo pio, maledico homini pugnum in os ingessit. Ab hæresi abducti duo; inducti sex supra viginti vt spiritalibus exercitandi meditationibus, in sacrum illud armamentariũ sese abderent. Magnus in Catecheticis concertationibus ardor puerorum, adeò vt sæpe Auditores, etiã alios accenderint. Inter hos virum è Clero primarium, vt præter rosaria, aliaque munuscula, thecas argenteas viginti tres, quibus cereæ cælestis agni effigies includerentur, distribuendas peritioribus obtulerit; promittens insuper, si duret fructuosus hic labor & feruor, auro etiam obductas se curaturum. Cum puer vtróque parente orbus, qui aliunde in vrbem aduenerat, sola linea interula amictus, ita suam industriam probaret Catechistæ, vt eum collaudatum inuitaret ad reditum, adderetque fore vt vestibus nouis donetur; extemplo itum à multis in certamen est, quis hoc Christianæ pietatis officium occuparet. præuertit vir honestus, puerulum in ædes recipit, vestit, educat, literis & moribus bonis ære suo informandum curat; nec riualem fert, adeo vt submissa ab aliis remiserit. In castitate aut tuenda, aut Deo sacranda, Virginum aliquot insignis enituit virtus. Vindicata quędam à periculis & insidiis, quas sorores ipsæ & affines struebant: alia

secundò

Digitized by Google

secundò tertióque blanditiis & muneribus amplis tentata, generosè restitit; & cum soli vim intentarent duo spurci ganeones, educto cultro, prius illo sibi costas transadigi passuram respondit. Nobilior fuit etiam alterius Virginis victoria de impuro adolescente, qui cæteris è familia peregrè profectis, perfractis cancellis, clam noctu in ædes irrepens, solam aggressus, nefariis artibus impugnare, sed expugnare non potuit pudicum pectus, diuino timore & Confessarii monitis obarmatum. Eis vt se periculis eximerent, duæ intra religionis septa, & sponte concluserè commemorabili exemplo. Altera diutinis precibus cum parentes fatigasset, tandem impetrauit, vt ipsi peccatis prius expiati, ad aram D. Virginis miraculis celebrem, filiam Deo diuæque matri deuouerent; quæ res spectatoribus vberes lacrymas exciuit: & pauperibus amicis sponsi sui, vt epulum lautius apparārent. Altera ex parentibus hæreticis, vt rosa è spinis orta, matris hæreticæ hortatu, quod mireris, apud Confessarium è nostris, reatus totius vitæ eluit, & vitæ religiosæ præceptis imbuta, D. Claræ institutum amplexa est; illud vnum sibi molestum accidere dictitans, quod parentes densa errorum nube septos videret; quos abeuntes, fixis humi genibus, supplicitèr obtestata est, spretis nouitiis commentis, ad patritam, auitamque religionem vt se reciperent. Extracti aliquot è flagitiorum cœno. Qui sub festum Pentecostes ad D. Matthiæ religionis ergò venerant de more; hoc etiam anno ad D. Annæ sacellum, recens à quadam pia femina ex eleemosynis extructum, & ædem nostram, supplicationem decreuere; vbi plures sexcentis cælesti pane refecti sunt. Frequenter ad vicina

Digitized by Google

vicina loca excursum, firmati ad extremam lustram mortis rei; & ex occasione Præfectus Castri cuiusdam cum familia tota, pluribusque è vicinia confluentibus, Pœnitentiæ, & sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentis expiati & refecti. Curionum quorundam inscitia factum, vt Extremæ vnctionis Sacramentum non rite administraretur: & superstitiosis obseruationibus eius vsus iam rarescere cœperat, vtrique rei opportune per nos occursum. Inopiæ nostræ per suos non semel consuluit benignissimus Deus. eximium se patronum exhibet R. D. Officialis quà consilio, quà auxilio; auxit rem domesticam bobus, ouibusque pluribus dono datis. Alter plaustro vini optimi, & quingentis daleris Bibliothecæ augendæ. In scholis Discipulos numeramus nongentos circiter. Sodalitas vtraque Parthenia, & tertia, quam adiunximus, Angelorum, vigent. Eluxit illorum pietas sanctiore hebdomade in solenni diuerberatione, in Choro templi nostri, epulo duodecim pauperibus dato, continuata per diem integrum à variis, pia de Domini cruciatibus commentatione, ceteriisque id genus piis exercitiis. Nouum hoc loco spectaculum, nec minus pium, præbuere hebdomade Virgini in cœlos assumptæ sacra, quod pænè vrbem totam exciuit; ideoque visum prolixius aliquanto commemorare. Indicta à Sodalibus supplicatio est ad ædem D. Virgini, & Martyribus Treuericis sacram extra vrbem, hoc ordine: Prodibant bini, vt mos est, armis Pœnitentiæ instructi, agmen ipsum & candelabrorum fulgore, & multa face collucebant. In medio sacerdos crucem prægrandem gestabat, byssino pellucente velo obductam: pone Præfectus aurata in veste, cinctus hinc

Digitized by Google

hinc Diacono, illinc Subdiacono, tribus aliis sequentibus in Dalmaticis, vt vocant, auro grauibus. Interstinguebant agmen terni Musicorum chori. Rapuit secum pium hoc agmen non tantùm Canonicos, Doctores Theologos, qui Sodalitio illi adscripti erant; sed & alios è viris primoribus plurimos. Excepti à Religiosis istic festiuo æris campani sonitu, habita latina concio, in terga sæuitum: hinc ad ædem nostram reditum est. Religionem, quam apud nos hauserat puer, hæretica in vrbe, ex parentibus itidem hæreticis natus, ita retinuit constanter, vt nec Fratris prædicantis aut minis, aut blanditiis, nec domestico carcere, cui incluserat eum inops consilij Bucco ille, nec parentum, aliorumque hortatui cesserit. Fuga siquidem saluti consulens, mauult apud nos stipe ostiatim coacta, quàm inter suos parentum ære viuere, cum animæ certissima pernicie.

DOMVS PROBATIONIS.

IN sui victoria, & solidarum virtutum studio tironum enituit industria. Exercita illa est variis modis, & probata in peregrinationibus, more Societatis, per hæretica loca; vbi puerorum ludibria, maleuolorum sannas, famem, ceteraque incommoda magno animo sustinuere. Nec defuere vocationes non vulgares, & constantiæ exempla. Adolescens è vetere & Nobili admodum familia, Gallia Italiaque lustrata, aulicam iam vitam occœperat agere. Hærebant interim animo igniculi pietatis, quos indiderat aliquando disciplina

Digitized by Google

plina noſtra, & vehementiùs incenderant meditationes ſacræ, quibus in Spirenſi Collegio excultus eſt. Itaque deſpicere primum ſplendidam illam ſeruitutem, omnes peccandi occaſiones, & vitæ licentioris declinare. Quare diebus præcedaneis verni ieiunij, fœtis plerumque ſcelerum & peccatorum, ſubducere ſe clam, & cum Nobili viro paris animi, quem ad ſpiritualia exercitia aliquando induxerat, precibus ſe, piiſque colloquiis dare, dum alij Baccho & Licentiæ operãtur. Nec his terminis ſtetit religioſus animus; perruptis vinculis coniugij, quod parabatur, eluſa amicorum ſpe, omnibus inſciis, ſtupente Aula, & pęnè vrbe Spirenſi; ad Societatis tirocinium confugit; relictis in multorum animis aculeis. Et verò par in propoſito conſtantia, vti palam factum, cùm literis ſuorum, tum ad ipſum, tum ad Reuerendiſſimum Electorem datis, quibus de iniuria grauiter querebantur, non minus prudenter, quam generoſe reſpondit, vt ſpem omnem ſuis excuſſerit; & cùm fraternis minis, blanditiis, & violentię propemodum inuicto robore reſtitit. Alter qui animum ad Societatem adiecerat; ſed rudior, quàm hominẽ Societatis eſſe oporteret, ſibi videbatur, interim parentum voluntate mercaturę vacat: dum in Hiſpaniam tendit, in piratas Anglos incidit, pręſenti cum vitę periculo: ibi memor propoſiti priſtini, vouit, Societati dicaturum ſeſe; & inſperatò planeque diuinitus, vt ipſe exiſtimat, periculo eripitur. Cęterum cũ in Hiſpania homini Germano & ignoto negaretur ad nos aditus; Romã cogitat, literis noſtrorũ commendatus; ſed placuit Deo probare conſtantis animum iuuenis: graſſante ſiquidẽ peſtilentia, ingreſſu Italiæ prohibitus eſt. Itaque pedeſtri itinere Hiſpania, Luſitaniaque

&

Digitized by Google

& Gallia emensa in Germaniam rediit, vt voti sui compos fieret. Quod singulari animi voluptate, tandem sibi obuenisse gratulatur. Fuit alius, qui parentis minas, verbera, imò & vulnera, præ amore Societatis nostræ pro nihilo habuit. Etsi porro in tironibus formandis, opera ferè tota posita, non neglecta tamen occasio bene merendi de aliis, pro sacerdotum raritate, translatis iam aliò Patribus, qui tertium annum probationis agunt. Habitæ in Monasterio Nobili exhortationes, magna approbatione & fructu: excursum vel in Lotharingiam vsque Iubilei tempore, aures confitentibus datæ, Catecheses institutæ, tanto vtrumque concursu, vt omnibus nostra non sufficeret industria. Exerciti spiritualibus exercitiis aliquot; è quibus eques primarius religiosi ordinis, & alter Cathedralis Ecclesiæ Canonicus; qui & commemorabili exemplo religiosam peregrinationem ad ædem Virgini Matri sacram, aliquot millibus passuum distantem ab vrbe, religiose instituit. Ostendit in nos paternam prouidentiam benignissimus Deus, vt in summa inopia defuerit nihil. Reuerendissimus & Nobilissimus D. Quad, Canonicus senior summæ Ædis, centum daleros testamento nobis legauit, aliis alij eleemosynis nostram subleuarunt inopiam. Excessit è viuis tironum vnus Godefridus Huls, magnæ spei iuuenis, de quo in Spirensi Collegio.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM MOGVNTINVM.

MVLTITVDO Discipulorum maior, quàm alias; eorum præsertim, qui maioribus artibus dant operam; ex quibus magna ad Sodales accessio facta est. Ii priuatim vincendo se, refellendo improbitatem aliorum, integritatem fortiter sunt tuiti. Quidam castitatis studio, pugnis insidiantium amplexus discussierunt, vel fuga se proripuerunt. Sodales hoc anno, maiore numero & ardore corpora sua afflixerunt ieiuniis, ciliciis, & maxime verberationibus; vt necesse fuerit eis operi duos dies quaque hebdomade tribuere. Duabus verò ante Pascha hebdomadis, que ad pulsum campanæ, quæ passionis dicitur, sub vesperam templum hominibus ad psalmi Miserere lugubrem cantum confluentibus, compleri solet; hoc anno primum ausi sunt prælata cruce, per medium populum, ante summam Aram proni primum orare, tum acriter in sua terga sæuire. Ea res primum in populo admirationem, ob magnitudinem & nouitatem: tum gemitum & lacrymas, ob tristem speciem, commouit. Alterum istud vrbem etiam ad spectaculum conciuit: Locus est octo millibus passuum distans, sancti Valentini reliquiis nobilitatus, eò publice itum est apparatu & specie accommodata ad pietatem, suspenderant singuli ex collo præcatoriorum globulorum orbem, insigne Sodalitij, & manu tenebant baculum peregrini modo. Ea forma dispositi per classes bini ibant certo interuallo, intercinentibus.

Musicis,

Digitized by Google

Muſicis, anteibat Crux, & ſacra vexilla præferebantur in medio cum armis Crucis: ſequebantur viginti quatuor nudis pedibus, & pœnitentium habitu humeros onerati flagellis: ad latera procedebant Ordinum Ductores; qua ibatur, pariebat longa ſeries admirationem: triſtis facies religionem & metum. Itaque pagis omnibus, oppidoque, qua iter erat, ornata templa; & æris campani pulſu, & eo etiam loci, vbi conſiſtendum fuit, occurſu linteatorum puerorum, parochi, & Sacerdotum aliorum, & Senatus, data eſt honoris ſignificatio. Nec deerant armati, qui per agros tutelæ cauſſa obirent. Cœptum eſt inde ſacrum, & peracta publica diuerberatio. Sub ſacro vir grandæuus, qui ab Heidelbergenſi Academia venerat, primum omnium Catholico ritu ſacram ſynaxim obijt: tum corporibus refectis, gratiæ in templo actæ ſunt; & in reditu ad omnia templa itum eſt, & ſalutati Patroni locorum, per quæ via fuit: deducentibus Parochis, & concurrente vndique populo. Pridie ſupplicationis conuenere partim Nobiles, partim alii adoleſcentes opulenti, & noctem tranſegerunt in precibus: induti ciliciis, quibus mane etiam proceſſerunt. Iàm iſta, lauiſſe pauperibus pedes, addita eleemoſyna: Cilicia crebro vſurpaſſe: adduxiſſe hæreticos ad Catecheſin Chriſtianam; flagitioſos ad vitæ infamiam abolendam: libros ſuſpectos eripuiſſe de fide periclitantibus; publice propoſuiſſe, pœnam ſibi decerni in vindictam peccatorum, vetera videbuntur. Verum inſolitus ardor noua fecit. Certe non defuere qui magnam partem noctis piis colloquiis, & bonorum librorum lectione tranſegerunt. Inuenti etiam ſunt & honeſti, & nobiles adoleſcentes, qui ad ſignificandum religioſę perfectionis

Digitized by Google

ctionis desiderium, vltro se offerrent, ad colligendam stipem ostiatim die media per vrbem, & ad nostrorum maximè domos. Vnus quidē eorum, cum id impetrare non posset, toto biduo non comedit aliud, quàm ius carnium, quod inter pauperes post mensam distribui solet. Vnus quidam puer ex loco hæretico ad nos missus, cum fidem Catholicam imbibisset, & in patriā reuersus esset, adeò etiam contra parentis clamores, Catholicę fidei Magistros defendit, vt cum ille Prædicantium laudes ingeminaret; puer, se scire, omnes Prædicantes esse Nebulones, clara voce parenti in os ingereret. Tandē verò, dum parentis ira deferueret, ad vnum alterumque diem, fuga sibi consulere coactus est; quæ pueri constantia licet parentis animum nondum emollierit, matris tamen mentem ad fidei Catholicæ amorem inflexit, vt eam suscipere in animum induxerit. Alius item Adolescentulus, cum in scholis nostris Catholicam fidem didicisset, adeò in ea constanter perstitit, vt reuersus aliquando in patriam, in quam interea Reuerendissimi Archiepiscopi iussu, Catholica sacra reduci iussa erant; omnibus aliis, etiam parentibus & cognatis renitentibus; ipse tamen & Catholicis sacerdotibus adhæreret, & palam quotidie in templo versaretur, sacris inseruiret: neque vllo aliorum risu, & sannis ab eo officio auocari posset. Præcipua virtus fuit duodennis pueri, quam dæmon infringere omni ratione conatus est. Erat studiosus quidam ex Gymnasio vicini Collegij; Is cum, vt fit, studiorum caussa aliò se conferret, deuenit in oppidum quoddam; in quo cum studiorum commoditatem quæreret, videt hæresi infecta omnia, quamobrem cum inde recipere se decreuisset, mora die-

Digitized by Google

rum aliquot, eius, qui Prædicantem ibi agebat, filio persuasit, Catholicam religionem patriæ perfidiæ præferret, & secum in Catholicam aliquam Prouinciam proficisceretur; secutus est alter alterum. Prædicans, missis qui filium quærerent, repertum apud Iesuitas, continuo domum reducendum curauit. Ibi grauissimè exceptum, & modis omnibus tentatum, constantissimè in sententia perseuerantem, multis verbis & verberibus oneratum, domo expulit, non sine conuitiis in nos. Adolescens profugus huc se contulit, vbi quod hospitioli pretio soluendo non esset, reculis per vim retentis, ab hospite in publicam plateam abiectus, in ea, asperrima hyeme, cum nix alta cecidisset, pernoctauit, præ reditu ad hæreticos omnia leuia arbitratus. Ex hoc pietatis Gymnasio exierunt Religiosi aliquot: tres Carthusiensium, duo nostram familiam ingressi sunt. Venio ad ea, quæ in populo facta sunt. Domi quidem ab hæresi absoluti sunt octo supra sexaginta; vnus, qui fronte hæresin multos annos texerat, & Sacramenta quidem in publico vsurparat, sed in speciem duntaxat, vt hominum oculos falleret; sententiæ interim suæ & pernicioſarum opinionum tenacissimus. Alter vtramque speciem sumendam sibi persuaserat, argumentis vanissimis. Publica verò conuersio fuit Clarissimi atque Doctissimi D. Adami Hortzog, quæ celebrata sermonibus & fama, dolorem hæreticis, Catholicis gaudium attulit. Fuerat ille verbi minister apud Caluinianos plurimis annis, & postremis etiam superintendens, vt appellant, Hanouiæ, opidulo ob hæresin infami; & ex eorum numero vnus, qui libro Concordiæ subscripserunt. Eò loci primum clam rectè sentire

cœpit:

Digitized by Google

cœpit: deinde inter suos pro veritate liberiùs loqui: tum palam agitare quæstiones. Vbi feruere ipse maximè cœpit, ibi dissuadere hæretici: promittere, minari, nihil ad expugnandum omittere. Tamen salutem tulit ante pericula, & ad nos se proripuit, & in solenni sacro, præsentibus multis viris Nobilibus & honoratis, ex formula sacrosanctæ Tridentinæ Synodi, fidem confessus est. Alij alijs modis adiuti sunt, referam ex multis pauca. Quidam post admissum flagitium, chirographo sanguine suo conscripto, dæmoni se deuouerat, si peccaret secundò, sed lapsus denuo est. Illicò aspectabilis dæmon cœpit obire domum oblonga statura, nigra specie, & strepitum ciere. Id vbi biduo factum est, trepidus accurrit ad nos: ibi Noster, quod desperabundus videbatur, spopondit partem pœnitentiæ in se recepturum, & sacra aliquot in eum finem facturum. Ea vbi promissa & facta; ipse domusque omni molestia liberati sunt. Affine istud est: Mulier erat honesta & dives; sed coniugem habebat violentum, is sæpius redibat domum ebrius, & iurgiis implebat omnia. Id cum molestè & impatienter ferret femina, nec dolorem continere posset; factum tandem est cum intempesta nocte misceret omnia, & ipsa dæmonem in vindictam aduocaret; adfuit mox ille, & deiecto viro ex loco, non altiore duobus cubitis, ceruicem fregit. Exhorruit ad tam dirum exitum mulier, & pænè ad desperationem adacta; sed erecta à nostro. Felicior exitus fuit alterius. Erat is vir senatorius è primaria Germaniæ, sed hæretica vrbe: peregre in thermis constitutus, dissenteriæ morbo correptus est. Qui cum spiritali auxilio destitueretur, à nostro forte ibi agente oportune visi-

Digitized by Google

tatus est; idque humanitate effectum, vt Confessionem de tota vita instituerit, & Eucharistiæ sacrosanctæ (quod clam ex propinquo pago allatum est) refectus piissime obierit. Sed foris in vtilitatem proximi laboratum sæpius. Sacerdos quidam ad audiendam Reuerendissimi Archiepiscopi confessionem aliò profectus, eadem occasione Catholicorum Nobilium vtriusque sexus confessionibus vacauit. Restitutiones non exiguæ procuratæ. Alius circa Paschę tempus in vicinum oppidum missus est cum socio, rogatu Reuerendissimi & Nobilissimi Domini Præpositi summæ Ædis; qui personam suam ita egit, vt communicantium numerus maior nunquā fuerit, nec sacra solennia augustius peracta: Catechesin penè quotidie habuit primum in scholis, deinde in publico; eo fructu grandiorum & gaudio parentum, qui accesserant, vt altero die, quotquot domi haberent liberos, missuros sponte pollicerentur. Conuertit se hinc ad templa oppidi exornanda, quæ negligi videbantur. Et cum perprugaret sordibus obsitum sacellū quoddam, in quo Beatissimæ parenti quotidie sub vesperum Salue regina decantari solet, sedulò iuuerunt ciues. Id quod etiam sequentibus diebus præstiterunt in Parochiali templo exornando. Adiit postea hospitale & carceres, & vrbis capita, quæ ob offensionem Principis in mœrore erant. Quæ officia gratissimis animis accepta, percrebuerunt etiam locis vicinis. Ptętoris cuiusdam filius in propinquo oppido Caluini veneno infecto, olim à Nostris ad Catholicam religionem adductus erat. Is vt apud Nostrum confiteri posset ipso Paschatis die, & Eucharistiam percipere; à parente, licet Lutherano, claues oppidi, vt cum alio ciue egrederetur,

Digitized by Google

deretur, obtinuit, quò posset ante meridiem, sub ministri Caluinistici declamationem clam reuerti. Res cum fructu & sine periculo abiit. Officia ob ista præstita, summa beneuolentia erga nostrum in summis & infimis concitata est. Euocandi tertij sacerdotis ista occasio fuit. Edixerat Reuerendissimus Archiepiscopus noster per Comitatum Konigstein, vt ne in posterum reus plecteretur, nisi comitante orthodoxo Sacerdote, eo modo reformationis facturus initium. Incidit paulo post causa capitis, & accersitus est è nostris vnus, qui Prædicantis loco educeret reum, quod à septuaginta annis factum non fuerat. Quæsiuit ille omnia consilia rei benè gerendæ; primum reum ab hæresi traduxit ad religionem Catholicam: cum raperetur ad supplicium, clausulam ex salutatione Angelica, sancta Maria &c. repetiuit identidem, monente Nostro, circum cuius latera prædicantes ibant, & indignabundi mussabant. Eadem opera Noster, dum apud Præfectum loci hæsit, purgauit templum Arcis, & reliquias bonæ notæ & nominis disiectas, & sordibus commixtas, restituit suo honori. Concludam annales fælici obitu P. Guilielmi Bajomuill, qui vltimo anni die vitâ, ætatis suæ quadragesimo septimo clausit: Professus quatuor votorum vixit in Societate annos fere triginta, Superiorem egerat Herbipoli; ibidem atque alibi multos annos conuictoribus præfuerat. In omnibus vero officiis prudentiam & magnitudinem animi cum submissione coniunctam probauit: & cum esset præferuida & biliosa natura, & nihil quereretur magis, quam quòd videretur impatientia quemque læsisse; eo tanten tempore, quo morbus ascenderat maximè, ne signum quidem grauis animi dedit.

Digitized by Google

dit. Itaque placidissime mortuus est, relicto bono exemplo.

MISSIO LOHRENSIS.

LOHRA oppidum est in Comitatu Rineck primarium, errorum ab ipsis propè Lutheranismi incunabulis pertinacissimum. Eò missus vnus è Nostris Sacerdos, & Magister alter. Feudum illud anno 1559. morte improbi Vasalli, ad Moguntinum Archiepiscopum redierat; sed non ad patriam religionem: neque hactenus tentare rem, tutum videbatur. Peruicit tandem zelo diuinæ gloriæ succensus Reuerendissimus Elector, qui comitatum alterũ Konigstein iam antè, bonis omnibus approbantibus, comite sacerdote nostro, expulsis barbatulis istis nugiuendis, ad sacra pristina reuocarat. Itaque per speciem venationis, vicinam arcem ingreditur: illicò Magistratum per Legatos conuocat: proponit suum de recipienda vera & vetere fide, non iam consilium, sed præceptum. Tergiuersari illi, & pedem struere frustrà. Exautorati protinùs perfidiæ Magistri, & Ministri cum Ædituo, & altero profanarum Cantionum suscitabulo. Exhausta hac sentina, in Ciuium salutem & sanitatem toto pectore Noster incumbere cœpit; sed animi præfracti hactenus medicinam respuunt. Prima Concio mulierum lamentis, & complorationibus mœsta accidit; adeò ne ad aures quidem saniora consilia admittebant: & trecenti & amplius, ante sumpto prophano bolo, velut deuotione quadam obfirmarant animos. Sed mitescent paul-

Digitized by Google

paulatim, ſperamus. Tria iam quatuorue coniugum paria, Sacramentis Pœnitentiæ & Euchariſtiæ munita, ritu Catholico iuncta matrimonio. In tenuiore ætatula ſpes eſt, eam Catecheſi imbuimus, nonſine fructu: crucem efformare, Beatam Virginem religiosè ſalutare, quod flagitium & pænè capitale antè cenſebatur, nunc honori eſt. Hiſce de rebus concertationes publicę, magno vtrinque ardore inſtituuntur. ad ſummum, tertium iam menſem nulli laboti parcitum, ternis per hebdomadam Concionibus, Catechiſticis Inſtitutionibus, Colloquiis & conſiliis priuatis; omni deniq; ope adlaboratum, vt obcęcatis mentibus allucere vel radios aliquos veritatis liceat. Spe non dubia tenemur, etſi obſurduiſſe videantur, laborem noſtrum non fore inanem in Domino.

COLLEGIVM HERBIPOLENSE.

VNIVS è ſacerdotibus tentata grauiter valetudo, amicorum, & in primis Illuſtriſſimi Principis operâ, & liberalitate ſuſtentata & recreata fuit. Alteri Leonardo Fiſchero, vis morbi vitam eripuit. Coadiutor is erat, patria Thuringus, annorum quinquaginta quinque, ex quibus in Societate vndetriginta, in Culinæ ferè functionibus exegerat. Vir recto & ſimplici ingenio; pietate, vt ſub finem patuit, maiore quàm multorum opinio tulerat. Vnius iacturam, lectorum Adoleſcentum octo, diuina bonitas acceſſu compenſauit. Complures alij Societatem noſtram ardenter expetunt, inter quos opimas non pauci conditiones,

Digitized by Google

& opulenta Sacerdotia reiecerunt, vt huiusmodi rerum tricis soluti, expeditiore animo conceptum Societatis desiderium persequerentur. Collegij nostri status hic fuit, vt nullius hoc anno nostrorum, vel in domestica disciplina, vel in munere suo obeundo, partes sint desideratæ. In proximorum salute curanda laboratum vtiliter: estque ea apud nos frequentatio Sacramentorum, vt, si superiores annos cum proximis conferamus, maiores quotidie gratiæ habendæ sint Deo, qui nostros labores tam frugiferos reddit. Eorum, qui Sacram Eucharistiam in angusto nostro templo sumpserunt, numerus initus multò iam fuit, quam alias maior, sexdecim millium nongentorum & amplius. Venitarunt ad nos, expiandi sui caussa, vtriusque sexus homines non è vicinis tantùm, sed dissitis quoque è locis, ipsaque Norimberga. Succursum etiam in Paschate multis extrà Parochis, oppidis, & pagis, fructu non spernendo, quem partim Confessionibus excipiendis, partim Concionando, partim è colloquijs & familiari institutione retulimus. Fuitque vsque eò grata nostrorum opera, vt pro se quisque domum eos inuitaret, submissis etiam in eam rem filiolis suis, cum ipsi minus auderent. Actum cum oppidi cuiusdam Præfecto, de vini, quod ibidem in sacrificij vsum dari consueuerat, acerbitate, indignum scilicet videri, vile dari vinum in tanti sacrificij vsum, quando optimo se vilissimi homines inebriarent. Tantum valuit hæc apud Præfectum ratio, vt in omnem vitam reciperet, tantum se præstantis vini eam in rem daturum, quantum toto anno sufficeret. Adita in vrbe nosocomia, ægri vel stipe per nos collectâ adiuti, vel ditioribus, medicisque commendati. Neque

verò

Digitized by Google

verò neglecti sunt Carceres; tres inde operâ & studio nostrorum exempti; Venefici, aliorumque criminum rei tum à noxis expiati, tum ad piè moriendum inducti. Ad ægros vrbanos & moribundos frequentissimè: ad exteros, plurimis etiam miliaribus hinc remotos, aliquoties euocati sumus. Piis libellis multorum in sacris rebus inscitia: agni Dei, vt vocant, frustulis, dæmonum præstigiæ, & importunæ exationes propulsatæ. Adolescentulus erat, cui sæpius de nocte spectrum quoddam facessebat molestiam, apparebat ei mulier candido habitu, quę nonnunquam operimenta quiescenti detrahebat: aliquando etiam è lecto abreptum de gradibus deturbabat. Huic suasum, vt Angelo tutelari se sedulò commendaret: neque vllos deinceps cum dęmone illo sermones miscеret: neu vlla in re ei obtemperaret, (contra quàm aliàs molestiis euictus aliquando fecerat) data insuper sacra Agni effigies, quâ è collo suspensa, monstrũ illud quidem eminus se ostentare aliquando, non tamen nocere valuit: tandemque omninò profligatum apparere destitit. Præparauerat se quidam Discipulus noster ad vniuersæ vitæ peccatorum expiationem postera die faciendam. Hunc Dæmon visus est impedire voluisse, dum incumbenti se obiicit canis atri, discurrentis per cubiculum specie; quâ re consternatus ille tantoperè est, vt mente alienatus, clarissime vociferari per vndecim amplius horas institerit. Vocatus sacerdos noster, orationes nunc solus, nunc comprecantibus aliis fudit, sacram lipsanothecam capiti eius imposuit; nihil quidem tunc aliud effectum, verum non multò post à prandio ita sibi restitutus est, vt lectulo consurrexerit, decentissime se vestierit,

Digitized by Google

erit, reuocatoque Confessario nostro, tam accurate exomologesin peregerit, ac si nihil vnquam eiusmodi passus fuisset. Patuit sacræ Confessionis vis in ciue quodam, qui apoplexia tactus, cum per nutus & signa se sacerdoti aperuisset, vix semihoræ præterito spatio, perfectè eloquendi vsum, vt antè habuerat, recuperauit. Alius periculoso morbo cum laboraret, facto proposito sacri, simulac reualeret audiendi, è vestigio cœpit consanescere: breuique, dum propositum exequitur, conualuit. Iam omni die sacris interest. Febri liberatus alter, eodē die sabbati relapsus in eā est, quo contra præscriptum Ecclesię carnes gustarat. Persuasum cuidā à sacerdote nostro, vt quod collo gestabat contra febres medicamentum, si quidem superstitiosum suspicaretur, abiiceret. Fecit ille, & eadem die se à febre desertū fuisse postea testatus est. Diffidentes grauiter parentes à filiis, mariti à coniugibus, alii ab aliis, in amicitiam reducti; in quibus par Coniugum fuit, cuius decem propè annorum diffidium, affines quoque & agnatos in se mutuò concitarat. Deductus à voluntariæ necis proposito non nemo, quem aduersæ fortunæ casus male mulctarant. Confirmati etiam & retenti in auita fide, qui non leuiter periclitabantur. Aggregati ad Ecclesiæ gremium triginta nouem, qui omnes nostris sacerdotibus confessi, sacrâ synaxi se refecerunt. Iam de scholis & Deiparæ Sodalitio, quę duo præcipua nostri fundi noualia sunt, sequitur, vt pauca dicamus. Discipulos numeramus, quot antehac nunquam, supra mille quinquaginta: plerosque ad pietatem iuxtà ac studia litterarum accensos. Exciuit disciplinę nostræ fama tū longinquis è regionibus complures: tum verò ex hęreticorum quoque Academiis

Digitized by Google

cademiis præstanti quosdam indole maturaque ætate Adolescentes, qui Catholicam à nostris fidem edocti hæresim eiurauerunt, vnáque & fidem, & mores Catholicos induerunt. Ex his vnus ad verbi ministerium propediem euehendus cum esset, ab eaque re magnopere abhorreret, nec tamen paratas se pedicas euadere posse videret; fugâ sibi consuluit, & clam Patre, hic apud nos in egestate tolerare vitam Catholicus mauult, quàm apud suos cum gloria magnicrepum agere verbi præconem. Alius Heidelbergę natus, videndæ Academiæ nostræ caussâ cum huc venisset, colloquiis captus Nostrorum, saniora consilia cœpit: repudiatoque Caluino Catholicus effectus, Philosophiæ apud nos studia pauper, qui apud parentes nullius indigens, prę optauit absoluere. Prę ter hos minori ætate aliquot adolescentuli veniunt, in hęresi ab infantia educati. Inter quos aliquot nobiles ex Franconica & Hassica nobilitate, qui fidem Catholicam cum pietate, tempore breui, sic imbiberunt, vt eorum feruor Præceptoribus, & Principi admirationi & voluptati sit. Nec deest benè cœptis constantia; parentes enim quorundam nobiles, re intellectâ, minacibus illos litteris à Religione absterrere sunt conati; sed frustrà. Paruulus quidam puer, cum in scholis nostris audisset, quam abominabilis esset carnium esus in Quadragesima, nullis suorũ blanditiis adduci potuit, vt carnem gustaret, quare incænatus subinde, quod alii cibi negarentur, cubitum concessit: nonnunquam & verbera ob eam rem est perpessus. Alius matri iisdem diebus carnem obtrudenti, respondit: strangulari se malle, quam facere, quod à Præceptore audisset, sine peccato committi non posse; quo responso id deni-

Digitized by Google

denique consecutus est, vt etiam mater se ipsa respexerit, atque adeò correxerit. Audierat quidam in scholis, quantũ etiam ipsi pueri in reducendis ad salutis viam errantibus efficere possint, si verbi gratia temerè domi iurantes, aut parum honesta effutientes, aut tardiores ad rem diuinã, obeundumq; confessionis sacramentũ, ancillas famulosque, quà monendo corrigendoq; quà inducendo suauiter lucri facere studerent; id sibi præ cæteris dictũ reputans, eâ felicitate & cõstantiâ præstitit, vt famulos, diebus festis ad templũ prodituros, se cogeret præcedere: famulas vero continuis suis correctionibus vsq; eo fatigaret, vt de filii importunitate apud herũ querelas deponerent: ipse vero ab iuramentis tantũ abhorruit, vt cum aliquando à procacibus pueris, ad rem iuramento absque graui causſa confirmandam inductus esset; sic indoluerit, vt præ lacrymis vix matri doloris sui causſam profari potuerit, nec conquieuit, antequã confessus esset. Contrà alius quidam mirâ ad maledicendum iurandumque propensitate, prauam consuetudinem, post multa nequicquam tentata remedia, hac ratione dedidicit: Suasum ei, vt quotidiè cũ cubitu surrexisset, ter recitata oratione Dominica & salutatione Angelica, B^mæ. V. 'opem in eam rẽ imploraret'; simulq; ad scholas rediens, præceptori significaret, num id præstitisset. Fecit, quod suadebatur, constanter & diligenter: omneq; illud peccati genus, non solũ ipse iam studiosè cauet; sed etiam acerrimè persequitur in aliis. Pueri duo repetitis iis, quę in scholis de confessionis Sacramento, rebusque similibus audierant, septem maturę ætatis homines, partim famulos, partim cõiugatos, in quibus nonnulli adhuc hæresi infecti, ad obeundam confessionem inductos, ad Confessa-

rios

Digitized by Google

rios ipsi adduxerunt. Graui horrore, & febrili correptus frigore quidam, pedibus ægrè insistere poterat; cum admonitus à quodã, vt priusquam incumberet, B.P.N. Ignatij opem imploraret; quod fecit, sensitque præsentem opem; sic vt postero die sanus omnino, lętusque scholas reuiseret. Huic non dissimile est, quod nobili cuidam viro accidit. Is in graui morbo adhibita ad affectum latus particula interulæ B.P. Ignatij, illicò sensit melius, & post triduũ omninò conualuit. Præceptorum monitu & libri vetiti magno numero prompte traditi, & egentium ægrotantiumque discipulorum inopia liberaliter subleuata. Fuit è discipulis nostris, qui à feria quinta maioris hebdomadę, ad Christi vsque resurgentis solennia, nil cibi gustauit. Alius non antè quietẽ animi est adeptus, quàm Deo & B^mæ. Virgini perpetuam vouisset Castitatẽ. Ceterum Sodalitas vtraq; B^mæ. Virginis, flos gymnasij nostri meritò dici potest, quippe quæ aliis scholarum nostrarũ alumnis, tum literarum, tum studio virtutis præstat. Plurima ex ea quot hebdomadis sacrosanctam Eucharistiã, pleriq; quot mensibus percipiunt. Inusitatus in qui busdam ardor pietatis, flagransq; studium non suæ tantum, sed alienæ etiam salutis: vsitatę multis corporis afflictiones, cilicia, cingula, funes. Flagellationes verò vt alias, omni feria sexta maioris ieiunij; pręsertim verò sacra hebdomade, peracres à multis magna contentione etiam adhibitæ. Interuisæ Domus hospitales: ægri re, verbis, admonitione, piorum libellorum prælectione, aliisque modis, corpore & anima recreati. Fuit ex Sodalium numero, qui omni sabbato, à domesticis carnẽ vorantibus exagitari potius voluit, soloq; pane contentus esse, quam sibi quicquam contra Ecclesiæ legem indulgere.

Reper-

Digitized by Google

Repertus est, qui in Natiuitatis Christi solennitate vndeuiginti sacris ministrarit, & duo insuper audierit: qui idem honesto cæteroqui loco natus, & fortunę non contemnendę, non erubuit aliquando facie luto deformata, habituq; quantũ licuit, mendicorum more compositio, in vicino pago, Christi pauperis amore, stipem colligere. Kalendis Maij auertendæ pruinæ, quæ vitibus fere tunc imminere solet, supplicationem ad templum nostrum, vtrumque Sodalitium instituit, prælucentibus facibus, nec sine Musico cantu. Omnes tunc Christi corpore refecti. Herbipolensis quidam è Sodalium numero ciuis, ad nundinas Francofurtum profecturus, cum intellexisset, Reuerendissimum Moguntinum Comitatum Lohr ad auitam reuocare fidem, vnumque ex Nostris in præcipuo oppido eam in rem commorari; eò se contulit, ac in D. Virginis natali die, inibi confessus, sacram synaxia sumpsit; quò publico exemplo suo incolis esset incitamento. Communicantem multi, ipse etiam Nobilis Præfectus nõ sine lacrymis spectarunt. Ad quem deinde in diuersorio agentem, complures ciuiũ adierunt. Quos ille, commemorandis etiam temporalibus incommodis, si relicto, quem haberent, Ecclesiastico Domino, ad sæculares alios commigrarent, ad reditum cum Romana Ecclesia in gratiam sic inflammauit, vt aliqui se eius consiliis parituros polliciti sint. Deferuerat nonnemo è Philosophiæ Magistris, per socordiam, Dei matris Sodalitium, illudque iam contemptui habere videbatur, permisit Deus, vt non multo post graui morbo corriperetur; ex quo dum se moriturum putat, denuo recipi in Sodalitatem petiit, & impetrauit. Eo die, quo se receptum

Digitized by Google

ptum, ac iam pro salute sua à Sodalibus preces fundi cognouit, conualescere cœpit extraque mortis periculum constitui. Neque verò Collegium aliorum in se beneficientiæ & liberalitatis expers fuit, centum florenos moriens legauit Herbipolensis mercator; quos & dare testamenti executores non distulerunt. Sacra suppellex, vt minutiora præteream, aucta est scyphis argenteis ad vsum sacro epulo accumbentium quinque; quorum duo affabrè facti & inaurati.

COLLEGIVM SPIRENSE.

CONCIONIBVS & Catechesi, quas intra vrbem habuere Nostri, constanti adhuc Auditorum frequentia & fructu, non contenti, ad vicina loca excurrere, quàm aliàs crebriùs. Sexaginta oppida pagique lustrati, opera tã incolis grata, quam necessaria ob hæreseon contagionem, quam vndique afflant vicina Caluiniana lustra. Coacta in templum plebs, manè quidem ad concionem audiendam: sub vesperam iterum ad implorandam Dei, Diuorumque opem, solenni prece, quam litaniam vocamus. Oppugnata sedulò praua & vetus iurandi consuetudo, eam in rem sententiæ è sacris literis typis expressæ, & passim affigendæ distributæ: inductus magistratus, vt huic rei operam det sedulò: effectum vt domestici se transgressionis commonefaciant, si labi contingat, pœnamque imponant. Nihilo segnius laboratum domi, spiritualibus exercitationibus excolti tres supra viginti, in his Doctores duo, & alij viri primarij, &

Digitized by Google

& accidêre quædam memoria non indigna. Vir erat à primis annis hæresi infectus; hunc ægrè licet tandem tamen expugnatum, Noster perpulit, vt ad eluendas penitus dubitationes de religione, quibus frequenter & acriter pungebatur; sacris iis exercitiis se daret; paruit. Dum eum de more inuisit Pater; libellos duos in mensa relinquit; alterũ quidẽ de industria, quo capita religionis nostræ breuiter explicabantur & firmabantur: alterum casu, aut diuino potius instinctu, vt res docuit. Erat is libellus de imitatione Christi, quem aperuit, in caput decimum sextum libri tertij incidit, vbi docetur homo se Deo offerre paratum ad quæuis: atque illicò velut radio quodam lucis occultioris ictus, in genua prouoluitur, secundò ac tertiò sacra ista verba iterat, quæ legerat; sibi suæque deliberationi accommodat: atque ecce omnis illa dubitationum nubes dissipata penitus. Ipse nihil iam hæsitans familiam etiam omnẽ ad nos iisdem sacris, quę se suscepisse gaudebat, imbuendam misit. Adeo in medio nationis prauæ diffusus ille salutaris spiritalium exercitiorum odor, vt à nouem miliaribus tres imperialis vrbis ciues huc attraxerit. Curiones officij sui admoniti per nos: reductus vel postliminio vsus sacramenti Extremæ Vnctionis, aliaque id genus præstita, quæ, quia communia sunt, præterimus. Ab hæresi absoluti centum septuaginta nouem circiter. Inter illos quidam magno labore plurium etiam annorum constitêre. Famulam ægram in errore educatam, parente vtroque præsente, in perfidia vt persisteret adnitente; pio dolo, dimissis aliquantisper parentibus, extraximus è cœno illo, & cælesti viatico instructam, in Beatorum sedes, vt speramus, dimisimus. Adolescens

ſcens Nobilis, de quo in Domo probationis actum, hic Societatem noſtram inijt, quam cum altera in Cælis commutarunt quatuor. Primus fuit Pater Ioannes Armbruſterus, è Moguntina diœceſi, annorum quinquaginta, quorum triginta in Societate religioſe egerat, Coadiutor formatus; vir bonus & religioſus. Hunc paucis poſt diebus ſecutus P. Andreas Vermadius Arnemius Gelder, Profeſſus quatuor votorũ, anno ætatis quinquageſimo octauo, Societatis trigeſimo quarto inſigni morum ſuauitate & perfectionis religioſæ ſtudio: multis vtiliter laboribus perfunctus Coloniæ, Spiræ, & alibi. Excepit hunc ætate par, ſed annis octo Religione prior, Pater Gerardus Maſſetus Leodienſis, Coadiutor formatus; qui cum à multis iam annis ob geminam apoplexiam, à publicis functionibus ceſſare cogeretur, inſigni charitate & humilitate obibat domeſtica munia. Acceſſit his quartus Godefridus Hüls Weſtphalus tiro; qui huc peregrinatum miſſus, patriam Beatorum feliciter reperit. Mira in iuuene animi æquitas, inſtanti iam fatali hota: mira pietas. Videlicet horroris & trepidationis loco, identidem ingeminabat: Benedictus Dominus Deus Iſraël: &, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: & illud B. Ambroſij: Mori non timeo, quia bonum Dominũ habemus. Interim ne hæc temeraria ſecuritas eſſet, cilicio indutus optabat expectare Domini aduentum; cui, vt ſe arctius deuinciret, ſub extremum momentum votorum formulam pie pronunciantem, ſpiritus primùm ac vox, vita deinde ipſa non multò poſt deſeruit. Moriatur anima mea morte iuſtorum, & ſint nouiſſima mea illorum ſimilia. Ad extremum aliorum in

Digitized by Google

nos liberalitatem subiungam. Reuerendissimus Princeps, præter altare summum, quod opere magnifico faciendum locauit; crucem argenteam dono dedit trecentis florenis æstimatam: & annuè trigintos tres florenos templo nostro attribuit, è censibus beneficij cuiusdã ciuitatis hæresi infectę, quibus nos tamdiu frui voluit, donec illa hæresim exuat. Reuerendissimus & Nobilissimus D. Andreas, ad Oberstein Decanus, vt viuus singularis extiterat patronus Collegij Nostri, ita & moriens, quingentis florenis testamento nobis relictis id confirmare voluit. Vxor viri nobilis ducentos; centum alia legauit nostris. Donauit alia centum florenos pro casula aurea coëmenda: alia catenam auream totidẽ florenorum. Duo Bibliothecarum suarum nos heredes esse voluerunt, quæ trecentis florenis æstimantur. Ad hæc quatuor vini plaustra ad subleuandam domesticam rem dono data.

COLLEGIVM FVLDENSE.

A Reuerendissimo Abbate fundatore nostro, bonum anni principium; qui Kalendis ipsis ad indulgentiæ fructum carpendum, præsentibus adhuc Cæsariis legatis, & frequenti hæretica nobilitate, quæ restituto iam tum honoris causa aderat; in templo nostro sumere sacratissimam Eucharistiam voluit: perfunctusque ingressus sui solennibus, illicò curas ad religionem & disciplinam Ecclesiasticam reparandam admouit. Neque via expediendi occurrit expeditior negotij, quàm vt de inspiciendis huius Ecclesiæ Parochijs, & fidei capiti-

Digitized by Google

capitibus nonnullis neceſſariis paſſim promulgandis ageret: de conquirendis idoneis miniſtris, qui ſemi-hæreticis, vel apoſtatis ſubſtitui poſſint, conſilia ſuſciperet: morborũ denique conditiones perquireret, quo tempori idonea remedia ſubditis ægris afferret. Viſitationis igitur munere ad Dominũ Ioannem Erneſtum Hunfeldenſis Eccleſiæ Canonicum, Collegij Germanici nuper alumnum relegato; voluit, vt é Societate Sacerdos huic aſſiſteret, qui pro inſtituti noſtri ratione, opem in parte ferret, conſilioque proueheret munus inſpectionis. Quod vt laboris fuit pleniſſimum, ita fructus tulit non pœnitendos. Ditione enim ad hunc modum explorata, Eccleſijs inſpectis, Parochorum vita diſcuſſa, propoſitis Reuerendiſſimi decretis; dici non poteſt, quàm inſignis animorum inclinatio ſecuta, incolis ad nutum & imperium Principis, omnia & pati, & facere paratis. Porrò inter viſitandum, haud indignum literis, quod oppidum Herbſteinianum, montibus & locorum aſperitate à reliqua ditione prope diuiſum, ſectariorumque vicinia vndique cinctum, religioni Catholicæ colla ſubiecit, cum nemo ciuium vel incolarum iſtic ſanæ religionis eſſet. Abdicato quippe verbi miniſtro, & Principis voluntate propoſita, noſter ſacerdos, quod ſacrum ornatum adhuc ibi reperiſſet, illicò à concione, ad rem diuinam peragendam, altare petiit: totoque auditorio cum ſtupore tremenda illa myſteria oculis & animis vſurpante, omnia in ſilentio & attentione rite patrauit. Quo facilius, qui deinde ſubmiſſus ſacerdos Catholicus, incolas in officio veteri continuit; quippe qui minime maligni homines, ita ſibi putarent viuendum, prout Magiſtratus præſcriberet.

Digitized by Google

Cererum negotio non caruit, capita huius oppidi atque Senatum, falsæ doctrinæ tenebris occupatum, à pristinis erroribus in veritatis lucem asserere; qua in re eximius zelus eluxit noui Parochi ex nostra disciplina, qui non contentus horum nonnullos priuatis congressibus, & disputationibus lacessere; sed & huc ad Collegium adducere studuit, quo fortius superati, victoriam liberalius concederent. Sed hac tota lustratione ditionis, quæ vitia Ecclesiasticis detracta, qui mores inducti salutares, quæ morborum incognitæ species detectæ; nimis quàm sit prolixum recensere singula. Certe vigesimo sexto Februarij susceptæ fuit, finita vigesimo sexto Martij, imminente iam Paschæ solenni, quo fructus inde maior item emanauit. Nam & variis Nostrorum excursibus, & occasionibus vndique per totum annum captatis, quod hic vniuersè dicendum est, Dei tanta super obstinatos misericordia descendit, vt Fuldæ centum sexaginta in quibus non pauci honorati, ab infelicibus Lutheri pascuis, ad sacrosanctæ matris Ecclesiæ gremium confugerint: alibi præsentibus nostris ducenteni, trecenteni, & quod excurrit; quin & toti pagi ac hominum conuentus, cum animorum summa conuersione, resipuerint. Itaque præter eos, qui calculos subterfugêre nostros, & quotidie ad Ecclesiæ castra, vel matrimoniorum, vel aliorum officiorum causa confugerunt, numerati ducenti supra quinque millia; qui abiecta Lutheri perfidia, vel prauis institutis, Catholicam hoc anno fidem complexi sunt. Dedit quoque benignus Deus, vt Nosocomia toties hic Fuldæ à nobis obita & sollicitata, fructum suum vel serotinum efferrent. Nam quod sancti Leonardi vocant, marium

Digitized by Google

rium, in vrbe media ſitum: & quod feminarum minus in ſuburbano; vna muliere dempta, poſt notabilem peruicaciam, vniuerſa ſacris Catholicis reſtituta ſunt. Lamiarum quoque crebra ſupplicia, ſobolem auxerunt Eccleſiæ: ſexaginta, in huius vrbis conſpectu, per huius anni tempus, flammis exuſtæ. Teterrima multarum & ſpecies oris, & graueoleutia pedorque carcerum, quibus abſtruſæ, vix ferenda: Obſtinatio durior per crebros Dæmonum & incuborum acceſſus: alias hæreſis ſimul, & omnis conſcientiæ, & religionis obliuio dementarat. Aſſiduitate tamen Noſtrorum & tolerantia laborum, pleræque omnes ad placidam mortem; vniuerſæ, vel ad deteſtationem facinoris, vel ſaniorem fidem, vbi illa corrupta, reuocatæ ſunt. Profuit & hoc ſupplicij genus nonnullis vrbanis matronis, quæ niſi hac via, portum ſalutis nunquàm inueniſſent. Profuit & rei Catholicæ, cũ ex Magiſtratu primariorum coniuges, de Magia ſuſpectæ, maritos hæreticos metu pœnarum, vna ſecum fugere, & hinc migrare coëgerint. Iudæi quoque Fuldenſes, quorum, ob multitudinem, & Synagogæ celebritatem, haud obſcurum in Germania nomen; ad mediocritatem illam fœnoris, Societatis hominum ſtimulo reuocati, quæ tolerabilis in imperio haberi conſueuit. Qua caſtigatione correpta gens auara, quæſtuum debilitata ſpe, ſenſim magno ciuium bono migrare cœpit. Cetera quæ in miniſterijs noſtris vſurpata tenemus, ſeu olim inculcata, non repetimus; niſi de conuictu, & Seminario Pontificio, quod numero & Nobilitate floret, cognoſcere iuuet, aliquot item ex hac gente, ſpreta degeneri parentum fide, ad germanam & Catholicam conuolaſſe: vnum Societati dediſſe

nomen;

Digitized by Google

nomen; & Abbatem sancti Blasij, monasterij in Suevia longe lateque clarissimi, commotum fama disciplinæ, sex vno tempore, longissimis itineribus, in veste religiosa Monachos, huc misisse; quò pietate & literis imbuti, suis olim ornamento forent. Par verò Comitum aliquot Germaniæ, & hæredis Mauritij Lantgrafij comitas, & in Collegium scholasque beneuolentiæ significatio declarata; cum & salutatione Nostrorum, & exercitationum Gymnasij varietate permoti, licet Caluino sane quam addicti, plurimum tamen Societati honoris deferrent, & omnia nostra inhiantes, intentique aspicerent. Diem quoque suum piè defunctus est D. Ioannes Cholus, qui ex Collegij Germanici disciplina, multis annis laboriosam Parochiæ gubernandæ prouinciam sustinuit: Collegióque centum florenos, testamento legauit.

Hoc etiam anno tertij anni probatio, à Nouitiorum domo seorsim haberi, & Fuldæ institui cœpit, cui rei ex animi sententia gerendę, Reuerendus P. Prouincialis Fuldam accessit, & cùm alia ad tam salutare consiliũ vtiliter explicandum perficiendumque præscripsit: tùm P. Henricum Hauerum Collegij Herbipolensis gubernatione defunctum, huic inchoando muneri præposuit. Itaq; plurimum decem Patres hoc disciplinæ genus excoluere, lateq; fructus operis suscepti patuit, siue Nostrorum priuatim in se ipsis expugnandis alacria studia: siue opem ad alios ab his publice profectam attenderes. Nã & domi multiplicia ab exercitiis spiritualibus, & vario mortificationum genere nunquàm defuere exempla: & foris, siue rudes docendi, seu carceres adeundi, & educendi rei; siue leprosi & elephantiaci, aliisque tenti morbis visendi, aut solatiis

Digitized by Google

latiis erigendi; seu denique per aspera, & hæresi iuxta & fame tetra loca peregrinandum, probata Patrum constitit industria, id quod opportunius, partem in omnem occasione data, præstitum ab iis; quia restituto Principe, postquã religionis collapsa passim instaurare cœptum est; per excursiones & peregrinationes subito adita loca, Parochorum leuatæ curæ, omnibusque modis aliis rei Christianæ prouisum est; ita vt aliquot centenæ animæ, & integri cœtus hominum, eorum quoque opitulante studio, ab erroribus ad orthodoxam fidem sint traducti.

EXCVRSIONES.

VENIO igitur ad Paschales illas excursiones, quibus ingens fuit animarum negotiatio coniuncta. Herholezium pagus est in finibus comitatus Hanouiæ situs, nusquàm tutus à Caluinistarum vicinia. Hic, annis prope quinquaginta, incolæ Lutheri placita secuti, quàm longissimè à vero aberrabant. Missus eò sacerdos è Nostris cum socio, feria quarta sacratiore, mandatum vnà ferens, vt Prædicans iubeatur illicò templo, & solitis officijs abstinere; sed Incolarum animi insueti falsis, non ita cedere parati, & dicto audientes esse, etsi Præfectus loci, vir apprimè Catholicus, vt flecteret suos, ageret omnia. Ergo in vnum locũ acciti cuncti, & iussi, qui Dei in re tam honesta voluntate timorẽ non gerere, & Magistratui suo tefragari cogitarent, secedere in partem; & cum nemo se loco moueret, quies ista & silentiũm pro approbatione accepta: quare mox Catholici futuri, in con-

Digitized by Google

festione obeunda, & sacra Communione percipienda, quid præstare deberent, gnauiter edocti, nec caruit res optato successu: plerique non secus, ac si à pueris fuissent orthodoxi, piè ac religiosè sacris perfuncti, testati lacrymis dolorem intimum de præteritis vitæ erratis. Excitauit pietatem illorum vetus reuocata religio, iam ab annis quinquaginta interrupta, cum vexillo sacro & cereis obeundi templum, & aspergendi aqua lustrali Cœmiterium (qua cerimonia aliqui ad lacrymas vsque permoti sunt) gratulantium, defunctorum vel serò duci rationem: aut dolentium, non superesse, qui nuper erant mortui, vt frui hac Catholica veritatis luce possent. Mirum dictu, signo compulsationis audito, quàm festinarint, ne iucundissimo hoc circuitionis spectaculo priuarentur. Valdè porrò cepit, & aduertit eorum animos, mensa Communicantium ex tempore structa, & violis suaueolentibus interspersa, ordoque decens ac pulcher ad S. Synaxin accedentium. Exciti è vicinis locis fama rei Caluinistæ, modesti auditores Concionum, & spectatores ceremoniarum affuere: nec deerant, qui palam dictitarent, si per Principem sibi liceret, alacriter ac prompte in partes Catholicas concessuros. Centum circiter & quadraginta de tota vita confessi sunt: nemoque communionis capax superstes fuit, extra feminam Prædicantis filiam. Accessere ex vicino pago Weipersiano, Lutheranis dedito, viginti. Desiderium nostri & amorem prodebant fusæ in abitu lacrymæ, insigneque studium præstandi ea, quæ pro concione docerentur. Nam cum Noster duo illis vitia maximè vitanda ostendisset, Ebrietatem & Iuramenta; eodem die plerique ad Epulum natalitium honoris caussa inuitati,

repetita

Digitized by Google

repetita concione de fugienda ebrietate, præter solitum modestissimè conuiuati sunt, identidem se mutuo commonentes, ne terminos sobrietatis excederent: eaque propter, admodum tempestiue finem imposuere mensis, absque vllo ebrietatis, aut vanitatis indicio domum reuersi. Idem hic sacerdos, circa Pentecosten, duos pagos pertinacia longè cæteris anteeuntes, Mottenum, & Cottenum, aggressus est, in quo posteriore nactus duriores hominum animos, tandem tamen contentione laboris peruicit, vt viginti quatuor è lupi tartarei faucibus eriperet: ceteri quoque malo coacti demum sapere inciperent. Memorabile hic accidit, quod ipso Pentecostes, peractis diuinis, quotquot communicarunt, perstitere, dilapsis ceteris è templo: nec prius excedere voluere, quàm manũ sacerdoti nostro, à quo communionem acceperant, quasi tesseram renouatæ fidei, præbuissent. Quod spectaculum mirificè loci prætorem exhilarauit. Nec destitere postea, vbi vbi viderunt Nostros, accurrere, & manus osculo delibutas, identidem in pignus fidei offerre. Prætoris imperio cautum erat, ne cui conuersio apud populares fraudi esset, monitique recens conuersi, si quid inaudirent, ad Magistratum referrent. Reperta est vidua, quæ Nostros falsos Prophetas appellaret, ea propter ad carcerem abripi iussa, tremens ad Prætorem accurrit, culpam deprecatum. Matrem paullo post insecuta est filia grandis natu, quæ matris periculum suum rata, cum aliud potentius argumentũ non haberet, quo matrem carcerum metu liberaret, humillimè: Condonate inquit filię matrem, & noxam ei remittite, & ego fiam Catholica. Quid multis? & mater, & filia, quę pridie falsum Prophetam salutarant, ad

eius

Digitized by Google

eius postridie pedes accedentes cum Christo & Ecclesia rediere ingratiam, non absque magno animi sui gaudio atque solatio. Est in Prouincia Fuldensi Satrapia Furstenecca, cuius amplissima Parochia Eiterfeldia. Huc in partem vigiliarum accersitus alius sacerdos, cum ad messem opportuna cuncta reperisset, hominumq; animos mire in orthodoxam pietatem inclinatos; quacunque vicos concursabat, de Confessione rectè peragenda, & Eucharistiæ veritate, rudes pro temporis angustia instruebat. At vbi sedere pro Confessione cœpisset, tanto hominum concursu & alacritate excipiebatur, vnus vt labori non sufficiens pænè succumberet. Quare vnà cum Parocho huius loci, octingentos in pacem Ecclesiæ restitutos, Pœnitentiæ sacramento expiauit, & S. Synaxin iisdem sub vna specie distribuit, ingemiscente decrepito Prædicante, qui quinquaginta annis plebem illam miserè seduxerat: neque tamen suorum exemplum, quod Noster apud illum seriò agebat, amplecti volebat. Porro in Nostro deinde omni humanitatis genere percolendo, tanto inter se studio recens conuersi certabant, vt plurium officiosæ hospitalitati non faceret satis. Idem hic sacerdos alium in Pagum, cui Hosefeldiæ nomen profectus, Prædicantem loci septuagenarium, qui quadraginta annis illic hominum mentes occæcarat, ex Apostata Monacho, à concubina separatum, intra Dominici gregis ouile reduxit: & quinquaginta ex incolis in eandem caulam compulsis, hoc iucundum spectaculum vsurpauit, quod qui istic loci Ducatum gesserat verbi, cum Laicis palam, communionem sub vna specie, magno Neophytorum exemplo, frequentarit. Magnum id documentum ouibus, à segrege in deuia

Digitized by Google

uia hucusque abductis, cum sacerdos noster palam pro Concione denuntiaret; fore, vt eorum dux ad sanniora reuersus, vnà cum ipsis feliciter ad Ecclesiæ Catholicę pascua pabulatum veniret. Excursionibus alijs memorãdis, licet euentu felicissimis, enarrare supersedemus. Nam & Herbsteinium oppidum postliminio tentatum, quadraginta matri Ecclesiæ liberos genuit: Vicus Giselanus sexaginta, quorum pars nunquam in vita Sacramentis operata, pars ob hęresin refugerat; spesque tenet, si cœptis annuerit Deus, & vita longior comes Principi extiterit, vniuersam ditionem auitam maiorum religi o nem aliquando secuturam.

MISSIO HAMELBVRGENSIS.

EST Hamelburgum oppidum huius ditionis, Franconiæ finitimum, in Satrapia Salecana, apud Salam fluuium, Caroli Magni donum: quo in oppido, & ante viginti septem annos Reuerendissimus Abbas honore suo exutus est: & Augustana confessio tam altas radices iecit, vt quo tempore in Imperio religionis datæ induciæ, hic locus se mox ab auita maiorum fide seiunxerit, & nouo cultu per ministros hæreticos inducto, reipublice statum sic formarit, vt ægre ad obsequium vel officium reuocari posse appareret. Degebant in hoc oppido duo Prædicantes, alter multorum stipendiorum magister, & plebicola insignis: alter huius symmysta, rudior arte & ingenio. Prior in tanta veneratione populi ac Senatus, vt licet præsbio ex suggestu non diceret, sed è plano ferè sacra

cra ſua volumina legeret; Angeli vocem ſibi in eo percipere viderentur. Ad religionis ergo catholicę fundamenta iacienda, & veteres ruinas reparandas; primò datum noſtris negotium, vt de idoneo aliquo parocho accerſendo circumſpicerent, atque huic Eccleſiaſten ex Collegio adiungerent, qui aduerſatijs opponi poſſent, & religionis Catholicæ veritatem populo proponere. Quæ res vbi ſuperiorum venia diligenter curata; placuit Reuerendiſſimo ad initium Septembris eò honorificam mittere legationem, ac nouum Parochum ac ſacerdotem noſtrum iis commendare: ſimulque ad priſcam religionem amplectendam benigne inuitare. Poſtquàm ergo legati cum nouis ſacerdotibus adfuere; Senatus, populuſque tergiuerſari, recuſare principis Imperium, concurſuque & coitione facta, tantùm non vim intentare. Parochus nihilominus in concionem adſcendere, & præbere ſe populo in templo iuſſus. Vbi à cancellario principis verus animarum Paſtor renunciatus eſt, occlamatum à populo, & atteſtatione publica conſiliarij renunciatio infirmata. Vbi deinde abſceſſere legati, præcipua hæc controuerſia partes tenuit, vt Eccleſiam templique claues & vſum, id quod fortiter recuſabant Hæretici, Reuerendiſſimo, & Catholicis ſacerdotibus cederent. Quare & iterata legatione opus fuit ad flectendum rebelles. Illud verò non ſine admiratione prouiſum à Deo, vt paucis diebus, poſtquá Catholici ſacerdotes aduenerant, præſentibus adhuc legatis, oraculum oppidi conticeſceret; id eſt, veterauus ille Prædicans animi dolore breui dierum ſpatio conſumptus, triſti ſuorum ſpectaculo efferretur. Mox & imperio Principis alter verbi præco exulare iuſſus, ac tem-

pli

Digitized by Google

pli tandem aditus, sacrarium, calices, multiplex vestium sacrarum ornatus, venerandæ imagines, bibliotheca, quæ cuncta prouidus futuri Senatus abdiderat, Parocho & vsibus Catholicis restituta. Inuenta in penetrali istic Inscriptio gemina, digna quam posteri obseruent, hac iam secuta vicissitudine. Prior, quâ hæresis istuc importata memoria repetebatur, ab anno millesimo quingentesimo vigesimo quarto; altera, qua, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, vigesimo nono Octob. publicè in Prætorio Plebi propositum docebant librum Augustanum, quem Interim vocant. Neque componi motus huius oppidi tam subitò potuere, oppidanis, quod vi nequibant, dolo Principis authoritatem illudentibus. Itaque nuncijs crebris, ac literis ad vicinos Principes missis, patrocinium libertatis, & sectę tuendæ vndique quærere auxilia; impetratáque à spectatæ potentiæ & authoritatis Principibus suffragia, quibus veniebatur contra Reuerendissimi consilia: neque sine commination illi Nostrum hortabantur, desisteret incœptis: neue dolorem aut molestiam afferret afflictis religionis suæ consortibus. Deniq; huc res abiit, vt interposita authoritate Cęsaris, Hamelburgenses suo parere Magistratui ac Principi, omniaq; facere, quę ad Religionē Catholicam pertinent, sint coacti. Interea R. P. Visitator, cū Fuldę munus suū perageret, ad felicioré rei successum, addito ex tertii anni Patribus alio sacerdote, in Missionis formā hanc Nostrorum operā reuocauit. Quare duo iam de Nostris, Concionibus ad populum instituendis, obeundis vicinis pagis, hæresi iam imbutis, magno rem Catholicam conatu, auxilioque subleuant. Qua in re præsidio sunt Præfecti Catholici, recens

a

Digitized by Google

à Reuerendissimo dati, & Nostris apprimè commodi: duoque Parochi, Ministris hæreticis nuper suffecti. Fructus extitit per ferias natalitias nõ spernendus; Nam & in vrbe maiore frequentia Ciues, hostiliter anteà in nostram Religionem coniurati, diuinis officijs interfuere; astitere quoque non otiosi spectatores diurnis, nocturnisque natalis Domini sacris: nihilque tam suspexere, quàm communionis antiquum ritum a Catholicis circiter quatuordecim repræsentatum, qui nostrorum sermone & opera, ad id exemplum, populo Lutherano præbendum, inuitati fuerant. Neque tacendũ, ciuem hæreticum, qui no[illegible] natali reuerentiam tecto capite negaret sacro l[illegible], cum à Præfecto Catholico correptus, morem non gereret, apparitorum manu circundatum, adduci iussum in carcerem, quos cum fuga declinasset, graui posteà æris multa fuisse punitum. Sacerdotis socij, qui interea vicino in pago rusticis dabat operam, secundior item laboris successus; vtpote qui cum incolas pænè omnes haberet in potestate, ijs tamen in Pascha dilatis, ad plenum erudiendis, præter alios ab se expiatos, duos supra viginti, quos ritè probauerat, ab hæresi absoluit, pane cælesti refecit, magnumque sui desideriũ apud omnes reliquit. Cæterum, quia à Cæsare Rudolpho & Reuerendissimo Principe, Hamelburgensibus aliquot modó mensium induciæ præscriptę, quibus elapsis vel doctrinam Lutheri abiicere, vel solum vertere iubentur: confidimus certe Deo dante, circa Paschæ ferias, vberem Nostros ex arido crudoque nouali messem reportaturos.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM HEILIGENSTADIANVM.

A Beneficentia & liberalitate Reuerendiſſimi atque Illuſtriſſimi Principis Noſtri ſumenda principia. Fecit is benè Collegio ſcholiſque. Illud non ſolum à moleſto viciniæ deſpectu, ſumptuoſa domus cuiuſdam coemptione vindicauit; verum etiã ampliori agro ad lupulum plantandum liberaliter auxit. Scholis verò, ne quid vel ad vſum Diſcipulorum, vel ad ſtudiorum incitamenta deeſſet, ita proſpexit: vt daleros duodecim præmiorum diſtributioni, totidemque plauſtra lignorum depellendo frigori, anniuerſario cenſu in perpetuum inſtitueret. Sed & cura pium inceſſit Principem, de luſtratione huius patriæ, vt ſi qua infelicibus horum temporum annis conſenuiſſet, rectè beneque inſtitutis, ad melioris ſaculi pietatem ac religionem renouaretur. Eam ad rem viros delegit, & ablegauit, quorum alij negotium agerent Religionis, alij politiæ ruinas reſtaurarent; quin & comitem è Noſtris ſacerdotem eſſe voluit, vt quantum per Societatis rationes liceret, in partem laboris ſubueniret. Res acta fortiter & peracta feliciter. Fructus in animi bonis ſaltuatim percenſendis ſpectandus; vnctione ſacra confimati, ſupra hominum millia ſeptem, quingenti: duo templa, quorum alterum prophanorum cadauerum ſepulturis iampridem contaminatum, priſtinæ veneration ac decori reſtituta. Reliquarum vero Eccleſiarum, & altarium prophanatio, ne fraudi eſſet Religioni ac pietati, in vicem conſecrata ſunt, quæ

ſuſque

Digitized by Google

ſuſque deque portari poſſent, altaria quatuordecim. Inhibiti pleriſque Cœnobiis vani & curioſi concurſus: clauſtra limiteſque ad regulam conſtituti: indicti Paſtoribus ſynodales conuentus: ex Concilij Tridentini præſcripto, Concubinarijs officio interdictum, & vt ad frugem ſeriò reuocarentur, periculoſa Caſtimoniæ ſeruitia procul ab Parochiali domo & pago abacta: Bibliopego etiam, ne libros hæreticos vel compingeret, vel venderet, librorum multa cautum. Venio ad propria & conſueta Societatis opera. Illa vt annis præteritis, ita etiamnum ſuum habuere tenorem & fructum. Carceres aditi, ſupplicijs addicti ad mortem æquiori animo ſubeundam animati; domi foriſque Chriſtianæ doctrinæ inſtitutio frequentata. Tulit ea varios euentus, ex multis vnum alterumue dabo. Dum Præceptores noſtri ex more, rudibus agreſtium animis formandis operam nauant, incidit ſacerdos noſter olim in D. Magni præſentiſſima ope celeberrimum ſacellum, opportunè id deſtitutum fuit Miniſtro: ergò plebeculam ſigno dato conuocat: cauſſam & neceſſitatem exponit ſui aduentus: pollicetur reditum, auditur beniuolè; nec latuere ſtudia inimicum: nam cum eadem officia Noſter, alteri pago hæreſi infecto offerret, hominem nimiſquàm iratum, & ferreâ fiſtula armatũ habuit aduerſarium; itáque pro tempore cedendum fuit furori. Sequentibus tamen diebus eodem redijt, & in D. Magni Eccleſia iam tantum effecit, vt accolæ loci, lumine Catholicæ veritatis capti, ritu veteri viuere & credere inchoarint; nihilque prius habent, quã veteris ſui templi ruinas reſtaurare, ſacramque ſupellectilem, collectis vndique ſubſidiis, ad ornamenta Eccleſiæ reparare. Fama

rei

Digitized by Google

ma rei denique ad Reuerendiſſimi noſtri aures perlata, rem prope confecit, aſſignauit is (quando alios omnes reditus hæreſes auerrit) maldera frumenti annua ſeptem ad tecta, honoremque domus ſacræ conſeruanda. Sed & feroci illi, de quo dicebam, profuit pia Catechiſtæ admonitio, nam cum impetterritam ſacræ doctrinæ promulgationem aliquando audiuiſſet, vltrò homo barbarus ferociam poſuit, patrique ſupplex factus eſt temeritatis ſuæ deprecator. Voluntates multorum inclinatæ, odia etiam iuramentis obfirmata, amori & charitati data Chriſtianæ. Erat, qui, vt ſe de inimico vindicaret ardentius, & animi deſideria expleret liberius, deterrimo mancipium daret diabolo: nec tamen ea inter Sacramentorum vſu ſibi interdixit, futurum nempe ſperabat, vt animi cruciatum, & conſcientiæ aculeos tempore & annis obtunderet. Verum, cum noſtrum audiſſet, tormentum ſilentij vltra ferre non potuit, itaque genibus ſacerdotis aduolutus, occultum facinus prodidit, pauidamque mentem ſynceræ confeſſionis antidoto tranquillauit. Suum quoque fructum tulerunt ſcholæ, quæ vt numero minus ſunt ſpectabiles, ita in ſpem patriæ deſtitutæ eruditur ardentius. Theologiæ morali dant operam quindecim, multi in populo ac vrbe non magna, reliquis Claſſibus quinque, ſuus ſibi conſtat numerus & virtus. Argumento eſt Cytolus Arrianus renouationi ſtudiorum, ſummi Reuerendiſſimi & Illuſtriſſimi Principis noſtris legatorum approbatione, populique applauſu datus. Quam porrò non facile ſit, deſertis ſcholarum legibus manum ferulæ ſubducere; vnius periculoſa docuit emendatio. Quidam moribus ſuis, alienaque viuendi ra-

Digitized by Google

none sibi aditum ad scholas nostras præcluserat, itaque tabernas frequentauit. Quadam die sancto Nicolao sacra, compotatori suo cingulum eripit, simulque iurat, in dęmonis potestate futurum se, si redderet; audiit & annuit stygius Iupiter, interim vrget alter, postulatque suum sibi reddi cingulum, tandemque, postera die rapteris animum precibus expugnat. Securus ille sui iuramenti, & despon-sæ hostiæ, cubitum proficiscitur, somnumque amplectitur; cum ecce adulta nocte cacodæmonem lateri hærentem glabrum, & vitri instar persentit. Exanimis timore iuuenis, frontem pectusque signo crucis exarat, hostemque mox rediturum, ni meliora capessat consilia, propellit. Sed vt adolescentia viæ, quam semel ingreditur, tenacissima est, monitionem surda aure præterire cogitabat adolescens. Redit ergo voti exactor, forma humanis oculis nequaquam ferenda: tum demum è domo sua profugus, ad Collegium anhelus sub canticinium venit, singultibusque & lacrymis verba frangentibus rem explicat, auxilium deposcit, & in integra peccatorum suorum confessione inuenit. Præcipua laus Adolescentum est eorum, qui in Sodalitio sub Deiparæ Virginis vexillo stipendia faciunt. Eorum studium latè patet, siue domandi corporis, malorumque affectuum expugnandorum feruorem, siue pietatem in alios manantem exemplaque spectes. Priuatim frequenter: in sanctiore, verò, hebdomade, totius propè vrbis in conspectu, non nemine ciuium admixto, se diuerberarunt plures quinquaginta. Quidam, cum ob domesticorum improbitatē suæ deuotioni parere non posset, in solitudinem ac syluas secessit, vt de acerbitate Dominicæ flagellationis, aliquid solitarius

Digitized by Google

rius deguſtaret. Sunt qui ſaxis denudata ſua pectora, magni illius Eremitæ inſtar, incurrêre. Verum gemina ſupplicatione potiſſimum, eorum ſpectata fuit pietas atque modeſtia. Altera ad D. Magni, de quo antea memineram, veteris patroni inſtituta; Altera ad montem, vt vocant, Adiutorij ducta. Illa cum pridie anniuerſariæ B. Magni feſtiuitatis in ſcholis indicta fuiſſet, tanta omnium expectatione fuit excepta, vt animis planè promptiſſimis, poſteri diei crepuſculo maturrimè adeſſent. Educuntur ergo ordine compoſito. Nouitas ſpectaculi vna ſecum Vrbanos, Paganos: viros, feminaſque traxit; votis ſolutis, rebuſque diuinis ſolenniter peractis, Beato Magno ſuus honor, Deo gloria, incolis fides veteriſque religionis ſchema, reſtituta. Illa autem quę ad templum Saluatoris in monte ſitum ductabatur, hac multò ad pompam iuxta ac loci dignitatem fuit nobilior, vtpote quæ Sodalibus Parthenicis propria, etiam tres religioſatum familiarum Abbates allexerat. Dies ſupplicationi deſignata fuit ea, quæ ſolennitatem præcurſoris Chriſti præcedit: cumque cælum mane pluuias & tempeſtates minaretur, negotium Sodalibus Deiparæ datum, vt ſuę ſerenatrici & patronę iuſſa itinera commendarent, nec fruſtra. Triſte & ſtillans cælum, ſub meridiem, ad placidam multorum dierum temperiem ſerenatur. Ergo ad ſigna conueniunt Sodales: agmen componitur: per vrbis plateas piè ac modeſtè decurritur: tædia viarum partim cantu, partim piarum hiſtoriarum recitatione alleuantur, nox inſequens ſub cælo agenda erat, ſuæ virtuti ac patientiæ vt quiſque caperet experimentum; omnium tamen animi corporaque, licet æſtu ſitique graiter, in loco deſerto, tentata; ita

Digitized by Google

fleterunt, vt sequenti luce omnes propemodum Dominico corpori communicarint, sic pasti, eo ordine, quo venerant, domum reuerterunt: Deumque miraculorum patratorem, locique sanctimoniam collaudarunt. Concludam vnius miraculi recentis enatratione. Virgini nobili, anno ætatis suæ decimo quinto, struma deformis collo innascitur; quæ cum manum medicam semel iterumque fefellisset, spe formæ & sanitatis abiecta, doloribus & mœrore immoriens, monetur à femina rusticana antiquæ fidei & fiduciæ in Deum, nisi à diuina accuratione, huic malo curam non esse, voto Deo Saluatori ad montem adiutorij facto, sanitatem recuperari posse: insedit puellæ, & placuit consilium; sed ardua mox visares, & præter Lutheranæ fidei decreta, quibus innutrita fuerat, vota concipere: occurrebat parentum de eiusmodi pietate iudicium: quid agat? quod voueret, non suppetebat. Meminerat vitulum donatione suum in armentis esse paternis. At hoc nimis magnum visum anathema. Itaque ceræ libram vnam votum facit, in proximam supplicationem persoluendum, & dicta mirum! nullo medicamine detumescit indies colli sarcina. Virgo egressui apta, fato die viam init, montem conscendit, votumque soluit. Interim domi vitulus, quem auara Deo negauerat, morti concessit, reducemque docuit, Deo liberalissimo exosas auaræ mentis esse sordes. Elabitur vnus & alter annus, nec memor puella formæ ac sanitatis suæ, secura sui, Saluatoris intermittit peregrinationem. Recruduit ergo malum, diuque muliebri artificio tectum & obuelatum, tandem paternum auertit oculum; cui ille: Et heus tu, inquit, mea filia, grandescit denuo sub mento collum.

Digitized by Google

lum. Pupugit verbum; virginemque in lacrymas & solitudinis amorem dedit. Hic illa demum interne curantem sensit manum, melioraque de salute suscepit consilia; quæ vt certius assequeretur, cum Deo dicatis Virginibus rem communicauit, nostroque sacerdoti eodem delato, diuina in se opera pandit: atque nunc Catholicè instituta, hæresin, & omnem anteactam vitam, hoc primum anno, cum aliis octoginta eiurauit: nunc, quæ diuinę largitatis est abundantia, animo & corpore læta ac sana, Christo seruatori suo grates pro possibili sua persoluit.

COLLEGIVM MOLSHEIMENSE.

CORPORIS valetudo aut sana, aut mediocris fuit, plerorumque; vno excepto, Casparo Fessinger Spirensi, in media Grammaticæ schola Professore; quem anno ætatis vigesimo quinto, ab ingressu in Societatem quinto, visum est diuinæ clementiæ, post vnius anni languorem, phtysi non dissimilem, ex huius vitæ militia, quam ille solidarum virtutum, atque obnixo Religiosæ perfectionis studio, laudabiliter gesserat, ad beatæ & immortalis vitæ præmia euocare. Redierunt ad signa rursus, dissipari bellicis tumultibus adolescentes, quibus erudiendis operam damus; & nos ad consueta munia, etsi ipso etiam belli tempore cessatum minime sit. Expiati militum animi; pax constituta, impedita duella, ægris & saucijs in pedore, & squalore subuentum. Et quia in diuina ope spem potissimum collocarant exercitus Catholici

Digitized by Google

duces; insperata & diuinitus oblata victoria ita aduersas partes fregit, vt vtrimque ab armis discessum sit. Victoriam illam, de Maliano Generosus Dominus exercitus Imperator, Beatæ Virgini, cui votum religiose nuncuparat, in monte Serrato Hispaniæ persoluendum, acceptam fert. Magna in nos fuit beneuolentia tam illustrium Comitum, Decani & Canonicorum, quàm belli Ducum, qui templum nostrum adire frequenter, rei diuinæ operam dare, precibus intense Deo rem Catholicam commendare, egregio exemplo non destitere. Nos aliis armis pugnauimus, & expugnauimus quosdam magno ipsorum bono: decem sub suaue Ecclesiæ iugum missi. Inter illos octogenarius, professus aliquando Basileæ Dialecticam, vetulus fabularum hæreticarum choragus; qui spiritalibus exercitiis perfidiam omnem eluit. Illustris vero conuersio fuit viri egregij plane ac literati, Iosephi Langij; qui amœniores literas Argentinæ magna cum laude palam docuerat, & iam mathesin cœperat. Hic opimi Sacerdotij annuo censu contempto, fama & existimatione, quam sibi apud nos pepererat, neglecta; quam ex libris Illustrissimi Bellarmini, & exemplo iusti Baronij de religione vera conceperat opinionem, palam apud nos professus, hæresimque detestatus, ac salutaribus Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentis expiatus, in gremium matris Ecclesiæ magno Catholicorum gaudio, non minore hæreticorum dolore, repositus est. Enimuero hi fremere, calumniari, fraudes & dolos more suo machinari; donec admonitus à suis, cum vxore ac liberis, quos ad Religionem auitam partim adduxit, partim inclinauit, Vrbe excessit. Nunc liberalitatem Illustrissimo

Digitized by Google

morum Canonicorum, aliorumque experitur promptam, contra atque illi ominabantur, à quibus abiit, mali vates. Speramus exemplum viri huius plurimis scrupulos iniecturum. Alij, qui nutabant, confirmati; subuentum iis, qui Parocho destituti erant; concordia inter multos restaurata; veneficij, aliorumque criminum reis, non defuit opera nostrorum: neque nobis aliorum beneficentia. Illustrissimus Comes à Mandersheia, frater fundatoris nostri, vestes pretiosas quadringentis vel quingentis aureis æstimatas, Collegio dono dedit.

COLLEGIVM CONFLVENTINVM.

CONCIONVM, Catecheseon; ceterorumque officiorum nostræ Societatis, quæ obita hoc anno, nihilo segnius, quam annis superioribus à Nostris, fructus aliquot carptim seligam; ex quibus æstimari de reliquis possit. Duodetriginta domi ad Ecclesiam aggregati sunt, foris quinque. Expiata salutari lauacro baptismatis Hebræa; à nobis Christianæ fidei elementis imbuta. Adolescens item Anabaptista Holandus, qui multum Indico iactatus mari, tandem feciliter apud Confluentes portum attigit, & nunc merces non perituras perseuerat quærere. Confessiones de vniuersa vita exceptæ multæ; sopita odia; dissidia composita; carceres aditi; coacta stipe succursum ægris in Hospitali domo: & inducti, quà verbis, quà exemplo nostrorum, ciues honesti, & matronæ primariæ, vt illud caritatis Christianæ opus insuetum, & insolens hoc loco, sedulo & libenter obirent: cibaria suis

Digitized by Google

ſuis manibus adferrent ad ægros. Aliquot dum à nobis corporis ſalutem expectant, ſimul animo curati ſunt; eam in rem excurſum ſæpius. Frequentatæ hoc anno ternæ illæ iam ſolennes, ſub Paſcha & Natalem diem excurſiones, Anderna cum, Montaburum, Lincium. Creſcit indies Ciuium in nos, & in res ſacras propenſus affectus: ſuſcitata Lincij maximè multa pietati promouendæ, quæ propemodum obſoleuerant. Inter cetera crucifixi ſtatua elegans in locum diffractæ, & multos annos hæreticorum rabie & incolarum incuria mutilæ, noſtro curante ſubſtituta. Nec defuit piorum in nos liberalitas. Reuerendiſſimus Princeps, & generoſus Teutonici ordinis Commentator, ſolitum erga nos animum, & eleemoſynam annuam non intermiſere. Matrona honeſta centum florenos aureos, & cingulum eiuſdem propemodum pretij, templo legauit. In loco vicino hæretico vir erat, quem intemperiæ quædam agitabant, adeo vt à dæmone obſeſſum plerique arbitrarentur; imploratum eſt auxilium à Lutheranis rabulis, illi indicere preces, adire hominem, ſolari è verbo Dei: denique omnia tentare, ſed fruſtra, tandem poteſtas facta accerſendi ſacerdotem Catholicum. Venimus; ſed hominem non exorciſmis, ſed aphoriſmis Medicis egere deprehendimus. Cetcrum illud non iniucundum accidit. Princeps hæreſi infectus, adiit Collegium; dum autem Bibliothecam luſtrat, rogat nulline ſuæ factionis ſint libri? Reſponſum: eos ſecludi, ne incauto lectori vel neſcienti venenum allinant. Probabat factum: idem in horto ſuo, quem habebat cultiſſimum, aiebat ſe mandaſſe, aconitum cæteraq; letiferas herbas ſeiungi ab aliis.

Ita

Digitized by Google

Ita ille seu ioco, seu serio, verum de suis tulit testimonium. Inter discipulos eminent, qui se in Dei matris tutelam dederunt; de quibus non pauca perscribi possent, quæ hic quidem noua, & cum multorum admiratione; sed quia iam alibi similia commemorata sæpius, perstringemus tamen capita; vt quod ipsis Hilaribus, cum alii compotationibus, ipsi precibus vacarent, supplicatione extra vrbem ad montem S. Beati indicta: & quod pulchro exemplo, eluuiem nosodochii, squaloremque verrendo perpurgarunt: quod epulum duodecim senioulis pauperibus dedere magnificum: quod in se publicè flagris animaduerterunt sæpius: quod in solenni altera supplicatione, à Reuerendissimo Archiepiscopo indicta, multum exemplo suo ciuium pietatem promouerunt; quam anteà peculiari adhoc instituta ab ipsis supplicatione, accenderant.

COLLEGIVM PADERBORNENSE.

Licet hic annus insolentissimus omnium ordinum discordiis fessus iuerit, nihil tamen de consuetis Societatis munneribus omissum, qui iam multos annos ob timorem, aliumue respectum humanum, poenit. bono caruerunt; in explicatione Dominicæ passionis, à nostro Concionatore habita commoti, cum animi sensu de peccatis confessi sunt. Eodem concionis præsidio, qui aperti hæretici, aut dubii, se Catholicos profiteri cœperunt. Studium suum verbi diuini auditores factis declararunt, in attrahendis ad Conciones

&

Digitized by Google

& Collegium doctis indoctisque; quin è nuptijs Prædicantem etiam salutari fraude, monstrandæ Bibliothecæ obtenta, rapuerunt; gauisi, quod loquacissimo illi verbi viro fic os fuerit obstructum, vt coram suis comitibus hæreticis profiteretur, se Iesuitis imparem esse. Nutantes in fide, & iam reditum ad hæreseos volutabrũ concludentes, efficaciter retracti & confirmati. Ab impijs falsarum Religionum sectis, ad Catholicã veritatem traducti nouemdecim, quorum nonnullæ conuersiones iucundæ. Venerat huc quidam, vt breui futurus Prædicans, arma à nobis contra nos sumeret, sed is, in cuius manu sunt corda filiorum hominum, excellentius quid eo egit, factus enim ille Catholicus omnia alia cogitauit. Alius hoc sibi insolens in hac ciuitate accidisse narrauit, quod cum primum Lutheranorum ingressus templum confessionis caussã, duos offenderit ibidem prædicantes, à pecunia verius, quàm à peccatis homines expiantes; quorũ alter hunc pœnitentem pecuniæ spem præbentem, ad se nutu & gestibus (occultè tamen, ne primarius Lupus aduerteret) alliciebat. Ergo ab hoc varijs ex Lutheri prescripto promissionibus oneratus, & nummis emunctus, domum abijt. Insequenti die cænatum eodem reuertit, pane ex summo altari sumpto; & reposita pecunia: progressus ad aram lateralem, vt è calice biberet, præter expectationem etiam hic sibi denuo prius offerendum, quam ex calice quid auferendum, videt; pudore suffusus pedem refert, penetrat turbam, & pecuniam tum quidem pro calice cambit: ceterum de Lutheranismo deserendo cogitare cœpit postea. Philosophiæ Magister, & Iuris studiosus, cum ex Battauica Academia hanc Ciuitatem intrasset, &

Digitized by Google

& ad ciuem nuper conuersum diuertisset; cœpit, vt isti scioli solent, iacere rete, quo hospitem suum caperet, sed comprehensus est astutus in astutia sua; perductus enim ad Collegium, & conuictus ex Lutheri tomis, manus dedit: Luthericam euertit conscientiam, & priorem errorem carmine Heroico, erat enim laureatus Poëta, execratus, veram fidem protestatus est. Qui bibliothecam suam, maiorem partem hæreticam, ægrè purgari patiebatur, permotus tandem Apostolico exemplo, Act. 19. omnes libros suspectos, nostro arbitratui tradidit: & Societatis opera Catholicos comparauit. Summa hæresis impunitas, & vitæ licentia, confessionis Sacramentum his in regionibus propè eneruauit; an piè, an sacrilegè obeatur, non magno æstimant: qua in re nulli parcitum operæ, isque secutus consolationis fructus, quē libentius admiramur, quàm scribimus. Nobiles, ignobilesque, nunquam ante Nostris vulnera sua aperire ausi, medicina confessionis de omni præterita vita sanati. Premebatur non nemo iam inde à triginta annis, varijs Conscientiæ terroribus; nequit alijs satis prædicare, quantum sit consolationis, Sacerdoti Societatis confiteri. Ad hebdomadarium Sacramentorum vsum, post Confessiones vniuersales, inducti quidam. Inter discordes coniuges pax posita; pellicatus vt in matrimonium transiret, effectum: per sacra Agni Dei symbola, metalla benedicta, & lustralem lympham, multi consolationem & auxilium vnà senserunt; quidam filium suum desperatæ à Medicis valetudinis, ad templi aquiminale duxit; intra paucas horas linguæ enormiter inflatæ tumor abscessit, non sine omnium stupore; vt iterum loqui & comedere potuerit. Pompæ

Theo-

Digitized by Google

Theophoriarum illustriores redditæ, ob comitatum & præsentiam personarum authoritate valentium, ad eas celebrandas nostrâ operâ inductarum. Iuuentus numero & virtute nitescit; cui hoc anno Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps, non tantum sedulitati, & doctrinæ præmia dedit; sed deinceps quoque se soluturum recepit. Ex hæreticis locis plurimi, non sine fremitu ludimagistrorum illorum, nostris præceptoribus imbuendi sunt traditi. Tres hinc in tyrocinium migrarunt ad discenda Societatis rudimenta; è principijs Emanuelis alter, vt Coadiutor sit: è Rhetorica duo. Quidam ex Caluiniana vniuersitate, deserta optima conditione, huc se contulit: elegit apud Catholicos siccum magis panem, quam inter Sacrilegos delicias. Per Studiosos prisca reuocatur consuetudo, feria sexta & Sabbato abstinendi à carnibus. Sunt enim parentibus, alijsque exemplo & eruditioni. Excellunt verò Parthenij, quorum virtus se ostendit toto quidem anno, Sacramentorum, Ciliciorum, spontanearumque diuerberationum vsu; maximè tamen, per quadragintadiale Ieiuniũ: ac Dominicę Cœnæ memoria die sacro, prandium duodecim pauperibus præbuerunt. Ciuis quidam honestus singulorum pedes abluit, numaria impertita eleemosyna. Tribus illis sanctioribus diebus, continue interdiu ad sepulchrum Domini orauerunt. Spectaculum lugubre sua industria iucundum reddiderunt, quando Sodalem cyrcęo pane à venefica quadam enectum, rarò exemplo tumularunt. piè sane Adolescens sese toto septennio, quo cum morbo luctatus est, ad mortem præparauit. Vnum enim puerum, præter alios quotidianis eleemosynis adiutos, pæne solus sustentauit:

nun-

Digitized by Google

nunquã præstigiatricem verbulo læsit. Sodalitium Angelicum nihil cedere conatur Parthenico, tũ in operibus misericordię procurandis, tũ voluntariis verberibus, tam priuatos inter, quam publicos parietes; Cingula potius, & interulæ cilicinæ, quam frequentia postulantium vota defuêre. Iucundissimam alacritatem feria quinta magnæ hebdomadis exhibuerunt, dum duodecim pauperes albis panibus, vino, musicâ, refecerunt. Experti sumus item in difficultatibus scholasticis, Consulum fauorem, licet Resp. turbata, ac ipsimet vix securi vitæ essent, imò nuper etiam ciuium in studiosos didicimus animos, cum quidam Catilinæ omnia sursum deorsumque vertere adlaborarent, atque suum psephisma furiosè vrgerent; vt vno temporis puncto vniuersi nostri studiosi vrbe exigerentur, vulgò persuadentes, nihil domi à Ciuibus dici, quod studiosi Iesuitis non referrent, hi Principi. Huic figmento, exceptis desperatorum assecłis, reclamarunt omnes etiam hæretici. Foris quoque tudatum, in itinere mercatoribus persuasum, vt diebus ab Ecclesia prohibitis carnes non comederent: neùe libros hæresi infectos legerent, aures Rabulis euangelicis accommodarent. Hebdomade sanctiore, quæ anastasim præcedit, Nobilis quidam vnum è nostris in Ciuitatem hæreticam euocauit, in quam conscripti ad Exomogesin faciendam, ex diuersis remotis locis duodecim Nobiles; inter quos duo, abiecta contumacia, suauissimo Romanę Ecclesiæ iugo colla subdiderunt, & vnà cum alijs per mediam ciuitatem, ad templum quoddã Religiosorum, supplicantium forma inusitato exemplo, ciuibus admirantibus se contulerunt sacrificio Missæ interfuturi, & diuinum epulum

Digitized by Google

pulum celebraturi. Ad rogũ damnatis veneficis & lycanthrópis, vtiliter opera nauata: vnius, quæ nullis verborum machinis expugnari poterat, vltimo die insignis conuersio, laudem & beneuolentiam Societati peperit. Alia per nos casses diaboli euasit. Quàm grata nostra opera fuerit, ostendunt trium pagorum rustici, cum viginti quatuor plaustra lignorum, in grati animi significationem obtulerunt. Hoc anno prouidentia diuina opportunissimam, & nostris vsibus exoptatissimam domum cum horto & viuario, inter duo amœnissima Paderæ fluenta, media fere in ciuitate liberam ab arbitris, stupentibus & indignantibus hæreticis, accepimus. Denique Reuerendissimi & Illustrissimi Principis beneuolentia hoc anno, quam in tertium annum, maleuolorum nubibus obductam, non videbamus, reluxit. Reuerendum Patrem Visitatorem ad se euocauit, & perhonorificè accepit, & de fundatione Collegij tractauit; quam re ipsa secuturam speramus. Quam antè vulgi sermone iactabatur, Societati domum ædificari cœptam, non eraditurus; nuper vrsit, vt aliqui immigrarent. Duo igitur incolunt. Vt Sacellanum Reuerendissimi mors sustulit, cœpit sua Celsitudo vti nostro sacerdote tantisper. Aulicus quidam perpetuò Societati nostræ detrahebat, moriturus tamen, ea nocte, quæ vltima vitæ fuit, sæpius ingeminauit nomen Patris illius, de quo infandum crimen falso sparserat; & sibi in supremo certamine adesse voluit. Manè adfuit. Didicerunt videlicet omnes, quando viderunt eidem inimico funebrem haberi à nostro concionem, Societatem nouisse in bono vincere malum.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM MONASTERIENSE.

VBERIORIS messis occasio fuit Iubilæum, hoc anno his locis promulgatum; comparati ad id omni studio animi, nostrorum opera, Summa doctrinæ Catholicæ de Indulgentijs breuiter & perspicuè comprehensa, typis descripta, ad Curiones missa est, vt pro concione populo explicarent, quod factum magno cum fructu. Excitati sunt è vicinis stabulis duo Caluini de grege, qui allatrare ausi, & schedia quædam palam spargere, etiam in Vrbem inferre; sed maturè à Magistratu itum est obuiam: proscriptæ illicò pestiferæ merces, cum institore suo. Catholicorum planè nouus feruor extitit. Indicta supplicatio celeberrima, prorsus inusitata ab annis plus minus septuaginta, seu apparatum, seu frequentiam spectes. Vexillum splendidum, insignia Sereniſſimi Electoris, inter Diuorum Petri & Pauli, Caroli Magni & Ludgeri imagines ostentans, à tribus nobiliſſimis adolescentibus per vices efferebatur, præcinentibus quatuor tubicinibus, & præeuntibus tædis octo: cingentibus verò hinc inde adolescentibus è flore nobilitatis. Clerus omnis & Parthenij Sodales, in suas quique Classes pulchre centuriati prodibant; aureæ, argenteæque statuæ, quæ iam inde ab Anabaptistico furore delituerant, nec vnquam fuerant palam, circumlatę. Et ne singula persequar, eâ modestiâ, religione, ac maiestate res gesta, vt Vespertiliones nostri admodum hac luce perculsi, oculis vehementer doluerint. Pulchrum in primis specta-

Digitized by Google

ſpectaculum prębuere Sodales, licet & ſupplicationis authores & incentores, præter Noſtros, magna ex parte fuerint; iucundiſſimum, inquam, ſpectaculũ dedere, cum pauperes mille octingentos in aream ſcholarum coactos, per Reuerendiſſimũ Suffraganeũ, lumen & decus non Cleri tantũm ſed & totius ditionis huius, præfectum ſuum, & Noſtros Patres, principiis Religionis noſtræ diligenter imbutos, liberali eleemoſyna donarũt. Quo facto ad piam æmulationẽ incitatus Nobilis Dominus Cathedralis Decanus Eccleſiæ; qui vbi id intellexit, ſuo & Collegarum ſuorum nomine liberaliſſimè pecunias in pauperes erogandas curauit. Sequuntur dein Eccleſię aliæ; ſed & Ciues opulentiores pro ſuis quiſque facultatibus. Quod Chriſtianę pietatis opus hæretici noſtri, qui cetera carpebant, non potuere non admirari, & probare. *Ipſo Pentecoſtes* die, qui Indulgentijs promerendis dictus erat, in templo noſtro mille quinquaginta, in Parœcijs propè innumeri, Sacroſancta Euchariſtia refecti ſunt. Illud porro notare eſt, mirè confirmatos & erectos Catholicorum animos, & deiectos aduerſarios, qui omnes ſuos conatus irritos eſſe viderunt, ideoque minus iam impudenter ſuam exhalant mephytim. Plurimum iam Catholicam promouent, qui ex ſcholis noſtris prodiere Parochi; ſed & aliorum inſignis in religione conſtantia eluxit, quam nobis Doctoribus hauſerant. Fuit, qui ex Holandia, in qua triennium mercatori perditè Caluiniano operam dederat, huc expiandæ Conſcientiæ gratia ad nos ſe conferret. Virgo pia in domo hæreſi infecta ad prandium compulſa, neque ludibrijs, neque ſannis, neque fraude quorundam, qui ſe Catholicos mentiebantur, & licere veſci

Digitized by Google

veſci quibuſuis appoſitis, ſi aliud non daretur, deblaterabant: neque vlla demum ratione induci potuit, vt aut carnes, aut piſces carnium contactu infectos guſtaret. Quare certatim ſuperſtitioſam, à Ieſuitis ſeductam proclamare, maximè cum orbem ſaltatorium verſare cum ceteris recuſaret. Alia varia tentata, vt Religionem, quam à nobis didicerat, abijceret; non tamen præſtitit; ſed & matrem nutantem erexit, & ad Confeſſionem communionemque adduxit. Non par alterius conſtantia & grauitas fuit, quæ anum fatidicam adijt & audijt, nocte vero inſequenti miris ſpectris territa, viſa præfocari à Dæmone, donec ad Pœnitentiæ remedia confugit, vnde & alter, qui iam laqueum ſibi pararat, opem conſecutus eſt. Adducta ad nos eſt femina, quę energumena credebatur; ſed remiſſa, quod nulla indicia aduerteremus; dum curru inſidet ipſo itinere, ecce tibi biduo columba niuea identidem aduolãs, quaſi immurmurat neſcio quid in aurem. Illa ſe monitam, ait, Monaſterium repetat, ibi liberandam ab inſeſſore dæmone. Redijt itaque ad nos, edocta munire ſe ſigno Crucis, & columbę illi occinere, ſi reuertat, Omnis ſpiritus laudet Dominum: tum etiam conſpuere accedentem; ita ab omni morbo, omnique illo conſortio eum illa columba liberata eſt. Illuſtre illud: Mercator ex Hollandia huc venerat, ad Francofurtunas nundinas iturus, qui religioni, quam in noſtris ſcholis ante annos aliquot didicerat, iam ſeptimum annum lucrum antepoſuerat. Hic dum templa Vrbis huius luſtrat, in picturam incidit, quæ ſupremum Chriſti iudicium referebat, quo ſpectaculo totus cohorruit: & licet ſalutarem illum timorem varijs artibus conaretur excutere; non

Digitized by Google

tamen ; adeo vt cum socijs se itineri dare non auderet, præ conscientiæ terrore: nec animo prius quieto esse potuit, quam per exomologesin cum Deo in gratiam redijt. Quindecim ab hæresi absoluti: libri noxii subtracti, odia sopita; capitales inimicitiæ compositæ, disiectæ pernicioſæ societates, aliaque id genus præstita. Fuere qui flagris, catenulis, ciliciis crebrò carnem edomarent, non tantum Sodales Parthenii, sed & matronæ honestæ & Virgines. Scholę florent; etiam ex vtribus sub Caluini iugo gementibus pelliciunt auditores. Oldenzalia vna, veteres Salios inde emigrasse nonnulli putant, denos quinos misit, licet Buccinatores Caluiniani non desinant palã è suggestu contra furere; sed adeò feliciter, vt quidam, qui eam ob rẽ traducebatur à Rabula, filium alterum, qui inter Lutheranos agebat, inde reuocatum, huc ad fratrem nobis operam dantem, miserit, eadem disciplina imbuendũ. Interim rumpuntur ilia Codris illis, paricidas filiorum parentes illos proclamant; sed vano boatu. Ostendêre sępe pietatẽ discipuli, siue in respuendis constantissimè vetitis cibis, siue in hęreticorũ contra nos aut religionem nostrã calumniis, siue in adducendis ad faciendam peccatorum confessionem; adeò vt puer quidã sexagenarium, à miliari vno, eam in rem huc attraxerit. Creuit liberalitate piorum res domestica, & templi supellex. Æs alienum mille dalerorum, quo iam premebamur, dissolutum: trecenti amplius Daleri ad inopiam subleuandam dati: totidem ad templi ornatum, accessere peripetasmata auro argentoque intexta quinque, vnà cum vestibus sacerdotalibus omnibus magni pretii: aliaque nonnulla, quibus suum in nos, templumque nostrum animum declararunt.

MISSIO

MISSIO RITBERGENSIS.

ETsi non absre missio Ritbergensis produci videbatur longius, quàm fortassis rationes Societatis ferrent; egerunt tamen magno studio Comites generosi cum superioribus, ne operâ Nostrorum, in hisce recentibus conuersionis principiis destituerentur. Hęresin deseruerunt Nostrorum opera quatuordecim, pluresque supersunt religionis Catholicæ candidati. Fuit Adolescens domi nobilis, obstirmatus adeò in Lutheranismo, vt amplius biennium in illo expugnando nequicquã laboratum sit. Hoc primum anno, cum Iubilæi gratiam festo Ascensionis celebratum iri in Arcis sacello cognosceret, magno se ardore dedidit; etsi matrem videbat ex infelici dolore dies aliquot decumbere, vixque posse sustinere filii aspectum. Vt autem iuuenis ob bilem matris ne fatisceret, Ill. Comes Ioannes eum ad se, vt tum ex pedum dolore in lectulo attinebatur, euocauit, & acri oratione ad constantiã incitauit. Hoc vero vt exemplum vidit soror adolescentis natu grandior, quamuis iras matris longè magis formidabat; tamen conueniendi Patris furiuam captauit occasionem: postque auditam accuratius doctrinam Catholicam, manus dedit. Quidam ad hæc nobili genere, in aulis hæreticis annos non paucos exegerat, obduratior in erroribus, hunc cum ab Huugarico reducem bello sacerdos humanius esset per varia inrerualla allocutus; venit tandem vltro in cubiculum, petiitque de Confessione informari: nec mul-

Digitized by Google

tò post Sacramenta singulari pietate vsurpauit, vt iam mirentur, in bellicoso homine, admirandam metamorphosin Aulici. Alterum, idem, ex eadem expeditione reuersum, cum morbus grauior occupasset, bidui magno labore, diu multumque tergiuersantem, exemptis omnibus scrupulis traduxit ad fidem. Adierat officij caussa, ex ditione Comitis non Catholici, Virgo nobilis arcem, vel primis ab annis hæresi tam addicta, vetulo vt Prædicanti psalmodiam impiam è suggestu inchoanti, succentricis operam, conspicuo in loco præstaret; quæ auditis concionibus, cum expetiuisset colloquium de Religione, capta ad extremum fuit: neque prius discessit, quàm hic obeundis Euchatistiæ & Pœnitentiæ Sacramentis Catholicam sese factam ostendisset. Et quoniam erat huic Virgini cautè procedendum, ne mutationē intempestiuiùs cognoscerent hæretici; Comites ipsi propinquam eius, induratam in Lutheri stultitia, distulerunt in seram noctem, dum in sacello confessionem Virgo absolueret; vixque reuerterat domum, cum Lutherani Nobilis Collegij Antistitam, honoratam feminam permouit, vt Patrem ad se vocaret; quæ licet hæresin pertinaciter diu adamarat, tamen mutauit omnino animum, decreuitque abdicato Luthero, referre se ad maiorum fidem; utque securius confiteretur, quoniam Ritperga est nimium suspecta, vir Nobilis, & ipse emersus ex hæresi, obtulit hospitium arcis suæ; vt per speciem epuli inuitentur Virgines, ac tum adiungantur ad Ecclesiam. Nam cum Virginis Ritpergæ conuersæ feruorem notasset Prædicans, quod iam recusaret cantillare in templo, & obuerso tergo pium in librum esset abrepta; furere cœpit ac bacchari; & tamen Virgo nobilis

Digitized by Google

nobilis perstitit, sororemque acciri è vicino loco curauit, vt ipsa quoque eriperetur ex inueteratis malis opinionibus. Miles quidam saucius apud hæreticum decumbens, Sacramentis Catholicè munitus est: & altera Virgo in fide, quam non ita pridem susceperat, nutans, firmata. Edixit serio generosus Comes, ne festis diebus vlli subditorum, itare in arcis sacellum cupientium, aditus precluderetur: & iussit præterea nobiles, Equitesque non Catholicos, qui adhuc refugerant templi conciones, consequi sese, vt iam numerus auditorum sit densior, spesque appareat non paruula, complures captum iri. Excursum insuper ad varias Nobilium arces, vulgique mappalia, & in agrum finitimum, vt paullatim primores Societati conciliarentur, & rudis turba Catholicam fidem, pietatemque cognosceret: nec vertit malè apud nobiles, quorum animos pellexit in studium Societatis, & respuere item plebei, apud quos tanta est in hoc tractu ignoratio rerum sacrarum, vt oblata Crucis imagine, mysteriũ se nescire affirment, & præcepta à se diuina seruari posse impudenter abnegent. Sed est in hac ora cacodæmonum in filios diffidentiæ mira potestas, vt incantationibus veneficiisque non pauci sint addicti, cogaturque Magistratus ob maleficiorum graues iniurias, seueras habere de sontibus quæstiones; quare præter captiuos alios, quos visere Pater solet, etiam sagarum carcerem lustrauit. Erat verò ex veneficorum numero decrepita anicula, quæ pertinaciore silentio obdurarat aduersus acerbissima tormenta; cui postridie, assistentibus claro die excubitoribus, ceruices diabolus elisit; quod euenit etiam alteri, cum staret erecta apud quæsitores, leuiterque tantummodo

Digitized by Google

in dexterum humerum caput reduceret. Igitur in aperiendis diaboli fraudibus, & explicandis veneficiorum cauſſis, ſuggerendiſque remediis laborandum apud Catholicos hæreticoſque, haud modicè fuit. Puella iacebat ruſticana horrendis exagitata intemperijs, quarum finem inuenire mœſti parentes cum non poſſent, Ritberga bis Patrem euocarunt, qui in frequenti confluxu agreſtium cenſuit placandum ante omnia ſollicitis precibus Deum, nixuſque genibus cum Ruſticorum turba fecit orationem: deinde audiit confeſſionem ægrotæ, perque hanc occaſionem de Cacodæmonum callidis impoſturis euitandis admonuit conuenas, & ſeparatim improbi detexit planifraudes, qui ex monſtroſo libello coniurationes ſe felicius editurum iactabat, quam faciant ſacerdotes Catholici; nam cum illum valde premeret noſter, ad promendum exorciſmorum volumen, tergiuerſari tandem cœpit, donec vulgus hominis impietatem pæne tangeret, atque etiam apud Patrem deteſtaretur. Libri noxij ſublati; ſubuentum iis, qui morbo aut egeſtate premebantur; captiuis à generoſis Comitibus venia impetrata. Cum autem ab Vngarico perdifficili bello ſoſpes tandé reuertiſſet Comes, cordi fuit illi in primis, vt grati animi teſtificandi cauſa, cum generoſa Coniuge familiaribuſque aliis, religioſe Sacramenta perciperet: tum quoque pecuniam copioſam, quam pro incolumi reditu deſponderat, in pauperes expenderet. Sed aſſeclæ Martiales, cum ſe in otium recepiſſent Aulæ, ex moleſtiſſimis hybernis morbo duriter affligi cœperunt, quare viſcera materni amoris in illos præcipuo ſtudio effudit pia Comitis coniux; dumque Pater obiit lectos clinicorum, audit exomologeſes;

Digitized by Google

geſes, corpora diligenter ipſa curabat: nec cellam modò patere vinariam ac penu volebat, ſed ſuo in cubiculo habiliorem confouendis ſtomachis cibum coqui. Inter hæc viſum exercere Illuſtrium fidei tyronum patientiam Deo, extincto præter opinionem filiolo primogenito, quem lætitia, ſuperiori æſtate, ſuſceperant, quod contigit eo die, quo Saluator commune generis humani delictum atroci morte perſoluerat; cum ambo Comites vſque in multam veſperam, pro ſalute infantuli comprecati ante diuinam Euchariſtiam fuiſſent; neque tamen ceciderunt animis, cum enim inauditum eſt in cubiculo de interitu pueri, conuerſa ad Illuſtriſſimum maritum Generoſa Domina: Bono, inquit, animo ſimus, mi Domine, hodie Saluator noſter mortem pertulit, & cum ipſo paruulus noſter expirauit; certi equidem ſumus, optimè eſſe defuncto: incerti eramus de ventura ætate, quâ poterat intellectum eius mutare malitia: abſtulit primitias matrimonij Dominus: compenſabit eaſdem nouâ benedictione. Vt autem rara eſt ſola calamitas, ita ſuper hoc vulnus additum aliud eſt poſtridie, cum nunciatum fuit, Comitem fratrem, quem ſperabant adiunctum iri Eccleſiæ, in ætatis flore extinctũ in itinere; tum vicem animę miſerati non fleuerunt, ſed eiularunt, vixque vllam admiſere conſolationem: & tamẽ ſequenti die communionem piè admodum in ſacello celebrarunt: paulloque poſt cum funebri Catholica ſymphonia efferri ad ſepulcrum infantulum curarunt. Neque voluit opportuno dolori lenimento deſtitui Generoſos Comites Deus. Nam Pontifex Max. amantiſſimas miſit literas, quibus dolorem piorum Dominorum perhumaniter mitigabat; & partum no-

Digitized by Google

uæ ſobolis, paterno prorſus affectu, cum Apoſtolica benedictone imprecabatur. Dein adulto fermè Autumno, cum ſe breui ſpatio bis percipiendæ religiosè cæleſti Euchariſtiæ comparaſſet Domina, feliciter enixa filiolum fuit, quam Noſter in conuentu ſpendidæ Nobilitatis, ſuſcipiente Illuſtriſſimo Paderbornenſium Principe, baptizauit in lacello, poſt habitam de Regenerationis myſterio ceremonijſque concionem, quæ tam ſecundis auribus eſt excepta ab hæreticis nobilibus, vt dixerint, ſe vel diem integrum audituros ſacerdotem fuiſſe: ſeque etiam ſeparatim perbenuolos Patri oſtenderunt: ac breuiter, facit lætitiam bonis Comitibus eximiam, quod videant, non modo Religionem hic inſtauratam bene ſuccreſcere; verum etiam Ritpergam ſuam effici paullatim tutum confugium illorum, qui in finitimis ditionibus Dominorum non Catholicorum deliteſcunt fideles: vel qui pertæſi erroris, etiam redire ad maiorum religionẽ cupiunt: ac fecere duo Legati à Comitibus non Catholicis, qui confectis negotijs hinc relegere viam prius noluerunt, quam, facta exomologeſi, ſacram Euchariſtiam publicè percepiſſent.

COLLEGIVM HILDESHEIMENSE.

OPERA Noſtrorum cum pijs, tum impijs fructuoſa fuit. Conciones ordinariæ in ſumma æde, & diuerſis in pagis, magno Auditorum bono, frequenter ſunt habitæ. Exercitijs ſpiritualibus aliquot exculti: artes magicæ abiectæ: plures tum Eccleſiaſtici, tum ſæculares, ad frequentio-

rem

Digitized by Google

rem vsum sacramentorum traducti: epulis cælestibus accubuere bis mille, sexcenti sexaginta. In duobus pagis ab vno tantum Sacerdote tredecim supra sexcentas confessiones auditæ: consuetudo sæpius communicandi introducta. Doctrina Christiana hucusque propter pericula, quæ ab hæreticis imminere videbantur, intra mœnia in vnico sacello se continebat. Hoc tandem anno in quatuor pagis, maximo incolarum fructu, explicari cœpta; in quibus tanta erat ruditas, vt vir quidam quadraginta circiter annorum, publice professus sit, se nunc demum cognouisse, quis orationis Dominicæ, salutationis Angeliçæ, & symboli Apostolici author extiterit. Malæ consuetudines abrogatæ; & quòd diebus festis, facta Eleuatione, turmatim templo excurrebant. Inducti sunt etiam, vt templum ingredientes & egredientes, aqua benedicta se aspergant. Is amor Rosariorũ in vno pago excitatus est, vt viri iuxta ac feminæ nec precibus, nec pretio parcant, vt habeant: nec aliter, quam collo appensa circumferant, quò nocte vti possint. Nonnulli sub hæretico Principe degentes, Rosariis pænè quotidianis, quæ sub concione suorum ministrorum identidem recitant, religionis mutationem, per interceſſionem Beatæ Virginis, se impetraturos sperant. Egregia in ornandis templis suis & statuis, Rusticorum liberalitas extitit. Supplicationes longo tempore intermissæ, suadente nostro sacerdote, iam reuocatæ sunt. Horum studium in templi ornatu, pagi vicini æmulantur, & supplicationes intermissas omnino reuocare in animum induxerunt. Itum præterea est bis ad loca quædam Saxoniæ remotiora, quæ Principibus à Catholica religione alienis parent; vbi sacer-

Digitized by Google

sacerdotes in audiendis Confessionibus, & sacris faciendis instituti: modus ritè confitendi plerisque traditus: centum circiter, per Confessionem peccatorum, conscientias suas emacularunt, & ad meliorem vitam se receperunt. Inter nonnullos diu multumque dissidentes, pax composita est. Maritus cum vxore quatuor annis, non optimè conueniebat: res eò deducta erat, vt filij parenti vitrico mortem minitarentur. Persuasum omnibus, vt præmissa generali confessione, iras & simultates ponerent: viro præterea, vt, quàm hactenus factum fuerat, rebus diuinis studiosius operam daret, pecuniarum amori modum poneret: vxor, vt marito præiret exemplo, quod præcipuum erat in suo mundo muliebri, cingulum argenteum D. Virgini sacrumesse voluit; vt, quo ipsa mundo seruiens se cinxerat, modo corona argentea caput D. Virginis cingeret. Item duo alij, qui diu fatale odium fouerant, ac alter alteri mortem minatus fuerat, ope nostri sacerdotis, datis vtrimque dextris, reconciliati sunt. Mulier ægra, voto D. Virgini facto, habere cœpit melius. Quidam ex vicina ciuitate hæretica oriundus, cum diu aduersa valetudine laborasset, nec sanitatem recuperare posset; vouit Deo, Catholicum se futurum, si pristinæ valetudini restitueretur. Voto facto, statim sanitati restitutus fuit, & votum Deo reddidit. Qui cum publico scandalo, vxore viuente, multos iam annos pellici assueuerat, ad saniorem mentem reductus. Gymnasium nostrum cursum suum tenet, & celebratur consilio & iussu R. P. Visitatoris. Classes in domo Collegio vicina coniunximus, quas alias, non sine magno nostrorum incommodo, diuersis in locis habuimus. Ære campano iam Discipulos

Digitized by Google

cipulos noſtros conuocamus, & hæreticorum auditoribus deſiderium noſtri Gymnaſij excitamus. Ægrè ferunt verbi miniſtri, tam inſignes Adoleſcentes ex diuerſis locis ad nos confluere: Superintendens in patriam & nomina ſingulorum diligenter inquiſiuit; vt à Principibus Lutheranis, per ſuos ſymmiſtas, intetdicta extorqueat, quibus reuocentur. Sed brutum fulmen parum terret pleroſque. Sunt qui dicant, ſe potius patriam, parentes, & omnia dereliƈturos, quam agnitam ſemel Catholicam veritatem. Nobilis puer in ſcholis noſtris Eccleſiæ partus, vehementer à matre, cognatis, & Prædicantibus ſollicitatus fuit, vt ad hæreticos rediret; maximè cum Princeps mandato interdixiſſet, ne vel nobiles, vel alij ſubditi, filios ad Ieſuitarum ſcholas amandarent: & qui eas frequentarent, quamprimum reuocarentur. Sed irrito planè conatu; nam non ſolum omnibus illorum artibus illuſit, ſed etiam animo obfirmato ſtatuit, potius in exteris terris oſtiatim ſtipem colligere, quam à Catholica religione iterũ deficere. Quatuor ex Noſtris diſcipulis ad S. Benediƈti diſciplinam ſe receperunt, quam alter, noſter iridem aliquando diſcipulus, deſeruit infeliciter. Non multò enim poſt nefariam defeƈtionem, dum ſpiritu Lutherano, meroque ebrius bacchatur cum ſuis, quatuor illi letalia vulnera inflicta: & quamuis mortem euaſerit, ægrè licet, vſu tamen dexteræ manus, qua iuramentum ſceleratum præſtiterat, nunquam ſe popinam Lutheri deſerturum, priuatus perpetuò: ad hæc pronus, velut incuruiceruicum pecus ingreditur; deſpectans ſibi paratas apud inferos ſedes. Sodalitas B. V. in dies magis & magis efflореſcit, cui iam non tantùm adoleſcentes,

Digitized by Google

tes, sed etiam viri graues Ecclesiastici, tam cathedralis, quam aliarum Ecclesiarum Canonici, nomina sua dare cœperunt; è quibus vnus, genere nobilis, ac virtute, olim Collegij Germanici Alumnus, hoc tempore Sodalitatis præfectum agit. Parochus quidam, nunquam alias Nostris confiteri solitus, ad Sodalitatis probationem admissus, octauo quoque die optimo Catholicorum exemplo, publicè nostro sacerdoti exomologesin facit. Corporis flagellationes, & cilicia sponte suscipiunt: Diuam Virginem singulari amore prosequuntur. Pauper quidam pane & aqnâ propemodum victitans, nummos nomine eleemosynæ sibi datos studiosè collegit, & imaginem D. Virginis annunciatę, inscio Patre Sodalitatis, quatuor daleris artificiosè pingi curauit, eamque Sodalitati obtulit. Abducti ab hęresi triginta sex; inter quos adolescens quidam Martinus Lutherus, eiusdem planè nominis cum notissimo illo Germaniæ hæresiarcha; qui tanti à Prędicantibus fiebat, vt sperauerint, imò etiam dixerint, per illum Lutheranismum iterum instaurandum. Sed spe frustrati sunt: nam per Diuæ Virginis Sodalem ad sacerdotem nostrum adductus est; qui ei ex tomis Lutheri, doctrinę Lutheranæ ortum & progressum à diabolo esse, perspicuè monstrauit: itemque Lutherum credidisse, & docuisse diabolum ritè Pastoris officio fungi, & Sacramenta administrare posse. Post hunc congressum, valdè humanitatem nostri sacerdotis admiratus, religionem sibi faciebat, quod antea tanto odio Iesuitas fuisset prosequutus: cumque iterum & tertiò accessisset, constitutum planè habuit, Luthero

ro vnà cum hæresi nuncium remittere, & in gremium Ecclesiæ Catholiæ se recipere. Interea superintendens de re certior factus, & Rector scholæ, qui adolescentem non tantùm nebulonem publicè in auditorio proclamauit; sed mandauit insuper, hospes supellectilem eius quam diligentissimè includeret, nec quicquam ei, nisi iussus restitueret: apud quem adolescens, fide ardens, cum sermonem de religione, & contradictionibus Lutheri instituisset, ad Superintendentem abire iussit, se Philosophum, non Theologum esse dicitans. Instabant etiam condiscipuli, vt vel propter nomen suum Pappista ne fieret Superintendens multis modis eum reuocare à veritatis luce conatus fuit, timebat nimirum, ne summo cum dedecore ipsorum, Martinus Lutherus scholas Iesuitarum frequentaret. Itaque cum aliud non possent, negant supellectilem se restituros, nisi chirographo testetur, se apud maledictos Iesuitas literis operam non daturum, nil recusauit adolescens, sic enim ipse secum cogitabat. Non equidem apud maledictos Iesuitas in studia literarum incumbam, sed apud benedictos; ac proinde haud inuitus tale chirographum ipsis relinquam. Igitur dato chirographo, & supellectile recepta, quamprimum ad nos aduolauit: & inscijs omnibus, per octo dies Exercitijs spiritualibus animum magis excoluit: ac tandem facta professione fidei, & animo per confessionem expiato, sacraque Communione percepta, aliò studiorum prosequendorum caussa ad Nostros profectus est. Alius Adolescens noster discipulus nomine Benedictus Eggardus, cuius & parens Prædicans, & auus Superintendens, antequam

Digitized by Google

antequam ab hæresi absolueretur, maius certamen cum eodem superintendente, & aliis verbi Ministris habuit. Nam cũ suis popularibus, hęreticorum scholas frequentantibus, affirmasset se ad fidẽ Catholicam inclinare; Lutheranam Ecclesiam diaboli synagogam esse; vehementer rogarunt, vt non pateretur se à Iesuitis decipi: vna cum ipsis superintendentem adiret, & ea quæ dixisset, probaret; si vera conuinceret, se Catholicos futuros: sin minus, ipse Lutheranus, vt erat, maneret, eorumque scholas adiret. Accepta conditio, & superintendenti ab illis indicata; qui adolescentem per Deum obtestari, se conueniat, suasque difficultates proponat. Factum; accipitur primò humaniter; sed vbi cœpit premere acrius, illico homini fastuoso bilis in naribus: petit adolescens, aliquem sibi nominari, qui idem prorsus cũ ipsis senserit vnquam. Hic primum furere Doctor ille Euangelicus: solennem hanc Iesuitarum esse cantilenam dictitare: tandem Ioannem Huss, execrandæ memoriæ hominem edere: verum cum adolescens reuersus ostendisset, in scheda etiam allata, discrepare eos maximè; pro Lutherana modestia discerpsit schedam, & obbrutuit. Deinde adolescens de libris Lutheri quæsiuit, in quibus se aiebat apud Iesuitas nimis quam obscœna & indigna legisse; & ipsum adeo Lutherum in sua doctrina dubium, & in omnibus inconstantem agnouisse; ad quæ cum Doctor ille nihil aliud respondisset, quam frigidum illud: Quid tibi cum tomis Lutheri? occupationes prætendens adolescentem dimisit; aliàs redire iussit, fecit ille quod erat iussus; sed vix tandem cum tertium rediisset, aditum inuenit; quoniam magnus ille minister sibi à puero meruens,

Digitized by Google

metuens, tres alios Prædicantes in consilum adhibuit. Actum primò de locis notatis ex tomis Lutheri, posuerat inter cetera, tanquã superbè & impiè dictũ à Luthero, se Euangelistam esse, nec doctrinam suam aliunde, quam à Christo de cælo accepisse. Hinc stomachari & indignari Prædicantes, & dicere: Ecquis hic error est? quę impietas? nonne nos omnes Euangelium habemus à Christo? nonne Lutherus fuit Euangelista? nonne hic superindens noster: nonne cæteri Collegæ nostri: nonne parens tuus est Euangelista Dei? tum adolescens: Modeste, inquit, mecum agatis velim, si in viam reducere me paratis; alias me potius deterrebitis. Nam si Lutherus fuit Euangelista Dei, & ore Christi locutus est, omnia quæcunque docuit, firmiter ab omnibus sunt credenda. Quod cum illi assensi essent, protulit confestim sententias Lutheri contrarias de numero Sacramentorum, de alijs; ex quibus cum se explicare non possent, neque tamen absisterent adolescentem perurgere, in fide Euangelica & Apostolica permaneret; Agedum, inquit, primum & certum Papisticæ religionis authorem nominate: tempus, locum, quo primum secta illa cœperit designate, & vester ero. Cui superintendens: Mi Benedicte intermitte ista, & nostras scholas ini; dabimus operam, vt bonum hospitium habeas. Sed ille: certum authorem, quæso vos, Papisticæ Religionis date. Hic superintendens: Innocentius incœpit, ait; non fuit tamen omnium primus, sed nonnulli ipsum antecesserunt, quos non ita nominare possumus. Cum vero adolescens mentionem sancti Dionysij, de quo forte audierat, feciſſet: illumque in doctrina cum Papistis convenire affirmasset; excepit Minister: Se

nec

Digitized by Google

nec Dionysium, nec Augustinum curare. Postrema quæstio fuit de Sacramentorum numero, quam vltro Prædicantes adolescenti posuerunt. Quibus ille: Si de Catholicorum Sacramentorum numero quærant, expeditum se habere, quod respondeat: si de Lutherano, certi quid affirmare non posse, cum ipse Lutherus nunc vnum, nunc duo, nunc plura, nunc pauciora numeret. Ex Catechismo, inquiunt, quot didicisti? Ego quidem, ait, olim duo didiceram; sed nunc, si Lutheranus esse velim, non habeo quod credam: ecce enim duos Catechismos eiusdem authoris (Morlinus is erat, magnus nuper in his partibus superintendens) quorum alter duo, alter tria memorat Sacramenta, & simul in mensa ponit vtrumque. Confusi, sed non pudefacti Prædicantes aiunt: Tu patrem tuum sequere, & quem ab eo didicisti Catechismum tene: & si quidem scholas nostras frequentare animam induxeris, ad nos redi: sin minus, abi quò lubet; nos scrupulum tuum non curamus. Adolescens itaque in fide Catholica confirmatus, sic ab illis discessit, vt statim de peccatis confessus sit, & sacram communionem perceperit. Quod cum Prædicantes intellexissent, timentes, ne quam ignonimiæ notam contraherent, publicè contra eum sunt concionati, suosque admonuerunt, ne vel cum Iesuitis, vel etiam cum eorum discipulis de Religione disputarent; desperatum esse de conuersione illorum. Nobilis quidam adolescens, cum vanam opinionem, quam de Religione imbiberat, eiecisset; interrogatus, an adhuc aliquod dubium circa Religionem haberet, respondit, se certo scire, Lutheranam Religionem esse falsam; ac proinde Cal-

Digitized by Google

Caluinianã minus posse esse veram, cum à Lutheро profluxerit. Quidam canitie venerabilis in extrema quodammodo senectute, relictis Lutheri erroribus, cum Ecclesia Catholica in gratiam redijt. Alius noster discipulus Catholica religione susceptа in patriam reuersus, parentes in multis de fide Catholica edocuit, & libros hæreticos, consentientibus illis, combussit. Quædam parentum Catholicorum filia, etsi nondum Catholica, cum ad vicinam ciuitatem hæreticam transferenda esset, ad nostrum sacerdotem confugit, ac multum rogauit, ne sineret se in hoc animę periculum incidere. Actum cum parentibus, & bona ipsorum gratia hæreseos periculo exempta. Monialis virgo olim Catholica, hæresin magis externis actibus, quam animo, obmetum complexa, incidit in hydropem morbum; quo aliquot annis conflictata, summis precibus à Superiore etiam hæretica contendebat, vt sibi liceret ad Monasteriũ Catholicum huius Ciuitatis aliquamdiu concedere: neganti Superiori, ac diuersitatem Religionis excusanti, tum quidem acquieuit; sed postea, conscientia stimulante, illud saltem impetrare conata est, vt in vrbem hanc adduceretur, atque à Medicis curari posset. Impetrauit, adducta est, & apud ciuem quendam hæreticum collocata. Sed nulla quies Virgini, donec ad optatum Monasterium peruenisset; vix vnum diem manserat inter Virgines, cũ morbo comitiali in lectum deijcitur: & sacerdos noster accersitur; qui vbi religionem pertentat, illa catholicam se viuere, ac mori velle significat, quare Ecclesiæ Catholicæ reddita, & sacræ vnctionis Sacramento munita, piè in Domino defungitur.

Digitized by Google

COLLEGIVM EMBRICENSE.

INGRESSI societatem tres Adolescentes: duo Exercitijs spiritualibus exculti: res familiaris non censu, sed amicorum liberalitate creuit. Scholæ quadringentos auditores habuerunt, quot nunquam nostris moderantibus. Aliquantum posteà pestis interuentu, diminui cœptæ sunt; quæ etiam discipulos aliquot sustulit; quorũ vnus grandiusculus eam à contubernalibus laudem ferebat, quod horas quotidie aliquot in precibus consumeret. Post Kalendas Iulij, cum & haberi annua supplicatio, & nundinæ solennes, in magna conuenarum frequentia solent; exhibita est sancti Iosephi à Discipulis historia, tanto concursu, vt tota oppida etiam hæreticorum, effundi ad spectaculum viderentur: nec amplissimum fori spatium multitudini ferè sufficeret; tanta agentium dexteritate, vt nihil homines magis dolerent, quam posterò non reddi: tanto spectatorum motu, vt plurimis lacrymæ manauerint. Cum cælum illa die esset pluuium, contra quàm Catholici expectabant, & optabant hæretici; tota actione concessa, singulari Dei beneficio, est serenitas. Sodalitas Beatissimæ Virginis vt numero aucta, ita & studio piarum exercitationũ; quas magna semper Sodales frequentia & alacritate, non minus reliquo anno in festis maioribus, quã per quadragesimam quot hebdomadis, egregiè in corpora sæuientes obierunt. Adolescẽs quidã lenta tabe consumptus, ingredi non poterat: videnſque mortem propinquam, vt confessarium haberet è Nostris,

Digitized by Google

Nostris, longissima via à matre ad sacellum nostrum ægrè perductus, confessus est & communicauit: deinde, quod dudum desiderauerat, Sodalitati etiam adiunctus; cum non multo post vita viresque penitus deficerent, Sacramentis nouissimis petiit muniri. Itaque sacerdos Sodalis, multis facibus prælucentibus, & longo sequente Sodalium ordine, ad eum sacrosanctam Eucharistiam detulit, inunxitque; hominibus in reditu passim ad inusitatum spectaculum se in vias effundentibus, adeoque approbantibus, vt quinquaginta annis nihil simile visum faterentur; cumque pari pietate vniuersa Sodalitas mortui funus duceret; ea res charitatem Sodalium tota vrbe celebrauit, quod ob id accidit, quod eiusmodi occasio Sodalitati nondum obtigerat. Hunc consecutus haud multò post veteranus, qui fine studiis imposito, in patriam reuocabatur; vbi cum saluti eius magnum discrimen impenderet, Beatissimæ Virginis, quam impense amarat, precibus, raptus est prius, quam malitia intellectum eius mutaret. Apud hunc moribundum, cum Sodales inuicem vigilassent, mortuum maiore etiam honore extulerunt, diuersis feretro epitaphiis præfixis; & iure, cum supremis congregationis muneribus, ob virtutem præfuisset. Alius cum vrente peste vicinam mortem persentiret, voto ante facto, religiosæ vitæ ineundæ si conualesceret, piè apud nos sacramentis se muniit, ac tum demum in patriam regressus, cum magna suorum ædificatione, Deo spiritum reddidit. Pueri quoque Nobilis insignis hac in re virtus apparuit; qui ad suos æger reuehendus, etsi minus periculi superat; tamè quod domi sacramentorum facultas deesset, deferri ad se sacram hostiam orauit, eaque sumpta

Digitized by Google

alacrior abiit. Præter eos, qui Societatem, alias item religiones aliquot complexi sunt. Sacellum nostrum festis diebus solennioribus, ingenti pœnitentium concursu celebratum est, sic vt ob angustias, & sacerdotum penuriam satisfieri omnibus non potuerit. In Paschate quidem ad multam noctem sedere confessarij, dimissis etiam qui expectabant. Visa multum creuisse pietas incolarum, & frequentandis supplicationibus, quę hoc anno summa religione & ordinum densitate sunt obitæ: & sacramentis obeundis. In vna Processione quinquaginta paria nudis pedibus incessere, in quibus non paucæ è primoribus: aliæ cilicijs indutæ fuerunt. Ad Iubilæum emerendum, præter multorum dierum operam in audiendis confessionibus positam, in vno sacello nostro, in quo impertita semper populo est, solennioribus diebus, *communio*; plures quàm vnquam antehac, Eucharistiæ ferculo sunt pasti. Ab hęresi absoluti aliquot. Confessiones generales & multorum annorum, & ab ipso viuendi initio, auditæ plurimæ. Fuit, qui ea solum de causa, ex Hollandia huc ventitaret. Danus negotiator Lutheranus, per Hollandiam domum rediturus, venit ad nos flagitans communionem, quo tutius iter in patriam exigeret; cuius statu cognito, sacerdos noster eum in Catholica fide instruxit, effecitque vt, facta totius vitæ confessione, Catholico ritu communicaret. Fuit matrona locuples in Catholica religione confirmata, quæ eius vnius rei causa patriam reliquerat. Hæc in Hollandia hæreticos habet parentes; cum vndecim annorum esset, angi vehementer cœpit, an veram fidem haberet, multisque lacrymis orabat Deum vt veritatem sibi ostenderet: addebatque, diuino

Digitized by Google

no instinctu, precibus afflictationem corporis. Cum huius rei sollicitudine diu mœsta incederet, animaduertit id ex cognatis Catholica quædam; cui cum animi ægritudinem aperuisset, ad sacerdotes adducta est, & de nostra fide instructa. Tum cœpit carnibus abstinere, statis ieiuniorum diebus: & si quando cur id faceret, parentes rogarent; causulam aliquam prætendebat. Iussa vero conciones adire ministrorum, turbæ egredientium è templo se immiscebat, cum interea Catholicos accederet: sicque parentes eludebat. Vbi ad nubiles annos peruenit, inuitæ ac renitenti hæreticus maritus obtruditur; quem cum ad annum reiecisset, intereaque semet confirmasset; hac tandem conditione coniugium iniit, vt sibi Catholicæ religionis colendæ arbitrium coniunx relinqueret. Hic multa vtrimque inter ipsos de religione orta disceptatio, cum ille hæresin persuadere vxori omnino conaretur, hæc omni ratione fidem defenderet: tandem ille importunitate mendaciisque, vxorem non quidem ad se traduxit, sed vt de fide dubitare inciperet, pepulit; cum præsertim nunquam, quæ ratio viuendi credendique in locis Catholicis seruaretur, vidisset. Non destitit tamen Deum obnixe rogare, ne se desereret, quidnis facere parata, vt certam salutis viam cognosceret, atque huiusce rei caussa fugam aliquo paullatim meditari; vrgente eam maximè liberorum periculo, quos iam grandiusculos, cogere pater ad Ministrorum conciones audiendas planè statuerat. Cum ergo in morbum grauissimum incidisset, trepidantique & anxiæ sacerdotis copiam sibi vir negasset, decreuit primo tempore ab eo se seducere: captataque eius rei oportunitate, simul ac conualuit, Embricam se cũ

Digitized by Google

ternis liberis contulit. Ibi sacerdotem nostrum adiit, eique consilium statumque suum totum aperuit, qui dedit primò operam, vt in fide Catholica eam recte instrueret: confirmatamque ad ferendum quemuis, pro salute sua Christique fide, casum compararet. Postquã ergo veritatem edocta, mores etiam Catholicorum, ceremoniasque sacrorum nostrorum aspexit, gustato etiam sacramentorum vsu & precationis; nostræ religionis sanctitate animo ab omni dubitatione iam soluto, Christi imperium omnibus Ægypti opibus volens libensque præfert. Multi peregrini è diuersis locis huc Sacramentorum caussa venerunt: multi in magnis difficultatibus adiuti: quædam è pellicatu extracta, cui de salute animæ cogitanti, obiiciebat hanc blasphemiam dæmon: Nunquid ego tam bonus, quam Deus? sed sacramentorum remedio ad frugem tranquillitatemque, post summos conscientiæ cruciatus, reducta per nostrum est. Matrona primaria è propinquo hæreticorum oppido, omnibus festis, rei diuinæ caussa Embricam ventitat, & apud nos crebrò sacramenta frequentat: ac licet sit iuncta matrimonio, mirum tamen in modum est orationi & pœnitentiæ dedita, vt biduum interdum sine cibo traducat. Quædam etiam anus pauperes, è remotiore oppido, magno labore, pedibus aliquoties huc sacramentorum caussa se conferunt; multi è vicinis Catholicis, hæretica loca habitantibus, ad festa majora liberos suos propinquosque huc mittunt, vt in fide instruantur, sacramentisque confirmentur: multi etiam, huius rei caussa, eos apud ciues in hospitio collocant, vt inter collegij fructus non sit postremus, qui ex aduenis ab hæreticorum terris capitur. Catechismorum

Digitized by Google

rum & concionum muneri, sua auditorum nec frequentia, nec ingens vtilitas defuit. Sacerdos rogatu Canonicorum, missus in Paschate ad quoddam oppidum, concionibus confessionibusque audiendis, non solum magnam Societati gratiam collegit; sed magnũ etiam fructum retulit, omnibus fere incolis per ipsum expiatis: eratque tanta confitentiũ frequentia, vt biduum triduumque aliqui expectare cogerentur; vbi tum aliqui post multorum annorum errorẽ à fide, primas confessiones fecerunt. Illud deniq; non prętereundũ, per speciem spectandę comedię, Embricam venisse ex hæreticorũ terris aliquos, vt Sacramenta vsurparent; & sanè per illos dies multi externi homines nostris confessi sunt.

COLLEGIVM AQVISGRANENSE.

EXPERTI non semel diuinum præsidium sumus; & quando pars Catholici exercitus ob solutionem dilatam duci rebellis, ciuitati huic ferrum flammasque minata accessit, atque vrbem terrore armatisque compleuit: & quando principis vicini suburbana spolians miles, pæne seditioni populari dedisset occasionem. In qua post occupatam curiã sermo fuit, mox in ædes nostras impetum factũ iri. Adfuit hęc inter, diuina prouidentia, & consternationem à nostris excludendo, & citius opinione discrimina auertendo. Varia etiam ratione Reuerendus admodum P. N. hic nostros recreauit, tum misso R. P. Visitatore, cuius monitis atque exemplis fructum insignem sunt consecuti: tum residentiæ huius in Collegiorum numerum euectione.

Digitized by Google

ne. Illum autem abeuntem, Magistratus parte præsidij sui militaris, ac ductore equite fideli, aduersus pericula muniuit. Neque desideratus est fauor & auxilium aliorum. Nam Serenissimus Elector Colonienſis, Monasterium quoddam sanctæ Crucis appellatum, habitatore vacuum, Apostolica authoritate, nostris applicauit. Illustrissimus Dux Iuliæ difficultates nostras, centum quinquaginta dalerorum Imperialium eleemosyna subleuauit. Generosus Comes in Gronsfeldt, prædicti Monasterij patronus, iure suo lubentissime cessit, operamque in eo negotio promouendo adiecit. Alij aliis beneficiis sibi nostros deuinxerunt: nonnulli sacram suppellectilem auxerunt: multi ad domum nostræ proximam coemendam, sua studia contulerunt. Nobilitas vicina frequens, nostris potissimum liberos credens suos, præclaram Societatis existimationem auxit: ceteriſque exempla se præbuit imitandi. Vnde Discipulorum numerus intra breue tempus, non modicum auctus est; qui non semel sui in literis progressus specimen dedit, affixis publice variis generis versibus & emblematis, ac dato in theatro populis applaudentibus, cum studia renouarentur, Eleazaro. Agnoscit ciuitas, palamque fatetur, nunquam Remp. suam calamitates illas orbi notas, si scholis iam pridem apertis occurrisset, passuram fuisse. Pars discipulorum sanctissimæ Deiparæ Sodalitatem, pars Angelicam frequentat, insigni emolumento. Magnam illi hæreticorum librorum vim (præsertim post Cyriacum, cuius meminit Sophronius à Sodalibus Deiparæ Virg. productum) nostris tradidere. Ex hæreticis ipsis nonnulli suos filios nobis commiserunt, quorum alij, parentibus

Digitized by Google

bus insciis; iam Sacramentum confessionis obeunt. Ad scholas nostras Patres Prædicatores, Augustiniani, Carmelitæ, & Regulares, vt vocant, Religiosos suos mittunt; ac religiosas hasce familias, ex discipulis nostris, hoc anno tres ingressi sunt: ad Societatem nostram admissus vnus. Ad castra sua, vnde abierant, monachi duo nostrorum hortatu redierunt. Cum publicæ quadraginta horarum preces in summa Aede hoc anno sæpius indictæ fuissent, egregia pieratis ac religionis documenta, cereris eò loci scholares nostri præbuerunt. In parochia amplissima ciuitatis, ad quam numero magno omnis ætas munusculis piis allecta confluxit, tantos quidam ætatis tenerrimæ fecerunt progressus, vt senioribus non semel rei nouitate attonitis, lachrymas expresserint. In his & liberi hæreticorum adrepere interdum solent: & acceptas ibi imagines sacras, occultissimis domi secessibus venerari. Ecclesia verò Beatissimæ Virginis superno potissimum loco, vbi munia nostri sua exercent, nunc à longè pluribus frequentatur: & omnibus quidem festiuitatibus, confitentium ac communicantium magna visitur multitudo. Fuit autem in quadragesima, cum impetratum à sanctissimo D. N. Iubilæum publicatum est, maxima; quo tempore, vt etiam alias, & in monasterio quodam nobilium Virginum, plures exceptæ confessiones. Ad ægros moribundosque interdiu & noctu itum. Duo ægri vocibus gestibusque obsessis non absimiles, confessione facta, & precibus fusis, assumptaque sacri Agni effigie, restituti. Iisdem cereis Agnis terriculamenta nocturna ab aliis exclusa. Quidam in summis conscientiæ angustiis subleuati. Elaboratum, ne hæreticis infirmum ac

mori-

Digitized by Google

moribundum, recens ad Catholicam fidem conuersum, ad suas iterum partes, quod serio moliebantur, reducendi locus esset. Publicè & priuatim aduersus hæreses disputarum: pro reconciliatione dissidentium sudatum; & pax quidem inter aliquos constituta est. Ab hæresi absoluti nouem, mulcique ne peruerterentur, abstracti: alij denique à periculosa sectariorum familiaritate abducti. Itum ad carceres, & rei, capitis potissimum, adiuti: in eo discrimine, ad animam peccatorum sordibus expiandam, ac perferenda æquis animis supplicia, eosdem prosecuti sumus. Horum in numero quidam inter Batauos, annis multis miles, tam fuit à Sacerdote nostro initio alienus, vt certam illi procuraturum se læsionem accedenti asseuerauerit: ac cautelæ adhibendæ nostrum monuit Præfectus vrbis. Ferus tamen ille animus adeo paullatim sermonibus piis est flexus, vt totius vitæ nexas postea eidem aperuerit sacerdoti, & crurifragium fortissimè, mortemque ipsam, capitis abscissione, pertulerit. Spiritualibus exercitijs domi nostræ, Reuerendus admodum ac Nobilis D. Regalis huius Ecclesiæ Decanus vacauit, mira sua consolatione, & fructu ingenti, qui ad plures emanat. Traduxerant alterius familiæ religiosi ordinem nostrum tota Vrbe, & inuasionis cuiusdam sui monasterij parrandæ accusarant. Superuenit eorum Generalis; quem accedens R. P. Rector noster, rumoris eius falso disseminati fecit certiorem, adeoque bonum permouit Patrem, vt & veniam à nostro is, suo & suorum nomine petierit: & omnibus sui ordinis hominibus confitendi nostris, vel exercitia spiritualia faciendi, concesserit facultatem. Illustris & Generosus Dominus Comes de

Grontz-

Digitized by Google

Grontzfeldt, ob coniugis obitum admodum afflictus, ægerque, sacerdotem nostrum euocauit; & exomologesi de omni vita ei facta, coram Aulicis suis tanto deuotionis sensu Catholicæ fidei edidit professionem, vt lacrymis vtrimque perfunderentur. Mox locum in Arce idoneum sacello deputauit; & sacrificium totis quinquaginta annis inde proscriptum, honorificè reuocatum est. Bibliotheca eiusdem ampla, hæreticis libris amotis, expurgata: nonnulli à subditis oblati libelli hæresibus contaminati, flammis traditi. Nunc totus est Generosus Comes in Presbytero pio quærendo, qui in ampla familia bene cœpta confirmet & amplificet. Ibidem honestæ conditionis femina sacram synaxin, quã annis viginti duobus neglexerat, piè salubriterque suscepit. Admiranda Generosus Comes pietatis exempla, tum suis, tum alijs ad se luctus caussa confluentibus præbet; stupentibus nimirum tantam in viro tali mutationem; omnino speratur, eius sincera conuersione nostris partibus tantum emolumenti accessurum, quanto eius desiderium tulerunt boni omnes molestius.

RESIDENTIA ALTENENSIS.

SPERAVERAMVS fundamenta operum Altenensium anno superiori satis feliciter iacta, hoc 1603. ad tectum fastigiumque perducenda. Verum placuit diuinæ prouidentiæ adhuc diutius acuere spes nostras per lenta incrementa. Interim Nostri in eo toti fuerunt, vt concessum tempus cum fructu collocarent. Habuere conuiuas e-

puli

Digitized by Google

puli Eucharistici sedecim supra ducentos, tres etiam peruersè de Religione sentientes iustruxere, vt damnatis suis opinionibus, iam sanam doctrinam tueantur. Difficile fuit tam paucos, è tanta errantium colluuie, in his oris reducere. Tanta siquidem Hamburgum & Altena inter se, contrariè de Religione opinantium, discordia colliduntur, vt quot domos, tot ferè hæreses reperias. Apparet id maximè diebus Dominicis, quando tam varia cernuntur examina sectarum, vltrò citróque commeantia, Hamburgum inter & Altenam, vt qui rei ignarus in ea incidat, existimet nundinas Altenæ agi. Superant omnes numero Caluinistæ, qui superiore anno è Belgio profugerunt: quicquid Francia, aliæue Prouinciæ tanquam abortiuum proiecerunt, id iis se sociat. Insidiantur & Catholicis, diuersis machinis eorum constantiâ lacessentes, pauperiores muneribus, alios contumeliis & conuiciis. Dum iis sese in via adiungunt, ad factiosas conciones suas pergentes, sæpius accidit, vt cũ simul gradiuntur aliquousque, in eiusdem secum hæreseos suspicionem trahant nostros apud ignotos; vnde & non tarò graue periculum quibusdam creatum. Cauerat Senatus Hamburgen. seuero decreto, ne quis synagogam Caluinistarum accederet, transgressoribus grauem multam pecuniariam, & exilium intentans. Verum illi spreto Senatu, confertim magis excurrunt, gladiis & sclopis instructi, miscentque se Catholicis, quorum tres falsò delati, quod conciones ipsorum frequentassent; sed tandem, post multas Lutherani Iudicis in Catholicam Religionem calumnias, absoluti sunt. Coeperat hic aperiri Caluini synagoga, anno superiore, magnis motibus, vix menses tres, quatuorue eam fundarat pri-

Digitized by Google

primus illius doctor è Batauia accersitus, cum statim sibi lupam aliquam quærit verus lupus, vt citiùs coactus fuerit solum vertere, violato iure hospitii, & impregnata hospitis sui ancilla, &, in vrbe violato toro alieno, bis adulter, Euangelii & matrimonii. Substituunt proinde illi alium compedibus constrictum, & insigni prole Euangelicè ornatum; cuius exordia etiam minus fausta cecidere: dum enim obit mensas suorum fratrum Hamburgi, incidit in proteruam Lutheranorum turbam, à qua cũ satis diu vapulasset, parum abfuit, quin in præterlabentem fluuium proiiceretur. Questus est de vi sibi illata; sed purgabat auctores facti pro concione Lutheranus præco, hoc dicto: Quid lupo inter oues? Neque tamen sic compressus eius, sociorumque furor; sed potius irritatus gliscit in dies magis magisque. Repetita quidem in ipsos decreta sæpius à Senatu; verum calcant illi omnia, nisi multitudine satis ad seditionem concitandam prona. Verendũ, vt dæmonem eiiciat. Plus sibi periculi à Societate metuunt, quam vident hic paullatim incrementa sumere, consuetisque suis exercitiis magis inclarescere. Subinitium huius anni, hortus quà Albim respicit, dilatatus, fortissimoque contra incurrentes fluctus sepimento munitus fuit. Incumbit tota machina triginta columnis quernis, quę quatuordecim anchorarum, & plurimarum tabularum nexu colligatæ, & reciprocantis Oceani impetus frangunt, & ingestam arenarum, atque argillæ molem sustinent. Colligit eius ambitus in longitudine pedes centum tres; ægrè admodum potuit inchoatum opus perfici, tot Aristarchos habuit, tonabat è suis acroceraunеis vicinus tabula Lutheranus bucco, fulmine diuerberans cuncta operas, quæ manum,

operi

Digitized by Google

operi promouendo admouerent, reos pronuncians æterni supplicij, quod euersam dudum in hoc Septentrione Antichristi cathedram, non erubescerent iterum instaurare. Coibat & Senatus Hamburgensis, missisque duobus è suo corpore Senatoribus, qui fabricam inspicerent, conabatur eam retardare, lata etiam lege, ne quis Architectorum è ciuitate, eam deinceps contingeret, neue materialia vlla secundo flumine ciues adueherent Sed & verè brutum fuit fulmen Prædicantis, & irrita lex Senatus; perstitêre siquidem in susceptis semel laboribus Rustici, frendentes in auarum suum Ecclesiasten, cui & præcipitium minitati sunt, ni sileret; negantes illam se Antichristi imaginem in Catholicorum pecunia deprehendisse. Et Hamburgenses architecti cementarijque vltrò se ingesserunt: nec defuere materialia, quæ abundè suppeditauerunt ciues. Explicatę dein angustiæ Sacrarij; annique Sæcularis gratia, singulari summi Pontificis benignitate, Catholicis horum locorum concessa, aliquot concionibus explicata fuit auditoribus; ad quam promerendam tot confluxere, vt contracta adhuc nimis visa fuerit habitatio, etsi duplo magis laxata. Concio etiam, parietibus hypocausti hucusque claudi solita, ex humili scamno in nobiliora rostra educta, & in superius oratorium translata. Reddidit idem augustius corporum sanitas, quam inde duo retulere, aspersione aquæ lustralis, quâ cæcutientium oculorum caliginem depulerunt, & dæmonum petulantiam fregere, nocturnis spectris domos infestantium, adhibita etiam imagine sacræ ceræ. Nobilitarunt non minus illud Regum ac Principum legati, & nobiles aulici, qui in eo rei diuinæ interesse, & Sacramenta Pœni-

Digitized by Google

Pœnitentiæ, Corporisque Dominici percipere voluerunt. Ingrediebatur Hamburgam magna pompa Serenissi. Rex Daniæ, Christianus quartus hoc nomine, quinto Kal. Nou. quem stipabant diuersi Duces ac Comites; aderant & Legati Serenissimi Regis Poloniæ, Archiducis Alberti, & Magni Ducis Moscouiæ, aliorumque Principum; cum iam post inaugurationem Regis, dato redditoque vtrimque iuramento, ciuitas vacaret ludis palestricis, & concertationibus equestribus; timebant nonnulli è Catholicis, nè extrema gaudij luctus occuparet, atque in domum nostram torrens aliquis persecutionis deriuaretur; quod facilè fieri potuisset à tanta hominum multitudine, quam tam diuersi Duces secum traxerant; nisi frenum iniecisset potens Deus, qui arena, re omnino infirmissima, magnam molem maris cohibet. Inuenti sunt in Aula Regis & nobiles, & musici, & satellites, quibus ædes nostra licet angusta, tam fuit augusta, vt illam superbis Daniæ ac Hamburgi delubris omnibus prætulerint, atque in ea præ gaudio lacrymas fuderint, dum, quod iam diu in Dania non licuisset, hic ipsis liceret, vt se læso numini per pœnitentiam, & sacram communionem reconciliarent. Erat inter ceteros vnus è stipatoribus Regis, qui cum in Moscouia periculoso correptus morbo, vitæ terminum sibi imminere suspicaretur, hoc vnum dolebat, quod sacerdote carebat, cui animę vulnera aperiret. Cum hac cogitatione acrius premeretur, hauris vocem quasi hominis (Angeli boni credidero fuisse) auribus hæc verba sibi insusurrantis: Quod si vitam in melius mutare volueris, & præsenti liberaberis morbo, & sacerdotes tibi monstrauero Altenæ propè Hamburgum

Digitized by Google

gum, quibus te sanandum sistas, & quorum è manibus panem vitæ percipias. Nec vanum suffurrum fuisse euentus docuit, quando ei confitenti aures dedimus, & cœlesti cibo languentem pauimus. Accesserunt ad cetera ornamenta Sacratij tapes acu pictus, quem pientissima matrona Leodij defuncta, testamento legauit, & organa affabrè facta, quæ dono missa Noriberga: altare item portatile Sancti Ansgarij, quod Reuerendus & Nobilis D. Ascanius ab Heimbach, Canonicus summę Ædis Hildesiensis, è Collegiata Ecclesia Ramesto iam deserta erutum, Altenensi Residentiæ destinauit; vtpotè quæ in vestigia & functiones eiusdem S. Ansgarij subingressa, id reparare laboraret, quod ante annos penè octingentos ab ipso ædificatũ, totum ferè euerterat Lutheranismus. Iuncta erat altari theca reliquiaria, quã ex vrbe miserat S. Ansgario Gregorius quartus anno octingentesimo secundo, quando Hamburgũ constituit metropolim, omnibus nationibus barbaris sub Arcto positis: eique primum præfecit Ansgarium eundem Archiepiscopum. Vsus fuit altari, quoties cunq; per Daniam, Suetiã, & circumiacentes Prouincias ipsi discurrendum, Euangelicque sementis faciendæ fuit. Temerarant illud hæretici effracto sigillo, & abrasis lamipis argenteis. Delatũ proinde Moguntiam, vbi ab Episcopo Reuerendissimo Domino Stephano Webero de integro consecratum. Non par fuit Hamburgensium studium, in conseruandis monumentis sui Apostoli. Extruxerant illi olim Maiores ipsorum nobile templum, commodissimo ciuitatis loco ad portum; quod magna religione adire consueuerant, antequã vela facerent, & Oceano se committerent. Iam verò multo tempore

inane

Digitized by Google

inane & vacuum relictum, non seruiebat, nisi recondendis & asseruandis mercatorum mercibus. Constans est fama, tentasse quidem sæpius Prædicantes in illo verba ad populum facere; semper tamen repulsos, iniecto nouo quodam terrore, quotiescunque suggestum conscenderint: idque accidisse duodecim tredecimue Ecclesiasticis ordine. Videtur noluisse S. Ansgarius, vt templum sibi dicatum adulterina polluerętur doctrina, quæ repugnaret ei, quam ipse primus intulisset Hamburgo. Hoc anno itaque primum illud funditus subruerunt, ne vlla omnino extaret vetustæ Religionis, cum primo fundatore, memoria: sed difficile est contra stimulum calcitrare. Nosocomium, quod euerso templo subrogatum, parum abfuit, quin vi tempestatis luxatum conciderit; tot vinculis constrictum ægrè adhuc perstat, vt dubiam transeuntibus viam præbeat. Est plurimis sudes in oculis, præbetque materiam variorum sermonum, qui antiquitatis nonnihil studiosiores, sinistrè satis de euersoribus ominantur, eadem ipsis imprecantes, quæ primis turbatoribus Hamburgi contigisse promulgatum; quorum familiæ omnes vel extinctæ, vel ad tantam redactæ sunt inopiam & infamiam, vt obscuræ prorsus modò iaceant. Maiori honore affecere S. Catherinæ Ædem, quam noua turri exornarunt; cuius pomo incluserunt infamem Concordię librum, cum insana sua Vbiquitate. Accessit hoc anno ad vsitata exercitia nostra, puerorum in humaniore literatura institutio, ex singulari R. P. N. erga hanc nouam Indiam affectu. Cogebamur principio Sacelli partem ijs attribuere, vbi formarentur; nunc verò excitata noua domo, in nouas scholas eos transtu-

Digitized by Google

mus, tantumque hoc semestri profecerunt in vtraque lingua, vt apti sint ad Dialogos & ludos publicè dandos. Produximus illos his festis genethliacis Christi Saluatoris in scenam, vbi tam bellè egêre Pastores Bethlehemiticos, vt omnes quotquot spectarunt, mirati fuerint, dexteritatem in ætate tam tenera; maximus enim natu non excedit septimum annum; repetita actio etiam tertio, pluri mos semper attraxit ex vrbe, & Altena spectatores; non desinunt vrgere, vt & quartò resumatur, maimè ij, qui ab alijs eam commendari audiunt. Speramus indè haud exiguum fructum & incrementa Scholæ nostræ. Neque misericordiæ opera neglecta; præstita illa defunctis, quos ob religionem, Aduersarij à suis cœmiterijs arcebant, quorum alter infans, quem sacerdos noster non ita pridem in ciuitate baptizarat: alter erat mercator, qui è Suecia Embdam cogitans, inter Lubecam & Hamburgum apoplexia correptus, cũ diuinaret, sibi extremum diem imminere, nil aliud clamabat in hospitijs, ad que adferebatur, quam Altenam, eiusque sacerdotes, apud quos vitam ponere vellet. Delatus itaque ad nos, cum præ angustia loci commodè ipsum habere non possemus, transtulimus in hospitium, non longè à domo nostra, vbi Sacramentis Catholicè munitus, piè animam Creatori reddidit. Cadauer, quia reiiciebat vicinus pagi Minister hæreticus, noctu tumulatum in nostro cœmiterio hortensi. Prodibant in funus discipuli nostri cum sua hospita, & tres è vicinis Lutheranis, qui & operam suam in sepultura commodabant. Non siuit irremuneratum abire charitatis opus misericors Deus, excitauit viros misericordiæ, qui nobis benignè fecerunt crebris eleemosynis.

Scripsit

Digitized by Google

Scripsit ex asse hæredes mille Dalerorũ Reuerendus D. Laurentius Neibar, Canonicus Lubecensis; quorum censum ânnuum pendet Catholicus mercator Hamburgi degens. Auxere alii Bibliothecam variis operibus, D. Chrisostomi, Basilij magni, Cypriani, Maldonati, Krantzij, Pierij, aliorumque authorum. Vidit etiam hoc anno primum Visitatorem hæc Residentia R. P. Alberum, qui particeps etiam nobiscum factus alicuius vexationis ab hæretico illatæ, quando sub vesperam Hamburgo domum rediens cum socio sacerdote, vix declinauit ictum cultri ab impio intentati.

RESIDENSIA ERFORDIANA.

FRVCTVM, quem benignus Deus nostris dedit laboribus, compendio referam. Malè parta fœnore vsurario, legitimè restitura: Animis dissidentibus concordia suasa & persuasa, venia vtrinque petita & data. In fide vacillantes confirmati: Matrimonia cum hæreticis contrahenda, impedita: mos templis sacrisque abstinendi, in viduatis quibusdam & domi desidentibus sublatus, frequentique Sacramentorum vsu emendatus. Cibo cælesti apud nos hoc anno, plures trecentis quadringentisue, quàm superioribus, refecti; eius rei caussa etiam aliunde ad nos, ex locis hæreticis confluxerunt non pauci, latenter Catholici. Parentum in nos, nostrumque ordinem ardens odium, prolium apud nos hausta pietas extinxit. Erat, quæ diuinæ gratiæ aliquamdiu resistens, nouo quodam modo mõnita se agnouit. Nam corpori Dominico

Digitized by Google

communicaturæ, cum particula, quasi linguam refugeret, ex ore excidisset, cælestem admonitionem interpretans, casum vertit ad salutem. Ad Ecclesię Romanę gremium rediere septemdecim, in quibus Virginis cuiusdam constantia enituit singularis. Erat illa annorum duodeuiginti, honesti ciuis cuiusdam famulitio dedita, & Orthodoxorum sermonum perstudiosa. Venit ergo aliorum ductu ad nostros, veritatem puritatemque Catholicæ doctrinæ audit & amplectitur, ipsoque Circumcisionis Christi festo, Lutherana deserta perfidia, nouæ vitæ fecit initia. Fama mutatæ religionis cum ad parentes perlata esset, ita homines hæreticè institutos excitauit, vt itinere duorum miliarium ad Vrbem aduolarint, filiamque repertam, vinculis, verbis, verberibusque affatim multarint; neque sic stetit furor & amentia: ad iudices etiam à fide Catholica alienissimos pertractam, pessimorum facinorum ream fecerunt: cumquæ suæ puritatis conscia, rationem sui consilij dare vellet, nequicquam audita, lumbifragio diuturnæque fami adiudicata. Parentum ergo manibus abducta, per publicas Vrbis plateas, clamosa destinatione & indigna querimonia raptata, ciui cuidam asseruanda traditur, donec pluribus restibus coëmptis, vinciatur arctius, & in patriam deducatur securius. Abeuntibus ea propter parentibus, filia funium nodos dentibus soluit, fugit, & inter Orthodoxos, frustra sursum deorsumq; quærentibus aliis, receptum & latibulũ inuenit, nunc, pulchro pro Christi fide defuncta certamine, gaudet, dieisque suos in cœtu Religiosarum Virginum obire prœoptat. Non integris mille passibus à nobis agreste sacellum est, annua peregrinatione olim celebre, ab hæresi infecta

Digitized by Google

fecta vix vnum. Reuocata ea processio hoc anno ab hominibus omnis ordinis & sexus quam plurimis; quos inter & Senatores, & Patricij non pauci, viri Ecclesiastici præcipui. Rhedis senis subinde, & pluribus vecti, quorum pedes non assueti labori. Equidem iucundum & visu, & auditu, Catholici nostri gregis partem aliquam, latina germanicaque carmina, per agros & vias, ritu veteri, decantare; sacris nos, & concionibus operabamur. Catholicorum animi excitati, & audaciores facti, vt spes non minima affulgeat, accessionis & populi, & pietatis.

PROVINCIA BELGICA.

NVMERAT hæc Prouincia Socios quingentos & sexaginta quinque, è quibus Sacerdotes ducentos & sexaginta quinque, Coadiutores temporales centum quadraginta quatuor, reliquos vero studijs destinatos; omnes in viginti sedes distributos; Collegia duodeuiginti, domum Probationis vnam, Residentias duas; quibus etiam accedit vna Missio. In Collegio Louanienſi quinquaginta; in Collegio Tornacenſi cum domo probationis tres supra centum; in Audomarenſi quinque & triginta; decem in Seminario Anglicano; In Collegio Duacenſi septem & triginta; In Antuerpienſi tres supra triginta; vnus & quadraginta in Leodienſi; in Traiectenſi decem & octo; plures duo in Brugenſi; In Iprenſi nouenos denos; In

Digitized by Google

Cortracensi viginti; vnum minus in Gandensi; In Insulensi sex & viginti; duo supra viginti in Valencenensi; plures tres in Montensi; decem & quatuor in Winocibergensi; vnum minus in Luxemburgensi; quatuordecim in Atrebatensi; in Bruxellensi Residentia, & Castrensibus tentoriis, annumeratis R. P. Prouinciali cum socio, tres supra triginta; decem in Cameracensi; tres in statione Hollandica. A nobis in cælum, vti speramus, migrarunt omnino decem: eorum vicem reddidere octo & quinquaginta in Societatem adscripti.

COLLEGIVM LOVANIENSE.

THEOLOGIÆ dant operam *duodecim*; viguit in omnibus religiosę *perfectionis* augendæ studium, quod auxit votiua ab omnibus ad Beatam Virginem Sichenienſem ſuſcepta peregrinatio, & Iubilæi ſalutaris expiatio. In hoc vero incertum, ſuæ magis an ſalutis proximi habuerint rationem. Ita non tantum domi plurimos pœnitentiæ ſacramento Deo reconciliarunt: ſed foris etiam in animarum ſalute procuranda, prolixa voluntate incubuerunt. Argumento eſt quod ab vno ſeptuaginta, ſupra centum, confeſſiones generales auditæ. Concionibus autem qua in oppidis, qua ruri, qua in monaſteriis; amoris diuini ardor vel auctus, vel excitatus. Nec verò doctrinæ Chriſtianæ tradendæ conſuetudo prouentu caruit. Edocti pueri Deiparæ Matris roſarium percurrere, longiuſculi itineris leuamento. Sed & ætatem quoque præcurrunt elementis fidei ediſcendis, quin-

Digitized by Google

quinquennes & pæne infantes, publice decalogum diserte pronunciantes, periucundo sane spectaculo. In Clerum religiososque ordines maledici quidam à cauillis ad laudes, à virulentis commentis ad commendationem traducti. Meditationibus exerciti aliquot non è vulgo. Inter diffidentes, odiorum flammæ restinctæ. Quidam familiæ patriciæ labem aspersérat, non nisi suo sanguine eluendam, interuenit noster, & hostis sanguine cruentandas manus cohibuit, effecitque vt alteri sua vita, alteri vita carior fama staret. Fuit adolescens qui vitiis omnibus fibulam laxauerat, salutaria omnia monita aspernatus, nec phthisi quidem mortis antenuncio excitatus; Eum adiit vnus è nostris, cui ad vltimum vitæ diem morigerum se præbuit; Ita matri, propinquisque reliquis, non tam dolori mors, quam vera animi vita, gaudio fuit. Transfuga quidam carceri datus, hæreseos insuper vinculis tenebatur, sed nostrorum opera ab vtrisque expeditus. In fide semel imbibita, quam è mendicitate erectus, domi nostræ hauserat, charitatis obsequiis delinitus, vnius eluxit constantia. Geneuam is redierat, parentes postliminio reuisurus; turbatam domum inuenit, patris morte: mater quæ solatium à filio sperabat, dolorem hausit, quod quem Geneua hæreticum dimiserat, Catholicum Louanio reciperet. Furere igitur illa, lamentari, Ministros vrgere, vt filium ab hac mente dimoueant. Iubetur Consistorio se sistere: contemnit, nec commodior visa hominem conueniendi ratio, quam si mensæ præberent se socios: Multus igitur de fide inter epulas sermo; sed victoria à Catholico stetit. Cautum proinde Magistratus edicto, vel vrbe vel fide cederet. Maluit generosus

Digitized by Google

Athleta patriæ dispendio vitæ cælestis compendium facere, & exul, Christi patrimonio Catholicus, tenuem vitam tolerare, quàm hæreticus proventu patrio lautiorem ducere. Sustentata quarundam mature pudicitia, quæ iam præceps erat. Lapsæ ad veniæ spem & constantiam erectę. Vna præ reliquis nefandis amoribus implicabatur, & iam octo annos cum incubo consuevuerat: sed vnius è nostris hortatu, se dæmonis consortio abdicauit, vetitas voluptates nunc acerrimis corporis suppliciis expungens. Adolescens lecta de prædestinatione thesi, totus à Deo desperabundus abierat, is ad animi æquitatē revocatus. Beatæ Virginis Sodalitas quatuor cœtibus velut areolis distincta valde efflorescit. Ex hac multæ plantæ ad varias Religiosorum familias traductæ. Supellex sacra duobus calicibus est aucta, & ampullis totidem. Accessit quoque pars sacræ coronæ auro laminata, bullisque aureis egregiè distincta. S. Crucis altare pro tabula capsam habet gemmis variatam, & diuitę sanctorum Martyrum thesauro nobilitatam. Angustiis denique rei familiaris subuenit piorum liberalitas.

COLLEGIVM TORNACENSE ET DOMVS PROBATIONIS.

ALet Tornacense Collegium viginti sex; Nouitiatus septuaginta septem, plerosque omnes indole & eruditione lectissimos. In Collegio præter Sodalitatem, quæ studiosis constabat, instituta est alia virorum Illustrium, Episcopi, Abbatum,

Digitized by Google

batum, Canonicorum, Pastorum, Nobilium, Senatorum, è primis ciuium. Censentur capita octoginta octo: nec enim omnes promiscuè admittere visum, quo facilior sit gubernatio. In eam allectus non infimi subsellij, cuius ardorem pectoris calidæ testatæ sunt lacrymæ, vbertim humum ipsam inundantes, cum fidei professionem ederet, fuerat is ante vitæ solutioris, & nominis nostri flagrarat odio: sed à Patris conuentu, qui eum officij monebat, odium in amorem vertit. Graue odium inter duos quosdam exarserat, adeo vt nisi alterius sanguine, litem dirimendam publicè iactarent. Pastor cum pacem sæpe, & frustra tentasset, monuit concionatorem nostrum, vt pro concione contra pertinacia odia dissereret: facit noster, & ad rem illam adhibet exemplum peropportunum: quo discordes adeo fuere perculsi, vt pacem illico cogitarint & confecerint, pœna insuper pecuniaria indicta, si qui prior eam infringeret. Idé peccata multis annis tecta in lucem traxit, exemplo confessionis mutilatæ proposito. Alteri minax gladius ereptus, exitium propulsatum alteri. Hæc à veteranis. Illa tyronum. Ascriptus vnus è Belgij nobilioribus, Comitis Rasemghemij frater, quem non dignitas aureis illigatum vinculis tenuit, nec rigor vilisque Religionis habitus, à semel instituto viuendi genere deterruit. Rogatus cur domesticorum adiutorum numero & nomine censeri vellet, latinæ linguæ non nescius: abunde, inquit, Societati à studiosis prospectum; pauciores, maximè ex hoc ordine nostro, qui veræ caritatis obsequiis sese dedant, ausuri alioquin & ipsi aliquid supra fastuosum hunc hominem, si exemplum videant. Præibo igitur ego, & glorioſi huius certaminis,

vel

Digitized by Google

vel miles vel ductor ero. Valde ea filij alacritas matri fratrique placuit, & tam incenso in Religionem studio prolixè comprobato, deprecatores insuper apud R. P. Prouincialem exstitere, vt in coadiutorum ordinem cooptaretur: fauent quoque propinqui reliqui tam generosi militis rudimentis, & sub religioso sago videre malunt bellantem bella Domini, quam inter mundi illecebras luxu diffluere, & splendentem monilibus ac purpura, specioso compede ire mundo captiuum. Alius annua, & ancipiti cum parentibus pugna luctatus, apud nos tandem in tuto se locauit. Fuit quem probra in Societatem sparsa, eiusdem desiderio incenderent. Omnes tyrones mutua æmulatione in solidarum virtutum studium inardescunt, iuuat plurimum sub præcipuas anni solennitates in rem certam defixa cura; vitij alicuius, verbi gratia, extirpationem, aut virtutis acquisitionem, quam crebra ad Deum comitantur orationum iacula. Fructus etiam suus constitit ex exercitiis, Catechismo sedecim locis tum in vrbe, tum extra eam habito, Xenodochij frequentatione, & aliis Nouitiorum experimentis.

COLLEGIVM AVDOMARENSE.

VERSANTVR hic præter alios, magistri tres non sacerdotes, studiosi casuum sex. Duo præcipitanti iam ætate è vita discesserunt, Pater Leonardus Villarius, & P. Guilielmus Martini: quorum mors eo fuit ciuibus acerbior, quo vita fuerat gratior; in tantum amor ab eximiis virtutibus

Digitized by Google

bus natus, omnium animos occuparat. Doctrinæ Christianæ lectio, è templo in aulam vrbis publicam; anno superiori translata suum cursum tenet, quem promouit etiam flabellans à tergo inuidia. Sed enituit imprimis catechistæ nostri industria, qui pauperiores vrbis in vnum locum conuocauit, vt fidei eos præceptis imbuat. Quæ res eo fructu, eoque concursu celebrata fuit, vt amici quidam ad munificentiam excitati, annuo prouentu pauperum hoc conclaue dotauerint, stata in singulos conuentus stipe singulis attributa. Quæ sparsa fama plures vndique contraxit, quod non tantum doctiores, sed & ditiores domum redeant. Odia multorum posita. Mater à liberis, liberi à matre distracti, mutuis odijs & litibus annis iam quatuordecim, ad pacem concordiamque redierunt. Idem inter vicinas matronas conuicijs certantes præstitum. Collocata vtiliter opera in reducendis fidei desertoribus. Nonnulli dierum aliquot itinere ad nos contendêre, animi expiandi gratia. Virgo multis annis salutis dubia, à Deo meditabatur diuortium, ea ad animi tranquillitatem reducta. Viginti trium annorum adultera, è libidinum cœno erepta; ne in turpitudinem ruerent aliæ, sano consilio præcautum. flagitiosus quidam cælesti hoc tonitru perculsus: Quid agis infelix? quem exitum vitę tuæ futurum putas? vitam in melius commutauit. Adiuti qui extremo supplicio affecti. Quidam nunciata mortis hora furiis agebatur, animo in Senatum exacerbato: is à nostro doctus, & culpam cognouit, & mortem æquo animo subiit.

SEMI-

Digitized by Google

SEMINARIVM ANGLICANVM AVDOMAROPOLITANVM.

IN Seminario Anglicano fuere hoc anno domestici plures centum & triginta. E Iuuentute Anglicanâ studiosi supra centum: de Societate decem. Duę hoc anno institutę sunt missiones in Hispaniam, quò octodecim selectos adolescentes, ad grauiora studia destinauimus: alios duos eadem studiorum cura Romam. Quibus ex Italia, Hispania, Anglia bâc transitus fuit, ijs via simul ad fidei rectæ tramitem patefacta. In his mercator Anglus ex eorum secta, qui Cathari seu Puritani appellantur, cum esset pro sectæ suæ more, pertinaciore & acerbiore in Catholicam Religionem animo, post mutuos aliquot cum nostro congressus, quibus SS. Eucharistiæ mysteria, quæ illum exagitabant scrupulosius, pertractabantur: ita de repente mutatus est, vt deserta hęresi sub Ecclesię signo se receperit, & meliorem de Societatis hominibus opinionem non conceperit tantum, sed felici quoque partu apud nominis nostri hostes in dies pariat. Valde nos recreauit viginti sacerdotum, & quatuor Laicorum ad Collegium nostrum aduentus, qui multorum annorum pædore obsiti, quem in tenebrosis Anglicani carceris gurgustijs contraxerant, ad nouam velut lucem expauerunt. Inter hos glorioſos Christi Athletas quinque erant Societatis nostrę Patres, quorum duo, annos nouemdecim, carcere fuerant ita crudeliter pro fide Catholica detenti, vt eorum alter visum pænè somnumque amise-

Digitized by Google

amiserit, alter Societatis nostrę frater Cadiūtor ac B. P. Campiani socius, tot annorum ærumnas non minori patientiâ quàm constantia & alacritatè perpessus, tandem inciderit in paralysim, quę sic hominem corripuit, vt omnium pænè membrorum vsu destitutus, alterius ope & opera in necessariis vitę functionibus vti cogeretur. Quæ tamen res tantū abest, vt inhumana hæreticorū corda permouerit, vt illum, vnà cum aliis Confessoribus, eiiciendum è Regno censuerint, & re ipsa eiecerint. Oleum Catechumenorum, Chrisma, & Oleum infirmorum, pro toto Regno Anglię & Scotię procuratum: qua in re insignis extitit Reuerendissimi Domini huius vrbis Episcopi beneuolentia, & alacritas, qui familiæ huic Anglicanæ valde fauet; vt & mensæ communi in nostro cęnaculo, variis eiusdem linguę latinæ & Græcę exercitiis delectatus, sæpius voluerit interesse. Si quando autē mercatores virosque nobiles, ad eum deducimus oleo sacro formandos firmandosque, singulari eos charitate ac promptitudine amplectitur. Quendam etiam Pontificia facultate instructū, vt ordines sacros interrupto temporum interuallo susciperet, ad eosdem ita promptè promouit, vt ipsemet continuis diebus eius rei gratia ad sacellum nostrum ventitaret, officiumque diuinum dalmaticatus ac infulatus, magna & sua, & omnium domesticorum spiritali voluptate, vario vocum & instrumentorum Musicorum concentu peregerit.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM DVACENSE.

OBIIT ex Adiutoribus Nicolaus Liebart Tornacensis pænè octogenarius, plenus dierum & virtutum, qui Tornaco recens huc aduenerat. Tam Iubilæi, quam totius anni tempore, generales confessiones auditæ pænè ad mille ducentas: & fuit virgo quæ tertium iam diem, vt totius vitæ maculas elueret, ob populi confluxum, expectarat; quam confessarius ceteris, qui præstolabantur prætermissis ad se accersiuit, quod iam dudum eam expectasse animaduertisset. Peracta confessione incolumis domum rediit, ac sequenti die, cum domestici sacris templi officiis interessent, expirauit, matura scilicet iam cælo anima. Rei sacræ supellex aucta est cruce argentea affabrè facta, trecentorum omnino florenorum. Adiuti sumus in rei familiaris inopia, partim priuatis piorum subsidiis, partim insigni Magistratus munificentia, qui cum postremæ publicarum expensarum rationes inirentur, nobis mille florenos in annos singulos ad triennium attribuit. Scholæ tam discipulorum frequentia, quam sedulitate ac pietate floruere. Philosophi soli censi sunt ad quingentos. Edictum quod eodem anno Parisijs, vrgente Academia, promulgatum erat, vt Franci omnes qui Mussiponti, Virduni, Duaci, operam literis dabant, ilico remigrarent in Franciam; tantum abest vt scholas nostras afflixerit, quin potius etiam reddiderit illustriores. Ac primò quidem abiere pauculi timidiusculi, & ij reuera non sine lacrymis. In quibus generosi

Digitized by Google

generosi adolescentis Leonori Valencay Abbatis de Borgheuil, abitus fuit æquè generosus, cui, & iam à Rege peculiariter reuocato, dolebat summopere, quod neque dum esset de Sodalitio B. Virginis. Itaque consilium init Præfectum Sodalitatis rogandi, vt sibi, & fratri & Pædagogo, ante abitum liceret esse Sodalibus: pollicentur se summo mane generalem confessionem peracturos, & deinde alibi reliqua præstituros, quæ Sodalium munus exigeret, & loci opportunitas permitteret. Peregerunt, & inscripti sunt postridie, & abiere perinuiti non sine lacrymis plurimis, hoc vno tamen lætissimi, quod B. Virginis Sodales essent. Nec porrò edictum illud ceteros absterruit: nam & ventitarunt frequentiores, ex ipsa etiam Britannia, seni & deni cum Pædagogis pueri, per medios Parisios iter huc fecere. Quamprimum hic de restituta in Franciam Societate rumor fuit, incerto licet auctore, mirum quot & quantę vndequaque gratulationes affluxerint, & è Francia, & à Francis hic agentibus; in quibus ilico prodidêre se complures ætatis etiam prouectæ, qui iam dudum Societatem ineundi consilium cœperant. Sodalitas ciuium, sub auspicijs assumptæ in cęlos Deiparę, magna bonorum gratulatione erecta est. In hac censentur multi ex primoribus ciuitatis.

COLLEGIVM ANTVERPIENSE.

TRANSIIT vnus è Grammaticæ vmbra ad cælestem illum, vti speramus, solem, relicto sui domi, forisque desiderio. Iuuentus in tanta vicinitate

Digitized by Google

cinitate cruoris hostilis stetit, nec lues per vrbem grassata eam imminutum iuit; creuit etiam Sodalitas numero auctior, & flore. In varios Religionum ordines concessere omnino viginti. Templo, præter sexcentorum aureorũ ornamenta, nõ alias magis fructus fuit. Concio tam in nostra Peranni cursum, quam summa vrbis æde, Sanctissimæ Deiparæ sacra, per aduentum & quadragesimã agminatim frequentata: exedræ ad expiandas animi noxas confestim obsessæ: altaris cancelli ad animæ pabulũ coronatim cincti. Expetiti nostri in tribus vrbis paræciis, ad frugem animarum dominico horreo inuehendam; Excursum etiam ad vicina vrbi propugnacula, magno militum bono. Æs fænebre & malis artibus partum, nunc ducentorum, nunc supra, aureorum, industria nostrorum ad suos dominos rediit. Contractus iniusti apud eos etiam, quibus immensi spes lucri, vel triginta millium aureorum affulgebat, non raro rescissi; aut consiliis impedimenta iniecta ne fierent, idque perfrequenter. Concubinatus, in opulenta ciuitate creber, crebrò quoque sublatus. Adulter cum pellice, septemdecim annis coniux erat; cum ecce peste corripitur, & extinguitur, quod pellici saluti fuit. Quibus ex petulanti consortio periclitabatur castitas, ea in tuto positæ. A meretricio abductæ non paucę: vna etiam, quæ corporis cultum eò conuerterat, à lapsu præseruata. Plures fulgentibus manu plena aureis, promissis etiam maioribus, quin & multorum millium ad stuprum solicitatæ quibus paupertas eò facilem etiam viam sternebat, crebro sacramentorum vsu, in castæ vitæ proposito roboratæ. Odia multorum posita, quibus mutuæ parabantur cædes, & excidia familiarum magna-

Digitized by Google

magnarum. Frater fratri, filius parenti, maritus vxori non semel conciliati. Totius vitę acta detexere quamplurimi; inter hos perplures nunquam ante confessi: multi etiam quos pudor septuaginta annis sacrilegos fecerat. Nutantes in fide seruati. Multorum quoque animis fidei lux prima illata, eiurata hæresi, quam à parentibus hauserant; fuerunt ij nimirum viginti quatuor. Fuit qui in Hollandia probrose iactaret, si sacram hostiam nanciscì posset, conculcaturum; is ad meliorem mentem reductus. Fuit qui libros hæreticos continuo lectitaret, bonæ frugis igniculos identidem præfocaret, ad omne scelus spreto domestico monitore grassaretur, voto etiam castitatis posthabito: is quinquagesimum demum post annum sibi, Matrique Ecclesiæ est redditus. Illud eximium. Adolescens erat annorum viginti, in cuius animo hæresis cum ætate creuerat: fororis monitu crebro sollicitatus, tandem diem & horam confessario dixit: non venit ad constitutum. Sed adest illi à tergo Deus: eadem, qua venire debuerat, hora, tribus vulneribus confoditur: memor ille propositi Patrem inclamat. Adest, confitetur, & animo expiato, corpore quoque reualescit. Triginta annis saga magicis operata, vnius è nostris hortatu anteactam vitam recognouit, & ignis supplicium æquo animo tulit. Quibus nec concio nec monitio profuere, adfuit Deus spectris quandoque immissis. Continuis sex annis sacramenti quædam violatrix, subito de nocte strepitu excitatur, auditque vocem identidem ingeminantem, vti occultata hactenus peccata detegeret. Puella annorum decem adeo spectro infestabatur, vt nunc tota instar trunci obrigesceret, nunc in aerem ad viri altitu-

Digitized by Google

dinem sublimaretur: fauces quoque ita præclusæ, vt supra Aue nihil posset exprimere, cui in posterum tranquillitas à confessione, & piaculari agno fuit. Alij quoque aduersus dæmonum ludibria muniti. Quidam fide dubius, vita improbus, B. Matris visu & hortatu, ad meliorem vitam se recepit.

COLLEGIVM LEODIENSE.

EXEMPTI sunt rebus humanis duo; P. Ioannes Oranus Leodiensis, & P. Gabriel Rogerius; quorum ille variis in Societate muniis, per quadraginta quatuor annorum decursum, cum laude functus; vir salutis proximi *percupidus, cum* alternis diebus per quadragesimam *conciones* haberet, in morbum incidit, quo sensim gliscente, & naturæ vires superante, posteaquam multa singularis tolerantiæ exempla edidisset, animam Deo reddidit: Hic infractus in gloria Dei promouenda, post viginti octo annos in Societate exactos, & ob diuturnos concionando susceptos labores, viribus corporis partim hydropisi, partim asthmate, imminutis, horis canonicis perlegendis occupatus è viuis excessit. Mulieres quædam ab illecebroso procorum colloquio abductæ, nostrorum concionibus, & frequenti Sacramentorum vsu, tantum peccati dolorem conceperunt, nihil vt prius modo habeant, quam ne aliqua occasione aduersus castitatem delinquant. Consimili exemplo virgo quædam, specie ipsa & genere nobilior quam vita, nostrorum sermonibus animum à noxa, corpus à labe,

Digitized by Google

labe, quę illi ex cognati blandiusculis congressibus imminebat, vindicauit. Restitutiones nō leuis momenti factæ, quarum vna facile mille ducentorum florenorum fuit Hæresim abiurarunt duo, quorum alter annos quidem omnino sexdecim, alter quatuor & triginta, aut etiam amplius in ea perseuerauerat: ambo generali totius vitę exhomologesi purgati, ac quieti ex perturbatis, securi ex timidis, Deo atque Ecclesiæ Catholicæ restituti. Obiere multi ignominiosam mortem constanti animo, qui priusquam cum nostris agerent, ad desperationem inclinabant. Hos inter duo, qui Hollandis meruerant, ob latrocinium comprehensi, capiteque multandi, nuncium heresi remisere prius, ingenti spectantium lætitia. Die qui D. Bartholomæo sacer, ad ædem nostrā accessit Serenissimus Elector, & Princeps Ernestus, in qua sub sacrificium (cui operam dabat R. P. Visitator) Collegij fundator declaratus est, insigni nobilium corona circumdatus. Peracto sacrificio itum ad refectorium, in quo id beneuolentię argumentū dedit, quod & assidere sibi P. Visitatorem, & Rectorem voluerit, & sua manu cibos ministrare. Principis epulum recreauit linguarum varietas, quas ad duodecim nostri, beneficiis familię Bauaricæ erga nostram Societatem declarandis, applicarunt. Epulum excepit drama breue & iucundum, in quo visus est D. Thomas Apostolus, ingenti vi pecuniæ ex ærario coacta, Regi Indiæ palatium quoddam cæleste exædificare. Res magnam & Principi ipsi, & auditoribus attulit voluptatem. Paucis post diebus Serenissimus Archidux Albertus, opem laturus Syluæducensibus, cum secundo Mosa nauigaret, ad nos exscendit, post missarum solennia, statario prandio in domo nostra à

Digitized by Google

Magistratu exceptus; datis beneuolentiæ erga Societatem non paucis indiciis, ad institutam nauigationem sese retulit.

COLLEGIVM TRAIECTENSE.

MIRVM est quam frequens, hoc tam exulcerato rerum statu, discipulorũ numerus fuerit: is enim magna parte anni ad sexcentesimum accessit. Sodales B. Virginis, vt & superioribus annis, longo se asperatis nodo funiculs verberantium agmine, die Iouis sancto supplicationem magno pietatis sensu habuerunt. Quibus ob ætatem ad hoc exercitium pietatis non patebat aditus, ij saccis induti, laminas ferreas *circumgestarunt*. Sodalitas doctrinæ Christianæ *superiori anno* instituta, & duorum Pontificum spiritalibus gratiis locupletata, hoc anno non mediocriter Patronorum numero & splendore aucta. Ptotector eius declaratus generosus Dominus gubernator. Directores Reuerendi Domini Decani sancti Seruatij, & B. Virginis: Prouisores vterque ciuitatis consul: Assessores quatuor ciuitatis Pastores. Quorum nomina palam enunciata, vt ciues intelligerent quibusnam res catechistica maximè cordi esset. Nec diu patronorum hic titulus absque emolumento fuit. Prima enim congregatione decretum est, vti Ludimagistri suos ad Catechismum comitarentur, silentio compescerent; apparitores publici occulta ciuitatis loca lustrarent, & malè feriatos ad salutaris doctrinæ pascua cogerent. Per quadragesimam ad milites Germanos in portis excubantes

Digitized by Google

cubantes, exhortationes habitæ, quę multorũ annorum confessiones elicuerunt. Quam dæmon crebrius instigabat vt Deo renunciaret, ei ritè per nostrum expiatæ molestus esse desiit. Legitimis matrimonij vinculis adstricti aliquot, qui incestuosę diu vixerant. Excursum ad vicinum oppidum, magno oppidanorum commodo. Dux ipse gregis multis annis concubinæ amoribus tenebatur, etiam tertiò superiorum iussu dimissam, etiam quartò reuocauerat, adit domum noster, & quæ illi ostium, ei idem salutis viam aperuit. Nec mora, post horæ vnius spatium abit ea, rebus obsarcinatis, eaque obtestatione, quasi in posterum nec viuum, nec mortuum amatorem suum reuisura. Duo primarij senatores statuerant iniurias mutuas iudicio prosequi, sed post auditum nostrum de remittendis iniuriis differentem, à iudicibus ad arbitros deflexerunt. Auxere ciuium pietatem sanctorum reliquiæ Tungris, Maseyckaque proximis oppidis ad nos delatæ. Obuiam itum Ludimagistro sectæ Anabaptisticæ, qui se in multorum ciuium gratiam iam insinuauerat, & pedem porrò fixisset, ni instantius contra vrsisset noster.

COLLEGIVM BRVGENSE.

PER diuersas vrbis paræcias habitis sacris concionibus, insolita in ciuium animis exarsit pietas. Nam sæuiente lue, non tantum in omnibus Collegiatis Ecclesiis, paræciis, monasteriis, Sodalitatibus, verum etiam vicis supplicationes solennes institutæ, multis ex vtroque sexu nudis pedi-

Digitized by Google

bus eas prosequentibus, quos populi conatus, promouit sacerdos venerabile Sacramentum circumferens, & ædes peste infectas lustrans, procumbentibus in genua domesticis. Denique vicatim regionatimque lecti pueri, puellæque ordine ad sacellum D. Basilij, vbi asseruatur sacer Domini cruor, combinati & candidati, preces, auditoque sacro, cereos obtulerunt. Vnde factum creditur, vt pestis non tantopere sæuierit, quantum, humano iudicio pensitantibus medicis, grassatura putabatur. Sed non minus præclarum parthenij Sodalitij studium; nam inualescente lue, quinque sacra votiua in templo Collegij nostri, heroico plane concentu, celebranda curauit, atque ad placandam irati numinis iram, argenteam lampadem Deiparę Matri, viginti septem librarum flandricarum, ad aram eius miraculis illustrem, insigni pompa & frequentia vouit. Ipso festo Circumcisionis *præter ordinarium ornatum*, & insignem concursum populi, liberalitate quorundam, collucebat templum ex cera virginea ad summam aureorum viginti. Accessere templo ornamenta, quorum inita summa mille septingentorum florenorum. Duodecim hoc anno ex iis virginibus, quæ nostris confiteri solent, & inter ea nobiles aliquot, Religionem ingressę. Exhibuit iuuentus nostra comędiam, huic tempori luctuoso accommodatissimam, quæ spectatori lacrymas excussit. Theatrum erat atratum, Niniuitę ciliciis ad corpora induti, & cinere capita aspersa habentes, introducti. Nec ægris publicè priuatimque nostrorum opera defuit: adiuti pauperes, extrema inopia laborantes, nō mediocri pecunia. Hæresim abdicauit vnus. Duæ, quæ corpore quæstum faciebant, ad continentiam reuocatæ.

Pax

Digitized by Google

Pax inter huius vrbis primarios coniuges composita, quorum simultates & concepta odia, parturiebant diuortium. Quidam, vt antiquum nomen dissolueret, ost adductus. Et sua militibus in Castellis nauata est opera, hyeme perinde ac æstate, non sine magna itineris difficultate. Pasti aliquot diuini verbi, & sancti Sacramenti pabulo: quo exemplo excitii rusticani, qui sine Pastore & Missæ sacrificio, iam multo tempore degebant, templum instruere, diuinaque officia solito diligentius obire coperunt.

COLLEGIVM IPRENSE.

PVBLICA carceres, Nosocomia, priuatim ęgri visitati. Communia pleraque omnia, sed tam cupide feruenterque procurata, vt ex iis colligi possit ad illustriora peragenda, non colonos, sed messem defuisse. Mulieres duæ in extremo positæ dubiam viã iniissent, indigę viatici, roborisque ad extremam luctam opportuni, nisi noster in tempore remedia accurasset. Violatę annis multis confessiones, de integro instauratæ. Hoc quoque memorabile. Procuratum est apud tenaces antiquarum consuetudinum, licet haud adeò probandarum, vt in Nosocomio, virorum à feminis paulo amplius secernerentur lecticæ, quæ nimium erant assitæ, magna vtriusque sexus aut verecundia, aut periculo. Non omnino nulla erga nos exstitit piorum eleemosyna. Templo lanx, cũ guttis argenteis, ipsa quoque eiusdem metalli egregiè elaborata, sacrificio adorando attributa. Pecuniarium

Digitized by Google

quoque impendium non leue eidem templo decorando datum.

COLLEGIVM CORTRACENSE.

CORPORIS tentata hic quorundam valetudo, at animorum mutua charitas, & ad quoduis munus obeundum alacritas, sibi constitit. Ea in hac vna de minoribus, quæ Societatē admiserunt, ciuitate, plebis & Senatus in nos propensio; quæ Collegio facile sex millium florenorum onus leuarit, templo variam iuxta ac elegantem supellectilem septingentorum adauxerit. Quotidiana per sacrum aduentus tempus, obtineri concio non potuit hactenus: iam noster inædè primaria auditur quotidie, magna concurrentium auiditate. Ex quo fructum animarum non exiguum, propensionem in nos maiorem sperare licet. Statutis Iubileo lucrando mensibus, tota fermè ciuitas ad nos afflux-it, aut illius fruendi, aut generatim confitendi gratia. Matrona quædam, occasione Iubilæi visura confitentes, sacellum ingreditur: curiositas illi saluti fuit. Confessionis iniecta mente, num vnica vitam omnem expiaret, diu secum & cum Deo luctabatur; adeò vt extima corporis inquietudo iam sedentis, iam vicissim assurgentis, alternantem animi fluctuationem proderet: cum ecce altrinsecus sacerdoti adhærere videt duos Angelos, illum cacodæmonem horrendo vultu, nigroque fuste ne accedat interminantem; hunc beatum Angelum aspectu speciosum, albis indutum, virga item alba, vt accedat, inuitantem. Paret illa, nec paret,

in

Digitized by Google

in alterum diem rem totam differens, & dum nocte secum vitæ actus retractat, tartareum hocce monstrum sub aspectum redit ferocientis habitu, iamiamque afflictæ virgini apparantis. Quid agat? salutari metu pauitans moras abrumpit, & sacerdote accersito expiata, omni molestia liberatur. Virgo maligno spiritu, veris subinde furiis acta, insomnes ferè noctes agitabat, vocatur sacerdos noster, aquam infirmæ lustralem aspergit, & bene precantibus eam verbis prosequitur. Quietem igitur accepit noctibus aliquot, at perpaucis; non multo post tempore recurrentibus furiis. Postquam quieti conciliandæ incassum tentata plurima, redit noster, & iterato remedio, cum quiete facilem vna somnum virgini restituit, obstupescente familia. Alia salutis prodiga, ob continuas maligni hostis molestias, saniori menti reddita. Familiæ aliquot vt in vrbe, ita vicinis in pagis, depositis odiis & simultatibus, quæ cum graui multorum offensione & dolore fouebantur, in gratiam mutuam & cum Deo redierunt. Ex adulterio, pellicatu, quin & incestu nefando sacrilegoque, non pauci per nostros adiuti & erepti; sacrilegæ per annos aliquot eorundem confessiones emendatæ. Mulctandis rogo veneficis vt consuleretur, dies & noctes totas allaboratum; nonnullis ad criminum detestationem, & salubre pœnitentiæ remedium perductis. Chartæ peregrinis atque ignotis characteribus conscriptæ, maleficæ superstitionis instrumenta, quibus vita beata & immortalis promittebatur, è manibus excussæ.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM GANDENSE.

SACERDOS vnus è viuis excessit, accessere quatuor. Concursus ad ædem sacram solito maior. Multorum illæ voces & querimoniæ, angustiis sese templi prohiberi, quo minus confiteantur, ac communicent; vt mirum esse non debeat, vix iniri posse summam eorum, qui totius anteactæ vitæ venenum euomuerunt. Multi exteri Hispani, Galli, domi, foris, & in Xenodochiis, auditi. Abstractæ mulierculæ, aliquot à fœdo corporis quæstu, eædemque ad insigne castitatis studium euectæ. Non paucæ, neque illæ vulgares, in religione orthodoxa confirmatæ. Sed hæc fortassis vulgaria, quæ sequuntur omni memoria dignissima. Aliquot virorum nobilium filiæ, stupente vrbe vniuersa, omnem corporis ornatum abiecere; ac nunc quot hebdomadibus in templo nostro communicant. Consulis filia vix dum nonum decimum egressa annum, diuino prorsus instinctu Patrem adiit, obsecrauitque, sibi vti liceret, spreto mundo, Deo vacare. Pia filiæ petitio Patri lacrymas excussit, & consensum; tum illa, age mi parens, & torque è collo detracto, ex illo, inquit, mihi calicem confla, vt ex eo mihi salus propinetur, quo ipsa mundo aliquando ludibrio debui: quinimo, respondit parens, tibi habe catenam, nec tibi, nec Deo, aliunde curato calice deerimus. Accessere ad supellectilem sacram scyphus argenteus non inelegans, duo candelabra ramosa è tholo pensilia, nec non frontale sericum coloris violacei; vna quoque, quæ latere

Digitized by Google

tẽte maluit, reditum annuum nutriendę lampadi consignauit. Neque domi tantùm laboratum. Nostri frequenter ægrotis in Nosocomio solatio fuere, inuentaque ratio rem diuinã, iamdiu intermissam, in carcere restaurandi. Ad locum quendam citatis equis euocatus Pater grauem difficultatem, & quæ mala nec pauca, nec modica minabatur, haud difficulter explicauit & dispulit. Incredibile dictu quanta in iis locis lętitia, omnium animis obortatur, dum nostros vel eminus aduentantes conspiciunt.

COLLEGIVM. INSVLENSE.

HÆRESI eiurata, non pauci nomine ad militiam Christianam dato, sub Ecclesiæ signa se receperunt, nouo sacramento melioreque stipendio obligati. Ex iis non nemo, qui medio in sinu, & ipsis præcordiis (quod perniciem augebat) occultatum diu noxiale venenum fouerat, vt primo in congressu discrimen per nostros agnouit suum, tanto se expeditum malo, diuinis in posterum rebus tradidit, sanctius imbuendum, & iam totus noster est. Tanta vis fuit veritatis, vt vix ad manus cum esset ventum, dari sibi ipsa impulerit manus. Alteriam quadragenarium excedens in medio Gebennæ lacu eductus, educatusque, arrepta fidei tabula Gebennam simul, gehennamque euasit; felix, qui, quod vitæ supererat, vt benè moreretur, inuenit. Ab hoc non errore, sed exitu dispar, tertius fuit, qui nuper sub Hollando stipendia meritus, honestis quidem illę parentibus oriundus, sed non

non æquè Catholicis, fluctuabat ergo, imò pendebat animi, adeoque fidei erat incertus, vt de qua secta esset, nec ipse quicquam haberet certi: verum in viam illè à nostris reuocatus, nouo fidei sacramento, meliorem in Christo militem auctoratus est; vnde factum, sententiam vt mortis, quam horrebat ac detestabatur prius, tentataque sæpius fuga declinare consueuerat, iam non æqua tantum, sed perlubenti perqueconstanti mente sustineret. Sed enim, ecce tibi dum restim tortor circa palum humi depactum contorquet, in partes illa dissilit: diceres factum vt morituri constantia fidesque constarent. Hic reus inter istos agones, ac vitæ necisque angores, cum subsidisset paullum semiuiuus, quam palpitantibus atque defectis manibus crucem gerebat, sursum tantum non præfocatis faucibus, admotam, plusquam masculâ virtute exosculari adlaborat. Affecit ea res, vt lacrymas vix tenerent, quotquot istic aderant, quod duplicato maxime supplicio periret ille, flore venustissimo frontis ac ætatis nouæ, valenti corpore, ingenio viuido, iudicio peracri. At, quæ hominum constans est inconstantia, perdita semel ac profligata vita spem frugis ademeram melioris, quæ vna ad libertatem requiri videbatur. Enimuero bonum abrumpi vitam satius, quam diu viuere non bonam. Tantum de Hæreticis. In meliusetiam mutati catholici. Bini coniuges inuiolato connubio, per plures viginti annos abfuerant, licito tandem vinculo cum suis quisque copulari ac firmari. Ingraueſcente hic lue pestifera, tanquam concusso diuini furoris flagello, mira ad propitiandum numen facta mutatio morum, sacrorumque instauratio. Supplicationes per vicos, & compita singula ciuitatis, non sine sancta

paræ-

paræciárum æmulatione, ad multos dies magnifico apparatu, pompaque perauguſta frequentatæ. Ac vt nihil ad pietatis ſtudium deeſſe poſſet, verba ad populum peropportuna à noſtris habita in omnibus templis vrbis. Fuit etiam hoc tempore proprium ſimul ac periucundum, audire pueros è noſtra potiſſimum diſciplina, paſſim flexis genibus, manibuſque paſſis, Beatæ Virginis ſacra cantica perſonantes, vbi diuerſis in locis viſuntur erectæ ipſius imagines. Habet quoque illud alterum vſurpatum, contagioni auertendæ haud parum pietatis, quo impenſis in commune partitis, eiuſdem viciniæ domus, qua plateę patent, cereolo ambiuntur oblongo & tereti, qui deinceps vt præluceat, ſolenni ritu venerabili ſacramento, tanquam alexiaco deuotus ac ſacer offeratur. Iubilæi bimeſtri à S. D. N. Clemente VIII. opportune per Belgium indulti, tantus ruricularum fuit ad nos confluxus, vt in ſingulos plurimum dies, in templo noſtro ſupra ducentos ſacroſanctam Euchariſtiam participarint. P. Gabrieli Rogerio, qui complures annos in æde prima egerat Eccleſiaſten, magnamque ſementem Chriſto fecerat, iamque à nobis alio commigrarat, vnde & ad cælos euocatus eſt; publicè inferiis inſtitutis, à Canonicorum Collegio, & D. Mauritij Curato, parentatum. Hæc in vrbe. Excurſiones ad pagos adiacentes, qui multi & frequentes ſunt, pari multorum bono ſteterunt. Noua Collegio huic colonia primum adiuncta eſt, ad quam miſſio fuit perquam vtilis. Stregræ municipium eſt Flandriæ, propter Liſam, haud multum infrequens. Ab Inſulis ſex leucis abeſt: à fide olim abfuit haud paulo remotius. Quare Gebennæ minoris, non tam falſo, quam vulgo nomen obtinuit.

Digitized by Google

nuit. Sed ſenticoſus hic ager fidei ſarculo à noſtris diligenter expurgatus. Reditum eo diebus, qui venerabili Sacramento feſti, deuotique ſunt. Vidimus iterum magno cum gaudio non irritos fuiſſe iactus; meliore iam terra pleniuſque culta quam vnquam, plures ad ſacroſanctam ſynaxim adierunt; quod id ipſa dierum feſtinitas poſtularet. Octauus, quo ſolennitas hæc claudi ſolet, licet iſtic nundinarum eſſet, feſtus dies tranſactus tamen eſt, pomeridiana luce, feſtiuo admodum vicorum inſtructu nec non hominum concurſu grato. Per pueros ſphærularum precatoriarum, ac iconum, quæ exulabant, reductus ac reſtitutus eſt vſus. Curatum etiam, vt lychnichus penſilis coram ſacra Hierotheca perpetuus ardeat. Iam quoniam ſe extra muros vrbis effuderat quoque hęc animarum *lues*, (ſerpit enim eo facilius, quo indulgentius *hoc malum*) ad vicina etiam loca à *noſtris excurſum*, & nonnulla meſſis facta. Hic ad Liſam Parthenon eſt, (nomen loco dedit) Religioſarum ſancti Bernardi regulam profeſſarum. Eas noſtrorum exhortationes eò ſalutis promouerunt, vt propemodum vniuerſæ ſe, ſuaſque actiones ad calculos reuocarint. Iam ſe Religioſas demum norunt.

COLLEGIVM VALENCENENSE.

VNvs nobis morte ereptus, Henricus Briſſel Lotharingus, ipſo, qui D. Henrico ſacer, die: qui hoc eodem anno vota coadiutoris temporalis formati Deo nuncuparat. Hic quadragenario maior, ita è viuis exceſſit, vt magnum nobis ſui deſide-

Digitized by Google

desiderium reliquerit, ac virtutis exemplum. Vir erat eximia integritate, excellenti studio instituit ac regularum, Christianæque humilitatis ac feruidæ caritatis exemplo memorandus: in omnibus muniis sese ad agendum, & pariendum egregie paratum semper præbuit; omnia vnus amplecti, omnia exequi officia voluisset: & sane vix fuit functio externa, in qua feruidum diuino igne animum, & lacertos torosos non omnibus probarit. Prohibeor persequi pluribus, quantum calcar nostris ad perfectionem addiderit, quantum admirationis reliquerit, raris solidarum suarum virtutum exemplis. Pagi circumuicini à nobis sacris concionibus, catechismis, reliquisque Societatis officiis non mediocriter aduti. Complures nostrorum industria & opera, ab animorū interitu & periculo emerserunt. Argumento est (vt de multis vnum alterumue perstringam.) quod dissidentium simultates, quarum exitialis timebatur exitus, sint penitus sublatæ, ingenti dissidentium, atque adeo præcipuorum ciuitatis bono. Addam aliud. Vir, adeo pertinaci animi dissensione, cum vicinis contendebat, vti desperata in perpetuum concordia, omnia minis & terrore miscerentur; horum sauciis animis vnus è nostris sacerdotibus adeo feliciter medicinam fecit, vt veteribus offensionibus sempiterna obliuione deletis, dexteras propalam darent beneuolas, & irent in amplexus mutuos, summa consensione, manantibus gaudio lacrymis. In virgine adolescentula, confessionis in templo nostro, & sacræ communionis frequenter à se vsurpatæ mira vis exstitit; Huius eximia specie captus impurus adolescens primi nominis, castum animum omni ratione & technis sollicitabat, cum interim illa, animo

nimo in castimoniam obfirmato, impudentiam hominis constantissimè repelleret. Sed inflammauit ardentius iuuenem, virginis obstinata castitas, votoq; obsignata. Euincit igitur muneribus vicinæ domus ancillulam, vt se per tectum in amatæ domum immittat. Paret illa, & monstrata via, clancularius, dum adnoctescit, in cubiculum virginis irrepit, seseque abdit quam occultissimè. Ascendit mox virgo, fraudis inscia, vt cubitum concederet: fusisque pro more vespertinis precibus, cœpit præter solitum tremiscere, nunc hâc nunc illâc circumspectare, & perspicacis instar columbæ, vel vmbram timere accipitris. Castigat subinde imbellem animum, & fortis esse adlaborat metu discusso, frustra; crebrescit horror, geminatur metus, virginei pudoris vel præcursor, vel comes. Tandem lustratis cubiculi angulis, castitatis *insidiatorem* sub lectica abditum reperit. *Exilit ille blandiens* verbis, lasciuiens habitu; *Non tulit* petulantiam Amazon christiana, & arreptum candelabrum tam altè in hostile caput impegit, vt domum vix viuus euaserit. Post menses aliquot perfanato capitis vulnere, gliscebat in amatore pectoris vulnus pernicioſius. Vertit itaque se ad artes, & consulto *mago* virginem expugnare conatur. Semel, bis, tertio amatorios pulueres, animorum philtra, chartas peregrinis characteribus exaratas, virginis vestibus, libro, cubiculo, inseruit. Sed interno monitore tuta virginitas virtutem, fraudem semper detexit. At ne sic quidem effrenis amor stetit; dum contra artes magicas, contra blanditias inuictum animum spectat, vi virginem aggreditur. Captata solitudine, cum parentes abnoctant, clancularia clauc ad cubiculum peruadit, vbi virgo strato se dedit, fauentibus

Digitized by Google

uentibus tenebris prorumpit è latebris, circumstat ceu raptor ad agnam, ceu lupus ad prædam. Quid faciat pauida columba sub vngue accipitris? inclamet? nullus exaudiat; gemat? non ita mouetur in cestus amor. Luctetur? sed certa stabit ab hoste victoria. Itaque iam non de morte dubia, sed de pudore trepida, animum ad virtutem parat, ad artes vertitur, vacua præsidio, Deo plenior. Habet & suas artes ingeniosa virginitas, & inermis ipsa armatos nunc strauit, nunc exarmauit. Quid agimus? inquit tacita, nisi prospicimus, captiua virginitas; votum est mori, sed metus est dedecoris. Est in virgine vulneri locus, non est contumelię. Ergo de testamento armata, dum in Iudith velut obsecundante bene successit exemplum, Age, inquit, pertinax amator, dum castæ, mihi, esse non licet, liceat esse cautæ. Erit vtriusque famæ consultum, si pessulus foribus obdatur, ne fœdo domum reuertens ancilla amores istos turbet, vel infamet. Prouidè, subdit, insanus amator; sed comitata inquit, ibis, ne solitos ludos agas. Præit illa supes inducta subucula, præhensat comes tacitum, & dum per tenebras gradiuntur, primoresque fores virgo tentat; raptim aperit, è manibus elabitur, in medias plateas sese proripit. O prouidam castitatem! quæ ne capta quidem, capi potuit. Ita demum elusus adolescens, dum metus amorem, infamia desiderium vincit, insania ad breue tempus desistit; Ad tempus inquam breue, nam cum hac ratione se nihil proficere videt, ad alias artes conuertitur, magicis incantationibus spiritus quosdam malignos, per virginis cubiculum, nocte obambulare facit, qui metum nocturnum incutiant. Vbi rem ad nostros virgo retulit, consilium accepit, vt omnes

Digitized by Google

cubiculi sui angulos diligenter excuteret atque euerreret, si quod forte signum magicum alicubi proiectum esset: nihil inuenit, nec cessauit nocturna illa illusio donec ipsa velut diuinitus inspirata, oratorium, quod in cubiculo habebat, examinans, cereum altari suo domestico impositum candelabro eximit, ibi videlicet philtrum reperit candelæ ab inferiore parte insertum; erat autem filo circumuoluta scedula charticea, in qua puluis nescio quis, ac atra quædam bestiæ inclusa erat; ancillam accersit, & diabolicum instrumentum vt in flumen proijciat mandat, grauius aliquid veritus si in ignem conijectum fuisset, vt aliàs. Detecta hac fraude oratione se dat, Beatissimæ Deiparenti, ac sanctæ Virgini, cui imprimis deuota est, enixius se commendat. Ecce mira audit velut magnum agmen ac coetum, moderato gressu per cubiculum suum peruenire, & horrescit quidem primo auditu, secumque deliberat num descendere velit, triste aliquid suspicata; tandem ad ianuam cubiculi aduolat, sed sentit se impediri quo minus egrediatur, & mox timorem omnem ab animo abstergi, tantamque consolationem duarum horarum spatio percipit, vt virginum agmen, ac virginum reginam, sponsumque virginum eò aduenisse, etsi oculis nõ cerneret ex admiranda odoris fragantia, sed præcipue ex inusitata illa mentis dulcedine, certissimè cognosceret; venit postea seu sponte seu vocata ancilla, & aperto ostio mox admirabunda quæsiuit vnde tam admirabilis odor, cui similem nunquam esset experta, prouenisset. Dissimulans prudens virgo, & secretum suum sibi seruans, sermonem diuertit & abire iussit; & quidem is finis fuit nocturni illius terriculamenti, sed nondum certami-

nis

Digitized by Google

nis finis, quem felicem vt speramus proximis annalibus, cum eum intellexerimus, reseruabimus. Mulier quædam interna peragitata terroribus, & peccatorum forte molesta conscientia pænè furebat: hæc nostri sacerdotis hortatu, cum crimina confessione expiasset, conquieuit, & sic solatium mali ac remedium inuenit. Tertia quæ è peccatorũ cœno & salebris, ob intetfusum sæcularis luxuriæ æstum, non poterat eluctari, cum industria nostri sacerdotis ad sacram exhomologesin esset adducta, & sacro post epulo refecta, ita in bono perstitit perstatque, vt facile appareat quantum momentum sit apud Deum, digne hæc sacra mysteria obire. Cœpimus hoc anno (quod annis viginti, quibus Societas hic sedem fixit, non fuit concessum) obire scholas, in quibus prima rudimenta litterarum traduntur, vt christianæ disciplinæ capita simul edoceantur præcipua: quod primoribus ciuitatis vnicè probatum.

COLLEGIVM MONTENSE.

EGREGIA nostrorum eluxit solertia, qua in salutem & perfectionem proximorum sedulo incubuerunt. Numerus imprimis eorum, qui conscientię maculas pœnitentię sacramento eluerunt, & mysteria corporis & sanguinis Domini perceperunt, solito longè fuit auctior. Inter eos quam plurimi cum viri tum feminæ, replicata peccatorum memoria, sarcinam totius vitæ deposuerunt, expressis iis etiam, quæ quadraginta & sexaginta annis grauissima reticuerant. Dissidentium animi ad

Digitized by Google

concordiam reuocati; quique graui & iam inueterato sese odio prosequebantur, atque ad cædem spectabant, erroris ab inuicem petita venia, arctiori sese amicitię vinculo colligarunt. Vir qui se ab vxore & thoro, & loco disiunxerat, ad eandem magno conscientiæ bono est reductus. Femina, quæ per alterius imprudentiam in ignem lapsa fuerat; atque ex combustione moritura, offensionem aduersus alteram pertinaciter retinebat; eam tandem vt remitteret, ac Christi Domini amore condonaret, est inducta. Duo è diaboli laqueis educti, quorum alter iam collo laqueum iniecerat; alter desperationis barathro absorptus, sese dęmonibus deuouere obdurato animo statuerat; quibus à confessione mira animæ serenitas est consecuta, omnisque morbi grassatio conquieuit. Alia annorum quindecim continua corporis ægritudine conflictata, vix manducare, vix valens incedere, Beatę Virginis ope, quam vnius è nostris consilio inuocauerat, sanitati est reddita. Sodalitas vtraque sub tutela Virginis Deiparæ, virorum iuuenumque flore non infrequens, viret vigetque, ac rosæ instar suaueolentis, inter aculeatas obloquentium linguas, suauissimum vitę & virtutum odorem ad omnes transfundit. Ad Collegii dotem, quadringentorum circiter florenorum accessio facta est. Sacrum item templi instrumentum variis ornamentis, quæ mille quingentis florenis æstimantur, locupletatum.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM WINOCIBERGENSE.

NOSTRORVM non domi tantum, sed & foris ardens animarum studium, longè latèque flammas sparsit. Atque vt omittam Concionum, Catechismorum, Confessionum amplam segetem ac messem, quæ huic & aliis Collegiis communia: peculiares tantum huic agro spicas in fasciculum cogam, cui beneficium potissimum stetit, eradicato omni aconito hostilitatis, & pungentibus odiorum rubis. Composita igitur inter primates lis, quæ octodecim annos tenuerat, ea dissidentium pertinacia, vt mutuo alloquio & aspectu se non dignarentur; dictitarent insuper se malle fame intermori, quàm ope mutua iuuari. Quod sequitur, vt maioris operæ, ita fructus quoque vberioris. Aliquot iam annorum simultates fouebant inter se duo nobiles, & à verborum aculeis ad ferri aciem ventum fuerat, ac summa vtrinque contentione, causa in Senatu Gandensi agebatur. Multos viros primarios, ac ipsum quoque Iprensem Episcopum res hæc habebat sollicitum, occasionem nactus, superioris consilio, ad vtramque partem emolliendam pergit sacerdos vnus è nostris, qui primis horis, ita parum æquis ad conciliationem animis eos reperit, vt non aliorum modo, sed suo etiam iudicio aduersissima quæque citius conciliasset. Resumpto tamen animo eo vtrumque permouet, vt petenti veniam dare aduersario polliceretur. Sed qui primus rogaret, id verò controuertebatur. Quid multa? altero ad Ec-

Digitized by Google

cleſiam ablegato, ad alterius Caſtrum pergit noſter, Dominumque familiariter eò vt ſe conferat, inuitat, & quaſi manu ducit, nihil fortaſſe minus, quam quod gerebatur ſuſpicantem, mirante populo tam inſolita hora templum peti. In ipſo itaque choro, ante venerabile Sacramentum ſe proſternit noſter, & cum ſe orationi nonnihil dediſſet, vtrumque ad ſe vocat ſimul cum Paſtore, & cauſam aduentus exponit, ſed neuter induci potuit vt ſibi ignoſci peteret, & ad iurgia res tendebat: Cum ſubitò noſter à circumfuſa turba omnium delictorum, ſi quid fortè in eos patraſſet, veniam petit, & cum rubore adſtantium audit, nihil ſe in eos deliquiſſe, tum rurſus ad vtrumque; ecquid ergo in eo difficultatis, vt ignoſci ſibi quis petat, ſi quid deliquerit? & ad nobiliorem conuerſus, tu, inquit, ſapientia & exemplo præi, quem præis honore; an non doles, ſi quam parti aduerſæ iniuriam intuleris, tibique ignoſci petis, & pacem quæris? Cui cum ille annuiſſet, dolere ſe, velleque cum omnibus amicè agere; totidem verbis alterum interrogans, idem reſponſum prompto ab eo animo accepit. Quibus benè precatus ad Caſtrum cum omnibus pergens, pacis ſymbola, dexteris interiunctis confirmauit; qui concordibus animis deuincti, iam amicè inter ſe agunt. Hoc anno ipſo die Epiphaniæ, inſtituta Deiparæ Virginis Sodalitas, maiores inter & ſtudioſos, quæ quidem paruis initiis cœpta, ſplendore ſuo ac pietate præcipuos quoſque ad ſe traxit, ac in eam rem ſpiritales gratias Reuerendiſſimus Iprenſis elargitus eſt. Impenſa & vtiliter carceribus cura; furti reus, cui laqueo vita erat finienda, ſalutaribus monitis informatus, ea pœnitentis animi ſigna dedit, vt

grauiores

Digitized by Google

graviores etiã puericiæ errores populo aperuerit vix octauum attum agens, ob contumaciam à matre in patrem impetrata, quod factum cum parens aliter dissimularet, non dissimulauit DEus, facinorosæ dextræ exitiosum ictum mittens, cui non nisi à supplicio finis fuit.

COLLEGIVM LVXEMBVRGENSE.

HAc Residentia, totius Ducatus flagranti desiderio, & amicorum nostrorum ingenti congratulatione, tandem in Collegium mutata, vbi mores in posterum, vti speramus, Deo propitio fructus proferet. Nunc primitias habet octo. Qui habitant in hoc nouo Collegio, cum per bona, vicumque fuit valetudine, & solidarum virtutum in se quam diligenter augendarum, studiosi. In proximis iuuandis salutaris opera posita est, tum doctrinę sacrę exegetoribus in locis ciuitatis, tum concionibus fructuosis frequenti in auditorio. Milites præsidiarij plures quindecim habe Lutherana aspersi, illisque in locis educati, vbi nullum Christianæ religionis viget exercitium, catecheſi præuia fidem catholicam amplexi sunt. Itum identidem ad loca stationum, simulque eorũ egestati, liberalitate quorundam ciuium, nostrorum commendatione subuentum. Calendis Octobris Deo auctore, scholis initium dedimus. Cantatum eodem die solenne sacrũ de Spiritu Sancto, Abbate Munsterensi sacris operante coră Illustrissimo Principe ac Comite Mansfelt, Consilio, & Senatu, aliisque honoratissimis viris. Habita quoque oratio docta & elegans in laudem

Digitized by Google

beralium artium, quam drama festiuum excepit, non sine spectatorum applausu. Eluxit & hoc anno Serenissimi Archiducis munificentia, quinquies mille & sexcentis florenis, ad antiqua nomina expungenda, attributis. Auximus & prioratu Aquensi à morte Dn. Linden, qui Ecclesiæ Cathedralis Leodij Decanus, eo hactenus fruebatur. Ea vero Comitis Mansfeldij in nos est benevolentia simul & beneficentia, vt sacellum nostrum quotidie ei à sacris sit, quod insigni quoque propetasmate adornauit; domus vero ita curæ, vt sæpe, si qua re indigeamus ipse prior interroget, duobus nuper vini vehibus inopinato submissis. Coemptæ quoque vicinæ domus duobus daleorum millibus, & quingentis, priores angustias dilatarunt. Inter pretiosam supellectilem, quæ hoc anno sacrario accessit, casulæ quatuor, cortinæ acu pictæ, tabulæ opus phrygionico, patenis cum duobus pocillis argento ductis, coronæ fericæ, & quod omnia superat, sacrosancta aliquot ossa sacra, viua olim Spiritus sancti habitacula, ex Vbiis nobis allata, magnaque pars ex ossibus Sanctæ Barbaræ, Reuerendi Abbatis Epternacensis singulari dono.

COLLEGIVM ATREBATENSE.

TANDEM post triumannorum residentiam, aperta sunt initio tres classes octauo Aprilis, incredibili omnium ordinum lætitia. Id declararunt tum publicæ congratulationes, tum pastores omnes, ac diuersi Religiosi, qui pro concione hoc beneficium, & institutum nostrum plenissima commen-

commendationis oratione collaudarunt. Recensiti primo die ducenti discipuli: In præsenti supra trecentos quinquaginta numerantur; duplicato futuri numero si loci angustiæ paterentur. Iuuentus acri, imperterrito, & martio est ingenio, docili tamen, & ad literas propenso. Exacto semestri, sub primam studiorum renouationem, datum drama de institutione Arcadij Cæsaris, sub disciplina Arsenij; argumento in speciem breui, sed eo magis admirabili, quod perquam magnifico apparatu, nec non poeticarum inuentionum, institutionumque moralium eximia varietate, eleganti iuuentutis actione, quatuor horas & amplius ita detinuerit spectatores plebeios, ac litteratos (quorum hic ingens, sicubi, est numerus) vt post distributa ex Senatus munificentia præmia, clausa scena & applausu dato, hianti ore sisteret quisque, loco moueretur nemo. Conciliabant authoritatem ipsa illustris Præfecti vrbis area, viri vtmaximæ apud Atrebates authoritatis, ita nostri ordinis amantissimi, Reuerendi Domini Abbatis Vedastini, Cleri, Consilij Artheſiæ, totius Senatus, demiq; lectissima doctorum hominum corona. Senatus ipso die cum honorarijs muneribus Societati gratias egit, & eadem hebdomada populi conuentum indixit, in quo ex Senatusconsulto, Consiliarius ciuitatis necessitatem ædificandarum à fundamentis classium, cum aulæ ad scholasticas exercitationes necessaria, ita exposuit, vt omnes, nemine excepto, annuerint. Porro cum ratio inueniendæ pecuniæ, exhausto iam ærario publico difficilior appareret; ciues voluntatie polliciti sunt se, quod commodo cuiusque fieret, vtendam ciuitati pecuniam, sine vlla prorsus temporarij vsus æstimatione, daturos. Interea;

Digitized by Google

terex ad scholarum vsum vicinæ ædes partim à Senatu conductæ, partim dictæ à Reuerendo Domino Vedastino coëmptæ, ac primum quidem vsibus Societatis concessæ, iam etiam non sine diuina prouidentia donatæ. Res memoria digna. Ædium dominus rogatus vt eas locaret ad tempus, recusauit, venales exposuit. Facta per Commissos ab Principe Archiæ Consiliarios pretij æstimatione, pretio non stetit; Ad Mechlinienſe (id est supremum in Belgio Concilium) turbulentus appellauit. Indicta domui, inductis precibus, sacrificijs; Ecce tibi, postero die, quo nimirum authoritate Concilij, rogatio illa senatu, nō sine vario, vt fit, plebeiæ rumore, domo sua erat excludendus; bene mane mitis ac placidus, vir alioqui pertinax, significat nostris sua se domo sponte cessurum: atque ita omnis ad nostros vsus accommodata, atque ædes à Præsule Vedastino Societati deinde data, futura Collegio pernecessaria. Ea nimirum obstinata viri voluntas, dum nuluit vt sua domus ad tempus Iesuitis concederetur, occasio fuit, vt eisdem non sine diuina prouidentia donaretur. Munifica profectò huius Præsulis in nos beneuolentia, & magnificentia omnem fatuit, quod nobis suis sumptibus meditatur, Collegij, dum Societas eò ostendit, primum de ea sententiam ipse suam aperuit. Cæterum Patres, inquit, iudicate quid è vestro sit commodo, mihi perinde est, vobis enim ædifico. Aucta insigniter voluntariis piorum eleemosynis suppellex domestica, libraria, sacraque. Illustris Marchionissa de Roubay hic moriens, quater mille florenos partim Atrebatensi, partim Valencenensi Collegijs, testamento legauit. Comitissa Barlaymontana Gubernatrix Artheſiæ, & eius

soror

soror, nobiles Heroinæ, preciosis sericis aleare exornarunt. Ea est iurisperitorum benenola in nos promptitudo, vt quotiescunque consulendi gratia ab huius, aut aduentantibus aliorum Collegiorum patribus adeuntur, omnibus sese confestim expediant, & qua licet sibi ratione, non lucri sed honoris (sic enim loquuntur) sui causa satisfaciant. Eos spiritali, vt possunt mercede, compensant nostri. Diebus sacris habicæ à nostris hominibus semper in quinque, aliquando etiam sex locis conciones. Vna stato loco, copioso populi & honorato primorum auditorio, quod durare in tanta aliorum concionatorum frequentia, ipsimet Atrebatenses, vtpote sua ipsorum confessione nouitatis auidi, demirantur. Excursum crebro foras, neque neglecti pij sermones ad sacras virgines; & de more, statis diebus, dictum in Capitulo Cathedralis Ecclesiæ. Mala & inolita ab omni memoria insanientis popelli consuetudine, in plerisque locis iacente quadragesima, ridiculum plane ac monstruosum ex eminenti fenestra, ipsius quadragesimæ simulacrum exponebatur; quod deficiente ieiuniorum tempore, sensim quoque, non sine spectantis populi gaudio risuque, deficere videbatur: Eius rei inter Christianos indignitatem, ante ipsos ieiuniorum dies proposita parobola, ita noster concionator gratiosè & efficaciter reprehendit, vt Senatus, edicta authoribus graui mulcta, eam consuetudinem sustulerit. Complures de Iubilæo sermones, compluribus occasioni fuere, vt iter Bruxellense susciperent. Vno die, Atrebato mille facile communi rumore discessere. Bethunia (oppidum est Artheſiæ) sacerdos noster profano die, peroelebri frequentia ad duas horas, velicta auditoribus

Digitized by Google

ditoribus magna diuini verbi auiditate, ita de Iubilæo concionatus est, vt testibus Pastoribus ac primariis quibusque, Bethunienses instituтę à plurimis Bruxellas peregrinationis, eum fateantur authorem; ac etiam non pauci, qui alioqui illam profectionem non erant suscepturi, eo nomine sacerdoti nostro gratias agant. Cæterum cum datæ sint fere quotidie aures pœnitentibus, tum maxime tempore Iubilæi, quo rusticani plurimi, vel ex Gallia confluentes (quoniam Bruxellas adire non poterant) plerique omnes generali se confessione expiarunt, nec sine deliquio non pauci, propter susceptam auricieuno stomacho, aut ætate decrepita peregrinationē. In ijs vetula interrogata, cur, cum in pago suo indulgentias consequi posset, tantum laboris insumeret: respondit vt solent *Arthesiani*, cordata sane voce: Imo verò si *Roma mihi* foret adeunda pro tantę gratiæ *consecutione*, Romanum iter hac ætate subirem. *Vir* vnus cum sibi, tum domi tum in itinere, videretur vndequaque à dæmonibus obsideri, atque adeo possideri, ad domum nostram auidus ac turbulentus accurrit, institutaque confessione generali, ad sanam mentem omnino rediit. Visitati de more ægri, lustratus carcer, in eo iuuenis desperabundus sibi laqueum iniecerat, parumque aberat quin strangularetur, nisi nescio quo surdo strepitu exciti carceris comites, & ipse custos interuenissent. Rogatu Senatus eo aduocatur vnus è nostris, hominem insano similem reperit, iubet reliquos præsente misello litanias recitare, recusat ille horribiliter exclamans, licet iussus orare cum reliquis; ad confessionem animatur, renuit, dæmonem sese videre in sede sacerdotis asserit. Confessus tandem aliquando, animo

Digitized by Google

mò æquior factus resipuit.

RESIDENTIA BRVXELLENSIS ET MISSIO CASTRENSIS.

LICET domus nostra nuper dumtaxat cœperit Collegij titulo gaudere, nihilominus, quæ Dei gratia fuit, eos hactenus bonorum operum fecit progressus, qui etiam à iam diu formato Collegio expectari possent. A Iubilæo exordium sumatur. Inchoatum est istud operosè admodum in primaria vrbis nostræ æde, inter ceteros sacerdotes, ab octo Societatis nostræ Patribus, ita postulante Illustrissimo Domino Archiepiscopo Mechlinienſi, duos continuè menses residentibus à matutina luce, in vespertinum crepusculum, duabus vix horis interiungentibus. Totidem & plures in sacello nostro exteriore, longè verò plures in sacello domestico atrijsque ædium nostrarum, aliunde ad tempus accersiti, audiendarum confessionū gratia constantissimè consederunt. Ac foris quidem in Ecclesia primaria linteati stola, virgaque in altum elata conspicui, tanta passim corona pœnitentium stipabantur, vt examen apum circa Regulum conglobatarum crederes; tanto agmine, vt ne quidem laxiora, Basilicæ ceteroqui amplissimæ, spatia peruia forent. Hic nostrorum Patrum industria, pietas, zelusque non parum reluxere, dum nec ingruentibus, nec malè informatis rudibusque cedunt. Nulla hic natio linguæ suæ peritum desiderauit; non Scotus, non Germanus, non Italus, non Hispanus, non Polonus, non Hungarus. Ita breui

Digitized by Google

breui tempore Bruxella quoque meruit esse totius orbis compendium. Iam vero is fuit peregrinorum feruor, vt ante tertiam, post medium noctis horam, aditus portarum obstiparint, pij gratiarum prædones; imo & totis noctibus præforibus excubarint; vt aperta porta, velut vrbem inuasuri captam, in domum turmatim ingruerent: Prandia, cænæ, tenebræ, noxque ipsa nullam interdum requiem dabant. Tandem velut longum emensi mare, primo die Maij latum celeuma concinuimus, dum à prandio post hymnos, canticaque musica, in primariæ ædis choro, linteati ordine longo Pœnitentiarij consistentes, in manus Archiepiscopales virgas lætanter resignauimus, plurimosque animarum manipulos cælo addidimus; Centum enim & quinquaginta millia, vel in solo S. Gudulæ templo sacram synaxim piè sumpsere, vt omittam quæ in nostris sacellis duobus, ac alibi eandem celebrarunt. Accedunt nunc communes omnibus functiones. Ergastula crebro obita, pellicatus passim sublatus, palantes per hæreseos aula, ad fidei rectæ tramitem reducti. Nobiles aliquot virgines, in Diuę Claræ familia, voluntariam paupertatem amplexæ. Vnius digna posteritate vox; cum ab arctiore vitę genere, ad laxiorē nobilium Religiosarum cœtum inuitaretur: Quid (inquit) gloriosum-ne erit sęcularis pompę affectis, vt quisq; proximos herum heramue subsequatur, & mihi inglorium censetur, Christi proximis insistere vestigijs? Luserit, Luserit me alias aulæ fastus, & sæpius erroris magistra fuerit, in hoc certè mihi magistra erit disciplinę. Concione ad populū vtiliter in tribus præcipuè vrbis Ecclesijs, Catechesi apud numerosam iuuentutem in quatuor, in omnibus ferè alijs vel

mona-

Digitized by Google

monasterijs, vel Ecclesijs, monialibus, aut Pastoribus, concionando, aliaue nobis solita munia præstando, subseruimus. Itum ad vicina pomerijs vrbis cœnobia, exhortationum aliarumque piarum functionum gratia, atque adeo Alostum vsque excursum, quinto à Bruxella milliari, magno ciuium bono, & Societatis commendatione. Restitutiones cum inunctę, tum præstitæ, vota virginitatis vltrò, castitatis studio susceptæ; quæ suapte sponte ea conceperant, bene edoctæ instructæque; quò factum, vt quæ vouerant hilariter seruarint. Illud Diuæ Matris in Clientes suos singulare beneficium. Monticulus est Sichemium inter & Diestenium, præsentiore quam alibi Diuę Virginis numine, per totum Belgium celebris. Nullius ibi frustrata vota, qui fideli mente accesserit. Virgo igitur Bruxellis, quam miris dæmon modis ludificabat, nunc hirci, nunc canis, aliaue monstrosa specie, non tam vitam degebat quã deflebat. Conata illa non semel importunum illum mimum abigere, seu funibus, seu cilicijs, seu alijs ad illam rem vsitatis remedijs. Quę vbi nihil prodesse videt, suasu nostro ad montem acutum, sic collem, in quo ea Diuæ Virginis ædes est, appellitant, contendit, opem implorat & impetrat. Simile, licet dissimili in re, auxilium sensit altera, quæ multis annis frigida febri exagitata, stomacho etiam respuente quæ sumpserat, visitato mõtis acuti salutari loco, pristino vigori est reddita.

IAM in Castris quo vita periculo propior, eo castitas emicuit ardentior; non pestis, non fames, non aeris inclementia, non durum super solida stratum, nostrorum conatus vel infregit, vel fatigauit industriam. Argumento sit trium Patrum, duorumque fratrum vita, dum militum commodis student,

Digitized by Google

dent hoc anno impensa. Felices victimæ, quas non Deus venter mundo saginauit, vt coronatæ otio caderent: sed quas ardens diuini amoris flamma Deo erogauit, vt æternum sibi, authorique suo starent, & viridi semper iuuenta viuiscerent.

RESIDENTIA CAMERACENSIS.

VTilis admodum polita opera, reuocandis ad officium animis toto Iubilæi tempore, quod duorũ mensium fuit. Aduolarũt huc supra numerum è finitimis locis, & ciuitatibus Galliæ, quorum magna pars in templo nostro totius vitæ eluerunt maculas. Multi etiam Cameracenses cluer, dato reformandæ vitæ tunc initio, in *susceptæ pietate* & Sacramentorum frequentatione, etiamnum sibi constant. Catechesis floret egregiè, quam etiam Illustrissimus Archiepiscopus sua præsentia exornat, augetque subinde. Conciones Dominicis Quadragesimæ & Aduentus, iterum habitæ in æde principe ab vno è nostris, illique ex voto Reuerendissimi. Eas & ipse & Canonici, & frequens populus adeunt non exiguo fructu, & Societatis commendatione. Non neglecti milites, qui tribus hic arcibus Belgij aditus obfirmant. Sunt ij partim Hispani, partim Germani. E Germanis abiurata hęresi, Ecclesiæ Catholicæ aggregati octo, quorũ aliqui veritati, licet obfirmato animo diu restiterint, eam tamen magnó sibi solatio, tandem respexerũt. Excursum foras creberrimè, obitiue ad sex aut septem milliaria pagi complores. Operæpretium & mirus eorum in nos affectus, & quando ad ciui-

tatem

Digitized by Google

tatem itant, crebræ peccatorum apud nos expiationes demonstrant. Vocati quoque ab Archiepiscopo sacerdotes è nostris duo Cameracesium (oppidum id est in Cameracensi ditione Franciæ finitimum, hæresi olim perquam infectum) dictus erat Pontificijs Indulgentijs dies, quo summus Præsul solenni sacro, purgatis confessione animis, diuinum pabulum impertiuit. Auditi à nostris, & Parocho, alijsque, tam ciues, quam è vicinia confluentes, ad tria hominum millia. Habita quoque ab altero nostrorum in Pontificiali sacro concio, magna auditorum corona; iis officijs factum, vt ciuium animos benignior de Societate opinio occuparet, & spem plurimam restituendæ istic omnino Religionis dederint.

MISSIO HOLLANDICA.

IN Hollandica missione hactenus tres soli ex nostris, & ij quidem sacerdotes versantur, qui strenuè se Catholicorum consolationi, rudium institutioni, & Hæreticorum reductioni totos impendunt: Duo præsertim, hi enim assiduè, vrbes, oppida, pagos, arces nobilium apostolico more obeunt, nunc Hollandiam, nunc Frisiam, nunc Zelandiam, non ignobiles Belgicæ nostræ regiones, atque alias vicinarum ditionum oras, magno animarum bono oberrant & percurrunt. Tertius certo loco plerumque hæret, vel quod valetudo eius itinera crebra non ferat, vel quod ita potius fieri communi animorum bono expediat, cum etenim duo illi, vt dictum est, in perpetuo fermè motu sint.

Digitized by Google

fit vt si qui Catholici eorum opera, seu in Sacramentis percipiendis, seu in petendis consilijs alijsue negotijs ad salutem eorum spectantibus, vti velint, eos non facile inueniant, præsertim cum propter pericula, ne hæreticis prodantur, cautè admodum & secretò proficisci cogantur. Hunc verò tertium, quia eodem fermè loco moratur, opportunè reperire norunt, ad eumque cum vsus venit vel deuotio vrget, se pro spirituali solatio atque auxilio recipiunt. Magna in istis locis benè merendi seges, messis copiosa, & in quibusdam locis pænè extrema, in aliis vero extrema necessitas. Nam vt de Hæreticis, & Catholicis in fide vacillantibus taceam, tanta irrepsit, & in dies irrepit maior in multorum animos rerum diuinarum obliuio, etiam eorum qui fidem Catholicam constanter retinere satagunt, vt propè sit incredibile. Quid sibi *velit peccatorũ confessio, quomodo ea facienda, quid Missę sacrificium*, quid ritus & cerimoniæ *adhiberi* solitę, prorsus ignorant; vestes sacras sacerdotales admirantur, nomen tamen confessionis & missæ auditu multi perceperunt, eaque confuso quodam modo, verbo tenus potius, quam re ipsa credunt. Mysterium Dominicæ Incarnationis, ac Sanctissimę Trinitatis crassè ignorant quamplurimi. Imo nonnulli Deum esse, cœlum item & infernum, tenui solum fama, & lumine illo diuini vultus, quod super nos signatum est, delibasse videntur. Symbolum fidei, orationem dominicam, mandata Dei & Ecclesię, praxim & vim Sacramentorum, viam rationemque æternæ vitę adipiscendæ, permulti nesciunt, aut si verba aliqua norint, ea sine vllo gustu pronunciant, nonnulli licet hæc *lingua* sonent, & quidem vernacula, non plus tamen capiunt quę

dicunt

Digitized by Google

dicunt, quam si Iaponica eloquerentur; eóque ignorantia hæc progressa est, vt inuenire sit non paucos ætatis adeo prouectæ, vt liberos nubiles habeant, qui putent se recitare Orationem Dominicam, si ante & post refectionem aperto capite, iunctis ante pectus manibus, dimissis decenter oculis (sunt hæ reliquiæ priscę pietatis) labia nonnihil motitent, nihil articulatim pronunciantes: itaque docuerunt liberos suos, qui putant bona fide se, cùm ceremoniam hanc norunt, orationem dominicam nosse, & cum ritum eum obeunt, se dominicam orationem precari; & tamen in medio nationis prauæ tales se Catholicos constanter profitentur, estq; ijs tanta fames ac sitis Catholicæ doctrinæ audiendę, confessionis peccatorum faciendæ, Sacrosanctæ Sacrificio Missę se sistendi, vt nullis periculis aut minis absterreri possint, quo minus, vbi harum rerum copiam sperent, ingenti ardore accurrant, magno gustu hisce fruantur profusis lacrymis, vel præ gaudio, quod Catholici aliquid exercitij oblatum sit, vel præ mærore, quod boni illius constanter fruendi, tam parum adhuc spei affulgere videant. Itaque vt feruor hic consolationis, ita densæ tenebræ commiserationis pariter, atque patientiæ vberem materiam suppeditat. Magno hic opus & indefesso labore, magnaque industria, vt hos à primis velut elementis res fidei edoceas, & ad Sacramenta ritè percipienda disponas. Multæ tricæ ratione matrimoniorum illegitimè contractorum expediendæ, noctes hic plerumque insumendæ, quidam horarum aliquot, alij duorum, triumue dierum instructione opus habent, vix vlli confessario se sistunt (loquor de ijs potissimum locis, vbi pauci aut propè nulli sa-

Digitized by Google

cerdotes, ad quos nostri modo excurrerunt) qui non magna Confessarij præparatione indigeant, vt capaces absolutionis fiant, vel propter ignorantiam, vel quod à pluribus annis sine Sacramentis velut sylue scant. Quare experti sunt nostri, ad dandam scientiam salutis plebi huic, nihil eque conducere, atque docere publicè & per domos, imo per singulas personas, ad quem finem homo conditus sit, qui sit sensus cuiusque articuli Symboli, vel petitionis orationis dominicæ, nec non singulorum præceptorum Dei atque Ecclesiæ. Item quæ vis Sanctorum Sacramentorum, Eucharistiæ potissimum, ac pœnitentię, & quo modo ad ista prępararare se debeant: idque perutile ac necessarium esse, etiam scioli aliqui Catholici, qui bonæ voluntatis in sacrorum Bibliorum lectione assiduè versati sunt, rem ipsam experti non inficiantur, imo libenter profitentur se rerum harum esse ignaros, easque cupidissimè audiunt. Itaque experientia docuit huiusmodi clara, methodica, ac familiari docendi ratione, quibus hæc necessaria explicantur, magis promoueri salutem animarum, quam eruditis concionibus, quibus aut controuersa dogmata stabiliantur, aut hæreticorum næniæ refellantur, aut quæuis alia moralis doctrina insigniori apparatu proponatur. Quamobrem in hoc genere nostri multi sunt, atque adeo assidui, quod eò tædiosius videri possit, quod plerumq; non multis simul, sed vel paucis, vel singulis hęc inculcanda sint, vt etiam pauculis pœnitentibus vix vna nox interdum sufficiat. Eo tamen pacto in hoc officio nostri versantur, vt concionandi munus pro peritioribus non omittant. Vnus eorum anni spatio plus centies & quinquagesies, alter sesquianno plus minus

Digitized by Google

minus ducenties octuagesies & sexies; & quidem interdum bis vno die concionē habuit, auditorio fermè semper frequenti, si locus & ceteræ circumstantiæ spectentur; frequenter sexaginta, septuagenti non raro, aliquando etiam trecenti viri concioni interfuere, vt locus non omnes caperet, essetque periculum ne nimius accursus rem hæreticis Magistratibus proderet. Quare subinde filum orationis abrumpere oportuit, & ad aliam domum se recipere, interdum scripto per diuersas domos distribuendi fuere auditores, quibus in orbem eundo satisfactum. Sed & non raro horæ spatium excedere in exhortando, nonnunquam etiam duplicare coëgit insatiabilis diuini verbi fames. Nempe epulaturos se lætabundi aiunt, cum sacro hoc pabulo pascendi sunt. Accurrunt aliqui vt concionantem audiant, vel peccata Christi Vicario aperiant, à pluribus miliaribus; crebri vndique à familijs, & communitatibus submittuntur, qui nostros tutos ad se perducant, & certatim nos præoccupare festinant. Nobilis quidam cum bidui iter suscepisset, vt sacerdotem nostrum ad castrum suum abduceret, diebus aliquot eius lateri indefessus adhesit, donec ab alijs diuulsum eum domum suam pertraheret. Idem sacerdos noster noctem Natiuitatis huius anni 1603. in hæretica ciuitate, cum centum circiter personis, maxima omnium consolatione & gaudio transegit. Mirabantur vsque ad stuporem iuniores præcipuè, qui ritus Ecclesiæ nunquam viderant, eorundem & suauitatem & efficacitatem, nec finem faciebant commendandi Catholicæ Ecclesiæ sapientiam, quæ sacra illa nocte diuinæ Natiuitatis mysterium velut oculis cernendum exhiberet, quo factum vt,

Digitized by Google

licet seuerissimum silentium indictum esset, tamen aliqui gaudia sua non capientes, ea celare non possent; quare res ad Conciliabulum hæreticorum, quod Consistorium vocant, relata, & nostro repente ipso Diui Ioannis festo, è ciuitate illa migrandum fuerit, ni periculum adire vellet, & in id hospitem suum conficere. Neque dubitari potest, quin conciones tali spiritu factæ, tamque auidè auditæ fructum faciant, licet eum omnem non semper intelligant nostri, cum mox migrare cogantur de loco in locum, partim vt tutiores sint, & ipsi & hospites eorum, partim vt pluribus Euangelium annunciando satis faciant. Et quæ de fructu facto percipiuntur, ita multa ac varia sunt, vt nec memoria ijs retinendis, nec tempus ijsdem annotandis, licet ephemerides suas habeant, sufficiat. Fructum nihilominus restantur paces reconciliatæ, restitutiones factæ, multorum hæreticorum conuersiones, acclamationes, quæ subinde concionem excipiunt. In hac fide, inquit, vnus, viuam & moriar, alius, pro talibus, inquit, Euangelij Dei præconibus, oporteret nos animas ponere. Rusticus vero quidam, qui operam suam cuidam Prædicanti hæretico elocarat, atque in fide vacillabat, audito nostro Patre in hanc vocem erupit. O, inquit, illa est concio multum diuersa à Prædicantis nostri, moxque ad genua Patris prouolutus, omnia peccata sua expiauit, & cum gaudio suo suorumque, ad vxorem Catholicam redijt. Nobilis quidã, cum audisset Patrẽ nostrum pro concione tractantem verba illa. Adolescens tibi dico surge, memor adolescentiæ fuę, totã vitam generali confessione expiauit. Sed hęc minora, illa maiora, quod vnus nostrorum quadraginta septem, alter octoginta sacro

Digitized by Google

ero baptismate tinxerit quorū plerique grandæui erant, vtpote quatuordecim, sexdecim, octodecim, nouemdecim, viginti, viginti trium, triginta annorū, in quibus vna, quæ viro Catholico biennio, velut marito conuixerat, & prolem habebat Christianam, ipsa Christianę Religionis exors. Aliæ nonnullæ puellæ parentes habebant Anabaptistas. Alius quidā ortus parente Dauidiaco, cum triginta esset annorum, ante septem annos ritu catholico coniugem duxerat, sed comperto demum quod vnda salutari ablutus non esset, eam gratiā est consecutus. Sed perspicuè magis concionum fructum declarat, quod circa adolescentem viginti annorum, obstinatissimi hæretici filium, ac hæresi ab infantia semper imbutum contigit. Is enim audito aliquoties nostro, dum verba faceret, aurem & mentem veritati accommodauit, cumque ardentissima febris eum inuasisset, nec ignoraret nostrum breui ex ijs partibus discessurum, seipsum parentibus suffuratus, clam nostrum sacerdotem adiit, cœlo admodum aspero atque insalubri, iamque ita febri exæstuans, vt pedibus vix consisteret, Baptismum petijt, & magno suo gaudio impetrauit; neque vero ita mirum cuiquam videri debet, si plures adulti his in oris baptisandi veniant. Miserando enim ac multiplici æstu, miseros hos mortales diabolus à susceptione huius Sacramenti diuertit. Nam vt Anabaptistas omittam, qui ex professo neminem, nisi actu credentem, tingendum docent, & multi sunt, ac in varias sectas abierunt; quidam, licet hæretici, odio ministri suas proles baptizari nolunt, alij ministro destituuntur, nonnulli tenent Baptismum necessarium non esse, quod infantes Christianorum in Christi sanguine

Digitized by Google

baptizatos credant, quidam sine concione baptizari nefas putant, formam præterea baptismi multi vel ministri, vel parentes Catholici ignorant. Catholici demum opportunitatem sacerdotis Catholici, qui cæremonias omnes adhibeat, expectant, ac postea rem obliuioni tradunt. Incredibile est quanta hinc strages animarum, quæ durissimo etiam lacrymas excutiat. Ita Catholicus quidam olim Anabaptista, quinque vel sex proles suas sine baptismo mori permisit, quod modo gemitibus inenarrabilibus deplorat. Hæreticus minister rogatus à quodam ciue, vt infanti moribundo, qui ad templum deferri non poterat, sacræ ablutionis beneficium conferret; is nihilominus, ô impiam crudelitatem, & crudelem impietatem! licet puerum animam agentem, atque adeo expirantem videret, nihil motus, puerulum sine sacramento bis mori est passus, nequiquam parente vt eum baptizaret obsecrante. Et quia de Hæreticorum impietate sermo incidit, vnum addam cognitu non iniucundum, vtpote quod spem faciat fore, vt desoletur breui regnum, quod ita in seipso diuisum est. Noua & fermè quotidiana inter hæreticos, Anabaptistas potissimum, schismata. Nam si contingat quempiam sectę ipsorum aliquid admittere, quod ipsorum exhortatori, (ita appellitant eum, qui impiæ synagogæ præsidet, indoctum, sed linguosum forte Cerdonem, & ficta atque affectata quadam grauitate tardiloquum) displiceat, is monetur errati, si non paret monitioni, à communione segregatur. Quod si pendulam nonnihil linguam habeat, retentis præcipuis quibusdam eius sectæ dogmatibus, seiungit se, è scriptura patrocinium aliquod culpæ obiectæ accersit, aliquot sibi fauentes

Digitized by Google

fanentes adgregat, & cœtum alium, priori æque ac Catholico contrarium, instituit. Paulo post huic cum aliquo ex suis, si forte deliquerit, vel dissenserit, idem contingit; & ita sine fine in contraria dogmata propagantur. Suntque adeo impudentes miseri, vt cœtum illum suum decem aliquando virorum, ac totidem feminarum, solam ac veram Christi Ecclesiam asserant, freti illis Domini verbis, Nolite timere pusillus grex, & iterū, Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Porro partim ex hac diuisione, partim ex Pseudoministrorum improbitate, atque inscitia, partim etiam ex doctrinæ ipsius absurditate, quæ nec simplices omnino latere potest, fit vt templa hæreticorum, eorumque conciones deserantur passim, vixque octauam partem clancularij nostri auditorij attingant, imo plerisque in locis nulli viri graues, sed vel ij soli, qui pecunia ad hoc conducti sunt, vel officio publico funguntur, ad audiendum comparent.

Sed vt ad fructum laborum, qui ex concionibus & consuetudine nostrorum colligitur, reuertamur; Matrimonio iuncti legitimo, ab vno è nostris, tredecim paria coniugum, ab altero nouemdecim, quorum plerique annis aliquot velut coniuges vixerant, quidam etiam proles susceperant, & quia vel baptizati non erant, vel coram legitimo Ministro non contraxerant, rite coniungendi fuerunt. Quidam horum viginti, alij octodecim annis vna degerant, neque de peccatis suis vnquam confessi erant. Verum ex nulla functione euidentius laborum nostrorum fructus constitit, quam ex pœnitentibus. Auditi siquidem ab vno diuersi homines mille quingenti octuaginta, præ-

ter

Digitized by Google

rer, eos, quos fallente memoria ac multitudine, non notauerat, nec pauciores putatur audisse alter, qui rariores tantum in pugillares retulit: qui numerus exiguus censeri non debet, tum quod prolixæ pleræque omnes sint confessiones, vel quod catechisatione, ac dispositione pœnitentium sit opus, vel quod multæ sint triginta, quadraginta, quinquaginta annorum, aut plurium. Notabilior fuit conuersio cuiusdam filij familias Catholicorum parentum, qui nefario consilio, non sine scandalo plurimorum, concliones hæreticas adibat, adeo vt hæreticus propterea à quibusdam haberetur. Ad hunc cum parentis rogatu quatuor horarum iter noster susciperet, ac frustra hominem, licet serio ac grauiter monuisset, contigit eum, post vnum circiter mensem, in febrem calidam incidere: quare iterum noster accersitus, licet eum morbo contagioso, non improbabili argumento laborare suspicaretur, accurrit tamen, mente abalienatum reperit, & sacra omnia ridentem. Verum die altera sibi restitutus, cum publicam dedisset domesticis pœnitentiæ significationem, & diuinæ iustitiæ manu se tactum professus esset, absolutionis & sacri viatici beneficium, gaudens in Domino percepit. Alius vir primarius, cum vitam ad id vsque temporis egisset minime Christianam, ac nothos multos genuisset, tactus ægritudine, generaliter de tota vita confessus, & cœlesti pane pastus est. Rogatus autem num vltimum illud, à Christo Domino Ecclesiæ suæ relictum solatium, extremæ videlicet vnctionis sacramentum posceret, ad id, inquit, anhelat animus, vt cervus ad fontes aquarum, iis enim verbis vtebatur, cum denique ad singulas sacramenti illius partes, & formulas cordate respondisset,

disset, vitam haud satis laudabilem salutari fine concluſit. Eluxit etiam insignis Dei prouidentia erga quosdam, remediis salutaribus destitutos, ad quos Deus noſtros, vt eis consolationi essent, direxit. Anus quædam, inter hæreticos degens, Deum orarat, vt ante mortem semel Dei verbum audiendi ipſi copia fieret; cumulauit eius vota Deus, & noſtrum, nihil de ea scientem, postridie misit, qui bis coram ea, & aliis qui conuenerant, concionatus est, & ab ipso diuina Sacramenta percepit. Non poterat bona matrona sibi à lacrymis temperare, cernens se & tam cito voti compotem esse factam, & tam cumulate. Simile prorsus accidit alteri prope centenariæ, in pago commoranti, quæ confeſſa, & sacro Christi corpore pasta, non poterat satis laudare diuinam clementiam, quæ abundantia pietatis, & merita supplicum excedit & vota.

MONIALIS quædam multis annis pro amente, & furibunda habita, & ceteris conuentualibus hactenus permoleſta, vbi noſter aduenit, accepto lucido intervallo, mirantibus omnibus, vitam suam generali confeſſione purgauit, ac paucis post diebus animam Deo reddidit. Ruſtica virgo anno ætatis quinto decimo, cum ad virginitatis florem illibate seruandum, oblata in visione D. Virginis specie, inuitata esset, assensum continuo præbuit, perstatque adhuc, iam quinquagenaria, in proposito, eximia in matrem octogenariam pietate, & in proximis, vbicunque potest, spiritualiter & corporaliter iuuandis caritate Mater ipsa vetula, insigni abstinentia D. Antonium, cuius statuam inter medios hæreticos domi in oratorio asseruat, vnice colit, & agricolis eius loci colendam exibet magno

pietatis

Digitized by Google

pietatis & sensu & fructu. Familiæ quædam non vulgaris Memnoni nuncio remisso, & perfidia anabaptistica eiurata, Ecclesiæ sacrosanctæ fidem dedit. Gratum sanè nostris videre Patrem familias, qui magister fuit erroris, factum non tantum discipulum, sed & magistrum veritatis: Non enim verbo tantum (vtpote rerum controuersarum bene peritus) multos deuiantes ad viam rectam reducit, multos torpentes Catholicos excitat, verum etiam exemplo, & vitæ probitate, ceteris omnibus prælucet; eius tres proles ab eodem Patre, qui ei salutis post Deum caussa fuit, sacris vndis tinctæ sunt. Minima natu erat nouendecim annorum. Maior natu filia, zeloso catholico viro in coniugem data est. Minor Christum sponsum delegit, & Coloniam, vt in Monasterio aliquo se Deo mancipet, profecta est. Tertius, qui filius, iam D. Francisci institutum Coloniæ item complexus est, suisque literis pietatem spirantibus, multas subinde optimo parenti lacrymas excutit. Parens diuinam in se demiratus prudentiam, non desinit plorare, non tam quod orbitatem suam lugeat, quam quod diuinam beneficentiam erga se, suosque gratuletur. Nobilis matrona, Caluino relicto, generali se confessione expiauit, & vel clam, vel inuito marito hæretico, quoties copia fit sacerdotis, sacramentis se munit, nil veritus vel itineris molestias (foris enim degit cum coniuge) vel cæli intemperiem; munit etiam se piis libris, & prædicantem, qui subinde à marito vel aliis, ad eius tentandam constantiam submittitur, magno animo à se repellit. Relatum cuidam ex nostris, cum in pago quodam circa ægros officia caritatis obiret, adolescentem quendam viginti quatuor annorum, paulo ante vita functum, cum morti

morti proximus esset, velut è graui sopore excitatum erexisse sese, rogasseque parentem Catholicum (qui adhuc superstes ita Patri nostro narrauit) quidnam ex more Ecclesiæ agi soleat circa moribundos: Parentem verò respondisse, moris esse mensulam poni ante lectum infirmi, mappa munda stratum, & super eam tridens candelabrum, quod cereum gestaret ardentem, inter duas cebaceas item lucentes, collocari item prope sedile, pro Præsbytero, confessionem ægri excepturo, & cetera, quæ ipse à suis maioribus acceperat & viderat; tum aiunt ægrum respondisse. Quæso mi Pater, hæc etiam circa me fiant (sacerdotis enim copia non erat) hæc siquidem omnia per visum mihi hac nocte ostensa sunt, quæ cum præstita essent, obdormiuit in Domino; & mirum dictu, post mortem in eius indusio, ad pectoris locum repertum est signum crucis ad eius instar, quæ in extrema vnctione, in ea corporis parte, formari solet, quod postea elui nullo modo potuit. Et ne longi nimis simus, multi in fide nutantes confirmati sũt, multi ab hæresi conuersi, excussi è manibus libri hæretici non semel. Vt vero de numero hæreticorum facilius tecum statuas, constat aliquando vna hebdomada, decem notæ qualitatis, partim viros partim feminas, vel colloquijs, vel concionibus, vel catechesi ad gremium Ecclesię sanctæ esse reductas ab vno solo è nostris; memorabilior fuit cuiusdam pertinacissimi, & primarij viri ad castra catholica reuocatio; is vxorem catholicam antea ad hęresim pertraxerat, Infantes baptizari vetuerat, nunc in eo cernere est illud Christi Domini, erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & alter relinquetur; ipse veritati aurem præbuit, & proles sacro baptismati

Digitized by Google

mati obtulit, coniux obstinata persistit. Duo Caluinistæ iam ad Christum traducti, pridie eius diei, quo sacræ mensæ erant participes futuri, cum sub meridiem ad mensam accederent, mutato repentè consilio, mutuo se hortati sunt, vt refectione in vesperum potius dilata, ad oratorium pariter se conferrent, ibique ad peccatorum confessionem, & Sacrosancti Sacramenti perceptionem sanctius se compararent, quod fecerunt, ac postridie magna pietatis, ac reuerentię significatione, cęleste pabulum sumpserunt. Groningæ Frisię metropoli, non pauci ac parui errores, longa sacrorum desuetudine, in mores Catholicorum irrepserant, ij per nostros profligati; erant siquidem qui, licet carnibus diebus Sabbatinis ipsi non vescerentur, Religioni tamen sibi non ducerent, eas, ijsdem diebus, alijs in mensa proponere. Erant qui matrimonia, coram ministro hęretico contracta, putarent esse legitima; alij animum, suo tempore coram catholico sacerdote contrahendi, cum opportunum esset, sufficere existimabant ad legitimum matrimonium. Erant qui noxæ nihil contrahi putarent, ex sponsorum sponsarumque ad templum comitatu; alij licere credebant dare infantes hæreticis baptizandos, vt ita proles legitimæ haberentur. Item esse perinde, siue festa clausis officinis, cessando ab omni mercatura, seu apertis, vendendo omni petenti, agerentur, modo in corde doleas, te in hanc necessitatem coniectum, eoque nomine subinde ad Deum gemitum emittas, cum tamen nihil vrgeat ita facere, nisi forte vt leuiusculum aliquod scomma, vicini alicuius hæretici euites. Omnes hi abusus sublati, quin & inducti plerique, qui secundum veterem Calendarij

darij stylum (quem hæretici in eam ciuitatem, nouo abolito, post captam vrbem introduxerunt) festa celebrabant, vt præscriptum noui & correcti Calendarii sequerentur. Eam enim ob rem dissensio aliquando erat inter Catholicos, cum hi in ea re parum, alii plurimum momenti collocarent. Demum Catholicus quidam, qui, quando coram honestioribus Baptismum administrabat, multa in speciem spendida verba, velut ad maiorem deuotionem prouocandam, consuetæ verborum formæ addebat, seriò monitus ne ab instituta verborum formula vnquam recederet, quod se facturum promisit. Denique ne pauperiores stipe hebdomadaria inescati, ad hæreticas conciones deflecterent, institutus ibidem, per quendam è nostris, certus ac status eleemosynarum colligendarum, ac partiendarum ordo. Facta sunt hæc quæ hoc paragrapho continentur, & alia plura sparsim dicta, Groeningæ, prænobili ac primario Frisiæ Emporio, vbi Pater, priusquam in hæreticorum potestatem ea ciuitas veniret, Societatis Residentiæ præfuerat: quo loco mirum, quo sensu animi expectatus primò & inuitatus, deinde admissus, ac postea dimissus sit. Nempe non poterant boni ciues, cum pericula, quibus Pater pro ipsorum salute se exponebat, perpenderent, à fletu sibi temperare. Itáne, inquiunt, Pater, contempto hostium odio nos interuisis, inter tanta pericula nos non deseris, nec facis animam tuam pretiosiorem, quam nos? Itane vel ad horam te frui datum est? vtinam semper & palam. Quæ & similia tanto sensu pronunciabant, vt sacerdoti etiam nostro lacrymas excuterent; vnus vitam, alius sanguinem, quidam & bona vniuersa, & vitam pro ipso se fundere velle acclamabant.

Non

Digitized by Google

Non defuit qui assereret, se, si hæretici magistratus nostrum Patrem odorati adreperent, ad ipsos fallendos & Patrem seruandum, mox vestes sacras assumpturũ, & (vt erat vir facundus & doctus) concionatorem acturum, atque adeo in carcerem libenter iturum. Porro cum abeundum fuit, videre erat quid simillimum ei historiæ, quam Diuus Lucas vigesimo Actorum narrat, de Maioribus nau Melitensis Ecclesiæ (liceat magnis parua componere) cum à Diuo Paulo diuellerentur. Vidisses ipsos etiam super collum Patris nostri procumbentes, & osculantes eum magno fletu omnium, audisses & Patrem nostrum cohortantem, consolantem, & contra non futuras, sed præsentes hæreticorum fallacias præmunientem.

Ceterum quæ hactenus narrata sunt, & plura his similia, quiuis conijciat, non *nisi magno* labore, & crebris magnisque *periculis fieri non* potuisse. Multas noctes aut *omnino*, aut potiori ex parte insomnes ducere, prope quotidianum est, tum quod tutius noctu hęc tractentur, tum quod tunc hominibus occupatis magis vacet; modicam deinde quietem, diurnæ mox excipiunt occupationes, & redit labor actus in orbem: sæpe post iter longum, aut impransis omninoque ieiunis, ad vesperum extendendi labores, sæpe ad multam noctem incœnatis, interdum etiam ieiunis. Molestiæ multæ itinerum, pluuiarum, ventorum, tempestatum, niuis, & grandinis; factum aliquando vt peracta noctu concione, sub horam secundam post mediam noctem, per niues ad cingulũ vsque proreptandum esset, tanto gelu vt digitos conglaciatos putasses. Imò non rarò quis benè fatigatus ex pedestri profectione, exhaustus inediâ, madidus, frigidus,

Digitized by Google

frigidus, in seram noctem difficilibus Confessionibus excipiendis, alijsque functionibus piis vacare cogitur, & tædia, quę (ni diuinus amor omnia condiret) ignorantia quorundam, & earundem rerum crebra apud diuersos inculcatio, generare possent, deuorare. Ne quidem inter prandendum cum amicis quies; proponunt varia, verbum ædificationis, & iustæ frequenter concioni collatio inter cænandum facta æquipollet, nec id sine fructu, nam & eo aliquando colloquio capiuntur, qui concione ex professo facta capi non potuêre. Testis est prędiues quidam consularis, qui eiusmodi familiari colloquio permotus, accersito ad se Patre nostro, cum tota fermè familia hæresim eiurauit, & fidei Catholicæ lumen aspexit, vxore Catholica, se præ gaudio vix capiente. Pericula verò terra marique sunt maxima, vt locum frequentissimè mutare sit opus, subindeque accidit, vt cum benè fessus corporis necessariæ quieti, aliquid te concedere posse speres, repentè adsint amici, qui periculum instans aperiant, fugam suadeant, itaque pro quiete nouus, & maior labor suscipiendus. Constat vnum è nostris, duodecim aliquando dierum interuallo, octies hospitium mutasse, quam mutationem eo æquiori animo tolerant nostri, quod non tantum ad euitanda pericula, verum etiam ad fructum propagandum multum momenti habeat. Noui enim hospites, eorumque affines aut propinqui, nouam bene merendi occasionem sæpe subministrant. Verum non deest in hisce laboribus, vel periculis diuina prouidentia, suos demulcet consolationibus, præuenit benedictionibus dulcedinis, custodit eos, vt pupillam oculi. Exemplo sunt quæ sequuntur. Dominica Quin-

Digitized by Google

quagesimæ anni 1603. vnus è nostris impensè rogatus, vt tridui itinere quoldam comitari vellet ad varia pietatis opera, quod plures essent baptizandi, non pauci Deo, & Ecclesiæ reconciliandi, in quibus vnus vir primarius (cuius conuersio multum sperabatur profutura bonb communi) à prandio traham conscendit, equo ducendus per glaciem; dum errabundi vias inuias sectantur in tenebris (hora enim octaua vespertina peruenerunt ad hospitium) ea euasere discrimina, quæ die sequenti cum summa admiratione Deum collaudantes primum agnouerunt. Plurima enim in glacie passim, vt fit, erant foramina facta, quæ ipsi non perceperant, inter quæ tamen, diuina dextera velut aurigante, mirabiliter incolumes vecti sunt. Altera die vna cum priore illo viæ duce, ac filio ac famulo viri nobilis, apud quem ea nocte fuerat diuersatus, traham iterum conscendit, ratus viæ per glaciem compendio ac lubricitate, medio die se vnius diei iter redimere posse; Verum dum circa diei horam nonam securi per glaciatas aquas præcipitant, ex improuiso equus in fossam fluentem (vbi propterea infirmior glacies) lapsus omnes simul trahit in flumen, & erat nostro plus periculi quam cæteris, quod imminens ipsi traha, eum in imum depressura videretur: Cum igitur socij aliquamdiu, vt Patrem collotenus gelidis aquis immersum eriperent, laborassent, ac vnus eorum dum alii iuuare nititur, & ipse corruisset, euasit & ipse, & equus, in quo extrahendo multum laboris fuit, & omnia impedimenta salua fuerunt, nulla fermè alicuius rei iactura. Temperauit hanc afflictionem, non solum eripiendo, sed & consolando Dominus. Nam in domo vicina cuiusdam agricolæ nouam,

Digitized by Google

uam, & inexpectatam humanitatem experti, luculento igne se, suaque exsiccarunt, & sub noctem ieiuni, incolumes tamen ad locum destinatum, quem meridie ad sacrum faciendum obtinere sperarant, peruenerunt. Vix domum ingresso, litteræ adferuntur ex vicina ciuitate, quibus certior fit de periculo, quod ipsi, à falsis fratribus prodito, pro certo parabatur, tamen quod viæ essent perdifficiles, & hospes periculum contemnens, viæ ducem dare nollet, Deo se commendans noctẽ ibi exegit. Die sequenti hospite probante, traha per duas horas super glaciem vectus, cui nonnullis in partibus innabat aqua, vsque ad genua reliquum iter per lutum & aquas, ad noctem vsque confecit. Similes fuere labores diei insequentis, in quibus omnibus seu laboribus, seu periculis, tantis se solatijs, ac gaudijs perfusum testatur Pater ille, vt eum omnibus huius sæculi delicijs id non videretur commutandum; Etenim, inquit, mortificamur quotidie, & ecce viuimus, fugamur ab inimicis, & dominamur ijsdem. Alio tempore, cum idem sacerdos noster curru, amicorum beneficio vsus, de ciuitate vna in alteram proficiscitur, prope portam ciuitatis puer octennis calcibus equorum, & currus rotis obtritus est. Fit vndiq; concursatio, apparebatque id à malo dæmone procuratum, vt hac occasione coram Magistratu citatis omnibus, quotquot in curru erant, noster proderetur. Sed Satanæ conatus eluſit Deus, præterueĉti omnes sunt, nec à quoquam, quod certe mirum, interpellati. Aliâs currus in ponte angusto magna vi euersus, omnes, & nostrum cum eis eiecit, nemo tamen in aquam propter labentem cecidit, læsus est nemo, quod euidenti miraculo omnes attribue

Digitized by Google

runt. Altera vice, cum ex vna ciuitate in aliam idē curru iter ageret, euersa est funibus, quibus equi alligati erant, mensa, in qua vasa testacea venum proposita erant; nato hinc strepitu magno, & funibus cum mensa implicatis, versi in furorem equi, effrenes currere cœperunt, cum euidenti omnium vectorum vitę discrimine, donec platea illa emensa, cum verterent se, vt furebant, currum summa vi in ædium proximarum proęmium impingunt: inexpectato illo impetu è curru noster eijcitur, primo super extremum tergum vnius equi, vnde mox funibus implexus in terram, capite inter equorum vngulas, pedibus currū versus protensis. Stat quasi prodigio currus, stant equi, & accurrentibus vndiq; spectaculi nouitate hominibus, stupentibus omnibus, ipse totus incolumis ne tenuiter quidem læsus exurgit, qui certò certius discerptus fuisset, *ni repente* stetissent equi: ipse Pater se *incolumem esse*, licet sentiret, vix poterat credere. Explerat eo die summo mane ante horam quartam horatū canonicarum, & meditationis pensum, quo ad iter expeditior esset, & ad tres horas cum viro quodam nobili obambulans, tria rosaria, septem Psalmos cum litanijs, & similes precationes recitarat. Angelo custodi se diligenter commendarat, cui nouo beneficio se ab eo tempore adstrictum, & agnoscit, & prædicat. Eo grauius erat periculum, quod eiusmodi apud se haberet seu sacra, seu alia, quæ eum proculdubio prodidissent, si quid grauius accidisset, quęque fidei hostibus ludibrio fuissent. Ex quibus omnibus non obscurè liceat conijcere, Deum ac dominum nostrum, in nostris tuendis, cum Satana eos perdere & prodere satagente, certare: Itaque semper moderari res nostras, vt aut in tacti

ab

Digitized by Google

ab aduersis mirabiliter simus, aut certè ea non magis nos afficiant, quam ad meritum & consolationem nostram, & opus sit & sufficiat. Addi his plura possent scitu non iniucunda, quæ & Catholicorum feruorem, & Hæreticorum impietatem arguant, sed breuitatis causſa duo tantum attingam. Triginta erant ex militibus Dunkerkanis, qui Archiduci Alberto merebãt, capti à Batauis & laqueo adiudicati; erat inter eos præfectus seu tribunus vnus, Capitaneum vulgò appellabant, is ferebatur passim in fide nutare, faterique se iustè ab his impijs, & suo Principi rebellibus puniri, conari etiam collegas ad hæresim pertrahere. Intellexerant id cum dolore amici catholici, quare vnus eorum, arte cæmentarius, fidentior, in media turba stipante, currui se iunxit, vt præfectum hunc alloqui posset, & rei veritatem intelligere, eumque, si opus esset, animare ad mortem constanter in fide Catholica, & obsequio Ducis sui, oppetendam, ne socijs petra offensionis esset: demum ne sanctam fidem in contemptum vocando, catholicos omnes magno mœrore; contra hæreticos gaudio afficeret, quæ omnia verbis admodum prægnantibus, atque animo tam ardenti pronuntiabat, vt tribunum non parum commouerit, tum suo feruore, tum rumoris falsi, quem de se sparsum intelligebat, indignitate; falsum, inquit, id prorsus, & ab hostibus fidei confictum commentum, vt qui veris non possunt, falsis se iactent. Certa igitur, inquit Cæmentarius, viriliter. Præsto est, & capiti tuo imminet corona, atque eum in modum, cum sacerdotis copia non esset, sacerdotis officio Laicus functus, perrexit ad extremum vsque spiritum hominem animare, & hæreticos, qui falso eum defe-

Digitized by Google

ciſſe ſparſerant, confuſione afficere. Diuerſum prorſus ab hoc eſt quod ſequitur. Homo erat obeſo corpore, vt defuncti cadauer viginti duobus hominibus fuerit ſuccollandum; huic cum duobus vicinis, vt fit, ſermo erat de vitæ breuitate, de ignotis illis oris, ad quas libera à carnis ergaſtulo anima proficiſcitur: cum verò ipſi vtpote Catholici dicerent, cupere ſe antiqua D. Petri nauicula, vitæ huius pelagus enauigare; Haud ita ego, inquit ille, impio ioco, quod vetus ea ſit, nec propterea molem hanc carneam ferendo; nouam malo, ne mihi & ijs qui mecum fuerint, periculi quicquam fortè creetur. Nec diu ioco ſuus plauſus ſtetit, ſanus hæc iocatus eſt, ac triduo poſt mortuus, Cymba Charontis vectus, ſenſit miſer, quam non impunè diuina rideantur.

FINEM facio, ſi adiecero vnum, ex quo vtcumque videas, quam parum cordi ſit Batauis Religio, modo Catholicam excludere poſſint, quamque ab hæreſi ad atheiſmum præceps ſit lapſus. Circumduxere ibi quinque Æthiopas, quos Regis Acenorum, Inſulæ Somatiæ legatos aſſerebant (ſic penes ipſos perfidos fides) eoſque publico epulo, ac feſtiuo Campanarum, Scloporumque ſtrepitu excepere, hos permiſere decimo tertio, & decimo ſexto Septembris anni ſuperioris 1603. myſteria, vel potius ſacrilegia ſua rituſque Turcicos in hoſpitio publico, frequenti populo ſpectante, & ſuſpiciente celebrare. Ita qui Catholicos ritus cane & angue peius oderunt, Turcicos non grauatè admittunt.

PRO-

Digitized by Google

PROVINCIA POLONIÆ.

DEGVNT in Polonia Societatis homines plures quingentis, distincti locis duodeuiginti, nempe domibus Professis binis, Collegiis decem, domibus Probationis duabus, Residentijs quatuor. In domo professa Cracouiensi viginti septem, in Vilnensi sexaginta duo. In Collegio Brunsbergensi triginta quinque. In Pultouiensi viginti nouem. In Posnaniensi quinquaginta duo. In Caliſſiensi duo plures, in Iaroslauiensi quadraginta. In Lublinensi vnus supra triginta. In Nieſuiſiensi triginta ſex. In Polociensi, & domo Probationis illi adiuncta, quadraginta quinque. In Rigensi vndecim. In Derpatensi tres. In domo Probationis Cracouiensi quinquaginta duo. In Residentiis Gedanensi quinque, Thorunensi septem, Leopolensi decem, Sendomirensi quatuor. Residui tenentur captiui in Suetia Patres duo, & eorum socij; ceteri namque peste absumpti.

DOMVS PROFESSA CRACOVIÆ,

OMNIVM nostrorum industriam & zelum, occasio Iubilæi, ad tres menses pro hoc Regno concessi à summo Pontifice, non parum excuit, & ad colligendos vberiores fructus in vinea

Digitized by Google

Domini incitauit. Adducti ad ouile Christi ex variis sectis septem supra centum. Nimirum ex variis hæreticorum lacunis octoginta sex, ex schismaticis nouemdecim, ex Mahometanis duo instructi & baptizati. Duo denique Hæbræi in rebus, ad fidem necessarijs, ab vno è nostris domi instituti, quorum Baptismum sequens excipiet annus. Multi præterea alij qui nutabant in fide confirmati. Atque inter Hæreticos illos, gremio Ecclesiæ restituros, duo fuerunt Pseudoeuangelij præcones & Magistri, qui publicè palinodiam errorum suorum, cum magna significatione doloris, & veræ pœnitentiæ cecinerunt. Apostatæ, qui ex varijs Religiosorum familiis à religione exciderant, octo temissi ad suos ordines. Vnus ex eis per annos triginta extra nidum suum per mundi, in maligno positi, deum oberrauerat. Confessiones totius vitæ, quæ quidem sigillatim numeratæ sunt, exceptæ sunt ab aliquot nostris Confessarijs ducentæ. Ceterum multo plures auditæ fuerunt, Iubilæi præsertim tempore; religione enim quadam ducti populi, & deuotione erga Iubilęum, omnes fere & singuli generalem aliquam Exomologesin peccatorum instituere, & ad innocentiam quandam vitæ renasci cupiebant. Atque hoc eodem tempore Iubilæi vndecim millia fuere, qui in nostro templo sacrosanctæ Eucharistiæ sacramentum perceperunt. A turpi & scelerata vita ad meliorem reducti frugem quinquaginta duo. Lites & dissidia varia, inter homines varij status & ordinis, composita duodeuiginti. Inter quas erant quinque, quæ sanguinem spectabant. Vnus etiam abductus ab eo consilio, quo propinare venenum alteri destinauerat. Restitutiones multæ, nostrorum hortatu, legitimis

Digitized by Google

timis Dominis factæ, è quibus insigniores non parui momenti fuere septem. Nobilitas hoc anno frequentior in nostro templo, Iubilæi occasione sacramenta percepit. Duo etiam ex precipuis regni Senatoribus, per dies aliquot domi nostrę sese collegerunt. Habita in templo nostro oratio quadraginta horarum, pro necessitatibus publicis Regni, maxima hominum frequentia & felici successu. Sereniſſimi Regis, erga Societatem nostram propensa voluntas, magis ac magis in dies elucescit. Et quidem anni huius initio, nimirum ipso Circumcisionis festo, quod Societati nostræ solenne est, in templo nostro interesse, & sacrum atque concionem audire voluit. Noui templi fabricam per se hoc anno inuisit, sumptusque ordinarios auxit. Processioni cuidam solenni confraternitatis Misericordiæ, templum nostrum visitanti die Parasceues, præsens adfuit. Sacra denique solennia hebdomadis singulis die profesto, ad certam intentionem suam, decantari in nostro templo facit in hunc vsque diem. Iubilæi tempore, cum ad Cathedralem Ecclesiam ingens fieret populorum concursus, Sacramentorum percipiendorum & Indulgentiarum consequendarum causa, neque confessariorum copia sufficiens suppeteret; postulatu Reuerendiſſimi Domini Episcopi Cracouiensis accersebantur quotidie fere aliquot ex nostris, qui in excipiendis confessionibus, alios istic iuuarent. Congregatio B. Virginis Mariæ, cuius perexigua quædam initia anno superiore extiterant, iam toto hoc anno insignia cepit incrementa, & crescit ac dilatatur in dies magis ac magis; ita vt festis Natalitijs Christi, in sacro & sacello suo proprio numerati sint plures centum, qui sacro-

sanctæ

Digitized by Google

ſanctæ Euchariſtiæ Sacramento refecti fuerunt. Neque tantum creſcunt numero, ſed in pietate ita proficiunt, vt ſeipſos in dies magis ſuperent. Xenodochia pauperum viſitant, doctrinam Chriſtianam docent, Eleemoſynam erogant, & aliis huiuſmodi exercitiis Chriſtianæ religionis vacant, atque hac ratione paulatim etiam eos, qui minus eorum propoſito fauebant, ad ſe alliciunt ſibique deuinciunt. Excurrerunt noſtri etiam hoc anno ad loca circum vicina, & non paruos fructus ex ordinariis Societatis miniſteriis retulerunt. Inter cetera, quinquies varia Religioſorum monaſteria, rogatu ſuperiorum eorundem, vtriuſque ſexus confeſſionum cauſa adierunt. Puer quidam Catholicus, matrem hæreticam ſollicitabat ad conuerſionem, & reditum ad gremium Eccleſiæ ſanctæ. Et cum aſſiduis id à Deo etiam precibus flagitaret, nocte quadam mulier, ob violata Eccleſiæ ieiunia, ab Angelo reprehenſa, ad cor tandem rediit, & fidē Catholicam ſuſcepit. Puer autem, quaſi in eum tantum finem vixiſſet, vt matris ſaluti conſuleret, morbo correptus, & paulo poſt è viuis ſublatus eſt. Diſſimili prorſus ingenio, & exitu alter extitit, qui cum, per confictas viſiones & ſtigmata, nonnullis externis impoſuiſſet, & fidem ſibi apud eos conciliaſſet; noſtrorum tandē opera & induſtria detectus, fuga ſibi conſuluit. Illuſtriſſimus Nuncius Apoſtolicus, quanti Societatem faciat, declarauit, inter alia, etiam illo argumento, quod Patris cuiuſdam è noſtris opera à concionibus, quæ coram illo Italico fieri idiomate conſueuerunt, vti voluerit. Die D. Barbaræ ſacro, Reuerendiſſimus Epiſcopus Cracouienſis ſacrū ſolenne in noſtro templo cecinit, concionem audiuit, & in noſtra

Digitized by Google

noſtra poſtea domo vna cum Reuerendiſſimo D. Nuncio Apoſtolico, Reuerendiſſimo D. Epiſcopo Camenecenſi, & aliis nonnullis Prælatis, prandium ſumpſit. Denique hoc anno experti nō pauci vtilem noſtrorum opera infirmi, ſiue Xenodochiis ſiue domibus propriis detenti, carceribus inclusi, vltimo ſupplicio deſtinati, & alij plurimi quorum ſalus agebatur, qui diuina cooperante gratia, noſtrorum conſiliis adiutos ſeſe plurimum ſenſerunt.

DOMVS PROFESSA VARSSAVIÆ.

INSIGNIS hic annus fuit, ſalubritate aëris, & commoditate ad res diuinas obeundas, & humanas; quippe peſtis huius anni decurſu intactam ciuitatem reliquit, cum eam perbiennium autumni menſibus, magnis incommodis afflixiſſet; quo quidem tempore noſtrorum Patrum in iuuandis, & expiandis peſtilentia infectis, virtus ita admirabilis exſtitit, vt in mentibus Varſſauienſium labores Societatis hæreant. Varſſauia, erroribus hæreſeos paucas familias deprauatas habet. Vnus è præcipuis ciuibus, qui quinque & quadraginta annos, virus hæreticum in animo gerebat, præſente Senatu vrbis & popularium frequentia, in primario templo, feſto die eiurauit, & oppugnatores ſuos, qui poſt gratiam è Sacramentis perceptam, eius conſtantiam labefactare, & proſternere anhelabant, magna virtute reiecit. Nouem alij, huiuſce ciuis inſignem, ad Eccleſiam reuerſionem, ſecuti ſunt; & erroribus nuncium remiſerunt. Ad numerum

Digitized by Google

numerum hunc accessit duorum Schismaticorum, ad summi Pontificis authoritatem agnoscendam reditus. Nostrorũ sacris concionibus Catholici deterriti sunt, ne funus defunctorum in hęresi sequerentur; vtque peruersam consuetudinẽ abolerent; neque tanti cognationis officium facerent. Mores quoq; ciuium verbi diuini semine ad bonam frugẽ reuocantur, vt passim ex fructu & emolumento percepto, ciues se bonos Societatis concionatores habere prædicent. Nec solũ sacris concionibus auditor frequens eruditur & informatur, sed etiam rudiores in dogmatibus, Christianæ Catecheseos exercentur. Tradita est doctrina Christiana in vicis; itum est ad suburbana loca: & plebecula conuocata ad audiendũ; ad vicinos quoque pagos excursiones factæ, & rudibus ac imperitis hominibus, cũ magna animorum voluptate, lumen articulorum *fidei* ostensum, & quę officicij essent Christiani declaratũ; Xenodochiis quoque inuisendis impense nostri operam dederunt; & pauperum domicilia, tum expiandorum caussa animorum, tũ exhortandi ad omnem pietatem adierunt. Quam quidem charitatem Patrum admodũ ciuitas suspicit, & eam liberali largitate prosequitur: propter opinionem & existimationẽ nostræ charitatis ac pietatis, vndique à multis millibus passuũ concursus fiunt, causla conscientię exomologesi perpurgandæ. Curiones, qui præsunt Ecclesijs, & alij sacerdotes, ad nos potissimũ accurrunt. Nobilitas frequens, ex longo itineris interuallo, ad nos accurrere non grauatur. Ciuitas quoque magnum pœnitentium numerũ subministrat. Magnificus Palatinus Posnanienſis, cum sciret nostros in vinea Domini strenue laborare, & commeatu indigere, statim copiam magnam rerum ad vitam tolerandam

Digitized by Google

lerandam neceſſariarum, magno pretio ſubmiſit. Inſignis aliorum quoque Senatorum Regni Poloniæ, & Nobilitatis erga nos extitit liberalitas.

COLLEGIVM VILNENSE.

PRÆSENS annus (vt inde exordiar) ſicut ſtatu & conditione haud multum ſuperiori fuit abſimilis: ita parem à noſtris curam & conatum requirebat. Nam & iiſdem ferè malis, ob cæli & annonæ grauitatem, conflictatum eſt; & eadē noſtris hominibus, de proximis bene merendi, prebita occaſio. Qui Sacramento confeſſionis vitæ quotidianæ maculas apud nos abſterſerunt, numerati ſunt ad viginti, & eo amplius millia; Eorum verò, qui Sacramentum hoc aut vſurparunt nunquam (ij fuere complures) aut ſacram confeſſionem ducto à primis annis exordio inſtituerunt, aut pluribus annis Pœnitentię bono caruerunt, audita ad tria circiter millia. Hæreſim eiurarunt triginta, in his nobiles viri duo: Schiſma deſeruere ſeptem & viginti; quatuor in fide nutantes confirmati: duodetriginta, qui in fœdis volutabantur libidinibus, ad honeſtatē traducti, quin & clandeſtina matrimonia, ex decreto Tridentinæ Synodi, rite coniuncta; multorum acre ac diuturnum iurgium ſublatum; vnus ab inferenda cæde abductus; perditis egeſtate hominibus, quorum hoc vtroque anno ob ſummam inopiam magna fuit in hac vrbe copia, pro viribus ſubuentum eſt; eorum animi confeſſione expiati; corpora re & ære corrogato ſuſſentata, ſpiritualibus Societatis noſtræ commentationibus

tationibus perpoliti aliquot. De scholarum flore non nihil ob pestilentiam imminutum; ex eorum tamen numero qui Sodalitati Parthenicæ nomina dederunt, quinque adolescentiam suam, in varijs religionibus Deo consecrarunt; vnus in Societatem adlectus. Domum quandam nocturnis terroribus exagitatam, aquæ lustralis efficacia, & sale benedicti iumentis (quæ cum primis infestabantur) porrecti vis, omni infestatione liberauit. Eadem fuit cælestis agni in cera impressi virtus. Cum enim incendium in quadam domo coortum, contigua ædificia lignea, inuoluturũ videretur, quamprimum orbiculus sacer, in flammam coniectus est, illico compressa eius, ne se diffunderet, violentia. Et hæc quidem animorum seges collecta domi, in qua primas tulerunt, qui cęteris socijs metu pestilitatis (quę male sopita hybernis mensibus, adulta iã æstate ac penè præcipiti recruduit) in tutiora concedentibus, salutem suã in omne discrimen obtulerunt, vt multorum animas è faucibus dæmonis eriperent. Et certe conspecta fuit eorum charitas, dum promiscuè omnes, siue contagione afflati essent, siue alijs detinerentur infirmitatibus, se conferrẽt in publica valetudinaria, compita, angiportus, addo etiam fimeta & sterquilinia, intra & extra vrbem, in quibus miserorum hominum, fame & tabe confectorum, ingens numerus ęgras trahebat animas, sedulò obirent, stipem emendicatam beninè porrigerent, darent aures confitentibus, ad patientiam afflictos erigerent, moribundos adiuuarent. Ceterum neminem eorum, quæ Dei benignitas fuit, vis morbi tentauit. Neque tamen ab iis qui vrbe cesserunt, nihil actum. Institutæ proximorum saluti procurandæ ad discreta & diuersa loca, per

eos

eos ferè menſes Miſſiones duodecim, in quibus omnibus (vt abſoluam breui) munera Societatis præſtita, haud exiguo commodo animorum. Duas hic ex iis, quia diuturniores, ſecernam. Alteram qua Reuerendiſſimi Antiſtitis Vilnenſis rogatu, ad bona Epiſcopatus, cum magno Chriſtianæ rei emolumento facta eſt. Obiti de more à ſacerdote pagi, cum ſocio; Sacramenta miniſtrata, ſegnes animi ad pietatem inflammati, præcipua doctrinæ Chriſtianæ capita agreſti, & incultæ hominum multitudini (cuius ſumma in his partibus inter ruſticanos homines ignoratio eſt) expoſita: diebus vero feſtiuis conuocata in templum horis pomeridianis concione, hæc eadem pro auditorum captu & intelligentia, vberius tradita ac inculcata. Verum cum quodã in oppido inſtitutum hoc ſuum minus procedere, oppidanorum incuria & ſegnitia noſtri animaduerterent, & longe plures in foro & compitis, quam in templo comparere viderent; ad eos mutato conſilio progreſſi, medio in foro locis diuerſis, ad confuſam multitudinem verba fecerunt. In hac excurſione auditę confeſſiones eorum, qui pœnitentiæ remedio nunquam ſunt vſi, amplius trecentæ: in his inuenti tres decrepita iam ætate (annum centeſimum egreſſi ferebantur) qui verò à pluribus annis confeſſione abſtinuerant, ad mille. Baptiſmate luſtrati tres & viginti; delatum ad ægrotos diuinum epulum, egenis in hac rerum penuria, ſtipe hinc inde collecta ſubuentum: ij prope mille fuerunt. Schiſmatici quinque cum Eccleſia reconciliati. Hæreſi renuntiarunt quatuor, vnius conuerſio memorabilior. Cœperat is nutare in ſua perfidia, & animo in religionem catholicam inclinari, verum quò minus

meliorem

meliorem mentem indueret, siue respectus humani, siue peccandi illecebra, atque libertas præpediebant. Interea cum iter aliquando facientem nox occupasset, contingit incautum in latrones (qui bonam partem lignei pontis, qua transeundum fuerat, insidiosè deiecerant) incidere, atque etiam voces mutuo sese ad cædem hortantium exaudire, ibi ille in se reuersus meritas dilatæ conuersionis pœnas à se expeti cognoscit; Deumque precatus sanctè promittit, se, si præsenti eximeretur periculo, omni posthabita procrastinatione, ad gremium Ecclesiæ rediturum, nec votum frustratus est euentus: equo admisso, simul hiatum pontis ingenti nisu transilit, simul manus operientium se Latronum incolumis euadit, nec prolatandum ratus, ad Sacrosanctam peccatorum confessionem, dudumque dilatam hæresis detestationem festinus accurrit. Hęc de priore Missione, ex qua vberior fructus animorum sperari poterat, ni commune totifere Lithuaniæ malum pestilentia, oppidorum & villarum, in quibus gliscebat, aditu prohibuisset. Altera fuit ad pagos Collegij nostri, in ea etiam præclarè stetit opera, viginti quinque sacro Baptismi fonte abluti, in his puer octauum iam egressus annum, & aliquot alij, qui sex decemue aut eò plures à natiuitate menses habebant. Nongenti circiter confitentes auditi, ex quibus nonaginta fuerunt, plerique eorum matura, nonnulli etiam exacta iam ætate, qui id nunquam factitarunt; pane cælesti refecti duo & quinquaginta supra trecentos; ad matrimonium ritè ineundum inducti triceni. Nec prætermittendum in hac vtraque Missione, quosdam tam crassa Dei & rerum cęlestium ignoratione repertos, vt lapidibus ipsis nescio

neſcio quid numinis ineſſe arbitrantes, cultu ſuperſtitioſo eos venerarentur, & decimas omnium rerum eis offerrent. Claudet annuas ſuppellex Eccleſiaſtica, haud mediocriter aucta, acceſſu crucis argenteæ affabre factæ; ſacri indumenti quintuplicis ex panno Attalico, argento virgato: vmbella pereleganti ducentis comparata florenis; accedunt his quadringenti floreni, quos vir pius moriens, in fabricam Eccleſiæ teſtamento legauit.

COLLEGIVM BRVNSBERGENSE.

SCHOLÆ noſtræ, licet anno ſuperiori ob peſtilentiam nonnihil afflictæ, iam nunc & eodem numero, & quidem maiori lectiſſimorum iuuenum, & nobilium inſignium aliquot auctæ ſunt, in quibus modeſtiæ pietatiſque incrementum quotidie, maius atque maius cernitur. Et quia tam domi, quam in ſcholis, nihil fere præter ea, quæ vſu ſunt recepta, admodum in mentem venit niſi fortaſſis non prætereundum, quod res domeſtica Reuerendiſſimi liberalitate, agello ſuburbano, ad piſcinas faciendas idoneo, & eleemoſynis tam eiuſdem, quam aliorum aucta ſit vtcunque, paucis & ordine perſtringam. Ac inprimis quidem ſe offert miſſio quædam ſuſcepta, in qua & operis feruorem, & lucri percepti magnitudinẽ, animaduertere licet. Vnus ex noſtris ſacerdotibus, ſpatio trium hebdomadarum, ſolus omnino ad duo millia de peccatis confitentes audiuit; omneſque in concionibus modum recte confitendi edocuit. Et licet eſſet alius, qui parochi officio fungeretur, ta-

Digitized by Google

men omnes propemodum ad noſtrum confugerunt: De tota vita auditi ſeptemdecim; torque pœnitentibus audiendis oneratus, nihilominus tam breui tempore, ter & decies ad populum concionem habuit. Hoc anno Lutheranam hæreſim abiurarunt, & a vinculo hæreſis abſoluti ſunt, triginta. Perſona quædam Catholica, à proprio coniuge ad pernitioſam hæreſim pellecta, venit ad vnum ex noſtris Brunsbergam à multis milliaribus, petitum conſilium: quæ lærior, & in orthodoxa fide confirmata, ad coniugem reuerſa eſt; altera quędam ad hęreſim propenſior, & ſuis diſputationibus Catholicos oppugnans, ad meliorem mentem reducta eſt. Accedit alius peregrinus quidam, qui ab ipſis incunabulis apud Caluiniſtas parentes educatus, cum ab vno ex noſtris rectam fidei ſemitam audiſſet, libenter ſaniori conſilio aſſenſit. Duo ſacerdotes, graui diſcordia diſſidentes, reconciliati; & aliquot ciues eodem malo affecti, cum vnum ex noſtris Eccleſiaſtem, de pace & mutua concordia declamantem audirent, mutuum amorem complexi in gratiam redierunt. Alij duo coniuges qui ad hæreticos migrare decreuerant, vnius ex noſtris opera, à tanto ſuo malo liberati ſunt & prohibiti. Exacti huius anni paſcha, iuxta correctum Calendarium, recte quidem, ſed citius ſolito incidit: Huius cauſſæ ignara plebs admirari cœpit, & conſternari animo, & noui Calendarij correctionem quaſi ſuſpectam habere; præſertim cum adhuc ipſa dominica Paſſionis omnia flumina, & ipſum maris brachium denſiſſima glacie, adeo vt currus onuſtos, & iumenta ſuſtinere poſſet, vbique conſtricta viderentur. Vnus ex noſtris euidenter oſtendit, non Catholicos, ſed ipſos aduerſarios in tar-

Digitized by Google.

in tardiore suo Paschate, quam plurimum errare. Quæ dum passim, & apud vicinas ciuitates etiam ipsorum hæreticorum, cum magna auiditate omnium fere manibus tererentur, & legerentur, non exiguum fructum attulerunt. Et ad certiorem eius rei quasi fidem faciendam, accedebat, præter omnem spem, Dei benignitas singularis; qua factum est, quod ipso Paschatis sacro die vix glacies visa sit, & tam benigno ac miti cælo vsi fuerimus, vt alias persimili tempore, vix vnquam benigniori: atque ita ipsis aduersariis pudore affectis, & ansa calumniandi sublata, silentium impositum est; & Catholicis animus additus. Exercitia nostra spiritualia, non sine fructu tam sacerdotibus nonnullis, quam aliis Deo iuuante, tradita sunt. Et quidem ex duobus Parochis vnus, ad hoc saluberrimum animę remedium, ab externo quodam inductus, salutis suæ auidus, ab vndecim milliaribus ad nostros Brunsbergam aduenit; ibidemque per aliquot dies, pro commoditate sua eadem exercitia feliciter ruminans, cum magna gratiarum actione nostris habita, lætus domum rediit. Duo afflictissimæ vitæ suæ exitum laqueo quærentes, salubri auxilio & consilio, per nostros, à tam nefaria cogitatione feliciter deducti sunt. Quidam homicida vltimo supplicio, eodemque satis horribili affectus, vni ex nostris in carcere confessus, magnam animi contritionem, raramque constantiam, cum multorum inspectantium ædificatione, vsque in finem ostendit. Alij duo feliciores, graui ista sollicitudine fluxarum rerum sese exonerantes, ad religionis arcem, tanquam ad ipsum salutis portum confugerunt. Introductus vsus erigendi sepulchrum, in hebdomada sancta, in memoriam Christi morien-

Digitized by Google

tis, in alias ciuitates. Valet illud teste experientia, ad excitandos hominum animos ad pietatem plurimum, eumque ritum iam retinent tenacius & quotannis vsurpant. In hospitalibus (tria enim hic erecta sunt) frequenti & assidua admonitione & exhortatione, non frustra laboratum est. Incarceratis, infirmis, & agonizantibus, afflictisque personis consilia, & remedia congrua adhibita. Quædam, cum ad ipsam iam propemodum desperatam, & quæ iam, ex nimio dolore vehementer perturbata, in delirium inciderat, ob captum videlicet maritum, sacerdos Societatis vocatus accessit; eodem prorsus die melius habere cœpit; & postera die ad mentem reuersa, per confessionem peccata aperuit, & infortunium patienter tulit. Alia item persona, relicta turpitudine, matrimonij vincula, sano consilio aquiescens, libenter amplexa est. Matrona, Lutherana peste infecta, quam à puero imbiberat, ad Ecclesiæ Catholicæ gremium, cum lacrymis & ingenti dolore, quibus conuixerat, aduersariorum adducta est. Eadem eo pietatis progressa est, adeoque primum susceptæ Catholicæ fidei feruorem retinet, vt etiam iam renunciatis omnibus, & relicto sæculo monasterium ingredi, siquidem vidua est, certò decreuerit. Sed in his & id genus aliis, cum noua non sint, longior esse nolens finem scribendi facio, cum simul & viuendi facit, charissimus nobis in Christo frater Matthæus Faber. Venerat huc Vilna missus æger, ineunti autumno, vt debiliore valetudine, vires in aëre Prutenico colligeret ac confirmaret. Verum Deo melius quid de illo disponente, sacramentis ritè munitus, ad meliorem vitam migrauit. Vixerat in Societate annis decem,

Digitized by Google

decem, non sine laude & vitæ, à puero innocenter actæ; & religiosæ tum modestiæ, tum pietatis. Cuius quidem pietatis & patientię, sic quoque & obedientiæ in morbo diuturniore, non vulgaria edidit argumenta, non sine adstantium ædificatione.

COLLEGIVM PVLTOVIENSE.

QVÆ ad Sacramentum pœnitentiæ pertinent, eadem repetenda essent, quæ superoribus annis perscripta sunt. Multitudo enim eorum, qui apud nos illud frequentant, non solum non decreuit, sed auctior euasit; adeo vt sacro quadragesimæ tempore, ante ipsos Paschales dies, permultis, propter concurrentium multitudinem, nequiuerit satis fieri; nec minor post peracta festa, & iam collectam messem fructus, veluti è noua quadam messe, rursus se offerret colligendum. Fuitque idem haud raro in festis celebrioribus, potissimum autem Beatissimæ virginis renouatum. Qui vniuersæ vitæ noxas detexerunt, fuere permulti, inter quos habuerũt præcipuas partes, aliquot nobilissimi viri & primarij, & matronæ quædam eiusdem nobilitatis. Nec defuerunt, qui hac salutari animorum medicina, nunquam antea quęsierant sanitatem, aut olim quæsitam ac inuentam, rursusque labefactatam, non exiguo tempore neglexerant. Quo in studio cum intensius quidam versaretur, seseque, quam posset optimè, curare adniteretur, peracta iam confessione, visus est sibi per quietem videre, grauem ætate ac specie virum, admonentem enormium quorundam facinorum, quæ ipsius

Digitized by Google

fugerant mentem, qui vt oblatã plenius consequeretur salutẽ, nullam in adeundo tursus sacerdote moram imterposuit. Tres præterea in sinum Catholicę matris Ecclesię repositi sunt; adolescens quidã, & virgines duæ, quarum altera schismatica fuit; in hæresi educata altera, cui plurimum accessit virium contra graues admodum hostium insultus, posteaquam diuino refecta est epulo. Allatum auxilium oportunũ plerisque, graui in discrimine salutis propriæ constitutis. Itaque cohortationibus nostrorum, graues inimicitiæ sopitæ inter sex viros, haud vulgares, dissidia inter coniuges, octo sublata, inter quos duo fuere sagarum maleficiis, acerbissimis contra se odiis inflammati, in quibus extinguendis, non obscurum fuit, quantũ valeant Ecclesiæ sanctæ orationes, ad depellenda veneficia adhiberi solitæ. Sed profligatis quoq; in hoc nocendi genere feminis, diuini formido incussa iudicij, mentem excussit impiam; inter quinque duæ fuere insigniores, totos triginta annos malo dæmoni obsequentes, cuius se tandem tirannide, præsenti ope diuina exemerunt. Non prætereundi sunt etiam flagitiosæ vitæ homines, à suis domesticis impuritatibus, Christo miserante, abducti; tres, à meditatis cædibus auocati: Et vnus quidem, pluribus sibi ascitis propinquis, fratri necem parabat, notam illius facinoribus familię inustam deleturus, &, ne plures in posterum inureret, effecturus. Sed correptus grauiter, saniora deinde secutus est consilia, edoctus quanam ratione, & vitam fratris vtramque, ac suum, ac familiæ honorem percommodè seruaret. Decem Ecclesiastici, Societatis nostræ exculti sunt Exercitiis: Prælatus vnus; Parochi tres, qui etiam in templo nostro primum obtulerunt sacrificium. Quinque itidem

Digitized by Google

itidem seminarij Episcopalis alumni, ad sacros ordines promouendi. Denique è religiosa D. Francisci familia (Bernardinos vocant) bona suorum cum superiorum venia, quidam ad Carthusiensium transiturus ordinem, mensem integrum posuit in iisdem, suo, vti profitebatur, eximio emolumento. Instituta est etiam, hoc anno, doctrina Catechistica in templo Beatæ Virginis, cum antea solum in sacra Collegij æde haberetur. Vnus noster Sacerdos, duobus in oppidis, intra paucos dies, trecentas & quadraginta confessiones peccatorum cum audisset, alio progressus, & per pagos discurrens, plurimos à peccatis absoluit, eorum autem longe maximam partem, de tota vita audiuit. Plurimis pernitiosus exemptus error, in spem Iubilei, differendæ in plures annos confessionis. Quiddam simile præstiterunt alij duo sacerdotes, vnus in ciuitate quadã regia, alter in frequenti cuiusdam nobilis pago. Et hic quidem à prima luce, expositis doctrinæ Christianę capitibus præcipuis, maiore, quam vt ei satis faceret, concursu obrutus, æstiuæ noctis horam impendere debuit iis, qui tota die nulla recreati corporis refectione, vt aures illis daret expectarunt. Ille vero alter, confitentium numerum inire non potuit. Porro sacerdotibus auctor fuit, sacrosanctæ Eucharistiæ sumendę, die cænæ Domini, ex more Ecclesiæ Catholicæ; quod quidem ad illud tempus, ea in Ecclesia nunquam visum, mirificè adspectantem oblectauit multitudinem, multo autem magis inexpectatus feruor eorum, qui primi eo in loco, nostri sacerdotis ductu, verberibus in se ipsos desæuierunt, composito progressi ordine, à templo Parochiali ad sacram Bernardinorum ædem. Quis ad insoli-

Digitized by Google

tæ, atque permultis ne auditu quidem vſurpatæ rei nouitatem, ſecutus ſit animorum motus, piæ comploratione indicarunt. Alibi quoque vnus ex Anabaptiſticæ impietatis, alter à Caluinianæ perfidiæ cœno extractus; admoniti de illicitis matrimoniis, ne illa contraherent, paruerunt. Latrociniis vias publicas infeſtantes, viuendi mutarunt rationem duo: à pellicum conſuetudine quinque reuocati. Duo reperti ſexageſimum prope exigentes annum, tum primum legitime abſoluti. Plures quindecim, condonatis offenſis amicitiam redintegrarunt: Et duo quidem die ſacro cænæ Domini, amentia quadam & furioſa rabie conciti, mutuis ſeſe conciderant vulneribus: ſed non multo poſt, noſtro alterum, qui moriturus videbatur, obteſtante, vt inimico condonaret acceptam iniuriam, is licet minus fuiſſet in cauſa (inuaſorem enim repellebat) eum dedit admonenti locum, vt ne iure quidem ſe acturum, ſuoſue permiſſurum agere cum hoſte, in poſterum ſpoponderit. Sopitum denique & extinctum eſt, iiſdem in partibus, graue quoddam incendium, quo cum aliqui interiiſſent, non pauci adhuc videbantur conſumendi. Quidam enim viri Nobiles, ad quindecim ſcelerate fœderati, hoſtilem in modũ graſſabantur in eos, à quibus ſe læſos fuiſſe exiſtimabant; adeo vt tribus interfectis, etiam in cadauera ipſorum, ædibus igne iniecto, deſæuierint. At ne id facerent aliis, deducti per noſtrum ſacerdotem ſunt à nefario conſilio, & per pœnitentiam magno doloris ſenſu expiati, inſuper data compenſarent detrimenta. Vni è noſtris dum loci Epiſcopo, viro maximo, præſto eſſet foris in eius oppido, ſeque ad ſacrum compararet, inaudiiſſe contigit, mulierculam ad

ſacriſtiæ

sacristiæ portam cum eiulatu, stolam à Sacerdote postulantem, deferendam ad mulierem in partu extremè iam laborantem, ac fere iam mortuam: vetuit ne sacerdos id faceret; quum superstitioni, rei sacræ insuper annexa esset prophanatio: se aliud adhibiturum conuenientius remedium, vbi sacrum peregerint. Mittit igitur agnum Dei, cum sacris multorum sanctorum reliquiis. Mirum dictu, è vestigio ac illa sacra, ad luctantem cum morte, delata est imago, eique applicata, fœtum illa quidem effudit mortuum: ipsa autem pæne iam mortua ad se rediit, ac melius habuit. Vltra mille capita iuuentutis in scholis recensita sunt, non minimam eo in numero partem constituente primariæ nobilitatis flore. Parthenicæ Sodalitatis iuuenes, in iis eminent dignitate. Præter eam porro, quæ adultioribus constat, instituta hoc anno est alia, ex tenerioribus inferiorum classium discipulis, qui tamen non cedunt Nobilitate; nec multo sunt numero inferiores maioribus, ac forte plerique cum superioribus decertant de pietate. Illa tamen adultior, auxit Societatem nostram, quinque insignium adolescentium accessione: hæc autem iunior, addidit tres, qui mira cum suauitate extremam obiere diem, haud dubie excepti ab ea, cui se dicarant patrona. Datus est à iuuentute hac spectandus viris grauissimis ipsique cum primis Illustrissimo ac Reuerendissimo nostro, Crispus, eo apparatu & actionis venustate, vt à talibus viris probata fuisse omnia, mirum nemini fuerit, tertio tempore. Pestis tempore non defuerunt nostri, qui ad hoc expositi erant, qui opera sua poscentibus, sacramenta ministrabant. Subleuata est eodem tempore, inopia multorum pauperum, pro Collegij tenuitate:

exercitat

Digitized by Google

exercitati ij qui congregationi misericordiæ præerant, & ciues nonnulli opulentiores, idem vt facerent; inuentique sunt qui insigniter plerosque iuuerunt, ac vnus præ alijs, ad triginta pauperes certis ædibus collocarat: iis vero qui per ciuitatem oberrabant, Dominicis diebus, tertia & quinta feriis, cibos ministrabat.

COLLEGIVM POSNANIENSE.

OBIIT vnus P. Ludouicus Rogerius, vir instituti proprij amans, temporis parcus, commoditatum omnino negligens, promouendæ Religionis Catholicæ, inter Hæreticos, studiosissimus Qua causa magna virium, & animi contentione aggressus defensionem librorum Illustrissimi Cardinalis Bellarmini ei tandem operi, cum iam primum tomum absoluisset, immortuus. In exhortationibus efficax, ad quas antequam accederet, ante sacrosanctum Sacramentum orare solitus erat. Obiit cum multis pietatis signis, nec tam mortem timere, quam illam vehementer expetere videbatur; cum ea verba vsurparet, o mors quando venies, quam cito veniam, & apparebo? Cum discessisset Posnania initio decembris iam æger, quod mutatio aëris profutura putaretur, mortuus est Pultouiæ in ipsa Natalis Dominici nocte. Reliqui diuina gratia hoc tẽpore intacti à peste mansimus; cum ea multa alia huius Prouinciæ loca peruagata sit. Accessio vnius pagi hoc anno facta est. Eleemosynæ, in pecunia, supra tria millia ducentos florenos accepimus. Discipuli florent Nobili-

tate

tate & frequentia, ne numeremus nongentos plures anguſtiæ ſcholarum faciunt. E religioſorum familiis, complures literis dant operam, iidemque & ornamento, & exemplo ſunt aliis. Quietæ ſunt res; turbarum nonnihil ad Lutheranorum Synagogam excitatũ, qua occaſione ſtudioſi aliquot ab Hęreticis vulnerati, eſt tamen maturo noſtrorũ interuentu tumultus omnis compreſſus. Quam gratiam eximiè nobis rependerunt Hæretici, omnia nihilominus Ieſuitarum inſtinctu, contra ſe agi clamare ſoliti. Nam & Conuentus Nobilitatis magnis in nos clamoribus, & proteſtationibus impleuerunt, & coitiones fecerunt eiuſmodi, quibus ſe vehementer ad intentandam nobis litem armarent. Vbi tamen ad rem ventum eſt, frigidum negotium, nulloque nixum fundamento relinquere, licet inuiti, coacti ſunt. Ne tamen in irritum furor recideret, ſparſerunt per Germaniam rumorem, ad Ieſuitarum Scholas diabolum veniſſe, tantaque Collegium trepidatione impleuiſſe, vt omnes fugam conſternati arriperent. Id etiam, mendaciſſimi homines, typis commendare nõ dubitarunt. Summa fabulæ ſtudioſus, morbo caduco correptus, vnde puerilis timor obiter in ſchola excitatus. Nec minus idcirco in eorum ſalute laboratum eſt, reconciliati Eccleſiæ prope quadraginta. Non indormiuit interea ſuis rebus dæmon, in vnum è conuerſis, Poſnanienſis ciuis filium, tantum odium parentum concitauit, vt eum maledictis, diriſque imprecationibus proſequerentur. Cum verò alia non ſuccederent, maleficiis iuuenem tentare aggreſſi. Vetula, Miniſtri cuiuſdam olim vxor è domo Parentis, in eam rem operam ſuam contulit. Itaque bonus iuuenis tam di-

re

Digitized by Google

re vexari ab illo tempore cœpit, vt energumeni speciem referret, donec ad spiritualia arma ventum, & Exoreismi de more Ecclesiæ adhibiti; quibus & vis maleficij non parum repressa est, & illi tandem sanitas restituta. In quibus Exorcismis illud notatum est, vt cum alias stupidus totus esset, inuocatione B. P. N. Ignatij, B. Xauerij, B. Stanislai Kostka, mire commoueretur, vt vix à pluribus teneri posset. Vltimum remedium Parens adhibuit, congestas in chartam horrendas maledictionum formas contra eum, quod morem Parenti in Religione non gereret, pronunciauit. Quas ille cum horrore correptus ferre non posset, fuga elapsus fecit irritas, & tandem post verbera domo paterna exclusus, constans hactenus in fide Catholica perseuerat. Similis & alterius constantia; is precipui Caluinistę Dantiscani filius, non modo literis, & suasionibus amicorum & consanguineorum, sed nec ipsi Parenti, qui illum secum abducturus venerat, mirisque artibus ab hac Ciuitate, & à nostrorum conuersatione, animum adolescentis abstrahere conatus erat, in Religionis susceptæ negocio cessit. Insuper, sumptu ad studia continuanda negato, ad nos confugit, aliturque in Seminario Episcopi. Hic in sua conuersione opem B. Virginis est expertus. Nam auditis variis eius Patrocinij exemplis, illâ in suis circa fidem dubijs inuocabat, hac adiecta clausula, Si te Deus meus non offendo, quod alio præter te, apud te mediatore vtor; quo genere orationis magna animi voluptate vsus sæpius, non solum desiderium Catholicę Religionis, sed etiam perfectioris vitę studium infundi sibi sensit. Iudęa Baptismum accepit, cum magna solennitate, estque constans in Religione Catholica

Nostro-

Nostrorum opera auidè accipitur non modo hic Posnaniæ, in diuersis templis, ad quę concionum causa mittuntur, sed etiam extra. Fuerunt Missiones ad diuersa loca, nec sine singulari fructu. In vna, cum pro concione noster de confessionis integritate egisset, centum & quinquaginta fuerunt partim de tota vita, partim à multis annis repetita, generaliter confessi. Consuetudo in his partibus erat, vt tribus diebus Paschatis coloni, cum sue Parochiæ imagine crucifixi, & duobus templi vexillis, agros, vicosque solenniter obirent modulantes. Huic dæmon se inserens auctor fuit, vt si altera quæpiam Parochia fieret obuiam, eripere mutuo vexilla, & imaginem, per vulnera & neces nonnunquam conarentur, sacrum vero Missę hac ex causa negligerent, potationibusque vacarent. In hos inuectus in quodam pago vnus è nostris, effecit, vt eiusmodi processionibus supersederetur, aboleuitque magis casus luctuosus. Nam eadem ipsa secunda feria Paschæ, cuius pridie noster hæc pro concione damnarat, è duabus Parochijs illi oppido vicinis congressæ processiones fuerunt tanto certamine, vt tres statim trucidarentur, duodecim grauiter, & ex his nonnulli lethaliter saucij discesserint. Domi quoque suus extitit concionũ, & confessionum fructus. Multi deterriti à maleficijs & veneficijs, ea abiurarunt. Multi illusionibus vexati dæmonis, ac velut morbo aliquo correpti, restem ac ferrum molientes, salutari Pœnitentiæ & Eucharistię vsu, percurati sunt. Characteres ablati, & pacta cum dæmone rescissa. Alter cuiusdam Nobilis famulus, ex suspitione furti de vasis argenteis sublatis, à Domino in carcerem coniectus, adeò calumniam & infamiam, impo-

impotenter tulit, vt se, prostratus in modum crucis humi, dæmoni vna cum corpore & anima deuoueret, dentibus etiam carnem propriam conuulneraret, & cruore erumpente literas quasdam, quas penes se habebat, illiniret, vt id chyrographi loco (ignarus enim erat prorsus literarum) dæmon acciperet. Seruatus tandem diuinitus ab hostis malignitate, & innocens postea compertus, atque è carcere liberatus, magno dolore, pœnitentiæ Sacramento flagitia sua expiauit. Quidam cum indignè ad communicandum accessisset, supinus interram, ignotum à quo proiectus (nemo enim visus est) ad mentem rediit, & vitæ anteactę confessionem seriam instituit, ratus ob vitæ licentiam se ita à Deo admonitum. Restitutiones pecuniarias fecere non pauci. Vsurarij aliquot reliquere vsuras, quas annis compluribus exercuerant. Dissidia aliquot coniugiorum sublata. Infirmi, incarcerati, morientes adiuti. Trimestri spatio, nostrorum opera, accesserunt ad curandos infirmos quadringenti quinquaginta floreni. Exercitijs Spiritualibus eruditi tota quadragesima, & alijs temporibus permulti, tum Sacerdotes, tum variorum ordinum Religiosi. Sodalitas B. Virginis Mariæ pietatis officijs, Sacramentorum frequentia, & Congregationis assiduitate floret. Bachanalium tribus diebus, quibus homines licentiæ se dare solent, ita se Sodalitas continuit, vt pomeridianis horis, ad oratorium suum conuenirent, & spirituali tum collationi, tum lectioni vacarent. Diebus vacationum festis, Dominicisque, partim templa, partim hospitalia inuisunt, altaria ornant, hypocausta, areas, oratoria verrunt, Eleemosynæ aliquid erogant. Et quod hoc anno instituc-

ſtituerunt, doctrina Chriſtiana pauperes, in certas claſſes diſtributos, ſedulò imbuunt, die Cænæ Domini vtraque Congregatio in diuerſis Xenodochijs pauperes, poſtquam eorum pedes lauiſſet, prandio excepit. Maiorum Congregatio hoc anno, die feſto B. Mariæ Virginis Annunciatæ præmiſſa Confeſſione, partim totius anteactæ vitæ, partim multorum annorum; generalem inſtituit renouationem ſui illius pij propoſiti, quod, primo in Sodalitatem ingreſſu, facere ſolet. Quo illius exemplo, non pauci ex congregatione minorum, generalem confeſſionem inſtituerunt. Nec Sanctorum auxilia defuerunt. Cognatus Epiſcopi, hauſto modico vino, quo fuit ablutum os Fratris noſtri B. Staniſlai koſtka, ab autumnali quartana, quæ ipſum notabiliter exhauſerat, eodem die penitus eſt liberatus.

COLLEGIVM CALISSIENSE.

AB omnibus impigre laboratum eſt in ſuis miniſterijs, nec ſine fructu. Nam hæretici ſupra triginta, è quibus plerique Nobiles, Eccleſiæ Catholicæ redditi. Confirmati vero nutantes in fide, & ab Hæreticis concionibus frequentandis retracti viginti confeſſiones generales exceptæ ſexcentę, neglectę à multis annis reuocatæ centũ. Ad reſtitutiones, & quidem non parui momenti faciendas, adducti viginti; Vnus, ad quingentos florenos inuentos reddendos Domino, ſine emolumento ſuo. Ab vſurario quæſtu retracti viginti quatuor. A concubinatu ſeptem. Ab inceſtuoſis

ſtuoſis nuptiis paria decem. A veneficiis & ſuperſtitionibus, quibus ab incunabulis aliqui erant addicti, abſtracti triginta duo. Ab illuſionibus vero dæmonis quinque. Inducti ad Eccleſiaſtica ieiunia ſeruanda ſexaginta. Vnus à beneficio, malo titulo obtento, retractus. Sopitæ inimicitiæ, præcipue inter quaſdam perſonas Illuſtres, quæ in graui controuerſia, partes ſuas iudicio & arbitrio vnius è noſtris ſubiecere. Exercitiis ſpiritualibus adiuti non pauci, è quibus aliqui religioſam vitam elegerunt, in noſtram Societatem adſciti quinque, pluribus expectare iuſſis. Scholæ auctæ tam numero Auditorum, qui ſupra octingentos numerantur, quam etiam Magiſtrorum (nam pro tanta multitudine oportuit addere tertium Profeſſorem Grammaticæ) & Gymnaſiorum amplitudine, perfectis hoc anno in nouo ædificio, ſcholis tribus cum ampla aula. Exercitationes eorum multæ ac variæ fuerunt tam literariæ, frequentibus affixionibus & diſputationibus, ſub finem præſertim Philoſophiæ, & tempore Congregationis Prouincialis: quàm etiam Parthenicæ, ſacro præſertim tempore Aduentus, & in quadrageſimali ieiunio, duabuſque ſeptimanis illud antecedentibus (in quibus homines in varia plerunque ſcelera ruere ſolent) nõ abſimiles iis, anno ſuperiore de Sodalibus Parthenicis recenſitis. Ipſorum totiuſque populi tunc maxime enituit feruor, cũ Iubilæus à Sanctiſſimo D. N. toti Regno, Cracouiæ conceſſus, publicatus eſt ipſo ſacro Pentecoſtes die in noſtro templo pro legitime impeditis, qui ex hac ciuitate, totaque vicinia, Cracouiam adire non poſſent. Tantus enim concurſus confluentium hominum ad templum noſtrum, per quindecim continuos dies,

Digitized by Google

dies, quibus visitandum erat, est factus, quantus pietatis causa, memoria hominum nunquam est visus in hac ciuitate. Videre licuit multitudinem populi præoccupantem lucem matutinam; etiamsi nocte breuissima, excubantem ad valuas templi, in modum castrorum fusam per plateas, apertoque templo irruentem in confessorum subsellia, nec ab illis se diuelli patientem (etiam neglecta corporis refectione, non ad vesperam tantùm, sed etiam ad dies aliquot) donec expiatis animis, sacro Domini corpore, quod ad tertiam vsque horam pomeridianam, & vltra, distribui aliquando necesse fuerat, reficerentur. Nec vero, etiamsi strenue laboratum sit per illos dies, non à nostris tantum confessariis quindecim circiter, sed etiam à multis aliis, tam è religiosis familiis, quam etiam ex Clero, quos in tanta captura piscium socios aduocauimus, satis fieri tantæ multitudini potuit; Vix ab his laboribus respirare cœpimus, quando ecce biduo post, nunciatur de graui infirmitate Illustrissimi Fundatoris nostri. Accurrit statim P. Rector cum altero Patre, inueniunt iam senem venerandum agentem fere animam, sed ex felici infirmitate, contracta ab optimo Præsule in officio suo Pastorali administrationis Sacramenti Confirmationis; à qua, licet affecta valetudine & ætate; (vtpote octoginta quatuor circitet annotum) nullo modo se abstrahi à suis, vsque ad magnam defatigationem est passus. Excipiuntur nostri abillo amantissime, intermortuis licet vocibus. Assistunt die ac nocte, solantur, iuuant, reficiunt iterum (etiam si triduo ante sacramentis omnibus munitus fuisset) cælesti cibo, ad quem sumendum, quasi reuixisse visus est ipso mortis die, præstamque

Digitized by Google

omnia debita filiorum obsequia vsque ad extremum spiritum, quem iam sub vesperum senex optimus, plenus dierum, sed tamen longiori adhuc vita dignissimus, Creatori suo in manibus nostrorum reddidit, post multa præclare gesta tam pro Ecclesia Dei atque Repub. cuius fuit Primas, quam etiam pro Societate nostra, cuius fuit amantissimus, & beneficentissimus: solicitus semper de hoc suo Collegio perficiendo, & augendo, sed maxime postremis vitæ suæ diebus, vrgendo mirum in modum fabricam nouarum scholarum, & prouidendo de necessariis omnibus pro congregatione Prouinciali, quam ad suum Collegium liberaliter inuitauerat, cuique vehementer interesse cupiebat, ita vt in ipso etiam fere agone mentionem illius non semel faceret, commendans suis bonam nostrorum in omnibus expeditionem. Sed quando vinus ad nos venire, vt cupiebat, non potuit, voluit tamen saltem mortuus. Nam præter multa quæ pro Bibliotheca nostra, & templi ornatu, ac fabrica nobis testamento legauit, iussit suum corpus ad nos transferri, & in templo à se magnificè, cum amplo Collegio à fundamentis extructo, sepeliri: quod factum est eo apparatu, qui tantum Principem decebat, non multo ante congregationem Prouincialem; ita vt non plus fuerit vel sepulchrum clausum, vel lugubris ornatus, quo totum templum fuerat magnificentissimè contestitum remissus, quam Patres congregati conuenirent, tantoque Parenti oblatis suis sacrificiis parentarent. Amisit quidem Collegium hoc maximum in eo Parentem; sed affulget spes etiam magna in nominato successore, qui ad perficiendum quod reliquum erit fabricæ, & promouenda pre-

Digitized by Google

prædecessoris opera est animatissimus. Inter alios nostrorum opera adiutos, fuit virgo quedam, quæ licet educata catholicè, depravata tamen ministri cuiusdam Hæretici debacchantis in sacras imagines concione, auullam è pariete Christi pendentis in cruce imaginem, cœpit intorquendo in eam os irridere, & illudere: sed mox vltionem diuinam sensit. Nam extemplo os eius ita enormiter in partem sinistram intortum est, vlcereque affectum graui, vt non nisi post varia Diuorum loca remedij gratia obita, factamque pœnitentiam, ab eo liberata fuerit, cicatricibus tamen in perpetuam rei memoriam relictis. Quædam Matrona Nobilis graui morbo lecto affixa, & à medicis deplorata, eum se ab illis destitutam plene videret, ad medicum cælestem confugiens, premissa rite confessione, asserri sibi iussit particulam sanctæ Crucis, quam cum agno Dei inclusam auro habebat, tantaque deuotione, & vi lacrymarum exosculata est, vt subito melius habere cœperit, & præter omnium expectationem pristinæ sanitati restituta sit. Sed & alia non vulgaris matrona, cum aliquando imaginem B. P. N. Ignatij, apud artificem quendam vidisset, curasseque sibi miracula in ea descripta legi, cum non multo post difficultate partus grauissime periclitaretur, post multa humana remedia frustra tentata, ad diuinum se contulit, memorque imaginis prædictæ, quam viderat, iis dictis cum magno affectu verbis, Beate Pater Ignati adiuua me intercessione tua apud Dominum, statim eius auxilium sentiens sine difficultate enixa est.

Digitized by Google

COLLEGIVM IAROSLAVIENSE.

DISPERSI anno superiore, ob pestilentiam, Ianuario reuertimus, cumque Dei beneficio inducias nouem mensibus habuissemus, quibus, non mediocriter aucto studiosorum numero, scholæ frequentes apparebant, rursum sub finem octobris, cum peracta solenni instauratione studiorum, plenis velis, in literarũ pelago nauigaremus, peste inualescente, dimissis scholis, discedere ad pagum coacti sumus; vbi quinque hebdomadis transactis, iterum sublato contagij timore, domum redimus. Iubilæo huic regno concesso, tantus feruor in iis, qui consequendi eius gratiæ Cracouiam ire non poterant, extitit; vt nonnulli iniunctas preces ternis vicibus absoluerent, adhibitis ieiuniis, corporisque afflictionibus sponte susceptis; & à confessariis graues sibi pœnas iniungi poscerent, nec sibi satisfacerent, nisi totius vitæ, vel certe plurimorum annorum crimina, per confessionem expiarent; vnus è Patribus ducentos & sexaginta, de tota vita audiuit. Non pauci, qui forte minus rerum momenta ponderabant, de tanto Ecclesiæ thesauro bene instructi, in mediis difficultatibus, & occupationibus domesticis, iter Cracouiam arripuere, beneficium concessum obtenturi. Sed nec infirmis duobus, supra viginti, hæc gratia defuit; quibus charitas, & diligentia nostrorum prouidit, ex quorum numero, nonnulli felicissime, paulo post è vita migrarunt. Certe in studiosis nostris magna hoc tempore mutatio

Digitized by Google

mutatio secuta est, in quibus apparuit ardor studiorũ inusitatus, & feruor in pietate colenda; plurimi enim die sancto parasceues, acriter sese flagellis in nostro templo diuerberarunt, quinque vel sex Religiosæ vitæ se addixerunt, & nonnulli Societatem nostram expetunt. Ab hæresi & schismate ad Ecclesiæ gremium, reuocati viginti tres. Catholici quindecim, qui addicti erant sacris schismaticorum, hortatu nostrorum, auitæ adhæserunt Religioni. Tres deuouerant se cacodæmoni, tum ob egestatem, tum ob scelerum enormitatem; tandem salutaribus preceptis instituti, & restituti pœnitentiæ. A turpi consuetudine viuendi, ad honestiorem adducti quadraginta. In viduitatis proposito & Virginali, iam iam quasi labascentes, conseruatę. Plurima restincta odia etiã inter coniuges. Restitutæ res quæ mala fide tenebantur. Superstitiones & veneficia, effectu sacramenti pœnitentiæ, & virtute agni cerei sublata. Non pauci aleis dediti, rapinis, blasphemiis, ad saniorem mentem reuocati. Tria paria redintegrarunt benedictionem matrimonij sui, apud Catholicum Parochum, postquam errabundi schismaticis valedixissent. Diebus quibus laborat sæculum omnis lasciuiæ licentia, quindecim fortunæ pinguioris, singulare pietatis, & virtutis specimen dedere, partim vindicando in se superioris vitæ facinora, ieiunia, & verbera diebus tredecim continuando; partim precibus vacando, quibus effecerunt, vt & vicini desisterent à compotationibus, & lautiorem tum temporis egenis stipem elargirentur. Experti quidam in morbo vim diuini Sacramenti, siue cum placidissime expirant, siue cum præter expectationẽ conualescunt. Duo quidam cum vehe-

menter abhorrerent à sacra synaxi, eamque ob rem cum proprio Parocho fœde decertarent, demum contempto Ecclesiæ præcepto, quod annuam Sacramentorum participationem præscribit, vxoribusque proiectis, hæretici facti, cum in quatuis scelera ruerent præcipites, dæmoni sese traderent, manusque violentas sibi inferre attentarent, Dei beneficio à nostris reuocati, ad saniorem mentem redière. Tres militiæ dediti, quorum vnus propter diuturnam vim morbi surdaster à tribus annis, alter à decem, tertius vero hæresi infectus nunquam in vita confessus erat; pertæsi vitæ pristinæ ad sanctiorem se receperunt, eluisque animæ maculis, confessione, & lacrymis tranquillitatem conscientiæ inuenerunt. Rogatu vnius è nostris effectum est, vt, vbi magna commiseratione opus erat, ad septem, vel octo pupillos alendos, honestæ matronæ quatuor, vices matrum subirent. Quanta nostrorum, tempore sæuientis pestilentiæ, diligentia, & feruor in iuuandis pestifera lue infectis fuerit, inde facile colligi potest, quod exempto nostro permoti sacerdotes paræciæ, ipsi quoque in mediis periculis æmulatione sancta ducti, opem adferrent desolatis. Quo tempore accidit, vt prope octodecim, rite peccatis confessione purgatis, & aqua lustrali accepta, è mortis faucibus sint liberati. Reuerendissimus Episcopus Premisliensis opera nostrorum frequenter vtitur, nam & plerique Parochi ad nos iussu ipsius venerunt, ad vitæ totius lotides, per confessionem abstergendas, qua occasione nonnulli diligenter instructi, ad muneris sui functiones bene, & cum fructu obeundas: & ipse, cum aliquot loca visitaret, euocauit ad se quendam Patrem, à quo exhortationes habitæ & confessio-

nes

nes exceptæ frequentes non sine fructu. Ceterum non defuerunt qui liberalitate pietatem, & benevolentiam in nos suam testatam esse voluerunt: à duobus enim eximiæ nobilitatis viris, sexcentos florenos, sicut & ab aliis duobus, duo vasa vini accepimus. Virgo preterea nobilis centum florenos Collegio obtulit. Patres, qui hic tertium probationis annum fecerunt, egregiam in missionibus operam navarunt, in excipiendis confessionibus vt plurimum generalibus, aut totius vitæ, aut multorum annorum. Persuasum est quibusdam, vt odiis & litibus vel omnino depositis, vel iudicis arbitrio commissis, præcepto Ecclesiæ sacro Paschatis tempore rite obediant. Maioris hebdomadæ duobus diebus, hortatu nostrorum ciues vnius oppidi, ex vno templo ad aliud procedentes, flagris in seipsos accerrime sæuierunt. Ducissa nostra partui proxima, monebatur à P. Rectore vt erga Beatum Kostka, vt pote sanguine sibi coniunctū, magna ferretur Religione, memorque esset in partus difficultate auxilium ipsius expetere, & in periculo reliquias eius, cum fide & deuotione applicare. Quod accurate fecit, facilioreque negotio partum edidit quam putauit. Simile beneficium Reuerendissimus noster Premisliensis, in quodam casu expertus est, quod clarius ex ipsius testimonio, quod R. P. Prouinciali dedit, cognosci potest. Sic autem habet. Matthias Episcopus Premisliensis anno salutis 1603. die 30. mensis Iulij, Bzofouij subitaneo, & periculoso morbo correptus: cui cum nocte concubia, nullum interea humanum remedium occurreret, ad B. Stanislai Kostka patrocinium confugit, atque ita loco affecto particula tumbæ eiusdem, quam recens à Patre Christophoro

Digitized by Google

ro Angelo Rectore Collegij Iaroslauiensis acceperat, admotu subito, pristinæ sanitati se fuisse restitutum agnoscit; lubensque ac merito, pro gloria Omnipotentis Dei, & sancti Patroni sui honore, hoc interim debitæ pietatis & gratitudinis, sub chirographo suo, monimentum ad posteritatis memoriam transmittit.

COLLEGIVM LVBLINENSE.

NOn defuerunt nostri iis, qui iustas ob causas Cracouiam ad consequendum Iubilæum ire non poterant: confessiones eorundem totius vitæ excipiendo. Hæreticus Minister, nobiles Hæretici quatuor, ad fidem Catholicam redierunt; & alius quidam educatus in oppido hæresi infecto, eandem amplexus, item duæ Virgines Parentibus hæreticis natæ. Hoc anno mense Iunio in nostro Sacello, Metropolitanus Russorum Ecclesiæ Romanæ vnitorum, Liturgiam solenni pompa, ingenti hominum concursu & admiratione, vno ex nostris sacerdotibus concionante, peregit. Facta etiam hoc anno est quadraginta horarum oratio, pro auertenda anni siccitate & sterilitate. Ruthena quædam Schismatica grauiter decumbens, Ecclesiæ reconciliata, eodem die vitam finiit. Iuuenis quidam Arrianus rediit ad Ecclesiam, & quidam alter ad sectarios inclinatus, piis consiliis à suo proposito reuocatus est. Idem factum est cum quadam femina, quæ Caluiniana labe fuit infecta. In Nosocomio, nostrorum opera non defuit: euocantur eo nostri fere ad singulorum, qui

eo

Digitized by Google

eo recipiuntur, excipiendas confessiones. Scholarum nostrarum studiosi aliquot, variis Religiosorum familiis se adiunxerunt; ad nostram quoque Societatem tres sunt asciti, nec desunt aliqui, qui admitti desiderant. Sunt in nostris Scholis aliqui Schismaticis, Hæreticisque parentibus nati, qui Sacramenta palam, semoto parentum timore, suscipiunt, suisque propinquis ad id sunt incitamento. Quidam studiosus germanam suam ad Sacramentorum participationem excitauit, breuique ea fratris exemplo facta Catholica, & confessa est sua peccata, & sacra communione refecta. Parthenici quoque exemplo suo, multos alliciunt tum ad sui verberationem, quæ cum non mediocri concursu fuit in hebdomada sancta: tum ad alia pia studia, videlicet visitando Nosocomia, & eleemosynas pro suis opibus largiendo. Ad conciones in nostro templo habitas maximus fuit semper concursus; pauperes in iis commendati, aliqui ex ijs sunt vestiti, infirmi lectis instructi; consilio & opera nostrorum non exiguus pauperum numerus alitur. Cum ex oblata occasione concionator noster, quodam tempore, contra dierum festorum violationem, vehementius in suggestu egisset, & pœnam diuinam ciuitati minatus fuisset; comminationem, sub vesperum illius diei, atrox incendium iuxta ciuitatis mœnia consecutum est; ex quo diuinitus sese monitos à sacerdote, non obscure intellexerunt: didicerunteque hoc euentu, quod religiosè dies festi à Christianis sint celebrandi. Frequens etiam est in hoc Collegio, vt ij qui inter se male conueniunt, nostrorum opera, in pace ineunda, & amicitia reuocanda vtantur: vnde factum est, vt non raro sit à nostris hac in parte feliciter

liciter laborarum. Hoc anno factæ sunt duæ excursiones, ab vno è nostris sacerdotibus, ad quandam Magnificam viduam benefactricem Societatis, in vtraque excursione quotidianæ conciones, interdum binæ habitæ sunt: totius aulæ confessiones, in qua ducenti homines, & amplius numerantur, exceptæ: priuata consilia de rebus, ad perfectionem spiritualem pertinentibus, data: exemplo etiam in colloquiis spiritualibus, præsertim ad mensam, cum ipsi Magnificæ; tum vniuersæ domui ipsius non parua consolatio allata est, desideriumque nostros sæpius ad se euocandi excitatum. Excurrit alius è nostris Sacerdotibus, sub tempus Iubilæi, ad prædia Collegij, ad confessiones subditorum excipiendas; functus est suo officio cum multorum consolatione, & fructu spirituali; eorum etiam, qui ex vicinia concurrebant, maxime ex oppidis hæreticis, quæ sunt vicina prædiis Collegij. Excurrerat & alter, alio tempore, ad eadem loca, ad docendam doctrinam Christianam, excitati sunt animi omnium fere incolarum; multorum feruor apparuit, cum Patres & Matres suos, vel liberos, vel domesticos, ad sacerdotem per viam transeuntem portarent, & ducerent, vt modum, quo se gerere deberent, acciperent ab eodem: eosdemque recitantes Dominicam orationem corrigebant, hæsitantes animabant.

COLLE-

Digitized by Google

COLLEGIVM NIESVIEZIENSE.

VT agrorum non vberes fructus, hoc anno percepimus, propter æstatem feruidam, quæ sementes exussit; ita & animorum lucra, viciniis ob pestiferam luem imperuiis, exigua comparauimus. Princeps enim noster, vt ciuitatem suam, contra pestilentiam defenderet, vias ad confinia, duris custodiis intercluserat. Quæ inter propiora agendo effecimus, hæc pauca sunt. Nouem diuersorum statuum, atque hæresum homines Catholicam religionem susceperunt. Quinque Rutheni schismatici, sancto Apostolico imperio sunt adiuncti, sed in quibusdam hæreticis, maiorem diuinæ gratiæ efficacitatem agnouimus. Duo enim familia nobili, maritus & vxor, atrocium hæreticorum liberi, assueti iam inde à prima pueritia audire calumnias in Ecclesiam Romanam, fauere ministris hereticis, libros vetitos legere, fugere vel aspectum Societatis hominum, & obstrepere veritati; præter omnium expectationem, nostrorum colloquio, ad fidem Catholicam sunt conuersi. Ministros Euangelicos, tanquam impostores abegerunt. Libros pernicioſos reiecerunt; delicta sunt confessi, diem suæ conuersionis, inuitatis aliquot vicinis Catholicis, religiosè celebrarunt, denique ipsam domum in qua habitant, lustrali aqua, & factis præcationibus fecerunt expiari. Diuelli certè à cognita veritate non poterant, nec suasionibus, nec irrisionibus aguatorum, qui pariter expertes Ecclesiæ, retro ad sectam Caluini re-

uocare

Digitized by Google

uocare illos obnixe conabantur: quin illi potius tam ingenuos se in præsentia declararunt Catholicos, vt cum de venditione simul cuiusdam ædificij ageretur, omnino illud ea solum de causa vendere vicino noluerint, quod in fanum hæreticum commutandum esse intellexerint. Altera femina plebeia, in Lutheri impietate obfirmata, nominis quoque nostri inimica, cum graui morbo afflictaretur, impulsu hospitæ suæ Catholicæ, Confessariũ à nobis vocari curauit. Adfuit extemplo confessarius; Sacramentis igitur ab illo intime recreata dixit magna fide: Nunc vere sum Christiana, nunc sincera sum filia Dei, deinde mox è vita discessit. Ex eadem Lutheri sentina ereptus alter, confiteri peccata studio sibi non habebat, donec morbo correptus, iubet protinus accersiri Confessarium, cui confessus totius vitæ noxias, non solum animo quietior, verum etiam corpore valentior esse cœpit: ac tandem perfecte conualuit.

COLLEGIVM POLOCENSE.

PESTE sæuiente, Nostri singulari Dei prouidentia illęsi conseruati sunt, licet vnus ex domestica familia, contagiosa labe extinctus sit. Ne autem infecti in ciuitate sine auxilio, & consolatione essent, duos sacerdotes, suo cuique adiuncto coadiutore, secerni opus fuit. Hanc igitur ob luem nulla fuit excursio, præterquam in prædia Collegij circa ferias Paschatis, in quibus supra centum triginta exhomologesi expiati sunt. Solita flagellationis exempla, in parthenicis sodalibus, desiderata non

Digitized by Google

non sunt, qui suo feruore non Catholicos modo, sed schismaticos etiam, vt sibi idem apud nos facere liceret, ad rogandum incitarunt. Paschalia festa maiori solito populis concursu, solemnitateq; peracta sunt sicut & celebritas corporis Christi. Datum est in ea populo & nobilitati frequenti, de panibus propositionis vernacula lingua Drammathon: vtrique festiuitati Rhuthenorum Antistes interfuit. Nec nostri suo defuerunt officio. Nam paulo post in Ruthenorum processione, P. Rector cum aliquot è nostris, ipsum Episcopum subsecuti sunt. Sic quibus modis possumus, Schismaticorum ab Ecclesia Catholica alienos deuincere conamur animos. Nec omnino irritus conatus noster est, nã præter complures, qui ad nos Confessionis gratia sæpe ventitant, vir quoque primarius sub nostra pompa Eucharistica, sanctam hanc, & optandam Græcæ Ecclesię cum Romana concordiam & vnionem mirifice probauit, seseque eandem amplecti, atq; tueri publicè attestatus est. Itaque cum apud nostros diuino officio interesse potest, magna præsefert germanæ pietatis specimina, Catholicorumque, contra Hæreticorum rabidas sannas, eximius propugnator existit. Hæc publica. Venio ad domestica. Supellex sacra Ecclesiæ præclaris candelabris æneis, & duobus altaribus è Flandria allatis aucta est; quorum alterum Sanctæ Crucis, alterum, pro parthenicis, Annuntiationis Deiparę. Bibliothecæ quoque sacrorum Doctorum accesserũt, florenis quingentis octoginta constitere. Ex tyrocinio fatis concesserunt Stanislaus Aruistanski & Stephanus Meglynouski, coadiutores ambo, religiosa modestia spectati: sed posterior longè illustrior, qui cum superioribus annis in nouo templo

templo exornando suo artificio desudasset, templum pulchrius Deo omnipotenti extruere cupiens, in Societatem nostram admitti petijt, admissusque non minori studio spirituale ædificium decorauit; tantus enim & tam exactus peccatorum scrutinator, tantus sui in omnibus contemptor, tantus obedientiæ obseruator, vt tyro etiam veteranis religiosæ vitæ vinum existeret exemplar.

COLLEGIVM RIGENSE.

LVGTVOSVM hoc belli, pestis, famis, ceterarumque publicarum cladium, tempus, quæ etiam in nostram domum ex parte redundarunt, præclaram nobis industriæ, charitatis & patientiæ materiam, atque etiam de omnibus bene merendi occasionem, domi forisque præbuit. Nam quicquid assiduitate concionum domesticarum, apud Germanos, Polonos, Lothauosque profectum est, apud militares certe copias contra Suecum paratas, laboris nostri apparuit fructus. Miles enim regius, cui Sacerdos noster à concionibus fuit, audito hostis aduentu: nec equos conscensurum, nec arma sumpturum prius iureiurando quasi sese deuinxerat; quàm detersis animorum maculis, ac pondere coram sacerdote nostro depositio, Eucharistiæque Sacramento munitus, & sibi lenior fecuriorque, & hosti audacior videretur. Votis euentus respondit. Vix sacerdos rem diuinam peregerat, cum milites innixi genibus, demissisque in terram frontibus benedictionem excipientes, audito classico, equos ad prælium

lium iam instructos insiliunt, inuocatoque IESV nomine, primi densam, hostium numero & apparatu maiorem, aciem hostis nullo negotio perrumpunt, viaque sibi patefacta, illæsi ipsi multos vulnerant, cædunt, fugientes ad octodecim milliaria, biduo integro insequuntur, ligant, pleroſque captiuos abducunt. Quod si vrbs munitissima Reualium, in quam se hostis abdiderat, & paucitas nostrorum non obfuisset, ad internecionem omnis exercitus deletus fuisset. Post huius pugnæ laborem, & æstum, cum miles nullum frigus, quod tunc erat intensissimum, nullam famem, sitimque, nullam denique virium debilitatem, aut huiusmodi incommoda sensisse pugnando sese animaduertisset; soli Deo & Sacerdoti nostro, per quem expiati fuerunt, victoriam adscribebant; nunquam se deinceps, nisi expurgatis conscientijs, prælium commissuros elatis vocibus conclamantes. Vulneratis alijs, ægris, aut quos contagio, variique morbi in lectos, vel terram abiecerant, nullum officii genus abfuit; nulla studii, muneriſque vicissitudo. Et quamuis hæ partes subleuandi afflictos, etiam Franciscanorum ordinis hominibus essent communes: non tamen illorum labor nostris, in magna hominum copia, pietatis minuit exercitationem. Itaque cursitando, interuolando bombardarum, tormentorumque globos, lanceas, variaque tormentorum genera cadentibus humi miserè, & sub dio iacentibus, aliis etiam expirantibus, succurrendum fuit, infirmis lecti sternendi, cibi afferendi, etiam emendicandi egentibus, Sacramenta administranda, denique mortui, pro statu & necessitate cuiusque, sepeliendi erant. Quæ omnia cum apud

omnes

Digitized by Google

omnes omnium generum homines, magnum animorem & fauorem vniuersæ Societati conciliarunt: tum vero ipsos Duces miro nostri retinent desiderio. Non minus aliorum, per varia loca, ad supremam egestatem redactorum incolarum, tam corporum quam animorum salus, alteri Sacerdoti cum socio cura fuit. Pro ferijs quoque Paschæ, Ducum Curlandiæ soror à viginti sex miliaribus ad Collegium misit, Sacerdotem expetens (pia enim hæc femina, licet ordinariè duos sacerdotes sæculares in aula sua alat, nulli tamen præterquam nostris, animæ suæ maculas detegere solet) vnum impetrauit, qui in medio hæreticorum, vbi hactenus ab annis quadraginta, sacra Catholica nulla visa sunt, palam cæremonias ritu Catholico per festa Paschalia peregit, ipsam eum aula sua Sacramentis Ecclesiæ reficiens, admirantibus Hæreticis. Ab ipso etiam Duce perhumaniter, vna cum socio acceptus fuit, ad cuius preces paulo post, alij sacerdotes nostri duo, consiliorum quorundam causa, quæ à nostris Ducissa petiit, missi; non minorem ipsius, quam Principis humanitatem experti sunt. Nec Samogetica missio absque fructu fuit, in qua sacerdos noster per festa Natiuitatis Christi agens, partim catechisando populum, partim Sacramentis reficiendo, partim etiam ab infestante milite defendendo, magnum discedens sui desiderium reliquit. Variis etiam missionibus, præsertim ad prædia Collegij, deprædationes militum ansam dederunt, in quibus subditi partim defensi, partim etiam cibo refecti. Confessione facta hoc anno, scelera sua expiarunt bis mille ducenti viginti & vnus. Inter quos prouectæ iam ætatis homines, tota vita sua nunquam

Digitized by Google

nunquam antea confessi mille centum & septem; ex his pane cælesti refecti mille centum nonaginta vnus. Ad gremium Ecclesiæ reducti ex Lutherana & Caluiniana hæresi octoginta nouem, ex schismaticis duo, vacillans in fide confirmatus vnus, lustrali aqua variis locis abluti centum quatuordecim. Inter quos fuit Turca vnus & adulti pueri viginti, Matrimonij Sacramentum collatum paribus centum viginti nouem. Ex his paria duo ab Hæreticis copulata, benedictionem à nostro Sacerdote denuo acceperunt. Ad concordiam reducti inter alios quam plurimos, etiam præcipui Nobiles duo. Hæretici duo ad mortem iam condemnati, postquam confessione sacra animas expiassent, ac Ecclesiæ Catholicæ nomen dedissent, authore quodam sacerdote nostro, vita donati sunt. Eadem gratia impetrata tribus aliis. Nobilis quidã, adeo à Societate nostra alienus factus; vt coram alijs Nobilibus, iureiurando affirmaret, se nunquam nostris confessurum: cui tamen quidam paulo post ex nostris auctor extitit, non solum vt ipsemet nostris confiteretur, sed etiam alios exemplo suo ad idem faciedum permoueret. Experti sumus etiã hoc anno aliquoties, Proconsulis Rigensis ac totius Senatus beneuolentiam, in mittendis munusculis, tum in aduentu P. Visitatoris, tum in ingressu noui superioris, tum etiam alias, quæ quidem aliis viderentur exigua, hoc loco tamen magna quia insolita, & ab hominibus à Catholica religione alieniſſimis. Ecclesia quoq; hoc anno nonnihil locupletata ex legatis piorum hominũ. Nam Nobilis quidam moriens calicem argenteum inauratum cum patena legauit. Matrona verò quædam nobilis florenos centum: vidua quædam sine libe-

Digitized by Google

ris & heredibus vita fungens, Ecclesiam S. Iacobi heredem omnium bonorum mobilium constituit.

COLLEGIVM DERPATENSE.

CIVITATE Derpatensi trigesimo, aut eo amplius mense, quam in hostium potestatem deuenerat, recepta: nostri quatuor eodem prorsus tempore reuersi, Collegium, Prædia, ac fundos, adnitente præcipuè Regij exercitus in Lithuania Ductore, viro Illustri Carolo Chotkeuicio, haud ægrè recuperarunt. Ceterum facies Collegij adeò deformata, vix vt agnosceretur. Nam præter templum, quod in suos vsus ciues hæretici conuerterant, & duo triáue cubicula vtcunque integra, nihil non conuulsum, confractum, exustum: non fenestris, ianuis, tabulatis, laquearibus, tecto ipsi, implacabile scilicet in Iesuitas odium, & effrenata militum pepercit licentia. Accedit his, & nescio an non grauissimum, maxima videlicet cadauerum intra Collegij ambitum multitudo, (supra tria millia feruntur fuisse) quæ æstiuis resoluta caloribus, incredibile est quanta mephiti atque peste, totum circum circa complerent aërem. Nam cum hostilem exercitum intra mœnia concluſum, grauis per hyemem vrgeret lues: plerique ea correpti, in Collegium, tanquam publicum valetudinarium amandabantur: vbi cum plures vis morbi, atque inedia in singulos dies conficeret, vulgo in cellaria, angulos, aut humiles fossas, magno numero coniiciebantur. Inuenta adhuc à nostris insepulta, & tabe fluentia, quadraginta duo ca-

Digitized by Google

cadauera, in his vnius Sueci, qui sibi è demortui sodalis cadauere, horribili, haud tamen his locis atque temporibus nouo exemplo, infelicem parabat escam. Atque hæc quidem in Collegio. Nihilo melior aliorum ædificiorum, quæ tum in suburbano agro Collegij, tum in aliis prædiis nostrorum vsibus excitata fuerant, conditio; omnia vorax flamma, & manus hostilis adeo depopulata est, vt suburbani prædij ne vestigia quidem appareant. Nec vero in tecta solum prædiorum, sed in corpora etiam miserorum subditorum peracerbe sæuitum; id adeo vel hinc conijcere est, quod è quingentis colonis vix supersint viginti, ijdemque inedia pænè confecti, ac rerum omnium egentissimi. Quare vt verbo dicam, præter templa suis spoliata ornamentis, agros cultoribus desertos, semirutos Collegij muros, nihil admodum repertum. Nihilo secius nostri in his rerum angustiis, Collegio vtcunque purgato, strenue sese ad munera Societatis obeunda retulerũt; & præcipuam quidem eorum industriæ partem tulit miles Polonus, cuius beneficio & liberalitate hactenus sunt sustentati: illi itaque domi & foris, qua concionibus, qua Sacramentis diligenter exculti; discordiæ, odia, simultates positæ, vagæ libidines coercitæ, iurandi, potandi & aliæ idgenus praua consuetudines repressæ. Quibus in studiis, & christianæ charitatis officiis dũ occupantur, ad cumulum malorum accessit pestilentia, quæ maiorem etiam, de salute proximorum bene merendi, suppeditauit occasionem. Freti igitur diuina prouidentia, & salutis animarum ardore succensi, omnibus se periculis obiicere, contactos adire, animos eorum expiare, sacro viatico instruere, re;

Digitized by Google

stipe, consilio iuuare, cunctis saluti esse: nec carnit res admiratione, quod in media flamma nemo eorum esset afflatus. Penetrauit quidem aliunde tamen contagio in Collegium, & præter aliquot è familia rusticanos homines, fratrem etiam vnũ, Stephanum Braun rerum temporalium adiutorem abstulit, virum singulari prorsus probitate, & de hoc Collegio, in quo superiorum omnium commendatione à viginti annis versatus fuerat, optime meritum. Nam & regionis linguam, mores gentis probe nouerat, & in re familiari procuranda atque administranda, ita sedulus, industrius, vtilis partibus his fuerat, vt similem ei in tota Prouincia non inueniamus. Cæterum ex omni officiorum genere, quæ per hoc tempus gesta sunt, hæc in particulari annotauimus. Bis mille quadringentæ quinquaginta confessiones exceptæ, in his à primis annis, repetitæ fuerunt sexcentæ octuaginta. Ad vnionem Ecclesiæ Catholicæ aggregati Hæretici quadraginta, septem Mosci, schismatici triginta & septem. Matrimonium ritè inierunt centum & quinquaginta quinque, ex quibus non pauci vixerant in concubinatu; sacro Baptismatis fonte abluti infantes sex supra centum.

RESIDENTIA GEDANENSIS.

IN Residentia Gedanensi personæ sunt quinque, ex quibus Sacerdotes quatuor, & vnus frater. Ad Ecclesiam accesserunt circiter quadraginta, inter quos, ex primariis, aliqui multi frigidi Catholici sunt ad feruorem reuocati, multi nutantes

Digitized by Google

nutantes confirmati. Introductus frequens vsus Sacramentorum. Exercitationibus spiritualibus operam dederunt duo viri primarij, non sine fructu. Habent quoque nostri accessum ad primarios Ciuitatis huius viros, ex quibus alij, cum pessimè essent instructi de Societate nostra, nunc saniora cogitant, adeò vt vnus, apud quem fere summa rerum est, ab vno nostrorum Regulas instituti nostri ad perlegendum desiderarit. Ista vero familiaritas effecit vt ciues præcipui, qui primo nostros subterfugiebant, iam honori sibi ducant, si quando à nostris conueniuntur. Nec tacendum de præclaro affectu iuuentutis, quæ alias Gedani insignis erat, in nostros. Pauci sunt ex iisdem, qui non optant, vt quam primum aperiantur scholæ: & quidem si per parentes liceret, quidam eorum non solum ad scholas, sed etiam ad fidem Catholicam confugerent. Contigit autem vt inuenis ex primariis vnus, animo Catholicus, sed ignotus, ad cænam Caluinianam à suis inuitaretur. Is, ne palam fieret quod animo gerebat, promisit se obsequuturum; altero die, cum tempus instaret sumendi panem illum prophanum, morbum simulauit: amici occupati circa morbum, obliti sunt cænæ, atque sic iuuenis euasit. Fauorem insuper non mediocrem conciliauit, quod vnus è nostris grauissimas inimicitias toti vrbi cognitas, quæ intercedebant inter Patrem & filiam Lutheranos, composuit. Qua in re magis diuina bonitas laudanda, quod quamuis viri consulares, & ipsi verbi (vt aiunt) Ministri, vno ferme anno in hoc negotio laborassent frustra, tamen Societati nostræ tanquam his subsidiis egenti, laborem hunc tam fructuosum, cum dolore aduersariorum reseruarit.

Digitized by Google

Est & hoc consolationi, quod hoc anno quinque circiter Catholici, in ciuium numerum cooptati fuerunt; speramus quotannis plures, ac plures adiiciendos esse numero ciuium, quæ res, si nihil mali interuenerit, temporis decursu Rei Christianæ profutura est. Superioribus annis sic inuisi fuere nostri, vt transeuntibus per plateas hę & illę insultę acclamationes obtruderentur; iam Dei gratia, ab his cessatum est, & succedere salutationes amicæ, quæ interdum etiam à consularibus viris fiunt, si quo casu, nos obuios habet. In sacello paruo hucusque à nostris habita fuit concio, cuius angustiis multi excludantur; estque spes concursum multo maiorem futurum, vbi spatia dilatata fuerint, ad quod non modicum conferet dissidium, quod hoc tempore, solito grauius, exortum inter Caluinianos & Confessionistas, vehementer grassatur.

RESIDENTIA TORVNIENSIS.

COMMORATI sunt hoc anno 1603. in Torunienſi Residentia septem è nostris, quatuor sacerdotes, coadiutores verò tres. Conciones antemeridianæ diebus festis, ac Dominicis, more solito habitæ sunt binæ in Parochiali templo, nobis ante paucos annos, à S. R. Maiestate attributo; Polonica videlicet vna, Germanica altera. Tertia itidem pomeridiana Polonica ibidem, auditorio si non tam nobili, saltem non infrequenti, licet quidam eorum non rarò ab Hæreticis prohibeantur ab eis, quidam vero etiam ideo vapulent, variaque scommata in nos audire cogantur. Confessionibus

festionibus excipiendis duo ex nostris sacerdotibus ordinariè vacant, diebus tamen solennioribus nec plures quidem sufficiunt, licet apud Dominicanos Patres non pauci etiam confiteri soleant. Spiritualibus exercitiis exculti tres sacerdotes externi, qui postea alacriores ad suá munia redierunt. Ex his fuit vnus Prælatus celebraturus primitias suas, quas etiam in ipsis Exercitiis absoluere voluit. Duæ quoque religiosorum familiæ, suis confessionibus excipiendis, nostrorum opera vti voluerunt, eo tempore quo Iubilæus à sanctissimo D. N. huic regno, ad petitionem & instantiam Sereniſſimi Regis, datus atque concessus est. Ab Hæresi absoluti nouem. Plures, aliquot annis intermissa, pœnitentię & Eucharistiæ Sacramenta repetierunt. Alij peccata longo tempore celata, tandem detexerunt. Frequens est Nobilium Virorum, & Matronarum concursus ad hãc ciuitatem, quorum præsentia non parum tuetur, & promouet, atque confortat, Catholicos in sua Religione. Supplicationes publicæ, non tantum diebus, quos vocant Rogationum, sed & ipso festo die Corporis Christi sacro, per varias huius vrbis plateas, atque adeo per ipsum forum, habitæ sunt, magno Catholicorum, etiam externorum concursu atque frequentia; sicut & ipso Paraſceues die, ex templo S. Spiritus ad Parochiam, habita prius, & ibidem altera concione, à nostro quodam Patre de Passione Domini. Quas quia quidam Hæreticorum irriserunt, & despexerunt, ac calumniati sunt, notati sunt eo ipso anno mirabiliter extincti à Deo. Vna Nobilis Matrona, ad declarandum suum in nos animum, præter alia, centum florenos pro eleemosyna ad domum nostram misit, alia verò nongen-

Digitized by Google

tos. Reuerendiſſimus noſter Epiſcopus Culmenſis huc vſque propenſam nobis voluntatem ſuam oſtendit atque declarat.

RESIDENTIA. LEOPOLIENSIS.

OCTODECIM propè ſunt anni, quod in hac vrbe Ruſſiæ primaria, Societas Reſidentiam ſuam fixit, fructu ſemper non mediocri, neque tamen hactenus, quod maximè in votis erat, & miris modis tentatum eſt, Collegio extruendo idoneum locum habere potuit. Obſtabant Ciuitatis anguſtiæ, & ipſe in primis Magiſtratus varias ſubinde nectens difficultates, rem in hanc vſque diem extraxit. Ceterum annus modernus tandem fauente Deo, ad Scholas aperiendas commodam ſatis aperuit viam. Indagatum eſt piorum diligentia, Iudæos quoſdam è ſuburbio intra mænia, conniuente Magiſtratu, admiſſos, areas nonnullas, quæ omnino in poteſtate, & arbitrio Regio erant, præter ius & fas, data pecunia occupaſſe. Viſum eſt itaque Sereniſſimo Regi, ſuggerentibus noſtris amicis, fundos hoſce impijs vſibus perperam deſtinatos, à malæ fidei poſſeſſoribus auferre, & noſtro Collegio aſſignare. Lecti ſunt qui negotium hoc Regis nomine diligenter vrgerẽt, viri è Senatu & Nobilitate Polona primarij quinque. Sed cum ceteri varijs de cauſis commode adeſſe non poſſent: ad duos tantum res tota deuenit, nempe Magnificum D. Adamum Stadnicki Caſtellanum Præmilienſem, inſignem Societatis fautorem; & Magnificum D. Stanislaum fratrem

fratrem suum germanum, qui pro suo eximio in rem Catholicam studio, fundator est præcipuus futuri Collegij Leopolien sis. Horũ quę fuerit in causa sua propugnanda virtus & constantia, satis liquet ex ijs difficultatibus, quas, authore Deo, maximas superarunt. In primis enim ipsi, grandi ære tentati sunt, vt saltem aliquid de rigore remitterent, & paulò mollius agendo, rem in vlterius tempus extrahi sinerent. Id vbi nihil profeciſſet: ijsdem machinis auri Iudaici, & falsis criminationibus quaqua versus sparsis, facile impulsa est Nobilitas pænè vniuersa (& quæ tum ob solennia Iudicia Leopolim confluxerat) impulsi & magni nominis non pauci Senatores, authoritatem suam opponere, denunciare pericula, appellare Comitia, ipsum Regem Sereniſſimum per litteras, & internuncios sollicitare; & nihil non agere, quo Patroni nostri fracti animo, ab incœpto desisterent. Sed precipue fremebat ipsa Ciuitas, Optimates suos Iudaicæ causæ addictiſſimos secuta, & inuidiosè queritabatur, iura Ciuitatis violari, incolas eius fortunis exui, sedibus pelli, Magistratum arearum venditorem, ad præstanda omnia damna, & impensas Iudæis refundendas, per Societatem impelli. Tenuit hæc procella vnum atque alterum diem. Res erat prima fronte plena periculi, & inuidiæ, nihil consultius videbatur quam cedere tempori, & causam, quantumuis Religiosam, aliquantum intermittere. Abierat tum è vita Ioannes Demetrius Solikowski Archiepiscopus, & Ciuitas successore carebat, qui vtique, pro suo officio, Rei Christianæ aliquod momentum afferre potuisset. In Prælatis nil erat præsidij: nonnulli potius ardens hoc piorum studium impedi-

re

Digitized by Google

re voluisse videbantur. Soli nostri Patroni, negotij huiusce cognitores, Diuina in primis ope, & Regia authoritate fulti, partes sibi commissas agere, & è iuris legumque perscripto fortiter causam prosequi non destiterunt. Sed vbi in rem præsentem ventum est, & causa disceptari debuit: in tanta Causidicorum copia, ne vnum quidem aduocatum precio nobis comparare poteramus; omnes, auro suadente, vel à Iudæis aperte stare, vel silere in animum induxerunt. Productus est itaque subitariè, qui fortuito se obtulit, famulus Magnifici D. Castellani Præmisliensis, causarum vtique non peritissimus, & minime disertus. Hoc actore placuit Deo præpotenti, vt Religio, contra tot graues æmulos, & infinitam largitionem Iudaicam, victrix euaderet. Aderat præsto subornata Nobilitas, quæ tumultuando minaciter obstreperet: sed ea confutata, & reiecta est animosissimè, lataque secundò nos sententia. Aqua cum pars aduersa ad Comitia prouocasset, non est permissum, sed ad Tribunal Regium Cracouiam, è more maiorum ablegati sumus. Ibi vero post multas ambages, & artes ab aduersarijs frustra tentatas, denuo à Serenissimo Rege arbitri æque Illustres, & Senatorij viri lecti sunt, qui areas in primis Collegio idoneas dimetiantur, ædium in eis sitarum precia statuant, & Regiæ voluntati totius huius actionis decretoriam sententiam relinquant. Atque ita hic annus nobis abijt. Non indormiunt quidem etiamnum causæ suæ aduersarij, neque cessant ijsdem artificijs iustam causam reddere deteriorem: nos tamen pleni spe sumus, in sequente anno litem hanc secundùm nos æstimatum iri, & Serenissimum Regem, donationem suam, verbo Regio semel assertam, approbatu-

Digitized by Google

probaturum. Cui nos in primis post Deum, id acceptum ferre debebimus, quod post tam longam, & obstinatam repulsam, tandem aliquando Societas pleno iure, in Ciuitatis huius gremium recipietur. Debebimus etiam eo nomine plurimum Magnificis D. D. Stadnicijs, qui heroico planè animo, in causæ huius cognitionem incubuerunt, nec vllis præpotentum aduersariorum denunciationibus, de gradu constantię se deijci passi sunt. Et non paruo stetit illis hæc opera, Christo, & Religioni nauata, quando quidē egregiè instructo comitatu, tot equitum, & peditum stipati centuriis, Leopoli semel, atque iterum præsto fuerunt, vt & vim æmulam frangerent, & securius, maioreque cum libertate causam delegatam prosequerentur. Interea tamen adeo intactum à corruptela gessere animum, quod neque triginta millibus aureorum solicitati, fauoris aliquantum perfidę genti vendere dignati sint, sed quanti quanti erant, toros Rei Christianæ se deuouerunt. Digni profecto, vt hęc eorum singularis, & constans in religione propaganda, fides & pietas æterna memoria celebretur. Neque vero mirum cuiquam videri debet, quod tantæ molis, & plena offensionum sit res, intra huius vrbis munitionem scholas inducere. Nam præterquam quod locus ipse angusto murorum, & valli ambitu cinctus est: fortasse iuratus humanę salutis hostis, præscius bonorum, quæ ad salutem communem inde emanare possunt, longè pertinacius quam alia, hoc pium studium, per suos emissarios impugnare conatus est. Idem conati sunt Magistratus, & Primores Ciuitatis, Academiæ Cracouiensi altrici suę, plus æquo addicti, & ad eius honorem tuendum

Digitized by Google

dum iureiurando adacti. Cui nulla re magis offici posse, vulgo sibi persuadent, quam Scholis nostris Leopoli excitatis. Accedunt crebra Nobilium iurgia, & militares tumultus, quibus sæpè turbata Ciuitas, Scholasticos etiam frustra subueretur; ignara, quid inter audaciæ proiectæ homines, omni disciplina solutos, & iuuentutem sanctis, seueriſque legibus adstrictam interſit. Ad extremum Iudæos ipsos à nobis lacessitos, propter innatum odium in Religionem, simul pudor cedendi, & metus amittendi tam commodas sedes, facile perpulit, vt totius suæ gentis, & prouinciæ viribus ac opibus, quæstuosa domicilia defenderent, & prope centum aureorum millia, patrocinia mercando prodigerent. Ciuitas enim hæc, cœlo salubri, solo vbere, loco oportuno sita, & vndique contra Barbarorum incursiones egregiè munita, omnes ad se opulentos institores inuitat; Vnde Turcarum, Armenorum, Græcorum, & aliorum conuenarum commertijs frequens, celeberrimum Poloniæ habetur emporium. Huc præterea Nobilitas Polonica & Russica confluit, hic inter Magnates, & varios ordines ortæ controuersiæ componi solent; hic ex iure disceptari; hic miles conscribi, & expediri ad bellum; hic stipendio numerato dimitti. Itaque his & aliis de causis, Societati latus semper patuit campus Hæresim, Schismata, prauos mores extirpandi: patebitque deinceps latiori, quando iam non inquilinorum more in alienis templis, sed in suis pleno iure sedibus, pro suo instituto nostri proximorum saluti dabunt operam. Nunc paucis percurram quæ hoc anno à quinque, vel sex sacerdotibus facta sunt. Totius vitæ criminibus absoluti vltra quadringentos, pacem

Digitized by Google

cem internam, quam ob assidua conscientiæ tormina funditus amiserant, & præsentem opem contra inueteratam peccandi consuetudinem, assecuti sunt; aliqui religiosæ vitæ se deuouerunt. Hæresim & Schismata eiurarunt triginta. Facinorosi aliquot non obscuræ sortis, qui obstinati sine salutis remedio mori decreuerant, & cum vita simul salutis iacturam facere, adducti sunt ad cruciatus libenter subeundos, & vitæ labes lachrymis deflendas, Vnus quadraginta insontum hominum cæde contaminatus, ab immani desperatione, ad infinitam Dei misericordiam, vno è nostris suasore, plenus fiducia se recepit. Duo spectris nocturnis exagitati, senserunt quò terror ille à Deo præmissus eos inuitaret. Itaque postridie alter errata sua, alter cum erratis hæresim simul, magno sensu doloris, apud sacerdotem detestatus est, & quietem optatam assecutus. Miles Nobilis eximia corporis, & animi indole, inuitatus à Patre, promiserat se die quodam solenni, peccata sua apud eum expiaturum, sed cum interuentu sodaliū, abiecta confitendi cogitatione, in peruigilio eius festi commessationi liberius indulsisset: noctu nescio quo æstro percitus, & alienatus à mente, proripuit se ad fenestram, & ex altiori pergula præcipitem se dedit in viam, lapide stratam, frustra famulo casum, & impetum illum impediente. In quo præcipitio plane miraculosè seruatus, ingens Dei erga se beneficium supplex agnouit, & votis Deo nuncupatis noxas aperuit, palam contestans, ob dilatam salutarem expiationem, præsens illud salutis discrimen se adiisse. Cum sæuiret in vrbe pestilentia, & quisque Prælatorum sibi consuleret, nostris aliena salus, quam vita fuit antiquior.

Habitæ

Digitized by Google

Habitæ sunt conciones, datæ aures infectis, adiuti fame extrema laborantes, & apparuit Diuina erga eos tutela, nemine contagione illa sublato. Iubilæum ex vrbe allatum Cracouiam primò, deinde Leopolim, auxit laborem confessionum, quibus continuo ab initio Quadragesimæ, ad ipsas vsque ferias Corporis Domini, vacatum est. Moribundis, & supplicio extremo plectendis, præcipua cura impensa est. Maxime verò in Illustrissimum Ioannem Demetrium Sokkowski, pro eius paterno in Societatem animo, grati esse studuimus, cui & cum valeret, & cum ultimum ægrotaret, vnus è nostris à concionibus & Confessionibus fuit. Denique sublatum est atrox duellum, quod Magnates quidam, maxime hostili & pertinaci animo, vrgebant inter se, quodque non dubiè multam stragem dedisset, & veluti ruina multos, qui in partibus erant, oppressisset. Cetera, quæ in excursionibus, in doctrina Christiana tradenda, carceribus & hospitalibus crebro visitandis, adiuuandis pauperibus facta sunt, vt peruulgata omittuntur.

DOMVS PROBATIONIS CRACOVIENSIS.

SVMVS in hac domo quinquaginta duo Veterani, Sacerdotes quinque, Coadiutores sex, Nouitij sunt triginta tres Scholastici, Coadiutores octo. Admissi hoc anno ad probationem Scholastici sexdecim, Coadiutores sex, Vnius Nouitij probata diutius fuit valetudo, qui post tres quatuorue

Digitized by Google

quatuorue menſes, quibus ob capitis dolorẽ fere continuum, & oculi ex eo ſuffuſionem, multas ad leuandum morbum, ſed fruſtra adhibuit medicinas; tandem cum ne dimittendus eſſet timeretur, Chriſti beneficio, atque B. Staniſlai Koſtka, cui ſe impenſius commendabat, patrocinio leuatus ex ipſo eſt, magna animi ſui voluptate, ſponte erumpente per os & nares apoſtemate horrido, quod tamdiu in capite habebat. Quidam non ignotæ famæ adoleſcens, cum prius in Collegio noſtro Caliſſienſi, aliquot ſtuduiſſet annis, Philoſophiæque curriculum non ſine laude emenſus fuiſſet, miſſus Cracouiam à parente vt continuaret ſtudia, magno animi deſiderio, pluribus iam annis expetitam Societatem noſtram, repugnante fruſtra parente, ingreſſus eſt. Accepto hoc nuncio parens, ſicut minaces ad nos propterea dedit literas, declarans ſe fore nobis capitalem ſemper inimicum: ita etiam grauiores ad ipſum ſcripſit filium, & teneriorem illius ætatem, & iucundum nec dum maturum obijciens; in ipſoque vno, ſpes fuiſſe ſuas ac totius familiæ ſuæ euehendæ collocatas aſſerens, minis etiam appoſitis, ni ſuæ pareret voluntati. Verum nihil ille his animo conſternatus, ad haſce voces firmus in ſua vocatione permanſit, mollique ſermone, quem talibus reſpondens literis adhibuit, ita perfregit parentis animum, vt mitiores ad eum deinde dederit literas. Tres Nouitii è peregrinatione quadam reuertentes, forte in quodam oppido inciderunt in temulentum quendam Nobilem, qui equo inſidens, atque huc illucque curſitans, bombardam ſæpius in eos dirigebat, minacibuſque & iniurioſis appetebat verbis, dumque paululum declinaſſent ad hoſpitale

le quod erat vicinum nostri, ille postquam satis in nomen nostrum debacchatus fuisset, teribili casu ex equo delapsus, notabile valetudinis suę detrimentum quasi in pœnã sui facti accepit. Exercitia spiritualia domi nostrę fecerunt non pauci sacerdotes externi. Ad eadem miserat Reuerendissimus Cracouiensis Monachum Cistercienſis ordinis, nõ ineruditum, quem è Galliis secũm duxerat, cupiens vt concepto in Exercitiis spiritu, Monasteria sui ordinis quæ sunt in Polonia reformaret. Eadem quidam vir Nobilis, cupiens de statu vitę suæ aliquid certi statuere, non nisi vna hebdomada continuauit. Nam quando ad electionem ventum fuit, propter famulos in ciuitate periculose vulneratos, egredi debuit: ipse nihilominus nõ multo post ad Patrum Franciscanorum Religionem se contulit. Nec defuere qui nostrorum vsi sunt opera, necessitatis tempore, in absolutione percipienda. Quidam vir Nobilis à medicis desperatus, postquam eo inductus fuisset vt Confessionem faceret, illa peracta melius habere cœpit, & omnium spe citius conualuit. Ciuis alter cum grauiter infirmus ad idẽ non posset induci à multis, postea vni è nostris confessus est pleniſſimè, & non multo post ostensis contritionis suę signis, piè admodum mortuus est. Duo reliquiaria inaurata vtrinque ad Altare sacelli nostri sunt collocata, variisque SS. Reliquijs instructa. Subleuauerunt inopiam huius domus nonnulli subinde amici, missis aliquando eleemosynis partim in pecunia, partim in rebus alijs.

RESI-

Digitized by Google

RESIDENTIA SANDOMIRIENSIS.

NOVA ista plantatio nondum eas egit radices, vt in altum excrescere potuerit, ideo paucis describam, quæ pro annuis scribi solent. Manſimus hic maiore parte anni Sacerdotes tres, vnus temporalis Coadiutor; ſub finem Quadrageſimæ propter confitentium multitudinem, ex Collegio Iaroſlauienſi, duo ſacerdotes vocati, ad nos iuuandos venerunt. Eſt is ſitus Ciuitatis huius, vt ex multis locis, vbi degit Societas, ſi migrare contingat noſtros, per eam oporteat tranſire. Noſtri hic manentes præcipuè occupantur concionando, & Confeſſiones excipiendo, in Parochiali Eccleſia quæ eſt Collegio vnita; quamuis ex occaſionibus feſtorum, ad aliquas alias huius Ciuitatis vocantur & ad villas vicinas, & ad funebres conciones. Ad confeſſiones certis præcipuis feſtis, fit non paruus concurſus, pro numero noſtrorum Sacerdotum & externorum, qui ſunt in eadem Eccleſia cum Parocho. Non intermittitur etiam viſitatio hoſpitalis. Curatum eſt vt quidam diſſidentes inirent concordiam amicam, præcipuè tamen maritus cum Vxore [illegible]æ cum adultero ab ipſo diſceſſerat, & Nobilis quidam, qui grauiter ciuem quendam vulneribus affecerat. Occaſione Iubilæi communicati Eccleſiæ Cracouienſi, & ab Epiſcopo Cracouienſi, in hac ciuitate, & circa eam ne Cracouiam irent, impeditis; multæ confeſſiones generales exceptæ, repetitę item multæ ob defectus commiſſos. Vnus Iudeus, cum vxore & quinque libe-

Digitized by Google

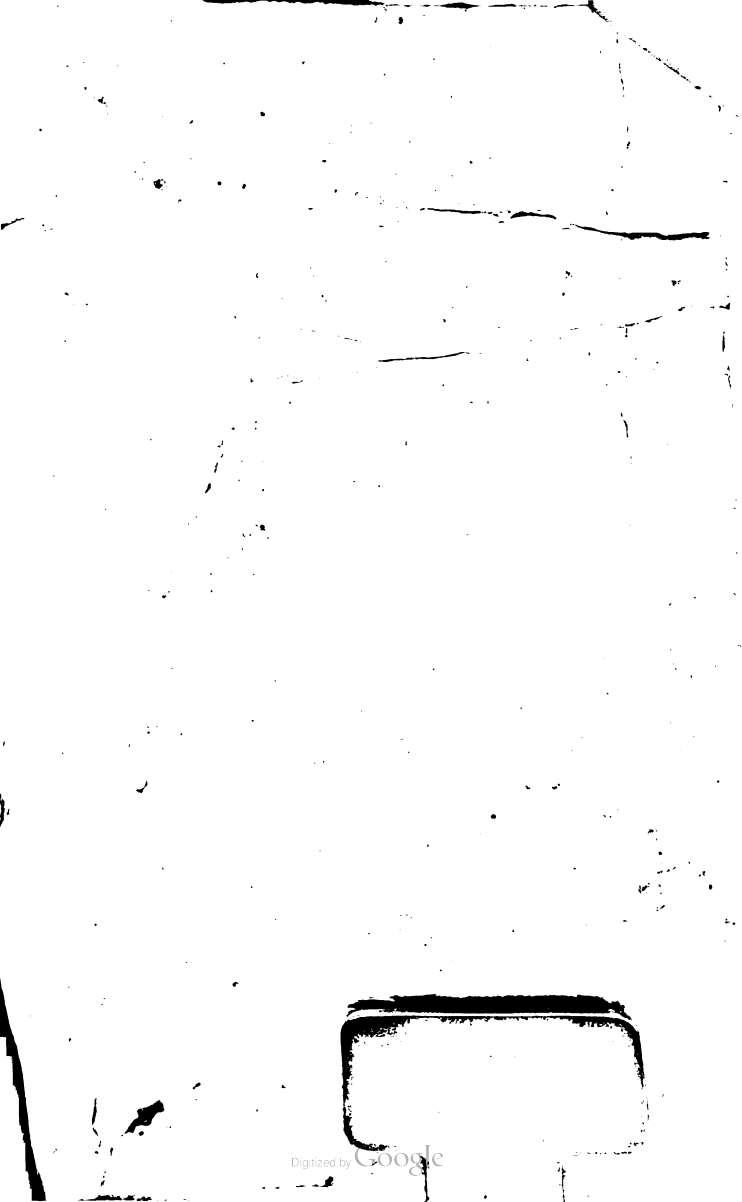
ris baptisatus, cuius vxor primo cum filiola, animum & desiderium Catholicis declarauit, & ad Christianos profugit; quâ maritus cum duobus secutus est Iudæis, duobus adhuc filijs relictis penes auiam Iudæam. Iudæi vero statim ablegarunt duos istos ad quoddam oppidum, sed Magnifici Domini Capitanei autoritate, parentibus tradere illos sunt coacti. Doctrina Christiana Dominicis diebus à prandio, cœpta est doceri paruo adhuc concursu. Et ciues & Nobiles sunt nobis optimè affecti, maximè propter scholas, quarum maximo desiderio tenentur, vt cito possint haberi. Neque vero desunt, vt vbique, contradictiones. Magnificus Fundator in dies animatur, vt & continuet opus inchoatum, & perficiat. Tradidit iam nobis villam, à sepro dotatione Collegij futuri emptam, gubernandam. Iam & templum à Serenissimo Rege, & loci Ordinario, Parocho id optante, priuilegio est traditum, in quo & vsum Cathedræ concionatoriæ habemus. Quidam Nobilis famulus Magnifici morituri, testamento legauit nobis domum suam, & alia quædam, pro vsu fabricę futurę, quę post obitum eius recepimus. Non desunt hoc initio Eleemosynæ, etsi paruæ; & in suppellectili templi, pro vsu nostro donata sunt, quæ florenis centum non comparantur. Fundator ad florenos trecentos in argento, & materia pro vitulis dedit.

FINIS.

BIBLIOTECA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google